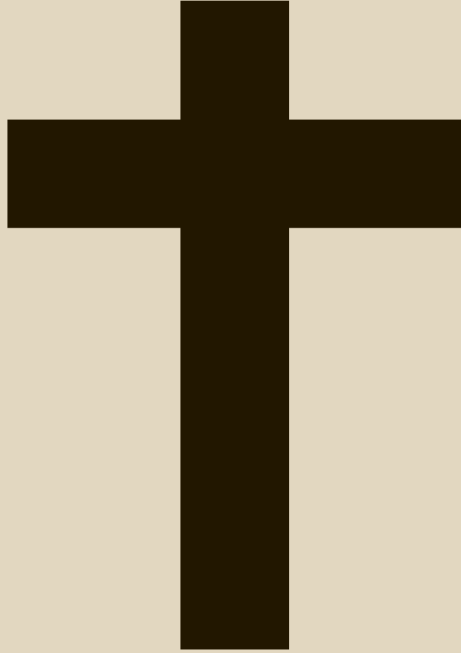

Tsakhur

Portions of the Holy Bible in the Tsakhur language of
Azerbaijan

Tsakhur

Portions of the Holy Bible in the Tsakhur language of Azerbaijan

copyright © 2022 Pioneer Bible Translators

Language: Ts'əxna miz (Tsakhur)

Contributor: Institute for Bible Translation

<https://ibtrussia.org/en/media?id=TSK>

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution Share-Alike license 4.0.

You have permission to share and redistribute this Bible translation in any format and to make reasonable revisions and adaptations of this translation, provided that:

You include the above copyright and source information.

If you make any changes to the text, you must indicate that you did so in a way that makes it clear that the original licensor is not necessarily endorsing your changes.

If you redistribute this text, you must distribute your contributions under the same license as the original.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents.

For other uses, please contact the respective copyright owners.

Note that in addition to the rules above, revising and adapting God's Word involves a great responsibility to be true to God's Word. See Revelation 22:18-19.

2023-04-18

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 19 Apr 2023
6257bde4-455f-5247-95e7-0a89f1fdd1f1

Contents

Ts'etta ıxhaynbı	1
Qıǵeepç'iy	49
Raq'ambı	83
Q'aanun q'öb'es	94
Rut	96
1 Şamuelin	102
2-Şamuelin	151
1-Paççahaaşin	194
2-Paççahaaşin	208
Zabur	211
Sıleymanın uvhiybı	215
Daniyal	218
Yunus	232
Malakiya	235
Matta	242
Luka	298
Yəhye	302
Cühüt'yaaşis	347
Yaaq'ub	348

Ts'etta ıxhaynbı

Dyunyeyn itxhuniy

- ¹ Ts'etta Allahee xəybıyiy ç'iyey itxhın.
- ² Ç'iyey aq'vabıdena q'əradniy vod. K'orane xhyanbışın oodun ciga miç'axdaniy vod. Allahın Rı'h xhyanbışıl ooadniy alcaxxva.
- ³ Allahee uvhuyn: «Hasre işiğ ixhecen». İşiğ ıxhayn.
- ⁴ Allahık'le g'acuyn, işiğ yugda vod. Qiyğa Mang'vee işiğ miç'axıyvalike cura'uyn.
- ⁵ Allahee işiğıs «yiğınyığ», miç'axıyvalis «xəm» do bı huvu. Xəm quvxha, miç'eedi qıxha; in ts'ettiyn yiğ ıxha.
- ⁶ Qiyğa Allahee uvhuyn: «Hasre xhyanbışde yı'q'nee arka vuxhecen, xhyanbı sana-sançike cure'ecen».
- ⁷ Həməxüdüd ıxhayn. Allahee arka haa'ana, arkayn, çik avuduniy oodun xhyanbı sana-sançike cura'anbı.
- ⁸ Allahee mane arkays «xəv» do huvu. Xəm quvxha, miç'eedi qıxha; in q'öd'esın yiğ ıxha.
- ⁹ Qiyğa Allahee uvhuyn: «Hasre xəək avudun xhyanbı sacigeeqa salecen, qeqquyn ciga g'acecen». Həməxüdüd ıxhayn.
- ¹⁰ Allahee qeqquyne cigayk'le «ç'iyey», xhyan sadiyne cigayk'lemee «deryahbıva» do bı huvu. Allahık'le g'acuyn, inəxüd yugda vod.
- ¹¹ Qiyğa Allahee uvhuyn: «Hasre ç'iyeyn aq'va xhınak qixhecen: toxumbınan ok'bı-alafbı, curayn-curayn meyvabı eyxhen yivar aleyl'ecen, toxumbıd meyvabışde ad ixhecen». Həməxüdüd ıxhayn.
- ¹² Ç'iyeyne aq'vayn alabı aleyli'inbı: toxumbınan ok'bı-alafbı, curayn-curayn meyvabı eyxhen yivarıd alyadiynbı, toxumbıd meyvabışde ad ıxha. Allahık'le g'acuyn, inəxüd yugda vod.
- ¹³ Xəm quvxha, miç'eedi qıxha; in xhebıd'esın yiğ ıxha.
- ¹⁴ Qiyğa Allahee uvhuyn: «Hasre xəəne arkee xəm yiğike cura'an işiğbı ixhecen. Mançin fəsilbı, yiğbı, senbı hagvecen.
- ¹⁵ Hasre manbı xəə'əd işiğbı ıxha, ç'iyeylqa gyatk'vecen». Həməxüdüd ıxhayn.
- ¹⁶ Allahee q'ölle xəđın işartı ha'u: yiğınyığ vuk'lek ikkeecenva xəđın işartı, xəm vuk'lek ikkeecenva k'iniyn işartı. Mang'vee xənebıd ha'uynbı.
- ¹⁷ Allahee manbı xəənə arkeqa gitk'iniynbı, ç'iyeylqa işiğ gehecenva,
- ¹⁸ yiğıy xəm vuk'lek ikkeecenva, işiğike miç'axvalla cure'ecenva. Allahık'le g'acuyn, inəxüd yugda vod.
- ¹⁹ Xəm quvxha, miç'eedi qıxha; in yoq'ud'esın yiğ ıxha.
- ²⁰ Qiyğa Allahee uvhuyn: «Hasre xhyanbı nafas ileşşene karbışikva gyats'ece, ç'iyeyl oo xəə xəttə şit'yar aledxvecen».
- ²¹ Allahee xhyanee eyxhen ç'ak'ın karbı, harne curaylin baluğar, gırgın hadağvan nafas helen karbı, mançika sacigee harne curaylin gırgın xılıbışkan şit'yar itxhın. Allahık'le g'acuyn, inəxüd yugda vod.
- ²² Allahee mançis xayir-düə huvu eyhen: «G'adı xət qetxhe, deryahbışeedın xhyanbı gyats'e'e; şit'yarıd ç'iyeyne aq'val geed qetxhecen».
- ²³ Xəm quvxha, miç'eedi qıxha; in xhod'esın yiğ ıxha.
- ²⁴ Qiyğa Allahee uvhuyn: «Hasre ç'iyeyne aq'vayn harne curaylin nafas helen karbı: çavra-vəq'ə, hadağvan həyvanar, çolun həyvanar iyxhnece». Həməxüdüd ıxhayn.

²⁵ Allahee curayn-curayn çolun həyvanar, çavra-vəq'ə, ç'iyeyl hadağvan, gırgın nafas helen həyvanar itxhınınbı. Allahık'le g'acuyn, inəxüd yugda vod.

²⁶ Qiyğa Allahee uvhuyn: «Yışde k'op'yelyna, Şak akarana insan ıxhanas. Hasre mang'vee deryahbişeeene baluğaaşis, xəəne şit'yaaşis, çavra-vəq'əys, gırgıne ç'iyeyne aq'vays, ç'iyeyl hadağvane gırgınçis xəbvalla hee'ecen».

²⁷ Allahee insan Cune k'op'yeyl ırxhın,
Allahne k'op'yeyl ırxhın,
Adamiyiy zəiyfa ipxhın.

²⁸ Allahee manbişis xayir-düə huvu, uvhuyn: «Vuxooxu geeb qəpxhe, ç'iyeyn aq'va gyats'e'e, mana vuşda vob. Deryahbişeeene baluğaaşis, xəəne şit'yaaşis, ç'iyeyl hadağvane gırgıne nafas helençis xəbvalla he'e».

²⁹ Allahee uvhuyn: «Haane, ç'iyeyne aq'val toxum hoolen ok'bıd-alafbıd, gırgıne yivaaşin meyvabı şos helenbı, oxhneceva.

³⁰ Gırgıne ç'iyeylne həyvanaaşis, gırgıne xəəne şit'yaaşis, gırgıne hadağvançis – nençeeiyi ı'mren nafas vod, gırgınçiscad – Zı oxhneceva xhınakın ok'bı helenbı». Həməxüdüd ıxhayn.

³¹ Allahık'le g'ecen, itxhınin gırgın kar geed yugda vod. Xəm quvxha, miç'eedyi qıxha; in yixhıd'esın yiğ ıxha.

2

¹ İnəxüd, xəybışiniy ç'iyeyn, maane gırgıne karan itxhınıy ç'əvexhen.

² Allahee yighıd'esde yiğılqameen işbı ç'əvə'ənbı, yighıd'esde yiğıl, hı'iyne işbışiker curxha manzil haa'a.

³ Allahee yighıd'esde yiğıs xayir-düə huvu, man yiğ mansa yiğbışik'e curuiyn, mane yiğıl gırgın ha'an işbı ç'əvüü manzil haa'a.

Ts'eppiye insanaaşin ipxhınıy

⁴ Xəybıyiy ç'iyeyl itxhınıy qiyğiyına hekaye: Rəbb Allahee xəybıyiy ç'iyeyl itxhınıy qiyğa,

⁵ ç'iyeyne aq'val ok'bıyiy yivar ələə deşdiy. Rəbb Allahee gyoğiy g'ixdevuva, sayid ç'iyee ezasda insan deşva, mançıl-alla məxüd ıxha.

⁶ Xhyanıd* ç'iyençeniyl əlqəən. Mane xhyanıked ç'iyeyn xhyanniy eyxhen.

⁷ Manke Rəbb Allahee ç'iyeyne nyuq'vneke insan hı'ı, mang'une quşeeqa ı'mrene nafasna uf üvxhü. Həməxürur insan üç'ür qıxha.

⁸ Qiyğa Rəbb Allahee şargılne Edenıl sa bağ ezu, ırxhınna insanır maqa gıxhı.

⁹ Maa'ad Rəbb Allahee ç'iyeyl uftanda g'ecen, ittun oxhanas eyxhen meyvabınan xəttə curayn-curayn yivar ayleli'ı. Mang'vee q'öble menne yivaaşik idyakarana yiv oozu: sa yivene meyvabişe ı'mı'r hoole, mansançined meyvabişe yuguniy pısın ats'axhya'asın ats'al hele.

¹⁰ Bağıs xhyan helena sa damaniy Edenençe gyobatsts'e, mançeb mana yoq'ne cigeeqaniy bit'alooxhe.

¹¹ Mançine sançin do Pişon vod. Mana bıırne Xavila ölkayne hiqiy-allançeniyl gyobatsts'e. Maa'ad g'izil qığəə.

¹² İne ölkayn g'izil yugun vod. İnyaa'ad yugun evanan gatraniy gıranna eke oniksıb vooxhena.

¹³ Q'öb'esde damayn do Gixonodun. Manab bıırne Kuş ölkayne hiqiy-allançeniyl gyobatsts'e.

¹⁴ Xhebıd'esde damayn do Dəclə (Tıgır) vodun. Mana Aşşur ölkayne şargıle gyobatsts'e. Yoq'ub'esda damab Fəratobna (Yefrat).

* **2:6 Xhyanıd:** cühüt'yaaşine mizel cuvabna qopkuvalla şavuk'lecab vats'a deş. Man «xhyanıd» eyxhe, «booğud» eyxhe.

¹⁵ Rəbb Allahee insan Edenne bağeeqa giyxhena, man ezu, çiqar ilekkecena.

¹⁶ Rəbb Allahee insanıs əmı'r hav'u uvhuyn: «Bağeene gırgıne yivaaşın meyvabı ıkkanang'a oxhanas əxə.

¹⁷ Saccu yuguniy pısın ats'axha'ane yivena meyva umooxhan, mana opxhunne yiğil qik'asda».

¹⁸ Rəbb Allahee meed eyhen: «İnsan sayrena ıxhay yugda deşod, Zı mang'usda cus sik'ına sa kumagçıy ıxhanasda».

¹⁹ Rəbb Allahee gırgın çolun həyvanarıd, xəən şit'yarıd nyuq'neke ha'a. Qiyğa Allahee manbı insanne k'anyaqa adaylenbı, g'aces, mang'vee nəxdun dobiyiy mançıs heles. İnsanee nene həyvanıs nen doyiy gıxhxı, məxüdüd axvan.

²⁰ İnsanee gırgıne çavra-vəq'əys, çolane həyvanaaşıs, xəəne şit'yaaşıs do hele, saccu cus sik'ına kumag ha'asda iveeke deş.

²¹ Mane gahıl Rəbb Allahee insan k'orane nik'eeqa g'ixele. Mana nik'eenang'a Rəbb Allahee mang'une mıglene t'eleyna sa alyapt'ı, çin cigad çurunuka gyats'ı'ı.

²² Rəbb Allahee insanıke alyapt'ıyne mıglene t'ileyke xhunaşşe ırxhın. Yicir insanne k'anyaqa qarı.

²³ İnsanee uvhuyn:

«İleкке, inə yeqqees ıxhavud! İna bark'v yizde bark'una vob,

Çurud yizde çurununod.

Do «xhunaşşe»† ıxhes,

Mana adamiyke alyart'uva».

²⁴ Mançıl-alla adamee dekkiy yed g'alyabaççe, xhunaşşeyka eyxhe. Adamiyiy xhunaşşe sa vooxhe.

²⁵ Adamiy cuna xhunaşşe – q'öyursana ts'elebniy vob, manbışıs mançile naş qexhe deşdiy.

3

Aadameyiy Həvee hav'una bınah

¹ Rəbb Allahee itxhunne çolune həyvanaaşına, gırgınçile hiyləgarna xoçeniyy vob. Xoçeyn zəiyfayk'le uvhuyn:

– Hək'edane, Allahee şok'le bağeene yivaaşına nençınacab meyva umooxhan uvhu?

² Zəiyfee xoçeyk'le eyhen:

– Bağeene yivaaşın meyvabı oxhanas əxə.

³ Saccu bağne yı'q'neene yivene meyvabışde hək'ee Allahee uvhu: «Mançıke umoyxhan, mançik sumoot'a, deşxhee, hapt'asınbı!»

⁴ Xoçeyn zəiyfayk'le uvhuyn:

– Deş, nəxübcab hapt'as deş.

⁵ Allahık'le ats'an, mane yivena meyva opxhuning'a vuşun ats'al geed qixhes, yuguniy pısın ats'axhxha Allah xhinne qepxhes.

⁶ Zəiyfayk'le g'ecen, mane yiven meyvabı oxhanasıd karaə vod, ulesqadıd yugda vod qöö, ats'al ıkkanəng'usud ıkkanəhdıd. Mançıl-allab məng'ee mana meyva qopxu opxhanna. Qiyğab k'ane ulyorzulyne adamiys meyva hoole, mang'veeyib ooxhanna.

⁷ Mane gahıl q'öng'ussana ats'al qadayle, ts'eleb vuxhay ats'axhen. Məxüd ıxha manbışe incilyne t'ileyke cos tanalanqanbı ha'u.

⁸ Manbışık'le yiğine serinne gahıl bağee iykaran Rəbb Allahın nıq' g'iyxhe. Manbı heepxı bağeene yivaaşına yı'q'nee dyuguleebaxhe.

⁹ Rəbb Allahee Aadamılqa onu'u, qiyghanan:

† 2:23 Xhunaşşe: cühüt'yaaşine mizel «adamiy» cuvabık akar.

- Ğu nyaane?

¹⁰ Mang'vee eyhen:

- Bağeead yiğın nıq' g'ayxhı, ts'eler ıxhal-alla qərq'ı'n dyugulxhana.

¹¹ Rəbb Allahee eyhen:

- Şavaane ts'eler ıxhay vas ats'axha'u? Vas oxhanas q'adağa hav'uyne yivena meyvane opxhun deşxhee?

¹² Aadamee eyhen:

- Zaka sacıgee yixhecenva, Ğu hiyvuyne xhunaşşe mane yivene meyvayke zas huvu, zınab opxhunna.

¹³ Rəbb Allahee zəiyfayk'le eyhen:

- Ğu hı'ıyn hucoon?

Zəiyfee eyhen:

- Xoçeyn zı yəqqı'le qiğeyhı, zınab opxhunna.

¹⁴ Rəbb Allahee xoçeyk'le uvhuyn:

- Ğu in ha'uyl-alla,

gırgıne çavra-vəq'əyne, çolane həyvanaaşşine yı'q'nee lə'nat g'azanmışa'a:
ı'mı'rvolle vuxhnel habğı nyaq'v ooxhanas.

¹⁵ Zı yiğniyyi zəiyfayne əreeqa,

vuşde kulyfatbışde əreeqa duşmaniyvalla abçes.

Şeng'une kulyfatın yiğne vuk'les ı'xhəs,

ğunab mang'une mı'q'les üvxhəs.

¹⁶ Qiyğa Rəbb Allahee zəiyfayk'le eyhen:

- Vas vuxhnenang'a geeb xəppa əziyyat hevles,
uşaxar k'ovaka vuxas.

Adamee valqa k'ırı gyaqqı vas ıkkıykanas,

Meeb mang'veecab xəbvalla vas haa'as.

¹⁷ Qiyğa Rəbb Allahee Aadamık'leme uvhuyn:

- Ğu xhunaşşel k'ırı alıxhı

umooxhan uvhuna meyva opxhun.

Həşdeb val-alla nyaq'v lə'natləmiş vuxha.

ı'mı'rvolle zəhmətika ğu vasın g'ık nyuq'vnel ha'as.

¹⁸ Mançın vas zazaayiy ğı'ç'iy aleylya'as,

ğunad, ğu ezuyne ç'iyel hucooyiy alyaadı man oxhanas.

¹⁹ Ligayne şınıka hı'ıyn g'ık oxhanas

nyuq'vneqa sak'alasmee,

Mançike alyart'uva.

Ğu nyaq'v vorna,

nyuq'vnelqar sak'aldas.

²⁰ Aadamee xhunaşşeyn do Həva (ı'mı'r) giyxhe. Mana ç'iyeylne aq'val vuxhayn-
bışda gırgıng'una yed yeexhe.

²¹ Manke Rəbb Allahee Aadamılqayiy xhunaşşelqa g'ekvayke tanalınbı hı'ı,
alya'anbı.

²² Qiyğa Rəbb Allahee uvhuyn: «Haane, insanık'le yuguniy pısın hucoo ıxhay
ats'axha, yişda sa xhinne qexhe. Hasre ı'mrene yivena meyva qopxu umooxhancen,
hammaşıysır imaxvaacen!»

²³ Vuc alyart'uyne nyuq'vnel işləmişhecenva, Rəbb Allahee insan Edenne
bağeeñçe g'e eşşena.

²⁴ Mang'vee Eden bağne şargılqa g'oramişa'an malaaikariy harıne suralqa
ılıyk'aran ts'ayıkan g'ilınc giyxhe ı'mrene yivelqa əəna yəq avqecenva.

4

Gabiliy Habil

¹ Aadam xhunaşşe Həvayka g'alirxhu, mana vuxhne ayxu Gabil* uxu. Həvee eyhen: «Rəbbike zı insan pay xhinne alyart'u».

² Qiyğa məng'ee Gabilna çoc Habil uxooxa. Habil vəq'əbı uxhiyxhanna eyxhe, Gabilir ç'iyə ezana.

³ Sabara vaxt ilğevç'uyle qiyğa Gabilee Rəbbis ç'iyeyl alyadıynçike nugbar adayle.

⁴ Habileyid ts'etta syurunee ıxhayne nekke yugne vəq'əbışikə adayle. Rəbbe Habilir, Habile adıynbıd q'abil ha'anbı.

⁵ Gabilir, Gabilee adıynbıd Rəbbe q'abil ha'a deş. Mançıl-alla Gabil it'umra qəllamişxha aq'va gyavaxana'a.

⁶ Rəbbe Habilik'le uvhuyn:

– Nya'a qəllamişxha? Nya'a aq'va gyavaxanı'ı?

⁷ Nya'a yugna iş haa'axhee, Zı q'abil hidyaa'aye? Yugna iş hidyaa'axhee, bınahın akkayne ögee gugu hav'u ğu gozet ha'a. Mançin xuruş valqa vod, ğu mançis xəbvalla haa'as yukkan.

⁸ Qiyğa Gabilee Habilik'le eyhen:

– Qora çoleeqa vüqqəs.

Maa'ad Gabilee çoculqa xıl g'ot'ul, mana gek'ana.

⁹ Qiyğa Rəbbe Gabilike qidghın hı'iyın:

– Çoc Habil nyaane?

Mang'vee eyhen:

– Ats'a deş, nya'a zı çocuna g'aravulyne vor?

¹⁰ Rəbbe eyhen:

– Ğu hı'iyın hucoon?! Çocune eban ç'iyençe Zalqa ona'a.

¹¹ Mane nyuq'vnen yigne xıleke k'yapk'ınna çocuna eb hööğəs ghal aaqı. Mançıl-allah ğu ine nyuq'vnel bed-düə alyabat'a.

¹² G'iyınyke şaqa ğu nimee yugda ç'iyə ezeeyid, mançin vas ıkkənəxüdü kar heles deş. Ğu ciga deşda g'e'eşşuna xhinne ixhes.

¹³ Gabilee Rəbbik'le eyhen:

– Yızda cazaa ts'its'a'asınçileb hexxaba vob.

¹⁴ Haane, Ğu zı g'iyına ç'iyeyne aq'valer g'e'eşşena. Valer dyügulyxha, zı ciga deşda ixhes. Şavneyiy ögiylqa qığəç'u, mang'veyir zı gik'asda.

¹⁵ Rəbbe mang'uk'le eyhen:

– De'eş. Şavayə Gabil g'ik'u, mang'uke yighıllə g'atna qəl qığaahas.

Rəbbe Gabililqa işara giyxhe, mana qızaxıng've gimeek'acənva.

¹⁶ Gabil Rəbbike ark'ın Eden bağne şargıl – Nod† eyhene cigayl axva giyğal.

5

Aadamle Nühulqamee ıxhayn nasılbı

¹ Aadamne nasılın taarix inəxüd vod. Allahee insan iyxhanang'a mana Cuk akarara irxhın.

² Mang'vee adamiyiy zəiyfa ipxhın. Manbışis xayir-düə huvu. İpxhınne yiğıl manbışis «insan» do gıxhxı.

³ Aadamın vəşşe xhebts'al sen g'adıyng'a, cuk akarana, cune k'op'yeylna sa dix ıxha. Doyud şet giyxhe.

* **4:1** *Gabil*: cühüt'yaaşine mizel «alyat'an» cuvabık akarada vodun. † **4:16** *Nod*: cühüt'yaaşine mizel «ciga deşda» eyhen vodun.

⁴ Aadam, Şet ıxhayle qiyğa molyud vəşşe (800) senna axu. Mang'uka mebin dixbiyiy yişba vuxha.

⁵ Aadam yüç'üd vəşşe xhebts'al senna axu q'ık'u.

6

Allahne ulele g'aaytxhuyn dyunye

¹ İnsanar ç'iyeyne aq'val geeb qebaxheeng'a manbışis yişba vuxooxa,

² manbışde yişbışda micagiyvalla malaakaaşik'le g'oocena. Cone yik'es yikkanna nenayiy məng'i'ke xhunaşşe hee'e.

³ Rəbbeeyhen:

- Yızın Rı'h insanee hammaşıys deş vod. Manbıb hammaşıysınbı deş vob. Manbışis huvuna i'mı'r vəşşe g'ane senile hexxaba vuxhes deş.

⁴ Malaakaaşe insanaaşın yişba haa'ane gahılıb, mançile qiyğiye dövurbışilib məxbın ç'ak'in insanar ç'iyeyne aq'valqa vuxooxa vuxha. Manbı avalıyne dövrün kuşdukurar quvaats'an insanar vuxha.

⁵ Rəbbik'le g'ecen, ç'iyeyne aq'valyne insanaaşine ək'eele, fikree pisvalla hav'uy vob.

⁶ Mana paşmanaxhena. Mang'un yik' gyoyxhan ç'iyeyne aq'valqa insanar ipxhınva.

⁷ Rəbbeeyhen:

- İpxhının insanar ç'iyeyne aq'vayle havaakal ha'asınbı. Man insanaaşika sacigee həyvanaşined, ç'iyeyl hadağvançined, şit'yaaşined vuk'lelqa qalya'asın. Manbı ipxhınva paşmanxhana.

⁸ Saccu sa Nüh Rəbbine ulen aqqaqqa.

⁹ Nühun taarix inəxüd vod:

Nüh qorkuna, məttın yik'nana cune nasılee insan ıxha. Mana Allahne yəqqı'lniy vor.

¹⁰ Nühuka xhebiyre dix eyxhe: Sam, Ham, Yafəs.

¹¹ Allahne ulele dyunye g'e'exhan, pisvalin gyayts'e.

¹² Gırgın insanar qopkune yəqqı'le qığebç'ıynbı. Allahık'le g'ecen dyunye, badalxa vod.

¹³ Allahee Nühuk'le uvhuyn:

- Yızde ək'eele gırgınçın q'omıd hitxhır. Dyunye manbışde pisvalika gyats'ı. Mançil-allab Zı manbı ç'iyeyne aq'vayka sa cıgee havaakal haa'as.

¹⁴ Vas goferne yiveke sa gamı he'e. Ad goozeer hı'ı, adğançed g'adğançed yivena mızla qabğvee.

¹⁵ Gamı haynəxüd he'e: mançına xiliyvalla xhebıd vəş xilekkum, əq'valla xhots'al xilekkum, axtıvallah xhebts'al xilekkum vuxhecen*.

¹⁶ Gamıyne ooğançe sa xilekkum avud g'uly he'e. Mıgıleked akka gıxhhe. Gamıyka avubna, yı'q'nekna, oona mərtaba vuxhecen.

¹⁷ Zı ç'iyeyn aq'va q'ıfrımıka qadıyne xhineka alyat'asın. Xəək avudun nafas alyat'an gırgın kar hakkal ha'asın. Ç'iyeyne aq'valın gırgın kar qık'asın.

¹⁸ Zı mugaavile saccu vaka ha'a: ğu dixbışıka, xhunaşşeyka, sossaaşika sacigee gameeqa ilqəç'e.

¹⁹ Vaka üç'üdda axvecenva, gırgıne həyvanaaşıke nafas helenimeene karbışıke q'öblena, vughulyna-xhuvulyna, gameeqa alet'e.

²⁰ Q'öblena gırgıne şit'yaaşıke, həyvanaaşıke, ç'iyeyl hadağvançıke vasqa qales, üç'üdda axvecenva.

* **6:15** *Mançına xiliyvalla xhebıd vəş xilekkum, əq'valla xhots'al xilekkum, axtıvallah xhebts'al xilekkum vuxhecen:* mançına xiliyvalla 150 m, əq'valla 25 m, axtıvallah 15 m vuxha.

21 Vasqa oxhanas eyxhençike vasımd, çısınd se'e.

22 Nühee gırgın kar Allahee uvhuyn xhinne ha'a.

7

Q'ıfrım

1 Rəbbe Nühuk'le uvhuyn:

– Xizanıka sacıgee gameeqa ılqeq'e. Yizde ögee, vale qorkuna ine nasile deşor.

2-3 Dyunyeyne aq'vayle cins g'its'maq'vancenva məttine həyvanaaşına yıghıble q'öblena, xhalyne həyvanaaşına vughulyna, xhuvulyna alept'e. Harine xəne şit'enab yıghıble q'öblena alept'e.

4 Yıghne yığile ç'iyeyne aq'valqa yoqts'al yığnayıy yoqts'al xəmma gyoğiy gyoğa'as. İtxhınin nafasnan gırgın kar ç'iyeyne aq'vayle hakkal ha'asın.

5 Rəbbe Nühulqa nəxübiy əmr hav'u, mang'vee gırgın kar həməxdıd hı'iyın.

6 Ç'iyeyn aq'va q'ıfrımıka qadıyne xhinen alyat'uyng'a, Nühuka yixhıd vəş sen ıxha.

7 Nüh, cuna xhunaşşe, dixbı, sossar sacıgee xhyanıke g'attivxhanasdeme gameeqa ılqebaç'enbı.

8-9 Allahee Nühulk'le uvhuyn xhinne, məttın, xhalin həyvandar, şit'yar, gırgın ç'iyeyl hadağvanbı q'öble-q'öblena, vughulynayıy xhuvulyna, Nühuka gameeqa ılqedaç'enbı.

10 Ç'ıye yıghne yığile q'ıfrımıka qadıyne xhinen alyat'an.

11 Nühune i'mrene yixhıd vəş'esde sene, q'öb'esde vuzanee yits'ıyıghıd'esde yığıl məxdun q'ıfrımıkan gyoğiy gyoğa giyğal, ittehesu, xəon g'uleppı aaqı. Gırgıned k'oralybışençe xhyan i'xı'yxə giyğal.

12 Yoqts'al yığna, yoqts'al xəmma gyoğiy gyoğu.

13 Mane yığıl Nühuka sacıgee cuna xhunaşşe, dixbı Sam, Ham, Yafəs, con yedar gameeqa ılqebaç'ıynbı.

14 Manbışıka sacıgee gırgın həyvandar: çavra-vəq'ə, çolun həyvandar, şit'yar, gırgın ileedaxvanbı, ç'iyeyl hadağvanbı, gameeqa ılqedaç'enbı.

15 Gırgın nafas ileşşenbı q'öblena Nühuka gameeqa ılqeq'u.

16 Allahee Nühuk'le uvhuyn xhinne, gırgıne həyvanaaşına vughulynayıy xhuvulyna qabı. Manbışıqad qihna Rəbbe gamıyn akka qa'an.

17 Q'ıfrım gibğılıyn yoqts'al yığ ıxhamee, xhyan geed qıxha gamı ç'ıyeyle haly'etçuyn.

18 Xhyan geed ooqa ılqeq'e, gamıd xhinene aq'val i'ğiykar giyğal.

19 Geed qıxhayne xhyanın, nekke axtın suvabıd çik avud g'alya'a.

20 Xhyan yits'ı xholle xilekkumna* suvabışile axtı qexhe.

21 Ç'iyeyne aq'valın gırgın kar:

22 şit'yar, çavra-vəq'ə, çolun həyvandar, hadağvanbı, insanar, nafas ileşşen gırgın qeek'an.

23 Rəbbe ç'iyeyne aq'valın nafas ileşşen gırgın kar hakkal ha'an: insanaaşile otçu, çavra-vəq'ə, hadağvanbı, xəne şit'yaaşılqamee nafas ileşşen gırgın kar gek'an. Saccu Nühiy gameebınbı üç'übba axva.

Q'ıfrım ulyozaraa'ana

24 Xhyan ç'iyeyne aq'val vəşşe xhots'al yığna geed qıxhayle qiyğa,

8

1 Allahee Nühur, Nühuka gameedın gırgın çolun həyvandar, çavra-vəq'ə yik'el qalya'an. Allahe ç'iyeyne aq'valqa ablyav'uyne mıtısıka xhyanbı k'il qedaxhe giyğal.

* 7:20 Yits'ı xholle xilekkum: 7,5 m

² Allahee k'oralybıyiy xəən g'uleppı ut'uma'anbı, gyoğiy ulyoyzaran.

³ Xhyan ç'iyene aq'vayle ts'its'exhe giyğal. Vəşşe xhots'alyne yiğile xhyan k'il qexhe.

⁴ Yighıb'esde vuzane yits'ı yighıd'esde yiğil gamı Araratne suvabişil ulyoyzaran.

⁵ Yits'id'esde vuzalqame xhyan k'il qexhe. Yits'id'esde vuzane ts'ettiye yiğil suvabişin vuk'ulybı g'ece giyğal.

⁶ Nühee yoqts'alyne yiğile vuce hı'iyın gamıyn g'uly aaqı,

⁷ qən g'avku. Xhyan qeqqvasme qən ulyooxa, hapk'in qavayle vuxha.

⁸ Xhyan ç'iyene aq'vayle ts'its'xhay ats'axhesdimee, ine yəqqe Nühee qı'nerke* g'uxoole.

⁹ Qı'nerkeyk'le gıvxasın ciga iveke deş, ç'iyey xhyanın aqqı eyxhe. Mana Nühüsqa gameeqa siviık'al. Xıl hotku Nühee qı'nerke avqu, gameeqa abaççe.

¹⁰ Yighıllıe yiğ ilğeç'uyle qiyğa, mang'vee qı'nerke sayib g'ookana.

¹¹ Exhalqana qı'nerke mang'usqa sapk'iling'a, mançe k'uxhee xhınakna zeytunna t'ele avqu vooxhe. Manke Nühük'le ats'axhen, xhyan ç'iyeyne aq'vayle ts'its'xha vod.

¹² Yighıllıe yiğ ilğeç'uyle qiyğa, mang'vee sayib qı'nerke g'ookana, mane yəqqe mana mang'usqa siviık'al deş.

¹³ Ts'eppiye vuzane ts'ettiye yiğil Nühüne ı'mrene yixhıd vəşşe ts'ettiye sene ç'iyeylin xhyan qeqqvan. Nühee gamıyn oodun ciga qottuling'a, ç'iyey qeqqu g'ece.

¹⁴ Q'öb'esde vuzane g'ayi yighıd'esde yiğis ç'iyey bıkırdı qeqqvan.

¹⁵ Allahee Nühük'le uvhuyn:

¹⁶ – Ğu yiğne xhunaşşeyka, dixbışıka, sossaaşıka sacıgee gameençe qığeç'e.

¹⁷ Vaka sacıgeedın gırgın nafas ileşşenbı, şit'yar, həyvanar, ç'iyel hadağvanbı g'aqa qığeç'e. Hasre ç'iyeyne aq'valqa ayıkkecen, g'adı geed qetxhecen.

¹⁸ Nüh cune xhunaşşeyka, dixbışıka, sossaaşıka sacıgee gameençe qığeç'ena.

¹⁹ Gırgın həyvanara, hadağvanbı, şit'yar, ç'iyene aq'valın nafas ileşşen gırgın kar çıka sacıgeedınçıka gameençe qığeç'e.

²⁰ Nühee Rəbbis q'urbanbı allya'an ciga alya'a. Mançıl mang'vee gırgıne məttıne həyvanaaşike, şit'yaaşike, gyooxhan ha'an q'urbanbı aly'a'a.

²¹ Mançın yugun eva Rəbbis ı'xı'me, Mang'vee cune yik'ee inəxüd uvhu:

– K'ilybanançile otçu insanaaşın fıkırbı yugunbı eyxhe deş. Manbışil-alla sayid ç'iyey lə'natlamışa'as deş. Həşde hı'iyın xhinne, gırgın nafas ileşşenbı hakkal ha'as deş.

²² Dyunye ıxhaylette,

Ezuy-qiyşılıy, güməla-mık'ala,

Gı'l-q'ı'dim, xəmə-yiğ

Ç'əvxhes deş.

9

Ts'eppiyna xənevur

¹ Allahee Nühüsiy Nühüne dixbışis xayır-düə huvu, manbışik'le uvhuyn:

– Vuxoxu geeb qepxha ç'iyey aq'va gyatsts'e'e.

² Ç'iyeylin gırgın həyvanar, xəədın şit'yar, hadağvanbı, deryahbışedın baluğar şole qəq'ənasınbı, manbı vuşde xıleqa quvu.

³ Nafas ileşşen gırgınbı şos oxhanas ixhecen. Nəxüdiy Zı şos şenke ç'iyey alyadıyn oxhanas huvu, həşded manbı hele.

⁴ Saccu mançın çuru ebaka umoyxhan, mançe rı'h vodun.

* **8:8** Qı'nerke: Azərbaycanne mizel mançik'le «alabaxta» eyhe.

⁵ Şavaayiy vuşda eb k'yavhu, şu ı'mreke hav'u, mana həyvan vuxheeyib, insan ixheyir Zı hı'sab qeqqasın.

⁶ Şavaayiy insanna eb k'yav'u, Mang'unab eb insanne xıleke k'yavaak'anas. Allahee insan Cune k'op'yel ırxınıl-alla.

⁷ G'abı geeb qepxhe. Ç'iyene aq'valqa aavke, hexxepxhe.

⁸ Qiyğa Allahee Nühuk'leyiy cune dixbışik'le uvhuyn:

⁹⁻¹⁰ – Şokab, şole qihniyne vuşde nasılıkab, gameençe qığeç'uyne gırgıne nafas ileşşençika, şit'yaaşika, çavra-vəq'əyka, çolune həyvanaaşika Zı mugaavile haa'a.

¹¹ Zı şoka həynəxbına mugaavile haa'a: sayid inçile qiyğa q'ıfrımıka qadıyne xhyanın ç'iyeyne aq'vayka sacigee nafas ileşşenbı hakkal ha'as deş.

¹² Allahee uvhuyn:

– Yızda şokana, şoka ıxhayne gırgıne nafas helençika hav'uyne hammaşiyeste mugaavileyna işara ina vuxhes:

¹³ xəybışeeqa gyuvxhuna Yızda xənevur*.

¹⁴ Zı xəybışeeqa buludbı qalyauyng'a, bulıdıkı sacigee xənevur g'avales,

¹⁵ manke Zı şokayiy, gırgıne nafas helençika hav'une mugaavileyna fıkr ooxhanas. Sayid nafas ileşşenbı hakkal ha'asın q'ıfrımıka xhyan qales deş.

¹⁶ Mısayiy xənevur qığevç'u, Zı mançıqa ilyakkı ç'iyene aq'val nafas helene gırgınçika hav'una hammaşiydsda mugaavile yik'el qavalyaa'as.

¹⁷ Allahee Nühuk'le meed eyhen:

– Yızın ç'iyeyne aq'val gırgıne nafas helençika hav'uyne mugaavileyna işara haane.

Nühun dixbı

¹⁸ Nüh cune dixbışika Samıka, Yafəsıka, Hamıka gameençe qığeç'una (Kana'an Hamna dixniy vor).

¹⁹ Mana xhebırsana Nühun dixbınıy vob. Ç'iyeyne aq'valqa ipxhının gırgın insanar manbışike g'abı.

11

Mizyar Baabilee geed qıxha

¹ Bıkırne dyunyel sa miziy sa yuşe vuxha.

² İnsanar şargılqa qöng'ə Şınarne ölkee manbışik'le q'adaal g'acu, maayib avxuynbı.

³ Sana-sang'uk'le: «Qudoora karpıç hı'ı yugda qecesva» uvhu. Manbışe g'ayeyne cıgee karpıç, battağne cıgeeyid g'ır alyat'u.

⁴ Qiyğad «Şas sa şahariy q'om xəybışeeqa hıviyxharna gulle alyav'u do qığahas, deşxhee mançeb ehevkasınbıva» uvhu.

⁵ İnsanaaşe alyav'una şahariy gulle g'avces Rəbb avqa geç'e.

⁶ Rəbbe uvhuyn: «Haane, manbışın gırgınbı sa milletınbı sa mizelenbı vob. Mançıl-allad manbışe inəxübna iş haa'a gibğıl. Həşde manbışde yik'es hucooyiy ıkkın ha'as əxə.

⁷ Qudoora geepç'ı manbışın mizyar alikka'as. Sang'vee uvhuyn mansanbışik'le mats'axhecen».

⁸ İnəxüb Rəbbe manbı ç'iyeyne aq'valqa ehevka'anbı, şahar alyav'uyid ulyoyzaran.

⁹ Rəbbe insanaaşın mizyar alıkkı'il-alla mane cigayk'le Baabil (*alikkı'iy*) eyhe. Ç'iyeyne aq'vayne yoq'ne suralqab mançe ehevkaa'a.

Nühuna cule qiyğiyne nasıl

* **9:13** Xənevur: cühüt'yaaşine mizel in cuvab «vuk» eyhen vodun.

¹⁰ Nühune duxayn Samın nasılın taarix inəxüd vod: q'ıfrımıka qadıyne xhinele q'ölle senna qiyğa, Samıka vəş sennang'a mang'una dix Arpaşad yedike eyxhe.

¹¹ Arpaşad ixhayle qiyğa, Sam xhod vəş senna axva. Mang'us mebin xəppa dixbiyiy yişba vuxha.

Avaalıyna xizan

İbram şavunbişdayiy eyxhe

²⁷ Terahıke g'abıynbişin taarix inəxüd vod: Terah İbramna, Naxorna, Haranna dek ixha. Haranıka Lut donana sa dix ixha.

²⁸ Haran, vuc ixhayne ölkee – Xaldeyaaşine Ur şaharee qik'uyng'a, mang'una dek üç'üraniy vor.

²⁹ İbrameyid Naxoreyid davatbı hı'ı. İbramne xhunaşşeyn do Saray, Naxorned xhunaşşeyn do Milka ixha (Milkaiy İska Haranın yişba vuxha).

³⁰ Sarays uşaxar vooxhe deşdiy.

³¹ Terahee dix İbram, Haranna dix eyxhena neva Lut, İbramna xhunaşşe yeexhena sos Saray cuka alyabat'a. Kana'anne ölkeeqa vüqqəva, manbı sanab Xaldeyaaşine Ur şahareençe avayk'anabı. Manbı Xaraneqa qabı, maayib aaxvanbı.

³² Q'öd vəşşe xholle (205) sennang'a Xarane Terah qek'ana.

12

Allahın İbram qort'uliy

¹ Rəbbe İbramık'le eyhen:

– Yiğna ölka, dekkın xav, vas k'anebinbı g'alepçe, Zı vak'le eyhesde ölkeeqa hoora.

² Vas xayir-düə hevles,
vake xədnın millet g'ales,
do axtı qa'as,

yiğne doyuqa xayir-düə hevles.

³ Zı vas xayir-düə huvuyınbişis, xayir-düə,
bed-düə hav'uyınbişis, bed-düə g'axuvles.

Ç'iyeyne aq'valyne gırgıne milletbişe valek'ena xayir-düə alyapt'as.

⁴ İbram, Rəbbe eyhəxür, yəqqı'l gexha. Luter mang'uka sacıgee ayk'an. Xaraneençe qığəç'uyng'a İbramıqa yights'ale xholle (75) senniy vod.

⁵ İbramee Xarane hı'iyın gırgın kar, xhunaşşe Saray, çoçuna dix Lut, cun nukarar alyapt'ı Kana'anne ölkeeqa yəqqı'l gexha. Manbı Kana'anne ölkeeqa hiviyxharanbı.

⁶ İbram maa'ar More eyhene mı'qəsqa, Şekem eyhene cıgeene hiyxhar. Manke maa'ad Kana'anaaşin milletniy eyxhen.

⁷ Rəbb İbramısqa dyagu uvhuyn:

– Zı ina ölka yiğne nasılıs hevles.

İbramee cus dyaguıne Rəbbis, maa'ad q'urbanbı alyaa'an cıga alyaa'a.

⁸ Mançer Bet-Eline şargılyne suvabınane cıgeeqa ayk'an. Ma'ab mang'vee çadır giviyxə. Çadırne garbıl Bet-El, şargılıb Ğay eyhena şahar vooxhe. İbramee maa'ad Rəbbis q'urbanbı gyaat'an cıga ali'ı i'bəədat ha'a.

⁹ İbram kırır-kırır mançer ayk'anna canubulqa, Negevne sahrayne suralqa.

İbram Misiree

¹⁰ İne ölkee it'umun mısvalybı xət qetxhava İbram sık'inna gahıs Misirilqa ayk'ann.

¹¹ Misireeqa hiviyxharang'a mang'vee cune xhunaşşe Sarayk'le eyhen:

– Ğu geer uftanra yixhay zak'le ats'an.

¹² Misirbişe ğu g'aycu eyhesın: «İng'una xhunaşşevur». Manke manbişe zı gik'u ğu üç'ürra g'alerçes.

¹³ Hucoone ixhes ğu manbişik'le eyhe, ğu yizda yiçu vor, yiğneme zak sidyoot'a, üç'ürra g'alyaraççe.

¹⁴ İbram Misirqa hirxhılımee, misiribişik'le mang'una xhunaşşe geer uftanra yixhay g'ecen.

¹⁵ Zəiyfa g'aycuayne Misirne paççahne, fironne insanaaşe məng'i'ne micagiyvalina gaf fironus haa'a. Manar qiykekkana fironne sareeqa.

¹⁶ Firon məng'i'nimee İbramikar yugra ıxha. Mang'uqa çavra-vəq'ə, əməler, devabı, nukar adamer, nukar yedar vooxhe.

¹⁷ İbramne xhunaşşe Saraynimee Rəbbe fironneyiy fironne xaabınbişilqa xəttə ık'arbi alyaa'a.

¹⁸ Fironee İbram qort'ul eyhen:

– İn hucoon ğu zak hı'iyın?! Nya'a Saray yiğna xhunaşşe yixhay ittevhu?

¹⁹ Nişil-allane «yizda yiçuva» uvhu, məng'i'ka davatbı ha'as hassır? Alert'e yiğna xhunaşşer, hoora!

²⁰ Fironee İbramiy cuna xhunaşşe, cone vardatika sacigee ölkənçe yəqqı'l hee'eva əmr haa'a.

15

Rəbbe İbramıka hav'una mugaavile

¹ Sabara gahile İbramıs dyaguyne Rəbbe inəxdun cuvab eyhe:

– Qıməyq'ən İbram.

Ğu havacesda Zı vorna,

Zı vas geed xədnın mukaafat heles.

² İbramee uvhuyn:

– Zas, yizda Xudaavanda Rəbb, hucoone heles? Uşax zaqa deşin, yızın kar Damask şahareençene Eliezerıs axvas.

³ Ğu zas uşax hidevul-alla, ina yizda xaana insan yizda varis ixhes.

⁴ Rəbbe mang'us inəxdun alidghınıy qele:

– Mana yiğna varis ixhes deş, yiğna varis vake g'adıyn uşax ixhes.

⁵ Qiyğa Rəbbe İbram g'aqa qığavu eyhen:

– Xəybışıqa ilekke, xənebı qəttə əxəxhee qəttə. Vake g'abına nasılıb hamanimee xəbna vuxhes.

⁶ İbramee Rəbbe uvhuynçilqa inyam ha'a, mançil-alla Rəbbeyir mana qorkuna insan xhinne hı'sab ha'a.

⁷ Rəbbe İbramık'le eyhen:

– Vas in cigabı helesva, ğu Xaldeyaaşine Ur şahareençe qığavhuna Rəbb Zı vorna.

⁸ İbramee Rəbbike qidghın ha'an:

– Yizda Xudaavanda Rəbb, nəçene zak'le ats'axhes, in cigabı yızınbı ixhesva?

⁹ Rəbbe mang'uk'le eyhen:

– Yizdeme sa vuç'e, sa ts'e, sayib g'arg able. Adıyne gırgınçıqa xhebillə sen ixhecen. Sayib qı'nerkeyiy k'urk'uray able.

¹⁰ İbramee manbı gırgınbı gyaat'anbı. Qiyğad q'öne cigeeqa qı'ı sana sançine hiqa giyxhe. Saccu şit'yar mang'vee q'öne cigeeqa qıdya'a.

¹¹ Çurunulqa qadıyn yırtıcıy şit'yar İbramee g'e'edaşenbı.

12 Veriğ k'yoocene gahıl İbram k'orane nik'eeqa ayk'an. Mang'ulqa sayangaba qəq'ənasda miç'axiyvalla t'yoose.

13 Rəbbe İbramık'le inəxüd eyhe:

– İn vak'le ats'axhe, yiğna nasıl menne ölkee dağamiyvaleeyiy nukariyvalee yoq'ud vəş senna vuxhes.

14 Manbışike nukarar hav'uyne milletıke Zı hı'sab qeqqas. Mançile qiyğa yiğne nasılınbı mançe geed xəttə karaka qığeepç'es.

15 Ğunab xılıyna ı'mı'r hav'u, q'əsvalee qik'as.

16 Emorğançenbışın bınahbı inçe ğadara'asınbı xhinne geed qideetxhava, yiğna yoq'ub'esda nasıl inyaqa savk'alas.

17 Veriğ k'yoocu xəm quvxhayng'a, kuma q'ığəəna tanduriy ts'abı q'ığəənə yalav q'öna q'ı'iyne həyvanaaşine yı'q'neençe ılğooç'e.

18 Mane yiğıl Rəbbe İbramıka hav'uyne mugaavilee inəxüd eyhe:

– Zı Misirne damayle xənnə Fəratne damaysqameen ine milletbışın:

19-21 Genbışın, Genizbışın, Gadmonbışın, Q'etbışın, Perizbışın, Rafabışın, Emor-bışın, Kana'anbışın, Girgaşbışın, Yevusbışın cigabı yiğne nasılıs heles.

16

Haacariy I'smı'l

1 İbramne xhunaşşeyıs, Sarays uşax eyxhe deşdiy. Məng'ıqqa Haacar donana Misirğançena nukarniy vor.

2 Saree İbramık'le eyhen:

– Rəbbe zas uşax hele deşod. Yizde nukarıka g'alixhe, məng'ee zas uşax uxecen. İbramee Sarayne cuvabil k'ırı iliyxhen.

3 Kana'anaaşine cigabişe yits'ille senna avxuyle qiyğa, Saree cena nukar Haacar İbramıs xhunaşşe xhinne hiyvu.

4 İbram Haacarıka g'alirxhumee mana vuxhne eexva. Haacarık'le vuxhne yixhay ats'axhamee, Sarayqa ooğançe avqa ileeka giyğal.

5 Saree İbramık'le eyhen:

– İn val-alla yizde vuk'lelqa qadı. Zı nukar vasqa tyuleeqa hiyvu. Məng'ı'k'le vuxhne yixhay ats'axhamee, mana zaqa ooğançe avqa ileeka girğıl. Hasre Rəbbeecad hagvecen, zı vale qorkura yixhay.

6 İbramee Sarayk'le uvhuyn:

– Mana yiğna nukar yeexhe, vas hucooyiy ıkkən he'e.

Saree Haacar iğeeda giyğal. Nukar məng'ile heexvana.

7 Rəbbine malaakisqa mana qızeexana sahree, xhyan ı'lqəne cigayne k'ane. Man xhyan ı'lqəən ciga şurqanne yəqqı's k'ane ıxha.

8 Malaaikee məng'ı'ke qidghın ha'an:

– Sarayna nukar Haacar, nençen qarı, nyaqane əlyhəə?

Haacaree eyhen:

– Yizda xərna yeexhene Sarayne k'anençe heexva.

9 Rəbbine malaaikee məng'ı'k'le eyhen:

– Yiğne xəring'ısqa sayk'le, məng'ee eyhen he'e.

10 Rəbbinecad malaaikee eyhen:

– Yiğna nasıl hamanimee xəp qaa'as, qəpəəs-ələpəəs vuxhes deş.

11 Qiyğa Rəbbine malaaikee məng'ı'k'le meed eyhen:

– Ğu həşde vuxhne vor,
vas dix ixhes.

Rəbbik'le ğu ts'its'aiyn uts'ur g'ayxhiyn.

Mang'un do I'smı'ı'l (*Allahık'lee g'ayxhiyn*) gixhxhe.

¹² Şavusseca mana saq'vana'as əxhəs deş.

Mang'un xileppi ğırgıng'ul,
ğırgıng'unbıd mang'ul ixhes.

Mana ğırgıne çocaaşıkar qoda ixhes.

¹³ Haacaree ceka yuşan ha'ane Rəbbis El-Roi (*zı g'eecena Allah*) do ğıyxhe. Məng'ee uvhuynniyde:

- Hək'erar, inyaa'ar zak'le zı G'eecena g'acuna!

¹⁴ Mane xhyan ı'lqəne cigays Beer-Laxay-Roi* do mançıl-alla ğıyxhe. Man ciga Qadış eyheneyiy Bered eyhene cigabışde yı'q'nee vod.

¹⁵ Haacaree İbramıs sa dix uxu. İbramee duxayn do I'smı'ı'l gixhxhı.

¹⁶ Haacaree I'smı'ı'l uxuyng'a, İbramıqa molyts'ale yixhılle (86) senniy vod.

17

Sunnat mugaavileyın işaarat vodun

¹ İbramıqa yüç'əle yüçüd (99) sennang'a mang'us Rəbb ğyagu uvhuyn:

- Ğırgın əxəna Allah (*El-Şadday*) Zı vorna. Yizde yəqqı'n hohre, məttın yik'nana ixhe.

² Mugaavile Yizdeyiy yiğne yı'q'neeqa ğyuvxhu, vake g'abıynbı geeb xəp qaa'as.

³ İbram aq'vahiyına ç'iyelqa dizyaraççe. Allahee mang'uk'le eyhen:

⁴ - Yizde suralyına mugaavile vakana haane: Ğu geedne milletbışda dek ixhes.

⁵ Zı vake geedne milletbışda dek ha'asva, g'iyıniyle yiğın do İbram (*xərna dek*) deş, İbrahim (*xəppananbışda dek*) ixhes.

⁶ Yiğna nasıl geeb xəp qaa'as. Vake milletbı g'ales. Yiğne nasile paççaharıb vuxhesınbı.

⁷ Zı vakayiy vale qıhnane yiğne nasılıka hammaşıysda mugaavile haa'a. Zı ixhes, yiğnayiy vale qıhnane yiğne nasılıbışda Allah.

⁸ Vasiy vale qiyğiyne nasılıbışıs hammaşıys ğu alycaxhvana Kana'anna ölka huvu, manbışda Allah ixhes.

⁹ Qiyğa Allahee İbrahimık'le uvhuyn:

- Yiğne suraleb, ğunay vale qiyğiyne nasılıbışe mugaavilee nəxüdiy eyhe, həməxüd he'e.

¹⁰ Vakayiy vale qiyğiyne nasılıbışika hav'uyne mugaavileyın işaarat in vod: Ğırgın adamer sunnat hav'u vuxhes.

¹¹ Sunnatın çürüx g'ats'ak'vne. Sunnat Yizdeyiy vuşde mugaavileyın işaarat ixhes.

¹² Vuşde xaa yedike ıxhanar, menne milletbışıker alişşunar adameşına insan molyulle yiğ ixhamee sunnat he'e.

¹³ Yiğne xaa yedike vuxhaynbıb, menne milletbışıke alivşuyınbıb sunnat hidyav'u g'ilymaa'a. Sunnat vuşde tanılın Yizde hammaşıyste mugaavileyın işaarat ixhes.

¹⁴ Sunnat hidi'ına adameşına insan mugaavile havaakal hav'uva, milletne yı'q'nee meexhacen.

¹⁵ Allahee İbrahimık'le meed eyhen:

- Xhunaşşeyk'le Sarayva immeyhe. G'iyınike şaqa məng'i'n do Sarra (*printsesa*) ixhes.

¹⁶ Zı məng'i's xayır-düə hevles: məng'i'ker vas dix heles. Qiyğa məng'i's sayıb xayır-düə hevles: mana milletbışda yed yixhes, milletbışın paççahar məng'i'ne nasılənçe qığepç'es.

* **16:14** *Beer-Laxay-Roi*: man cuvab cühüt'yaaşine mizele sak'al ha'ume man «xhyan ı'lqən ciga Üç'ürung'un vod, zı G'eecene».

17 İbrahim aq'vahiyna gizerçu, əqəna ha'u, culed alqa uvhuyn:

– Vəş sennane insanıs uşax eyxheye? Yüç'əl sennane Sarraysse uxas əxəye?

18 Qiyğa İbrahiməe Allahık'le eyhen:

– Hasre saccu I'smı'ı'l xheyir Yiğne xayir-düəyka üç'ürra axhvecen!

19 Allaheməe uvhuyn:

– Sarree, yiğne xhunaşşe vas dix uxas, doyud I'saq' (əqəna) gixhxhe. Zı mugaavile mang'ukab, mang'ule qihniyne nasılıkab hammaşşe havaacesda.

20 Ğu I'smı'ı'lil-alla uvhuyn Zak'le g'ayxhıyn. Mang'usub Zı xayir-düə hevles, mang'uke g'abıynbı geeb xəp qaa'as. Mang'uke yits'ıq'öyre (12) paççah g'avaales. Zı mang'uke xədnı millet ha'as.

21 Mugaavilemee Zı qööne sen ine gahıl Sarree vas uxasde I'saq'ıka haa'as.

22 Allahee man İbrahimık'le uvhu ooqa ts'its'xha.

23 Hamanicab yiğil İbrahiməe cune xaabın gırgın adamer: dix I'smı'ı'l, cune xaa yedike vuxhayn gırgın nukarar, menne milletbışike alivşuynbıb sacigeeqa sav'u, Allahee cuk'le uvhuyn xhinne, sunnat hav'u.

24 İbrahim sunnat hı'iyng'a mang'uqa yüç'əle yüç'üd (99) senniy vod.

25 I'smı'ı'l sunnat ha'ang'a mang'uqa yits'ixhebad (13) senniy vod.

26 İbrahimiyy I'smı'ı'l sa yiğil sunnat hav'u.

27 Cuka sa yiğil, cune xaabın gırgın adamer, menne milletbışike alivşuynbı, cune xaa yedike vuxhaynbı gırgınbı sunnat haa'anbı.

18

Xhebiyre mihman

1 Rəbb İbrahimıs yiğne pırane gahıl Mamreene mı'qəəşine avur, çadırne ghalee gyu'uringa gyaagva.

2 Mang'vee vuk'ul ooqa qav'umee xhebiyre insan g'ooce. Manbı g'avcu, çadırene ghaleençe manbışde ögiylqa g'adarxhun ç'iyelqamee k'yoorzul eyhen:

3 – Yızda xərna, zı ulen aqqıxhe ulydolyrzul yiğne nukarısse ilğeemeç'e.

4 Hasre g'elybı hoğalasın xhyan allecen, yivek avub gyuv'ure manzil hee'e.

5 Şu vuşde nukarne çadırne k'anençevub ı'lğəə, zı şos sık'ınin gıney alles, oxhne yik' aqqecen. Mançile qiyğa şos vukkanxhe hudoora.

Manbışe eyhen:

– Ğu eyhəxüd he'e.

6 Sark'ıl mana ekra Sarraysqa çadıreeqa ayk'an. Məng'ı'k'le eyhen:

– Həşdexhinee xhebne xənnə vexhxheedın* yugun urva alyaat'u xamır hı'ı, kokaybı qece.

7 Mana mançe çavra-vəq'əysqa g'adarxhun sa kokna q'ıka avqu mek'vung'usqa goole. Mek'vnar giyğalna ek'da oxhanasın kar ha'a.

8 İbrahiməe qoocuna q'ıka, şor, nyak manbışde ögiylqa qadı giyxhe. Manbışe man otxhanang'a, vucur cone k'ane yivek avur ulyoyzar.

9 Manbışe qiyghıniyn:

– Yiğna xhunaşşe Sarra nyayxha?

Mang'vee eyhen:

– İnya'ar çadire vor.

10 Manbışde sang'vee meed eyhen:

* **18:6** *Xhebne xənnə vexhxheedın*: cühüt'yaaşine mizel «xhebillə sea» otk'un, manıd 20 kg hiyxharan, avayq'aran eyhen vodun.

– Qööne ine gahıl zı vasqa meer ayresda. Manke yiğne xhunaşşeyş Sarrays dix ixhes.

Sarra mang'une yı'q'əl, çadıreeqa əkkəone cigee ulyorzul, k'ırı iliyxhe yixha.

¹¹ İbrahimiş Sarra q'əsniş qeepxha. Sarrayn yadaaşik eyxhenbı ç'əveetxhaynbıniş.

¹² Məng'ee yik'ee əqəna ha'u eyhen:

– Zı g'art'una, məxbına xoşbaxtıyvalla vooxheye? Yızda xərnar q'əs qıxha.

¹³ Rəbbe İbrahimiş qiyghanan:

– «Zı Sarra qəsra vor, zasse uşax uxas əxəye?» uvhu, nya'a məng'ee əqəna hı'ı?

¹⁴ Nya'a, Rəbbiş ha'as dəxən vodunne? Qööne sen ine gahıl Zı vasqa sark'iling'a, Sarrays dix ixha ixhes.

¹⁵ Sarree qərq'ı'nişvalin horbışika eyhen:

– Zı əqəna hı'ı deşdiy.

Rəbbe manke eyhen:

– Deş, ğu əqəna hı'inniş.

İbrahimeş Rəbbiş Sodomna şahar huvaacecenva heqqa

¹⁶ Mançe in adamer suğoots'u Sodomuşqa avayk'an. İbrahimır ayk'anna manbı yəqqı'l haa'as.

¹⁷ Rəbbe eyhen:

– Ha'asın kar İbrahimıləne dyugul ha'as?

¹⁸ Hək'edad, İbrahimiş xədn, guşnan millet g'ales, mang'ulek'ena ğırgıne milletbişe xayır-düə alyapt'as.

¹⁹ Cule qiyğa yugun, qotkun ha'a Rəbbişne yəqqı'n hophuriş dixbişis, cune xaabınbişis, xəş qe'ecenva Zı mana g'əyxı'. Manke Zı Rəbbeşid İbrahimıs hucooyiş cuvab huvu, man ha'asın.

²⁰ Rəbbe eyhen:

– Sodomulqanayiş Homorulqana şikayat geşbı. Maane insanaaşına bınah geş yı'q'navub.

²¹ Mançıl-allar ğiç'u avqa ilyakkasda, Zalqa hiyxharanbı hək'enbişne, dişee.

²² İnsanar sapk'ıl avayk'ananbı Sodomne suralqa. İbrahimır axvana Rəbbişne ögişl.

²³ İbrahim Mang'uşqana qıxha eyhen:

– Hək'ebane, bınahnanbişika qopkuşnbub havaakal haa'as?

²⁴ Eyhes, ine şahareş xhots'al (50) qorkuna insan vor. Ğu mana hək'ebab havaakal haa'asdane? Mane xhots'alyne qorkune insannemee Ğu mane şaharne bınahıle ilyheç'es dişde?

²⁵ Ğu man hidya'a, qorkunayiş bınahnana sacigee gidek'a. Qorkunayiş bınahna Ğu sa hidya'a. İnimeen dyunye vuk'lek İkkekkan, qorkura ixhes ikkan!

²⁶ Rəbbe eyhen:

– Sodomne şahareş xhots'al qorkuna insan avaykee, manbişdemee ine cigayne bıkırta bınaheençe ilyheç'esda.

²⁷ İbrahimeş meed eyhen:

– Zı Yiğnimeş yı'qiy toz xhinnen sa kar ixheyir, zı meed yik' hı'ı Xudaavandayke qiyghanan,

²⁸ xhots'alyna qorkuna g'ales xhoyre insan ivdekeene, mana xhoyre g'idiyxharva şahar havaakal haa'asdane?

Rəbbe eyhen:

– Yoqts'ale xhoyre (45) aveşkeene, şahar havaakal haa'as deş.

²⁹ İbrahimeş meed qiyghanan:

– Maa'ar yoqts'al aveşkeene, hucoone ha'as?

Rəbbeeyhen:

– Yoqts'alyung'unemeeyir set'as deş.

³⁰ İbrahimeeyhen:

– Zı geer yuşani'il-alla Xudaavanda qəllamışmexhecen: maa'ar xhebts'al (30) aveykeene, nəxüdnə ixhes?

Rəbbeeyhen:

– Maa'ar xhebts'alir aveykeene, vuççud ha'as deş.

³¹ İbrahimeeyhen:

– Zı meed yik' hı'ı Xudaavandayke in qiyghanan: maa'ar g'ayre (20) aveykene, hucoone ha'as?

Rəbbeeyhen:

– G'ang'unemeeyib havaakal haa'as deş.

³² İbrahimeeyhen:

– Zı sayid eyheva Xudaavanda qəllamışmexhecen, yits'iyre aveykeene, hucoone ha'as?

Rəbbeeyhen:

– Yits'ing'unemeeyib havaakal haa'as deş.

³³ Rəbbeeyhen İbrahimıka haa'ana gaf ç'əvav'u ayk'anna. İbrahimır siyk'alna cune çadıreeqa.

19

Sodomuniy Homorun havaakal hav'uy

¹ Exheeçana Sodomeeqa şena q'öyre malaaiik arayle. Lut şaharne akkaysana gyu'ur eyxhe. Manbı g'avcu, ayk'anna manbışde ögiylqa. Qiyğar ç'iyelqamee k'yorzul

² eyhen:

– Yızın ç'ak'ınbı, qudoora, vuşde g'ulune xaa g'elybı hoğle, xəmə g'eehe. Miç'eeb suğoots'u gyapk'e vuşde yəqqı'lqa.

Manbışe alidghıniy qelen:

– De'eş, şı xəmə kuçee g'aahas.

³ Lutee geed eyheva, malaaikar qavaylenbı mang'une xaaqa. Lutee manbışis exhalyne otxhuniyka qecuyın gıney qadayle, manbışed oyxhanan.

⁴ Manbı g'alyapk'asse, Sodom şaharın gırgın adamer mek'ıng'ule otçu q'əsing'ulqamee savaylenbı xaane hiqiy-alla.

⁵ İnsanaaşe Lut qort'ul eyhen:

– G'iyına xəməde vasqa abıyn insanar nyavxha? Manbı şasqa qavaale, şı manbışika g'alyapk'as.

⁶ Lut manbışisqa g'aqa qığeeç'u, çuqad qihna akka qa'an.

⁷ Mang'vee eyhen:

– Çocar, qəlasın hıma'a.

⁸ Zaqa q'öyre adamiys hidyark'ınna yiş vor. Qavaales şosqa hucooyiy ikkan he'e. Saccu ine insanaaşik sumoot'a, manbı yızde xaabın mihmanar vob.

⁹ Adameeşe eyhen:

– Yı'q'əlqa ts'its'xhe! İne insanee menne cigençe qarı şas yuguniy pisın xət qa'a. Vak manbışile beterin ha'as.

Manbı Lutulqa hoohar, akka haq'var ha'as ikkiykan.

¹⁰ Manke xaane malaaikaaşe xıl hotku Lut aqa cosqa ts'its'ı akka it'uma'an.

¹¹ Akkayne şene sural ulyobzurne insanaaşına k'ınnar, xərnar manbışe bı'rq' qaa'a. Mançıl-alla insanaaşik'le akka iveeke deş.

¹² Malaaikaaşe Lutuk'le eyhen:

– Vaqa inya'ar merna vuşune vor? Dixbı, yişba, yeznebı yiğne xizanın gırgınbı ine şahareençe qığee'e.

¹³ Şi in cıga hakkal ha'asın. İne milletile geed şikayatbı Rəbbik'le g'ayxhı. Mançil-alla Rəbbe şı g'axuvuynbı ina şahar havaakal haa'as.

¹⁴ Lutee hark'ın yişba haa'asde adameeşik'le eyhen:

– Zaraba hudoorı ine cıgeençe, Rəbbe ina şahar havaakal haa'as.

Yişba haa'asde adameeşine fikreeqa, Lute coka dem haa'a vuxhesva qayle.

¹⁵ Miç'eed qexheng'a malaaikaaşe Lutuk'le eyhen:

– Ekra ixhe! Xhunaşseyiy yişba alyapt'ı ine cıgeençe hoora. Deşxhee, şahar alytivk'al haa'amee şunab hapt'asınbı.

¹⁶ Lut yı'q'ra ı'ğı'ykır. Rəbbına mang'ulqa rəhı'm qabıva, malaaikaaşe Lutur, cuna xhunaşşer, yişbab xıleke avqu şahareençe qığaa'anbı.

¹⁷ Manbı qığaa'ane gahıl malaaikaaşine sang'vee eyhen:

– Yı'q'əlqa ilydyakkı hixve. İne Q'adaalil ulymoyzar, axtine cigabişeeqa hixve. Deşxhee, qik'u əsda.

¹⁸ Lutee manbışik'le eyhen:

– Yızın ç'ak'ınbı! Vuşde ulen ina nukar aqqı, şu mana g'attixhanı'iyka, zas haa'ana yugvalla geeb qav'u.

¹⁹⁻²⁰ Saccu hasre zı mane k'anene k'ınne şahareeqa hixu g'attixhanas. Man şu eyhen axtın cigabı geed əq'əna'adıd. Zı maqa hixharasse, balyaa zalqa hipxhır, zı gik'asda.

²¹ Malaaikaaşine sang'vee Lutuk'le eyhen:

– Yiğnimee manıd ha'a, ğu eyhena şahar alytivk'al hidyaa'a.

²² Ekra ixhe, maqa hixve! Ğu maqa hidirxhıl, zı sa kar ha'as deş.

Lutee mana şahar k'innava uvhil-alla, mançin do Tsoar (*k'inin*) axva.

²³ Lut Tsoarqa hirxhiling'a veriğ ılıqevç'u vooxhe.

²⁴ Rəbbe Sodomılqayıy Homoralqa ts'ayikan xəənçe kukurt gyooga'a.

²⁵ İne Q'adaalilin şaharbı, ç'iyel ələən gırgın kar, maa vooxhen gırgın insanar deşaa'anbı.

²⁶ Lutuna xhunaşşe yı'q'əlqa sark'ıl ileekimee q'evane g'ayelqa siyk'al.

²⁷ Qinne yiğıl miç'eer İbrahim oza qıxha Rəbbine ögiyl ulyorzulyne cıgeeqa hayk'an.

²⁸ Mana mançe Sodomıqa, Homorıqa mançine hiqiy-allane Q'adaalıqa ilyakka. Mang'uk'le mane cıgeençe xənnə ts'ayike ı'lqən xhinnen sa kuma g'ece.

²⁹ İne Q'adaalilin şaharbı hakkal ha'ang'a, Allahıs İbrahim yik'el qarı, dişe Lut mançe hixu'u g'attixhana'a.

21

I'saq'ın yedike ıxhay

¹ Rəbbe ögiyl uvhuyn xhinne, Sarrays yugvalla haa'ana. Mang'vee huvuyn cuvab aqqaqqan.

² Allahee uvhuyn gahıl, Sarra vuxhne ayxu, q'əsde İbrahimıs dix uxu.

³ İbrahimee Sarrayke ıxhayne duxays I'saq' (*əqəna*) do giyxhe.

⁴ Allahee İbrahimık'le cune əmree uvhuyn xhinne, mang'vee dix, I'saq' ıxhayne molyne yiğile sunnat ha'a.

⁵ I'saq' yedike ıxhayng'a, İbrahimıqa vəş senniy vod.

⁶ Sarree uvhuyn:

- Allahee yizde aq'veeqa əqəna qalı'ı! Man g'ayxhıyne gırgıng've zaka sacıgee əqəna ha'as!

⁷ Sarreecad meed eyhen:

- Şavaa İbrahimık'le eyheyiy, ine q'əsvalee zı uşax uxu yic gyoqa'as? Haane, yicıd uxuyn!

⁸ Uşax xət qıxha, nikneke gyarğılına. I'saq' nikneke gyarğılıne yiğıl, İbrahimee xədin otxhun-ulyodğuy hele.

22

İbrahim siliys t'xı'

¹ Sabara gahile Allahee İbrahim siliys t'xı'yxə.

Mang'vee «İbrahimva!» ona'an.

İbrahimee «Hooyva!» eyhe.

² Allahee mang'uk'le eyhen:

- Vas ıkkanna, vorna-deşda yiğna dix I'saq'ır alyart'u Moriya eyhene cigeeqa hoora. Zı vak'le haagvasdee suval, dix gyoxhxhane'e, q'urbanna alle'e.

³ İbrahimee çakra miç'eeqana suğots'u cune əməleys palanbı t'xı'yxə. Mang'vee cukasana q'öyre mek'vna, sayir dix I'saq' ikkekka. Mang'vee q'urban gyooxhan ha'asın osbıd qaxı, yəq avqaaqana Allahee uvhuyne cigeeqa.

⁴ Man ciga İbrahimık'le xhebıd'esde yiğıl, vuk'ul ooqa qav'uuyng'a, əq'ənançe g'ece.

⁵ Mang'vee mek'vunbısik'le eyhen:

- Şu əməleyka inyaa aaxve, zı duxayka şaqa üqqəs. I'bəədat ha'u, şosqa savk'alas.

⁶ Q'urban gyooxhan ha'as qaxıyn osbı İbrahimee cune duxayne I'saq'ne mıgalqa hele. Ts'ayiy ç'ikad vucee alyaat'a. Cona q'öyre maqa əlyhəng'ə,

⁷ I'saq'ee dekkık'le İbrahimık'le eyhen:

- Dek!

Mang'vee alidghıniy qelen:

- Dix, yızın k'ırı val vod.

I'saq'ee qiyghanan:

- Ts'ayiy osbı vodunbu, saccu q'urbanna beder nençene vuxhes?

⁸ İbrahimee eyhen:

- Dix, q'urbanna beder Allahee Vucee haagvasda.

İnbı sacıgee avayk'ananbı.

⁹ Manbı qavaylenbı Allahee mang'uk'le uvhuyne cigeeqa. İbrahimee maa'ad q'urbanbı allya'an ciga ali'ı, çılqad osbı giyk'an. Qiyğar I'saq' ayt'ıl mane q'urbanbı allya'ane cigalyne osbışılqa g'alya'a.

¹⁰ İbrahimee dix gik'asva xıl hotku ç'ika alyat'a.

¹¹ Mane gahıl Rəbbine malaaikee xəybışeençe mang'ulqa ona'an:

- İbrahim, İbrahim!

Mang'vee eyhen:

- Zı inyaa vor!

¹² Malaaikee eyhen:

- Gadeyk simet'a! Mang'uk vuççud hıma'a! Həşde zak'le ats'axhxhayn, ğu Allahıle qəyq'ən vor, vaqa vornacar hamana sa dix, vucur ğu Cule qiykkın deş.

¹³ İbrahimee vuk'ul ooqa qav'umee, ğı'ç'ee gaçbı açatxırna sa g'arg g'ooce. İbrahimee hark'ın mana g'arg qabı, duxayne cigee q'urbanna ablyaa'a.

¹⁴ İbrahimee mane cigayn do Yahve-İre (*Rəbbeə hagvasın*) giyxhe. Mançıl-allad həşdilqamee insanaşe məxüd eyhe: «Vucee Rəbbeə suval hagvasın».

15 Rəbbine malaaikəe xəybışeençe İbrahımılqa onu'u meed eyhen:

16 – Rəbbe inəxüdüd eyhe: «Ğu ina iş hav'uva, vornacar sa dix qıdıykınva, Zı Yizde doyuken k'in g'iysar:

17 Zı vas hək'əbab xayır-düə hevles, yiğna nasıl xəəđın xənebımee, deryahne hiqiyallana g'um xhinne hexxaa'asda. Duşmanaaşın şaharbid yiğne nasılınbı ixhes.

18 Ğu Yizde cuvabil k'ırı alixhxiyl-alla, dyunyeyne gırgıne milletbişe yiğne nasılilek'e xayır-düə alyapt'as».

19 İbrahim siyk'alna cuka abıyne mek'vunbışisqa. Mançe manbı sacıgee siviık'alanbı Beer-Şeveeqa. İbrahim Beer-Şevee axva.

25

I'saq'ın dixbı – Yaaq'ubiy Esav

19 İbrahimne duxayn I'saq'ın taarix inəxüdüd vod: I'saq' İbrahımıke g'arı.

20 I'saq'ee Paddan-Arameençe Aramğançene Betuelyna yiş, Lavanna yiçu Rivq'a hee'eng'a, mang'uqa yoq'ts'al (40) senniy vod.

21 I'saq'ee xhunaşşe vuxhne ideexvava Rəbbis düə hav'u. Rəbbik'le I'saq'na düə g'avxhu, mang'una xhunaşşe Rivq'a vuxhne ayxu.

22 Yediıne vuxhnee uşaxar suç'ooka gıviyğal. Məng'eeıid «Nişil-allane in yizde vuk'lelqa qadıva?» uvhu, Rəbbike qiyghanas hiyeek'an.

23 Rəbbe məng'ı'k'le eyhen:

– Yiğne vuxhne q'ölle millet vod,

Yiğne vuxhnençe q'ölle xalq' qığeç'es.

Sa xalq' manisa xalq'ile gucuka ixhes,

Xərne çocəe k'ining'us g'ullux haa'as.

24 Rivq'ayna uxasda gah qabıyng'a, ats'axhxhen məng'ı'ne vuxhne q'ömkaler vuxhay.

25 Ts'erree uxıyne uşaxın g'ekva ç'əradaniy sayır mana xhayıke hı'ıyn kar xhinne xhırıra ıxha. Mançıl-allad mang'un do Esav (*xhırıra*) giyxhe.

26 Qiyğar manasa çoc Esavne mıq'leyke at'ırq'ın dyunyelqa qarayle. Mançıl-allad mang'unud do Yaaq'ub (*mıq'leyke at'ırq'ın*) giyxhe. Manbı vuxhayng'a I'saq'ıqa yixhts'al (60) senniy vod.

Esav ts'erriıne dixvalike ulğeç'ena

27 Çocar ç'ak'ı qeebaxhe: Esav yugna k'onay, xaa hidöörəxəna insan eyxhe, Yaaq'ubur hexxan nıq' denana xaana insan eyxhe.

28 I'saq'ıs Esavniyxhe geer ikkiykanna, mang'vee ı'xı'yn həyvanar cus ıkkənəxüdüd eyxheva. Rivq'aysmee Yaaq'ubniyxhe ikkiykanna.

29 Sa yiğil Yaaq'ubee yiq' haa'a. Esavır çoleençe orzul-ortul mıssıra qarayle.

30 Esavee Yaaq'ubık'le eyhen:

– Mane ç'ərane karake sık'ınin zas hele oxhanas, mıs qıxha.

Mançıl-alla mang'us q'öd'esın do Edom (*çərara*) giyxhe.

31 Yaaq'ubee eyhen:

– Manke ts'erriına dixvalla zas hevle.

32 Esavee eyhen:

– Zı mıssınçe qek'ang'a zas ts'erriına dixvalla nişistannane?

33 Yaaq'ubee eyhen:

– Ts'etta zas k'in he'e!

Esavee k'in g'assır ts'eppiına dixvalla Yaaq'ubus qoole.

34 Yaaq'ubee Esavis hüvəyna yiq'iy gıney hele. Esav otxhun-ulyodğı qığeç'u ayk'anna.

İnəxüb Esavne ulesqa ts'errinya dixvalla kar xhinne qavayle deş.

27

Yaaq'ub horbişika xayir-düəyna eyxhe

¹ I'saq' q'əsniy qıxha, mang'une uleppişik'le g'ece deşdiy. Mang'vee xərna dix Esav k'anyaqa qort'ul uvhuyn:

– Dix!

Esavee mang'uk'le «Dek, zı inyaa vor» uvhu.

² I'saq'ee uvhuyn:

– Zı haane q'əs qıxha, g'iyna-g'iyqa qik'asda.

³ Həşdiylee aleet'e yığın yaraxbıd – vukiy ayhenbıd – hak'ne çoleeqa yizdemee k'on üvxhe.

⁴ Qiyğaled zas ıkkanan geed yugun otxhuniy hı'ı, zas alle. Manıd otxhun, zı vas qik'asse xayir-düə hevles.

⁵ I'saq' duxayka Esavıka yuşan ha'ang'a Rivq'ee manbışıl k'ırınıy iliyxhe. Esav çoleeqa k'on üvxas ark'ınmee,

⁶ Rivq'a duxaysqa Yaaq'ubusqa hark'ın inəxüd eyhe:

– Zak'le g'ayxhiyn dekke yiğne çocuk'le Esavık'le hayınva uvhu:

⁷ «Yizdemee sa k'on üvxü able, çiked sa yugun otxhuniy he'e. Manıd otxhun, zı vas qik'asse Rəbbine ögee xayir-düə hevles».

⁸ Dix, həşde zı eyhençil yugda k'ırı gyaqqe:

⁹ hak'ne syuruneençe zasqa gırgınçile yugna q'öble mısva able. Mançike zı dekkıs ıkkənəxdun otxhuniy ha'as.

¹⁰ Ğunad man dekkıs oxhanas ıkkees, qik'asse vas xayir-düə hevlecenva.

¹¹ Yaaq'ubee Rivq'ayk'le eyhen:

– Yızda çoc Esav xırına kar vor, zaqame xhırıvalla deşda.

¹² Sayid dekkee zalqa xıl hadağva, ats'axhe zı cus horbı hı'iy. Manke xayir-düəyne cıgee, mang'vee zalqa bed-düə g'axuvles.

¹³ Yedee mang'uk'le eyhen:

– Dix, valqa haa'asda bed-düə zalqa quvooracen. Saccu yizde cuvabıl k'ırı gyaqqe: hoora, uvhuyn kar zasqa alle.

¹⁴ Yaaq'ub hark'ın, mısvabı yedisqa adayle. Yedeeyid dekkıs ıkkənəxdın yugun otxhuniy ha'a.

¹⁵ Mançile qiyğa Rivq'ee cone xaadın xərne duxayn Esavın gırgınçile yugun tanalınbı alyaat'u, k'ınne duxaylqa Yaaq'ubulqa alyaa'a.

¹⁶ Xıleppişin oodun cıga, gardanııl nyaabiy xhırıvalla deş məng'ee mısvabışde g'ekvabişika iyt'alanbı.

¹⁷ Qiyğad hı'iyn yugun otxhuniyiy gıney Yaaq'ubne xıleqa qele.

¹⁸ Yaaq'ub dekkısqa qarı eyhen:

– Dek!

Dekke mang'uk'le eyhen:

– Yızın k'ırı val vod. Ğu nenane vor yizde dixbışda?

¹⁹ Yaaq'ubee dekkık'le eyhen:

– Yiğna ts'errinya dix, Esav vor. Zı ğu uvhuyn xhinne hı'iyn. Həşder oza qıxha gyu'ur zı adıyn k'onan çuru oxhne, zas xayir-düə hevles vəəxecenva.

²⁰ I'saq'ee duxayk'le eyhen:

– Dix, nəxüdnə ıxha vasqa inyəxüb zaraba k'on gıpxhı?

Mang'vee eyhen:

– Yiğne Allahee, Rəbbee zas kumag hı'ı.

²¹ I'saq'ee Yaaq'ubık'le eyhen:

- Dix, zasqa qora. Valqa xıl g'adğvas, zak'le ats'axhes, ğu yızda dix Esavee, dişee?
- ²² Yaaq'ub dekkısqa qıxhamee, dekkee I'saq'ee mang'ulqa xıl g'adğu eyhen:
- Nıq' Yaaq'ubunod, xıleppıd Esavınbı vod.
- ²³ Yaaq'ubunud xıleppi cune çocunbı Esavınbı xhinne xhırıdava, I'saq'ık'le mana qıvaats'a deş. İnəxüb I'saq'ee Yaaq'ubus xayir-düə hoolena.
- ²⁴ Mang'vee qiyghanan:
- Hək'erar ğu yızda dix Esavne?
- Yaaq'ubee eyhen:
- Hó'o.
- ²⁵ I'saq'ee meed eyhen:
- Dix, k'onan çuru qadı ögeeqa gıxhxhe, yic otXHun vas xayir-düə hevles. Yaaq'ubee ts'etta otXHuniy, qiyğad çaxır adayle. I'saq'ee otXHun, ulyoğan.
- ²⁶ Mançile qiyğa I'saq'ee eyhen:
- Dix, həşde zasqa qora, zas ubba he'e.
- ²⁷ Yaaq'ub dekkısqana qıxha, mang'us ubba ha'an. I'saq'ıs mang'une tanalinçin eva ı'xı'mee, xayir-düə huvu eyhen:
- Yızde duxayken eva,
Rəbbee xayir-düə huvuyne çolbışiken xhinnevud.
- ²⁸ Hasre Allahee vas ç'iyeyna yugna nyaq'viy xəən gyoğiy helecen, vas xətta g'ıkıy çaxır ixhecenva.
- ²⁹ Havaasre millebışe vas g'ullux hee'ecen, Ummatbışe yığne ögee vuk'ul avqa qee'ecen.
Ğu yığne çocaaşis xəbvalla he'e,
Havaasre yığne yedyne dixbışdab yığne ögiyl gardan hı'kkeba vuxhecen.
Vas bed-düə ha'anbışılqa bed-düə vuxhecen,
Vas xayir-düə ha'anbışis xayir-düə vuxhecen.
- ³⁰ Yaaq'ubee I'saq'na xayir-düə alyapt'ı qığecumee, k'onaqa hark'ınna çoc Esav siyk'al.
- ³¹ Esavee sa yugun otXHuniy hı'ı, dekkıs adı eyhen:
- Dek, oza qıxha zı adıyne k'onane çurunuke oxhne, zas xayir-düə hevles vəxecenva.
- ³² Dekkee I'saq'ee mang'uke qiyghanan:
- Ğu vuşune?
- Mang'vee eyhen:
- Zı yığna ts'erriyna dix Esav vorna.
- ³³ I'saq'ne caneeqa it'umna zeze ooxha. Mang'vee ek'da qiyghanan:
- Manke şena vuşuniy vor, k'on avaykı zas abına? Ğu qalesse gırgıne karıke otXHun, mang'us xayir-düə huvu. Xayir-düəyib mang'una vuxha.
- ³⁴ Dekkee eyhenbı g'ayxhımee Esavee k'arats'ana ts'ir haa'a:
- Dek, zasıb xayir-düə hevle, zınar xayir-düəna he'e!
- ³⁵ I'saq'ee eyhen:
- Çoc horbışıka arı, yığna xayir-düə g'avşuna.
- ³⁶ Esavee eyhen:
- Mang'un do həməxüdcad deşke Yaaq'ub* ıxha? Mang'vee zas q'ö'es horbı ha'anbı vod: ts'eppa yızda ts'erriyna dixvalla g'avşu, həşdeb xayir-düə.
Qiyğa eyhen:
- Zas xayir-düə havaacı dişde?
- ³⁷ I'saq'ee mang'uk'le eyhen:

* **27:36** *Yaaq'ub*: İn do cühüt'yaaşine mizel «mıq'leyk at'ırq'ın» sayid «horalay» eyhen vodun.

- Mana yiğna xərna hı'ı, gırgın ebanbı mang'us nukarar xhinne quvu, gıkınayiy ts'enne çaxirena hı'ı. Vas hucoone he'e, dix?

³⁸ Esavee dekkık'le eyhen:

- Dek, vaqa sa xayir-düəne vob? Zasıb xayir-düə hevle, dek!
Esav axtıra geşşuna.

³⁹ Dekkee Esavık'le inəxüd eyhe:

- Ğu eyxhen ciga, ç'iyeyne barakayle,
Xəybışded çiyike əq'əna ixhes.

⁴⁰ Ğu vasin g'ık g'ılincıka ha'as.
Çocusub g'ullux haa'as.

Ğu mang'uke g'attixhanasda gah qabıyng'a,
Mang'una xamut gardanile qopxu g'uvooxharasda.

⁴¹ Dekkee Yaaq'ubus xayir-düə huvuyl-alla, Esavıs çoc g'ımece qexhe.
Mang'vee culed alqa eyhen:

- Dekkıqa gyaşesın yiğbı hiyxharıd. Manke zı yızda çoc Yaaq'ub gek'a.

⁴² Xənnə duxee Esavee uvhuynbı Rivq'ayk'le g'ayxhımeə, məng'ee k'ınna dix Yaaq'ub qort'ul eyhen:

- Yiğne çocus Esavıs ğu gıku, vake qəlıb qığaahas vukkan.

⁴³ Dix, həşde yızde cuvabil k'ırı alixhxhe: oza qıxha Xaraneəqa, yızde çoc Lavanne k'anyaqa hixve.

⁴⁴ Yiğne çocuna qəl əlyhəəsmee, sabara gahna Lavanne k'ane axve.

⁴⁵ Valqana qəl apk'ınmee, ğu cuk hı'iyınbı yik'el hitxınmee, zı valqa xabar g'axuvu mançe qalya'asda. Nişil-allane zı vuşde q'öng'ukesanar sa yiğil yixhes?

⁴⁶ Qiyğa Rivq'ee I'saq'ık'le eyhen:

- Q'etbışda eyxhene Esavne xhunaşşeesine xılənçe zı ı'mreke ayts'ına. Yaaq'ubeeyir mane cigayne içeesına, manbı xhinnena, həməxürna Q'etbışda cus hey'ee, zı ı'mı'r nişiscabne haa'a?

28

Yaaq'ubun Lavanısqa hark'ıniy

¹ I'saq'ee Yaaq'ub qort'ul, mang'us xayir-düə huvu, inəxübna mı'sləhət g'ooce:

- Kana'anğançene içeesıke xhunaşşe hıme'e.

² Vaxt xiliy qıdyav'u Paddan-Arameəqa, yiğne yedyne dekkıne Betuelyne xaaqa hoora. Yiğne yedyne çocune Lavanne yişbışıke vas xhunaşşe hee'e.

³ Gırgın əxəne Allahee vas xayir-düə hevlece, ğu geer kulyfatnana hı'ı, vake g'abıyınbı geeb qee'ecen, vake geed milletbı g'alecen.

⁴ İbrahimne xayir-düəyke vasiy vake g'adıyne nasılbışısıb vuxhecen: hasre Allahee İbrahimıs helesva uvhuyn ciga - ğu menne cıgeençe qarına xhinne iykaran ciga, hammaşıys vas helece.

⁵ I'saq'ee Yaaq'ub yəqqı'l araççe. Mana Paddan-Arameəqa, Yaaq'ubneyiy Esavne yedine Rivq'ayne çocune Aramğançene Betuelyne dixene Lavanne k'anyaqa ayk'an.

⁶ Esavık'le ats'axhen, I'saq'ee Yaaq'ubus xayir-düə huvu cus xhunaşşe hee'ecenva Paddan-Arameəqa g'axuvuva, sayıb, mang'us xayir-düə hooleng'a «Kana'anğançene içeesıke xhunaşşe hıme'eva» mı'sləhət g'ooce.

⁷ Yaaq'ubeeyid dekkıliy yedil k'ırı gyaqqı Paddan-Arameəqa ayk'an.

⁸ Esavık'le g'ecen, kana'anğançen içer dekkıs vukkan deşubne.

⁹ Esav ayk'anna I'smı'ı'lyne k'anyaqa. Mang'vee İbrahimne duxayna I'smı'ı'lyna yiş Maxalat cune xhunaşşeesine oğançe hee'e. Maxalat Nevayotna yiçuniy vor.

Yaaq'ubun Bet-Ele nyak' g'acuy

¹⁰ Yaaq'ub Beer-Şeveençe qıgeç'u Xaranne suralqa ayk'an.

¹¹ Sa cigeeqa hirxhılymee, veriğ k'yoçuva mang'vee xəm maa g'aaha. Mang'vee ç'iyele sa g'aye alyapt'ı, vuk'lek avqa gıvxhu, g'ilexhana.

¹² Mang'uk'le nik'ek ç'iyele xəybışeeqa hiyxharan q'ı't'yar, çilek'enad Allahın malaaıkar ılqeç'u, gyəə g'ece.

¹³ Rəbbe q'ı't'yaaşıl ulyorzul eyheyy:

– Zı yiğne dekkıne dekkına İbrahimna, sayir I'saq'na Allah Rəbb vorna. Ğu g'alırxhuyn ç'iyə vasiy vake g'abıynbışis heles.

¹⁴ Yiğna nasıl ç'iyelin toz xhinne xəppa vuxhes, geeb qeepxha garbılqayiy şargılqa, şimalılqayiy canubulqa ookas. Ç'iyeyne aq'valyne gırgıne milletbışe valeyiy vale g'abıynbışile k'ena xayır-düə alyapt'as.

¹⁵ Zı vaka vorna, Zı ğu, neñçeğana ark'ıneeyir havacı, ine cigeeqa sak'al ha'asda. Zı ğu g'alerçes deş, Zı uvhuyn gırgın ha'asın.

¹⁶ Yaaq'ub nik'eençe muğur qıxha eyhen:

– Hək'erar, Rəbb inyaa ooxhur. Zak'le man ats'a deşdiy.

¹⁷ Mang'vee qərq'iniyvalın eyhen:

– Nimeeyiy ine cigayn qəq'ən ha'a. İn Allahne xaale ğayrı medın kar deşod, inbı xəybışın akkabıvud.

¹⁸ Yaaq'ub miç'eer çakra suğots'u, cune vuk'lek avubna g'aye alyapt'ı işaarat xhinne gıviyxhe. Qiyğad Allahne doyule çilqa zeytunun q'ış k'ya'a.

¹⁹ Mang'vee mane cigayn do Bet-El (*Allahın xav*) giyxhe, mankilqamee mane şaharın do Luz ıxha.

²⁰ Qiyğa Yaaq'ubee k'ın g'assır eyhen:

– Allah zaka ixheene, hoyharne ine yəqqə zı havaceene, zas oxhanasın gıneyiy alya'asın tanalınbıd huveene,

²¹ yugvale zı dekkıne xaaqa sark'ileene, manke Rəbb yızda Allah ixhes.

²² İşaarat xhinne gyuvxhuna ina g'aye Allahın xav ixhes. Ğu helesde gırgınçike yits'ıb'esda pay Vas qivles.

29*Yaaq'ub dayisiysqa Lavanısqa qarayle*

¹ Yaaq'ub ayk'anna şargılyne milletbışde cigabışeeqa.

² Çoleeab mang'uk'le sa kahrız g'ooce. Mançine k'anya'ad xhebillə vəq'əbışın syuru g'alıtıxhu eyxhe. Vəq'əbışis mane kahrızeeñçe xhyan hele ıxha. Kahrızne ghalelib xəbna g'aye vooxhe.

³ Gırgın vəq'əbı maqa sadyng'a, çobanaaşə kahrızne ghalelyna g'aye qavaak'anav'u vəq'əbışis ats'esın xhyanbı huvu, g'aye gıviyxhe vuxhana çine cigaylqa kahrızne ghalilyqa.

⁴ Yaaq'ubee manbışike qiyghanan:

– Çocar, şu neñçenbine vob?

Manbışe eyhen:

– Şi Xaraneençenbı vob.

⁵ Yaaq'ubee manbışik'le eyhen:

– Naxorna neva Lavan ats'anane?

Manbışe eyhen:

– Ats'ana.

⁶ Yaaq'ubee manbışike qiyghanan:

– Mana yugrayee?

Manbışe eyhen:

- Ho'o, yugra vor. Haaşe, mang'una yiş Raahile cune vəq'əbişika qöövur.

⁷ Yaaq'ubee eyhen:

- Veriğ axtivaleevub, vəq'əbi sa'ana vaxt vuxha deşub. Vəq'əbişis xhyan huvu, uxhiyxhanas ikkee.

⁸ Manbişe eyhen:

- Çobanaaşe gırgın vəq'əbi sacigeeqa sidi'i, g'aye kahrızne ghalele qavaak'an hidyav'u, man ha'as ixhes deş. Man gırgın hı'iyle qiyğa şasse xhyan heles əxə.

⁹ Yaaq'ub manbişika yuşana'ang'a, Raahilee dekkın vəq'əbi qadayle. Raahileyib çobaniyvallaniy haa'a.

¹⁰ Yaaq'ubık'le dayisiy Lavanna yiş Raahileyiy con vəq'əbi g'acesse, mang'vee ark'ın g'aye qavaak'anav'u dayisiyne vəq'əbişis xhyan hele.

¹¹ Qiyğa Yaaq'ubee Raahileys ubba hı'i axtıra geşşe giyğal.

¹² Mang'vee Raahileyk'le dekkıne ebanbişikena Rivq'ayna dix ıxhay eyhe. Raahilee g'adeexvan ark'ın man dekkıs yuşan ha'a.

¹³ Lavanık'le yiçeyna dix arıva g'ayxhımee, g'adayxvan ögiylqa qığeç'e. Mana xhilibişeqa sı'i ubba hı'i cune xaaqa qıkkəkka. Yaaq'ubee gırgın kar Lavanıs yuşan ha'an.

¹⁴ Lavanee mang'uk'le eyhen:

- Ğu hək'erar yizde ebanavur.

Yaaq'ubun Leaykaiy Raahileyka davatbı hı'iy

Yaaq'ub manbişəng'ə sa vazna axuyle qiyğa,

¹⁵ Lavanee mang'uk'le eyhen:

- Nya'a, ğu yizda ebanava, ğu zas q'ərabne iş haa'as? Zak'le eyhelan yiğna hək' huccone vuxhes?

¹⁶ Lavanıqa q'öyre yişniy vor: xəring'i'n do Leaniy, k'ining'i'nıd Raahileniy vod.

¹⁷ Leayne ulepşik'le torandaniy g'ece, Raahileme ul gıvxhasda, xhyan ittuna içiy yixha.

¹⁸ Yaaq'ubus Raahile yikkiykinil-alla eyhen:

- K'inne yiş Raahileynimee zı vas yighille senna iş g'ooce.

¹⁹ Lavanee eyhen:

- Mana vas hiyvee, merne insanıs hiyvuyule, nimeexheyid yugda eyhe. Ğu şing'əəcar axve.

²⁰ Yaaq'ubee Raahilel-alla yighille senna iş haa'a. Mana yikkiykinil-alla mana vaxt mang'une ulesqa sa-q'ölle yiğ xhinne qavayle.

²¹ Yaaq'ubee Lavanık'le eyhen:

- Vaxt g'abına, həşde yizda xhunaşşe zasqa qiyele, məng'i'ka ixhes.

²² Lavanee mane cigabişin gırgın insanar sav'u otxhun-ulyodğuy hele.

²³ Xəmdər Raahileyne cigeə Lea akkeehe Yaaq'ubne k'anyaqa. Yaaq'ub məng'i'ka g'ilexhana.

²⁴ (Lavanoee cuna nukar Zilypan Leays g'ulluxçiy xhinne heele.)

²⁵ Yaaq'ubık'le mana Lea yixhay miç'eed ats'axhe!

Mang'vee Lavanık'le eyhen:

- Nya'a ğu zak məxdun kar hı'i? Zı Raahileyneme dişde vas iş g'avcu? Nişil-allane ğu zas horbı hı'i?

²⁶ Lavanee eyhen:

- Yişde ine cigeə k'inna yiş xəring'i'le ögee adamiys heelen ədat deşin.

²⁷ İn ülycüm bıkıre'e, Raahiler vas hiyles. Məng'i'nimeeyir ğu yighille senna yizde k'ane iş haa'as vukkan.

²⁸ Yaaq'ubee h m x dud ha'an: man  lyc m bıkr 'an. Lavaneeyir Raahile mang'us xhunaşse yixhecenva heelena.

²⁹ (Cuna nukar Bilyhanır, Raahileys g'ulluxçiy xhinne hiyvu.)

³⁰ Yaaq'ub Raahileykar g'ilexhana. Raahile mang'us Leayle geer yikkiykan. Mana Lavanne k'ane sa yighille sennar horaxana.

Yaaq'ubun uşaxar

³¹ R bbik'le Lea deykan g'aycume, m ng'ı's uşaxar uxooxas v vxı'y hele. Raahileyssemee vuxhne eexvas yeex  deşdiy.

³² Lea vuxhne ayxu sa dix uxu. Mang'un do Ruven (*ilyaake, dix!*) gixhxı eyhen:
– R bbik'le zı h d x n g'acuy n. H şde zı yizde adamiys yikkiykanasda.

³³ Mana meer vuxhne eexva. Sayir dix uxu eyhen:

– R bbik'le zı deykan yixhay g'ayxı, inar huvuna.

Mang'unud do Şimon (*Mang'uk'le g'ayxhiyn*) giyxhe.

³⁴ Lea xhebır'es vuxhne ayxu dix uxu eyhen:

– İne y qq  adamiy zaka ixhes, zak at'iq'anasda, zı mang'us xhebiyre dix uxuva.

Mançil-allad mang'un do Levi (*at'iq'anasda*) giyxhe.

³⁵ Yoq'ur'es mana vuxhne ayxu meer dix uxu, eyhen:

– İne y qq  zı R bb axtı qa'as.

Mançil-allad mang'un do Yahud (*axtı qa'as*) giyxhe. Mançile qiy a m ng'ee sabara gahna uxoxa deş.

30

¹ Raahileysse Yaaq'ubus uşax uxas d x mee, m ng'ee yu eys paxılıyvalla haa'a. M ng'ee adamiylk'le eyhen:

– Zas uşax hele, deşxhee, qiyk'asda!

² Yaaq'ub Raahileyıqa q llamişxha eyhen:

– Nya'a zıne vas uşax hidele, nya'a zı Allahne vor?

³ Raahilee eyhen:

– Yızda nukar Bilyhan alert'e, m ng'ı'ka g'alixhe. M ng'ee uşax uxumee zı mana alyar'tu mang'us yedyvalla haa'as, zı uşaxdena imeexvacenva.

⁴ Raahilee cena nukar Bilyhan adamiys xhunaşse yixhecenva heele. Yaaq'ubur m ng'ı'ka g'ilexhana.

⁵ Bilyhan vuxhne ayxu, mang'us dix uxu.

⁶ Raahilee eyhen:

– Allah m hkamee yizde sural ıxha, yızın nıq' g'ayxı, zas dix huvu.

Man il-allad m ng'ee mang'un do Dani (*Mang'vee m hkamee havacesda*) giyxhe.

⁷ Raahileyna nukar Bilyhan meer vuxhne eexvaa, m ng'ee Yaaq'ubus q' r'esda dix uxooxa.

⁸ Raahilee eyhen:

– Zı yu eyka sa 'iyku, Allahne kumagıka  amiyxhana.

M ng'ee man il-allad uşaxın do Naftali (*yızın sa 'iykvuy*) giyxhe.

⁹ Leaysse sabara gahna uşaxar uxooxas v vx  deş. M ng'ee mançil-allar cena nukar Zilypan Yaaq'ubus xhunaşse yixhecenva heele.

¹⁰ Leayne nukaree Zilypanee Yaaq'ubus sa dix uxu.

¹¹ Leayee eyhen:

– Nimee x bna xoşbaxtiyvallayiy!

M ng'ee mang'un doydud Qad (*xoşbaxtiyvalla*) giyxhe.

¹² Leayne nukaree Zilypanee Yaaq'ubus q' r'esda dix uxu.

¹³ Leayee eyhen:

– Zı baxtivarır, yadaaşed zak'le baxtivarva eyhes.

Məng'ee uşaxın do Aşer (*baxtivar*) giyxhe.

¹⁴ Ruvenık'le suk qıviyşalne gahıl çolead mandragorun* ala iveeke, mang'vee manbı yedis Leays adayle. Raahilee Leayk'le eyhen:

– Yiğne duxee adıyn mandragorbışike zasıd helelan.

¹⁵ Leayee məng'i'k'le eyhen:

– Adamiy xılənçe g'ayşuy ç'əvxha dişdee? Həşded duxayn mandragorbıne g'ayşes ikkan?

Raahilee eyhen:

– Həməxüdxheene, hasre duxayne mandragorbışıl-alla ine xəmdiys yizda adamiy vaka g'alixhecen.

¹⁶ Yaaq'ub exheeçana çoleənçe qööngə, mang'unee ögeeqa Lea qığeyç'u eyhen:

– Ğu g'iyna zaka g'alixhas, yizde duxee adıyne mandragorbışis zı ğu alişşu.

Yaaq'ub mane xəmdə məng'i'ka g'ilexha.

¹⁷ Allahık'le Leayna düə gıviyxhena. Lea vuxhne ayxu, Yaaq'ubus xhor'esda dix uxu.

¹⁸ Leayee eyhen:

– Allahee zı yizda nukar yizde adamiys hiyvuy höötxüva, yizda hək' quvuna.

Məng'ee uşaxın do İssaxar (*Mang'vee hək' quvuna*) giyxhe.

¹⁹ Leaye meer vuxhne eexvaa, məng'ee Yaaq'ubus yixhır'esda dix uxooxa.

²⁰ Məng'ee eyhen:

– Allahee zas sa yugna pay huvu. Həşde yizde adamee zas hı'rmat gyuvxhesda. Zı mang'us yixhıyre dix uxuva.

Məng'ee uşaxın do Zevulun (*hı'rmat*) giyxhe.

²¹ Sabara gahile məng'ee sa yiş yuxu, doyud Dina giyxhe.

²² Allahee Raahile yik'el qiyelee'e, məng'i'na düə g'avxhu, uşax uxasın xhinne qee'e.

²³ Mana vuxhne ayxu sa dix uxu eyhen:

– Allahee zalin pısın do ak'ani'iyın.

²⁴ «Allahee zas sayir dix helecenva» uvhu, Raahilee mang'un do Yusuf (*Mang'vee sayir helecenva*) giyxhe.

35

Allah meer Yaaq'ubus dyagva

⁹ Yaaq'ub Paddan-Arameənçe siyk'alang'a Allah mang'us dyagu, xayir-düə huvu,

¹⁰ eyhen:

– Yiğın do Yaaq'ub vodun. Həşdiyle valqa Yaaq'ubva ona'as deş. G'iyniyke şaqa yiğın do İzrail ixhes.

İnəxüd mang'un do İzrail eyxhe.

¹¹ Qiyğa Allahee mang'uk'le eyhen:

– Gırgın əxəna Allah Zı vorna. Ğunab yiğna nasıl hexxee'e, geeb qee'e. Vake sa millet deş, geedın milletbı g'ales. Yiğne nasıleab paççaharıb vuxhesınbı.

¹² İbrahimisiy I'saq'ıs huvuyn ç'iyebı Zı vasıd helesınbı. Valed qiyğa yiğne nasılıs heles.

¹³ Allah Yaaq'ubne k'anənçe – yuşana'ane cigeənçe ooqa ts'its'axhxhe.

¹⁴ Yaaq'ubee Allah cuka yuşan hı'iyne cıgee sa g'aye ulyoozaraa'a. Qiyğad Allahne doyule çılqa zeytunun q'ışiy kya'an k'ı'ı.

¹⁵ Yaaq'ubee Allah cuka yuşan hı'iyne cigayn do Bet-El (*Allahın xav*) giyxhe.

Raahileyn qiyk'uy

* **30:14** *Mandragor*: Avalıyne insanaaşık'le mane alayn vuxne aaxvasiy uşax uxas kumag ha'ançınanıy ats'a.

16 Yaaq'ubiy cuna xizan Bet-Eleençe avayk'ananbı. Efratisqa hiviyxharang'a Raahileys uşax eyxhe. Uxooxang'a mæng'ee xəppa k'ov ts'its'av'u. Mæng'i'n uxuy dağamda ilğeç'ee.

17 Mæng'ee k'ov ts'its'a'ane, uxooxane gahıl kumag ha'ane xhunaşşee eyhen:
– Qimeeq'ən, vas meer dix ıxha.

18 Mana qeek'aniy vor, duxays Ben-Oni (*yizde uts'urna dix*) do giyxheng'a. Qiyğa dekkeme mang'un do badal hı'ı Benyamin (*sağne xileena dix*) giyxhe.

19 Raahile qeek'ana. Efratne (Bet-Lexemne) yəqqə mana k'eyxhı.

20 Yaaq'ubee Raahileynee nyuq'nelqa sa g'aye giviyxhe. Mana g'aye g'iyiniyne yiğılqamee Raahileyne nyuq'nel guts xhinne avxuna.

21 İzrail mançe ark'ın, Migdal-Ederne şene aq'val çadır güvxü.

22 İzrail maa'ar axvang'a, Ruven dekkine nukarıka Bilyhayka g'ılexha. İzrailik'le man ats'axhhen.

Yaaq'ubın dixbı

Yaaq'ubuqa yits'ıq'vər (12) dixniy vor.

23 Manbı Leaye vuxuynbiniy vob:

Yaaq'ubna ts'erriyna dix Ruven, qihnanbıb Şimon, Levi, Yahud, İssaxariy Zevulun vuxha.

24 İnbıb Raahilee vuxuynbiniy vob:
Yusuf, Benyamin.

25 İnsabıme Raahileyne nukaree Bilyhaneeyib vuxuynbiniy vob:
Dani, Naftali.

26 Leayeyne nukaree Zilypaneeyib inbiniy vuxu:
Qad, Aşer.

Yaaq'ubus Paddan-Aramee vuxhayn dixbı inbı vuxha.

I'saq'ın qik'uy

27 Yaaq'ub Mamreeqa Kiryat-Arbenne (Xevronne) k'anyaqa, dekkine I'saq'ne k'aneqa qarayle. İbrahimiyy I'saq' Mamreab menne cigaynbı xhinne vuxha.

28 I'saq'ee vəşşe molts'al (180) sen hı'ı.

29 Mana ine dyunyeyle ats'ı q'əs qıxha qek'a. Mana dixbışe Esaveeyiy Yaaq'ubee k'eyxha.

37

Yusufun nyak'ı

1 Yaaq'ub Kana'anne ölkee axva. Mang'ule ögiylir mang'una dek, maa'ar menne ölkençe qarına xhinne axva ıxha.

2 Yaaq'ubuke g'abıynbışın taarix inəxüd vod:

Yaaq'ubna dix Yusuf yits'ıyıghıd (17) sennana cehilyniy vor. Mang'vee dekkine xhunaşşebışe Bilyhanneyiy Zilypanne dixbışika syuruniy uxhiyxhan ha'a. Yusufee manbışe qotkuda hidya'an işbı dekkisniy hixhara'anbı.

3 Yusuf dekkine q'əsvale uxuva, İzrailis (Yaaq'ub) mana gırgıne dixbışile geerniy ıkkıykan. Mang'vee Yusufus geed rangbınan tanalin iyxhva'a.

4 Çocaaşik'le dekkıs Yusuf manbışile geer ıkkın g'acumee, mana manbışis g'imeece qexhe. Mançıl-allab mang'uka kara'əba yuşan haa'as vukkiykan deş.

5 Yusufuk'le sa nyak' g'ece. Mang'vee man nyak' çocaaşis yuşana'a. Mançile qiyğa çocaaşis mana sık'ırrar g'imeece qıxha.

6 Yusufee manbışik'le eyhen:

– Zak'le g'acuyne nyak'ıl k'ırı gyaqqe!

⁷ Şi çolune yı'q'nee alafniy iyt'al. Sayid sayangada yızın alaf suğots'u qotkuda ulyozzuriyn, vuşunbud yızınçine hiqiy-alla sadı mançine ögiyl vuk'ul avqa qav'u.

⁸ Çocaaşe mang'uk'le eyhen:

- Hək'erane, ğu şas paççahne ixhes, xəbvallane haa'as?

Cun nyak'bı məxüd yuşan hı'il-alla, mana sık'ırrar g'imece qexhe.

⁹ Yusufuk'le sa medin nyak' g'ece, man çocaaşis yuşan hı'ı eyhen:

- Zak'le meed nyak' g'acu, k'ırı gyaqqe! Veriğ, vaz, yits'ısable (11) xəne yizde ögiyl k'yoyzariy.

¹⁰ Mang'vee nyak' dekkısiy çocaaşis yuşana'ang'a, dek mang'uqa aldarxhun eyhen:

- Man vak'le g'acuyn nyak' hucoova eyhenne? Hək'ebane, zınar, yedir, yits'ısayre (11) çocur abı, yiğne ögiyl ç'iyelqamee k'yoozaras?

¹¹ Dekkee Yusufee uvhuyn in cuvab yik'el aqqaqgan, çocaaşemee man höödəxə deş.

Çocaaşe Yusuf massa hele

¹² Yiğbişde sa yiğil Yusufun çocar Şekem eyhene şaharne suralqa dekkın syuru uxhiyxhana'as hapk'ining'a,

¹³ İzrailee cune duxayk'le Yusufuk'le eyhen:

- Çocaaşe Şekemne sural syuru vodun uxhiyxhan ha'a. Qora ğunar manbişisqa yəqqı'l ha'as.

Yusufee dekkık'le eyhen:

- Nya'a ı'qdə?

¹⁴ Dekke mang'uk'le meed eyhen:

- Hak'ne ilekke, çocar yugbaye, syuru üç'üddaye? Qiyğab zas sa xabar able.

Mana məxür Xevronne q'adaalile Şekemqa yəqqı'l ha'ana.

¹⁵ Mang'vee çocar çolee t'abal ha'ang'a mang'usqa maa'ar sa insan qızaxxa. Mane insananee mang'uke qiyghanan:

- Hucoone t'abal ha'a?

¹⁶ Mang'vee eyhen:

- Zı çocar t'abal haa'a. Hucoone ixhes, zak'le eyhelan, manbişe syuru nyaadiy uxhiyxhan ha'a?

¹⁷ Mane insanee eyhen:

- İnençe apk'ıninbı. Zak'le manbişike «Dotan eyhene şaharne suralqa vüqqəsva» g'ayxhı.

Yusuf ayk'anna çocaaşıqar qihna. Mang'usqa manbı Dotanee gyabak'a.

¹⁸ Çocaaşik'le mana əq'ənançe qöö g'ecena. Yusuf hixharasse, çocaaşe mana gik'asva q'arar hoole.

¹⁹ Manbişe sana-sang'uk'le eyhen:

- Haane, nyak'bı g'ecena qöövur!

²⁰ Qudoora mana xhyan sa'ane k'oraleeqa g'uvoxharas. Qiyğad, mana çolane həyvanaaşe qoduva eyhes. Manked g'ece, nen eyhenbiyiy mang'un nyak'bı.

²¹ Man xərne çocuk'le Ruvenik'le g'ayxımee, Yusuf manbişde xılənçe g'attixhana'asdemee eyhen:

- Qudoora mana gidek'as,

²² eb k'idya'a'as, vuşucar deşde cigee sa qooqqune k'oraleeqa g'uvoxharas, hoora-cen, saccu mang'uk' sumoot'a.

Mang'us ikkiykanan, Yusuf çocaaşine xılənçe g'attixhan hı'ı dekkısqa qıkkes.

²³ Yusuf çocaaşisqa hirxhıymee, çocaaşe mang'une tanalin şen rangbınan kar ts'its'ı'ı g'eeşşen.

²⁴ Vucur xhyan deşde k'oraleeqa g'uvoyxhar.

²⁵ Çocar kar oxhanas giv'uring'a, Gilead eyhene cigeençe qöön I'smı'ı'lybışın karvan g'ece. Manbışe devabışılqa alixhxhı ədviyatbı, balyzam, ətriyatbı əlyhəəyiy man karbı Misirqa ikkees.

²⁶ Yahudee çocaaşık'le eyhen:

– Şi çoc gik'u, man dyugul he'ee, şas mançike hucoone hixharas?

²⁷ Qudoora mang'uk sidyoot'as I'smı'ı'lybışıs massa heles. Nəxürçar mana yişda çoc eyxhe, şı sa ebanbı vob.

Çocaaşe mang'une cuvabil k'ırı iliyxhen.

²⁸ Maqa şen Midiyanğançe qöön kar massa helenbı hipxhirmee, çocaaşe Yusuf k'oraleençe alqavhu I'smı'ı'lybışıs g'ane (20) nuk'rays massa hele. Manbışer Yusuf qıkkekana Misirqa.

²⁹ Ruven k'oraalisqa sark'ılymee, g'ecen, Yusuf maa'ar deşor. Çoc maa'ar g'idecesse mang'uk divan qıtixhu cune tanalin qıt'axxa.

³⁰ Qiyğa mana çocaaşısqa sak'ı eyhen:

– Gade şaa'ar deşor, həşde zı hucoone ha'as?

³¹ Manbışe Yusufun tanalinbıd alyat'u, q'ına givk'u eb ülyöök'ə.

³² Qiyğale çocaaşe man rangbınan tanalin dekkısqa adı eyhen:

– Şak'le in avaykı, ilekke, man tanalin yiğne duxaynee, deşxhee, dişene?

³³ Dekık'le tanalinbı qıvats'ı eyhen:

– İn tanalinbı yizde duxaynbıvud! Mana bahalne həyvanın orxhun ixhes! Hək'erar Yusuf qodu-soduvur!

³⁴ Yaaq'ubee cune tanalinbı qıt'axxı, culqa palanbı alya'a. Mana duxayqa geer geşşu.

³⁵ Gırgın dixbı, yişba mang'us yik'bı heles savayle. Mang'us manbışıl k'ırı alixhes diykkn, eyhen:

– Zı ahaleeqa duxayna ak' avqu əlyhəəs.

Mana duxayqa geer məxür geşşu.

³⁶ Mane Midiyanaşeer, Yusuf Misirne fironne g'aravulyçeeşine xəring'us Potifarıs massa hele.

39

Yusuf Potifarne xaa

¹ Yusuf Misirqa qıkkı. Fironne g'aravulyçeeşine xəring'vee, Misirğançene Potifaree mana I'smı'ı'lybışıke ileşşena.

² Rəbb Yusufukaniy vor, mana gırgın kar uftanda ha'as həsilexhenaniy. Yusuf Misirğançene xəring'une xaanıy axvana.

³ Mang'une xəring'uk'le g'ecen, Rəbb mang'ukavur, mang'vee gırgın işbı uftanda həsilya'avud.

⁴ Yusuf xəring'une ulesqa yugra qarı, mang'uke xəring'vee cusdacar nukar ha'a. Xəring'vee Yusufuke cun xav vuk'lek ikkekana hı'ı, cun gırgın karıd mang'une xileqa quvu.

⁵ Mang'vee Yusufne xileqa xaanayiy karana xəbvalla quvuyle qiyğa, Rəbbe Yusuf-ulla Misirğançeng'une xaas barakat hoole. Potifarne xaa, çolee, gırgıne karee Rəbbına barakat g'ooce gıviyğal.

⁶ Mang'vee cun gırgın kar Yusufne xılyaqa qele, mang'une vuk'ulee otxhun-ulyodğuyile ğayrı medın vuççud eyxhe deş.

Yusuf tanaler, aq'vayler micagra ixha.

⁷ Sabara gah ilğevç'uyle qiyğa, xəring'une xhunaşşeyna Yusufuqa ul gıpxhı eyhen:

– Qora zaka g'alixhe.

⁸⁻⁹ Yusufus man ha'as ikkiykan deş. Mang'vee məng'ı'k'le eyhen:

– Zı inyaanang'a xəring'uk'le cune xaa hucoo ıxhay, nen ıxhay ats'a deş. Zı həşde ine xaa xərna eyxhe. Yizde xəring'vee cune xaadın gırgın kar vale ğayrı yizde xileqa quvu. Saccu ğu, cuna xhunaşşeva, qideele. Zı nəxüdnə məxdun qəlasın he'e? Man he'ee Allahne ögeyir xənnə binahee k'eyxhas!

¹⁰ Məng'ee man yığs Yusufuk'le eyhe ıxha, Yusufusmee məng'i'ka ixhesır, g'alixhasır ikkan deşdiy.

¹¹ Yusuf sa yığıl cune işiqar qihna xaaqa ikkeç'e. Xaane insanaaşike ar vuşucar ıxha deş.

¹² Məng'ee mana tanalinçike aqqı «Zaka g'alixheva!» eyhe. Yusufee tanalinbı məng'i'ne xile g'ali'ı g'aqa hexva.

¹³ Zəiyfayk'le g'acuyng'a, Yusufee tanalinbı cene xilevud g'ali'ı hixu,

¹⁴ məng'ee xaane insanaaşılqa onu'u eyhen:

– İlyaake, vuşde xəring'vee şı tesser hee'ecenva cühüt şasqa arı! Mana zaka g'alixhasva zasqa qarı, zımee xəbna ts'ir hav'u!

¹⁵ Yizda ts'ir g'avxhume, mang'vee tanalinbı g'ali'ı g'aqa hixu!

¹⁶ Potifar xaaqa sak'alasmee, məng'ee Yusufun tanalinbı cesne havace.

¹⁷ Məng'ee adamiysıd akaran karbı yuşanı'ı, eyhen:

– Ğu inyaqa ariyne nukar cühüt'e, zı tesser he'esva zasqa ikkeç'u,

¹⁸ zı manke k'arats'ana ts'ir hav'u! Ts'ir g'avxhu mana tanalinbıd g'ali'ı, g'aqa hixu.

Yusuf zindaneeqa araççe

¹⁹ Yusufne xəring'uk'le xhunaşşeyn «yiğne nukaree zak in hı'ı» cuvabbı g'ayxhesse, mang'us k'yabaylena.

²⁰ Yusuf aqqı zindaneeqa, paççahın avqvuynbı havaacene cigeeqa qele.

²¹ Rəbb Yusufukaniy vor. Yusufus Rəbbe yugvalla ha'a: zindanne xəring'une ulesqa mana yugra qarayle.

²² Zindanne xəring'vee zindane avqvuyın gırgınbı Yusufne xılyaqa qoole. Maa'ad ha'ane gırgıne işbışis Yusufeni y xəbvalla haa'a.

²³ Yusufusqa quvuyne işbışde neçikacar zindanna xərna ilyakkana deşdiy. Rəbb cukava, Yusuf gırgın işbı uftanda ha'as həsiləxhenaniy.

40

Avqvuyınbışin nyak'ı

¹⁻² Sabara gah ilğevç'uyle qiyğa, Misirne paççahne insanaaşee, ulyoğan helenbışde xəring'veyiy gıney qecenbışde xəring'vee paççah qəllamişxhesın kar ha'a.

³ Manbı avqu g'aravulyçeeşine xəring'une xaane, Yusuf aqqıne zindaneeqa qoole.

⁴ G'aravulyçeeşine xəring'vee manbı qoolenbı Yusufusqa, Yusufee manbışis k'ılvalla hee'ecenva.

Misirne paççahna ulyoğan helenayiy gıney qecena sabara gahna zindanee avxuyle qiyğa,

⁵ sa xəmdə manbışik'le curayn-curayn mə'nabınan nyak'ı g'ece.

⁶ Yusuf miç'eer manbışisqa qarımee, manbışe aq'vabı havaxanı'ı g'ece.

⁷ Yusufee cuka sacıgee xəring'une xaa, zindanee havaacene fironne insanaaşike qidghın ha'an:

– Nya'a g'iyna aq'vabı havaxanı'ı?

⁸ Manbışe mang'uk'le eyhen:

– Nyak' g'acu, man nyak' nen eyheniy, eyhes əxəna deşur.

Yusufee manbışik'le eyhen:

– Nya'a Allahee dişde ats'al hele, nyak' hucoova eyheniyva eyhesın? Hinnalan man zas yuşan he'e.

⁹ Ulyoğan helenbişde xəring'vee cun nyak' yuşan hı'ı eyhen:

– Zak'le nik'ek yizde ögee t'imilena tayang g'avcu.

¹⁰ Mane t'imilene tayangıl xheyible tübəəyiy. T'ur qı'ğə-qı'ğə mançin t'et' g'avhu, t'imil aleyli'ı.

¹¹ Yizde xıle fironun k'olaniy vod, zı man ts'ets'yıbı fironne k'oleeqa hoç'un, yicid fironusqa q'uvu.

¹² Yusufee mang'uk'le eyhen:

– Man in eyhen vodun: xheyible tübəə xhebillə yiğ eyhen vodun.

¹³ Xhebne yiğile fironee ğu zindaneençe qığavhu yisseyne işilqa sak'ala'as. Şenkiyn xhinne mang'us ulyoğan helena ixhes.

¹⁴ Hucoon ixhes, gırgın kar yəqqı'lqa gitxumee, zı yik'el qale'e. Zas sa yugvalla hee'e, fironusne yızın do ağmış he'e. Zı ine zindaneençe g'attixhan he'e.

¹⁵ Zı cühüt'yaaşine cigeençe qöquna vor, inyayıd zı zindaneeqa gixhasın vuççud hı'ı deş.

¹⁶ Gıney qeceng'uk'le Yusufee nyak' yugvalis yuşan ha'a g'acu eyhen:

– Zak'leme nik'ek yizde vuk'lel oo xheyible ç'emç'e cagvarane gıneyna g'avcu.

¹⁷ Oğane ç'emç'ee fironusva hı'iyn curayn-curayn gıney ıxha. Mane ç'emç'eençis şit'yaaşe k'ufarniy ı'xiyxə.

¹⁸ Yusufee inəxüd eyhe:

– Man in eyhen vod: xheyible ç'emç'e, xhebillə yiğ eyhen vod.

¹⁹ Xhebne yiğile fironee ğu zindaneençe qığavhu, yiğna vuk'ul candakike curav'u, candak yivele qı'xəs. Şit'yaaşed cis k'ufar ı'xəs.

²⁰ Xhebne yiğile fironun yedike ıxhayn yiğ eyxhe. Mang'vee cune insanaaşis otXHun-ulyodğuy hele. Ulyoğan helenayiy gıney qecena zindaneençe qığav'u, cune insanaaşine hiqa qavayle.

²¹ Ulyoğan helenbişda xərna şenkiyn xhinne cune işilqa sak'ala'a, mang'veyid ögiylin xhinne k'ola fironne xıleqa qele.

²² Gıney qecenabişda xərnar gıvayxanna. Gırgın kar Yusufee uvhuyn xhinne eyxhe.

²³ Ulyoğan helenbişde xəring'vee Yusuf yik'el qalya'a deş, yik'el hixanı'ına.

41

Fironuk'le g'acuyn nyak'ı

¹ Q'ölle sen ilğəç'uyle qiyğa fironuk'le inəxdun nyak' g'ece: mana Nil eyhene damayne mıglek ulyorzul eyxhe.

² Dameençe yighıble micagna tavulyna zer qığevç'u, damayne mıglek uxhiyxhan giyğal.

³ Mançile ğayrı dameençe meeb yighıble qəlana, k'üvəna zer qığooç'e. Manbı atk'in şenesa zerbışde k'ane damayne mıglek ulyoyzar.

⁴ Qəlaneyiy k'üvəne zerbışe yighıble micagna tavulyna zer hööğəna. Mane gahlı firon nik'ençe muğur qexhe.

⁵ Mana meer nik'eeqa ark'iniys, medın nyak' g'ece: sa sukune cucukeençe yighıble gyavts'una micagna sukuna gıt'y (sunbul) ələə g'ooce.

⁶ Mançile qiyğa şargıne mıtsee gyotxhuniyn yighille k'üvən suken gıt'y aleyle.

⁷ K'üvəne sukunee gıt'yın yighıble micagna gyavtsuna sukuna gıt'y hööğəna. Manke firon muğur qexhe, man sa nyak' ıxhay ats'axhen.

⁸ Miç'eer mana suğotsuyng'a cusda ciga iveeke deşiy. Misirin nekke k'oran ək'elikan insanariy cadu ha'anbı mang'vee cusqa saa'a. Fironee manbışis cun nyak' yuşan he'eeyid, manbışik'le ats'axhe deş man hucoo eyheniy.

9-10 Ulyoğan helenbişde xəring'vee fironuk'le inəxüd eyhe:

– Fironuk'le eyhesın cuvab zas həşde yik'el qadı. Sa yiğıl firon it'umra cune nukaraaşılqa qəllamişxha, mang'vee zınar gıney qecenbişda xərnar g'aravulyçeeşine xəring'une xaane zindaneeqa akkya'a.

11 Sa xəmdə yişde q'öng'uk'lesana curayn-curayn mə'nabınan nyak'bı g'ece.

12 Maa'ar şakasana g'aravulyçeeşine xəring'una nukar, cühüt' cehiliyne. Nik'ek g'acuynbı şı mang'us yuşanı'ı. Zak'leyiy şeng'uk'le curayda-curayda, yişin nyak'bı nen eyhenniyva mang'vee uvhuyn.

13 Gırgın kar mang'vee eyhəxüd ıxha. Zı yizde yisseyne işilqa sak'ı, gıney qecenar givarxınna.

14 Fironee Yusuf cusqa qoyt'al. Mana hamankecar zindaneençe qığavhu, vuk'ul gyapxı, tanalinbı badal hı'ı, fironusqa qarayle.

15 Fironee Yusufuk'le eyhen:

– Zak'le sa nyak' g'acu, man nen eyhen ıxhay, şavussecad eyhes dəxi'yn. Zak'le g'ayxhiyn, vasse nik'ek g'acuynbı nen eyhenbiyyıva eyhes əxəvud.

16 Yusufee inəxüd eyhe:

– Man zaken deş vod. Allahee fironus kara'əən alidghıniy qelesın.

17 Fironee eyhen:

– Zak'le nik'ek g'acuyn, zı Nil eyhene damayne mıglek ulyorzulyur.

18 Dameençe yıghıble tavulyna micagna zer qığevç'u, damayne mıglek uxhiyxhan giyğal.

19 Mançile qiyğa yıghıbleb geeb qəlana, həlale g'a'aypxhına zer qığevç'u. Misirvolle zak'le məxdun qəlan zerbı g'acu deşdiy.

20 K'üvəneyiy qəlane zerbışee, yıghıble ts'eppa dameençe qığevç'una tavulyna zer opxhunna.

21 Tavulyun zerbı mançine vuxhnyaqə atk'ineyid, mançin vuxhunbu mə'lim hidi'ıynbı. Manbı nəxüdiy vod, həməxüdüd axuynbı. Manke zı muğur qıxha.

22 Qiyğa zak'le nik'ek in g'acu: sa sukune cucukeençe yıghıble gyavts'una yugna sukena gıt'y alyabı.

23 Mançile qiyğad yıghılla şargıne mıtsın gyoxhxhani'ıyn k'üvən, q'əran sukun gıt'y aleyle.

24 K'üvəne sukune gıt'yın yıghıble yugna sukuna gıt'y hööğəna.

İn nik'ek g'acuynbı, zı cadu ha'anbışıs yuşanı'ıynbı. Zak'le man nen eyheniy, eyhes əxəna dexhana.

25 Yusufee fironuk'le eyhen:

– Fironne nyak'bışe sa karake yuşana'a. Allahee, vucee ha'asın kar fironus ats'axhya'a.

26 Yıghıble tavulyna zeriyyıghıble yugna sukuna gıt'y yıghılla sen eyhen vodun. Mane nyak'bışe sa karake yuşana'a.

27 Mançile qiyğa qığevç'una yıghıble k'üvənayiy qəlana zerbı, şargıne mıtsee gyopxhunna yıghıble q'ərana sukuna gıt'yıb, yıghılla sen eyhen vodun. Man yıghılla senna mısvalla vuxhes eyhen vodun.

28 Zas fironuk'le manvaniy eyhes ıkkən, Allahee, vucee ha'asın kar fironus ats'axhya'a.

29 Sık'ınne gahıle Misir geed barakanan yıghılla sen g'iğalas.

30 Mançile qiyğa yıghılla senna məxübna mısvalla vuxhes, Misir vuxhana ögiylına baraka mançin yik'el hivxanaa'as. Mısvalin nyaq'v q'əra qaa'as.

31 Mana mısvalla məxüb yı'q'ba ığevç'uva, ögiyl vuxhana barakat ulesqa qavaales deş.

³² Fironuk'le man nyak' q'ö'es g'acuyng'a, Allahee man kar hək'edad sık'ınne gahıle vuk'lelqa qalya'asınva eyhen ıxha.

³³ Mançıl-allar fironnee Misirnee ölkayna xərna gıxhxhesda ək'elikanayiy ats'aalikana insan t'abal he'ecen.

³⁴ Fironnee ölkavolle cun insanar ç'ak'ınbı xhinne gyuvxhecen, Misir sav'uyne sukuke manbışe xhob'esda pay barakanane yighne senna see'ecen.

³⁵ Hasre manbışe mane yugne senbışee alyabına mana suk şaharbışee, fironnee əmr hav'uyn xhinne, see'ecen.

³⁶ Man sı'ıyn gırgın kar Misirilqa qalesde yighne mıssıne seniys ixhecen, ögiyle qööne mane yighne mıssıne senee ölkeebınbı xhal hımabat'acenva.

Yusufun Misirna xərna ıxhay

³⁷ Fironusiy cune insanaaşis mana fıkır yik'eençe vooxhe.

³⁸ Mang'vee cune insanaaşik'le eyhen:

– İna insan xhinnena şok'le Allahın Rı'h vodnana insan aveekesdane?

³⁹ Fironnee Yusufuk'le eyhen:

– Vak'le Allahee in karbı haguxhee, man vale ats'alikana, vale k'orane ək'elikana deşdava eyhen vodun.

⁴⁰ Zı ğu yizde xaana xərna giyxhe, yizde ölkayne gırgıng'vee ğu uvhuyn ha'as. Saccu zı paççah xhinne vale xərna ixhes.

⁴¹ Fironnee Yusufuk'le meed eyhen:

– Həşdiyle ilekke, zı ğu bıkırne Misirna xərna giyxhe.

⁴² Mang'vee cune t'ubelyna t'ucva g'avşu Yusufne t'ubelqa qaa'a. Mang'ulqa nekke yugne katanıke hı'ıyn g'üvənan tanalınbı ali'ı, gardanılqab k'ınəğəyke hı'ıyn t'exa qalya'a.

⁴³ Fironnee mang'us cune daşk'abışın qöd'esın hele. Qiyğab manbışile hiib əlyhəəne cune insanaaşılqa əmr hav'u eyhen:

– Yəq' hevlecenva ts'irbı he'e.

İnəxür fironnee Yusufuke Misirnacar xərna ha'a.

⁴⁴ Fironnee Yusufuk'le eyhen:

– Firon zı ixheyir, ğu ittevhu bıkırne Misiree şavacad t'ub ı'ğviykaraa'as deş.

⁴⁵ Fironnee Yusufus Safnat-Paneah do giyxhe. Mang'us xhunaşşe yixhecenva On eyhene şaharne kaahinna Fotiferanna yiş Asnat heele. Yusuf mançer ayk'anna bıkırna Misirna ölka alycaaxhvas.

⁴⁶ Misirne paççahısnee, fironusnee işilqa giyğalang'a, Yusufuqa xhebts'al (30) senniy vod. Mana fironusse qığəç'u, Misirvolle alycaxxvas ayk'an.

⁴⁷ Barakatnane yighne senee ç'iyeyn geed xətta kar aleylya'a.

⁴⁸ Mane barakatnane yighne senee Misiree alyadıyn gırgın kar Yusufee şaharbışeeqa sa'a. Hucooyiy mane şaharne hiqiy-allane çolbuşeençe sı'ı, mane şahareeyid g'alyadaççe ıxha.

⁴⁹ Yusufee deryaheena g'um xhinne geeb suk saa'a, mang'vee mana qəpəqəs dyooxheva qəbəqqə deş.

⁵⁰ Yusufus, mıssın senbı qalesse, On şaharne kaahinne Fotiferanne yişşe Asnate q'öyre dix uxu.

⁵¹ Mang'vee ts'erriyne duxayn do Menaşşe (*yik'el hixana'as*) gıxhxı eyhen:

– Man do zı mançıl-alla gıxhxı, Allahee zı ts'its'ı'inbiyiy dekkın xav yik'el hixana'as hassırva.

⁵² Mang'vee q'ör'esde duxayn do Efrayim (*barakatnana*) gıxhxı eyhen:

– Man do zı mançıl-alla gıxhxı, zı mane cigee uts'ur ts'its'e'eyid, Allahee maa'ar zı barakatnana hı'ı.

⁵³⁻⁵⁴ Yusufee uvhuyn xhinne, Misiree yighille barakatnan sen g'attitxhın, yighille missin sen giyğal. Missıvalla gırgıne cigabışee vooxhena, saccu Misirıl oxhanasın kar dena idyavxu.

⁵⁵ Misirne cəmə'ətın oxhanasın kar g'at'umee, manbı k'yokkanbı fironusqa oxhanasın kar heqqas. Mang'vee cəmə'ətık'le eyhen:

– Hudoora Yusufusqa havak'ne, mang'vee uvhuyn he'e.

⁵⁶ Ç'iyeyn aq'vavollete missıvalla vuxha. Misir mısvalla geeb xəb qooxhe g'avcu, Yusufee suk sav'uyın cigabı aaqı, mançe Misirbışis suk massa hoole giyğal.

⁵⁷ Gırgıne ölkabışee it'umna mısvalla gibğılil-alla, gırgınəng'ançe insanar Yusufusqa abayle vuxha suk alivşes.

42

Yusufun çocar Misirqa abayle

¹ Yaaq'ubık'le Misir suk vobva ats'axhamee, mang'vee dixbışik'le eyhen:

– Nya'a şu sana-sang'uqa ilyaaka avxu?

² Zak'le g'ayxhıyn Misir suk vobubva. Havak'ne mançe şasda suk alivşe, deşxheene şı xhal hapt'as.

³ Yusufna yits'iyre (10) çoc suk alivşesva Misirqa havayk'an.

⁴ Saccu Yusufna çoc Benyamin Yaaq'ubee çocaaşika g'ixele deş. Mana qəyq'əнна Benyaminik sayid sa kar eyxheva.

⁵ Kana'anaaşine cigabışee mısvalybıva, suk ulyooşenbışika İzrailin dixbıb abı vuxha.

⁶ Yusuf bıırne ölkayna xərnaniy, Misirvolleteb suk vuceeniy massa hoole. Yusufun çocar abıyng'a mang'une ögiyl ç'iyelqame k'yobzuriynbı.

⁷ Yusufuk'le cun çocar g'avcuykum qıvats'eeyib, qıvdyats'inçılqa hadaççe. Manbışika mana sacurayracar eyxhe. Yusufee manbışike qiyghanan:

– Nençene şu abı?

Manbışe eyhen:

– Kana'ane ölkeençe, otxhanan kar alişşes.

⁸ Yusufuk'le cun çocar qıvaats'anbı, çocaaşik'lemee vuc qıvats'ı deş.

⁹ Yusufus cehilynang'a çocaaşine hək'ee g'acuyn nyak'bı yik'el qadı, manbışik'le eyhen:

– Şu casusarıb, ölkayn it'um hidi'iyn cigabı ats'axhxhesıb abı!

¹⁰ Çocaaşe mang'uk'le eyhen:

– De'eş, yişda xərna, yiğın g'ular otxhanan kar alişşes abı.

¹¹ Yişin gırgınbı sang'un dixbı vob. Yiğın g'ular qopkuyn insanar vob, şı casusar deş vob.

¹² Yusufee manbışik'le eyhen:

– De'eş, şu abıynbı g'aces, nyaadiy yişde ölkayn it'um hidi'iyn cigabı!

¹³ Manbışe eyhen:

– Şı yiğın g'ular yits'ıq'öyre (12) çoc vob, Kana'anne cigeençene sang'un dixbı vob. Yişda k'inna çoc dekkıne k'ane vor, manasar xəəqa-ç'iyeeqa ıxha.

¹⁴ Yusufee manbışik'le eyhen:

– Gırgın kar zı şok'le uvhuyn xhinnevud, şu casusarıb!

¹⁵ Zı şu inəxüb siliys üvxəs: fironne vuk'lelen k'ın g'iysar, vuşda k'inna çoc inyaqa ittyareene, şosse inçe əlyhəəs vəəxəs deş.

¹⁶ Vuşda sa g'axıle k'inna çoc ayrecen, avxuynbıb inyaa avqvas. Manke zak'le g'acesın şu eyhen horee-hək'enee. Deşxheene, fironne vuk'lelqa k'ın ixhecen, şu casusarıbva!

¹⁷ Yusufee manbı xhebillə yiğna zindanee havaacı.

18 Xhebıd'esde yiğil Yusufee manbışik'le eyhen:

– Zı Allahıle qəyq'əna: zı uvhuyn he'eene, şu üç'übba aaxvas.

19 Şu qopkuyn insanarxhee hasre vuşda sa zindane axvecen, mansanbıšemee xaa'ab missıba avxuynbışis suk vukkeecen.

20 Qiyğa vuşda k'ınna çoc zasqa ayre. Məxüd zak'le ats'axhxhesın, şu eyhenbı hək'enbiyee, deşxhee dişeeene. Mançika şunab hapt'iyke g'attivxhanasınbı.

Mançis çocaaşe ho'ova eyhe.

21 Manbışe sana-sang'uk'le eyhen:

– Hək'ebab şi çocus hı'iyınçına caza vob ts'its'aa'a. Mang'vee şalqa miz ky'a'ang'a, şak'le mang'uk qıtxhuyn divan g'acu, şi mang'vee uvhuyn hı'ı deş. Mançil-allad yişde vuk'lelqa in divan adı.

22 Ruvenee manbışik'le inəxüd eyhe:

– Zı uvhu dişdiy gadeys pisvalla hımaa'a, şumee zal k'ırı alixxhı deş. Həşdeb şi mang'une ebal-alla caza ts'its'aa'a.

23 Çocaaşik'le ats'a deşdiy Yusufee col k'ırı iliyxheva. Mana manbışika sak'ala'ang'une kumagıkva yuşan ha'a ıxha.

24 Yusuf çocaaşisse şaqana ark'ın, geşşena. Qiyğar meer cosqacar sak'ı, manbışika gaf haa'a. Çocaaşine yı'q'neençe Şimon aqqeva əmr haa'a. Qiyğaler mana manbışik'le g'ece-g'ece iyt'alna.

Çocar Kana'aneeqa siviık'al

25 Yusufee əmr haa'a manbışın balagbı sukun gyats'e'e, co adıyn nuk'rad conecad balagbışeeqa gıxhxhe, yəqqı'sıd oxhanasın kar hele. Həməxüdüd ha'an.

26 Çocaaşe suk əməleeşılqa alıvxhu, mançe avayk'ananbı.

27 Manbışde sang've xəm g'aahane cigee əməleys yem helesva balagın ghal aaqıyng'a, balagne ghalee cun nuk'ra g'ece.

28 Mang'vee çocaaşik'le eyhen:

– Yızın nuk'ra sak'ıyn, haane yızde balageevud.

Manbışın yik' aqqaqqa, qəpq'ı'n sana-sang'uk'le eyhen:

– Şak Allahee hucooyıy hı'ı?

29 Manbı dekkıne k'anyaqa Kana'anne cigabışeeqa qabı, mang'us vuk'lelqa qadıynbı inəxüd yuşan ha'a:

30 – Şene ölkayna xərna şaka sacurayracar yuşan hı'ı. Mang'uk'le həməxüd ats'axhxha, şi menne ölkayn casusarnıyxan.

31 Şimee mang'uk'le uvhuyn: «Şi qopkuyn insanar vob, casusar deş.

32 Şi yits'ıq'öyre (12) çoc sa dekkın dıxbı vob. Sa yişda çoc xəəqə-ç'iyeeqa ıxha, k'ınna yişda çocur Kana'anne cigabışee dekkıne k'ane vor».

33 Şene ölkayne xəring'vee şak'le uvhuyn: «Şu qopkuyn insanar vuxhay inçike ats'axhxhes: çocaaşına sa yızde k'ane g'alerçe, şunab xızanbı missıvalike g'attıxhan haa'as suk alyapt'ı hudoora.

34 Mançile qiyğar k'ınna çoc zasqa ayre. Manke zak'le ats'axhxhesın şu casusaraye deşxhee, qopkuyn insanare. Qiyğaler vuşda çoc şosqa quvu, zı ine cigabışee iviıkarasıy kar alişşes şosqa hassarasın».

35 Balagbı haç'a'ang'a çocaaşik'le con nuk'ranan yut'elybı caa'ad iveeke. Cocarıb cona dekkır nuk'rabı g'acu qəvəyq'ənanbı.

36 Yaaq'ubee manbışik'le eyhen:

– Şu zı dıxbışkena hı'ı! Yusufır deşda, Şimonur deşda, həşder Benyamin qıkkəkka! Man eyxhen gırgın zak eyxhe!

37 Ruvenee dekkık'le inəxüd eyhe:

- Ğu mana yizde xıleqa qele, zı mana vasqa sak'al ha'asda. Zı mana vasqa sak'al hide'eene, yizda q'öyursana dix gyapt'e.

³⁸ Yaaq'ubee eyhen:

- Yizda dix Benyamin maqa şokasana ı'qqəs deş. Yizde xhunaşşeyke Raahileyke sa hamana axu, mang'una çoc qik'una. Sayid mang'une vuk'lelqa yəqqə sa kar qadeene, zı q'əsvalee mane uts'uruka ahaleeqa əlyhəəs.

43

Misireeqana q'öb'esda safariy

¹ Kana'anaşine cigabışee mısvalybı geedniy qeetxha.

² Çocaaşe Misirğançe abına suk opxhun g'apt'imee, dekkee manbışik'le eyhen:

- Havak'ne şas sık'ının oxhanasın kar alişşe.

³ Yahudee mang'uk'le inəxüd eyhe:

- Şene insanee şas yugda g'ayxh'iyn, yizde ulesqa qımaale şokasana vuşda çoc dexhene.

⁴ Ğu çoc şaka g'axuvuynxhiy şi hapk'ın vasın otxhuniy ileşşeyiy.

⁵ Ğu mana g'ıxdevee, şi maqa vüqqəs deş. Şene insanee şak'le uvhuynniy çoc ittyare yizde ulesqa qımaale.

⁶ Manbışde dekkee İzrailee eyhen:

- Nya'a şu zalqa ina ver ablyav'u, nişisne şu şene insanık'le uvhu şoqa sayır çoc vornava?

⁷ Manbışe eyhen:

- Mane insanee yişdeyiy yişde xizanbışde hək'e geed qidghınbı hı'ı: «Həşde dek üç'ürne vor? Merna şoqa çoc vornane?» Şınad mang'une alidghınıybışis cuvabniy qele. Nya'a yişde ək'eleeqa qadayleyiy, mang'vee çoc ayreva eyhes ıxhay?

⁸ Yahudee dekkık'le İzrailik'le eyhen:

- Gade g'aykke, şi əlyhəəs. Ğunar, şınab, uşaxarıb hidyapt'ı manke üç'übba aaxva.

⁹ Zı mang'ul-alla vas cuvab qeles, Ğu mana zake qiyghne. Zı mana vasqa qidyaree, yiğne ögiyl ulyozar hide'ee, zı yiğne ögiyl qik'asmee vuk'ul avqa ixhes.

¹⁰ Şi vaxt ilğıdyavhunaxhiy, həşdilqasse q'öneyəqees hapk'ın qabı vooxheyiy.

¹¹ İzrailee eyhen:

- Mennəxüd dexhexhenee, şu in kar he'e: q'oç'ebışeeqa ine cigayne inette yugne meyvabışike, qiyğale xhinne balyzam, sık'ının itv, ədviyat, ətriyat, püste, badam sı'ı mane insanıs pay xhinne ikkee.

¹² Q'öd şene ögiylinmeen nuk'ra aleet'e. Balagbışeead yı'q'əlqa qadıyn nuk'rad ıkkı vuşde xıleka sak'ale'e, sayıb manbı balagbışeeqa yugba ilydyaakı vooxhe.

¹³ Çocur alyart'u, mane insanne k'anyaqa savk'le.

¹⁴ Gırgın əxəne Allahee mana insan şos məxür g'üvəna qe'ecen, mang'veeyir vuşda şenasa çociy Benyamin şoka xaaqa savaak'alas havaasrecen. Zınar uşaxarşikena ixhesxee, hasre ixhecen.

¹⁵ Çocaaşe Benyaminır, paybıd, q'öd şenimen nuk'rad alyat'u hamankecab gyabak'anbı yəqqı'lqa. Misirqa hipxhır manbı Yusufusqa qavayle.

¹⁶ Yusufuk'le Benyaminır manbışika sa cigee g'acumee, cun xav vuk'lek ikkekang'uk'le eyhen:

- İn insanar yizde xaaqa quvku, həyvan gyuvk'u ç'əra qee'e, manbışe zaka yı'q'ı'hiyn karbı oxhanas.

¹⁷ Mane insanee Yusufuee cuk'le nəxüdiy uvhu həməxüdüd ha'an: man insanar quvkekkanbı Yusufne xaaqa.

¹⁸ Manbışe co Yusufne xaaqa quvkekka qəpqi'n eyhen:

– Şene ögiyl balagbışee sak'alı'iyne nuk'ral-alla şi quvkekka. Mang'us şalqa xıl g'ot'alas, şale ğamxha əməler g'ayşu, şake nukarar haa'as vukkan.

¹⁹ Manbı xaaqa əkkəəne cigee Yusufne xav vuk'lek ikkekang'usqa qeepxha inva eyhe:

²⁰ – Yişda xərna, şi şene ögiylib otxhanan kar alişşes abıynbınıy.

²¹ Şi xəmdə aaxvane cigee balagbışin ghalybı aaqiyng'a, ğırgıng'uk'le cun nuk'ra nəxüdiy vod k'il qidexha balagne ad iveeke. Həşde man şi yişde xıleka yı'q'əlqa sak'ala'a.

²² G'iyınsın otxhuniy alişşesınid şi nuk'ra curayda adı. Şen nuk'rad şavaame yişde balagbışeeqa gıxhxı, ats'a deş.

²³ Xav vuk'lek ikkekang'vee eyhen:

– Ğırgın çine cigal vod, qıməəq'ən. Vuşdeyiy vuşde dekkıne Allahee man nuk'ra vuşde balagbışeeqa gıxhxı. Şu şene ögee adıyn nuk'ra zasne vod.

Qiyğaler Şimon manbışısqa qığayhe.

²⁴ Mane insanee çocar qavaylenbı Yusufne xaaqa. G'elybı hoğalasın manbışıs xhyaniy əməleəşısın yemıd helen.

²⁵ Çocaaşık'le uvhuıng'a co Yusufuka yı'q'ı'hın kar maa oxhanasva, manbışe mana qalesse con paybı qığa'anbı.

²⁶ Yusuf xaaqa qarımee, manbışe co adıyn paybı hagu, mang'une ögiyl çiyelqamee k'yoozaranbı.

²⁷ Yusufee manbışike qidghın ha'a:

– Co nəxübiyva? Şena şu eyhena vuşda q'əsda dek nəxürneva? Meernaneva həşde?

²⁸ Manbışe eyhen:

– Yiğna g'ul, yişda dek meerna, yugra vor.

Manıd uvhu Yusufne ögiyl ç'iyelqamee k'yoozaranbı.

²⁹ Yusufee ul alivk'arav'uyng'a cune yedikena çoc Benyamin g'acu eyhen:

– Şena şu zak'le eyhena k'inna çoc haynane?

Qiyğa Benyaminik'le eyhen:

– Dix, Allahee vas yugun helen.

³⁰ Yusufuk'le çoc g'acumee, mang'un yik' hoyç'an giyğal, geşşuy qadayle. Mana ek'ra qığəç'u, cune gozeeqa ark'ın yugra geşşena.

³¹ Yusuf aq'va hodğul qığəç'e. Mang'vee geşşuy aqqı əmr haa'a:

– Otxhuniy qalle.

³² Otxhuniy mang'us curayda, çocaaşıs curayda, mang'uka kar otxhane Misirbışıs curayda qadayle. Misirğançenbışısse Cühüt'yaaşika sacıgee kar oxhanas əxən deşdiy, mançile Misirğançenbı həlyvəyq'ənanbınıy.

³³ Yusufne ögiyl çocar senbışıs sik'ı çıçıqab qihna gyuv'araa'a. Manbı sana-sang'uqa ilyaakı mattebaxhenbı.

³⁴ Yusufne ögiylyne otxhuniybışike manbışisdab pay curaa'ana. Saccu Benyaminna pay mansanbışde paybışile xhoniyyəq qee xəppa vuxha. Məxüd manbışe mang'uka yugda otxhun-ulyoğan.

44

Avguna kasa

¹ Yusufee cun xav vuk'lek ikkekang'ulqa əmr haa'a:

– İne insanaaşın balagbı cosse qıkkes əxəsdemeene otxhuniyka gyats'e'e. Co adıyn nuk'rad conecad balagbışde ghaleeqa gıxhxhe.

² Yızda nuk'rayna kasamee k'ining'üne balageeqa vucee sukuke quvuyne nuk'rayka sacıgee gıvxhe.

Şeng'vee gırgın Yusufee uvhuyn xhinne ha'a.

³ Miç'eed qıxhayng'a, in insanar cone əməleesiqa sacigee yəqqı'l aa'anbı.

⁴ Manbı şaharılee geeb əq'əna qerpxha deşdiy, Yusufee xav vuk'lek ikkekang'uk'le eyheng'a:

– Ek'ra oza qıxha mane insanaaşıqa qihna hoora, avarq'ilymee manbışik'le eyhe: «Nişil-allane şu yugvalis pisvalla hav'u?

⁵ Nişil-allane yizde xəring'una nuk'rayna kasa qöpqu? Mang'vee mançe ulyoğan, falika ilyakka. Şu qotkuda hı'ı deş!»

⁶ Xav vuk'lek ikkekana manbışıqa avarq'ıl cuk'le uvhuyn manbışılqa hixhara'an.

⁷ Çocaaşe mang'uk'le eyhen:

– Nişil-allane yişde xəring'vee məxdun cuvab eyhe? Şasse g'ulaaşisse məxdun kar ha'as əxəye!

⁸ Şak'le balagbişee aveykiyn nuk'rad Kana'annee cigabişençe sak'alı'ı vas qadı. Nişil-allane şi xəring'une xaañçe k'inəəğəyiy nuk'ra qöqəs?

⁹ Hasre man kar şavusneyiy aveeykı, mana insan gik'ecen, avxuynbıb xəring'us nukarar vuxhecen.

¹⁰ Mang'vee eyhen:

– Şu yugda uvheeyid, hasre inəxüd ixhecen: man kar şavusneyiy aveeykı mana yizda nukar ixhecen, mansanbışıl bınah aaxvas deş.

¹¹ Çocaaşe zarada balagbi gyaqqı çin ghalybı aaqa.

¹² Xav vuk'lek ikkekang'vee xəring'ule girğil k'ining'ulqamee t'abala'ana, kasa Benyaminne balagee iveeke.

¹³ Çocaaşe cok qıtxhuayne divanike tanalinbı qıt'axxa'a. Qiyğa əməleesiqla karıd alixxhı sivişk'alanbı şahareeqa.

¹⁴ Yahud çocaaşıka sacigee Yusufne xaaqa qarayle. Mane gahıl Yusuf xaa eyxhe. Manbı Yusufne ögee ç'iyelqamee k'yoozaranbı.

¹⁵ Yusufee manbışik'le eyhen:

– Şu hı'iyın hucoone? Şok'le ats'a dişdiy, zına xhinnena insan falika ilyakkıme gırgın g'ecen?

¹⁶ Yahudee eyhen:

– Şi xəring'uk'le hucoovane, nenvane eyhes? Nəxübne şi qopkuynbı xhinne haagvas? Allahee şi hav'una bınah haagva. Həşde şınab, kasa neng'usneyiy avaykı manar, yişde xəring'un g'ular vooxhe.

¹⁷ Yusufee eyhen:

– Zı məxdun kar ha'as deş. Kasa şavusneyiy aveeykı mana yizda g'ul ixhes, mansanbıb qı'dəpq'ı'n dekkısqa savk'le.

¹⁸ Manke Yahud mang'usqa qıxha eyhen:

– Yizda xərna hucoone ixhes, yiğne g'ulus xəring'uk'le cuvab eyhes hasre. Ğu firon xhinnena insan ixheyir, Ğu yiğne g'ululqa qəllamışmexhe.

¹⁹ Şenke xəring'vee g'ulaaşıke qiyghınnıy: «Şoka dek, çoc vornane?»

²⁰ Şi manke xəring'uk'le uvhuynniy: «Şaqa sa q'əsda dek vorna, cuqar qəsvalee ıxhana sa k'ınna dix vor. Mang'una çoc qik'una, cune yedine dixbışıke mana sa axu, dekkısır mana geer ıkkın».

²¹ Manke Ğu yiğne g'ulaaşik'le uvhuynniy: «Mana zasqa ayre, zak'le g'aces».

²² Şınad xəring'uk'le uvhuynniy: «Gadeysse dek g'alerçes əxə deş, g'alerçeyir, dek qik'asda».

²³ Ğumee yiğne g'ulaaşik'le şak'le uvhuynniy: «K'ınna çoc ittyareene, sayib yizde ulesqa qımaale».

²⁴ Yiğne g'ulusqa, yişde dekkısqa sapk'ılıng'a, yişde xəring'vee uvhuyn mang'us yuşanı'ıyn.

²⁵ Yişde dekkee uvhuyn: «Meeb havak'ne şas sık'ının otxhuniy alişşu alle».

²⁶ Şimee uvhuyn: «Vüqqəs vəəxəs deş. Saccu yişda k'ınna çoc şaka ı'qqəxhee, şasseb maqa vüqqəs vəəxə. Şasse şeng'usqa qeepxhes vəəxəs deş, k'ınna çoc şaka dexheene».

²⁷ Yiğne g'ulee yişde dekke, şak'le uvhuyn: «Şok'le ats'an yizde xhunaşşee Raahilee zas q'öyre dix uxu.

²⁸ Sa dix yizde k'anençe ark'ın sak'ı deş, zınad uvhuyn: hək'erar mana sa bahalne həyvanın qodu-sodu ixhes. Həşdilqamee zak'le mana dix g'acur deş.

²⁹ Şu inasa dixır alyart'vee, mang'uned vuk'lelqa sa kar qadeene, ahaleeqa şu yizda cagvarana vuk'ul uts'uruka quvkees».

³⁰ Həşde şassee yiğne g'ulusqa yişde dekkısqa savaak'ılas vəəxəs deş. Mana mang'us geerxe ikkiykanna.

³¹ Mana gade şaka g'ıdecveene, yik' qotxu qik'asda. Manke yiğne g'ulaaşe dekkına cagvarana uts'urun gyavts'una vuk'ul ahaleeqa quvkees.

³² Yiğna g'ul eyxhena zımee, dekkıs cuvab huvu uvhuyn: «Zı mana vasqa sak'alde'eene, yiğne ögiyl qik'asmee vuk'ul avqa ixhes».

³³ Hucoone ixhes, hasre gadeyne cigee xəring'us g'ul xhinne zı axvas, gader çocaaşika sark'ıl hooracen.

³⁴ Mana dena, nəxürne zı dekkısqa əlyhəəs? Havaasre zak'le dekkına vuk'ul uts'uruka g'umoocen!

45

Yusufee çocaaşik'le vuc vuşu ıxhay eyhe

¹ Yusufusse öörxəs dəxhı' nukaraaşılqa ts'ir üvxiyxə:

– Gırgınbı yizde k'anençe qığeepç'e!

Yusufee çocaaşik'le vuc vuşu ıxhay eyhemee manbışde k'ane vuşucar deşdaniy.

² Mana məxür axtıra geşşe giyğal, misirğançenbışik'le man g'ayxhı fironne xaane insanaaşis yuşan ha'a.

³ Yusufee çocaaşik'le eyhen:

– Zı Yusuf vorna! Yizda dek meernane?

Çocaaşisse mang'us alidghınıy qeles əxə deş, hucoome eyhesınbı manbı aaxvanbı.

⁴ Yusufee çocaaşik'le eyhen:

– Zasqana qeepxhe.

Manbı cusqana qeepxamee, eyhen:

– Şu Misirqa massa huvuna çoc Yusuf zı vorna.

⁵ Zı inyaqa massa huvuva şu qı'məəq'ən, şolqacab qəl hımaa'a. Allahee vuşda ı'mı'r havaacesva zı şole ögee inyaqa yəqqı'l hı'ı.

⁶ Q'ölle sen ıxha ine cigabışee mısvalybı gidğılna, inçile qiyğa xholle sennad ezuyiy-qiyşılıy ixhes deş.

⁷ Allahee zı şole ögee inyaqa xəbna suvabna iş haa'as, şu g'attivxhanav'u, ç'iyeyne aq'val havaacesva g'axuvu.

⁸ Mançıl-allar zı inyaqa Allahee g'axuvu, şu deş. Mang'vee zake fironus dek xhinnena insan, cune xaana xərna, Misir ölkab vuk'lek vukkekana hı'ı.

⁹ Zaraba dekkısqa apk'ın mang'uk'le eyhe, dix Yusufee hayin vod eyhe: «Allahee zake Misir vuk'lek vukkekana hı'ı. Nimeeyiy əxə, zasqa ek'ra qora.

¹⁰ Ğu Misir Goşen eyhene cigee axvas. Ğunar, yiğın kulyfatbıb, yiğın nevbıb, çavra-vəq'əd, yiğın gırgıncad kar zas k'ane ixhes.

¹¹ Maa'ar zasse vaqa ilyakkas əxəsda. Deşxheene, ğunayiy yiğna xizan, çavra-vəq'ə dağamiyvalee vuxhes. İnçile qiyğab xholle senna mısvalla vuxhes».

¹² Zı, Yusuf vorna şoka yuşana'ana, şok'led, yizde çoc Benyaminik'led man g'ecen.

¹³ Misir zı nəxriy ats'a, şok'le inyaa hucooyiy g'acu mançına gırgınçına gaf yizde dekkıs hav'u, mana ek'ra zasqa ayre.

¹⁴ Yusufee cuna çoc Benyamin xhilibışeeqa sı'imee q'öyursana gyaaşe giviyğal.

¹⁵ Qiyğə mang'vee avxuyne çocaaşısıd ubbabı hı'ı, geşşe-geşşe manbı xhilibışeeqa sav'u. Qiyğale çocaaşe mang'uka meeb gaf hav'u.

¹⁶ Yusufun çocar abına gaf fironne xaane insanaaşılqa hiviyxhar. Mana gaf g'avxhuna fironur cun insanarıb şadeebaxhenbı.

¹⁷ Fironee Yusufuk'le eyhen:

– Çocaaşık'le eyhe inəxüd he'ecen: «Vuşde həyvanaaşılqa kar alixhxhı Kana'anne cigabışeeqa hudooracen.

¹⁸ Qiyğab dekkır, xızanıb ana zasqa ablecen. Zı şos Misirin gırgınçile yugun ciga heles. Şunad ma'ad alyadıyn gırgınçile yugun kar oxhanas».

¹⁹ Sayid manbışik'le eyhe: «İnəxüd he'e: dekkısınıy vuşde xhunaşşeeşısın, uşaxaaşısın daşk'abı Misirğançe alyaat'u, gırgınbı inyaqa qudoora.

²⁰ Maa'ad axuyn vuşun kar qimiykan, Misireedın gırgınçile yugun kar vuşun ixhes».

²¹ İzrailıne dixbışe həməxüdüd ha'an. Yusufee fironne əmr hav'uyn xhinne manbışısın daşk'abıd, oxhanasın yəqqı'lqan otxhuniyüdü helen.

²² Manbışde gırgıng'us sa tanalınbı hele, Benyaminısmee xholle tanalınbıyiy xhebıd vəş nuk'ra hele.

²³ Yusufee dekkısva Misirin gırgınçile yugun kariy suk, gıney yəqqı'sın oxhanasın alixhxhına g'able (20) əməle g'uxoole.

²⁴ Mang'vee çocar yəqqı'l haa'amee manbışik'le eyhen:

– Yəqqı'l uğmooda.

²⁵ Manbı Misirğançe qığəepç'ı Kana'anne cigabışeeqa dekkıne Yaaq'ubne k'anyaqa qabı,

²⁶ mang'uk'le eyhen:

– Yusuf meerır, vucur Misir xhinnene ölkayna xərnəvur!

Man g'ayxhı Yaaq'ubun yik' aqqaqqa, manbışe uvhuynçılqa hayexhe deş.

²⁷ Yusufee uvhuyn gırgın çocaaşe dekkıs yuşana'an. Vuc ikkees Yusufee g'axuviyn daşk'abı g'acumee, Yaaq'ubun yik' cigeeqa qaylen.

²⁸ İzrailee eyhen:

– Həşde zak'le ats'axhxhayn yızda Yusuf meerır! Zak'le mançile yugun medın hucoone g'ayxhes! Hasre qik'asse sa hark'ın mana g'aces!

46

Yaaq'ubun Misirqa hark'ınıy

¹ İzrailee cuka vodun gırgın sı'ı, yəqqı'lqa gexha. Mana Beer-Şeveeqa hirxhıl cune dekkee İsaq'ee ı'bəədat ha'ane Allahıs q'urban ablyaa'a.

² Xəmdə Allah İzrailis gyagu mang'ulqa onuiyn:

– Yaaq'ub! Yaaq'ub!

Yaaq'ubee «Hooyva» eyhe.

³ Allahee eyhen:

– Zı Allah vor, yiğne dekkee ı'bəədat ha'ana Allah. Misirqa ı'qqəs qı'məyq'ən, Zı vake maa'ad xədnı millet g'alya'as.

⁴ Vaka Misirqa Zınar ı'qqəsda. Qiyğar yı'q'əlqa Zıcar ğu meer qalesda. Ğu qek'ang'a Yusuf yiğne k'ane ixhes.

⁵ Yaaq'ub Beer-Şeveeñçe ayk'anna. Yaaq'ubne dixbışe dekkır con uşaxarıb, yedarıb fironne Yaaq'ubulqa g'axuvuyne daşk'abışeeqa gyav'u quvkekka.

⁶ Yaaq'ubeeyiy cune dixbişe çavra-vəq'əyiy, Kana'anne cigabişee co hı'ıyn gırgın kar sı'ı Misırqa qavayle.

⁷ Mang'vee cuka Misırqa dixbı, yişba, nevbı, gırgına cuna xizancab alyapt'ı ayk'an.

Yaaq'ubuke (İzrailike) g'abıynbı

⁸ Misırqa İzrailika sacigee cun dixbiyiy dixbişike g'abıynbı qavayle. Misırqa qabıynbışın dobı inbı vod:

Yaaq'ubna ts'erriyna dix Ruven.

⁹ Ruvenın dixbı:

Xanok, Pallu, Xetsron, Karmi.

¹⁰ Şimonun dixbı:

Yemuel, Yamin, Ohad, Yakin, Tsoxar sayir Kana'anğançene zə'ıfayke ıxhana Şaul.

¹¹ Leviyn dixbı:

G'erşon, Qohat, Merari.

¹² Yahudun dixbı:

Er, Onan, Şela, Peres, Zarax. Eriy Onan Kana'anne ölkee habat'anbı.

Peresin dixbı: Xetsron, Xamul.

¹³ İssaxarın dixbı:

Tola, Puvva, Yov, Şimron.

¹⁴ Zevulunun dixbı:

Sered, Elon, Yaxle'el.

¹⁵ Şenbı Leays Yaaq'ubıke vuxhayn uşaxarniy vob. Leayee manbiyiy yiş Dina Paddan-Aramee vuxu. Leayeyn dixbı, yişba, nevbı gırgınbı sacigee qəbəqqəxhee xhebts'ale xhebiyre (33) insan ıxha.

¹⁶ Qadın dixbı:

Tsifyon, Xaggi, Şuni, Etsbon, Eri, Arodi, Areli.

¹⁷ Aşerin dixbı:

İmna, İşvah, İşvi, Beria sayir manbişda yişu Serax.

Berianın dixbı: Xever, Malkiel.

¹⁸ Zilypanın Yaaq'ubıken dixbı, yişba, nevbı gırgınbı sacigee qəbəqqəxhee ina yits'ıyxhalle (16) insan eyxhe. Lavanee mana cune yişşeyş Leays nukar xhinneniy hiyvu.

¹⁹ Yaaq'ubne xhunaşşeyn Raahileyn dixbı:

Yusufiy Benyamin.

²⁰ Yusufus Misırne On şaharne kaahinne Fotiferanne yişşee Asnatee, Menaşşeyiy Efrayim donan q'öyre dix Misır vuxu.

²¹ Benyaminın dixbı:

Bella, Beker, Aşbel, Gera, Naaman, Exi, Roş, Muppim, Xuppim, Ard.

²² İna yits'ıyoq'var (14) insan Yaaq'ubuniy Raahileyn dixbı, nevbı gırgınbı sacigee qəbəqqəxhe vooxhe.

²³ Daniyna dix:

Xuşim.

²⁴ Naftaliyn dixbı:

Yaxtsel, Guni, Yetser, Şillem.

²⁵ Bilyhanın Yaaq'ubıken dixbiyiy nevbı gırgınbı sacigee qəbəqqəxhee ina yighıyre (7) insan eyxhe. Lavanee mana cune yişşeyş Raahileys nukar xhinneniy hiyvu.

²⁶ Yaaq'ubne dixbişde xhunaşşeeşile ğayrı, Misırqa mang'uke g'arına yixhts'ale yixhiyre (66) insan qarı.

27 Yusufus Misir q'öyre dix ıxha. Yaaq'ubne xizanee Misir yights'al (70) insan eyxhe*.

Yaaq'ubık'le Yusuf g'ece

28 Goşenqa əlyhəəna yəq vats'a vuxhesva Yaaq'ubee cule hiqa Yusufusqa Yahud g'ixele. Manbı Goşenisqa hiviyxharmee,

29 Yusuf daşk'eeqa gyu'ur dekkine İzrailyne ögiylqa hayk'an. Dek g'acuys mana xhilibışeeqa sı'ı xilece geşşena.

30 İzrailee Yusufuk'le eyhen:

– Ğu yugra g'acu, həşde zasse qık'as əxə.

31 Yusufee çocaaşik'leyiy dekkine xizanık'le eyhen:

– Hasre həşde fironusqa hark'ın eyhes, Kana'anne cigabışee eyxhena yizda dek, çocar cone xizanbışıka sacigee zasqa abı.

32 Manbı çobanar vob. Mançil-allab manbı cone gırgıne karaka, çavra-vəq'əyka sacigee qabı.

33 Fironee şu qopt'ul qiyghanasın: «Hucoonexhe şu ha'anva?»

34 Şunad eyhe: «Şi, yiğın g'ular, yişin dekkar xhinne, k'ilybanang'acab çavra-vəq'ee vuxha». Manva uvhee Goşen şos ciga heles. Misirğançenbıb çobanaaşile həlyvəyq'ənva, şos man ciga helesin.

47

1 Yusuf fironusqa hark'ın mang'uk'le eyhen:

– Yizda dek, çocar cone gırgıne karaka, çavra-vəq'əyka Kana'anne ölkeençe inyaqa Goşenqa qabı.

2 Qiyğa mang'vee çocaaşike xhoyre g'əxi' fironusqa abı.

3 Fironee Yusufne çocaaşik'le eyhen:

– Hucoonexhe haa'an?

Manbışe fironuk'le eyhen:

– Yiğın g'ular, con dekkar xhinne çobanar vob.

4 Şi inyaqa qabıynbı Kana'anne ölkee it'umun mısvalyby gidğılva, yiğne nukaraşısın çavra-vəq'ə uxhiyxhana'asın cigabı deşva. Hucoone ixhes, şi həşde Goşen aaxvas havaasre.

5 Fironee Yusufuk'le eyhen:

– Yiğna dekkıy çocar vasqavub abı.

6 Misir vas ıkkanan ciga g'əyxə: dekkısiy çocarşıs ine cigayne gırgınçile yugne cigee ciga qee'e. Havaasre manbı Goşenee aaxvecen. Vak'le manbışın yugun çobanar vaats'axheene, g'əvxhee məxbınbı yizde çavra-vəq'əyqa ilyaakecen.

7 Yusufee cuna dek Yaaq'ub fironusqa arayle. Yaaq'ubee fironus xayir-düə hoole.

8 Fironee mang'uke qiyghanan:

– Vaqa xhulelle senne vod?

9 Yaaq'ubee fironus inəxdun alidghınıy qele:

– Yizde ı'mı'ren vəşşe xhebts'al (130) sen zı inyaa-şaa hı'ı. Yizda ı'mı'r k'ilyba, dağamba vuxha. Dekkaaşe menəəng'ə hı'iyn senbımeeyib xıliyba vuxha deş.

10 Yaaq'ub fironus xayir-düə huvu ayk'anna.

11 Yusufee fironee uvhuyn xhinne ha'a, dekkısdıyiy çocaaşısda ciga Misir qaa'a, manbışıs gırgınçile yugun Ramses eyhene cigeençe ciga hele.

12 Sayid Yusufee dekkısın, çocaaşısın otxhuniy xizanbışıs sik'ı havace.

Mısvalybinang'a Yusufee Misiris xəbvalla haa'a

* 46:27 Mana yights'al insan Yaaq'ubıy Yusufub qəbəqqəxhee vooxhe.

¹³ Mısvalla manimee geeb qooxhe, ç'iyeyne aq'val otxhanan kar ivdeeke giyğal. Misirıniy Kana'anın cəmə'ət mısvaline xılence vuççud dena aaxva.

¹⁴ Yusufee Misireeneyiy Kana'anne insanaaşis suk massa huvu maadın gırgın pılbı fironus sa'a.

¹⁵ Misirneyiy Kana'anne insanaaşın gırgın pılbı g'att'uyng'a, gırgın misirğançenbı Yusufusqa abı eyhen:

– Şas gıney hele. Nişil-allane şı yiğne ulene ögee hapt'as? Yişin pılbı g'attuynbı.

¹⁶ Yusufee eyhen:

– Vuşun pılbı g'att'uxhee, manke həyvanar alle, zı şos mançine cigee gıney heles.

¹⁷ Manbışe Yusufusqa con balkanar, çavra-vəq'ə, əməler ha'aykı adayle. Yusufee mane adıyne həyvanaaşike gıney badal ha'a. Mane sen mang'vee məxüd manbışde həyvanaaşike gıney badal ha'a.

¹⁸ Man sen ilğeç'umee, manbı Yusufusqa abı eyhen:

– Vak'le ats'an, şaqa pıl deşin, yişin həyvanarid vas ıxha. Şaqa yişde xəring'unemee tanbışileyiy cigabışile gayrı vuççud axu deş.

¹⁹ Nişil-allane yiğne ulene ögiyl şakınıd yişde cigabışikınıd ixhes? Şas, yişde cigabışiliy şal-alla gıney hele. Havaasre şı fironus nukarar vuxhes. Hucoone ixhes, şas sayid toxumbı hele. Manke şınab hapt'as deş, yişin cigabıd sahrılqa sak'alas deş.

²⁰ İnəxüd Yusufee gırgın Misirın cigabı fironus ileşşe. Mısvalybışil-alla gırgıne Misirğançenbışe con cigabı massa hele. Məxüd Yusufee Misirğan gırgın cigabı fironne doylıqa alğa'a.

²¹ Misireene gırgıne insanaaşike Yusufee fironus g'ular haa'a.

²² Fironee kaahinaaşına hək' qooleva, mang'vee saccu manbışın cigabı ilydeşşe. Mana vucee qoolena hək' manbışde otxhuniys g'iviyxhar vuxha. Mançil-allad kaahinaaşe con cigabı massa hele deş.

²³ Yusufee milletik'le eyhen:

– Həşde şınab, vuşun cigabıd zı fironus alişşu. Haane toxum, alyapt'ı ooze.

²⁴ Suk saa'ang'a xhonçuna sa pay fironus qevle. Avxuna yoq'uble payıb oozasiy ooxhanas, şosiy vuşde xızanınbışis vuxhecen.

²⁵ Manbışe eyhen:

– Yişda xərna, ğu şas yugvalla hav'u, ğu şı hapt'ıyke g'attivxhan hav'u. G'iyniyke şaqa şı fironun g'ular vob.

²⁶ Yusufee ezu alyadıynçına xhonçuna sa pay fironus qevleva Misirne cəmə'ətis q'aanun gyuvxhu. Saccu kaahinaaşe ezu alyadıynçına xhob'esda pay fironus qıdyoole vuxha. Məxbına q'aanun Misir g'iy nab vobna.

Yusufee dekkıs cuvab hele

²⁷ İzrailyna nasıl Misireene Goşen avxu karana vuxha. Manbı maa'ab geeb qeebaxhe.

²⁸ Yaaq'ub Misir yits'iyighalle (17) senna axva. Mang'vee vəşşe yoq'ts'ale yighille (147) sen hı'ı.

²⁹ İzrailyna qık'asda gah k'ane qooxheng'a, mang'vee cuna dix Yusuf qort'ul eyhen:
– Vas zı ikkanxhee, xıl yizde bıdık avqa gıxhxı k'in g'assir cuvab hele: zas yugvalla hee'e, yızda nyaq'v Misir hımaa'a.

³⁰ Zı qık'uyng'a Misirğançe qıkkee, yızın dekkar nyaabıy nyuq'vneeqa k'yav'u, zınar maa'ar k'eyxhe.

Yusufee mang'us inəxüd cuvab qele:

– Zı, ğu nəxdıy eyhe həməxüdüd ha'asın.

³¹ Mang'une cuvabıs dekke eyhen:

– Zas k'in g'assre.

Mang'veeyid k'in g'iysaran. İzrail vuc g'alirxhuyne karane vuk'lek qırzıl Allahıs düə haa'a.

48

Yaaq'ubee Efrayimisiy Menaşşeeys xayir-düə huvu

¹ Sabara gahbı ilğeeç'umee Yusufuk'le uvhuyn:

– Dek ık'arır.

Mang'vee cuna q'öyre dix Menaşşeyiy Efrayim cuka alyapt'ı dek g'acesva yəqqı'lqa gexha.

² Yaaq'ubus xabar g'uxoole:

– Haane yiğna dix Yusuf vasqavur ı'qqə.

İzrailik'le man g'ayxhı, gucuka vuc g'alirxhuyne tülee'ar giy'ar.

³ Yaaq'ubee Yusufuk'le eyhen:

– Gırgın əxəna Allah Kana'anne cigeene Luzee zas dyagu xayir-düə huvu,

⁴ inəxüd uvhu: «İlekkende Zı yiğna nasıl geeb qaa'as, hexxaa'asda, vake xədıx xalq' g'alya'as. Vale qiyğad vake g'abıynbışis man cigabı hammaşsiys heles».

⁵ Həşdiyle q'öyre yiğna dix, zı inyaqa qalesse, Misir yedike vuxhaynbı yızınbı vuxhes. Efrayimiy Menaşşe, Ruveniy Şimon xhinne yızınbı vuxhes.

⁶ Manbışile qiyğa vake g'abıyn uşaxar yiğınbı vuxhes. Manbışılqa gexhan cigabımee Efrayimileyiy Menaşşeyle ilğeeç'es.

⁷ Zı inəxüd yızda Raahile qiyk'uva ha'a. Yızda Raahile zı Paddan-Arameeñce siyk'alang'a Kana'anne ölkee Efratısqa hiviyxharnı cige qiyk'u. Mana maacar Efratne yəqqə k'eyxhı. Efratın g'iyiniyn do Bet-Lexem vodun.

⁸ İzrailik'le Yusufun dixbı g'avcu qiyghanan:

– İnı vuşbune?

⁹ Yusufek dekkıs inəxüd cuvab qele:

– Allahee inyaa zas huvuyn dixbı vob.

İzrailee eyhen:

– Manbı zasqa qavaale xayir-düə hevles.

¹⁰ İzrail q'əsniy qıxha, mang'une uleppışik'le yugda g'ece deşdiy. Yusufek dixbı dekkısqana qaa'a, dekkeeyib manbı xhılıbışeeqa sav'u ubbabı ha'a.

¹¹ Qiyğa İzrailee Yusufuk'le eyhen:

– Yizde fikreeqacad qıdyayleyiy yiğın sayid aq'va g'eceva, haane Allahee yiğın dixbı zak'le haaguynbı.

¹² Yusufek dixbı dekkıne q'aratsaysse g'avşu, mang'une ögiyl çiyelqamee k'yoyzarna.

¹³ Qiyğa Yusufek Efrayim ulyozara'ana cune sağne sural, İzrailinıd man solun sura eyxhe, Menaşşeer cune solne, İzrailyneer sağne sural ulyozara'a. Qiyğa manbı dekkısqana qaa'a.

¹⁴ İzraileemee sağın xıl hotku k'inne nevayne Efrayimne, solun xilymee xərne nevayne Menaşşeyne vuk'lelqa giyxhe.

¹⁵ Qiyğa İzrailee Yusufus xayir-düə hoole:

– Yizde dekkaaşe İbrahimeeyiy I'saq'ee ı'bəədat ha'ane Allahee, G'iyiniyne yiğılqamee zı havaacine Allahee,

¹⁶ Zı gırgıne pisvalybışike g'attixhan hı'iyne malaaikee,

Havaasre ine uşaxaşısbı xayir-düə hevlece!

Yızın doydud, yizde dekkıneyiy cune dekkın

İbrahiminiy I'saq'ın dobdud manbışile k'ena yik'el qale'ecen.

Ç'iyene aq'val manbışda nasıl geeb quvxhecen.

¹⁷ Yusufuk'le dekke sağın xıl Efrayimne vuk'lelqa gixhxhı g'acumee, man mang'une yik'eençe eyxhe deş. Mang'us dekkın xıl Efrayimne vuk'lele alyat'u Menaşşeyne vuk'lelqa gixhxhes ikkiykan.

¹⁸ Yusufee dekkık'le eyhen:

- Dek, ğu ha'an qotkuda eyxhe deş. Şena ts'erriyna dix eyxhe, sağın xıl mang'une vuk'lelqa gixhxhe.

¹⁹ Dekmee, mang'vee eyhençilqa qıdyarı, eyhen:

- Ats'an dix, zak'le ats'an. Mang'une nasılıked xədnın millet g'ales, manar qıvaats'ana ixhes. Saccu mang'una k'inna çoc mang'uler qıvaats'ana ixha, mang'une nasılıke sa deş, geedın milletbı g'ales.

²⁰ Mane yiğil Yaaq'ubee manbışis xayir-düə hoole:

- İzrailin vuşun dobu xayir-düə hooleng'a ağmiş ha'as:

«Hasre ğu Allahee Efrayimiy Menaşşe xhinne hee'ecenva!» eyhes.

Mang'vee məxür Efrayim Menaşşeyle ooqana ha'a.

²¹ İzrailee Yusufuk'le eyhen:

- Yızın qık'asın yiğbı k'ane qeetxheyid, Allahee şu yik'el hivxanaa'as deş, şu dekkaaşine cigabişeeqa savaak'al haa'asınbı.

²² Vas çocaaşilee hexxada zı Şekem axtın ciga hele. Zı mana Emorğançenbışde xılənçe yizde g'ilincikayiy vukuka g'avşu.

49

Yaaq'ubee dixbışis xayir-düə hoole

¹ Yaaq'ubee dixbı qopt'ul eyhen:

- Yizde k'anyaqa savaale, vuşde vuk'lelqa qalesınbı zı yuşan ha'as.

² Yaaq'ubun dixbı, sabı zal k'ırı alixhxhe,

Vuşde dekkıl İzrailir k'ırı gyaqqe.

³ Ruven, ğu yızda ts'erriyna dix, ğu yızda guc.

Ğu yedike zı mek'varanang'a taq'atıkanang'a ixha.

Ğu ğırğıng'ule xərna, qıvaats'ana vor.

⁴ Ğu xhyanıkar sa'as-qa'as əxə deş.

Vak'le man ats'axhxhe, ğu yik' hı'ı yizde tyuleeqa k'iç'uva, yizde xhunaşşeeşine

sang'ıka g'alirxhuva,

vake xərna ixhes deş!

⁵ Şimoniy Levi çocar vob,

Manbışe qəlasın ha'asva g'ilinc xılyaqa alyaata.

⁶ Manbı qəlakanang'a adamer gyabat'a,

Yik'es ikkanang'ad manbışin həyvanar kara idyaalesın xhinne qaa'a.

Manbışe ək'eleə aqqıyn karbı zı ha'as deş,

Zı manbışika sarçes deş.

⁷ Fiğan haa'ane manbışde qəlbışisiy

Xıl ts'its'dya'ane bahaliyvalis bed-düə vuxhena.

Zı manbışike g'abıynbı sacigeeqa savaales havaasaras deş,

İzrailvolle oot'alasınbı.

⁸ Yahud, yiğne çocaaşe ğu axtı qa'as,

Duşmanaşına gardan yiğne xıle vuxhes,

dekkin dixbıb vas k'yoozaras.

⁹ Yızda dix, Yahud, ğu k'on qoodu-soodu qööne mek'vne aslanık akar.

Ğu manzil haa'ane şirik akar, horku-qorku ç'iyel g'ılexha,

Şavusse şir g'udokana'as əxəyee?

¹⁰ Paççahiyvalla Yahudne xıleənçe mısacab əlyhəəs deş.

Gırgıne gahbışıl vuk'lek vukkiy mang'unee nasılınbışısse mebinbışılqa ılğeeç'es deş.

Nimeeletteyiy gırgın milletbı k'yozarasda vake paççah g'idyarı.

¹¹ Yahudıqa manimee xəttə t'imilen tayangbı eyxhe, mang'us manbı qıdiykkın cuna

əmələb çik avt'alas vəəxəna,

Çike hı'iyne çaxıree tanalınbıd hoğalas əxənbı.

¹² Mang'unee uleppışın adın ciga çaxırile k'ışşeyda,

Silibıd niknele cagvarada ixhes.

¹³ Zevulunun cigad deryahne mıglek ixhes,

Maa'ad gamıbı ileezaras,

Mang'un ciga Sidonnee şaharılqa hixharas.

¹⁴ Xurcunbı mıgal alixxhı manzil haa'ana

İssaxar taq'atıkane əməleyk akar.

¹⁵ Mang'us vuc manzilis ulyorzulin ciga yugda qadı,

maana nyaq'v cus vukkanəxüb g'avcu,

mang'vee yı'q' k'yozarı'ı mebbınbışıs iş haa'ana.

¹⁶ Danir İzrailyne nasılbışda sa vob,

Mang'vee cune milletis məhkama haa'as.

¹⁷ Dani yəqqı'ne mıglekna xoçe xhinne ixhes.

Balkanne guvuyk üvxü

Çilyna yı'qı'hina g'ı'xə'əne.

¹⁸ Rəbb, zı gozet ha'an Ğu mısayıy zı duşmanaaşike g'attixhan ha'as!

¹⁹ Məbinbı Qadın cigabı q'əra qa'as ables,

Mang'veeyib manbı g'e'ebaşeng'a q'əra qaa'as.

²⁰ Aşerne cigabışee otXHuniy barakayka ixhes,

Mang'vee paççahaaşısıd otXHuniy alles.

²¹ Naftali g'avkkune maralık akar,

Mang'uke g'abıynbı geeb micagınbı vuxhes.

²² Yusufmee, xhyan ı'lqəəne cigaysneene,

bıtağbıd cabırile g'alysıkkıyne tayangık akar.

²³ Duşmanar mang'ulqa qəlıka vukaaşika kyooHar,

²⁴ Mang'un xıleppı gucuka vodva

mang'vee vuk xile it'umda aqqaqqa.

Mang'us guc hoole vuxha Yaaq'ubee ı'bəədat ha'ane Allahee.

Allah İzrailıqa çoban cune syuriyqa ilyakkan xhinne ilyakka.

Mana manbışda Suva vobna.

²⁵ Yiğne dekkee ı'bəədat ha'ana Allah hasre vas kumagxhecen,

Hasre Mang'vee vas xayir-düə hevleceñ,
 Xəəne-ç'iyeyne xhyanbışıke ğu g'its'mayk'vancen,
 Vas geeb uşaxaariy çavra-vəq'ə heleceñ.

26 Yiğne dekkına xayir-düə barakatnane çolbışıleb geeb vob,
 Ğu manisa çocaaşile qıvaats'anava,
 Hasre man ğırgın xayir-düəbı yiğınbı ixheceñ.

27 Benyamin bahalne ümulyuk akar,
 Miç'eeb k'on ğivku opxhan,
 Exhalid ing'uke-şeng'uke g'ayşuyn bit'al ha'a.

28 İna ələpqı'na yits'ıq'öble (12) nasıl İzrailyna vobna. Dekkee dixbışde ğırgıng'us,
 cus sik'ına inəxübna xayir-düə huvu.

Yaaq'ub qek'ana

29 Qiyğa Yaaq'ubee dixbışılqa əmr haa'a:
 – Zı sik'inne ğahıle qik'asda, zas yizde xızanısqı, zale öğee hapt'iynbışıde k'anyaqa əlyhəəs ıkkın. Zı Q'etbışda eyxhene Efronne çoleene mağaree k'eyxhe.

30 Mana mağara Kana'anne ölkene Mamre eyhene cigays k'anene Maxpelayne çolee vobna. İbrahimee mana mağara nyaq'v haa'asdeme Efronusse çoluka sacigeeniy alivşu.

31 Maa'abniy İbrahimi cuna xhunaşşe Sarra, I'saq'iy cuna xhunaşşe Rivq'a k'evxhu.
 Zı Leayer maa'ar k'eyxhı.

32 Man çolud, maana mağarab Q'etbışisseniy alivşu.

33 Yaaq'ubee dixbışis əmr hav'u g'attirxhınmee, g'elybı tyuleeqa sı'ı qek'ana.

50

Yaaq'ubna ak'

1 Yusuf dekkılqa k'yorzul geşşe-geşşe mang'us ubbabı ha'a.

2 Mang'vee cune g'ulluxçiy-doxturaaşılqa dekkın mayit mummyelamişe'ecenva əmr haa'a. Doxturaaşed İzrailin mayit mummyelamişa'an.

3 Mana iş doxturaaşe yoq'ts'al (40) yiğna haa'a. Mummyelamişa'as manimena vaxtniyxhe vukkiykanna. Yights'al (70) yiğna misirğançenbı mang'uqa gyaaşe.

4 Ak'ın yiğbı ç'əveetxhamee, Yusuf ee fironne insanaaşik'le eyhen:

– Zı vuşde ulen aqqıxheene fironuk'le eyhe,

5 dekke zasqa k'ın g'assaras alıkkı uvhuynniy: «Zı qik'asda xhinne vor. Kana'anne ölk ee zı zı asda mağaree nyaq'v hav'u. Zı maa k'eyxhe». Həşde fironee zı hasrecen, dek k'eyxhı yı'q'əlqa sak'ılas.

6 Fironee eyhen:

– Dekke nəxdiy vasqa k'ın g'assaras alıkkı, həməxürur mana k'eyxhe.

7 Məxür Yusuf ayk'anna dek k'eyxhas. Yusufuka sacıgee fironun delesın insanar, Misirin ağsaqqalar,

8 Yusufneiy dekkıne xaabın ğırgınbı, çocar, havayk'an. Manbışe sacco çavra-vəq'əyiy uşaxar Goşen g'alyaa'a.

9 Manbışika sacıgee balkanaaşıl alepxıynbı, döv'əys hı'iyne daşk'abışe ğyuv'uruynbı yəqqı'lqa qığeebaç'e. Maa qəpqəs-ələpqəs devxhesınmeen insanar vooxhe.

10 Manbı İordan damayne şene sural, Atad eyhene cıgeene atteeqa (suk mettaa'an cıga) hipxhıring'a, axtıne nıq'ıka gyaaşe ğiviyğal. Ma'ab Yusuf ee dekkıs yıghille yiğna ak' hoole.

11 Mane ölkayne insanaaşik'le Kana'anğançenbışik'le, Atadee hoolena ak' g'avcumee, uvhuyn: «Misirbışıqa xədn geşşuyud». İordan damayne k'anene cigays çil-alla Avel-Mitsrayim (*misirbışın geşşuy*) do giyxhe.

12 Yaaq'ubne dixbışe gırgın dekke uvhuyn xhinne ha'a.

13 Mana manbışe Kana'ane ölkəeqa qarı, Mamreys k'anene Maxpela eyhene çoleene mağaree'ar nyuq'neeqa giyxhe. Mana mağara İbrahimee çoluka sa cige cus nyaq'v haa'asın ciga ixhecenva Q'etbışda eyxhene Efronukeni alivşu.

14 Dek k'eyxhıyle qiyğa, Yusuf cune çocaaşika, dekkine ak'ıs abıyne gırgınbışıka sacıgee Misirqa siyk'al.

Yusuf çocaaşika yugra eyxhe

15 Dek qik'uyile qiyğa, Yusufne çocaaşe sana-sang'uk'le eyhen:

– Yusufee şı hı'ıynçına qəl yik'el avqu vuxhee, mana qəl şake qığaahas vukkiykine, şı hucoone ha'as?

16 Mançil-allab manbışe Yusufus xabar g'axuvu:

– Dekkee qik'asse şak'le uvhuynniy:

17 «Yusufuk'le inəxüd eyhe: „Hucoone ixhes, çocaaşe vas hav'una pisvalla, yik'el hivxhane'e“». Həşded şı vake heqqa, hucoone ixhes, yiğne dekkee ı'bəədat ha'ane Allahee g'ulaaşın bınahbı yik'elıxan he'ecen.

Man eyhenbı Yusufuk'le g'ayxhımee, geşşe giyğal.

18 Qiyğa çocar mang'usqa abı çiyelqamee k'yobzur, «Şı həşdiyle yuğun g'ular vobva» eyhe.

19 Yusufee manbışik'le eyhen:

– Zı nya'a Allahne vor, şı zale qəvəəq'ənas?

20 İlyaaake, şos zas pisvalla haa'as vukkiykın, Allaheeyib mana yugvalis qav'u. G'ıyna şok'le g'ecenbıyiy xəppanane insanaaşına ı'mı'r g'attivxhan he'ecenva Allahee məxüd hı'ı.

21 Mançil-alla qıməəq'ən zı şoqar vuşde uşaxaaşıqar ilyakkasda.

Yusuf manbışıqa g'üvənara yuşanı'ı manbışis yik'bı hele.

Yusufun qik'uy

22 Yusuf cuneyiy dekkine xızanıka Misir axva. Yusufee vəşşe yits'ille (110) sen ha'a.

23 Mang'uk'le Efrayımın uşaxarıb nevbıb g'oocenbı. Menaşşeyne duxayne Maxiriyne uşaxaaşısıb mang'vee dekvalla haa'a.

24 Sabara gah ilğevç'uyile qiyğa Yusufee çocaaşik'le eyhen:

– Yızda qik'asda gah k'ane quvxheeyib, Allahee şı yik'el hivxanaa'as deş. Allahee şı ine ölkeençe qığaa'asınbı. Mang'vee k'ın g'assır İbrahimıs, I'saq'ıs, Yaaq'ubus hevlesva uvhiyne cıgeeqa şı quvkees.

25 Qiyğa Yusufee İzrailıyışısqa k'ınbı g'assaras alıkkı eyhen:

– Allahee şos huvuyn cuvab mısacad yik'el hıxan ha'as deş. Şunad əlyhəəng'ə, yızın bark'vbı inyaa g'ılyma'a, şoka qıkkee.

26 Yusuf vəşşe yits'ille (110) sen hı'ı qek'a. Mana Misiree mummyelamış hı'ı tabuteeqa giyxhe.

Qıǵeepç'iy

İzrailyna Misireena xizan

¹ İzrailyne (Yaaq'ubne) xizanbışıka sacigee cuka Misirqa qabıyne dixbışin do bı inbı vod:

² Ruven, Şimon, Levi, Yahud,

³ İssaxar, Zevulun, Benyamin,

⁴ Dan, Naftali, Qad, Aşer.

⁵ Yaaq'ubike g'arına yights'al (70) insan ıxha. Yusuf manke Misirniy vor.

⁶ Ooǵançe geed gahbı ilǵeeç'umee, Yusufur cun çocarıb coka vooxhen cone gahın insaıarıb habat'anbı.

⁷ İzrailybımee geeb barakatnanbı vuxha, g'abı hexxebaxhenbı. Manbı geeb qeepxha bıkırna ölka gyavts'aa'ana.

Fironee İzrailybışılqa yiǵbı allya'a

⁸ Xılece gahbı ilǵeeç'umee, Misiris xəbvalla Yusuf dyats'ane sa paççahee haa'a.

⁹ Mang'vee cune xalq'ık'le eyhen:

– İlyaakende, İzrailybı şale geeb qeepxha, şaleb gucuka vob.

¹⁰ Qudoora ək'elikan sa kar ha'as, deşxheene manbı sık'ılbab geeb qeepxhes. Dəv'ə gibǵılee, manbı yişde duşmanaasıka sapçı şalqa ables. Qiyǵale xhineyib yişde ölkeençe qıǵeepç'ı əlyhəəsınbı.

¹¹ Misirbışe İzrailybışda ı'mı'r daǵam qa'asva manbışıke nukarar hav'u, manbışıl ooqa con insanaar giviyxhe. Mane cone insanaaşeb manbışis yı'q' haqvara'asda xhinnena iş hoole. Məxüd ıxha İzrailybışe fironus Pitomiy Ramses donan şaharbı ali'ı. Mane şaharbışee manbışin anbarbı eyxhe.

¹² İzrailybı nimee hopç'un-g'opç'uneyib manbı sa hamanimegab geeb qeebaxhe vuxha. Mançile Misirbı qəpç'ı'n İzrailybı

¹³ qıdvıykkın işlemişepxhes ulyooka.

¹⁴ Misirbışe İzrailybışısqa nyaq'uke karpıçbı ha'as, cigabı alya'as, çoleedin yı'q'ı'n işbı g'acesniy ulyookanbı. Məxüb manbışe İzrailbışda ı'mı'r daǵam qav'u. İzrailybı qıdvıkkın gırgın yı'q'ı'n işbı manbışısqa ha'as ilekka ıxha.

Ebaçer

¹⁵ Misirne paççahee cühüt'yaaşis ebaçer (uşax uxoxang'a kumag ha'ane) Şifrayiy Pua donane yadaaşık'le eyhen:

¹⁶ – Cühüt'yaaşine xhunaşşeeşis uşaxar vooxheng'a yugba ilyaake, gade ixheene gik'e, içiy yixheene g'alerçe.

¹⁷ Ebaçer Allahıle qəvəyq'ənanbı vooxhee, manbışe paççahe uvhuyn ha'a deş. Manbışe gadebı üç'übba g'alyaa'a vuxha.

¹⁸ Paççahee ebaçer cusqa qopt'ul qiyghanan:

– Nya'a şu məxüd ha'a? Nya'a gadebı üç'übba g'alyaa'a?

¹⁹ Ebaçerşe eyhen:

– Cühüt'yaaşin yedar misirbışin yedar xhinne deşub, manbı taq'atıkavub, şi hivxharassecad uxoxa vod.

²⁰ Mançil-allar Allah ebaçeeşıqa yugra eyxhe. Məxüd milletid geed qexhe, çina gucub hexxooxhena.

²¹ Ebaçer Allahıle qəvəyq'ənvə, Allahee manbı xizanınbı, uşaxınbı haa'a.

²² Fironee cune milletılqa əmr haa'a:
 – Cühüt'yaaşis vuxuyn gırgın gadebı Nil eyhene dameeqa daǵee'e! Vuxhayne içeşikme simoot'a, üç'übba g'alee'e.

2

Mısayn yedike ixhay

¹ Leviyne nasılıkene sa cühüt'ee, cune nasıləençe cusda xhunaşşe hee'e.

² Mana vuxhne ayxu mang'us dix uxu. Uşax micagda g'acu, məng'ee man uşax xheyible vazna dyugul ha'a.

³ Mançile hexxada dyugul ha'as dəxəmee, məng'ee q'amışeke hav'una ç'emç'e alyapt'ı, çılqa g'ır qadǵu, uşaxıd caqa gıxhxı Niline mıglek alyadıyne q'amışeeqa giyxhe.

⁴ Uşaxık hucooyiy ixhesva ileeka, uşaxna yuçu sik'irra şaqana ileezar.

⁵ Fironna yiş əyeexərasva damaysqa geeç'e, cen guluxçerib damayne mıglek i'ǵviykar vooxhe. Məng'ı'k'le q'amışee ç'emç'e g'ooce. Mana alyapt'as cena guluxçiy g'ıxeele.

⁶ Ç'emç'eyn ghal ulyot'ulmee məng'ı'k'lee maa uşax gece. Gade geşşe g'acuys, məng'ı'na rəhı'm qabı eyhen:

– İn cühüt'yaaşin uşaxıd.

⁷ Manke uşaxne yuçee fironne yişşeke qiyghanan:

– Yiǵnemee hark'ın mana gyoqa'asda cühüt'yaaşına sa zəiyfa ayrene?

⁸ Fironne yişşee məng'ı'k'le «Hiyek'neva» eyhe. Yuçee hark'ın uşaxna yed ayreele.

⁹ Fironne yişşee məng'ı'k'le eyhen:

– İn uşax alyat'u yizdemee gyoqe'e. Mançil-alla zı vas hək' qevles.

Zəiyfee uşax alyaat'u cene xaa gyoqa'an.

¹⁰ Uşax xət qıxhamee, məng'ee mana qıkkekana fironne yişşesqa. Fironne yişşee mana dixvalis alyarat'a. Məng'ee uşaxın do Mısa (*qıǵavhuna*) gıxhxı eyhen:

– Zı mana xhinençe qıǵavhu.

Mısa hexvana

¹¹ Mısa xər qıxha cune xınıbışisqa hark'ınmee, mang'uk'le, cune milletın nimee yı'q'na işiy haa'ava g'ecen. Mang'uk'le maa'ar, cuna xını cühüt misirǵançeng'vee geta g'eece.

¹² Hiqiy-alla ilyakkı vuşucar g'idecumee, Mısee mana misirǵançena gik'u g'umeeqa dyugulya'a.

¹³ Qinne yiǵıl mang'uk'le q'öyre sana-sang'uka aldaxhvanan cühüt'yar g'ooce. Mang'vee getang'uke qiyghanan:

– Nya'a ǵu yiǵne milletna insan geta?

¹⁴ Mane insanee eyhen:

– Şavaane vake yişda xərnayiy şas məhkama ha'ana hı'ı? Şena misirǵançena gik'uyn xhinne, deşxhee, vas zınarne gik'as ikkan?

Mısa qərq'ı'n culed-alqa eyhen:

– Mits'an, zı hı'ıyn ats'axhxha ixhes.

¹⁵ Fironuk'le Mısee hı'ıyn g'ayxhımee mana gik'as ikkiykan. Mısa fironuke hıxu, Midyan eyhene ölkeeqa qarı sa kahrızne k'ane axva.

Mısee xhunaşşe hee'e

¹⁶ Yiǵbışde sa yiǵıl Midyanaaşine kaahinna yıǵıyre yiş dekkıne vəq'əbışis xhyan helesva maqa abayle. Manbışe kahrızeençe xhyan alqı'ı nøybı (axurbı) gyats'a'a eyxhe.

17 Maqa qabıyne çobanaaşış içer g'eheebşes vukkiykan. Mısayk'le man g'acu, içeeşineme vuç ögeeqa huvu manbışın vəq'əbı xhinen ats'ya'anbı.

18 İçer cone dekkısqa Reuelisqa sapk'ilmee, mang'vee qiyghanan:

– Nya'a şu g'iyna zaraba sapk'il?

19 Manbışe eyhen:

– Misirğançene sang'vee yişdemee vuc ögiylqa huvu, ši çobanaaşıne xılence g'attivxhan hav'u. Qiyğa mang'vee yişdemee yişin vəq'əbı ats'esin xhyan kahrizeençe alqı'ı.

20 Mang'vee yişşaaşike qiyghanan:

– Mana insan nyaane vor? Nya'a şu mana g'alerçu? Qot'le, arı şakasana kar oxhnečen.

21 Manbışer Mısa cong'ə qoyt'alna. Dekke eyhen:

– Mısa, şing'əəcar axve.

Mısaysır ikkiykanna manbışəəng'ə axvas. Sabara gah ilğevç'uyle qiyğa, mang'veeyir Mısays cuna yiş Tsippora xhunaşşe yixhecenva heele.

22 Məng'ee Mısays dix uxu. Mısee eyhen:

– Zı menne cigeençe qarına xhinne axva vor

Mançil-alla mang'vee duxayn do Gerşom (*menne cigayna*) giyxhe.

Allahık'le cune milletik eyxhen g'ecen

23 Ooğançe geed senbı ilğeeç'uyle qiyğa Misirna paççah qek'ana. İzrailybışe nukariyvalee uts'ur ts'its'a'a, kumag heqqa eyxhe. Manbışe ts'its'a'an nukariy-valeedin uts'ur Allahık'le g'eceniy vod.

24 Allah manbışe ts'its'a'ane uts'uruqa ilyakka-ilyakka İbrahimıka, I'saq'ıka, Yaaq'ubuka hav'una mugaavile yik'el qavalyaa'a.

25 Allahık'le İzrailybı nukarar vuxhay g'acu manbışılqa rəhı'm qavayle.

3

Rəbbe Mısalqa ona'a

1 Mısee cune abbatteyn, Midyanaaşine kaahının syuru uxhiyxhana'a eyxhe. Mang'une abbatteyn düğəlid İtron eyhe. Sayəqees mang'vee man syuru əq'ənanə sahreeqa, Allahne suvaysqa Xorevisqa ikəkka.

2 Sayır mang'us gyotxhane ğıç'eençe Rəbbına malaaik gyagva. Mısayk'le ts'ayın aqqıyn ğı'ç'iy gidytqhan g'acumee,

3 mang'vee culed alqa eyhen:

– Hinnalan hark'ın mane curayne işıqa ilyakkas, nya'asiy man ğı'ç'iy gyotxhun ç'əvcad dexhe.

4 Rəbbık'le Mısa ilyakasva k'ane qıxha g'acumee, ğıç'eençe mang'ulqa ona'an:

– Mısa, Mısa!

Mang'veeyir «Hooyva» alidghıniy qele.

5 Allahee eyhen:

– K'anyaqa qımexhe. G'ellinbı g'ayşe. Ğu ulyorzulin ciga er ciga vod.

6 Zı, yiğne dekkeyid, İbrahimeeyid, I'saq'eeyid, Yaaq'ubeeyid i'bəədat hı'ına Allah vor.

Man g'ayxhı Mısee aq'va aqqaqqa, Allahıqa ilyakkas qəyq'ənna.

7 Rəbbe eyhen:

– Zak'le Yizde milletın Misir opxhanna əq'üba vaats'ana. Manbışıl ooqa givxhiyne insanaaşine xıleke höödəxənid Zak'le ats'an, manbışe kumag heqqad Zak'le g'ayxhin.

8 Zı mançil-alla inyaqa arı. Həşde Zı manbı Misirbışde xılence g'attivxhan hav'u mane ölkeençe qığaa'asınbı. Qiyğaleb sa xənne, kar geednane, nyakiy itv

gyodatstsene cigabişeeqa quvkees. Maa'ab həşde Kana'anbı, Q'etbı, Emorbı, Perizbı, Q'ivbı, Yevusbı aaxva.

⁹ İzrailybışın gyaaşuy Zak'le g'iyxhen. Zak'le Misirbişe manbışis hoolena əq'üba g'oocena.

¹⁰ Mançil-allar Zı ğu fironusqa Yızın millet İzrailybı, Misirğançe qıǵe'eva g'ixele.

¹¹ Mısee Allahık'le eyhen:

– Nya'a, zı vuşune vor, fironusqa hark'ın İzrailybı Misirğançe qıǵaa'as?

¹² Allahee eyhen:

– Zı vaka ixhes. Zı ğu g'axuvuva inçike ats'axxhes: ğu millet Misirğançe qıǵavhuynǵ'a ine suval şu Zas ı'bəədat ha'as.

¹³ Mısee Allahık'le eyhen:

– Zı İzrailybışısqa hark'ın uvheene «Vuşde dekkaşe ı'bəədat hı'ine Allahee zı şosqa g'axuvu», manbışe qiyghanasın: «Mang'un do hucooyiy?» Hucoovane zı manbışis alidghınıy qeles?

¹⁴ Allahee mang'us inəxüd cuvab qele:

– Zı Vuşuyiy, Manar vorna. İzrailybışik'le eyhe: «Zı Vorna» eyheng'vee vuşde k'anyaqa g'axuvu.

¹⁵ Allahee Mısayk'le meed eyhen:

– İzrailybışik'le eyhe: «YAHVE* (Rəbb), vuşde dekkaşee, İbrahimee, I'saq'ee, Yaaq'ubee ı'bəədat hı'ine Allahee zı şosqa g'axuvu». Yızın ğırgıne gahbışıl do YAHVE ixhes. Nasılbı nimee badaletxheyid Zalqa məxüd ona'as.

¹⁶ Hak'ne İzrailin ağsaqqalar sav'u manbışik'le eyhe: «Rəbbe, vuşde dekkaşee, İbrahimee, I'saq'ee, Yaaq'ubee ı'bəədat hı'ına Allah zas dyagu uvhuyn: «Zı şoqa ilyakkanıy vor, Zak'le g'avcuna şu Misir opxhanna əq'üba.

¹⁷ Zı şos cuvab hele, şu Misireene əq'übayke g'attivxhan hav'u Kana'anbışde, Q'etbışde, Emorbışde, Perizbışde, Q'ivbışde, Yevusbışde nyakiy itv gyodatstsene cigabişeeqa quvkees“».

¹⁸ İzrailyne ağsaqqalaaşe val k'ırı alixxhesın. Ğunar manbışika sacıgee Misirne paççahısqa hark'ın eyhe: «Cühüt'yaaşına Allah, Rəbb şas dyagu. Şi xhebillə yığna yəq apk'ın sahree yişde Allahıs, Rəbbis q'urbanbı allya'as».

¹⁹ Zak'le ats'an Misirna paççah gucuka ilydekkee mang'vee şu g'avkvas deş.

²⁰ Mançil-allab Zı Misirılqa xıl alivka'as, həşdilqamee g'idiyxhiyn yiǵbı manbışılqa allya'as. Mançile qiyǵa mang'vee şu g'avkasınbı.

²¹ Zı məxüd ha'as şu manbışde ulen avqecen, şu q'ərane xıleka əlyhəəs gimabak'acen.

²² Çühüt'yaaşine yedaşe misirbışde yedaşike, hasre k'ınəəğəykeyiy nuk'rayke hı'ıyn karbıyiy tanalınbı heqqecen. Man karbı şu vuşde dixbışılqayiy yişbışılqa qa'as. Şu məxüb Misirbı q'əra qaa'as.

4

Allahee Mısayk'le Cuna guc Haagva

¹ Mısee inəxdun alidghınıy qele:

– Sayid manbışis zal k'ırı alixxhes diykkine, zal haydepsha uvheene: «Rəbb vas dyagu deşva»?

² Manke Rəbbe eyhen:

– Yiǵne xıledın hucoone?

Mısee eyhen:

* **3:15 YAHVE:** in do cühüt'yaaşine mizel «Vuc vornava» cuvabık akar. İne kitabee in do «Rəbb» xhinne sak'ala'a.

- Əsaa.

³ Rəbbəe eyhen:

- Man ç'iyelqa daǵeççe.

Misee ç'iyelqa daǵetçumee, əsaa xoçelqa siyk'al. Mısar çisse hexvana.

⁴ Rəbbəe Mısayk'le eyhen:

- Xıl hotku mana bı'ttike avqve.

Misee xıl hotku xoçe bı'ttike avquyng'a, mana xıle əsaalqa siviyyk'al.

⁵ Rəbbəe eyhen:

- Ğu man kar he'e, İzrailıy bı hayepxhecen Rəbb, manbışde dekkaaşee, İbrahimee, İsaq'ee, Yaaq'ubee ı'bəədat ha'ana Allah, vas dyaguva.

⁶ Qiyǵa Rəbbəe meed eyhen:

- Xıl eqanaqa k'eççe.

Misee xıl eqanaqa k'eççu qıǵavhumee, mang'un xıl ık'arıke yiz xhinne cagvara qexhe.

⁷ Qiyǵa Rəbbəe eyhen:

- Xıl meed eqanaqa k'eççe.

Misee q'öd'es xıl eqanaqa k'eççu qıǵavhumee, mang'un xıl yug qexhe.

⁸ Rəbbəe eyhen:

- Manbı yiǵne ts'eppiye əlaamatıl haydeepxhene, q'öb'esınçıl vuxhesınbı.

⁹ Sayıd manbışe val k'ırı ilydiyxhı q'öd'esde əlaamatılıb haydeepxhene, Nil eyhene dameençe xhyan alyat'u ç'iyelqa haç'e'e. Manke man xhyan ebalqa sak'alas.

Allahee Harunee Mısays kumag ha'asınva eyhe

¹⁰ Misee Rəbbık'le eyhen:

- Xudaavanda, zasse şenker uftanra yuşana'as əxı' deş, həşder Ğu zaka yuşanı'ıyle qiyǵar əxə deş. Zı yı'q'ra, g'ıdiyǵal yuşana'a.

¹¹ Rəbbəe mang'uk'le eyhen:

- Şavaane insanıs miz huvu? Şavaane insanıke lalıy g'ıdiyxhena ha'a? Şavaane insanıs uleppi huvu? Şavaane insan bı'rq' qa'a? Nya'a Rəbbəe, Zı dışde man gırgın ha'a?

¹² Həşdiylemee hora hak'ne, Zı vas eyhesınıd xət qa'asın, yuşana'asıd kumag ha'asın.

¹³ Misee eyhen:

- Hucoone ixhes, Xudaavanda, merna insan g'axıle.

¹⁴ Rəbbe Mısalqa qəl hav'u eyhen:

- Nya'a Leviyne nasıleənçena yiǵna çoc Harun? Zak'le ats'an mana yugra yuşana'a. Həşde mana yiǵne ögiylqa ı'qqə vor. Ğu g'acu mana şadxhesda.

¹⁵ Çocuka yuşane'e, hucooyiy eyhes ıkkın mang'us xət qe'e. Zı vuşde q'öngussana yuşana'as kumag ha'asın, hucooyiy ha'as ıkkınvad xət qa'asın.

¹⁶ Vas eyhes ıkkınanbı, mang'vee insanaaşılqa hixhara'as. Ğunad mang'ulqa Yızın cuvab hixhar ha'as, manar yiǵne cigee yuşan ha'as.

¹⁷ İn əsaa vaka aleet'e, ğu inçika əlaamatbı hagvas.

Mısa Misirqa siyk'al

¹⁸ Mısa cune abbateysqa İtronusqa sark'ıl eyhen:

- Hasre zı Misireeqa ı'qqəs, ilyakkas yızın xınıbı avxucabee?

İtronee eyhen:

- Yugna yəq vuxhena.

¹⁹ Midyanee Rəbbəe Mısayk'le eyhen:

- Misirqa sak'le, ğu gik'as ıkkınan gırgınbı hapt'ıynbı.

²⁰ Mısee dixbıyiy xhunaşşe əmələlqa gyav'u, Allahee uvhuyn əsaayıd xılyaqa alyat'u Misırqa yəqqıl gexha.

²¹ Rəbbe Mısayk'le eyhen:

– Ğu Misırqa sak'ımee Zı vas xət qı'iyın gırgın əlaamatbı fironusne he'e. Zımee mang'uke hı't'iy qa'as, mang'veeyid millet g'aykkas deş.

²² Ğu fironuk'le eyhe: «Rəbbe inəxüdüd eyhe: «İzrail Yızda ts'erriyına dix vorna.

²³ Zı vak'le uvhuyn, Zas ı'bəədat he'ecenva Yızda dix g'aykke! Ğumee mana g'aykkı deş. Həşde Zı mançıl-allar yığna ts'erriyına dix gik'as“».

²⁴ Yəqqə xəmə g'ahaane cigee Rəbb Mısaysqa arı, mana gik'as ikkiykan.

²⁵ Mane gahıl, Tsiporee ek'na g'aye alyapt'ı dix sunnat hı'ı çike g'ayşuyın ç'ürüx Mısayne g'elybışik set'u eyhen:

– Ğu həşde yızdemee ebana adamiy eyxhe.

²⁶ Məxüb Rəbbe mang'uke xıl ts'its'a'ana. Dix sunnat hı'il-alla Tsiporee Mısayk'le «Ebana adamiyva» eyhe.

²⁷ Sabara gah ılǵevç'uyle qiyğa, Rəbbe Harunuk'le eyhen:

– Mısayne ögiylqa sahreeqa hak'ne.

Harunus Mısa Allahne suvaysne qızaxxımee, mang'vee Mısays ubbabı ha'a.

²⁸ Mısee Harunus Rəbbe cuk'le gırgın uvhiynbıyiy hagveva uvhuyn əlaamatbı yuşan ha'a.

²⁹ Mıseeiy Harunee İzrailin aǵsaqqalar sav'umee,

³⁰ Rəbbe Mısayk'le uvhuyn gırgın kar Harunee yuşana'an. Qiyğaled mang'vee insanaaşine ögiyl man əlaamatbı hagva.

³¹ İzrailybı manbışılqa hayebaxhenbı. Rəbbıkl'e manbışe opxhanna əq'üba g'avcuna, manbı məxüb g'alepçes deşva, manbışik'le g'ayxhımee, İzrailybı gugay-bışıl gyuv'ur ı'bəədatbı ha'a.

5

Mısayiy Harun fironusqa abayle

¹ Mançile qiyğa Mısayiy Harun fironusqa abı eyhen:

– İzrailyne Allahee, Rəbbe, inəxüdüd eyhe: «Yızın millet g'aykke Zas sahree bayram he'ecen!»

² Fironee eyhen:

– Rəbb vuşune vor, zı mang'ul k'ırı alixhxhı İzrailybı g'avkvas? Zak'le Rəbbir ats'a deş, İzrailybıb g'ooka deş.

³ Manbışe eyhen:

– Şas cühüt'yaaşına Allah dyagu. Şi g'avke, inçe xhebne yığna yəq apk'ın sahree, yişde Allahıs, Rəbbis, q'urbanbı allya'as, Mang'vee şalqa yı'q'ı'n ik'arbı g'ixmelece, g'ilincıka gimabat'acen.

⁴ Misirne paççahee manbışik'le eyhen:

– Mısayiy Harun, nya'a şu millet işıke ha'a? Hudoora vuşda iş g'avce!

⁵ Həşdiylee millet geed qıxha, şosmee manbışe iş hidyav'u vukkan.

⁶ Mane yığılycab fironee milletne vuk'lel ulyobzurinbışik'leyiy iş haa'as ulyokan-bışik'le eyhen:

⁷ – G'iyniyle şaqa mane milletis karpıç ha'asın balybiy himele, havaasre hapk'ın cocad se'ecen.

⁸ Karpıçıd manbışike şene ögiylinmencad qeqqe. K'ıl qıma'a. Manbı tambalar vuxhal-alla ts'irbı ha'a: «Hapk'ın yişde Allahıs q'urbanbı alya'as».

⁹ Manbışda iş hexxee'e iş hee'ecen, horbuşıl k'ırı ilymiyxhecen.

İzrailıyışın daǵamiyvallabı geed qeedaxhe

¹⁰ Milletne vuk'lel ulyobzurinbıyiy, iş haa'as ulyookanbı g'aqa qıǵeepç'ı İzrailıyışık'le eyhen:

– Fironee inva vod eyhe: «Zı şos balybiy heles deş.

¹¹ Havak'ne balybiy şos neñeyiy ıkkın se'e. İşib vuşda k'ıl qaa'as deş».

¹² Millet Misirvolle ehkkı gidıyotxuyn balybiy sa'a eyxhe.

¹³ Vuk'lel oab ulyozrav'uyınbışe manbı iş haa'as ulyooka eyhenniy:

– Şi şenke şos balybiy heleng'ameena iş hee'e.

¹⁴ Vuk'lelqa gyuvxhuyne İzrailıyışkene ç'ak'ınbışıke, fironne insanaaşe gyoota-gyoota qiyghan ıxha:

– Nya'a şu sanıxhayiy g'iyna şene ögiylinmeen karpıç hıdı'ı?

¹⁵ İzrailıyışiken ç'ak'ınbı fironusqa abı gyaaşenbı:

– Nya'a ğu yiǵne g'ulaşılqa ina ver ooxa?

¹⁶ Balybiy yiǵne nukaraaşis hele deş, karpıçmee ha'as ilekkan. İlekke yiǵın nukarar naxübiy gyoota! Bınah yiǵne milletil vob.

¹⁷ Fironee eyhen:

– Şos işcab haa'as devkan! Mançıl-allad şu eyhen: «Şi hapk'ın Rəbbis q'urban ablyaa'as».

¹⁸ Hudoora işlemişepxhe. Şos balybiy heles deş, şumee ögiylinmeen karpıç ha'asıncad.

¹⁹ İzrailıyışiken ç'ak'ınbışik'le «Yiǵısiysın karpıç k'ıl qıma'ava» g'ayxımee manbışis hayexhen, co daǵamiyvaleeqa gyapk'ıva.

²⁰ Fironusse qıǵeepç'ımee manbışik'le Mısaiyiy Harun g'avcu,

²¹ eyhen:

– Hasre Rəbbık'le şu hucooyiy hı'ıva g'acecen, şosda cazaa g'ats'ak'vnecen. Şu şı fironusiy cune insanaaşis g'umooce qav'u. Şı gyapt'ecenva, şucad vuşde xıleqa manbışisqa g'ılinc huvu.

²² Mısee Rəbbılqa aq'va aqqı eyhen:

– Xudaavanda, nya'a Ğu milletilqa ina balyaa ablyav'u? Nişil-allane Ğu zı g'axuvu?

²³ Yiǵne doyule fironusqa hark'ınne yiǵile, mana milletıka sık'ırar yugra dexhe giyǵal. Ğumee vuççud hı'ı deş, Yiǵın millet g'attixhan ha'asdeme.

6*Allahee g'attivxhan ha'as cuvab hele*

¹ Manke Rəbbe Mısayk'le eyhen:

– Həşde vak'le g'acesın, Zı hucooyiy fironuk ha'a. Yizde xənne gucune ögiyl, mang'vee manbı g'avkasınbı, vuk'lele haa'as saccu cune ölkeençe hudooracenva.

² Qiyǵa Allahee Mısayk'le eyhen:

– Zı Rəbb vorna.

³ Zı İbrahimıs, I'saq'ı's, Yaaq'ubus Gırgın Əxəna Allah xhinne gyagu, Zıcar Zı manbışis YAHVE* xhinne qıvats'ı'ı deş.

⁴ Zı manbışıka mugaavileniy hav'u, co menne cigaynbı xhinne aaxvan Kana'anǵançenbışın cigabı cos helesva.

⁵ Zak'le İzrailıyışe, Misirbışde xılence ts'its'a'an uts'ur ats'an. Zasse şenbışıka hav'una mugaavile yik'el hipxın deş.

* **6:3 YAHVE:** Cühüt'yaaşine mizel in do «Vuc vornava» cuvabık akar.

⁶ Mançil-alla İzrailybışik'le eyhe: «Zı Rəbb vorna. Zı şole Misirbışda xamut g'avşesda. Zı Yizde xənnə guçuka Misirbışis yı'q'na caza hıvu, şu manbışde nukariyvalike g'attivxhan haa'asınbı.

⁷ Zı şoke Zasin millet ha'as, Zı vuşda Allah ixhes. Manke şok'le ats'axhxhesın, Zı şu Misireene əq'übeençe g'attivxhan hav'una vuşda Rəbb Allah vor.

⁸ Zı şu İbrahimıs, I'saq'ı's, Yaaq'ubus k'in g'assır helesva uvhuayne cigabışeeqa quvkees. Man cıgabı vuşunbı ixhes. Zı Rəbb vorna».

⁹ Mısee man uvhuynbı İzrailybışis yuşana'a. Manbı əq'übayn rı'hı'le g'av'uva, manbışe mang'ul k'ırı iliyxe deş.

¹⁰ Manke Rəbbe Mısayk'le eyhen:

¹¹ – Fironusqa, Misirne paççahısqa, hark'ın eyhe, İzrailybı cune ölkeençe g'avkecen.

¹² Mısee Rəbbik'le eyhen:

– İzrailybışe zal k'ırı ilydiyxhe, fironee nəxüd zal k'ırı ilixheye? Zasse yugrar yuşana'as əxə deş.

¹³ Rəbb Mısaykayiy Harunuka yuşan hı'ı, manbı fironusqa Misirne paççahısqa g'uxoole, İzrailybı cune ölkeençe g'avkecenva.

Mısaynayıy Harunna nasıl

¹⁴ İzrailybışde nasıl bışin ç'ak'ınbı inbı vob:

İzrailyne ts'errıyne duxayn Ruvenın dixbı: Xanok, Pallu, Xetsroniy Karmi. İn xızanbı Ruvenike g'adıynbı vod.

¹⁵ Şimonun dixbı: Yemuel, Yamin, Ohad, Yakin, Tsoxar. Sayir Kana'anğançene xhunaşşeykena dix Şaul. İn xızanbı Şimonıke g'adıynbı vod.

¹⁶ Xəring'ule otçu k'ıning'ulqamene Leviyne dixbışin dobı: G'erşon, Qohat, Merari. Levee vəşşe xhebts'ale yıghılle (137) sen ha'a.

¹⁷ G'erşonun dixbı: Livniyi Şimey. Manbışqad xızanbı ıxha.

¹⁸ Qohatın dixbı: Amram, İtşar, Xevron, Uzziel. Qohatee vəşşe xhebts'ale xhebille (133) sen ha'a.

¹⁹ Merariyn dixbı: Maxliyi Muşi. İn xızanbı Leviyke g'adıynbı vod.

²⁰ Amramee cuna mamasıy Yoxeved hee'e. Məng'ee Amramıs Haruniy Mısa vuxu. Amramee vəşşe xhebts'ale yıghılle (137) sen ha'a.

²¹ İtşarın dixbı: Qorax, Nefeg, Zixri.

²² Uzzielin dixbı: Mişael, Eltsafan, Zıtri.

²³ Harunee Amminadavna yiş Elişeeva hee'e. Mana Naxşonna yiçu yixha. Məng'ee Harunus Nadav, Avihu, Eliazar, İtamar vuxu.

²⁴ Qoraxın dixbı: Assir, Elqana, Aviasaf. İn bı Qoraxın xızanbı.

²⁵ Harunne duxee Eliazaree Putielyne yiş bışda sa hee'e. Məng'ee Eleazarıs Pinxas uxu. Leviyne xızanbışin ç'ak'ınbı inbı vob.

²⁶ İne nasıl enbıniyi vob Haruniy Mısa. Rəbbe manbışik'leniy uvhu, İzrailybı Misirğançe g'oşunbı xhinne qığee'ecenva.

²⁷ Manbıniyi fironuka Misirne paççahıka İzrailybı Misirğançe qığav'uyne hək'ee yuşan hav'u. İnəxbın insanar vuxha Mısayiy Harun.

Harun Mısayne cigee fironuka yuşan ha'a

²⁸ Rəbb Mısayka Misir yuşana'ang'a

²⁹ uvhuynniyi:

– Zı Rəbb vorna! Zı vak'le uvhuyn gırgın kar fironuk'le, Misirne paççahık'le eyhe.

³⁰ Mısee Rəbbik'le eyhen:

- Zasse yugrar yuşana'as əxə deş, nəxüdüne fironee zal k'ırı alixhxhes?

7

¹ Rəbbe Mısayk'le eyhen:

- Ğu Yızın cuvab Harunule, yiǵne çocule, ğana fironulqa hixhar ha'as. Mana yiǵna peyǵambar xhinne ixhes.

² Zı vak'le uvhuyn ǵırgın kar yiǵne çocus Harunus yuşan he'e. Hasre mang'veeyid fironuk'le eyhecen İzrailıy bı Misirǵançe g'avkeva.

³⁻⁴ Zı fironuke hı't'iy ha'as, mang'vee, Zı Misir geed əlaamatbıyiy həşdilqamee g'ıdecuyn kar bı he'eyid şol k'ırı alixhxhes deş. Manke Zı Misirılqa xıl alivka'as, yı'q'ı'n əq'übabı g'axıles, Yızın millet, İzrailıy bı, g'oşun bı xhinne Misirǵançe qıǵaa'as.

⁵ Zı xıl alivkav'u İzrailıy bı man bışde yıq'nençe qıǵav'umee, Misir bışik'le Zı Rəbb ıxhay ats'axhxhes!

⁶ Mıseeyiy Harunee Rəbbe nəxüdiy uvhu həməxüdüd ha'an.

⁷ Man bı fironuka yuşan ha'ang'a Mısayka molyts'al (80), Harunukad molyts'ale xhe bıle (83) sen ıxha.

Harunun əsaa xoçelqa siyk'al

⁸ Rəbbe Mısayk'leyiy Harunuk'le eyhen:

⁹ - Fironee şok'le uvhuyn g'a: «Əlaamat hagveva», Mısee Harunuk'le eyhecen: «Yiǵın əsaa alyaat'u fironne ögiylqa daǵetç'e». Əsaa manke xoçelqa sak'alas.

¹⁰ Mısayiy Harun fironusqa abı, Rəbbe uvhuyn xhinne ha'a. Harunee cun əsaa fironneyiy cune insanaaşine ögiylqa daǵetçumee, man xoçelqa siyk'al.

¹¹ Manke fironee k'oran ək'elynanbıyiy cadu ha'an bı cusqa qoot'al. Misirne cadu ha'an bışisse cadubışika man kar ha'as əxən.

¹² Ǵırgıng'vee con əsaabı ç'iyelqa daǵa'a. Daǵı'ıyn əsaabı xoçebışılqa siyk'al. Harunnemee əsaan ǵırgın əsaabı k'öǵən bı.

¹³ Rəbbe uvhuyn eyxhe, firon hı't'iyra ıxha, mang'vee man bışıl k'ırı iliyxhe deş.

Ts'ett'a qıtxhuyn divan: xhyan ebalqa sak'ala'a

¹⁴ Rəbbe Mısayk'le eyhen:

- Firon hı't'iyra vor, mang'us millet g'aykkas ıkkən deşod.

¹⁵ G'iyqa miç'eer firon damaysqa ı'qıqəmee xoçelqa siyk'alan əsaayid alyaat'u ğu mang'usqa hak'ne. Mana Niline mıǵlek gozete'e.

¹⁶ G'acumee fironuk'le eyhe: «Rəbbe, cühüt'yaaşine Allahee in eyhesva zı vasqa g'axuvu: Cun millet g'aykke sahree Cus ı'bədat he'ecen! Ğu həşdilqamee k'ırı alixhxı deş.

¹⁷ Rəbbevud eyhe: Həşde vak'le ats'axhxhesın Mana Rəbb ıxhay. Yizde xılene əsaaka zı Niline xhyanı ı'xı'mee xhyan ebalqa sak'alas.

¹⁸ Nileedın balıǵar hatt'asın bı, əq'ı'yn eva qales, Misirǵançen bışisse mançe xhyan ulyoǵas əxəs deş».

¹⁹ Rəbbe meed Mısayk'le eyhen:

- Harunuk'le inəxüdü eyhe: əsaa alyaat'u, xıl Misirne damabışılqa, arxbışılqa, g'oleeşılqa, ǵırgıne xhyan havacene cigabışılqa hotkecen. Maadın ǵırgın xhyan ebalqa sak'alas. Q'uvayned, g'ayeyned g'abbışee ǵırgınəng'ə Misir eb vuxhes.

²⁰ Mıseeyiy Harunee ǵırgın Rəbbe cok'le uvhuyn xhinne ha'a. Harunee fironneyiy cune insanaaşine ögiyl əsaa ooqa qı'ı Nileene xhines ı'xı'mee, ǵırgın xhyan ebalqa siyk'al.

²¹ Nileedın baluǵar haat'an bı, mançe məxdun əq'ı'yn eva g'əə giyǵal, Misir bışisse mançe xhyan ulyoǵas əxə deş. Misir ǵırgınəng'ə eb vuxha.

²² Misirne cadu ha'anbışissed caduyka man kar ha'as əxən. Firon hı't'iyra ıxha, Rəbbe uvhuyn xhinne, mang'vee Mısaylıl Harunul k'ırı iliyxhe deş.

²³ Fironee man yik'eeqa ıkkəka deş, sark'il cune sareeqa ayk'an.

²⁴ Misirbişe Niline hiqiy-alla kahrızbı iliykar ulyoğasın xhyan t'abal ha'a. Man-bışisse dameençe ulyoğas əxə deş.

²⁵ Rəbbee damalqa ver ablyav'uyn yighıllə yiğ eyxhe.

8

Q'öd'es qitxhuyn divan: qı'rqı'mı't'er

¹ Rəbbee Mısayk'le eyhen:

– Fironusqa hark'ın mang'uk'le eyhe: «Rəbbee inəxüdüd eyhe: „Yızın millet g'aykke Zas ı'bəədat he'ecen!

² Vas g'avkas diviykineene, Zı yiğna ölkavolle qı'rqı'mı't'er gyoğa'as.

³ Nil qı'rqı'mı'teşika gyavts'u vuxhes. Dameençe manbı qığeeç'u yiğne sareeqa, g'ilexhane cigeeqa, tyuleeqa, yiğne insanaaşineyiy yiğne milletne xaybışeeqa, tandurbışeeqa, xamır ha'ane cigabışeeqa qales.

⁴ Qı'rqı'mı't'er valqa, yiğne insanaaşılqa, yiğne milletılqa g'ee'valas“».

⁵ Rəbbee Mısayk'le meed eyhen:

– Harunuk'le inəxüd eyhe: əsaa alyaat'u xıl damabışde, arxbışde, goleeşde ooqa hotkecen. Maadın qı'rqı'mı't'er Misirne ölkalqa salat'e'ecen.

⁶ Harunee əsaanan xıl Misirne xhyanbışılqa hotkumee, xhinençe qı'rqı'mı't'er ılqeeç'u ç'iyeyn aq'va aqqaqan.

⁷ Cadu ha'anbışissed cadubışika man kar ha'as əxən. Manbışissed Misirne ölkalqa qı'rqı'mı't'er salat'a'as əxənbi.

⁸ Fironee Mısayiy Harun qopt'ul eyhen:

– Rəbbis düə he'e, zaked, yizde milletiked qı'rqı'mı't'er əq'əna qe'ecen. Manke zınad Rəbbis q'urban ably'a'as millet g'aykkasın.

⁹ Mısee fironuk'le eyhen:

– Eyhe vas mısane ıkkən, zı val, yiğne insanaaşıl, yiğne milletil-alla düə hav'u? Mançile qiyğa qı'rqı'mı't'er vassed, yiğne saraybışissed əlyhəəsınbı. Manbı saccu Nilee axvas.

¹⁰ Fironee eyhen:

– G'iyqa.

Mısee alidghıniy qele:

– Ğu eyhen xhinne ha'as, mançiked vak'le ats'axhxhesın yişde Allahık, Rəbbik akarna sacar deşda.

¹¹ Qı'rqı'mı't'er vassed, yiğne saraybışissed, yiğne insanaaşissed, yiğne milletissed əq'əna qeetxhes. Qı'rqı'mı't'er saccu Nilee axvas.

¹² Mısayiy Harun fironusse avayk'anənbı. Mısee Rəbbike Vuçe salat'i'iy heqqa.

¹³ Rəbbee Mısee Cuke heqqıyn ha'an. Xaybışeedın, məhlabışeedın, çolbuşeedın qı'rqı'mı't'er haat'anbı.

¹⁴ Manbı anbarbışeeqa sa'a. Ç'iyeyke əq'ı'yn eva g'əə giyğal.

¹⁵ Fironuk'le işbı yəqqı'lqa gyatk'u sibik qexhe g'acumee, mana meer hı't'ilqa siyk'al. Rəbbee uvhuyn xhinne eyxhe, fironee Mısayiy Harunul k'ırı iliyxhe deş.

Xhebid'es qitxhuyn divan: huneer

¹⁶ Rəbbee Mısayk'le eyhen:

– Harunuk'le eyhe, əsaa alyaat'u ç'iyelyne toozus ı'xecen. Misirvollete tooz huneşılqa sak'alas.

¹⁷ Manbışe hēməxüdüd haa'an. Harunee xıle aqqıyn əsaa ulyot'ul ç'iyeleğana ulyosse. Mançe insanaaşılqad həyvanaaşılqad huneer ileedaxva. Misirvollette gırgın tooz huneeşılqa siyk'al.

¹⁸ Cadu ha'anbışisid caduyka insanaaşılqa huneer g'axiles ikkiykan. Man man-bışisse ha'as əxə deş. İnsanarab həyvandarad huneeşe gyats'enbı.

¹⁹ Cadu ha'anbışe fironuk'le eyhen:

– İnçil Allahna xılib alivku.

Meed Rəbbe uvhuyn xhinne eyxhe, firon hı't'ilqa siyk'al, mang'vee manbışıl k'ırı iliyxhe deş.

Yoq'ud'es qitxhuyn divan: goganer

²⁰ Rəbbe Mısayk'le eyhen:

– G'iyqa miç'eer zara oza qıxha, firon damaysqa ı'qqəmee mang'usqa hark'ın eyhe: «Rəbbe invavud eyhe: „Yızın millet Zas ı'bəədat ha'as g'aykke!»

²¹ Ğu manbı g'ıdivkvee, Zı yiğne saraybışılqad, yiğne insanaaşılqad, yiğne milletılqad goganer veçebışıqqa g'axiles. Gırgın ç'iyed, Misirbışın xaybıd goganeəşika gyatts'es.

²² Zı hēməxüd ha'as Yızın millet eyxhene Goşen eyhene cigee goganer ixhes deş. Məxüd vak'led ats'axhxhesın Zı ine cigaynar Rəbb ıxhay.

²³ Zı Yızın millet yiğne milletike cura'asın. Man əlaamat g'iyqa ixhes“».

²⁴ Rəbbe hēməxüdüd ha'an. Goganeəşin veçebı aledxu qadı ikkedaç'enbı fironne sareeqad, cune insanaaşine xaybışeeqad. Goganeəşe Misirne ölkalqa ver ablyav'u.

²⁵ Fironee Mısayiy Harun qopt'ul eyhen:

– Şu vuşde Allahıs yişdecab ölkee q'urban ablee'e.

²⁶ Mıseemee eyhen:

– Hēməxüd ha'as ixhes deş, Misirbış həlyvətq'iniy qales, şı yişde Allahıs, Rəbbis inyaa q'urban ablyaa'a g'avce. Manbışis həlyvətq'iniy qalya'ana şı q'urban ablyav'ee, manbışe şı g'ayeyqqa hevles.

²⁷ De'eş, şı Rəbbis, yişde Allahıs q'urban ablyaa'asdemee xhebille yiğna sahreeqa yəq əlyhəəs vukkan. Rəbbe şak'le məxüd uvhu.

²⁸ Fironee eyhen:

– Zı şu, vuşde Allahıs, Rəbbis q'urban ablyaa'as sahreeqa g'avkasınbı, saccu əq'ənaqa imaak'an. Zal-allab düə hee'e.

²⁹ Mısee eyhen:

– Zı vasse qığeç'umecar Rəbbis düə haa'as. G'iyqa goganer vassed, yiğne insanaaşissed, yiğne milletissed aleetxu əlyhəəsınbı. Saccu ğu meed horbu hıma'a, millet Rəbbis q'urban ablyaa'as g'aykkasınva.

³⁰ Mısa fironusse ark'ın Rəbbis düə haa'a.

³¹ Rəbbe Mısee Cuke heqqıyn ha'an. Firon vucur, cun insanarıb, cun milletid goganeəşike g'attivxhan haa'anbı. Ma'ab sacab goganıy aaxva deş.

³² Firon meer hı't'ilqa siyk'al, mang'vee millet g'ekka deş.

9

Xhod'es qitxhuyn divan: həyvanaaşın hatt'uy

¹ Rəbbe Mısayk'le eyhen:

– Fironusqa hark'ın mang'uk'le eyhe: «Cühüt'yaaşine Allahee, Rəbbe, invavud eyhe: „Yızın millet Zas ı'bəədat ha'asva g'aykke!“

² Vas manbı g'avkas diviykkn, avqeene,

³ Rəbbe çoleene yiğne həyvanaaşılqa: balkanaaşılqa, əməleeşılqa, devabışılqa, çavra-vəq'əlqa xıl alivkav'u yı'q'ı'n ık'ar g'axiles.

⁴ Rəbbe İzrailıyışınıy Misirbışın çavra-vəq'ə sana-sançike cura'asın. İzrailıyışda sacab həyvan qıvk'as deş».

⁵ Rəbbe vaxt gyuvxhu eyhen:

– Zı man g'iyqa ha'as.

⁶ Qinne yiğil Rəbbe həməxüdüd ha'an. Misirbışın gırgın həyvanar haat'anbı. İzrailıyışdamee sacab həyvan qook'a deş.

⁷ Fironee hucooyiy eyxheva cun insanar g'axuvumee, İzrailıyışda sacab həyvan qıvk'u deşubva mang'uk'le ats'axxhen. Mana meer hı't'ilqa siyk'al, mang'vee millet g'ekka deş.

Yixhıd'es qitxhuyn divan: maşikan ı'xnabı

⁸ Rəbbe Mısayk'leyiy Harunuk'le eyhen:

– Kureençe xhaxhbı gyatsts'ına yı'q alept'e. Havaasre mana yı'q Mısee fironne ulene ögiyl xəəqə daǵee'ecen.

⁹ Toz xhinne quvxha, mana yı'q Misirvollette alivxasda. Ölkavolle insanaaşilid həyvanaaşilid maşika gyatsts'ıyn ı'xnabı qıǵeeç'es.

¹⁰ Manbışe yı'q alyapt'ı fironne ögee ulyoozaranbı. Mısee mana yı'q xəəqə daǵav'umee, insanaaşikıd həyvanaaşikıd maşika gyatsts'ıyn ı'xnabı eyxhe.

¹¹ Gırgıne Misirbışık xhinne, cadu haa'anbışikıd maşika gyatsts'ıyn ı'xnabı ıxhava, manbışisseb Mısayne ögiyl abı ulyoozaras vəəxə deş.

¹² Rəbbe meer firon hı't'ilqa sak'al ha'a. Rəbbe Mısayk'le uvhuyn xhinnecad eyxhe, fironee manbışıl k'ırı alixxhı deş.

Yighıd'es qitxhuyn divan: dolu

¹³ Rəbbe Mısayk'le eyhen:

– Çakra miç'eer oza qıxha fironusqa hark'ın eyhe: «Cühüt'yaaşine Allahee, Rəbbe, inəxüdüd eyhe: „Yızın millet Zas ı'bəədat ha'asva g'aykke!

¹⁴ İne yəqqe Zı valqad, yiğne insanaaşılqad, yiğne milletılqad nekke yı'q'ı'n verbı allya'as. Manke vak'le ats'axxhesın, dyunyelycar Zak akarana deşda.

¹⁵ Zasse əxəyiy xıl hotku valqad, yiğne milletılqad yı'q'ı'n ık'ar g'axuvu, ç'iyeyne aq'vayle havaakala'as.

¹⁶ Zımee ğu havacena, Yızda guc haagvas, Yızın do dyunyeyscad g'ayxha'as.

¹⁷ Ğumee, həşdilqamee Yızde milletın ögü aqqı, manbı g'avkku deş.

¹⁸ Həşde ğu Zal yugda k'ırı alixxhe: g'iyqa hayne gahıl Zı məxdun it'umun dolu g'axiles, məxdun dolu Misirik'le ipxhıniyle qiyğa g'acu ixhes deş.

¹⁹ Mançıl-allab insanar g'axuvle çoleedın çavra-vəq'əd, yiğın gırgın karıd vüxənyak avqa se'ecen. Çolead vuk'ul hüvxəsın ciga dena avxuyne insanaaşılqad, çavra-vəq'əlqad dolu ixhes, maadın gırgın kar qık'asın“».

²⁰ Rəbbe uvhuynçile qəpç'ı'nne fironne insanaaşee, zaraba con g'ulariy çavra-vəq'ə xaane suralqa hee'ekka.

²¹ K'ırı ilydiyxhınbışemee g'ularıb, çavra-vəq'əd çoleead g'alya'a.

²² Rəbbe Mısayk'le eyhen:

– Xıl xəəqə k'yaqqe, Misirne gırgıne insanaaşılqa, həyvanaaşılqa, çolee alyadıyne alabışılqa dolu gyoğas.

²³ Mısee əsaa xəəqə k'yaqqımee, Rəbbe xəybı g'əhəttə'ə, Misirılqa ts'ayılpıniy dolu g'ixele.

²⁴ Gırgınəəng'ə ts'ayılpnıka dolu gyoğa eyxhe. Misir vuxhayle qiyğa maa məxdun it'umun dolu ıxha deşdiy.

²⁵ Misirvolle doluyn insanar, həyvanar, çoleedın gırgın kar k'etan. Çolee alyadıyn gırgın ok'bı, yivar doluyn haq'vara'anbı.

²⁶ Saccu Goşen İzrailıy bı vooxhene cigee dolu dexhe.

²⁷ Fironee Mısaiy Harun qopt'ul eyhen:

– Zı ine yəqqee bınah hav'u. Rəbbee gırgıncad qotkuda ha'a, zınay yizde milletın bınah hav'u.

²⁸ Hucoone ixhes, Rəbbis düə hee'e: man xəybı g'əhətqiyiy dolu ç'əv ixhecen! Zı şu g'avkasınbı, inyaa avqas deş.

²⁹ Mısee mang'uk'le eyhen:

– Zı şahareençe qığeç'umee, xıleppı aaqı Rəbbis düə haa'as. Manke xəybı g'əhətqiyid ulyozarasin, dolud gyoğas deş. Mançile qiyğa vak'le ats'axhxhesin ine dyunyeyna xərna Rəbb ixhay.

³⁰ Zak'le ats'ancad, ğunayiy yiğın insanar meeb Rəbbile Allahıle qıdəəq'ənas vuxhay.

³¹ Kataniy xhit'a doluyın k'etanbı. Mane gahıl xhit'ayna den ky'aa'ana, katannab t'et' g'ayhena vaxt vuxha.

³² Sukiy perinc qiyğa ələəva doluyın manbı k'eta deş.

³³ Mısa fironne sarayeençe qığeç'umee, şahareençe ayk'anna. Mang'vee xıleppı Rəbbılqana aaqımee, doluyka haç'a'an gyoğuyiy, xəybı g'əhətqiy ulyozaran.

³⁴ Fironuk'le doluyka haç'a'an gyoğuyiy xəybı g'əhətqiy ulyozzur g'acumee, mang'vee meeb bınah haa'a. Fironur cun insanarıb hı't'eeşılqa siviyk'al.

³⁵ Rəbbee Mısayk'le, milletik'le eyheva uvhuyn xhinnecad eyxhe, firon meer hı't'ilqa siyk'al, mang'vee İzrailıy bı g'ooka deş.

10

Molyud'es qitxhuyn divan: ts'irtyar

¹ Rəbbee Mısayk'le eyhen:

– Fironusqa hak'ne. Zı əlaamatbı hagvasva fironuniy cun insanar hı't'eeşılqa savaak'al hav'u.

² Qiyğa ğunad Zı nəxübiy Misir tesser hav'u, ma'ad nen əlaamatbıyiy hagu yiğne uşaxaaşisiy nevbışis yuşan he'e. Manke şok'le ats'axhxhesin Zı Rəbb ixhay.

³ Mısaiy Harun fironusqa abı eyhen:

– İnəxüd Rəbbee, cühüt'yaaşine Allahee vod eyhe: «Nimee gahnane ğu Zı uvhuynçil k'ırı ilydiyxhes, Zı uvhuynçılqa qıdyaales? Yızın millet Zas ı'bəədat haa'as g'aykke!

⁴ Ğu Zı uvhuyn meed hide'ene, g'iyqa Zı yiğne ölkalqa ts'irtyar salat'a'as.

⁵ Mançin ç'iyə məxüd aqqas, çine xılənçe avubna nyaq'vub g'avces deş. Mançin doluyke axuyn-dyaxuyn karıd, vuşde çolbışee ələən yivarıd hiç'ixarasınbı.

⁶ Mançin yiğın, yiğne insanaaşın, Misirbışde gırgıng'uncad xaybı gyats'a'asınbı. Məxdun kar yiğne dekkaaşik'le, dekkaaşine dekkaaşik'le inyaqa qabıyle qiyğa g'acu deşdiy».

Mısa manıd uvhu, fironusse ayk'anna.

⁷ Fironne insanaaşə mang'uk'le eyhen:

– Geebniyxan mane insanee şas əq'üba hevles? G'avke man insanar, hapk'ın cone Rəbbis Allahıs ı'bəədat he'ecen. Nya'a vak'le g'ece dişde Misir g'ulyoottalna?

⁸ Mısaiy Harun meeb fironusqa qoot'al. Fironee manbışik'le eyhen:

– Havak'ne Rəbbis, vuşde Allahıs ı'bəədat he'e. Saccu eyhe maqa vuşbıyiy vüqqəs?

⁹ Mısee eyhen:

– Şi maqa vüqəsınbı yişde uşaxaaşika, q'əsınbışika, dixbışika, yişbışika, çavra-vəq'əyka. Şi maa Rəbbis bayram alğahas.

¹⁰⁻¹¹ Fironee manbışik'le eyhen:

– Məxüd ixhes deş!

Qiyğad manbı matsxar ha'anbı xhinne eyhen:

- Aay-haay, zı şu xhunaşşeeşika, uşaxaaşika g'avkeene, manke Rəbbir şoka eyxhe! Mits'an şoqa karar'dəən fikirbı vod! Şu man heqqıva, havak'ne adamer şucad Rəbbis ı'bəədat he'e.

Manva uvhu Mısaiyiy Harun fironusse g'e'ebaşenbı.

¹² Rəbbe Mısayk'le eyhen:

- Misirne ölkalqa xıl hotku, maqa ts'irtyar qale'e. Mançin çolbışee ələəniy dolu gyoğuyule qiyğa axuyn gırgın kar alyatxhvasın.

¹³ Mısee əsaa Misirilqa hotkumee, Rəbbe ç'iyelqa şargına mıts g'uxoole. Mıts bıkrın yiğnaiy xəmnə aa'a. Miç'eediysıd mıtsın ts'irtyar adayle.

¹⁴ Ts'irtyar Misirilqa k'yoyhar, mançin ölkə bıkrıba avqaaqana. Manimeen ts'irtyar g'iyılqameeyid ıxha deş, g'iyınyke şaqad ıxhes deş.

¹⁵ Ts'irtyaaşe ç'iyeyn oodun ciga gyatsts'a'an, mançike ç'iyelyna nyaq'vub k'arıba g'ooce. Mançin doluyule qiyğa axuyn, çolbışee ələən kar, yivaaşilin meyvabı gırgıncad oyxhanan. Misirvolle ç'iyeliy yivaaşıl xhınakın kar axva deş.

¹⁶ Fironee zaraba Mısaiyiy Harun qopt'ul eyhen:

- Zı Rəbbine, vuşde Allahneyiy vuşde ögiyl bınah hav'u.

¹⁷ Hucoone ıxhes, hayne sayəqeesıb yizde bınahıle ılğeeç'e. Rəbbis, vuşde Allahıs düə he'e, şı ine gyabat'ane balyaake g'attixhan he'ecen.

¹⁸ Mısee fironusse qıgeç'umee Rəbbis düə haa'a.

¹⁹ Manke Rəbbe deryahne suralqa it'umna mıts g'uxoole. Mane mıtsınıd gırgın ts'irtyar Ç'ərəne deryaheeqa aletxu ha'a. Məxüdü Misirvolle sacad ts'irt axva deş.

²⁰ Rəbbemee firon meer hı't'ilqa sak'al ha'a, mang'veeyib İzrailybı g'ooka deş.

Yüç'üd'es qitxhuyn divan: miç'axiyvalla

²¹ Rəbbe Mısayk'le eyhen:

- Xıl xəəqə qe'e Misirne ölkalqa miç'axiyvalla k'evxhecen, ulyaqa hiviyxəna t'ub g'umoocəcen.

²² Mısee xıl xəəqə qı'ımee Misirvolle xhebne yiğna geed miç'axda eyxhe.

²³ Xhebne yiğna insanar sana-sang'uk'le g'avces vəvxü deş, manbı xhebne yiğna cigeençe ı'ğviykir deş. İzrailybı vooxhene cigabışeemee işix ıxha.

²⁴ Fironee Mısa qort'ul mang'uk'le eyhen:

- Havak'ne Rəbbis ı'bəədat he'e. Şoka vuşun uşaxarıb vukkee. İnyaa vuşun saccu çavra-vəq'ə axvecen.

²⁵ Mısee eyhen:

- Şı yişde Rəbbis Allahıs q'urban ablyaa'asdemee, ğu yişin çavra-vəq'əd şaka g'aykkas ikkan!

²⁶ Gırgın yişin həyvanar şaka qıkkəs ikkan. Şı inyaa yişde həyvanaaşına xhınt'ayıb g'alepçes vukkan deş. Rəbbis, yişde Allahıs q'urbanna allyasın şı mançike həyvanar g'əxəs. Şı maqa ikkyabı şak'le ats'axhxhes deş, nen həyvanariy Rəbbis q'urbanna allya'as.

²⁷ Rəbbe firon meer hı't'ilqa sak'ala'a, mang'us manbı g'avkkas vukkiykan deş.

²⁸ Mang'vee Mısayk'le eyhen:

- Ğadarxhe yizde ulene ögiyle! Sayir yizde ulesqa qımayle! Sayir ğu yizde ulesqa qareene, qik'asda.

²⁹ Mısee eyhen:

- Hasre ğu eyhəxüdü ixhecen, sayir zı yiğne ulesqa qales deş.

11

Yits'ıd'esın divan k'ane qexhe

¹ Rəbbe Mısayk'le eyhen:

– Zı fironulqayiy Misirılqa sayib balyaa g'axuvles. Mançile qiyğa mang'vee şu inçe g'avkvasınbı. Saccu avak'neva vuk'lele haa'as.

² Milletık'le eyhe, adameeşeyiy yedaşe hiqiy-allane Misirbışıke nuk'raykeyiy k'ınəəğöyke hı'iyn karbı heqqecen.

³ Rəbbe məxüd ha'a, Misirbışde ulesqa millet yugda qadayle. Mısamee fironne insanaaşik'le, Misirne milletık'le geer xərna insan xhinne ats'a eyxhe.

⁴ Mısee fironuk'le eyhen:

– Rəbbe inəxüdüd eyhe: «Xəm sura vuxhamee, Zı Misirne yı'q'neençe ilğeç'es.

⁵ Taxtıl gyu'arasde fironne ts'errıyne duxayle girğıl, suk givıyxərne g'ayeyne yı'q'əl giy'ırne nukarne duxalqamee, girğing'un ts'eppiyn dixbı hapt'asınbı. Həyvanaaşınid çikana ts'ettiyn balabı hatt'asınbı.

⁶ Misirvolle xədn geşşuy ixhes. Məxdın geşşuy mankilqameeyid ıxha deşdiy, mançile qiyğad mısacad ixhes deş.

⁷ İzrailıyışılqayiy cone çavra-vəq'əlqa xvaayib gihıvxhas deş». Mançike şok'le ats'axxhesın Rəbbe İzrailıyıy Misirbı nəxübiy sana-sang'uke curav'u.

⁸ Yiğın insanar zasqa abı, yizde g'elybışeəqa qutyopk'ul eyhesın: «Ğunar hoora, vaqa qihna hoyharan girğın milletid hooracen!» Mançile qiyğa zı əlyhəsdə.

Manıd uvhu, Mısa qəlın qek'a fironusse qığeç'ena.

⁹ Rəbbe Mısayk'le eyhen:

– Zasse Misir geed əlaamatbı hagvas əxecenva, fironne şol k'ırı alıxhxhes deş.

¹⁰ Mıseeiy Harunee man girğın əlaamatbı fironuk'le hagveyid, Rəbbe fironuke hı't'iy hı'ı, mang'vee İzrailıybı cune ölkeençe g'avku deş.

12

Allah qıdet'u ilğeç'uva alğayhen bayram

¹ Rəbbe Mısayk'leyiy Harunuk'le Misireenang'acadniy uvhu:

² – Havaasre mana vaz vuşdemee vuzaaşına xəbna vuxhecen, senid çile giğlecen.

³ İzrailıyne girğıne cəmə'ətık'le eyhe: ine vuzane yits'id'esde yiğıl girğing'vee cune xızanısdıyiy, cune xaasda urgee vooxhe, mısvaye vooxhe g'əvxəs vukkan.

⁴ Sa urg ooxhanasdemee xızan k'ılbaxheene, hasre manbışe cone xaas delesne xaybışeene insanaaşis sik'ı bit'alee'ecen. Ats'axhe neng'usse nimeniy oxhanas əxəsva.

⁵ Şu g'əyxı'yn həyvanar sa seniyn vughulinbı, qı'bı'linbı mexhecen. Urgub, mısvab şosse gyuvk'as vəəxə.

⁶ Manbı ine vuzane yits'ıyoq'ad'esde (14) yiğılqamee havace. Exhalqana İzrailıyne cəmə'ətın manbı gyatt'ecen.

⁷ Mançına eb alyapt'ı, şu karbı oxhanasde xaybışde akkabışde çerçivabışılqa q'abğe.

⁸ Manecad xəmdə ç'eyç'eybışıka, ts'ayıl ç'əra qı'in çuru ilydyadıyne gıneyka oxhne.

⁹ Man çuru qumoyxhar, yugda qecu, vuk'ul-k'its'ayka, adne karbışıka ts'ayıl ç'əra qı'ı oxhne.

¹⁰ Miç'eedilqamee vuççud g'ilymadaççe. Axuyn kar ixhee gyoxhxhan he'e.

¹¹ Çuru otxhanang'a inəxüd he'e: yı'q'eeqa ts'ira avt'le, g'elilqa g'ellin ale'e, xıled əsaa aqqee. Yicid zarada oxhne. İna şok qıdet'u ilğeç'uva Rəbbis ablyav'una q'urban vobna.

¹² G'iyna xəmdə Zı Misirile k'ena ilğeç'es. Ma'ab yedike vuxhayn ts'eppiyn dixbıb, həyvanaaşın ts'ettiyn balabıd Zı g'iyna xəmdə gyapt'asınbı. Rəbb Zı ıxhal-alla Misirne allahaaşısız cazaa hevles.

¹³ Şu q'abğına eb vuşde xaybışilin işaarat ixhes. Eb g'avcu Zı set'as deş, qıdet'u ilğeç'es. Zı Misirbı gyabat'ana balyaa şolqa havaasras deş.

¹⁴ İn yiğ şu yik'el aqqe. Qööne nasılbışed Rəbbin bayram xhinne in yiğ alğehecen. Gırgıne gahbışil in bayram alğehe. İna Zı şos gyuvxhuna q'aanun vobna.

İlydyadyne gıneyna q'aanun

¹⁵ Yıghille yiğna ilydyadyın gıney oxhne. Vuşde xaana acıxamır ts'eppiye yığılıcab sav'u avak'anee'e. Şavaayiy ts'eetiye yığile yıghıd'esde yığılqamee acıxamırnan gıney otxhun, İzrailybışde yı'q'ne meexhecen.

¹⁶ Ts'ettiye yığıl'esde yığıl muq'addasna iclas see'e. Mane yığbışil şos otxhunı hı'ıyle ğayrı nenacab iş hımaa'a.

¹⁷ İne ilydyadyne gıneybışin bayram, Zı şu Misirğançe mane yığıl g'oşunbışikva qığav'unçil-alla alğehe. İn bayram qööne nasılbışed alğehecen. İna Zı şos huvuna q'aanun gırgıne gahbışisda vob.

¹⁸ İlydyadyın gıney ts'eppiye vuzane yits'ıyoq'ad'esde (14) yığine exhaliyle gibğil g'ayı sad'esde (21) yığine exhaliqamee oxhne.

¹⁹ Yıghne yiğna vuşde xaybışee acıxamır ixhes ıkkın deş. Şavaayiy acıxamırnan gıney otxhun İzrailybışde yı'q'ne meexhecen. Cona ixheyir, menne cigeençe qarına ixheyir hakkal ha'asda.

²⁰ Acıxamırnan vuçud umoyxhan. Şu nyaa vuxheyib ilydyadyın gıney oxhne.

Qıdet'u ilğeç'uva alğavhuyn ts'ettiyn bayram

²¹ Mısee İzrailin gırgın ağsaqqalar qopt'ul eyhen:

– Hapk'ın vuşde xızanbışısın urgbiyee mısvabıyee g'əyxı' alle. Allah qıdet'u ilğeç'uyne bayramıs q'urbanbı allee'e.

²² Sa xudana züfa eyhena ok' alyapt'ı, lyagameene ebeeqa k'yoq'u akkayne çerçivalqa q'abğe. Miç'eerilqameyir vuşucar g'aqa qığmeç'ecen.

²³ Rəbb Misirbı gyapt'as ı'qqəmee, çerçivalyna eb g'avcu, mane xaabınbışik qıdet'u ilğeç'es. Gyabat'asva arına malaaik vuşde xaybışeeqa, şu gyapt'as ikkeç'es hassaras deş.

²⁴ İn ədat gırgıne gahbışis şosiy şole qiyğınbışis q'aanun xhinne havaace.

²⁵ Rəbbee şos helesva cuvab huvuyne cigeençe qabı hipxırmeeyib, şu in ədat yik'el hıxan hıma'a.

²⁶ Vuşde uşaxaaşe şoke qıdghın hı'iyng'a: «Şu in nişisne ha'a?»

²⁷ Manbışik'le eyhe: «Rəbbee Misirbı gyabat'ang'a, İzrailybışde xaabınbışik qıdet'u ilğeç'uva, şi g'attivxhan hav'uva Rəbbis ablyaa'ana q'urban vobna».

Milletın q'aratsabışil gyu'ur, Rəbbis ı'bəədat ha'a.

²⁸ Mançile qiyğa İzrailybı apk'ın, Rəbbee Mısayk'leiy Harunuk'le uvhuyn xhinne gırgın ha'a.

Yits'ıd'es qıtxhuyn divan: ts'eppiyn dixbı habat'a

²⁹ Xəm sura vuxhayng'a, Rəbbee Misirbışin Misir yedike vuxhayn ts'eppiyn gırgın dixbı gyabat'anbı: fironne ts'erriyne taxıl gyu'arasde duxayle girğıl, zındane aqqıyng'une ts'erriyne duxalqamee. Həyvanaaşınbıd çikana ts'ettiyn balabı gyaat'anbı.

³⁰ Mane xəmdə fironur, cun insanarıb, gırgın Misirbıcab suğootsanbı. Misirğançe it'umun gyaaşen ses qadayle. Məxdın xav eyxhe deş maa'ar vuşumecar qimek'acen.

³¹ Xəmdə fironee Mısayiy Harun qopt'ul eyhen:

– Sabı-qabı, hudoora! İzrailybışika sacıgee yizde milletıke əq'əna qeepxhe. Havak'ne şu eyheen xhineyid Rəbbis ı'bəədat he'e.

³² Şu şenke uvhuyn xhinne he'e: çavra-vəq'əd ha'aykı hudoora. Zasıb xayir-düə hevle.

³³ Misirbişe İzrailıybı mizel avqaqqa vuxha, manbı cone ölkeençe ek'ba qıǵeepç'ı hudooracenva. Manbişe eyhe ıxha:

– Deşxheene, şı gırgınbı hapt'asınbı.

³⁴ Milletın acıxamır üvxəs həsilydexhayn xamırnan con lyagambı tanalinçeeqa hitk'ır mıgabısilqa alyat'u ayk'an.

³⁵ İzrailıybışe Mısee uvhuynçıl k'ırı gyaqqı, Misirbişisse tanalqan karbı, nuk'ra, k'ınəəğə heqqa.

³⁶ Rəbbe həməxüd ha'a Misirbişde ulesqa İzrailıybı yugba qavayle. Manbişed İzrailıybışıs ıkkanan helen. Məxüb manbişe Misirbı q'əra qaa'a.

Misireençe əlyhəənbı

³⁷ İzrailıybı Ramsesğançe Sukkoteeqa avayk'an. Yedaaşileyiy uşaxaaşile hexxana, maa'ar yixhıd vəş aazır (600 000) meena adamiy ıxha. Mançe manbı gırgınbı iviykar apk'ın.

³⁸ Manbişikə sacıgee xəppa menne milletiken insanar, xəttə çavra-vəq'əd ayk'an.

³⁹ Misirğançe qıkkıyne ilydyadıyne xamırıke manbişe fatirer ha'a. Manbı Misirğançe zaraba hıttıavhuva, yəqqı'sın oxhanasın kar ha'as həsileepxha deşdiy.

⁴⁰ İzrailıybı Misir yoq'ud vəşşe xhebts'al (430) senna avxu.

⁴¹ Yoq'ud vəşşe xhebts'al sen g'adiyne yığıl, Rəbbin millet g'oşunbişiqa Misirğançe ayk'anan.

⁴² Misirğançe qığaahasde xəmdə Rəbbe manbı coleb-alqa g'ilydyav'uva, İzrailıybışe mana xəmə Misirbişde xılençe g'attıpxhınna xəmə xhinne yik'el avqu. Hamaşee mana xəmə qabıyng'a İzrailıybışıs Rəbbineme muğurbanıy aaxvas vukkiykananbı.

Qıdet'u ilğeç'uyne bayramın medın q'aanunbı

⁴³ Rəbbe Mısayk'leyiy Harunuk'le eyhen:

– Qıdet'u ilğeç'uyne bayramnang'a, şu inəxüd ha'as ıkkən: gyuvk'uyne q'urbanıke menne cıgeençe qarıyng'us hıdeles ıkkən.

⁴⁴ Saccu pılıke alişşuyne g'ulusse man otXHuniy, ğu mana sunnat hı'ıyle qiyğa oxhanas əxə.

⁴⁵ Sık'ınna gahna vuşde cigabişee axvasva menne ölkeençe arıng'usiy, pılıke sık'ınna gahna şos iş haa'asva arıng'us, man otXHuniy heles ixhes deş.

⁴⁶ Q'urban ablyav'uyng'une xaa man çuru oxhanas ıkkən, mançe g'aqa qığahas ıkkən deş. Sayid mançin nencad bark'vbı haq'var hıma'a.

⁴⁷ İzrailıybışde gırgıng'veecad qıdet'u ilğeç'uva alğayhen bayram alğahas ıkkən.

⁴⁸ Menne cıgeençe arı, şüng'əə mihmanna axvang'usud qıdet'u ilğeç'uva Rəbbis alğayhen bayram alğahas ıkkənxe, mang'une xaabın gırgın adamer sunnat hav'u vuxhes vukkan. Mançile qiyğa mang'ussed, vuşda sa xhinne ıxha man bayram alğahas əxə. Sunnat hıdı'ıyne adamee mançike hı'ıyn otXHuniy umoyxancen.

⁴⁹ İzrailıybışısıb, menne cıgeençe qabı coka aaxvanbişısıb q'aanun sa vobna.

⁵⁰ İzrailıybışe, Rəbbe Mısayk'leyiy Harunuk'le uvhuyn xhinne gırgın ha'a.

⁵¹ Mane yığılycab Rəbbe İzrailıybı g'oşunbişiqa Misirğançe qığa'anbı.

13

Ts'eppiyn dixbı Rəbbis g'avсарas

¹ Rəbbe Mısayk'le eyhen:

2 – İzrailee yedarşe ts'eppa vuxuyne dixbışde hək'ee: ts'eppiyn dixbıyiy həyvanaşın ts'ettiyn balabı Yizde doyl qe'e.

İlydyadyne gıneyn bayram

³ Mısee milletık'le eyhen:

– Rəbbe Cuna xəbvalla haagu, şu Misirǵançe qıǵav'uyın, nukariyvalike g'attivxhan hav'uyın yığ yik'el aqqe. Mane yığıl acıxamırnan gıney umoyxhan.

⁴ G'iyıniyn, şu inçe qıǵeepç'ı əlyhəən yığ Aviv eyhene vuzan vod.

⁵ Rəbbe vuşde dekkaaşis k'ınniy g'assır, Kana'anbışın, Q'etbışın, Emorbışın, Q'ivbışın, Yevusbışın nyakiy itv gyodatstsen cigabı şos helesva. Rəbbe şu maqa qabıyng'a, mane vuza man ədat he'e:

⁶ yıghılle yığna ilydyadıyn, acıxamır deşın gıney oxhne. Yıghıd'esde yığılid Rəbbis bayram alǵehe.

⁷ Mane yıghne yığee ilydyadıyn, acıxamır deşın gıney oxhne. Şu vooxhenemeene cigabışee, acıxamırıb, acıxamırıke hı'ıyn karıd ixhes ıkkın deş.

⁸ Mane yığıl şu vuşde dixbışık'le eyhe: «Şi in ha'an, Rəbbe şı Misirǵançe qıǵa'ang'a hav'una yugvalla yik'el avqu».

⁹ Rəbbe Cuna xəbvalla haagu, şu Misirǵançe qıǵav'uva, havaasre Rəbbına q'aanun vuşde ghalele g'u'moxhacen. Mançıl-allad hasre man ədat vuşde xıleyliniy ligaylin k'ats' xhinne vuşde yik'bışee axvecen.

¹⁰ Senbı atk'ınıylette şu man yığ yik'el aqqı alǵehe.

Ts'eppa vuxhaynı

¹¹ Rəbbe şosiy vuşde dekkaaşis k'ın g'assır helesva uvhuyne Kana'anaaşine ölkeeqa qabı hipxırne yığıle,

¹² ts'eppiyn dixbı Rəbbine doyl qee'e. Həyvanaaşınid ts'ettiyn vughulyun balabı Rəbbine doyl qe'e.

¹³ Ts'eppiıne əməleyne balayl-alla urg qevle. Çil-alla vuççud qidelexheene, mançına gardan havaq'ar hee'e. Gırgıne ts'eppa vuxhayne dixbışıl-alla nuk'ra qele.

¹⁴ Mısamecad duxee vake man hucooneva qiyghınene, eyhe: «Rəbb şal oǵa it'umra ıxha, şı Misirǵançe qıǵav'u, nukariyvalike g'attivxhan hav'u.

¹⁵ Fironus şı g'avkvas devkanang'a, mana hı't'ilqa sark'ılyne gahıl, Rəbbe Misirbışın gırgın ts'eppiyn dixbı gyabat'anbı. Həyvanaaşınid ts'ettiyn balabı gyaat'anbı. Mançıl-allad zı ts'ettiyn vughulyun həyvanaaşın balabı Rəbbis q'urbanna allya'a, ts'eppiıne yizde dixbışıl-allad nuk'ra qele».

¹⁶ Rəbb şal oǵa it'umra ıxhay, şı Misirǵançe qıǵav'uy, vuşdemee xıleyliniy ligaylin k'ats' xhinne ixhecen.

Rəbbe İzrailıyışis yəq Haagva

¹⁷ Fironee millet g'ayqiyng'a, Allahee manbı Fılıştınaaşine cigabışile k'ena yəq cit'aba vuxheyib quvqekka deş. Allahee eyhen:

– Maa'ab manbışıka muharıba hav'eene, manbışe sayid fıkrıbı badal hı'ı Misirqacab siviık'al.

¹⁸ Allahee millet alik'ar hı'ı sahrayle k'ena Ç'ərane deryahısqa qıkkeka. İzrailıybı Misireençe dəv'əysınbı xhinnen silahbı alyaat'u avayk'an.

¹⁹ Mısee mançe əlyhəəng'ə, Yusufun bark'vbıd cokasana sı'ı qıkkekanbı. Yusuf qek'ang'a İzrailıyışisqa k'ın g'assaras alıkkı uvhuynniy:

– Allahee şos huvuyn cuvab mısacad yik'el hıxan ha'as deş. Şunad əlyhəəng'ə, yızın bark'vbı inyaa g'ılıma'a, şoka qıkkeke.

²⁰ İzrailıybı Sukkotǵançe qıǵeepç'ı, sahrayne k'anek sa Etam eyhene cigee çadırıbı giyxə.

²¹ Rəbb Vuc manbışde hirniy əlyhəə. Mang'vee yiğniyiğin manbışis yəq buludne dirakıqa, xəmdəb ts'ayine dirakıqaniy işix hele haagva. Mang'vee məxüd manbışisse yiğniyiğınib, xəmdəb əlyhəəs vəxəcənvaniy ha'a.

²² Sık'ınne gahıs xheyib buludna dirak yiğniyiğın, ts'ayina dirakıb xəmdə manbı g'alyav'u avayk'an deş.

14

Deryaheençe ı'ğəə

¹ Rəbbee Mısayk'le eyhen:

² – İzrailybışik'le eyhe, havaasre manbı yı'q'əlqa sapk'ıl Pi-Haxirot eyhene cigayne k'ane Migdolneyiy deryahne əree çadırıbı g'ıxecen. Deryahısnee Ba'al-Tsefonne ögee vuxhecen.

³ Fironusqa həməxüd qales: «İzrailybı nyaqame vuxhesınbı avxu, sahrayn manbışda yəqı'b g'ats'apk'ın».

⁴ Zı firon meer hı't'ilqa sak'ala'as, manar manbışıqa qihna gixhas. Məxüd Zı mang'ukuniy mang'une g'oşunukın hı'ı Yızın do axtı qa'as. Manke Misirbışik'le Zı Rəbb ıxhay ats'axxhesın.

İzrailybışe həməxüdüdü ha'an.

⁵ Fironuk'le İzrailybı heepxıva uvhuyng'a, mang'unayiy cune insanaaşına fıkır badal vooxhena. Manbışe eyhen:

– Şi in hı'iyn kar hucoone? Şi İzrailybı g'avkku nukarar dena avxu!

⁶ Fironee dəv'əysın daşk'a balkanaaşik qa'as alıkkı, cuka g'oşunub qopt'ul ayk'anna.

⁷ Mang'vee cuka yixhid vəş (600) g'əyxı'yne, yugne dəv'əyne daşk'ayle ğayrı, Misirin ğırgıncad dəv'əyn daşk'abı alyat'anbı. Ğırgıne daşk'abışıqa çin ç'ak'ınbı vooxhe.

⁸ Rəbbee firon, Misirna paççah hı't'ilqa sakal ha'a, manar Misirğançe qığəəne İzrailybışqar qihna gexha. İzrailybımee yik'eka əlyhə vuxha.

⁹ Misirbı fironne ğırgıne dəv'əyne daşk'abışıka, balkanaaşıl aleepxıynbışıka, ğırgıne g'oşunbışıka sacıgee İzrailybışıqa qihna gyabak'a. Misirbışısqa manbı deryahısne çadırıbı gixı'yne cıgee, Pi-Haxirotne k'ane, Ba'al-Tsefonne hiib gyabak'a.

¹⁰ Firon İzrailybışıqa avayq'arniy vor. Manbı yı'q'əlqa sapk'ıl ilyakiys g'ecen, manbı coqab qihna vob gyapk'ı. Manbı mançile geeb qəpqr'ın Rəbbılqa ona'a gıviyğal.

¹¹ Manbışe Mısayk'le eyhen:

– Nya'a Misir nyaq'vbınıy deş, ğu şi hapt'as sahreeqa qabı? Karne ğu hı'ı şi Misirğançe qığav'u?

¹² Nya'a, şi vak'le Misir uvhu dişdiy: «Şi şaleb alqana g'alee'e. Havaasre şi Misirbışda iş haa'as»? Misir nukariyvalla hav'uy, sahree hapt'ıyle yugda eyxheyiy!

¹³ Mısee milletis inəxdun alidğınıy qele:

– Qı'məəq'ən, ulyoozre! Şok'le g'iyna g'acesın, Rəbbee şu nəxübiy g'attivxhan haa'a. Həşde g'oocen Misirbı, şok'le sayıb mısacab g'avces deş.

¹⁴ Rəbbee şol-alla manbışıkın ha'asın, yik'ıbı it'umda aqqe!

¹⁵ Rəbbee Mısayk'le eyhen:

– Nişil-allane ğu Zalqa ona'a? İzrailybışik'le eyhe, ögiylqa hudooracen.

¹⁶ Ğumee əsaa, deryahılqa hotk'u xhyan q'öne cıgeeqa qe'e, İzrailybışısse mane xhyan deşde cıgeençe deryahıle k'ena ilğeepç'es vəəxhecen.

¹⁷ Zımee Misirbı hı't'eeşılqa savaak'al haa'as, manbıb şoqab qihna qavaales. Zınad fironne dəv'əyne daşk'abışıkınıy balkanaaşıl aleepxıyne g'oşunbışıkın hı'ı Yızın do axtı qa'as.

18 Zı mısaiyiy fironukuniy cune däv'öyne daşk'abışikın, balkanaaşıl alepxıynbışikın hı'ı, Yızın do axtı qı'ı, manke Misirbışik'le Zı Rəbb ıxhay ats'axxhes.

19 İzrailybışik'le ögiyl əlyhəəna Allahna malaaik, ciga badal hav'u, manbışıqar qihna qöö giyǵal. Buludne dirakınıb çina ciga badal hav'u, yı'q'əle,

20 İzrailyneiy Misirne g'oşunbışde əree qöö giviyǵal. Xəmvollete dirakın İzrailybışik'le işix gyavhu, Misirbışik'le miç'axiyvalla hav'u. Man g'oşunbı xəmvolletee sana-sançısqa qeetxha deş.

21 Mısee xıl deryahılqa hodakke. Rəbbeyib xəmvollete şargıle aa'ane mıtsıka deryahın xhyan mançe ak'an ha'a ıxha. Məxüd mane cigayn xhyan qeqqva'an. Xhyan q'öne cigeeqa qexhe.

22 İzrailybışik'le deryahne xhyan deşde cigayle k'ena lǵeepç'ı avayk'anabı. Xhyanbı cabırbı xhinne qetxha manbışde sağneyiy solne sural ulyoyzar.

23 Misirbışik'le gyabak'anbı manbışde qihna. Fironun däv'öyn daşk'abı, balkanaaşıl alepxıynbışik'le manbışde qihna k'eebaç'enbı deryaheeqa.

24 Rəbb verıǵna ul üvxəsse buludneyiy ts'ayine dirakeençe horzul Misirbışik'le g'oşunbı sana-sançıl alikka'a.

25 Mang'vee däv'öyne daşk'abışin tekarbı sacuraycad qa'a, mançısse yugda alik'aras məxəcənva. Misirbışik'le eyhen:

- Qudoora inçe heepxas! Rəbbe İzrailybışik'le sura aqqı, şakınıd ha'as ıkkın.

26 Rəbbe Mısayk'le eyhen:

- Xıl deryahılqa hotke xhyanbı çine cigeeqa satk'ıl, maabın Misirbışik'le däv'öyne daşk'abışik'le, balkanaaşıl alepxıynbışik'le sacigee çik avub g'alee'ecen.

27 Mısee deryahılqa xıl hodakke, xhyanbışik'le miç'eeqana çine cigeeqa siyk'al. Misirbışik'le xhineençe heebaxamee, Rəbbe manbı haly'av'u deryahne yı'q'neeqa g'aa'a.

28 İzrailybışik'le qihna deryaheeqa k'eeç'uyın däv'öyn daşk'abı, balkanaaşıl alepxıynbışik'le, gırgınacab g'oşun yı'q'əlqa satk'ılne deryahne xhyanbışik'le hööǵəna. Mançe şavusseca g'attixhanas əxə deş.

29 Məxüd ıxha İzrailybışik'le deryahne yı'q'neene xhyan deşde cigayle k'ena lǵeepç'ı avayk'an. Xhyan manbışde sağneyiy solne sural çabır xhinne ulyoyzar.

30 Mane yiǵıl İzrailybışik'le Rəbbe Misirbışik'le xılənçe g'attixhan haa'a. Qiyǵa manbışik'le Misirbışik'le deryahne mıǵlek hapt'ı g'ooce.

31 İzrailybışik'le Misirbışik'le Rəbbe xənnə gucuca hı'iyın g'acumee, manbı Rəbbile qəvəyq'ən giviyǵal. Mang'ulqayiy Mang'une g'ululqa, Mısalqa, inyam ha'a giviyǵal.

15

Mısayna mə'niy

1 Mane gahıl Mıseeiy İzrailybışik'le Rəbbis ina mə'niy haa'a:

- Rəbbis ina mə'niy qəpçəs,
Mang'vee Cun do geed axtı qı'ı!

Balkanıb, çil alixınar,
Mang'vee deryaheeqa g'av'u!

2 Rəbb Yızda guciy mə'niy vorna,
Mang'vee zı g'attixhan hı'ı.

Mana Yızda Allah vorna,
zı Mana qıvats'a'asda!

Mana yızde dekkeeyid ı'bəədat hı'ına Allah vorna,
zı Mana axtı qa'as!

3 Gırgıne duşmanaşile ğamxhesde

Rəbbin do YAHVE* vodun!

⁴ Dəv'əyne daşk'abışika fironna g'oşun
deryaheeqa daǵav'u!

Misirin nekke yugun ç'ak'ınbı
Ç'ərane deryahın höbǵü!

⁵ Xhyan manbışile g'alysikkı,
k'oralybışeeqa manbı g'ayebı xhinne qavayk'an apk'ın!

⁶ Rəbb, Ğu Yiǵne gucuka qıvats'ı!
Ğu duşmanar g'ulyotal haa'a!

⁷ Ğu Yiǵne xənnə gucuka,
Ğu qıdvyaats'anbışikın ha'a!

Yiǵne qəlin,
ts'ayin balybiy gyoxhan ha'an xhinne, manbı gyooovxhan hav'u!

⁸ Yiǵne nafasın xhyanbı
sacigeeqa sa'a,

Sacigeeqa sadiyne xhineke cabırbı ha'a,
İttehesu deryahne k'oralybışeedın xhyanbı qiyǵara'anbı!

⁹ Duşmanee eyhenniy:

«Qihna girxhu, zı manbı avqas,
Aqqıyn karıd zı bit'al ha'as!

Mançike yızın rı'hcad ats'es!
Qiyǵale xhineyid g'ilınc qıǵahas,
yızde xilekacab zı manbı gyapt'as!»

¹⁰ Ğu manbışis uf üvxü,
deryahın manbı höbǵü!

Gurǵuşun xhineyib
manbı k'oralybışeene xhinek avqa apk'ın!

¹¹ Ya Rəbb, vornane Vaka sa aqqasda
allahaaşine əree?

Muq'addasvallee azamatıka,
Vasse xhinne mö'ücüzəbı ha'as əxəna vornane?
Yiǵne xəbvalile xhinne qəvəəq'ənasda merna vornane?

¹² Ğu saǵın xıl hotkumee,
ç'iyeyn manbı höbǵüynbı!

¹³ Vaqa badaldyooxhena yugvallava,
Ğu xalq' g'attixhan hı'ı,
Ğu manbışis yəq haagu!

Ğu eyxhene Yiǵne muq'addasne cigeeqa†,
Ğu Yiǵne gucuka quvkees!

¹⁴ Milletbışik'le man g'ayxhı, tanbışeeqa zeze avxhas,
Filiştinar mançile geeb qəvəəq'ənas,

¹⁵ Edomun ç'ak'ınbı qəpqrı'niyn alyabat'a,
Moav vuk'lek vukkeekanbışik zeze ooxha,
Kana'anın milletid nyaqame ixhesın axva!

* 15:3 YAHVE: in do cühüt'yaaşine mizel «Vuc vornava» cuvabık akar. İne kitabee in do «Rəbb» xhinne sak'ala'a.

† 15:13 Cigeeqa: inyaa İzrailyneiy İyerusalimne hək'ee eyhe.

16 Havaasre manbısilqa zeze avkkecen, qəvəq'necen!
Rəbb, Yiǵne xılene gucen,
Yiǵın millet ilǵeç'esmee
manbı g'ayelqa savk'alas,
nıq'-ç'ı'q' dena aaxvas!

Ya Rəbb, Ğu nukariyvalike g'attixhan hı'iyın millet ilǵeç'esmee!

17 Ya Rəbb, Ğu Yiǵın millet qalessın Yiǵne suvalqa,
Ğu Yiǵne Xaasva g'əyxı'yne cigee, Ğu manbısis ciga qaa'as,
Ey Xudaavand, Ğu Yiǵne xıleka itxhinne muq'addasne cigee!

18 Rəbbee ǵırgıne ǵahbışıl, hammaşe paççahiyvalla haa'as!

19 Fironun dəv'əyn daşk'abı, balkanaaşıl alepxıynbı deryaheeqa k'epç'imee,
Rəbbee manbısilqa deryahın xhyanbı yı'q'əlqa qalya'a. İzrailybımee deryahne
xhyan deşde cigayle k'ena ilǵeepç'ı avayk'ananbı.

20 Harunne yuçee, peyǵambar Mayramee, xıleqa dyaf alyat'umee, ǵırgıne
yedaaşed xıleqa dyafbı alyat'u, məng'ı'qab qihna mık'ar ha'a avayk'ananbı.

21 Mayramee manbısis ina mə'niy qəpqi':
- Rəbbineme qəpqe,
Mang'vee Vuc axtı qı'ı.
Balkanıb, cil alixınar
Mang'vee deryaheeqa g'av'u.

Q'ap'ın xhyan

22 Mısee İzrailybı Ç'ərane deryahısse Şur eyhene sahreeqa quvkekka. Xhebill
yiǵna manbı sahrayle k'ena avayk'an, maa'ad manbısisqa xhyan qızaxxa deş.

23 Manbı Mara eyhene cigeeqa qabı hipxhıring'a, maadın xhyanıd q'ap'ıdava
ulyoǵas əxə deş. Mançıl-allad mane cigayn do Mara (*q'ap'ın*) axva.

24 Milletın «Hucoone ulyoǵasva?» Mısaylena haa'a giviyǵal.

25 Manke Mısee Rəbbilqa ona'a, Rəbbeeyid mang'uk'le sa os hagva. Mısee man os
xhineeqa daǵadaççe, mançile qiyǵa man xhyan uloǵasın xhinne qexhe.
Rəbbee maa manbısis g'ayda-q'aanun huvu, maayib siliys üvxü.

26 Mang'vee eyhen:

- Şu Yizde, Rəbbine, vuşde Allahne cuvabil yugda k'ırı alixhxheene, Yizde ögiyl
qotkun işbı he'eene, Zı he'eva uvhuynçıl k'ırı gyaqqı q'aanunbışee hagvan xhinne
he'eene, Misirbışılqa g'axuvuyne ık'arbışın nencad şolqa g'axıles deş. Şu yug qaa'ana
Rəbb Zı vorna.

27 Manbı qavaylenbı Elim eyhene cigeeqa. Mane cigee yits'ıq'ölle (12) xhyan
ı'lqəən cigayiy yights'al (70) xurmayna yiv vooxhe. İzrailybışe mane xhyanbı ı'lqəəne
cigabışde hiqiy-alla çadırıbi giyxə.

16

Allahee mannayiy bilydirçınar g'ixele

1 İzrailybışın cəmə'ət Elimǵançe ayk'anan. Manbı Elimneyiy Sinayne yıq'neene,
Sin eyhene sahreeqa Misirǵançe qıǵepç'iyne q'öb'esde vuzane yits'ıxhob'esde (15)
yiǵıl qabı hiviyxhar.

2 Sahree milletın Mısaylenayiy Harunulena haa'a giviyǵal.

3 İzrailybışe manbışik'le eyhe ıxha:

- Misir çurunane k'umk'umbışde k'ane gyuv'urne ǵahıl, avts'esınmeen ǵıney
otxhanang'a, Rəbbine xılençe ma'ab hapt'ıynxhiy nimee yugda eyxheyiy. Şunad
inimeen millet sahreeqa mıssıka gyapt'as qadı!

⁴ Rəbbe Mısayk'le eyhen:

– Zı şolqa xəənçe gıney gyoǵa'as. Hasre millet yığs qıǵeç'ecen, çısın yığısıysın gıney se'ecen. Zı manbı Yizde q'aanunbışıl k'ırı iliyxheyeva məxüb siliys üvxəs.

⁵ Yixhıd'esde yığıl q'öd şene yığbışılınmeen sı'l, ögiykecad otxhanan kar he'ecen.

⁶ Mıseeyiy Harunee İzrailybışik'le eyhen:

– Exhal şok'le ats'axhxhesın Misirǵançe şü Rəbbe qıǵav'u vuxhay.

⁷ Miç'eedmee şok'le Mana inyaa ıxhay, Mang'una xəbvalla g'avcesda. Rəbbik'le g'ayxhın şü Culena haa'a. Şi vuşbıne vooxhee, şü şalena haa'a?

⁸ Mısee manbışik'le meed eyhen:

– Şok'le inəxüd ats'axhxhes Mana Rəbb ıxhay: g'iyna exhal Mang'vee şos çuru heles, miç'eedıd avts'esınmeen gıney. Mang'uk'le g'ayxhiyn şü Culena haa'a. Nya'a şı vuşbıne vooxhe? Şü şalena deş, Rəbbilena ha'a.

⁹ Mısee Harunuk'le eyhen:

– İzrailıne cəmə'ətık'le eyhe: «Rəbbine ögiylqa savaale, Mang'uk'le g'ayxhiyn şü Culqa alepçiy».

¹⁰ Harun İzrailıne cəmə'ətıka yuşan ha'ane gahıl, cəmə'ətın vuk'ulybı sak'al ha'anbı sahrayne suralqa. Sayıd manbışik'le buludne dirakee Rəbbin nur ıxhay g'ece.

¹¹ Rəbbe Mısayk'le eyhen:

¹² – Zak'le İzrailybışe Zalena haa'a g'ayxhı. Manbışik'le eyhe: «Exheqana şü çuru oxhanas, miç'eedıd avts'esınmeen gıney. Manke şok'le ats'axhxhesın Zı Rəbb, vuşda Allah ıxhay».

¹³ Exheqana bilydirçinar aletxu qadı çadırbı gı'xı'yn ciga gyats'a'an. Miç'eebiysıb mane cigayne hiqiy-alla ç'iy ı'xiyxə.

¹⁴ Ç'iy ts'its'axhamee, ç'iyene aq'val k'üvən xırıp'-xırıp' ha'an g'iravuk akaran sa kar axva.

¹⁵ İxhyanı g'acu İzrailybışe sana-sang'uk'le eyhen:

– İn hucoone?

Manbışik'le man hucoo ıxhay ats'a deşdiy. Mısee manbışik'le eyhen:

– İn Rəbbe şos oxhanasva huvuyn gıney vod.

¹⁶ Rəbbe inva şok'le uvhu: «Sı'ıyle qiyǵa, həməxüd he'e, xizaneene insanaaşıs sik'ı ixhecen, gırgıng'ulqa sa vexhxheedın* hixhrecen».

¹⁷ İzrailybışe gırgın cok'le uvhiyn xhinne ha'a. Sanbışe geed sa'a, mansanbışe k'ılda.

¹⁸ Vexhxhayka gyoobakka gibǵılmee, geeb sav'uyng'unab hexxaba haagu deş, k'ilyba sav'uyng'unab k'ilyba haagu deş. Gırgıng'vee q'aralika sav'una xhinnecab haa'gva.

¹⁹ Mısee manbışik'le eyhen:

– Vuşde neng'veecad miç'eediys vuççud g'ilymadaççe.

²⁰ Sassanbışe Mısayl k'ırı ilydiyxhı kar miç'eediys g'aledaççe. Mane otxhuneeqa mı'qər a'a, mançike eva g'əə giyǵal. Mısee manbışik'le eyhen:

²¹ Miç'eeb gırgıng'vee cus vukkanameena q'aralika sa'a vuxha. Qiyǵa veriǵ pıra quvxhamee, mana xhinelqaniyxhe siviyl'alna.

²² Yixhıd'esde yığıl manbışe q'öd manimeen otxhuniy sa'a, sang'ulqa q'öble vexxha gyooxha vuxha. Cəmə'ətnə ç'ak'ınbışe co nimeen kariy sı'ıva abı Mısays yuşan ha'an.

²³ Mısee manbışik'le eyhen:

* **16:16** Vexxha: cühüt'yaaşıne mizel in cuvab «omer» vod. Sa omeree sa kiloyle sık'ılda hexxada vod.

– Rəbbe inəxüdüd eyhe: «G'iyqiyn ülycümün yighıd'esın, manzil haa'an yiğ vod. Man muq'addasın Rəbbin yiğ Şabbat vod. G'inyikeycad qecesın qece, qoxhxharasınid qoxhre. Hexxada axuynıd g'iyqiys havace».

²⁴ Manbişe otxuniy Mısee uvhiyn xhinne g'iyqılqamee havacıva, mançeeqa mı'q'ərıd ı'ı deş, evad eyxhe deş.

²⁵ Mısee eyhen:

– G'iyına şu man otxhanan kar oxhne. G'iyına Rəbbin yiğ, Şabbat vod. Şok'le g'iyına g'ad oxhanas vuççud aveykes deş.

²⁶ Şu man kar yixhne yiğna se'e, Şabbatıl, yighıd'esde yiğıl, şok'le vuççud aveykes deş.

²⁷ Milletiken sabara insanar yighıd'esde yiğilib otxuniy sa'asva qığeepç'eyib manbişik'le vuççud iveeke deş.

²⁸ Rəbbe Mısayk'le eyhen:

– Şu mısılqameene Zı g'ixhxhiyne g'ayda-q'aanunuka gyuv'ur-oza qıdeepxhes?

²⁹ İlyaaake, Zı, Rəbbe şos Şabbatın yiğ huvu, mançıl-allad Zı yixhıd'esde yiğıl şos q'öd manimeen otxuniy hele. Yighıd'esde yiğilyıb gırgınbı cone xaybişee gyuv'urecen, əq'ənaqa imaak'anancen.

³⁰ Məxüb milletın yighıb'esde yiğıl manzil haa'a.

³¹ Mane otxuniyn do İzrailıybişe manna† giyxhe. Mana vuc k'aşnişne toxumukub akar, rangısıb cagvaraba vob. Opxhınıysıb itv qadğuyın k'alet xhinne vob.

³² Mısee eyhen:

– Rəbbe inəxüd he'eva vod eyhe: «Sa vexhxha mannayna alyapt'ı şole qiyğiyne nasılıbışis havaace. Hasre manbişik'led g'acecen, Zı şu Misirğançe qığav'uyng'a şos sahree huvuyn gıney».

³³ Mısee Harunuk'le eyhen:

– Kup alyaat'u mançeeqa sa vexhxha mannayna haç'ee'e. Qiyğad Rəbbine ögiylqa gixhxhe qihniyne nasılıbışis havaces ixhecen.

³⁴ Rəbbe Mısayk'le uvhuyn xhinne, Harunee havacesva mannanan kup mugaavilenane q'utyeyne‡ hiqa giyxhe.

³⁵ İnsanarnane cigeeqa, Kana'anqa, qavaalesmee, İzrailıybişe yoq'ts'al (40) senna manna ooxhan.

³⁶ (Sa omer efana yits'ıb'esda pay vobna).

17

Ganzile gyodatstsen xhyan

¹ Gırgın İzrailin cəmə'ət Sin eyhene sahreençe yəqqı'lqa qığeç'e. Rəbbe manbişik'le uvhuyn xhinne manbı ulyoozar-ulyoozar avayk'an. Manbı Refidim eyhene cigeeqa qabı çadırbı g'iyxə. Maa'ad milletın ulyoğasın xhyan eyxhe deş.

² Mançıl-allar manbişe Mısa t'yats'axal hı'ı eyhen:

– Şas ulyoğasın xhyan hele!

Mısee manbişik'le eyhen:

– Nya'a şu zak'le cuvabbı eyhe? Nişil-allane şu Rəbb siliys ı'xı'yxə?

³ Milletis xhyan ıkkən eyxhe. Mançıl-allad manbişe Mısa t'yats'axal hı'ı eyhen:

– Nya'a şu şı Misirğançe qığav'u? İn şu şak, şınab, yişin uşaxarıb, həyvanarıd xhineka gyatt'asdemene hı'ı?

⁴ Mısee Rəbbilqa onu'u eyhen:

– İne milletık zı hucoone ha'as? Manbı zalqa g'aye gyooğa'asınçıl qepxha vob.

† 16:31 *Manna*: Man kar İzrailıybişik'le mankilqamee g'ıdecuva, manbişe mançin do «in hucoone» giyxhe.

‡ 16:34 *Mugaavilenana q'utyeyne*: mane q'utyeyne hək'ee Tovratee, menne cigabişee yid otk'uniyn.

⁵ Rəbbe Mısays inəxdun alidghınıy qele:

– Vakasana sabara milletın aǵsaqqalar qopt'ul milletne ögiyl hoora. Nil eyhene damays i'xı'yn əsayid xıyaqa aleet'e.

⁶ Maane Xorev eyhene ganzıl Zı yiǵne ögiyl ulyozaras. Mane yiǵne xilene əsaaka ganzile k'ena it'umda i'xe, mançeence milletis ulyoǵasın xhyan qıǵeç'es.

Mısee İzrailıne aǵsaqqalaasına ögiyl həməxüd ha'a.

⁷ Mısee mane cigaynıd do Massayıy Meriva (*siliys i'xı'y, cuvabbı uvhiy*) giyxhe. Ma'ad İzrailıbışe cok'le cuvabbı eyheva, «Rəbbir şakaniyxan deşxhee, de'eşdaniyxanva» uvhu, Rəbbir siliys i'xı'va man do giyxhe.

Amalekaaşikan saç'uvkiy

⁸ Mançile qiyǵa Amalekar Refidimeeqa abı İzrailıbışıka suç'ookanbı.

⁹ Mısee Yeşuayk'le eyhen:

– Hark'ın milletike insanar g'əvxə, yişdemee Amalekaaşıka saç'uvkecen. Zı g'iyqa Allahne əsaaka tepayne q'oma ulyozarasda.

¹⁰ Yeşueeyid Mısee uvhuyn xhinne ha'a, hark'ın Amalekaaşıka siç'ekkvana. Mısa, Harun, Xur hapk'ın ıqeebaç'enbı tepayne q'omaqa.

¹¹ Mısee xileppı ooqa qı'imee İzrailıbı ğamebaxhenbınıy, mang'un xileppı ozzur avqa qeetxhamee, ğamebaxhe giviǵalanbı Amalekar.

¹² Mısayn xileppı oyzaranbı, mang'usse xileppı orzuliyyalike ooqa qa'as dəxəmee, Haruneeyiy Xuree g'aye abı Mısa çılqa gya'a. Mang'un sa xıl aqqaqqan Harunee mansad Xuree. Məxüd verıǵ k'yooçesmee, manbışe mang'un xileppı xəə aqqaqqa.

¹³ Məxüb Yeşuee Amalekbı cune g'ılncıke alǵaa'a.

¹⁴ Rəbbe Mısayk'le eyhen:

– İnsanaaşe yik'el aqqecenva kitabeeqa ok'ne. Qiyǵad Yeşuayk'le eyhe, Zı Amalekaaşın docad ç'iyene aq'vale hakkal ha'asın.

¹⁵ Mısee q'urban ably'aan ciga ali'ı çin doydud YAHVE Nissi (*zas Rəbbee ğamxhesda guc hoole*) gıxhxhı,

¹⁶ eyhen:

– Zı Rəbbılqa k'ın g'iysar, Rəbbee Amalekaaşıkana dəv'ə ç'əv ha'as deş.

18

İtron Mısaysqa arayle

¹ Midyanaasına kaahinık'le, Mısayne abatteyk'le İtronuk'le Allahee Mısayneyiy İzrailıbışdemee hı'ıyn karbıyiy Rəbbe manbı Misirǵançe qıǵav'uy g'iyxhe.

²⁻³ Mısayne abattee İtronee Mısayna xhunaşşe Tsipporayıy q'öole uşax yı'q'əlqa qıkkeka. Mısee ögiylycarniy cuna xhunaşşe dekkine k'anyaqa g'axıyvu. Mısee «Zı menne cıgee, merna xhinne ıxhava» uvhu, dixbışde sang'un do Gerşomniy (*menne cigayna*) gıxhxhı.

⁴ «Dekkee i'bəədat hı'iyne Allahee zas kumag hı'ı, fironne g'ılncıke g'attixhan hı'ıva» uvhu, mansang'unud do Eliyezerniy (*Allahee zas kumag ha'a*) gıxhxhı.

⁵ Mısayna abattey İtron, dixbışikayıy xhunaşşeyka sacıgee sahreeqa Mısa eyxhene Allahne suvaysqa arayle.

⁶ İtronee Mısayk'le eyhecenva insan g'ıxele:

– Zı yiǵna abattey İtron xhunaşşeykayıy q'öne yiǵne duxayka vasqa i'qqə vor.

⁷ Mısa abbateysqa qıǵeç'u mang'une ögiyl k'yorzul, ubba ha'a. Sana-sang'uke qidghınbı ha'a manbı çadıreeqa ikkebaç'e.

⁸ Mısee abatteys, Rəbbe İzrailybışdemee fironulqayiy Misirbışılqa all'iyn yiğbı, co yəqqə opxhunna əq'üba, sayib Rəbbe co nəxübiy g'attivxhan hav'uva yuşan ha'a.

⁹ İtron Rəbbe İzrailybışis yugvalla hav'uva, manbı Misirbışde xılənçe g'attivxhan hav'uva geer şadexhena.

¹⁰ Mang'vee eyhen:

– Şu fironneyiy Misirbışde xılənçe g'attivxhan hav'une Rəbbis şukur vuxhena!

¹¹ Həşde zak'le ats'an Rəbb manisa allahaaşile nimeexheyir xərra vor. Mang'vee millet hooyç'an-g'oyç'anne Misirbışde xılənçe g'attixhan hı'ı.

¹² Qiyğa Mısayne abatee İtronee, Allahıs medın-medın q'urbanbı allya'a. Haruniy İzrailybışin ağsaqqalar, Mısaykayiy cune abatteyka sacigee Allahne ögee gıney oxhanas abayle.

Mısee ç'ak'ınbı g'əəxə

¹³ Qinne yiğıl Mısa milletne məhkamayqa ilyakka. Milletıd miç'eediyle exhalqamee Mısayne hiqiy-alla iliyk'ar ıxha.

¹⁴ Mısayne abatteyk'le mang'vee milletık ha'an g'acumee, eyhen:

– Ğu hucoone milletık ha'a? Nya'a ğu sayrena məhkama ha'a, nya'a manimeen millet yiğne hiqiy-alla miç'eediyle exhalqamee iliyk'ar axu?

¹⁵ Mısee eyhen:

– Millet zasqa Allahee eyhen ats'axxhes adayle.

¹⁶ İnsanar sana-sang'uka parxaçeepxhamee, zasqa abayle. Zınad manbışde neng'uqa nena bınahiyva eyhe. Sayid zı manbışis Allahne g'ayda-q'aanunbışike yuşan ha'a.

¹⁷ Abatee Mısayk'le eyhen:

– Ğu man qotkuda deşod ha'a.

¹⁸ Ğunar, vasqa abaylenbıb mançike saccu oozaranbı. Sang'unemee mana geeb yı'q'na işib. Vassecab mana iş haa'as vəxəs deş.

¹⁹ Ğu zal yugda k'ırı gyaqqe, zı vak'le həşde sa kar eyhes. Hasre Allahır vaka ixhecen! Allahneyiy milletne yı'q'nena ixhe, milletın nyaabiy dağamiyvalla opxhan, ğu Mang'us yuşan he'e.

²⁰ Manbışik'le g'ayda-q'aanun, ha'asın işbı, qopkuna yəq Haagve.

²¹ Milletıke kar əxən, Allahıle qəvəyq'ənan, cuvabil ulyoozaran, pılıka alivşes dyooxhen insanar g'əvxə. Manbı aazırıng'us (1000), vəşing'us (100), xhots'aling'us (50), yıts'ing'us (10) ç'ak'ınbı xhinne gyuvxhe.

²² Manbışe məhkamabı he'ecen. Cosse ha'as əxən işbı hasre cocad he'ecen, dağamınbıd, dəxənbıd vasqa allecen. Məxüd manbışe vas kumag ha'as, valqa gyooxhana işib k'ıl quvxhes.

²³ Ğu məxüd he'eene, Allahısıd man ikkiykıneene, vasse örxəs əxəsda. Milletıd yik' sibık qı'ı xaaqa siyk'alıy.

²⁴ Mısee abattel k'ırı alixxhı, mang'vee eyhen xhineyid ha'an.

²⁵ Mısee İzrailybışde əreençe kar əxənbı g'əvxü, milletıs ç'ak'ınbı xhinne giviyyxhe. Manbışike aazırıng'us, vəşing'us, xhots'aling'us, yıts'ing'us ç'ak'ınbı vooxhe.

²⁶ Mane yiğile otçu manbışe milletıs məhkamabıd ha'a ıxha. Manbışe cosse əxən işbı cocad ha'a ıxha, dağamınbı, dəxənbı Mısaysqa adayle ıxha.

²⁷ Qiyğa Mısee cuna abattey yəqqılqa araççe. Abatteyir siyk'alna cune ölkeeqa.

1 İzrailıybı Misireençe qığeepç'iyne xhebıd'esde vuzane ts'eppiyne yiğil Sinayne sahreeqa hiviyxhar.

2 Refidimğançe qığeepç'ı, manbı qavaylenbı Sinayne sahreeqa. Manbışe suvalqa ı'lqəəne cigee çadırı bı giyxə.

3 Mısa suvalqa Allahısqana ılqeç'e. Rəbbe mana suvale qort'ul eyhen:

– Yaaq'ubıke g'abıynbışik'le, İzrailıybışik'le eyhe:

4 «Şok'le Zı Misirbışik hı'ıynıd, nəxübiy şu q'aacırın xhinne xılibışıl Zasqa qabıyid g'acuyn.

5 Həşdiyle şu Yizde cuvabil yugda k'ırı gyaqqeene, Yizda şokana mugaavile havaaceene, manisa milletbışile Zas delesın millet şu vuxhes. İn dyunyecad Yızın vodun,

6 şunab Yizdemee kaahinaaşın ç'ak'ınbı, paçcahar vuxhes, muq'addasın millet ixhes». Man gırgıne İzrailıybışik'le eyhe.

7 Mısa avqa giç'u milletin ağsaqqalar sav'u, Rəbbe uvhuyn gırgın manbışis yuşan ha'a.

8 Milletin cad inəxdun alidghıniy qele:

– Rəbbe uvhuyn gırgın şı ha'asın!

Mısee manbışın alidghıniy Rəbbis hixhar ha'a.

9 Rəbbe Mısayk'le eyhen:

– Zı yiğne k'anyaqa k'ışşeyne buludee ayres, milletık'le Zı vaka yuşan ha'a g'ayxhı valqa gırgıne gahbışiscad inyam he'ecenva.

Mısee milletin uvhuyn Rəbbilqa hixhara'ang'a,

10 Rəbbe meed Mısayk'le eyhen:

– Milletısqa hark'ın manbışik'le eyhe: g'ıynayiy g'iyqa manbı məttıba vuxhecen, tanalinbıd hoğlecen.

11 Qıtsıqiys Rəbbe nəxüdiy uvhu, həməxübub vuxhecen, Rəbb milletin ulene ögiyl Sinayne suvalqa giç'es.

12 Suvayne hiqiy-alla milletin mee sarhad ts'its'av'u manbışik'le eyhe: «Suvalqa ılqımeebaç'e, mançik xıl simet'a. Suvayk xıl set'una g'ilymaraççe, gik'e.

13 Məxrına ixheene, g'ayeyqqaye hele vukukaye gek'a gik'e, saccu mang'uk xıl simet'a. İnsan ixheyir həyvan vuxheyib əq'ənançecab gyuvk'e, g'ilymabaççe». G'argıne gaçençe xılıyna syuty hav'umee, manbışisse suvalqa ılqeepç'es vəəxə.

14 Mısa suvayle g'ic'u milletık'le gicəpxeva eyhe. Manbışed tanalinbı hoyğalanbı.

15 Mang'vee milletık'le eyhen:

– Qıtsıqiys Rəbbe nəxüdiy uvhu, həməxübub vuxhe. Sayid yik'el aqge yadaaşik xıl simet'a.

16 Xhebıd'esde yiğil miç'eed xəy g'əhədaqqə giyğal, ts'ayılpan eyxhe, k'ışşeyn bulud suval ooqa sadayle, g'argıne gaçençenab it'umna syuty vooxhe. Çadırı bışisneebın gırgın insanar mançile it'umba qəvəyq'ənanbı.

17 Mısee Allah qızaxecenva insanar cone çadırı bışisse suvaysqa saa'a.

18 Rəbb Sinayne suvalqa ts'ayine ar giç'uva suva kumayncab alyabat'a. Mane suvayle xəne peşteençen xhinne kuma ı'lqəə eyxhe. Mane gahıl suva it'umba ı'ğviykarna,

19 ittehesu g'argıne gaçençena syutyub geeb qooxhe giviyğal. Mısee eyhençis Allahee alidghıniy xəybı g'əhədəqqəne sesika qele ıxha.

20 Rəbb Sinay eyhene suvayne q'omaqa giç'u, maqa Mısa qoyt'al. Mısa maqa ılqeç'umee,

21 Rəbbe mang'uk'le eyhen:

– Giç'e milletık'le eyhe, Rəbb g'acesva çosva gyuvxhune sarhadile ılqımeebaç'ecen. Uvhuyn hide'eene con gellesınbı hapt'asınbı.

²² Rəbbisqa qeepxhesın kaahinaaşın ç'ak'ınbıb gicəpxı' vuxhes vukkan. Uvhuyn hide'eene Rəbbe manbışıkınıd ha'asın.

²³ Mısee Rəbbik'le eyhen:

– Nya'a Ğu şak'le uvhu dişdiy «Suvayne hiqiy-alla sarhad ts'its'av'u mançike er hee'eva». Mançil-allad milletın Sinayne suvalqa gov gyuvxhes deş.

²⁴ Rəbbe eyhen:

– Giç'e, vakasana inyaqa Harun ayre. İlahiyetçeeşine ç'ak'ınbışeb, milletınıd suvalqa Rəbbisqa ı'lqəva sarhad ilğimooc'ecen. Uvhuyn hide'eene Rəbbe cokun ha'asın.

²⁵ Mısa suvayle giç'u man uvhuynbı milletılqa hixhar ha'a.

20

Allahna yits'ible əmr

¹ Allahee inəxdun əmırbı huvu:

² Zı Rəbb, yiğna Allah vorna, ğu Misireençe qığavhuna, nukariyvalike g'attixhan hı'ına.

³ Hasre vaqa Zale ğayrı mebin allahar mooxhecen.

⁴ Ğu vada byuty xəybışker, ç'iyebışker, xhyanbışker hıma'a.

⁵ Məxdine byutyaaşis k'yumoyzar, ı'bəədat hıma'a. Zı Rəbb, yiğna Allah vorna, şu merna Zaka sa aqqaqqamee Zı mançis öörəxə deş. Zı g'imece eyxhene dekkaaşine uşaxaaşılqa xhebne-yoq'ne nasılee Zı yiğbı allya'as.

⁶ Zı ikkiykın, Zı uvhuynbı ha'anbışdemee aazır nasılbişis yugvalybı ha'as.

⁷ Nişil-alla qadiy Rəbbin, yiğne Allahın do ghalelqa ılymaat'a. Məxrına ixheene Rəbbe yiğbı allıdyı'ı g'alerçes deş.

⁸ Şabbat yik'el aqqe. Man yiğ manisa yiğbışike curu'u, muq'addasın yiğ he'e.

⁹ Yixhne yiğee yiğın gırgın işbı g'acu ç'əv he'e.

¹⁰ Yiğhid'esın yiğid, Şabbatıd hasre Rəbbis, yiğne Allahıs ixhecen. Mane yiğil ğunab, dixbışeb, yişbışeb, nukaraaşeb, həyvanaaşed, menne cigeençe qabı yiğne şaharbışee aaxvanbışeb nenacab iş hımaa'acen.

¹¹ Yixhne yiğee Rəbbe xəybıyiy ç'ie, deryahbı, dyunyeylin gırgıncad kar itxhın. Yiğhid'esdemee yiğil Mang'vee manzil haa'a. Mançil-allab Rəbbe Şabbatne yiğis barakat hoole, man yiğ manisa yiğbışike cura'an, muq'addasın yiğ ha'a.

¹² Dekkısıy yedis hı'rmat gyuvxhe. Mançil-allab ğu, Rəbbe, yiğne Allahee, vas huvuyne cigabişee xiliyna ı'mı'r haa'as.

¹³ İnsan gimek'a.

¹⁴ Zina hıma'a.

¹⁵ Qümöqə.

¹⁶ Mering'vee hıdı'ıyn, karalıdəən kar gardanaqa gimiyxhe.

¹⁷ Mering'une karalqa ul hımaa'a. Şavnecab xaalqa, xhunaşşelqa, nukarılqa, yats'ılqa, əməlelqa nişilqacab ul hımaa'a.

¹⁸ Milletık'le ts'ayılpın, xəybı g'əhədəqqə, suvayle ı'lqəən kuma g'acumee, g'argıne qaçeençena syuty g'avxhumee, manbı it'umba qəpqrı'n suvayle əq'əna qeebaxhe.

¹⁹ Manbışe Mısayk'le eyhen:

– Ğucar şaka yuşan he'e. Ğu eyhen şak'le g'ayxhes. Hasre Allah şaka yuşan hıma'acen. Mana şaka yuşan he'ee, şı hapt'asınbı.

²⁰ Mısee milletık'le eyhen:

– Qıməəq'ən. Allah şu siliys üvxəs arı. Mana sayid şu bınahbı hıma'acenva, şu qəvəəq'əna'ascar arı.

²¹ Millet əq'əna ulyoyzar. Mısar ayk'anna Allahnane k'aarine buludusqa.

24

Allahee İzrailıybişika mugaavile haa'a

¹ Rəbbe Mısayk'le eyhen:

– Ğu, Harun, Harunun dixbı Nadav, Avihuyiy sayir İzrailıybişde ağsaqqalaaşike yights'al (70) insan Zaqqa ılqeeç'ı, Zas əq'ənançecab k'yoozre.

² Qiyğaler, Zaqqana sacco ğu qixhe mansabı deş. Millet inyaqa ılqımeç'ecen.

³ Mısee Rəbbe uvhuynbıyiy Mang'un g'ayda-q'aanun milletis yuşan hı'imee, milletincad mang'us cuvab qele:

– Şi gırgın Rəbbe uvhuyn xhinne ha'as!

⁴ Mısee Rəbbe uvhuyn gırgın oyk'anan. Mana miç'eer çakra suğots'u suveeqa l'lqəəne cigee q'urbanı allya'an ciga alya'a. Qiyğale İzrailıyne yits'ıq'öne (12) nasılıs curayda-curayda mang'uee g'ayeyn dirakbı ulyozar ha'a.

⁵ Mançile qiyğa mang'uee İzrailıyne mek'vunbişisqa Rəbbis mek'vun congariy medın-medın q'urbanna allya'as ilekka.

⁶ Mısee həyvanaaşike gyopts'una sura eb lyagameeqa saa'a, avxunab q'urbanı allya'an cigalqa k'yaa'a.

⁷ Mang'uee Rəbbika mugaavilenan kitab alyaat'u, maa'ad otk'uninbı milletis qədəqqə. Milletin eyhen:

– Şi Rəbbe uvhuyn gırgınçıl k'ırı gyaqqı, gırgın Mang'uee eyhəxüd ha'as.

⁸ Qiyğa Mısee lyagameena eb alyapt'ı milletılqa hooçav'u eyhen:

– Haane Rəbbe şoka hav'uyne mugaavileyna eb. Mang'uee uvhuyn karbı mugaavile vob.

⁹ Mançile qiyğa Mısa, Harun, Nadaviy Avihu, sayir yights'al (70) İzrailıyına ağsaqqal suvalqa ılqeebaç'e.

¹⁰ Maa'ar manbişik'le İzrailıybişda Allah g'ece. Mang'une g'elybişik avud lagarane gıranne g'ayeyke hı'ıyn, məttın xəy xhinnen sa kariyne.

¹¹ Allahee İzrailıyne ç'ak'inbişilqa xıl g'oyt'al deş. Manbişe otxhun-ulyooğan, Allahır g'ecena.

Mısa Sinayne suval

¹² Rəbbe Mısayk'le eyhen:

– Suvalqa Zaqqa ılqeeç'u, maa ulyozre. Zı vasqa, millet xət qa'asva hets'uyne g'ayebişil Zı opk'unna q'aanun, g'ayda qevles.

¹³ Mısa Allahne suvalqa ılqeeç'esva cus kumag ha'ane Yeşuayka ayk'an.

¹⁴ Mang'uee ağsaqqalaaşik'le eyhen:

– Şi şosqa savk'alamme inyaa ulyoozre. Haruniy Xur şoka aaxva, vuşuyiy dağamiyvaleeqa girxhu manbişisqa hak'necen.

¹⁵ Man uvhu Mısa suvalqa ılqeeç'e. Mane gahıl suva buludun avqqaqqa.

¹⁶ Rəbbin Nurud Sinayne suval g'ece eyxhe. Yixhne yiğna buludun suva avqu vuxha. Yighıd'esde yiğıl Rəbbe Mısa buludeeñçe qoyt'al.

¹⁷ İzrailıybişik'le Rəbbin Nur suvane q'oma, maane gırgın gyoxhxhan ha'ane yalavne ad g'ece.

¹⁸ Mısa buludeeqa k'iç'u suvalqa ılqeeç'e. Mana suval yoq'ts'al (40) yiğnaiy yoq'ts'al xəmnə axva.

32

K'inəğəyke hav'una boğa

¹ Milletik'le Mısa suvayle gidəə g'acumee, manbı Harunne hiqiy-alla sabı mang'uk'le eyhen:

– Şak'le şı Misirğançe qığav'uyne Mısayne vuk'lelqa qadıyn ats'a deş. Mançıl-allab oza qıxha şasın allahar hee'e, manbışe şas yəq haagvecen.

² Harunee manbışik'le eyhen:

– Vuşde xhunaşşeeşe, yişbışee, dixbışe k'ırıyk qı'in k'inəəğəyn tenebı zasqa alle.

³ Milletıncad k'inəəğəyke hı'iyn tenebı k'ırıbışile g'ayşu Harunusqa adayle.

⁴ Harunee manbışe adıyn k'inəəğə alyaat'u, ts'ayıl rışşı qı'ı mançike boğayk akaran sa kar ha'a. Qiyğab hoots'u-q'oots'u boğayk akara qaa'a. Hav'una boğa g'avcu, manbışe eyhen:

– İzrailıybı, şu Misirğançe qığav'uyın vuşun allahar haane!

⁵ Harunuk'le man g'acu, boğayne ögiyl q'urbanbı alyaa'an ciga ali'ı eyhen:

– G'iyqa Rəbbis bayram alğahas!

⁶ Qinne yiğıl millet çakda miç'eeqana suğots'u, q'urbanbı allya'a. Mançile qiyğa millet otxhun-ulyoğasva giyar, mançe suğots'umeeyib, mık'ar ha'a.

⁷ Manke Rəbbee Mısayk'le eyhen:

– Zaara ixhe suvayle giç'e. Ğu Misirğançe qığavhuyn millet qopkune yəqqı'le qıkkeç'uvud.

⁸ Nimee zaraba manbı Zı haagune yəqqı'le qıkkepç'iynbı. Manbışe cos k'inəəğəyke boğa hav'u, çıs ı'bəədatbı hı'ı, q'urbanbı ali'ı uvhuyn: «İzrailıybı, haane şu Misirğançe qığav'uyın allahar!»

⁹ Rəbbee Mısayk'le meed eyhen:

– İne milletna hı't'iyvalla Zak'le g'avcuna.

¹⁰ Havaasre Zı ine milletılqa Yızda qəl k'yaa'as, manbı ç'iyene aq'vayle havaakal haa'as! Vakked sa xəđın millet g'alya'as.

¹¹ Mısee cune Rəbbis Allahıs miz k'yaa'a:

– Rəbb, Ğu Yiğne milletılqa qəl hımaa'a. Nya'a, Ğu dişdiy manbı Misireençe xəne q'uvvatıkaneyiy q'udratıkanə xıleka qığav'u?

¹² Misirbışe eyhesın: «Rəbbee manbışikın ha'asva, ç'iyene aq'vayle havaakal haa'asva Misirğançe qığav'u suvabışısqa qabı». Nişil-allane Ğu Misirbışe man cuvabcad ghalyaqa alyat'asın kar ha'as? Hucoone ixhes, qəlasın hıma'a, milletılqa yiğbı allıma'a.

¹³ Yiğın g'ular İbrahim, I'saq', İzrail yik'el qavalee'e, Ğu manbışıs Valen k'in g'assır uvhunniy «Zı şoke g'abıynbı xəəđın xənebımee geeb qaa'as, in Zı şos helesva uvhuyn cigad, gırgıne gahbışıs şoke g'abıynbışıs heles».

¹⁴ Man g'ayxhı Rəbb güvəna qexhe, Cune milletılqa g'axuvlesva uvhuna balyaa g'uxoole deş.

¹⁵ Mısa suvayle xıle q'öne g'ayel otk'unin q'aanunbı ana geç'e. G'ayebışde ine aq'vaylid, şene aq'vaylid otk'un ıxha.

¹⁶ Man g'ayebı Allahee hı'ı, çılqad man q'aanunbı Vucee hets'u oyk'an.

¹⁷ Yeşuak'le milletna ts'ir g'avxhu Mısayk'le eyhen:

– Millet ulyozzurne cigeençe sıç'ookvan nıq'ıd qöö.

¹⁸ Mısee mang'une cuvabıs eyhen:

– Zak'le ğameebaxhenbışdayiy avub aaxvanbışda ts'ir deş, mə'niy qəbəqqə g'iviyxhe.

¹⁹ Mısa çadırbı gı'xhı'yne cigaysqa qarımee, maana boğayiy maa'ad ha'an mık'ar g'acu qəllamışexhena. Suvalqa ı'lqəəne cıgee mang'vee qəln xıle aqqıyn q'aanunbı otk'unin g'ayebı ç'iyes gyuvotxhur haq'vra'anbı.

²⁰ Mang'vee manbışe hav'una boğa ts'ayeeqa huvopxhur gyooxhan haa'ana. Mançike axuyn karıd getu-getu toozalqa sak'ala'a. Qiyğa man toozud xhinel alıkı'ı, İzrailıybışısqa ulyoğas ilekka.

21 Mısee Harunuk'le eyhen:

– Mane milletın vak hucoone hı'ı, ğu manbı məxbıne xəbne bınaheeqa av'u?

22 Harunee eyhen:

– Yızda xərna, qəllamışmexhe. Vak'lecad ats'an ine milletıs nimeeyiy qəlasın ha'as ikkiykanva.

23 Manbışe zak'le uvhuyn: «Şi Misirğançe qıǵav'uyne Mısayne vuk'lelqa hucoome qadı şak'le ats'a deş. Mançıl-allab şas allahar hee'e, manbı şale ögee hudooracen».

24 Manke zınad uvhuyn: «Şavukayiy k'inəəğəyke hı'iyın kar vod, man cule g'ayşecen. Milletııd k'inəəğə zasqa adıyn. Zınad man k'inəəğə ts'ayeeqa huvotxhur, mançikeb ina boǵa quvxha».

25 Mısayk'le g'ecen, millet yəqqı'le qıǵeç'u vod. Naş qıxay yik'el hixan hı'iyın xhinne, millet yəqqı'le qıǵeç'u eyxhe. Harunee mançıs yəq huvu vuxha. Manbışe ha'ançile duşmanaşed əqənabınıy ha'as.

26 Mısa çadırbı gı'xhı'uyne cigaysqana qıxha eyhen:

– Rəbbin sura aqqına zasqa qora.

Man g'ayxhı Leviyne nasileençen gırgınbı mang'usqa savayle.

27 Mısee manbışik'le eyhen:

– Rəbbe, İzrailıyne Allahee, inəxüdüd eyhe: «Vuşde gırgınç'vee yı'q'eeqa g'ılınç qe'ecen. Şu çadırbı gı'xhı'uyne cigayne q'omançe k'anyaqqamee vuşun çocar, hambazar, k'anenbı gyabat'a hudoora, həməxbıb yı'q'əlqa savk'le».

28 Leviyne nasılenbışe gırgın Mısee uvhuyn xhinne ha'a. Mane yiǵıl milletna xhebıd aazırılqa ələəna insan gik'u.

29 Mısee Leviyne nasılenbışik'le eyhen:

– Şu g'iyına vuşde dixbışdayiy çocaaşına eb k'yav'u, şucab şu Rəbbis g'apsır. Mançıl-allab Mang'vee şos g'iyına xayır-düə hevles.

30 Qinne yiǵıl Mısee milletık'le eyhen:

– Şu geeb xəbna bınah hav'u. Zı həşde Rəbbisqa ılqeç'es, şavuk'lene ats'a, sayid zasse həməxüd ha'as əxə Rəbb vuşde bınahıle ilyheç'e.

31 Mısa Rəbbisqa sak'ı eyhen:

– İne milletın cos kınəğəyke allahar hav'u, geeb xəbna bınah opxhun.

32 Zı Vake heqqa, hucoone ixhes manbışde bınahıle ilyheç'e. Vas manbışde bınahıle ilyheç'es dekkaxhe, manke yızınıd do Yiǵne kitabeençe* hakkal he'e.

33 Rəbbe Mısayk'le eyhen:

– Zas bınahısın kar hı'ına insan Yızde kitabeençe hakkal ha'asda.

34 Həşdiyle hoora, Zı vak'le millet nyaqayiy qıkkeva uvhu, hamaqab manbı quvkee. Yızın malaaıkıd yəq haagva, vale ögiyl əlyhəəs. Mançına gah qabımee, Zı manbışda caza hav'une bınahıl-alla qevlesda.

35 Sabara gah ılğevçuyle qiyǵa, Rəbbe Harunee hav'uyne boǵal-alla milletılqa it'umun ık'arbi salat'a'a.

33

1 Rəbbe Mısayk'le eyhen:

– Ğunar, ğu Misirğançe qıǵavhuyn milletıd ine cigeençe qıǵeepç'e. İbrahimıs, I'saq'ıs, Yaaq'ubus Zı k'in g'assır «Zı şoke g'abıynbışıs hevlesva» uvhuynne ciga-bışeeqa hudoora.

2-3 Manbı nyakiy itv gyodatstsen cigabı vod. Zı maabın Kana'anbı, Emorbı, Q'etbı, Perizbı, Q'ivbı, Yevusbı mançe g'ee'epşesınbı. Şu geed hı't'iy millet ıxhal-alla, yəqqə şokun hidya'asva Zı şoka əlyhəəs deş. Zı vale ögiyl maqa malaaık g'axıles.

* 32:32 *Yiǵın kitab*: mane Allahısneene xəybışeeene kitabee, Cune ummatne qopkune insanaaşın do bı otk'un.

⁴ Man qəlıkan cuvab g'ayxhı millet geşşe giyǵal. Neng'vecad uftanın karbı qa'a deş.

⁵ Rəbbe Mısayk'le uvhuynniy:

– İzrailıbışik'le inəxüd eyhe: «Şu hı't'iy milletid. Zı şoka sık'ırraxheyir ark'innaxhiy, Zı şokun ha'asinniy. Həşdemee şu, şolyun uftanın karbı g'ayşe, Zak'led ats'axxhes şok hucooyiy ha'asva».

⁶ Məxüd Xorev eyhene suvalqa ı'lqəəne cigee İzrailıbışe colyun uftanın karbı g'eşşenbı.

Rəbbika yuşanaa'ana çadır

⁷ Mısee çadır insanar vooxhene cigayle xılece şaqana güvxü vuxha. Mısee mane çadırın do «Rəbbika yuşanaa'ana çadır» giyxhe. Rəbb t'abala'ana insan mane çadırısqa arayle ıxha.

⁸ Mısa Rəbbika yuşanaa'ane çadırısqa əlyhəəne gahıl, millet oza qıxha, cone çadırbışde ghalee ulyozzur, mana çadıreeqa ikkeç'esmee mang'uqa ilyakka ıxha.

⁹ Mısa Rəbbika yuşanaa'ane çadıreeqa ikkeç'umee bulud dirak xhinne givç'u, Rəbb Mısayka yuşana'ane gahıl çadırne ghalee ulyoozar vuxha.

¹⁰ Milletık'le buludna dirak çadırene ghalee g'avçumee, manbı oza qeepxha cone çadırbışde ghalee ı'bəədat niyxhe ha'an.

¹¹ Mısayiy Rəbb sana-sang'uka hambazar xhinne yuşan ha'a vuxha. Mançile qiyǵa Mısa çadırbı gı'xhı'yne cigeeqa siyk'al ıxha. Mang'una mek'vna kumagçiynee Nunna dix Yeşua mane çadırike curexhe ıxha deş.

¹² Mısee Rəbbik'le eyhen:

– Ğu zak'le «in millet hot'leva» uvhu. Zaka vuşuyiy g'axilesvad uvhu deş. Ğu uvhuyn «Zak'le ğu doyuqa ats'a, ğu Yizde ulesqa yugra qarı».

¹³ Hək'erar Yiǵne ulen zı aqqıxheəne, hucoone ixhes zak'le Yiǵna yəq haagve. Məxür zak'le Ğu ats'axxhes, Yiǵne ulenır zı aqqasda. Hucoone ixhes, in insanaar Yiǵın millet ıxhay yik'el hixan hıma'a.

¹⁴ Rəbbe Mısayk'le eyhen:

– Vas rəhətəda ixhecənvə, Zıcar vaka ı'qqəs.

¹⁵ Mısee Rəbbik'le eyhen:

– Ğu şaka ı'qdəəsxhe, şı inçe qıǵmaa'a.

¹⁶ Ğu şaka hidyark'ınee, nişikəne ats'axxhes Yiǵın milletid, zınar Yiǵne ulen avquvubva? Nişikəne menne, zınar, Yiǵın milletid çiyeyne aq'valyne milletbışike cura'as əxəs?

¹⁷ Rəbbe Mısayk'le eyhen:

– Ğu Yizde ulesqa yugra qarıva, Zak'le ğu doyuqa ats'ava, Zı ğu uvhuyn ha'asın.

¹⁸ Mısee eyhen:

– Hucoone ixhes, manke Yiǵna ǵırgına xəbvalla zak'le haagve.

¹⁹ Rəbbe eyhen:

– Zı Yızda ǵırgına yugvalla vak'le haagvasda, Zı Yızın YAHVE doydud vak'le ats'axhya'asın. Zas ıkkənanǵ'us Zı yugvalla, vukkananǵ'usub rəhı'm haa'as.

²⁰ Vak'le Yızın aq'va g'aces deş. Yızın aq'va g'acuna insan üç'ürə axvas deş.

²¹ Qiyǵa Rəbbe eyhen:

– Haane Yizde k'anene ganzil ciga vobna, mançil ulyozre.

²² Yızın Nur inençe ı'lǵəəmee, Zı ğu ganzeəne sacıgeeqa gıxhxhı, ooqad Zı ılgəç'esmee xıl aqqas.

²³ Qiyǵa Zı mançe xıl g'ayşumee, vak'le Yızın yı'q'cad g'aces, aq'va g'aces deş.

34

Menne g'ayebişil otk'unin q'aanunbı

¹ Rəbbe Mısayk'le eyhen:

– Şene ögiylına xhinne q'öble g'aye hoots'e. Zı mançilid, ğu şenke haq'varı'iyne g'ayebişil otk'uninbı ok'vanas.

² Miç'eer Sinayne suvalqa ılqeq'e. Suvane q'oma Yizde ögiyl ulyozre.

³ Vaka suvalqa vuşucar ılqemeç'ecen, suval vuşucar mexhecen. Suvayne hiqiy-alla çavra-vəq'əd uxhmiyxhancen.

⁴ Rəbbe Mısayk'le uvhuyn xhinne, Mısee şene ögiylına xhinnena q'öble g'ayeb hoots'u, yicbıd alyat'u miç'eer çakra Sinayne suvalqa ılqeq'e.

Rəbb Mısays dyagu

⁵ Rəbb buludne ar giç'u, Mısayne k'ane ulyorzul Cun do, YAHVEva, eyhe.

⁶ Mısayne ögiyle ı'lgəmee eyhen:

– YAHVE Zı vorna, rəhı'mıkana, qıdiykkın insanaaşis geed helena Rəbb Allah Zı vorna. Zaqa geed xədnın sabır, badaldyooxhena yugvalla vobna.

⁷ Aazırıkane nasılıbışis yugvalla haagva. Hı'iyın qəlan karbiyyıy qopkune yəqqı'le sapk'ılıybı, bınahbı Zı yik'elixan ha'a. Taxisirang'uk'le vaqa taxisir deşodva itteyhena meer Zıcar vor, məxbıne dekkaaşine uşaxaaşılqa xhebne-yoq'ne nasilee Zı yiğbı allya'as.

⁸ Mısa ek'ra aq'vakkena ç'iyelqa gizerçu Rəbbis ı'bəədat hı'ı,

⁹ eyhen:

– Xudaavanda zı Vasqa yugra qarixheene, hucoone ixhes, Xudaavanda, şaka qora. Şi hı't'iy milletıd ixheene, şı hı'iyın qəlan karbiyyıy bınahbı Ğu yik'elixan hı'ı, şı Vasqa Yiğın millet xhinne se'e.

Mısee g'ayebişil q'aanunbı otk'un

¹⁰ Rəbbe eyhen:

– Zı mugaavile haa'a: Zı yiğne milletıs həşdilqamee ç'iyelyne aq'valyne millet-bişik'le g'idecuyn əlaamatbı hagvas. Hasre yiğne hiqiy-allane milletık'le Rəbbe yiğneme hı'iyın g'acu qəvəq'necen.

¹¹ Həşde şu Zı eyhençıl yugda k'ırı gyaqqe, man Zı eyhen kar he'e. Zı şosse Emorbı, Kana'anbı, Q'etbı, Perizbı, Q'ıvbı, Yevusbı g'ee'epşesınbı.

¹² Şu əlyhəəsde cigabişee milletbişika mugaavile hımaa'a, mana vuşdemee gugu vuxhes.

¹³ Manbişin q'urbanbı alyaa'an cigabı hı'ğəkkar he'e, erın g'ayebı giyxvər he'e, Aşerayın yivarıd gyatxe.

¹⁴ Mering'une allahbişis ı'bəədat hıma'a, saccu YAHVEys ı'bəədat he'e, şu merna Zaka sa aqqaqqamee Zı mançis öörəxə deş.

¹⁵ Nyaggah mane cigabişee aaxvane insanaaşika mugaavilebı hıma'a, manbişe Zas cone allahbişika xayaanat ha'amee, q'urbanbı gyat'amee, şu qoot'alas, man otXHun bınaheeqa k'imabak'a.

¹⁶ Şu manbişde yişşaşike vuşde dixbişis yedar hımaa'a. Deşxheene, vuşde dixbişed manbişde içeeşe cone allahbişika Zas xayaanat ha'ang'a, manbişe ha'an ha'as.

¹⁷ Sayid şosun k'ınəəğ ts'ayıl rışşı qı'ı byuttar hıma'a.

¹⁸ Zı şok'le uvhuyn xhinne, uvhuyn gahıl Avivne vuza acıxamır deşin gıneybişin bayram ağehe. Mane vuza yiğhille yiğna ilydyadıyn gıney oxhne. Yik'el aqqe mane vuzaniy şu Misirğançe qığav'u.

¹⁹ Gırgın şos ts'etta yedike ıxhayncad, gadebıb, çavra-vəq'əyn vughulyın balabıd Yızınbı vod.

²⁰ Ts'eppa vuxhayne əməleyne q'uduxne cigeə urg qevle. Çine cigeə kar qidelesxhe gardan havaaq'ar hee'e. Şos ts'eppa vuxhayne dixbişde cigeə nuk'ra qele.

Hasre nenacar Zasqa xıl q'ərar immayleceñ.

²¹ Vuşun ha'asın işbı yixhne yiǵee he'e, yighıd'esdemee yiǵıl manzil hee'e. Kar ezaned sa'aned gahıl, yighıd'esın yiǵ manzilis cure'e.

²² Sukbı qiyşalang'a ts'ettiyne nugbarıka Şavuot (Ülycümbişin) bayram alǵehe. Sen ç'əvexheng'ad Alyadıyn Kar Sı'iyñ bayram alǵehexhe.

²³ Senee xhebne yəqqee vuşun gırgın adamer, vuşde Xudaavandne Rəbbine, İzrailyne Allahne hiqa savaleceñ.

²⁴ Zı vuşde hiqiy-alladıñ milletbı g'e'eşşu, vuşun ciga xət qa'as. Şu senee xhebne yəqqə Rəbbine, vuşde Allahne hiqa savaales vüqqəng'ə, şavussecañ yik' hı'ı vuşun ciga aqqas əxəs deş.

²⁵ Zas ablyaa'ane q'urbanna eb, acıxamırnane gınelqa k'yoohar hımaa'a. Peesaxıs (Allah qıdet'u ilǵeç'uyne) bayramısva gyuvk'iyne q'urbanın çuru miç'eediys imaxvacen.

²⁶ Yiǵne cigabişee ts'etta alyadıynçike inette yugun Rəbbine, yiǵne Allahne xaaqa alle.

Mısva çine yedine niknee qumooxhar.

²⁷ Rəbbee Mısayk'le eyhen:

– İñ cuvabbı ok'ne, inçis siki Zı vakayiy İzrailika mugaavile haa'a.

²⁸ Mısa maa'ar Rəbbika yoq'ts'al xəmnayiy yoq'ts'al yiǵna ıxha. Mang'vee maa'ad gıneyid, xhyanıd, vuççucañ ghalyaqa ıkkı deş. Mang'vee g'ayebişil oo mugaavileyn cuvabbı, yits'ible əmr, opk'un.

Mısayne aq'vayle nur k'yayk'an

²⁹ Mısa xılya'ab q'öble mugaavileyna g'aye avqu Sinayne suvayle Rəbbika yuşan hı'ı gəəmee, mang'uk'le ats'a deşdiy cune aq'vayle nur k'əə ıxhay.

³⁰ Harunuk'leyiy İzrailybışik'le Mısayne aq'vayle nur k'əə g'acumee, mang'usqa qeepxhes qəvəyq'ən vuxha.

³¹ Mısee manbı cusqa qoot'al, Harunur manbışın ç'ak'ınbıb Mısaysqa qabımee, mang'vee manbışika gaf haa'a.

³² Mançile qiyǵa gırgın İzrailybı mang'usqa savayle. Mısee Rəbbee cusqa Sinayne suvee quvuyn gırgın q'aanunbı milletısqa qele.

³³ Mısa yuşan hı'ı ç'əvxhamee, mang'vee cune aq'valqa şalavnıyxhe alyadaççen.

³⁴ Mısa Rəbbika yuşan ha'asva i'qqəmee, mang'vee aq'valın şalav g'eşşe ıxha. Qıǵeç'esnang'ad mang'vee meed vuk'lelqa şalav alyadaççe ıxha. Rəbbisse İzrailybışısqa sak'ımee, mang'vee cuk'le uvhuynbı manbışılqa hixhara'a ıxha.

³⁵ Mane gahıl İzrailybışik'le Mısayne aq'vayle nur k'əəniyxhe g'ecen. Mana manbışika yuşan ha'ang'ar vuk'lelin şal g'eşşen deşdiy. Mang'vee vuk'lelin şal sak'ı Rəbbisqa əlyhəəmeniy saccu g'eşşen.

40

Allahee İzrailybışik'le sahree yəq haagva

³⁶ İzrailybı safareenang'a, Rəbbika yuşan haa'ane çadırla buludna dirak xəəqə ts'its'avxhamee, manbı yəqqı'lqaniyxhe gyabak'anbı.

³⁷ Bulud xəəqə ts'its'devxhaylette, millet cigeençe i'ǵiykaran deşdiy.

³⁸ Safariy ç'əvuvoxhamee, Rəbbin bulud İzrailyne milletne ulene ögiyl, yiǵniyiǵın çadırlı oo vuxha, xəmdemee mane buludee ts'a gyotxhan ıxha.

Raq'ambı

11

İzrailıybışe Rəbbilena haa'a

¹ Millet əq'übeeqa gitxhuva, manbışe Rəbbilena haa'a. Man g'ayxhı Rəbbee it'umba qəl hav'u. Rəbbin ts'a manbı aaxvane cigayne nekke mıglekne çadırbışik qexha.

² Milletıncad Mısalqa ona'a giyğal. Mısee dü'ə hav'umee, ts'a k'ədəqqən.

³ Rəbbin ts'a ma'ad qitxhuva, mane cigayn do Tavera (*gyotxhuniy*) axva.

İzrailıybışis çuru ikkiykan

⁴ Manbışıka vooxhene menne cigabışeence qabıynbışin napsbı geed qeedaxhe. İzrailıybı manbışıka sacıgee gyaaşe-gyaaşe eyhen:

– Şaqad oxhanasın çuruxhiy ıxhayn!

⁵ Şi həşdilqamee Misir q'ərad otxhanan baluğar, xiyarar, g'avumar, sipaa, ç'eç'ey, arnaa yik'el qalyaa'an.

⁶ Həşde şı k'yapt'iynbı. Şak'le mannayle ğayrı vuççud g'ece deş.

⁷ Manna vuc k'aşnişne toxumek akar vuxha, rangid cagvarada xhinne ıxha.

⁸ İnsanaaşə mana sav'u, vuxheene xılelyne yöxxeençe qığaa'a vuxha, devxheeneb dibakee gyoota vuxha. Manbışe mana k'umk'umeeyib qooxhar vuxha, kokaybıd ha'a ıxha. Mana zeytunne q'ışee ç'əra qav'uyne kokayk akaraba vuxha.

⁹ Xəmdə ı'xı'yne çiyıka manna İzrailıybınane cigee qığooç'e vuxha.

Yights'al (70) ağsaqqal

¹⁰ Mısayk'le gırgın xızanbı, milletcad cone çadırne ghalee geşşe g'iyxhe. Rəbbis mançike it'umna qəl vuxha. Mıseeıyd mançis aq'va qa'a.

¹¹ Mısee Rəbbik'le eyhen:

– Nişil-allane Ğu zas inəxübna əq'üba hoole? Nya'a zı Yiğne ulen aqqı dişde, Ğu inimeene milletın zalqa yuk alixhxhı?

¹² Nya'a, zakene in millet g'adı? Nya'a, zıne manbı vuxu? Ğu k'ın g'assır yişde dekkaaşis hevlesva uvhuıyne cigabışeeqa, nya'a manbı zasqa uşax gyoqa'ane xhunaşşe uşax aqqıyn xhinne, avqu quvkees ulyookka?

¹³ Neñcene zı inimeen millet ats'ya'asın çuru ha'as? Manbı zasnee «Şas çuru heleva» gyaaşenbı.

¹⁴ Zassecad inimeene milletın yuk haqqas əxə deş, yızda mançılqa guc höö deş.

¹⁵ Ğu meed zak ögiylin xhinne ha'asxhee, zalqa ablesda ver zak'le g'avcesse, hucoone ixhes, Vas zı sik'ırta ixheyir ıkkaxhe yızın can həşdecad alişşe.

¹⁶ Rəbbee Mısayk'le eyhen:

– Vak'le İzrailin ç'ak'ınbı xhinne vaats'an, Zasqa yights'al (70) ağsaqqal ayre. Hasre manbı vakasana abı Rəbbika yuşanaa'ane çadırne ögiyl ulyoozrecen.

¹⁷ Zı giç'u vaka ma'ar yuşan ha'as. Zı valyne Yizde Rı'hı'ke alyaat'u, manbışısíd helesın, manbışed vaka sacıgee milletın yuk ts'its'ecenva. Valqacad milletın yuk gimexhecenva, manbışe vas kumag ha'asın.

¹⁸ Milletık'le eyhe: «„Çuruxhiy ıxhayn oxhanasınva, Misircad yugdayiyva“ şu gyaaşe-gyaaşe eyhen, Rəbbik'le g'ayxhiyn! G'iyqiys gicəpxı' vuxhecen, çuru oxhanas.

¹⁹ Şu man sa yiğna, q'öne yiğna, xhone yiğna, yits'ne yiğna, g'ane yiğna deş oxhanas.

²⁰ Şu man bıkırne vazna quşeençe qalesmee, avts'u həlyvəq'ənasmee oxhanas. Şu vuşde yı'q'neene Rəbbilqa yı'q' sak'al hı'ı, Mang'une ögiyl gyaaşe-gyaaşe uvhuva: „Şi nişisne Misirğançe qıgeepç'ı!“»

²¹ Mısee eyhen:

– Həşde yizde k'ane yixhıd vəş aazır (600 000) adamiy vor, Ğunad eyhen: «Zı manbışis sa vazna avts'esin çuru heles!»

²² Nya'a, gırgın çavra-vəq'ə gyatt'veeyid manbı aats'eye? Nya'a, deryaheedın gırgın baluğ aqqeeyid manbı aats'eye?

²³ Rəbbe Mısayk'le eyhen:

– Nya'a Rəbbin xıl cit'adane vod? Həşde vak'le g'acesın Zı vak'le uvhuynbı eyxheye, dişee.

²⁴ Mısee qıgeç'u Rəbbin cuvab insanaaşılqa hixhara'a. Mang'vee milletne ağsaqqalaasıke yights'al (70) insan sı'ı, Rəbbika yuşanaa'ane çadırne hiqiy-alla givişk'an.

²⁵ Mane gahıl Rəbb buludne dirakee giç'u, Mısayka yuşan ha'a. Mang'ulyne Allahne Rı'hı'ke alyaat'u, yights'alyne (70) ağsaqqalıs hele. Manbışılqa Rı'h gıxı'mee, manbı Allahıken peyğambarar xhinne yuşan haa'a givişgal. Sabara gah ilğevç'uyle qiyğab manbışda peyğambariyvalla ç'əvooxhena.

²⁶ Eldadiy Medad donan q'öyre insan, co vooxhene cigeecab avxu. Manbı ağsaqqalaasıka sacigee opk'un vuxheyib, manbı Allahne çadırısqa qıgeebaç'e deş. Allahın Rı'h manbışılqad geç'en, manbışeb co aaxvane cigee peyğambariyvalla haa'ana.

²⁷ Sa cehil Mısaysqa g'adarxhun eyhen:

– Eldadeyiy Medadee co aaxvane cigee peyğambariyvalla vob haa'a.

²⁸ Mek'vranang'acad Mısays kumag ha'a girğilyne Nunne duxee Yeşuee Mısayk'le eyhen:

– Yizda xərna, manbı ulyoozar hee'e!

²⁹ Mısee mang'us inəxdun cuvab qele:

– Zı ikkanalınne, man yiğne yik'ek qet'u? Zasmee ikkanıy Rəbbe cune milletne gırgıng'ulqa Cun Rı'h g'axuvu, gırgıng'uke peyğambarar hee'ecen!

³⁰ Qiyğa Mısar İzrailin ağsaqqalarıb çadırıbı gı'xı'yne cigeeqa sivişk'al.

Rəbbe bilydirçinar gıxele

³¹ Rəbbe deryahıle g'axuvuyne mıtın çadırıbı gı'xı'yne cigeeqa bilydirçinar adayle. Manbı aaxvane cigayne hiqiy-alla q'öne xilekkumne axıvallee, sa yiğna əlyhəəsdemeene yəqqə bilydirçinar gırgınəəng'ə gyoku eyxhe.

³² Mane yiğil miç'eediyle otçu xəmdilqamee, xəmdəb çikana, qinne yiğilib insanar bilydirçinar sa'a vuxha. Nekke k'ılda sı'ing'vee yits'ıble xəbna ç'emç'e sav'u vuxha. Manbışe bilydirçinar co aaxvane cigayne hiqiy-alla gyoka.

³³ Çuru manbışde ghalyaqa hitxır yic gyeç'esse, Rəbb milletılqa it'umra qəllamişexhena. Manbışılqa hapt'asın ik'ar salat'a'a.

³⁴ Naps geednanbı maa'ab k'evxhıva, mane cıgalqa Qivrot-Hattaava (*naps geednan-bışın nıyaq'vbı*) do giyxhe.

³⁵ Millet Qivrot-Hattaavançe ayk'anan. Manbı Xatseroteeqa qabı maayib aaxvanbı.

12

Haruneeyiy Mayramee Mısayk'le cuvabı eyhe

¹ Mısee Kuşeençe xhunaşşe hey'ıva, Haruneeyiy Mayramee mang'ulena haa'a vuxha.

² Manbışe eyhen:

- Nya'a Rəbb saccu Mısaykane yuşan hı'ı, şaka yuşan hı'ıcar dişde?
Rəbbik'le man g'iyxhen.

³ Mısee mısacar vucecar vuc ögeeqa huvu deş, məxür vucecar vuc ikkekkanamerna insan dyunyelyne aq'valycar ıxha deş.

⁴ Rəbbe sayangada Mısayk'le, Harunuk'le, Mayramık'le eyhen:

- Vuşda xhebırsana, Zaka yuşan haa'ane çadırsqa able.

Manbışda xhebırsana maqa havayk'ananbı.

⁵ Rəbb mane gahıl buludne dirakee giç'u, çadırene ghalee ulyorzul Haruniy Mayram qoot'al. Manbışda q'öyursana ögiylqa qiğeeç'ıme,

⁶ Rəbbe manbışik'le eyhen:

- Həşde Yizde cuvabil yugda k'ırı gyaqqe!

Vuşde yı'q'nee Rəbbina peyğambarnang'a

Zı mang'us gyagvanaxhe,

mang'uka nik'ee yuşanxhe ha'a.

⁷ Saccu Yızda nukar Mısa Zı manbışile axtıra aqqaqqa.

Zı mang'ulqa Yızın milletcad g'alyadaççe.

⁸ Zı mang'uka işarabıška deş,

hambazıka xhinne yuşan ha'a.

Mang'uk'le Rəbb nəxürna ıxhay g'acuna.

Nəxübne şu qı'dəpqi'n

Yizde g'uluna Mısaylena hav'u?

⁹ Rəbb manbışılqa it'umra qəllamışxha mançe ayk'anna.

¹⁰ Çadırsse buludna dirak xəəqə ts'its'avxhamee, Harun sark'ıl Mayramıqa ilyakkiys, mana yiz xhinne cagvarane ı'xnabışın gyats'ı g'eece.

¹¹ Mang'vee Mısayk'le eyhen:

- Yızda xərna, hucoone ixhes, şı ina beynyavavallayiy bınah hav'uva şasqa cazaa ts'its'aa'as ulymooka.

¹² Hucoone ixhes, humaysar məng'i'n tan yedine vuxhnecad qik'u qeçe gidğılne uşaxne tanık akarada axvas.

¹³ Mısee Rəbbılqa ona'a:

- Allah, zı Vake heqqa, hucoone ixhes mana yug qee'e!

¹⁴ Rəbbe Mısayk'le eyhen:

- Dakkee məng'i'ne aq'vays tyu ı'xı'ynxhiy, nya'a mana yighille yiğna ulele g'iyxhas dişdiy? Mana yighne yiğis çadırbı gı'xhı'yne cigeençe qiğeehe, yighne yiğile məng'i'sse maqa sayk'alas yeexə.

¹⁵ Mayram məxür yighille yiğna menne cıgee eexva. Mana çadırbı gı'xhı'yne cıgeeqa qiyelesmee, millet cıgeençe ı'ğiykır deş.

13

¹ Qiyğa millet Xatserotğançe qiğeeç'u Paranne sahreeqa qadayle.

Kana'anne cigabişeeqa casusar g'uxoole

² Rəbbe Mısayk'le eyhen:

³ - İzrailıybişis helesde Kana'anne cigabişeeqa alycaaxvas insanar g'axuvle. Yıts'ıq'vəne (12) nasılıken ç'ak'ınbı g'axuvle.

⁴ Rəbbe uvhuyn xhinne Mısee manbı Paranne sahreençe g'ıxolenbı. G'axuvuyn gırgınbı İzrailıybişde nasılıbışın ç'ak'ınbı vuxha.

⁵ Haane manbışın do bı:

Ruvenne nasıleençene Şammuayna dix Zakkur;

- 6 Şimonne nasileençene Xoriyna dix Şafat;
 7 Yahudne nasileençene Yefunna dix Kalev;
 8 İssaxarne nasileençene Yusufna dix İgal;
 9 Efrayimne nasileençene Nunna dix Hoşia;
 10 Benyaminne nasileençene Rafuyna dix Palti;
 11 Zevulunne nasileençene Sodiyna dix Gaddiel;
 12 Yusufna dix Menaşşeyne nasileençene Susiyna dix Gaddi;
 13 Daniyne nasileençene Gemalliyna dix Ammiel;
 14 Aşerne nasileençene Mikaelyna dix Setur;
 15 Naftaliyne nasileençene Vofsiyna dix Naxbi;
 16 Qadne nasileençene Makiyna dix Geuel.

17 Mısee cigayqa ilyaakasva g'axuvuynbışın do bı manbınıy vod. Mısee Nunne duxays Hoşıays (*g'attipxhuniy*) Yeşua (*YAHVE g'attivxhan haa'a*) do giyxhe.

18 Kana'aniqa ilyaakas g'uxolemee, Mısee manbışik'le eyhen:

- Negevne sahrayle k'ena suvabışeeqa hudoora.

19 İlyaake, nəxdınıy man ciga, nen milletiy maa eyxhe, geebbıye k'ılbabiye manbı, gucukaye dişe?

20 Manbı vooxhen ciga yugune pisine? Nəxdıne şaharbışeeyiy manbı aaxva: çabırbı vodee, hiqiy-allan cigabı it'um hı'ıye?

21 Maana nyaq'v nəxübiy, kar ələəye dişee? Yivar vodee? Yik'eka, itt'umba vuxhe, qöömee mane cigayn meyvabı alle.

(Manke yicıd t'imilybı hiyxharna gah vuxha.)

22 Manbı Tsinne sahraysse Levo-Xamatne k'anene Rexovusqa hapk'ın maane gırgıne cigabışıqa ilyaakanbı.

23 Manbı Negevile k'ena qavaylenbı Xevronqa. Mane cigabışee Anaqıke g'abıynbı: Aximan, Şeşay, Talmay vooxhe vuxha. (Xevron Misireene Tsoan şaharile yighille senna ögiyl alyav'u vuxha.)

24 Eşkolne q'adaalılqa hipxhırmee, manbışe sa ts'ets'nan t'imilen bıtağ gyatxı túbəəlqa gıvayxan. Mana túbəəyib q'öng'ee avqaaqqa. Manbışe mançile ğayrı coka narariy incilerıd alyaat'anbı.

25 İzrailybışe mançe t'imilena ts'ets' qopxuva mane q'adaalin do Eşkol (*ts'ets'*) giyxhe.

26 Yoq'ts'al (40) yiğna manbı mane cigabışee alycaxu siviyyk'alanbı.

Alycaaxvas hapk'ıninbışee yuşan hı'iyınbı

27 Manbı Paranne sahreene Qadişeeqa Mısa, Harun, İzrailybışın gırgınbı vooxhene cıgeeqa siviyyk'al. Maa'ad manbışe Mısays, Harunus, milletikene gırgıng'us co hapk'ınne cigabışee g'acuynbı yuşan ha'a, co mane cigabışeençe adıyn meyvabı hagva.

28 Manbışe Mısayk'le eyhen:

- Şi ğu g'axuvuyne cigabışeeqa hapk'ın hipxhırınbı. Maa'ad hək'edad nyakiy itv gyodatse vod. Haane mane cigabışın meyvabıd.

29 Saccu maa'ad eyxhen millet gucuka vod, manbışın şaharbıd ç'ak'ıda vod, hiqiy-allad yugda it'umı'ı vod. Mançile ğayrı, şak'le maa'ab Anaqıke g'abıynbıb g'avcuynbı.

30 Negevee Amalekbı, suvabınane cıgee Q'etbı, Yevusbı, Emorbı, deryahneyiy İordanne damayne mıglekıb Kana'anbı vooxhe vuxha.

31 Kalevee Mısayne k'ane milletis yik'bı huvu eyhen:

- Hapk'ın man ciga xılelqa alğahas, yişda mançılqa guc hivxharasda.

32 Mang'uka hapk'ıninbışemee eyhen:

– Şasse şene milletıka saç'uvkas vəəxəs deş, manbı şale gucuka vob.

³³ Conemee milletıs, manbışe co hapk'ınne cigabişde hək'ee pisda xabar abı eyhen:

– Şi hapk'ın alycaxuyn cigabı yugunbı deşiy, maabın insanarıb zarabacab habat'ayiy. Gırgın şak'le maa'ab g'avcuyn insanar geeb ç'ak'ın karbiyiy.

³⁴ Şak'le ma'ab Anakıke g'abıyn geeb ç'ak'ın kuşdukararıb g'avcuynbı. Şi manbışde k'ane şasqacab ts'irtyar xhinneyiy qöö. Manbışde ulesqab şi həməxüb qabı.

14

Millet g'elil qexhe

¹ Mane xəmdə milletıke ts'ir g'optul, manbı bıkırne xəmnə gyaaşuynbı.

² Gırgıne İzrailıyışe Mısaylenayiy Harunulena haa'a vuxha. Cəmə'ətıncad manbışik'le eyhe ıxha:

– Mısır şi hıdyapt'ıynbı, ine sahreexheyib hapt'ıynbıxhiy!

³ Nişısne Rəbbe şı mane cigabişeeqa quvkekka? Maa'ab yışın yedariy uşaxar mering'une xıyaqa gyapk'as, şınab g'ılncıke hapt'asınbı. Yişdemee Mısırqa sapk'ılıy yugda dexheyene?

⁴ Manbışe sana-sang'uk'le eyhe ıxha:

– Şasda xərnə g'əyxı', Mısırqacab savk'alas.

⁵ Manke Mısayiy Harun maqa sabıyne gırgıne İzrailıyne cəmə'ətnə ulene ögiyl aq'vakkena ç'iyelqa gızepçi Allahıs düə haa'a.

⁶ Şene cigayqa ilyaakas hapk'ıninbışike qöng'vee, Nunne duxee Yeşueeyiy Yefunne duxee Kalevee, colyun tanalınbı qıtaxxı'ı

⁷ gırgıne İzrailıyne cəmə'ətık'le eyhen:

– Şi ilyaakas hapk'ınin, caançe ilğepç'iyn ciga geed yugun vod.

⁸ Şi Rəbbısqa yugba qabee, Mang'vee şi mane cigabişeeqa quvkees, nyakiy itv gyodatstsen cigabı şas heles.

⁹ Saccu Rəbbıs əsi mooxhe. Mane cigayne insanaşileb qı'məəq'ən, şi manbışile ğameepxescab deş, şi manbı ooxhanasınbı. Rəbb şaka vor, manbışiqamee vuşucar deşda. Manbışile nəxübcab qı'məəq'ən!

¹⁰ Man g'ayxhı, cəmə'ətın Yeşuayiy Kalev «G'ayeqqa həvleva!» eyhe. Mane gahıl İzrailıyışde gırgıng'us sayangaba Rəbbin Nur Cuka yuşana'ane çadırsne gyaagva.

Mısee milletıl-alla düə haa'a

¹¹ Rəbbe Mısayk'le eyhen:

– Mısilqameene mane milletın Zalena haa'as, Zı karane cigeeqa gidıyxhes? Zı co vooxhene cigabişee hı'iyn əlaamatbı g'ece-g'ece, mısilqameene manbışe Zalqa inyam hıdyas?

¹² Zı manbışılqa hapt'asın ı'kar g'axuvu, Zı manbışın gırgınbı gyapt'asınbı. Vaked manbışiled xədn, gucukan millet g'alyaa'as.

¹³ Mısee Rəbbik'le eyhen:

– Hucoone ixhes, Ğu man hıma'a! Nya'a, Ğu dişde manbı Mısırbışde yı'q'neençe Yiğne xənnə gucuka qığav'u. Həşde Mısırbışik'le Ğu manbı gyapt'ıva g'ayxhes.

¹⁴ Manbışed şok ıxhaynbı mane cigayne gırgıne milletbışıs yuşan ha'as. Mane milletbışik'le Ğu, Rəbb İzrailıyışde yı'q'ne ıxhay g'ayxhiyn. Mane milletbışik'le ats'an Ğu manbışika Ğucar-Ğu hagva yuşan ha'a ıxhay, Ğunana bulud manbışıl oab ulyoozarva. Ğu manbışıs yiğniyiğın buludne dirakee, xəmdemee ts'ayine dirakee yəq haagu.

¹⁵ Ğu gırgın in millet sa insan xhinne gyapt'eene, Yiğne hək'ee g'ayxhiyne milletbışe eyhesın:

16 «Rəbbe k'in g'assır quvkeesva uvhiyne cigabişeeqa millet qıkkes dəxi'va, Mang'vee man millet sahree gik'uy».

17 Xudaavendee həşde Vuçe uvhuyn xhinne Cuna xəbvalla haagvecen:

18 «Rəbb xədin sabırnana, badaldyooxhena yugvallanana, bınahbışile ilyheç'ena vor. Taksirang'uk'le vaqa taksir deşodva itteyhena Mana vor. Dekkaaşe hav'une bınahıl-allab manbışde uşaxaaşılqa xhebne-yoq'ne nasilee yiğbı allya'ana meer Mana vor».

19 Hucoone ixhes, Yiğne badaldyooxhene xəbne yugvalis sik'ı ine milletne bınahıle ilyheç'e, nəxüriy Misirğançe qığepç'iyne yiğile g'iyniyne yiğılqamee ı'lğəə.

20 Rəbbe eyhen:

- Zı yiğnemee manbışde bınahıle ı'lğəəna.

21 Zalqaniy Yizde ç'iyelyne xəbvalılqan k'in ixhen:

22 manbışik'le Zı Misirnee sahree hı'iyın əlaamatbıyiy Yızın Nur g'acveeyid, manbışe Zı xhuler ıxhiy siliys ı'xı'na, Zal k'ırı alixhxı deş.

23 Mançıl-allad Zı manbışde dekkaaşis k'in g'assır helesva uvhuyn cigabı manbışik'le mısacad g'aces deş! Zı nişinecar cigeeqa gidixheng'uk'le man cigabı g'aces deş!

24 Yizde g'uluqa Kalevıqa medıncad rı'hı'd, saccu mang'vee vod Zal yik'eençe k'ırı iliyxhe. Mançıl-allar Zı mana vuc hark'inne cigabişeeqa qıkkes, man cigabı mang'uke g'abıynbışis heles.

25 Həşde mane q'adaalil Amalekbıyiy Kana'anbı aaxva. Şumee g'iyqa sapk'ıl sahreeqa, Ç'ərane deryahısqa hudoora.

Əsi vuxhava caza

26 Rəbbe Mısayk'leyiy Harunuk'le eyhen:

27 - Mısilqameene ine bınahın gyatsts'iyne milletın Zalena haa'as? İzrailıybişe Zalena haa'ang'a, Zak'le gırgın g'iyxhen.

28 Manbışik'le eyhe: «Rəbbe vod eyhe, Zalen k'in ixhen, Şu Zalena haa'ang'a hucooyiy uvhu, Zı man şok ha'asın.

29 İna sahravolle vuşun mayıtbı ot'ul-otxul ixhes. Zalena hav'uyınbı, g'alle (20) sennanbıyiy manbışile ç'ak'ın gırgınbı, nenbıyiy siyaheeqa alyapt'ı ine sahree hapt'asınbı.

30 Zı helesva k'in g'assıryne cigabişeeqa şu ikkepç'es deş. Maqa saccu Yefunna dix Kaleviy Nunna dix Yeşua ikkepç'es.

31 Şos diviykkinne, şu vuşun uşaxar mering'une xıyaqa gyapk'asva eyhene cigabişeeqa Zı manbı quvku man cigabı hagvasınbı.

32 Vuşun mayıtbımee sahravolle ott'ul-oxal ha'asınbı.

33 Vuşdemee uşaxaaşe mane sahree yoq'ts'al (40) senna çobaniyvalla haa'as. Mısilqameeyiy vuşun g'ırgınbı sahreençe hapt'ı idyapk'ın, vuşde inyam deşiyvalın manbışe maa'ab əq'üba ts'its'aa'as.

34 Cigabişıqa ilyaakas hapk'inne yoq'ts'alyne yiğıl-alla, şu yoq'ts'al senna sahree iviykaras. Sa yiğıl-alla şu sa senna əq'üba ts'its'aa'as. Məxüd şok'le Rəbbis əsi vuxhay nəxdın kar ıxhay ats'axhesın».

35 Zı Rəbbe şok'le eyhe, mane Zas əsi vuxhayne cəmə'ətık Zı man uvhiyn kar hidi'ı g'aleççes deş. Manbışikın Zı ine sahree ha'as. Manbışin gırgınbı inyaa hapt'asınbı.

36 Mısee Kana'anne cigabişıqa ilyaakasva g'axuvuyın insanar yı'q'əlqa sıviyk'al, manbışe mane cigabişde hək'ee pısın xabarbı adı cəmə'ət Mısalqa g'elil qa'a.

37 Cigabişde hək'ee pısın xabarbı adıyne insanaaşılqa, Rəbbe yı'q'i'n ık'arbbı g'axuvu, gyabat'anbı.

38 Cigabı g'avcesva hapk'inne insanaaşıke, saccu Nunna dix Yeşuayiy Yefunna dix Kalev üç'übbə aaxva.

³⁹ Mısee man İzrailıybişis yuşan hı'ımee manbı axtıne nıq'ıka gyaaşe giviyğal.

⁴⁰ Manbı miç'eeb çakba suğoots'u eyhen:

– Şi bınah hav'u, qudoora, həşde Rəbbe şas helesva eyhene cigeeqa vüqqəs. Manıd uvhu, manbı Kana'anne suvabişılqa avayk'an.

⁴¹ Mısee eyhen:

– Nya'a şu Rəbbe eyhen hidya'a? Şossee, man şu eyhen ha'as əxəs deş.

⁴² Şu hapk'ineeyib, Rəbb şoka ixhes deş. Duşmanaaşileb şu avub aaxvas.

⁴³ Maa'ab şosqa Amalekbiyy Kana'anbı qızaaxas. Şu Rəbbilqa yı'q' sak'alıil-alla, Mana şoka ixhes deş, mançil-allab şu g'ilincike hapt'asınbı.

⁴⁴ Manbı yik' hı'ı suvabişılqa ılqebaç'e. Rəbbika mugaavilenana q'utyeb, Mısar çadırbı gı'xhı'yne cigeeñe nyaqacab ı'ğviykar deş.

⁴⁵ Maane suvabişee aaxvan Amalekbiyy Kana'anbı geepç'ı, manbı gyootu, Xorma eyhene cigalqamee qihna gyapk'ı g'e'eebaşenbı.

16

Qorax Mısalqa ı'qqə

¹ Leviyne nasileençe, Qohatna neva eyxhena İsharna dix Qorax yik' hı'ı Mısalqa arayle. Mang'uka sacigee Ruvenne nasileençe Eliavın dixbı Dataniyy Aviram, Peletna dix On arayle.

² Manbişika sacigee İzrailıybişkecab g'əvxı'yn q'öd vəşşe xhots'al (250) doyukan, ç'ak'inbı havayk'an.

³ Manbı sacigeeqa sabı Mısayk'leyiy Harunuk'le eyhen:

– Vuşun ç'əv! Milletiken gırgınbıcab muq'addasınbı vob, Rəbb manbişde yı'q'neyir eyxhena. Nya'a, şucab şu Rəbbine millete ooqanbı haa'a?

⁴ Man eyhenbı g'ayxhı Mısa aq'vakkena ç'iyelqa gizerçu, Allahıs düə haa'a.

⁵ Mang'vee Qoraxık'leyiy mang'une gırgıne hambazaaşik'le eyhen:

– G'iyqa miç'eed vuşuyiy Cuna eyxheva, nenaiyy muq'addasnava, neng'usseyiy Cusqa qıxhes əxəva Rəbbe Vuceed hagvasın. Vuşuyiy Mang'vee g'əyxı', mang'usser Cusqa qıxhes əxəsda.

⁶ Qorax, ğunay yiğne gırgıne hambazaaşe in eyhen he'e: ətirbı gyoxhxhana'asın g'abbı alyaat'u,

⁷ g'iyqa mançine aqa gyopxhanna ghadır gyuvxhu, qiyğad mançılqa Rəbbine ögiyl ətirbı gıxhxhe. Məxür Rəbbe Vuceed, vuşiyiy muq'addasna hagvasda. Leviyke g'abıynbı, şu hı'ıynbı ç'əv!

⁸ Mısee Qoraxık'le meed eyhen:

– Leviyke g'abıynbı, zal yugda k'ırı gyaqqe!

⁹ Nya'a, şos ç'əv dişee? İzrailıyne Allahee şu İzrailıybişike curav'iy, Cus k'ane qav'iy, Cune Rəbbine çadırsneedın gırgın işbı vuşde xılyaqa quviy. Şu məxüb milletis gullux haa'a.

¹⁰ Mang'vee şunab, vuşda gırgına Leviyna nasılıb Cus k'ane qav'u. Şos man k'ıldanan xhinne, ooğançe, ho'ine şos kaahinaaşın ç'ak'inbıne vuxhes vukkan?

¹¹ Qorax, ğunay yiğın hambazar Rəbbilqa vobde g'elil qeepxha hı'nəxüb sabı. Nya'a, Harun vuşune vor şu mang'ulena haa'a?

¹² Mısee Eliavın dixbı, Dataniy Aviram, qoot'al. Manbişe eyhen:

– Deş vüqqə!

¹³ Ğu şi sahree gyapt'asva nyakiy itv gyodatsene cigabişeençe qığav'u. Vas man ç'əv dexha, deşxhee, yişda xərnarne ixhes ıkkın?

¹⁴ Mançile ğayrı ğu şi nyakiy itv gyodatstsene cigabişeeqa qabı deş, çolbiyy t'imilen bağbı huvu deş. Deşxhee, vak'le man insana bı'rq'ı'bavane ats'a? Deş vüqqə!

¹⁵ Mısa it'umra qəllamışxha Rəbbik'le eyhen:

– Manbışe helen ılymaat'a. Zı manbışıke əməleb alyapt'ı deş, neng'uscadıd pısın hı'ı deş.

¹⁶ Mısee Qoraxık'le eyhen:

– G'iyqa ğu yiğne ğırgıne hambazaaşıka arı Rəbbine ögiyl ulyozre, maa'ar ğunar, hambazarıb, Harunur ixhecen.

¹⁷ Vuşde ğırgıng'vee, vuşun ətirbı gyoxhxhan ha'an g'abbı alyaat'u, caqa ətirbı gıxhxhe. Qiyğa q'öd vəşşe xhots'alyne (250) insanne ğırgıng'vee manbı Rəbbine ögiylqa allecen. Ğunad Haruneeyid vuşun ətirbı gyoxhxhan ha'an g'abbı alle.

¹⁸ Ğırgıng'vee con ətirbı gyoxhxhan ha'an g'abbı alyaat'u caqa gyopxhanna ghadıriy ətir gıvxhu, Mısaykayıy Harunuka sacıgee Rəbbika yuşan ha'ane çadırene ghalee ulyoozar.

¹⁹ Qoraxee Mısalqayıy Harunulqava ğırgın cəmə'ət çadırene ghalee sı'ımee, Rəbbin Nur milletis gyaagva.

²⁰ Rəbbe Mısayk'leyiy Harunuk'le eyhen:

²¹ – Mane milletıke əq'əna qeepxhe, Zı manbı sa manzılee gyapt'as.

²² Man g'ayxhı Mısayıy Harun aq'vakkena ç'iyelqa gızepeçi eyhen:

– Ğırgıne üç'üdüncıs ı'mı'r hoolena Ğu vorna Allah! Hucoone ixhes, sang'vee bınah hav'uva, Ğu ğırgıne cəmə'ətılqacab qəl hımaa'a!

Qoraxıs, Datanıs, Aviramıs cazaa hoole

²³ Rəbbe Mısayk'le eyhen:

²⁴ – Milletık'le eyhe: Qorax, Datan, Aviram aaxvane cigabışısse əq'əna qeepxhe!

²⁵ Mısa suğots'u Datanısqayıy Aviramısqava ayk'an. İzrailin ağsaqqalarıb Mısayqab qihna avayk'an.

²⁶ Mısee milletılqa xabar g'uxoole:

– Man pısın insanaar aaxvane çadırbışısse əq'əna qeepxhe. Manbışde nişikcab sumot'a, deşxhee, şunab manbışde bınahbışıl-alla hapt'as.

²⁷ Ğırgınbı Qorax, Datan, Aviram aaxvane çadırbışısse əq'əna qeebaxhe. Dataniy Aviram cone xhunaşşeşıka, dixbışıka, k'ınne uşaxaaşıka qığeepç'i, çadırene ghalee ulyoozar.

²⁸ Mısee eyhen:

– İn ğırgın karbı zı zaled alqana deş, Rəbbe uvhu hı'ıva şok'le inçıke ats'axhxhes:

²⁹ man insanaar avxuyn ğırgın insanaar xhinne hapt'eene, manbışde vuk'lelqa qadıynbıd menne insanaaşine vuk'lelqa qadıynçik akarada ıxheene, şok'le ats'axhxhe zı Rəbbe deş g'axuvu.

³⁰ Rəbbe sa medın həşdilqamee g'ıdecuyn kar he'eene, ç'iyeyn ghal aaqı manbı cone karaka höbgeene, manbı şene dyunyelqa üç'übba apk'ıneene, manbı Rəbbis əsi vuxhava şok'le ats'axhxhesin.

³¹ Man ğırgın Mısee yuşan hı'ı ç'əvxhamee, ç'ıye q'öne cigeeqa qexhe.

³² Ç'iyeyn ghal aaqı coyub, con xızanbıd, Qoraxın hambazarıb, con ğırgın karıd höğən.

³³ Manbı cone ğırgıne karaka ahaleeqa üç'übba avayk'an. Ç'ıye manbışıl oo it'umexhen, manbı milletne əreençe avayk'ananbı.

³⁴ Manbışde hiqiy-alla ulyobzurne İzrailıbışik'le manbışın ts'ırbı g'ayxhı, «Ç'iyeyn şınab hümöögəcenva!» uvhu heebaxanbı.

³⁵ Rəbbe ts'a g'axuvu q'öd vəşşe xhots'al (250) ətirbı adına insan gyoyxhan ha'ana.

³⁶ Rəbbe Mısayk'le eyhen:

37 – İlahiyetçiy Harunne duxayk'le Eliazarık'le eyhe, ətirbı gyoxhxhan ha'an g'abbı gyopxhunne insanaaşile aleet'ecen. Ətirbı gyooxhan ha'an g'abbı muq'addasınbı ixhal-alla ğu manbı se'e. Qiyğa caana ghadır dağ'e'e.

38 Manbı bınahbı hı'iyınbışın ətirbı gyoxhxhan ha'an g'abbı vod. Manbı cone bınahbışıl-alla habat'a. Man ətirbı gyooxhan haa'an g'abbı k'etu k'üvə, qotku qe'e, manbı q'urbanbı allya'ane cigalqa gyuvaxanasınbı xhinne qe'e. Man g'abbı Rəbbis adıl-alla manbı muq'addasınbı vod. Hasre man İzrailybışdemee işaarat ixhecen.

39-40 Gyooxhan hav'uyne insanaaşe adıyn yezake hı'iyın man g'abbı, kaahin Eli-azaree Rəbbe Mısayk'le uvhuyn xhinne, alyaat'u yugda k'etu, qotku qı'ı, q'urbanbı allya'ane cigeeqa gyıvaxanasınbı xhinne qa'a. Harunuke g'abıynbışile ğayrı menne şavacad Rəbbine ögiyl arı ətirbı gyoxhxhan hıma'acenva məxüd ha'a. Man İzrailybışe yugda yik'el aqqecenva, Qoraxıkiy cune hambazaaşik qitxhuyn divan mebinbışik mexhecenva ha'a.

Rəbbina qəl

41 Qinne yiğıl İzrailyne cəmə'ətıncab Mısaylenayiy Harunulena haa'a vuxha. Manbışe «Şu Rəbbin millet gik'uva» eyhe ixha.

42 Millet sadı Mısalqayiy Harunulqa ı'qqəmee, Rəbbika yuşan ha'ane çadırısnee manbışik'le buludun çadır avqu g'ooce. Mançe manbışis Rəbbin Nur gyaagva.

43 Mısayiy Harunub çadırısqa qavayle.

44 Rəbbe Mısayk'le eyhen:

45 – Mane milletike əq'əna qeepxhe, Zı manbı sa manzilee gyapt'as.

Man g'ayxhı Mısayiy Harun aq'vakkena ç'iyelqa dizyabatçe.

46 Mısee Harunuk'le eyhen:

– Yiğın ətirbı gyoxhxhan ha'an g'ab aleet'e, caqa q'urbanbı allya'ane cigeençe gyopxhanna ghadır alyapt'ı gyuvxhe, qiyğad çilqad ətirbı gıxhxhe. Manbıd alyaat'u milletısqa g'adayxvan, manbışda bınah hoögle. Rəbb it'umra qəllamışxha, milletılqa haptasın xhinnen yı'q'ı'n ık'ar g'axuvu.

47 Harunee Mısee uvhuyn xhinne ha'a, ətirbı gyoxhxhan ha'an g'ab alyat'u milletısqa g'adayxvan. Maa'ab insanar habat'a gibğıl vooxhe. Mang'vee vucee adıyn ətirbı gyopxhane ghadırelqa gıxhxhı, məxüb milletna bınah hoögalna.

48 Harun hapt'ınbışdeyiy üç'übınbışde yı'q'nee ulyorzuling'a ık'ar bı ç'əveetxhaynbı.

49 Qoraxıl-alla hapt'ıynbışile ğayrı, yıts'ıyoq'vad aazıriy yighıd vəş (14700) insan mane ı'k'ar bışike qek'a.

50 Man ı'k'ar bı ç'əveetxhava, Harun siyk'alna Rəbbine çadırısqa, Mısayne k'anyaqa.

17

Harunun əsaa

1 Rəbbe Mısayk'le eyhen:

2 – İzrailybışika yuşan hı'ı, manbışde nasılıbışde ç'ak'ınbışisse yits'ıq'vəne (12) nasılıs yits'ıq'vəlle əsaa aleet'e. Gırgıng'un do cune əsaal ok'ne.

3 Leviyne nasılene əsaalqa Harunun do ok'ne. Gırgıne nasılıbışde ç'ak'ınbışde doyul sa əsaa ixhecen.

4 Manbı Zı şosqa araylene çadıree, Rəbbika mugaavilenane q'utyeyne ögiylqa gıxhxhe.

5 Zı g'əvxüyne ç'ak'ınbışde sang'une əsaan t'ur g'aahas. Zı məxüd şolena haa'an İzrailybışın ghalybı sa'asınbı.

⁶ Mısa İzrailıybışıka yuşan hı'ı ç'əvxhaamee, manbışde gırgıne nasılıbışde ç'ak'ınbışe mang'usqa curayda-curayda əsaabı hele. Mane quvuyne yits'ıq'vəne (12) əsaabışde əree Harunun əsaayid ıxhayn.

⁷ Mısee əsaabı çadıree Rəbbine hiqa giyxhe.

⁸ Qinne yığıl Mısa çadıreeqa ikkeç'umee g'ecen, Leviyne nasılın quvuyne Harunne əsaal t'urub alyabı vob, t'et'id g'avhu vod, çil alyabına badamıb hipxhırib.

⁹ Mısee man gırgın əsaabı İzrailıybışısqa qığa'a. Əsaabı g'əyxı' gırgıng'vee cun əsaa alyaat'a.

¹⁰ Rəbbe Mısayk'le eyhen:

– Harunun əsaa sak'al hı'ı mugaavileyne q'utyeyne ögiylqa gıxhxhe. Hasre man k'ırı ilydixhenbışdemee işaarat ixhecen. Mançin Zalena hav'uyud ç'əva'asın, coyub hapt'ıyke havaacesınbı.

¹¹ Mısee gırgın Rəbbe cuk'le uvhuyn xhinne ha'a.

¹² İzrailıybışe Mısayk'le eyhen:

– Şi habat'anbı! Yişde gırgıng'ukuncad ıxhayn!

¹³ Rəbbine çadırsıqa qıxhnana gırgına qik'asda. Ho'ine, şı gırgınbı hapt'asınbine?

20

Mıseeıy Harunee hav'una bınah

¹ Ts'eppiıyne vuza gırgın İzrailıybı Tsinne sahreeqa qabı, Qadışee ulyoozar. Maa Mayram qeek'ana, maayir k'eyxhına.

² İzrailıyne cəmə'ətıqa ulyoğasın xhyan eyxhe deş, mançıl-allad cəmə'ət Mısayneyiy Harunne hiqiy-alla sadı, manbışik'le cuvabbı eyhe ıxha.

³ Cəmə'ətın manbı t'yats'axala'amee eyhe ıxha:

– Yişin çocar habat'amee, şınab hapt'ınbıxhiy nımee yugda eyxheyiy!

⁴ Nişısne şu Rəbbin cəmə'ət ine sahreeqa qadı? Şınab yişin həyvanarid hatt'ecenvane?

⁵ Nişısne şı Misirğançe qığav'u ine pısdə cıgeeqa qabı? İnyaa taxılıb, inciliyib, t'ımilid, narar ələənçik akar deşod. İnyaa ulyoğasın xhyanıd deşod!

⁶ Mısayiy Harun cəmə'ətısse Rəbbika yuşan ha'ane çadıresqa apk'ın, mançine ghalee aq'vakkena ç'iyelqa dizyabatçe. Maa'ad manbışısqa Rəbbin nur gyagva.

⁷ Rəbbe Mısayk'le eyhen:

⁸ – Əsaayid alyat'u, ğunayiy yığne çocəe Harunee cəmə'ət se'e. Manbışde ulene ögiyl ganzike xhyan heqqe. Məxüdü ğu milletis ganzın xhyan heles, coyud cone çavra-vəq'əynıd avts'esınmeen xhyan ulyoğecenva.

⁹ Mısee cuk'le uvhuyn xhinne əsaa Rəbbine ögiyle alyaat'an.

¹⁰ Mıseeıy Harunee cəmə'ət ganzine ögiylqa sı'ımee, Mısee maa'ad manbışik'le bınah ha'asın cuvab uvhu:

– Zalqa vüqqənbı, zal k'ırı alıxhxhe, nya'a, xhyan şı şos ine ganzeençene qığahas?

¹¹ Mısee xıl ooqa qı'ı, xıləne əsaaka q'öne yəqqees ganzile k'ena ı'xı'mee, mançeençe geed xhyan gyodatstse giyğal. Gırgıne cəmə'ətınıd cone çavra-vəq'əynıd mançe avts'esınmeen xhyan ulyoğa.

¹² Rəbbemee Mısayk'leyiy Harunuk'le eyhen:

– İzrailıyne milletis Yızda muq'addasiyvalla haagvas vuşun inyam hiditxhırva, Zı manbışıs helesva uvhuıyne cıgeeqa, Zı şosqa manbı hivxhara'as havaasaras deş.

¹³ Man xhyan Meriva (*cuvabbı uvhiyn*) eyhene cigaysneniy vod. İzrailıybı ma'ab Rəbbika cuvabilqa abayle, Mang'veeyib Cuna muq'addasiyvalla ma'ab manbışik'le haagva.

21

Yezake hav'una xoçe

⁴ Millet Or eyhene suvaysse giç'uyng'a, Edomne cigabişeeqa ikkideepç'esva manbı Ç'ərane deryahne suralqa avayk'an. Yəqqı'l milletın sabır g'aat'an.

⁵ Manbı giviyğalanbı Allahılenayiy Mısaylena haa'a. Manbışe eyhe ıxha:

– Şu nişisne şı Misirğançe qığav'u? Sahree hapt'ecenvane? İnyaa, gıneyid, xhyanıd nencad deşin! İne otXHuniyked şas halı'iy qöö!

⁶ Mane gahıl Rəbbe manbışılqa zəhərıkan xoçebı salat'a'a. İzrailıybışike geeb insanar xoçeyn üvxü hapt'ı.

⁷ Millet Mısaysqa adı eyhen:

– Şı valena, Rəbbilena hav'u bınah opxhun. Düə hee'e Rəbbe şake xoçebı əq'əna qee'ecen.

Mıseeıyb Rəbbis düə haa'ana.

⁸ Rəbbe Mısayk'le eyhen:

– Xoçe hav'u t'at'alqa qüvxhe. Xoçeyn ı'xı'na mançıqa ilyakkımee, üç'ürra axvas.

⁹ Mısee yezake xoçe hav'u t'at'alqa gyuvaaxan. Xoçeyn ı'xı'na insan mane yezake hav'uyne xoçeyqa ilyakkımee, üç'ürra axva ıxha.

Q'aanun q'öb'es hivxhar haa'a

31

Misee cune cigalqa Yeşua giyxhe

¹ Mısa gırgıne İzrailıybişisqa qığeç'u inəxüd eyhe:

² – Zaqa vəşşe g'alle (120) sen vod. İncile qiyğa zasse vuşda xərna ixhes əxəs deş. Rəbbeeyid zak'le uvhuynniy: «Ğu İordan eyhene damayle ilğeç'es deş».

³ Şu maqa ilğepç'iməe, şole ögiyl Vuc Rəbb, vuşda Allah, əlyhəəs. Şos qızaxxıyn milletbı Mangv'eecad kunfa-yakun ha'as. Manbışın cigabıd şos ixhes. Rəbbe uvhuyn xhinne, şos xəbvalla Yeşuee haa'as.

⁴ Rəbbe Emorğançen paçcahar Sixoniy Og gyapt'ı manbışde cigabışılqa allı'ıyn yiğbı, şos qızaaxasde milletbişde vuk'lelqa qalya'asınbı.

⁵ Rəbbe manbı vuşde xıleqa qevles, şunad manbışik gırgın zı uvhuyn he'e.

⁶ Qı'məəq'ən, yik'bı it'umda aqqe. Şoka Rəbb, vuşda Allah, i'qqə, nyaggah manbışile qəpç'ı'n yı'q'əlqa qımeebaxhe. Mang'vee ğu g'alerçu əlyhəəs deş.

⁷ Qiyğa Misee Yeşua qort'ul gırgıne İzrailıybişde ulene ögiyl mang'uk'le eyhen:

– Rəbbe dekkaaşis k'in g'assır helesva uvhuynne cıgeeqa ğu in millet qıkkes. Ğu manbışis man cıga bit'al ha'as. Mançıl-allar qı'məyq'ən yik' it'umda aqqe!

⁸ Rəbb Vuc vaka ixhes, vale ögiyl əlyhəəs. Mang'vee ğu g'alerçu əlyhəəs deş. Yik'eka ixhe, qı'məyq'ən!

Q'aanun qəbəqqə

⁹ Mısee mana Q'aanun opk'un, Rəbbika mugaavilenana q'utye quvkekkane Leviyke g'abıyne kaahinaaşisqayıy gırgıne İzrailıyne ağsaqqalaaşisqacab qoole.

¹⁰ Qiyğa Mısee manbışik'le inəxüd eyhe:

– Yıghne sene səyaqqees, borcbı yik'el hixana'ane sen, K'odiybışın bayramnang'a*

¹¹ gırgın İzrailıybı Rəbbine, vuşde Allahne, ögiyl vuxhesva Mang'vee g'əyxəsde cıgeeqa qabıyng'a, mana Q'aanun İzrailıybişis qəpçe.

¹² Milletıken adamer, yedar, uşaxar, menne cıgeençe qabıynbı gırgınbı see'e. Hasre manbışde gırgıng'us g'ayxhı, xət qıxhecen Rəbbile vuşde Allahıle qəpç'ı'n gırgın Mang'une Q'aanunee otk'unin xhinne he'ecen.

¹³ Hasre Q'aanun dyaats'ane uşaxaaşik'led g'ayxhecen, Rəbbile, vuşde Allahıle, qəvəəq'ənas xət qıxhecen. İordanne damayle ilğepç'ı, man cigabı vuşunbı ixhameeyid, nimelleteyiy şu ç'iyeyne aq'val vob, hasre məxüd ixhecen.

32

Mısa qek'ana

⁴⁸ Manecad yiğıl Rəbbe Mısayk'le eyhen:

⁴⁹ – Yerixo eyhene şaharne ögiylyne, Moav eyxhene cıgeene Avarimne suvabişeene Nevo donane suvalqa ilqəç'e. Zı İzrailıybişis helesde Kana'anne cigayqa ilekke.

⁵⁰ Yiğna çoc Harun Or eyhene suval qik'uyın xhinne, ğunar ine ğu ilqəç'esde suval qik'u dekkaaşisqa məxür əlyhəəs.

* **31:10** *K'odiybışın bayram:* Man bayramnang'a İzrailıybişe con xaybı g'ali'i, k'odiybişee axva vuxha. Man bayram suk qıviyşalne, t'imilybiyiy meyvabı sa'ane gahıl eyxhe ixha. Man bayramnang'a İzrailıybişe yik'el qalya'a ixha, Rəbbe co nəxübiy hopt'ul Misirğançe Kana'anqa qabı.

⁵¹ İzrailybışde ögiyl Tsinee sahree, Merivayne xhyanbışisne Qadişee, şu Zal k'ırı ilydiyxi, Yizda muq'addasiyvalla hidyaaguva,

⁵² vak'le man ciga əq'ənançecad g'aces. Ğu İzrailybışis helesde cigeeqa ikkeç'es deş.

34

¹ Mısa Moav eyhene suvabışde q'adaalile Nevolqa arı, maane Yerixoyne ögiylyne Pisga eyhene axtine cigeeqa ılqeq'e. Rəbbe mang'uk'le gırgın cigabı hagvanbı. Danılqamee ts'its'ooxhena Gilead,

² gırgın Naftaliyn, Efrayimıniy Menaşşeyn cigabı, garbne deryahılqamee ts'its'exhxhen Yahudayn cigabı,

³ Negev, xurmabışda şahar Yerixo, mançine qadalilyne Tsoar eyhene şaharılqamee ts'its'exhxhen gırgın cigabı hagva.

⁴ Rəbbe mang'uk'le eyhen:

- Haane Zı İbrahimıs, I'saq'ıs, Yaaq'ubus k'ın g'assır helesva uvhuyn cigabı, şoke g'abıynbışis Zı manbışis heles. Zı vak'le man cigabı hagvanbı, vassemee maqa ikkeç'es əxəs deş.

⁵ Rəbbe uvhuyn xhinne eyxhe, Rəbbina g'ul Mısa Moavee qek'a.

⁶ Mana Moavee, Bet-Peorne ögiylyne q'adaalil k'eyxha. G'iyinye yiğilqamee neng'uk'lecad mang'une nyuq'nen ciga ats'a deş.

⁷ Mısayqa qek'ang'a vəşşe g'alle (120) senniy vod. Mang'une uleppışin işixıd k'ıl qıxha deşdiy, guculer g'a'arxhu deşdiy.

⁸ Moavne q'adaalil İzrailybışe Mısays xhebts'al (30) yiğna ak' hoole. Mısayqa gyaaşen yiğbi, yasin yiğbi ç'əvedaxhenbı.

⁹ Mısee Nunne duxalqa Yeşualqa xileppi gıxhxhıva Rəbbe mang'us k'orana ək'el hoole. İzrailybışed Yeşual k'ırı iliyxhen, Rəbbe Mısayk'le nəxüdiy uvhu, manbışed gırgın həməxüdüd ha'an.

¹⁰ İzrailybışıqa Mısa peyğambar xhinne, Rəbbika hambaz hambazıka yuşan hı'ına, merna ıxha deş.

¹¹ Rəbbe mana g'axuvunaniy Misiree fironus, mang'une gırgıne insanaaşis, ölkayscad geed əlaamatbı hagvas. Şavussecad Mısayle geed əlaamatbı hagvas əxi' deş.

¹² İzrailybışik'le məxdın qəvəəq'ənasın, ç'ak'ın, gucnan gorsatmabı hagvana, Mısa xhinnena merna g'acu deş.

Rut

İne kitabee otk'unin gırgın karbı haakimaşe İzrailyne milletis xəbvalla haa'ane gahıl ıxha. Paçcahaaşile ögil İzrailil haakimaşe xəbvalla haa'a vuxha. Haakimaşe İzrailin millet menne milletbışike g'attivxhana'asda dəv'iy vukkeka vuxha. İne kitabemee sa xizanne vuk'lelqa qadıyne karbışde hək'eecad otk'un vod.

Mane xizanee sa Rut eyhena Moavğançena zəiyfa yixha. Mana Moav eyhena ölka İzrailis k'anecab vuxha. Moavbı İzrailybışın duşmanar vuxha. Mana Rut eyhena zəiyfa mek'vranang'a İzrailyğançeng'us adamiys hiyeek'an. Cena adamiy qik'umee, mana abayka eexva. Avaala İzrailee məxdın ədat ıxha, adamiy qiku, ayxuna zəiyfa adamiyne xıneeni (gohareeni) hee'es yikkan. Məxıd ıxha, İzrailin millet məng'ı'ne milletılqa siyk'al, İzrailyna Allahır məng'ı'na Allah eyxhe.

Kitabee nekke qiyğa məng'ı'ne nasılınbışın dobu otk'un vod. Məng'ı'na dix İzrailyne nekke qıvaats'ı'ne paçcahna q'əsda dek ıxha.

Elimelex xizanka Moavqa qarayle

¹ Haakimaşe xəbvalla haa'ane yiğbışil İzrailil mısvalybı giyğal. Mane yiğbışil Yahudayne cigabişee Bet-Lexem şahareençene sa adamee xhunaşseyiy cuna q'öyre dixır alyapt'ı, sık'ınne gahısva ayk'anna Moav eyhene ölkeeqa.

² Mane adamiyn do Elimelex, xhunaşşeyn Naomi, dixbışde sang'un Maxlon, mansang'unud Kilyon eyxhe. Manbı Yahudayne Bet-Lexem şahareençen Efratbı vuxha. Man insanar Moavqa qabı maayıb aaxvanbı.

³ Sabara gahıle Naomiyna adamiy Elimelex qek'ana, mana q'öne duxayka eexva.

⁴ Məng'ı'ne dixbişe cos Moavbışın içeer haa'a. Manbışde sang'ı'n do Orpa, mansang'ı'nıd Rut eyxhe. Manbı yits'ille senmee maa'ab avxuyle qiyğa,

⁵ Maxlonur Kilyonur habat'anbı. Naomi adamiyiy dixbıdena eexva.

Naomiyiy Rut Bet-Lexemqa sivişk'al

⁶ Naomi Moavne cigabişee yeexhene gahıl, məng'ı'k'le g'iyxhen, Rəbbe Cune milletis Cuna yugvalla haagu, manbışis gıneyıd huvu. Mana sossaaşika Moavğançe siyk'alnava g'elil qeexhe.

⁷ Naomi cene q'öne sossaka sayk'alasva, eexvane cigeençe qığeyç'u Yahudayne cigabişeeqa yəqqı'lqa geexha.

⁸ Naomee cene sossaaşik'le eyhen:

- Qudoora, vuşda q'öyursana yedyaaşine xaaqa savk'le. Şu hapt'ıynbışisiy zas hav'uyne yugvalil-alla, hasre Rəbbe şos Cuna badal dyooxhena yugvalla haagvecen.

⁹ Hasre Rəbbe şos adamer hevlecen! Mane xizanee şoqa rəhətiyvalla vuxhecen!

Manıd uvhu, məng'ee sossaaşis ubbabı hı'imee, sossar axtıba gyaaşu,

¹⁰ eyhen:

- De'eş, şi vaka sacıgee yiğne milletısqa vüqqəs.

¹¹ Naomee eyhen:

- Yızın yişşar, xaaqa savk'le. Nişisne şu zaka vüqqə? Nya'a, şos adamer vuxhesın, zas mebin dixbine vuxhes?

¹² Yızın yişşar, savk'le. Zı adamiys yı'qqəsın xhinne deş vor, q'əs qiyxha. Zı həşde uvheene, zaqa umud vob, zı g'iyna xəmdə adamiys ark'ın, vuxhne ayxu dixbı uxaşva.

¹³ Nya'a, manbı ç'ak'ı qeepxesmee, şu adamer dena aaxvas vooxheey? De'eş, yızın yişşar! Rəbbe zalqa xil g'ott'ulva, yızda ı'mı'r q'ap'ı quvxha. Yızın uts'ur vuşun çiled geed vod.

¹⁴ Manbı meeb maa'ab axtıba gyaaşe giviyğal. Orpa abays ubba hı'ı iyeek'anna. Rutmee, abayk at'ırq'ın eexvana.

¹⁵ Naomee Rutuk'le eyhen:

– Haane yiğne g'ayniyna xhunaşşe cene milletısqa, cene allahbışısqa siyk'al. Qeera, ğunar mæng'i'qa sayk'le.

¹⁶ Rutee eyhen:

– Zı mizel iyqimeeqqa valqa yı'q' sak'al hı'ıyee, ğu g'alerçuyee, yeeracenva. Vak'le ats'axhxhe, ğu ark'ınne cigeeqa zınar əlyhəəsda, ğu ulyorzulyne cigee zınar ileezarasda. Yiğın millet yızın millet ixhes, yiğna Allahır yızda Allah ixhes.

¹⁷ Ğu qiyk'uyne cigee zınar qiyk'asda, maayir k'eyxhasda. Qiyk'uyle ğayrı, menne karan zı vake curey'ee, hasre Rəbbee zakın he'ecen.

¹⁸ Naomılqa hitxhırmee Rutus hək'eracar cekavur yı'qqəs yikkanva, mæng'ee mæng'i'ke xıl tsi'its'aa'ana.

¹⁹ Manbı məxüb Bet-Lexemqa hivxharasmee, sacigee avayk'ananbı. Manbı Bet-Lexemqa qabı hipxhırmee, şaharın cəmə'ət q'omançe-k'anyaqqamee çıçıs ı'xı'yxə. Zəiyfabışe eyhen:

– İna Naomi dişeeene?

²⁰ Naomee manbışik'le eyhen:

– Gırgın əxəne Allahee yızda ı'mı'r q'ap'ı qav'uynçıl-alla zak'le Naomiva (*ittuna*) deş, Marava (*q'ap'ına*) eyhe.

²¹ Zı inençe gyayts'ı-giyxhı qığeyç'veeyir, Rəbbee zı inyaqa q'ərar sayk'al hey'ı. Nişil-allane şu zalqa Naomiva ona'a? Rəbbee zalqa dağamiyvalla g'axuvu, Gırgın əxəng'vee zalqa yiğbı allı'ı.

²² Məxür Naomi, Moavne cigabışeənçe cene sossaka Moavğançene Rutuka sacigee yı'q'əlqa siyk'al. Manbı Bet-Lexemqa xhıt'a qiviyşalne gahıl qabı hiviyxhar.

2

Rut Boazne çolbışee işlemiş yeexhe

¹ Naomiyne adamiyqa Elimelexıqa, hək'erar sa yugna, qıvaats'ına Boaz donana xını eyxhe.

² Yiğbışde sa yiğıl Moavğançene Rutee Naomiyk'le eyhen:

– Hayeesre zı çolbışeeqa yı'qqəs. Şavne ulesqayiy zı yugra qarı, mang'uqa qihna ark'ın, mang'uke avxuna xhıt'a saa'as.

Naomee mæng'i'k'le «Yiş, hiyek'neva» eyhe.

³ Rut hark'ın çolbışde sançee, xhıt'a qiviyşalanbışde qihna ı'ğiykır avxuna xhıt'a saa'a. Məxür mana cek'le dyats'adcad, Elimelexne xınıyne Boazne çoleeqa qiyeele.

⁴ Mane gahıl Boaz Bet-Lexemğançe qarı, xhıt'a qiviyşalanbışik'le eyhen:

– Hasre Rəbb şoka ixhecen!

Manbışed mang'us «Rəbbeeyib vas xayır-düə hevlecenva» alidghınıy qele.

⁵ Boazee qiviyşalanbışde ooqa gixhxhiyng'uke qiyghanan:

– İna mek'vna zəiyfa şavunbışdane?

⁶ Mane insanee eyhen:

– İna mek'vna zəiyfa Moavğançe vor. Mana Moavğançe inyaqa Naomiyka sacigee qarı.

⁷ Mæng'ee zak'le uvhuyn: «Hucoone ixhes, zı hiyeesre xhıt'a qiviyşalanbışıqa qihna ı'ğiykır avxuna xhıt'a saa'as». Mana çoleeqa miç'eer arına vor, həşdilqameeyir ark'ın deş. Mana vüxənyak avurur sık'inna gahna giy'ır.

⁸ Boazee Rutuk'le eyhen:

- Yiş, zal k'ırı alixhxhe! Avxuna xhıt'a saa'asva inençe menne çoleeqa imeek'an. İnyaa yizde g'ulluxçiy içeeşika eexve.

⁹ İleeke, yizde g'ulluxçiy içeeşe nyaabiy xhıt'a qivişal, manbışıqa qihna ı'ğiykre. Zı yizde işçeeşik'le vak sumoot'ava uvhu. Vas mısaiyy xhyan ikkiykın, hark'ın yizde işçeeşee gyatsts'ı'iyne parçbışeençe ulyoğe.

¹⁰ Rut mang'us ç'iyelqamee k'yorzul eyhen:

- Nya'a, zı vasqa yugra qarı? Nya'a, ğu zaka menne cigeençe qarıng'uka yugra eyxhe?

¹¹ Boazee mæng'ı's inəxdın alidghınıy qele:

- Adamiy qik'uyte qiyğa, ğu abayneme hı'iyın gırgın kar zak'le g'ayxhiyn. Ğu dek, yed, yiğna vatan g'alepçı, vak'le mankilqamee dyats'anecad milletne k'anyaqa qarı.

¹² Hasre vas mane işil-allan Rəbbe helecen! Ğu xılık avqa dyuguliyxhesva qariyne Rəbbe, İzrailıyne Allahee vas geed mukaafat helecen!

¹³ Rutee eyhen:

- Xərna, zı şadra vor, zı yiğne ulen ayqıva. Ğu zas yik'bı huvu. Zı yiğne g'ulluxçiy içeeşına deyxeeyir, ğu zaka manbışıka xhinne yugra yuşan hı'ı.

¹⁴ Yı'q'ı'hı'n kar otxhanmee, Boazee mæng'ı'k'le eyhen:

- İnyaqa qeera, ğunad gıney şakasana bakmazeeqa k'yoq'u oxhne.

Rut qarı qivişalanbışde k'ane giy'irmee, Boazee mæng'ı's qootsuna xhıt'a hoole. Rut opxhun eets'entar, hexxabab aaxvana.

¹⁵ Mana meer k'yapk'ınna xhıt'a saa'asva oza qiyxhamee, Boazee cune nukaraaşik'le eyhen:

- Məng'ee ark'ın bafabışde yıq'neençeb saa'axhee, mæng'ı'k'le cuvab immeyhe.

¹⁶ Qivişalang'ab mæng'ı'sva bafabışeençe q'asdın gıt'yıbı dağ'e'e, hasre se'ecen. Məng'ı'k'le vuççud immeyhe.

¹⁷ Məxüb Rutee exhalilqamee çolee gıt'y saa'a. Sav'una gıt'y gyootumee, mæng'ı's sa xəbna ç'emç'e xhıt'ayna vooxhe.

¹⁸ Qiyğab mæng'ee mana alyapt'ı, şahareeqa qiyele. Abayk'led mæng'ee nimee geeb xhıt'ayiy sav'uva g'ecen. Rutee yicee yı'q'ı'hin kar otxhanang'a, hexxada axuyn qığavhu abays hele.

¹⁹ Abee mæng'ı'ke qiyghanan:

- G'iyna ğu gıt'y nençene sav'u? Nyaane işlemiş yixha? Hasre yiğna hav'une insanıs xayır-düə vuxhecen!

Şavusneyiy yic işlemiş yixhava, Rutee abays yuşan hı'ı, eyhen:

- G'iyna zı işlemiş yixhane adamiyn do Boaziy.

²⁰ Naomee sossak'le eyhen:

- Hasre Rəbbe, üç'übınbışıkeyiy hapt'ıynbışıke cuna badal dyooxhena yugvalla qıvdiykkanne Boazıs xayır-düə hevlecen!

Naomee meed eyhen:

- Mana, şı g'attivxhan hav'iy gardanaqa gexhane xınıbışda sa vorna.

²¹ Moavğançene Rutee eyhen:

- Sayid mang'vee zak'le uvhuyn, cun qiyşalan cigabı ç'əvxhesmee, cune işçeeşika işlemiş yixhe.

²² Naomee cene sossak'le, Rutuk'le eyhen:

- Yızda yiş, mang'une g'ulluxçiy içeeşika yiğın ı'ğiykırıy yugda ixhes. Deşxhee, mering'une çolee vak'le cuvabniy eyhes.

²³ Məxür Rut xhıt'ayiy suk qivişil ç'əvuvxhesmee, Boazne g'ulluxçiy içeeşika işlemeşexhe. Eexvasır mana abayka eexva.

3

Rut Boazısqɑ attalqɑ ayreele

¹ Yiğbişde sa yiğil Rutune abee Naomee mæng'ı'k'le eyhen:

– Yızda yiş, vas rəhətdɑ ixhecenvɑ, zı vas sa yugun cıgɑ t'abal hɑ'as ıkkɑn dışde?

² Nya'a, ğu g'ulluxçiy içeeşika işlemiş yixhɑnɑ Boaz, yişdɑ xını eyxhe dışde? Mang'vee g'iynɑ exhɑl cune xhıt'ayke attayl vɑrɑ hɑ'a vod.

³ Ğunɑr ə'yeexı'r, micɑğın tɑnɑlinbı ali'ı, ətirbıd qɑdğɑ mɑqɑ hiyek'ne. Mang'vee otxhun-ulyodğɑ ç'əvxhesmee, ğucɑr ğu mɑng'uk'le himeegvɑ.

⁴ Mɑnɑ g'alixhɑsvɑ əlyhəəmee, mɑnɑ nyaaryiy g'ilexhɑvɑ ats'axhxhe. Qiyğɑr mɑqɑ ikkeyç'u, mɑng'une g'elybışilin kɑr g'ayşu mɑɑ'ɑr g'aliyxhe. Mɑng'veecɑd vɑk'le eyhesın, hucooyiy hɑ'as ıkkɑnvɑ.

⁵ Rutee «Zı ğu uvhuyn ğırgın hɑ'asınvɑ» eyhe.

⁶ Mɑnɑ atteeqɑ arı ğırgın abee uvhuyn xhinne hɑ'a.

⁷ Boaz yugdɑ otxhun-ulyodğɑ yik' cıgeeqɑ qɑdımee, g'alixhɑsvɑ xhıt'ayne anbar-bışde mıgıleqqɑ ayk'an. Rutur nıq' dɑnɑ qɑrı, mɑng'une g'elybışilin kɑr g'ayşu, mɑɑ'ɑr g'ileexhɑ.

⁸ Xəm surɑk Boaz muğur qıxhɑ alytirk'ılmee, cune g'elybışee zəiyfɑ g'alirxhu g'eece.

⁹ Mɑng'vee mæng'ı'k'le eyhen:

– Ğu vuşunɑ?

Mæng'ee eyhen:

– Zı yiğnɑ g'ulluxçiy Rut vɑrnɑ. Zɑs vukkul hüvxəsın cıgɑ he'e. Ğu, şı g'attivxhɑn hɑv'iy ğɑrdɑnɑqɑ gexhɑnɑ xını vɑrnɑ.

¹⁰ Boazee eyhen:

– Yızdɑ yiş, hɑsre vɑs Rəbbe xɑyır-düə hevlece! Ğu inɑ hɑv'unɑ yugvɑllɑ şene ögiyinçileb yugnɑ vob. Ğu mek'vne kɑrnɑneyiy kɑr deşde adameeşiqɑ qihnɑ g'iddiyɑrxhuninçil-ɑllɑ.

¹¹ Yızdɑ yiş, ğu həşdiyle qı'meeq'ən! Zı yiğnemee vɑs ıkkɑnɑn kɑr hɑ'asın. Yişde şɑhɑrne ğırgıne insɑnɑşık'le ğu hək'erɑr yugnɑ zəiyfɑ yixhɑy ats'an.

¹² Zı vuşdɑ xını ıxhɑy qotkun vodun, saccu şoqɑ zɑle k'anenɑ xını vor.

¹³ G'iynɑ xəmdiysır inyɑɑcɑr eexve. G'iyqɑ mɑne vuşde xınıys, şu g'attivxhɑn hɑɑ'ɑs vukkiykınee, yugdɑ ixhes, hɑsre hee'ecen. De'eş, mɑng'us mɑn hɑ'ɑs diykınee, Vorne Rəbbılqɑn k'in ixhen, mɑn zı hɑ'ɑs. Miç'erilqamee inyɑɑ g'aliyxhe.

¹⁴ Rut miç'erilqamee mɑng'une g'elybışee g'ileexhɑ. Boazee culed-ɑlqɑ «Hɑsre şɑvuk'leecɑd atteeqɑ zəiyfɑ arıvɑ mɑts'axhxhecenvɑ» uvhuvɑ, Rut torɑndɑnɑng'ɑcɑd, yic g'ımececeenvɑ, ozɑ qeexhe.

¹⁵ Boazee Rutuk'le eyhen:

– Vɑlqɑ ɑletçuyne kɑrɑn sɑ surɑ zɑsqɑ hele, ğunɑd mɑnısɑ surɑle ɑqqe.

Rutee Boazee uvhuyn xhinne hɑ'a. Boazee yib mæng'ı's xılece xhıt'ɑ kyɑv'u, mæng'ı'ne mıgɑlqɑ qoole. Mɑnçer Boaz şɑhɑreeqɑ sıyk'al.

¹⁶ Rut cene ɑbɑysqɑ Nɑomisqɑ sɑrk'ılymee, mæng'ee qiyğhɑnɑn:

– Yiş, nəxüdnə ıxhɑ?

Rutee, Boazee cenemee hı'ıyn ğırgın kɑr ɑbɑys yuşɑn hı'iyle

¹⁷ qiyğɑ, eyhen:

– ɑbɑysqɑ xıl q'ərɑr simiyk'ɑlvɑ uvhu mɑng'vee zɑs inimeenɑ xhıt'ɑb huvunɑ.

¹⁸ Nɑomee Rutuk'le eyhen:

– Yiş, sık'ırrɑ örxhe, ilyɑɑkɑs inɑ iş nəxübiy g'ittiviyxhɑn. Mɑne insɑnee g'iynɑ mɑnɑ iş, sɑ surɑlqɑ qığdyɑvhu ulyozɑrɑs deş.

4

Boazee Rut hee'e

¹ Boaz şaharne akkabışisqa qıgeç'u, insanar sabıyne cigee giy'ar. Boazee eyhena şena k'anena xını mançe i'lgömee, mang'vee mang'ulqa onu'u eyhen: «Zasqana sark'ıl, inyaa gyu'relan». Manar qarı giy'arna.

² Boazee şaharne ağsaqqalaaşike yits'ıyre insanır qort'ul «Şunab inyaa gyuvreva» eyhe. Manbıb qabı giviy'aranbı.

³ Boazee mane xınıyk'le eyhen:

– Moavne cigabişeençe sark'ılyne Naomee, yişda ebana eyxhene Elimelexin ciga vod massa hele.

⁴ İnyaa gyuv'uriynbışdeyiy cəmə'ətne ağsaqqalaaşine k'ane, zı valqa g'ayxhya'an, man ciga ğu alişşes ıkkın. Ğu ilydeşşesxhee, man zak'le eyhe, zak'le ats'axhxhes. Mane işee ts'erriyna ğu eyxhe, qiyğiyınar zı.

Mang'vee Boazık'le: «Zı man ciga ileşşenva» eyhe.

⁵ Boazee eyhen:

– Ğu man ciga Naomiyke ileşşemee, mang'une qik'uyne duxayna xhunaşşe Moavğançena Rutur hee'es yıkkın. Qiyğa şos dix ıxhayng'a, man ciga qik'uyng'une xızanı axvecenva.

⁶ Xınee eyhen:

– Məxüdxheene, zasse man ciga alişşes əxəs deş. Zı man ciga alişşvee, man yizde ts'erriyne xhunaşşeykene uşaxaaşis hıxharas deş. Zasse man ciga alişşes əxə deşud, ğucad alişşvee yugda eyxhe.

⁷ Avaala İzrailil sa kar alişşu-massa huvuynemee, sa kar badal hı'iyneemee, insanee g'elilin g'ellin g'ayşu mansang'usqa qele ıxha. Man ədat, şı iş yəqqı'lqa gyuvxhunava eyhen ıxha.

⁸ Xınee Boazık'le eyhen:

– Ğucab alivşe.

Qiyğad mang'vee cune g'elilin g'ellin g'eşşe.

⁹ Boazee ağsaqqalaaşik'leyiy ğırgıne cəmə'ətık'le eyhen:

– Şu g'iyna şahadar vobınbı, zı Elimelexike, Kilyonıke, Maxlonuke axuyn ğırgın Naomiyke ileşşen.

¹⁰ Qik'uyng'un do cune cigabişil axvecenva, cune xınıbışde yı'q'neençe, cune şahareençe hımaykalcenva, Maxlon qik'u ayxuna cuna xhunaşşe, Moavğançena Rut zı zas hee'e. Şunab g'iyna şahadar vobınbı!

¹¹ Akkabışisqa sabıyne insanaaşeyiy ağsaqqalaaşe eyhen:

– Şı şahadar vob. Hasre Rəbbee yiğne akkalqa qöona zəiyfar Raahileykiy Leayk akarna hee'ecen*. Manbışe Yaaq'ubus geeb uşaxar vuxu. Ğu Efratbışde yı'q'ne karnana ixhe, Bet-Lexemilid yiğın do ats'axhxhecen.

¹² Hasre Rəbbee mane mek'vne zəiyfee vas vuxasın uşaxar Peresna xızan xhinne qıvaats'ına hee'ecen. (Peres Tamaris Yahudaykeniy ıxha.)

¹³ Boazee Rut hee'e, Rutuke mang'us xhunaşşe yeexhe. Boaz Rutuka g'alirxhumee mana vuxhnee eexva. Rəbbee manbışis uşax hele. Rutee dix uxooxa.

¹⁴ Yadaaşe Naomiyk'le eyhe ıxha:

– Rəbbis şukur vuxhena, Mang'vee g'iyna vas, ğu gatt'iyxhan hee'esda neva huvu. Hasre mang'un do İzrailvolle ats'axhxhecen!

* **4:11** Raahiliy Lea Yaaq'ubun xhunaşşer vuxha. Rəbbee mang'us İzrailıya do giyxhe. Mane xhunaşşeeşe Yaaq'ubus dixbı vuxu. Manbışiked İzrailin millet g'adı. Yaaq'ubus Leayee Yahuda uxu. Yahudusur Tamaree Peres uxu. Peresike g'abıynbı Bet-Lexemne hiqiy-alla aaxva vuxha. Elimelexiy Boaz Peresne nasılınbı vuxha.

¹⁵ Mang'vee ğu mek'v qee'es, q'əsvalee vaqa ilyakkas. Mana vas yighne dixile yugne, ğu yikkanne sossee uxuva.

¹⁶ Naomee uşax xhilibişeeqa alyaat'u, man iykar ha'a, mang'uqa ileeka yixha.

¹⁷ Maane hiqiy-allane yadaaşe eyhe ıxha:

– Naomiynemee dix ıxha.

Mang'un do Oved giyxhe. Mana Davud peyğambarne dekkına, Yesseyına dek ıxha.

¹⁸ İna Peresna nasıl vob:

Peresıke Xetsron g'arayle.

¹⁹ Xetsronıke Ram g'arayle.

Ranıke Amminadav g'arayle.

²⁰ Amminadavıke Naxşon g'arayle.

Naxşonıker Salmon g'arayle.

²¹ Salmonıker Boaz g'arayle.

Boazıker Oved g'arayle.

²² Ovedıker Yessey g'arayle.

Yesseyıker Davud peyğambar g'arayle.

Şamuelin ts'ettiyn kitab

Elkana xizan

¹ Efrayimne suvabınane cigee, Rama* eyhene şaharee Elkanava adamiy eyxhe ıxha. Mana İyeroxamna dix ıxha. İyeroxamur Elihuyna dix ıxha, Elihur Toxuyna dix ıxha, Toxur Tsufayna dix ıxha. Tsufiy cuke g'abıynbı Efrayimne nasılne cigabişee aaxva vuxha.

² Elkanıka Xannayiy Peninna donan q'öyre xhunaşşer vuxha. Peninnayka uşaxar vobunbıniy, Xannaysme uşaxar vooxhe deşdiy.

³ Seniys mana insan cune şahareeñçe qığeç'u, hayk'an ıxhana Şilo eyhene şahareeqa Xəəne G'oşunbışde Rəbbis ı'bəədat hı'ı, q'urbanbı alylya'asva. Mane gahıl Xofniyyi Pinxas Rəbbin kaahinarniy vob. Manbı Eliyn dixbı vuxha.

⁴ Elkanee q'urban ablyaa'ane yiğil cune xhunaşşeyş Peninnays, məng'i'ne dixbışdeyiy yişbışde gırgıng'us q'urbanna pay hoolenaniy.

⁵ Xannaysme mang'vee q'öble pay hoole vuxha. Rəbbe məng'i's uşax hidele ıxheeyid, Elkanays mana geerniyxhe yikkiykanna.

⁶ Xannayne q'əyeeme, Rəbbe məng'i's uşax hideleva məng'i'lqa cuvabbı ayhe, demalqa giyxhe yixha.

⁷ Senbı inəxüd ı'lğəə ıxha. Xanna, mısa Rəbbine xaaqa hark'ınee, məng'i'ne q'əyee məng'i'lqa cuvabbı ayhe ıxha. Xanna man eyhenbı g'ayxhı, geeşe yixha, karıd məng'ee otxhan ıxha deş.

⁸ Məng'i'ne adamee, Elkanee, məng'i'k'le eyhe ıxha:

– Xanna, nya'a geeşe? Nya'a kar udyotxhan? Nya'a yiğın yik' gyotxhan? Nya'a, zı yiğneme yits'ne duxayle hexxana dişde vor?

Xannayna düə

⁹ Manbışe Şilo eyhene şaharee otxhun-ulyodğuyile qiyğa, Xanna g'elilqa sığeetsa. Kaahin Eliyir, Rəbbine xaane akkabışisne gyu'ur eyxhe.

¹⁰ Yik' gyotxhan-gyotxhan Xannee Rəbbis hülöörəxə düə haa'a vuxha.

¹¹ Məng'ee Rəbbis miz k'yav'u, inəxüd cuvab hele:

– Xəəna G'oşunbışda Rəbb, Vak'lecab Yiğne bendelqa abına ver g'oocena. Vasse, zı Yiğna bende yik'el hidirxınee, zas sa dix huvee, zınar mana gırgıne gahbışis Vas heles. Mana Rəbbis g'assırva, mang'una vuk'ul mısacab gyapxhas deş.

¹² Xannee Rəbbis xılıyna düə haa'a vuxha, Eliyir gyu'ur məng'i'ne ghalika ilyakka ıxha.

¹³ Xannee yik'eeñçe düə haa'ava, məng'i'n saccu ghalycad ı'ğiykar eyxhe, ses g'iyxhe eyxhe deş. Eliysqa məxı'd qayle, məng'ee ulyodğuniyxan vod.

¹⁴ Mançil-allad mang'vee eyhen:

– Ğu mısılqameene ulyoğas? Mançıkana g'alepçe, valqa qeera!

¹⁵ Xannee eyhen:

– Yızda xərna, yızın yik' gyotxhan ıxhayke, zı Rəbbis yızın yik' q'əra qa'a. Zı çaxıriy p'iyva deş ulyodğu.

¹⁶ Vasqa məxüd qımaylecen, zı abır deşda zəiyfaniyxan. Zalqa xəbna ver abıva, yızın yik' gyotxhanva, zı düə məxı'b hav'u.

¹⁷ Eliyee alidghıniy qele:

– Yugna yəq vuxhena. İzrailyne Allahee, ğu heqqiyn vas helesın.

* 1:1 Rama: cühüt'yaaşine mizelyne ine otk'unee mane şaharık'le Ramatayim eyhe.

¹⁸ Xannee: «Ğu zaqa, yiğne bendeyqa, yugra eyxheva» uvhu, sark'il cene yəqqı'n ark'in kar oyxhan. Mançile qiyğa məng'ee aq'va qa'a deş.

¹⁹ Qinne yiğil manbı miç'eeb çakba oza qeepxha, Rəbbis ı'bəədat hı'ı Ramayeene, cone xaaqa, siviyk'al. Elkana cune xhunaşşeyka Xannayka g'ilexha, Rəbbeeyid məng'ıs ikkanan ha'an.

²⁰ Sabara gah ilğevç'uyle qiyğa Xanna vuxhne ayxu sa dix uxooxa. Məng'ee «Mana Rəbbike heqqıva» uvhu, mang'un do Şamuel (*Allahık'le g'ayxhı*) giyxhe.

Xannee Şamuel Allahıs g'iysar

²¹ Elkanayiy cuna xizan, Rəbbis senıs ablyaa'ana q'urban ablyaa'asvayiy Rəbbis huvuyn cuvab aqqasva, Şiloyeeqa havayk'an.

²² Xannamee mang'uka hiyeek'an deş. Məng'ee adamiyk'le eyhen:
– Nebeluğ gyarğılıyle qiyğa, zı mana Şiloyeeqa Rəbbis heles ikkees. Mana gırgıne gahbişis maa axvas.

²³ Elkaneeyid eyhen:
– Vas ikkanəxüd he'e, mana gyarğıl ç'əvxhesmee xaa giyre. Hasre Rəbbeeyid Vuce huvuyn cuvab aqqecen.

Mana, dix gyarğıl ç'əvxhesmee, cuka xaa eexva.

²⁴ Uşax gyarğilmee, Xannee xhebne seniyna conga, sa urvanna maşuk', sa tuluğud çaxıren alyaat'u, Rəbbine Şiloyeene xaaqa hiyeek'an. Mane gahıl uşax k'ılda ıxha.

²⁵ Conga gyuvk'iyle qiyğa, Xannee uşaxıd alyaat'u Eliysqa arı,

²⁶ mang'uk'le eyhen:
– Yızda xərna, yiğne canalqan k'ın ixhen, inyaa, yiğne k'ane ulyorzul Rəbbis düə haa'ana şena zəiyfa, zıniy vor.

²⁷ Zı ine uşaxnemeeniy düə haa'a, Rəbbee zı heqqıyn, zas huvuyn.

²⁸ Həşde zı mana Rəbbis hele. I'mı'rvollete mana Rəbbina ixheskan.

Manbişe maa'ad Rəbbis ı'bəədat ha'a.

2

Xannee Rəbb axtı qa'a

¹ Xannee inəxüb düə haa'a:

– Rəbbee yızın yik' şad hı'ı,
Rəbbee zas xəbna guc huvu.

Zı şad yeexhe, Ğu zı g'attiyxhaney'il-alla.

Zı həşde yizde duşmanaaşile əqəna ha'a.

² Rəbbik akarna q'ör'esda məxrına muq'addasna deşda,

Ya Rəbb, Ğu sa vorna!

Yişda Allah xhinnena şi havaacena merna deşda!

³ Şucab şu ç'ak'ıba vukkiy ç'əv he'e!

Hexxan cuvabbı ghaleençe g'imekka!

Saccu Rəbb gırgın ats'ana Allah vor,

Mang'vee gyoodakke insanaaşın işbı.

⁴ İgidyaaşın vukbı hayq'var,

Guc deşınbişismee guc qavayle.

⁵ Şenke avts'u iviykaranbişe

Həşde gıneynemee iş t'abal haa'a,

Mıssınbıb həşde avts'u iviykar.

Uşax dexheng'ee yighıyre uxu,

Geed uşaxaarnanar yiccar ayxu.

- ⁶ Rəbbəe insanıs ı'mı'rıb hoolena,
Vuceeyib alyabat'ana,
Mang'veecarır nyuq'vneeqa k'yaraççena,
Vucecarır alqayhena.
- ⁷ Rəbbəe insanıs kar helenıd, g'eşşenıd.
Mang'vee insan axtır qa'ana, uleker gyayhena.
- ⁸ Rəbbəe mı'q'eena kar deşda g'elil qa'ana,
Qıvaats'ıynbışıka sacigeeyir gya'ana.
Mang'vee dyunyecad aqqı.
- ⁹ Cuna yəq' avquynbı Mang'vee havaacenbı,
Pisınbıb miç'axiyvalee avgales,
Manbışde guçun manbışis kumag ha'as deş.
- ¹⁰ Culqa g'elil qeepxhaynbı Rəbbəe oot'al-ooxal haa'asınbı,
Manbışılqa xəybı g'əhətqə'əs.
Rəbbəe dyunyeyscad məhkama alğahas!

Mang'vee Vucee g'əyxı'yne paççahıs guc hoole,
Mana axtı qa'a.

¹¹ Qiyğa Elkana cune Ramayeene xaaqa siyk'al. K'ınna Şamuelymee kaahin Eliyne k'ane Rəbbis k'ılyvalla haa'a axva.

Eliyne dixbışın kararı'dəən işbı

- ¹² Eliyn dixbı geeb kararı'dəən insanar vuxha. Manbışe Rəbbir qızara'a ıxha deş,
¹³ kaahiniyvallab karaəəba haa'a vuxha deş. Şavaamecab q'urban ablyav'u, çuru qoyxharang'a, kaahinna nukar xıle xhebne silinane yabayka hiyxhar ıxha.
- ¹⁴ Mang'vee man yaba çurunane k'umk'umeeqa, lyagameeqa, tavasareeqa, g'abeeqa, nyaqa ıxhay hiyxə ıxha. Yabalqa qadıyn gırgın mang'vee kaahinis alyaat'a ıxha. Məxüd manbışe, Şilo eyhene cigeeqa İzrailıyışe adıyne gırgıne q'urbanne çurunukcad ha'a ıxha.
- ¹⁵ Man k'ıldanan xhinne, q'urbanın adın ma' gyoxhxhan ha'asse, kaahinna nukar arı, q'urban ablyaa'ane insanık'le eyhe ıxha:
– Kaahinis ç'əra qa'asın çuru hele. Mang'vee vake qotxhuruyn çuru alyaat'as deş, mang'us çıgın çuru hele.
- ¹⁶ Q'urban ablyaa'ang'vee: «Hasre ts'etta ma' gyoxhxhan ha'as, qiyğa vas nenayiy pay vukkan manab alept'eva» – uvhume, nukaree: «De'eş, həşde qavaleva, qudyoolexheeyib gucuka alyapt'asvaniyxheva» – cuvab qelen.
- ¹⁷ Rəbbine ögiyl mane mek'vunbışda, Eliyne dixbışda, bınah geeb xəbnaniy vob. Manbışe Rəbbis adıynçıs hı'rmat haa'a vuxha deş.
- ¹⁸ K'ınne Şamueleemee katanıke hı'iyn ileyliğ* givatxın, Rəbbine ögil k'ılyvalla haa'a vuxha.
- ¹⁹ Yedee seniysın Şamuelisın k'ının p'laş iyxhva ıxha. Dek seniysda q'urbanana Şilo eyhene cigeeqa ı'qqəmee, yicir man p'laş alyaat'u ayreele yixha.
- ²⁰ Kaahin Eliyeeme, Elkanaysiy mang'une xhunaşşeyıs xayır-düə huvu, eyhe ıxha:
– Hasre Rəbbəe vas ine yiğne xhunaşşeyke, yicee heqqı Rəbbis huvuyne uşaxıl-alla, mebin uşaxar hevlecen.
Mançile qiyğa manbı cone xaaqa siviyk'al vuxha.

* **2:18 İleyliğ:** man kaahinaaşe tanalqa alyaa'ane karbışın sa ıxha. Mane ileyliğne kumaagıka Allahna fikir vaats'a vooxhe vuxha.

21 Rəbbəe Xannays yugvalla hav'u, məng'i's Rəbbəe mançile qiyğa xhebiyre dixiy q'öyrer yiş heele. K'inna Şamuelymee Rəbbine ögil xər qexhe eyxhe.

22 Eli geer q'əs qıxha eyxhe. Mang'uk'le dixbişe İzrailybışik ha'anbıd, Allahne muq'addasne çadırne† ghalee iş haa'ane yadaaşika manbı g'alyabak'avad g'ayxhinniy.

23 Eliyee manbışik'le eyhen:

– Şu ha'an hucoone? Zak'le gırgıne insanaaşikecad, şu ha'ane karai'dəəne işbışıdecad hək'ee g'iyxhe.

24 Yızın dixbı, vuşun ç'öv! Zak'le Rəbbine milletıke g'avxhuna mana xabar yugna deşub.

25 Sa insanee menne insanne ögee bınah hav'ee, mang'ul-alla mering'vee Allahıs düə haa'as vooxhe. İnsanee Rəbbis pısın he'eene, şavussene mang'ul-alla düə haa'as vəəxə?

Rəbbəe manbı gyapt'as vuxhayke, manbışe dekkıl k'ırıcad iliyxhe ıxha deş.

26 K'inna Şamuelymee xər qexhe ıxha. Mana Rəbbisır insanaaşısır geer ıkkın ıxha.

Eliyne dixbişde hək'eedın peyğambarın cuvab

27 Mane gahıl sa Allahna insan Eliysqa arı, mang'uk'le eyhen:

– Rəbbəe inəxüdüd eyhe: «Yiğna dekkiy cuna nasıl Misirng'a, fironne xalq'ıs nukariyvalla haa'ang'a, nya'a, Zı manbışis dyagu dişdiy?

28 İzrailyne gırgıne nasılbışe yı'q'neençe yiğne dekkına nasıl‡ Zı Zas kaahinar vuxhecenva g'əvxü. Zı manbışik'le uvhuynniy, Zas q'urbanbı alle'e, ətirbı gyooxhan he'e, Yizde ögeeyib ileylıg qı'ı iviykre. İzrailybışe adıyn gırgın q'urbanbı Zı yiğne dekkıne xızanısnıy huvu.

29 Nya'a şu nişil-allane Yizde xaaqa Zasva Zı əmr hav'u allya'an q'urbanbıyiy Zas ıkkeekan karbı g'eliqqa hele? Nişil-allane gu yiğın dixbı Zale ooqa avqaaqqa? Şu Yizde milletın İzrailin, Zas adıyne karbışın inekke yugun cigabı otxhun kokeebax-henbı.»

30 Mançil-allad İzrailyne Allahee Rəbbəe invavud eyhe: «Zı şenke cuvabniy huvu, yiğneyiy yiğne dekkıne xızanın Zas gırgıne gahbışilycab g'ullux haa'asva.» Həşdemee Rəbbəe eyhe vod: «De'eş, Zı məxüd ha'as deş. Zı şavaayiy axtı qa'a, Zı mana axtı qa'as. Şavaayiy Zı g'eliqqa huvu, Zı məxrına uleke alışşes.

31 Gah qavaalesda, Zı yiğne xızanneb xılənçe guc g'avşesda. Yiğne xızanıkene şavaacabıb xiliyna i'mı'r haa'as deş.

32 Vak'le Yizde xaalqa ablesda ver g'avcesda. Yic İzrailik'le yugun yiğbı g'ece ıxheeyid, yiğne xızanıkene şavaacab xiliyna i'mı'r haa'as deş.

33 Zı yiğne xızanınbı Zas q'urbanbı allya'ane cigaysse gırgınbı deş g'ee'epşes. Manbışın uleppı nağın gyatsts'ı, yik'bıd ık'arın aqqı ixhes. Yiğne xızaneençene gırgıng'veecab cit'ana i'mı'r hav'u hapt'as.

34 Yiğne q'öne duxayne, Xofniyiy Pinxasne, vuk'lelqa qalesın yiğnemee işaarat ixhes: manbı sa yiğıl, sacıgee hapt'as.

35 Zımee, Zas ıkkınanbıyiy Yizde yik'eedınbı gırgıne gahbışıl ha'ana, Zasda sa yugna kaahin g'əxəs. Zı mang'una xızan havaacesda, mang'veeyib Zı g'əyxı'ıyne paçcahne ögil k'ilyvalla haa'as.

† 2:22 Allahna muq'addasna çadır: İzrailybı, Misirğənçe qığeepç'iyle qiyğa, Allahee manbışik'le muq'addasna çadır hee'eva eyhe. Manbı sahree vuxhaylette manbışe mana çadır coka i'ğviykar ha'a vuxha. Mana çadır işaarat vuxha, Allah cone yı'q'nee axvava. Mane muq'addasne çadırne ögil İzrailybışe Allahıs q'urbanbı gyaat'a, i'bəədatbıniy ha'a. ‡ 2:28 İnyaa Yaaq'ubne dixene, Leviyne hək'ee eyhen. Mısa peyğambarne gahıl mang'una nasıl kaahinar vuxhecenvaniy g'əvxü.

³⁶ Yiğne xizanıke üç'üba avxuynbımee, sa sık'ınin nuk'rayiy gıney heqqasva mang'usqa abı, mang'une ögil k'yoozarasınbı, „hucoona ixhes, sa ghalene gıneynemee, zas nena vuxhay kaahinaaşına iş hevleva“».

3

Allahee Şamuel qoyt'al

¹ Mek'vne Şamuelee, Eliyne k'ane Rəbbis k'ilyvalla ha'a vuxha. Mane gahbışıl Rəbbin cuvabıy gyaguybı zarada-zarada eyxhenbı deşdiy.

² Sa xəmdə Eliy cune tyulee g'alirxhu ıxha. Mang'une uleppışik'le yugda g'ece ıxha deş.

³ Şamuelymee Rəbbine xaa g'alirxhu eyxhe. Allahna q'utyeb* mane xaa vuxha. Maana Allahna bazırıb† k'əpq'ı' vuxha deş.

⁴ Rəbbe Şamuelilqa ona'a, mang'veeyir «İnyaa vorva» alidghınıy qele.

⁵ Qiyğar Eliyne k'anyaqa g'adarxhun «Zalqa onu'iyne, zı inyaa vorva» uvhu. Eliyemee «Zı onu'u deş, hoora g'alixheva» eyhe. Şamuelir ark'ın g'ilexhana.

⁶ Rəbbe «Şamuelyva» meed ona'an. Şamuel meer oza qıxha Eliyne k'anyaqa ark'ın «Zalqa onu'iyne? Zı inyaa vorva!» eyhe. Eliyee «Zı onu'u deş. Dix, hoora g'alixheva» alidghınıy qele.

⁷ Şamuelik'le manke Rəbb ats'a deşdiy, Rəbbe mang'us cuvabıd aaqı deşdiy.

⁸ Rəbbe xebe'es Şamuelilqa onu'umee, mana tyuleençe suğotsu Eliyne k'anyaqa ark'ın, eyhen:

– Ğu zalqa onu'uva, zı inyaa vor.

Manke Eliylqa hiyxharan, mek'vne Şamuelilqa onu'una Rəbb ıxhava.

⁹ Mançıl-allad Şamuelik'le eyhen:

– Hoora g'alixhe, meed valqa one'ee, inəxüd eyhe: «Yuşan he'e, ya Rəbb, Yiğne g'ulee k'ırı iliyxhe vod.»

Şamuelir ark'ın cune tyuleqa k'eç'ena.

¹⁰ Rəbb arı maa'ar ulyorzul şene ögiylin xhinne «Şamuel! Şamuelyva!» ona'anan. Şamuelee eyhen:

– Yuşan he'e, ya Rəbb, Yiğne g'ulee k'ırı iliyxhe vod.

¹¹ Rəbbe Şamuelik'le inəxüd eyhe:

– Zı İzrailil məxbına iş g'avces, g'ayxhiyng'un k'ırı g'avayghas.

¹² Mane yiğıl, Eliyne xizanne hək'ee uvhuyn gırgın, Zı qomançe k'anyaqqamee ha'asın.

¹³ Zı cuk'le uvhunniy, cuk'le ats'ane bınahbışıl-alla Zı cune xizanus gırgıne gahbışılda cazaa hevles. Mang'une dixbışe Zı g'eliqqa huvu. Eliyemee manbışın ögü i'xı' deş.

¹⁴ Zı mançıl-allad Eliyne xizanus k'ınniy g'assır: Eliyne xizanne bınahıle q'urbanıkayıy menne-menne ıkekane karbışıka ilyheç'es deş.

¹⁵ Şamuel miç'eerilqamee g'ilexhana, qiyğar oza qıxha Rəbbine xaan akkabı aaqa. Mana cus Allahee gyagu'ıyn kar Eliys yuşan ha'as qəyq'əna.

¹⁶ Eliyemee mang'ulqa onu'u eyhen:

– Şamuel, yızda dix.

Şamueleeyid «Zı inyaa vorva» mang'us alidghınıy qele.

¹⁷ Eliyee mang'uke qiyghanan:

* **3:3** *Allahna q'utye*: Allahee ina q'utye he'eva Mısa peyğambarıle uvhu. Man Allah cune milletne yı'q'nee vor eyhen işaaratniy vod. Mane q'utye g'ayebışde ooad otk'unin Allahın əmrınıy havacenbı. † **3:3** *Allahna bazır*: Mana yıghulle g'yotxhanan cıganana bazır vuxha. Mana Mısa peyğambarne gahıl Allahee uvhunıy hav'u. Vucub Allahne çadreeqanıy gyuvxhu. Mana exhaliyle miç'eebilqamee gyopxhan vuxha.

- Rəbbəe vak'le hucoovana uvhu? Hucoona ixhes, man zale dyugul hıma'a. Allahee vak'le uvhuynçin, ğu zale saxheeyid dyugul he'ee, hasre Mang'vee vak divan qaqqecen.

¹⁸ Şamuelee mang'us gırgın yuşan ha'an, vuççud dyugul ha'a deş. Eliyeeme eyhen:

- Mana Rəbb vorna, hasre Cus nəxüdiy ikkan həməxüdüd he'ecen.

¹⁹ Şamuel xər qexhe. Rəbb mang'uka ixha, Rəbbəe Şamuelik'le uvhuyn gırgın kar eyxhen.

²⁰ Rəbbəe Şamuelike hək'erar peyğambar hı'iy, gırgıne İzrailik'lecad Danile Beer-Şevalqamee‡ ats'axxhen.

²¹ Rəbb meer Şiloyee gyagva giyğal. Mang'vee Cune cuvabıka Vucecar Vuc Şamuelik'le hagva.

4

¹ Şamuelin cuvab gırgıne İzrailis ixha.

Filiştinaaşə Rəbbina q'utye g'ooşə

Mane gahıl İzrailıybı, Filiştinaaşika saç'ivkasva qığeebaç'e. İzrailıybışe con çadırıbı Even-Ezeree, Filiştinaaşeme Afeqee giyxə.

² Filiştınarıb İzrailıybışika saç'ivkasva giviık'anandı. Mane dəv'ee Filiştınar İzrailıyaaşile ğameebaxhenbı. Maa'ar İzrailıyaaşike yoq'ud aazır insan qek'a.

³ Millet çadırıbı gı'xı'yne cigeeqa siyk'almeə, İzrailıyne ağsaqqalaaşə sana-sang'uke qiyghanan:

- Nya'asdiyxan Rəbbəe şı g'iyna Filiştinaaşis avub avxav'u? Qudoora, Rəbbika mugaavilenana q'utye Şiloyeençe şasqa qavaales. Hasre mana şaka vuxhecen, şınab duşmanaaşine xılənçe g'attivxhan hee'ecen.

⁴ Milletın Şiloyeeqa insanar g'uxoole. Manbışe Rəbbika mugaavilenana q'utye qavayle. (Mane q'utyel oo keruvar* ixha. Mane keruvaaşə Xəəne G'oşunbışde Rəbbina taxt avqu vuxha.) Eliyna q'öyre dix, Xofniyy Pinxasıb, Allahıka mugaavilenane q'utyeyne k'ane vooxhe.

⁵ Rəbbika mugaavilenana q'utye co çadırıbı gı'xı'yne cigeeqa qabı hipxhırmee, İzrailıybışe məxdın ç'ak'ın ts'irıbı ha'a, mançike dyunye ı'ğiykar.

⁶ Filiştinaaşik'le maana ts'ir g'avxhumeə, eyhen:

- Cühüt'yarnane cigena mana ts'ir nəxbınaniyxan?

Manbınane çadırıbışeeqa Rəbbina q'utye qabıva ats'axhxhameə,

⁷ Filiştınar qəpqi'n eyhen:

- Çadırıbışeeqa allahaarıb abı, şalqa ver ables! Həşdilqameə məxdın kar ıxhayncad deşdiy.

⁸ Şalqa ver ables! Şavaane şı Mane gucnane allahaaşine xılənçe g'attivxhanaa'as? Sahree, Misirbışde vuk'lelqa cos ikkanan verbı exan allahar inbı vob.

⁹ Filiştınar, yik'eka vuxhe, qı'məəq'ən! Deşxheene, cühüt'yar vuşun həmbalar vuxhaynbı xhinne, şınab manbışin həmbalar vuxhes. Adameer xhinne vuxhe, saç'uvke!

¹⁰ Filiştınar yugba saç'uvku, İzrailıybı avub avxu, cone çadırıbışeeqa heebaxa. Mane yiğil geed xəppa insanar hapt'ı. İzrailıybışda maa'ar xhebts'al aazır (30 000) insan qik'u.

‡ **3:20** *Danile Beer-Şevalqamee*: Dan eyhena şahar mane gahıl İzrailıyna nekke şimalılna şaharniy vob. Beer-Şeva eyhena şaharmee cühüt'yaaşine sahee, İzrailıyna nekke canubulıyna vuxha. «Danile Beer-Şevalqamee» İzrailıyne k'anənçe-qomaqqameeva eyhen ixha. * **4:4** *Keruvar*: xilibınan malaaiıkar vob. Rəbbine q'utyel oo q'ölle k'inəğəyken keruv ixha.

11 Allahna q'utye xılelqa alğaaha, Eliyna q'öyursana dix Xofniyy Pinxasıb maa'ab habat'anbı.

Eli qek'ana

12 Mane yiğilycar Benyaminne nasilena sa insan däv'eençe hixu Şiloyeeqa qarayle. Mang'vee culyun tanalinbı qıtaxxı'ı, vuk'lelqab colqa ver abıva nyaq'v k'yaa'a.

13 Mana qööne gahıl, Eliy yəqqı'ne mıglek gyu'ur ilyakka ıxha. Mang'un Allahne q'utyeyneme yik' əə ıxha. Mana insan şahareeqa ikkeç'u cok ıxhaynbı yuşan hı'mee, şaharıke ts'ir g'oottal.

14 Eliyk'le man ses g'ayxımee, «Mana nəxbına ts'irneva?» mang'vee qiyghanan. Mana insan zaara Eliysqa qarı, mang'us gırgın yuşan ha'an.

15 Mane gahıl Eliyqa yüç'əle molyulle (98) sen eyxhe, mang'un uleppıd aqqı ıxha, vuççud g'ece ıxha deş.

16 Mane insanee Eliyk'le eyhen:

- Zı däv'ənane cigeençe qöö vor. Däv'eençe zı g'iyna hixu.

Eliyee qiyghanan:

- Dix, hucoon ıxha?

17 Mana xabar abıyne insanee eyhen:

- İzrailıybı Filiştinaaşde ögiyle heepxıynbı, geeb insanar hapt'ı. Yiğın dixbı Xofniyy Pinxas q'öyursana hapt'ıynbı. Allahna q'utyeb şenbışde xılyaqa ilğevç'u.

18 Mana insan Allahne q'utyeyne hək'ee yuşan ha'amee, Eliy şaharne akkabışisne gyu'urne cigeençe yı'q'əlqa hı'ğəykar. Mana q'əsrıyiy yı'q'ra ıxhayke, mang'una gardan hapq'ır qek'ana. Mana yoqts'al (40) senna İzrailıybışda haakim ıxha.

19 Eliyna sos, Pinxasna xhunaşşe vuxhne yixha. Məng'ı'na uxasda gahıb qabı hıpxhırnıy vob. Allahna q'utye mebinbışde xılyaqa ilğevç'u, abbatteyyiy adamiyib hapt'ıynbıva məng'ı'k'le g'ayxımee, məng'ı's sayangada ık'arbı qayle, məng'ee k'yorzul uxooxan.

20 Mana qeek'ang'a, məng'ı's kumag ha'ane zəyifabışe eyhen:

- Qı'meeq'ən, vas dix ıxha.

Məng'ee şavuscad alidghınıyıd qele deş, nişikacarır sark'ıl ileeka deş.

21 Məng'ee «Nur İzrailike apk'innava» uvhu, uşaxın do İkavod (*nur deşda*) giyxhe. Məxüd məng'ee Allahna q'utye mering'une xılyaqa ilğevç'uva, abbatteyyiy adamiyib hapt'ıva ha'a.

22 Məng'eecad meed eyhen:

- Allahna q'utye mering'une xılyaqa ilğevç'uva İzrailike nurub apk'ınna.

5

Filiştinaaş Rəbbına q'utye cosqa qavayle

1 Filiştinaaş Allahna q'utye cone xılyaqa alğavhu, mana Even-Ezerğançe Aşdod eyhene şahareeqa quvkekka.

2 Allahna q'utye Dagonna byutynane xaaqa quvku, mang'une byuttyune k'anyaqa giviyxhe.

3 Qinne yiğil miç'eeb Aşdodğançenbı oza qeepxhayng'a, Dagonna byuty Rəbbine q'utyeyne ögil aq'vakkena quvxha g'ooce. Manbışe Dagonun byuty alyaat'u, cine cigeeqa giyxhe.

4 Qinne yiğil miç'eeb manbı oza qeepxhayng'a, meeb Dagonna byuty Rəbbine q'utyeyne ögil aq'vakkena quvxha g'ooce. İne yəqqees, Dagonna vuk'uliy q'öyudsana xıl gyatxhı akkayne ghaleeqa gıxhxhı eyxhe. Mang'un saccu candakcad axu eyxhe.

⁵ Mançil-allad g'iyiniyne yiğılqamee* Dagonne kaahinaaşed, Aşdodeene Dagonne xaaqa vüqqənbışed akkayne ghaleeqa g'el giyxhe deş.

⁶ Rəbbin xıl Aşdodğançenbışde oo yı'q' qexhe. Manbışilqayiy hiqiy-allanbışilqa verbı allya'a, tanbışik fırar qığa'a.

⁷ Aşdodğançenbışik'le eyxhenbı g'acumee, eyhen:

– İzrailiye Allahna q'utye inyaa, şasnee vuxhes vukkan deş, Mang'un xıl şaliy yişde allahne Dagonne oo yı'q' qıxha.

⁸ Manbışe gırgın Filiştinaaşın ç'ak'ınbı sav'u, manbışike qiyghanan:

– İzrailiye Allahne q'utyeyk şi hucoona ha'as?

Filiştinaaşine ç'ak'ınbışe eyhen:

– Hasre İzrailiye Allahna q'utye Gateeqa quvkeecen.

Məxüd ıxha İzrailiye Allahna q'utye Gat eyhene şahareeqa quvkekka.

⁹ Manbışe q'utye Gatqa qabiyle qiyğa Rəbbina xıl mane şaharıl oo yı'q' qooxhe. Mane şahareebın insanar məxüb qəvəyq'ən giviyğal, manbışın yik'bı qodasınçil qeedaxhe. Rəbbe mane şaharın insanar xəring'ule otçu, k'ining'ulqamee fıraaşika gyavts'yaa'a.

¹⁰ Manbışe mançile qiyğa Allahna q'utye Ekron eyhene şahareeqa g'uxoole. Allahna q'utye Ekronqa qabı hipxhirmee, maane insanaaşe ts'irbı ha'a:

– Şiyiy yişin millet gyapt'asdemee, manbışe İzrailiye Allahna q'utye şasqa qabı!

¹¹ Mançil-allab manbışe gırgın Filiştinaaşın ç'ak'ınbı sav'u eyhen:

– İzrailiye Allahna q'utye yəqqı'l hee'e huvooracen. Hasre şakınıy yişde milletkın mexhecen.

Mane şahareebın gırgın insanar məxüb qəvəyq'ən giviyğal, manbışın yik'bı qoduhapt'asınçil qeebaxhe. Rəbbin xıl manbışil oo geed yı'q'da ıxha.

¹² Hidyapt'ı üç'übba avxuynbışın tanbı fıraaşika gyayts'e, mane şahareebınbışe haa'an ts'irarid xəybışeeqa hiyxhar ıxha.

6

Allahna q'utye İzrailiye siviyyk'al

¹ Rəbbina q'utye Filiştinaaşine cigabışee yighıble vazna avxu.

² Filiştinaaşe kaahinariy falika ilyaakanbı qopt'ul eyhen:

– İne Rəbbine q'utyeyk hucoona ha'as? Şak'le eyhe, şi nəxübiy mana çine cigeeqa savaak'al haa'as?

³ Manbışe eyhen:

– İzrailiye Allahna q'utye yı'q'əlqa savaak'al haa'as vukkanxhee, mana q'ərab savaak'al hımaa'a. Şu mançinemee, taxsir şolyva Rəbbis pay haa'as vukkan. Mane gahıl şunab yug qeepxhesınbı, Mang'vee şoke nya'asiy xıl ts'its'dyaa'avad, ats'axhhesın.

⁴ Filiştinaaşe qiyghanan:

– Şal taxsirva nena payne Rəbbis haa'as vukkan?

Kaahinaaşeyiy falika ilyaakanbışe eyhen:

– Filiştinaaşika xhuleyre xərnayiy, hamanimen k'inəğəykəna fıriy q'öv hav'u g'axuvle. Mana ver vuşdecab deş, vuşde ç'ak'ınbışdeb vuk'lelqa qabına.

⁵ Mançil-alla fıraaşınıd, vuşda ölka q'əra qaa'ane q'övəşınıd k'opyebı he'e, İzrailiye Allahısib hı'rmat gıvxhe. Sayid manke, Mang'vee şokeb, vuşde alla-haaşileb, vuşde cigabışileb xıl ts'its'aa'a.

* 5:5 g'iyiniyne yiğılqamee: in kitab otk'uning'vee kitab ok'anassencad gahbı eyhe ıxha.

6 Misirbıseyiy fironee q'ıt'y k'eççuyn xhinne, şunad hıma'a. Allah manbısilqa rəhı'm dena qıxhamee, manbışe İzrailıy bı g'avkkuybnı.

7 Həşdemee sa ts'edın daşk'a hı'ı, mançik mısacab xamut qıdyav'una q'ıkar gyooqa'ana q'öble zer avt'le. Q'ıkarmee mançike curu'u xaaqa qıkkee.

8 Rəbbına q'utyeb alyapt'ı daşk'eeqa gyuvxhe, taxsir şolyva Mang'us allesın k'ınəğəyken karbıd mançine k'anene yeşuk'eeqa gıxhxhe. Qiyğaled daşk'a yəqqı'l hee'e hooracen.

9 Yı'q'əle saccu ilyaake. Man çine cigeeqa, Bet-Şemeşne suralqa atk'ınee, mana ver şalqa ooxuna Rəbb vornava eyhen vodun. Maqa idyapk'ineeme, şak'le ats'axhxhesın, şas ı'xı'yn xıl Mang'un deşud. Man çiled-alqa ıxhayn kar vodun.

10 Nəxüdiy uvhu, insanaaşe məxüdüd ha'an. Q'öble zer qabı daşk'ayk iviyt'al, mançin q'ıkarıd xaa g'alya'a.

11 Daşk'eeqa Rəbbine q'utyeyka sacıgee, manbışe k'ınəğəyke hı'ıyn q'övərnənanayiy fırnana yeşuk gıviyxhe.

12 Mançile qiyğa zerbı qotkuda ayk'ananbı Bet-Şemeşne suralqa. Manbı sağılqa, solulqa siditk'ıl, sa yəq avqu, heğa-heğa ayk'ananbı. Fılıştinaaşın ç'ak'ınbı mançiqab qihna Bet-Şemeş gıviyğalne cigeeqamee avayk'ananbı.

13 Mane gahıl Bet-Şemeşgançenbı suk qıviyşal çolee vooxhe. Manbı q'utye g'avcu şadeebaxhenbı.

14 Daşk'a Bet-Şemeşgançene Yeşuayne çoleeqa qadı, sa xənnə g'ayeyne k'ane ulyoyzaran. İnsanaaşe daşk'a haq'var hı'ı mançike osbı ha'a. Zerbışikəd, Rəbbis gyooxhan haa'ana q'urban ablyaa'a.

15 Leviyne nasileençene insanaaşe* Rəbbına q'utye, k'ınəğəyke hı'ıyn q'övəriy fırar sı'ına yeşuk'ub daşk'eençe gyaqqı, sa xənnə g'ayel ooqa giyxhe. Mane yiğıl Bet-Şemeşgançenbışe Rəbbis gyooxhan haa'ane q'urbanıle ğayrı, medın q'urbanıd gyaat'anbı.

16 Fılıştinaaşine maqa abıyne xhone xəring'uk'le man g'acu, mane yiğılycab Ekronqa sivişk'al.

17 Fılıştinaaşe taxsir colyva Aşdod eyhene şaharne doyule, Gəzzə eyhene şaharne doyule, Aşkelon eyhene şaharne doyule, Gat eyhene şaharne doyule, Ekron eyhene şaharne doyule Rəbbis k'ınəğəyke hı'ıyn fırar adayle.

18 K'ınəğəyke hı'ıyn q'övərmee, hiqiy-alla cabırbışikane şahar bışisiy çine hiqiy-allane xivaaşis sik'ı adayle. Mane şahar bışıqa xhoyre xərna ıxha. Bet-Şemeşganə Yeşuayne çoleena, Rəbbına q'utye gyuvxhuna xəbna g'aye giyniyne yiğılqamee† avxu vob.

19 Rəbbine q'utyeyne aq'a ilyaakıva, Allahee Bet-Şemeşgançenbışde vuk'lelqa ver ooxa. Rəbbe manbışda yights'al (70) insan gek'a. Milletıd, Rəbbe cone vuk'lelqa ooxune verır-alla geşşe ıxha.

20 Bet-Şemeşgançenbışe eyhen:

– İne muq'addasne Allahne, Rəbbine ögil şavusse ulyozaras əxəye? Nyaqane ina q'utye quvkees?

21 Qiyğa manbışe Kiryat-Yearim eyhene şaharne milletısqa xabar ana insanar g'axuvu, eyhen:

– Fılıştinaaşe Rəbbına q'utye yı'q'əlqa savaak'al hav'u, able mana quvkee.

* **6:15** *Leviyne nasileençene insanar:* Levi Yaaq'ubna xhebır'esda dix ıxha. Allahee İzrailıy bışde yı'q'neençe mang'uke g'abıynbı kaahinaaşın kumagçer vuxhecəna g'əvxü. † **6:18** *giyniyne yiğılqamee:* in kitab otk'uning'vee kitab ok'anassəcad gahbı eyhe ıxha.

7

¹ Kiryat-Yearimne milletin abı Rəbbina q'utye quvkekkana. Manbışe mana tepalyne Avinadavne xaaqa alqavhu, çine k'anyaqar mang'una dix Eleazar ulyozar ha'a.

Şamuelee İzrailis haakimiyvalla haa'a

² Q'utye Kiryat-Yearimeeqa qabıyne yiğile geeb vaxt ulğooç'e: g'alle (20) sen g'ayts'e. İzrailin milletcad geşşe eyxhe, manbışe Rəbb t'abal ha'a ıxha.

³ Şamuelee İzrailyne milletik'lecad eyhen:

– Şu yik'eençe Rəbbilqa siviyyk'alxhee, mebin allahar, Aştoret* donan byuttyar dağ'e'e. Vuşun yik'ı Rəbbis hele, saccu Mang'us ı'bəədat he'e. Manke Mang'vee şu, Filiştinaaşine xılence g'attivxhan haa'asınbı.

⁴ Mane gahıl İzrailybışee, Ba'aliy† Aştoret donan byuttar dağı'ı, saccu Rəbbis ı'bəədat ha'a giviyğal.

⁵ Şamuelee eyhen:

– Gırgın İzrailybı Mispa eyhene şahareeqa see'e, zı şol-alla Rəbbis miz k'yaa'as.

⁶ Manbı Mispeeqa sabı, xhyan alqavhu Rəbbine ögilqa k'ya'a. Mane yiğil manbışe sivar aqqı eyhen:

– Şi Rəbbine ögil bınah hav'u.

Şamuelee Mispe İzrailybışis haakimiyvallaniy haa'a.

⁷ İzrailybı Mispeeqa sabıva Filiştinaaşik'le g'ayxhımee, manbışin ç'ak'ınbı İzrailybışılqa vüqqə giviyğal. Man g'ayxhıyn İzrailybı qəvəyq'ənanbı.

⁸ Mançil-allad manbışe Şamuelik'le eyhen:

– Şi Filiştinaaşine xılence g'attivxhan haa'asdeme, Rəbbilqa, yişde Allahılqa, hınva ehese, miz k'ee'e.

⁹ Manke Şamuelee gyooqana urg alyapt'ı, mançike Rəbbis gyooxhan haa'ana q'urban ablyaa'a. Şamuelee İzrailynemee Rəbbis miz k'yaa'a, Rəbbeeyid mang'us alidghınıy qelen.

¹⁰ Şamuelee gyooxhan haa'ana q'urban ablyaa'amee, Filiştinar İzraililqa k'yooharasva k'ane qeepxha vooxhe. Rəbbe mane yiğil Filiştinaaşılqa məxüd man xəybı xənnə sesika g'əhədəqqə'ə, manbı mançile curaybacab qəpqr'ın İzrailybışile avub aaxva.

¹¹ İzrailybı Mispeençe qığeepç'ı, Bet-Qarne cigabışeeqa qabı hivxharasmee, Filiştinaaşiqab qihna gyapk'ı, manbı gyabat'a vuxha.

¹² Şamuelee sa g'aye alyapt'ı Mispayneyiy Şenne yı'q'neeqa giviyxhe. Qiyğad «Rəbbe şas inyaqamee kumag hı'ıva» uvhu, mane g'ayeyn do Even-Ezer (*kumagna g'aye*) giyxhe.

¹³ Maa'ab avub avxuyn Filiştinar sayıb İzrailyne cigabışeeqa abayle deş. Şamuel ıxhaylette, Rəbbin xıl Filiştinaaşıl oğa yı'q'da ıxha.

¹⁴ Filiştinaaşe, Ekronneyiy Gatine yı'q'ne aqqıyn İzrailybışin şaharbıyiy çine hiqiy-alladın cigabıd Filiştinaaşine xılence g'ayşu, yı'q'əlqa sak'al ha'a. İzrailibışdeyiy Emorbışde əree sülyh eyxhe.

¹⁵ Şamuelee ı'mı'rvollette İzrailis haakimiyvalla haa'a.

¹⁶ Mana seniys Bet-Elyqa, Gilgaleeqa, Mispeeqa hark'ın maa İzrailybışis haakimiyvalla haa'a vuxha.

* **7:3** Aştoret: man şagavın byut ıxha. Kana'anaaşe, yiv hoots'u, man byut zəiyfayk akara qa'a. Sabara gafbişee Aştoret Ba'alna xhunaşşe yixhavad eyhen. † **7:4** Ba'al: Kana'anaaşin nekke xədn byut. Manbışde uvhuyn, mang'vee xəybı g'əhətqa'a, gyoğiybı gyoğa'a ıxha.

¹⁷ Qiyğar mana cune Ramayeene xaaqa siyk'al ıxha. Mançeb mang'vee İzrailis haakimiyvalla haa'a vuxha. Mang'vee mane cıgee, Rəbbis q'urbanbı allya'an cigad ali'in.

8

İzrailyne milletın paççah heqqa

¹ Şamuel q'əs qıxhamee, dixbışıke İzrailis haakimar haa'a.

² Mang'une ts'erriyne duxayn do Yoel, q'ör'esing'unud Aviya ıxha. Manbışe Beer-Şevee haakimiyvalla haa'a vuxha.

³ Dixbı dekkine yəqqı'n avayk'an deş. Manbı haramne pılıqab qihna gyabak'a, ruşvatbı alyaat'a, qotkuda deşin q'aralybı hele ıxha.

⁴ Gırgın İzrailin ağsaqqalar Ramayeeqa sabı, Şamuelyne k'anyaqa abı,

⁵ mang'uk'le eyhen:

– Ğu q'əs qıxha, yığın dixbımee yığne yəqqı'n əlyhəə deş. Həşdeme menne milletbışıka nəxürnayiy, şasdar həməxürna sa paççah gıxhxhe. Şas xəbvalla hee'ecen.

⁶ Manbışe: «Şasdar sa paççah gıxhxhe, mang'vee şas xəbvalla hee'ecenva» uvhuynğ'a, Şamuelis manbışe uvhuyn ikkiykan deş. Mang'vee Rəbbis düə haa'a.

⁷ Rəbbe Şamuelik'le eyhen:

– Milletın eyhene gırgınçıl k'ırı alixhxhe. Manbışe ğu deş, Zı əq'əna qa'a. Manbışis Zı cona Paççah ıxha ikkan deş.

⁸ Zı manbı Misirğançe qığav'uyne yığile, g'iyniyne yığılqamee manbışe menne allahaşis ı'bəədatbı hı'ı. Məxüb manbı Zake əq'əna qeepxha. Zak hı'iyın kar, manbışe həşded vak ha'a.

⁹ Ğu manbışe eyhençıl k'ırı alixhxhiyle qiyğa, ğu manbışılqa yugda hixhar he'e, cos xəbvalla haa'asde paççahee xəbvalla nəxübiy haa'as.

¹⁰ Şamuelee cuke paççah heqqane milletılqa, Rəbbe uvhuyn cuvab hixhar ha'an.

¹¹ Mang'vee eyhen:

– Şos xəbvalla haa'asde paççahee, xəbvalla inəxüb haa'as: mang'vee vuşun dixbı sav'u, quvkeesınbı. Dəv'əyne daşk'abışiliy balkanaaşıl cus g'ullux haa'as alivkas. Manbıb mang'une daşk'abışde ögee g'adaaxvanas.

¹² Manbışde sanbışıke aazırınğ'us, sanbışıkeb xhots'aling'us ç'ak'ınbı haa'as. Mansanbıb cun cigabı ezas, şagav sa'as g'axuvles. Avxuynbışisqad silahiy dəv'əyne daşk'abışis kara'alesın karbı ha'as alikkas.

¹³ Mang'vee vuşun yişba ətirbiyiy otxhuniybı ha'as, gıneybı qecesva vukkees.

¹⁴ Mang'vee vuşun inekke yugun çolbiyiy t'imillığbı, zeytunun bağbı xılənçe g'ayşu, cune insanaaşis heles.

¹⁵ Mang'vee vuşde sukukeyiy t'imilike yits'ib'esda pay alyapt'ı, məmuraaşisiy cune insanaaşis hevles.

¹⁶ Vuşun g'ular – adamer, yadar – vuşun mek'vunbı, vuşun əməlerid çikana mang'vee cus alyaat'as.

¹⁷ Vuşde vəq'əbışda yits'ib'esda pay mang'vee cus alyapt'as, şunab mang'un nukarar vuxhes.

¹⁸ Yiğ qalesın, şu g'əyxı'ıyne paççahne xılənçe, Allahılqa şucad xıleppı aaqas, Mang'vee şu g'attıvxhan hee'ecenva. Rəbbeemee mane gahl şos cuvab qeles deş.

¹⁹ Milletismee, Şamuelyne cuvabıl k'ırı alixhxhes diykkın, eyhen:

– De'eş, şal oğa paççah ıxha şas ikkan.

²⁰ Havaasre menne milletbışis nəxübiy, şasıb paççahee xəbvalla hee'ecen. Dəv'ə gıpxhımeeyib, yişde ögee hooracen.

²¹ Milletın eyhen gırgın yik'el aqqı, qiyğale man Şamuelee Rəbbis yuşan ha'a.

²² Rəbbə Şamuelik'le eyhen:

– Manbışe eyhençil k'ırı alixxhı, manbışis sa paççah gixxhe.

Manke Şamuelee İzrailbışik'le «Gırgınbı vuşde şaharbışeeqa savk'leva» eyhe.

9

Şaul Şamuelisqa arayle

¹ Benyaminaaşıqa Giş donana sa insan ıxha. Mana Avielna dix ıxha. Avielir Tserorna dix ıxha. Tserorur Bekoratna dix ıxha. Bekoratır Afiatna dix ıxha. Mana Gişva eyhena insan geer qıvaats'ına ıxha.

² Mane Gişiqar Şaulva donana sa mek'vna dix ıxha. İzrailbışiqa mana xhineena micagna merna deşdaniy. Mana cune milletınbışde gırgıng'ule sa ç'ümna axtıra ıxha.

³ Yiğbışde sa yiğil Şaulyne dekkın Gişin əməler iygval. Gişee duxayk'le Şauluk'le eyhen:

– Oza qixhe, nukaraaşina sayır vaka alyart'u, əməler t'abal ha'as hak'ne.

⁴ Manayiy cuna nukar Efrayimne suvabınane cigee iviykır, mançeb Şalişa eyhene cigeeqa ilğeebaç'e. Maa'd manbışik'le əməler iveeke deş. Manbı mançe Şa'alim eyhene cigeeqab abaylenbı, maayid manbışik'le əmələr iveeke deş. Mançile qiyğa manbı Benyaminaaşine cigabışeeqa qavayle, maayid manbışik'le əmələr iveeke deş.

⁵ Manbı Tsufne cigabışeeqa qabı hipxhıring'a, Şaulee cukane nukarık'le eyhen:

– Qora savk'alascab, dekkee əməler yik'el hixan hı'ı, həşde yişda haa'a giğalas.

⁶ Nukareeme mang'uk'le eyhen:

– İne şaharee sa Allahna insan vorna. Mana geer hı'rmatnana insan vor, mang'vee hucooyiy uvhu, manıd eyxhen. Qoralan maqa vüqqəs, sayid mang'vee şak'le eyhe, nyaqayiy vüqqəs vukkanva.

⁷ Şaulee nukarıke qiyghanan:

– Sayıb vüqqəs gyapk'ee, mang'us hucoona ikkee'es? Yişde q'oç'ebışee oxhanasın karıd axu deş. Mane Allahne insanıs ikkeesın karıd şaqa deşin. Hucoona şaqa vod?

⁸ Nukaree mang'us inəxdın alidghıniy qele:

– Zaqa sık'ınin nuk'ra vod. Zı man Allahne insanıs heles, mang'veeyib şak'le yəq haagvasda.

⁹ (Avaala İzrailee Allahee nenvayiy eyheva ats'axhxhesdemee, inəxüd eyhe ıxha: «Qora, ilyaakang'une k'anyaqa vüqqəs». Mane gahıl peyğambaraaşik'le ilyaakanbıvaniyxhe eyhen.)

¹⁰ Şauleeme nukarık'le eyhen:

– Vüqqəsva eyhexhee, qora vüqqəs.

Məxüd ıxha, manbı Allahna insannane şahareeqa avayk'an.

¹¹ Manbı tepalyne şahareeqa ı'lqəəmee, yəqqə manbışisqa xhinelqa vüqqən içer qızaaxa. Manbışe içeeşike qiyghanan:

– İnyaa ilyakkana vornane?

¹² İçeeşe manbışik'le eyhen:

– Ho'o, şole ögee vor. Mana həşde şahareeqa arı, zaraba vuxhe. Milletın g'iyna q'urbanbı allya'ane cigee, q'urbanbı allya'as.

¹³ Şahareeqa ikkepç'imee, mana kar oxhanas q'urbanbı allya'ane cigeeqa ilqəç'essecar t'abal he'e. Mana qıdyarı milletın kar oxhanas deş. Mang'vee q'urbanıs xayir-düə huvuyle qiyğa qopt'uluynbı kar otxhan giviyğal. Zaraba ilqəepç'ee, mang'uqab qihna avaaq'arasınbı.

¹⁴ Manbı şahareeqa ilqəepç'imee, manbışisqa Şamuel qızaxxa. Manar tepalyne q'urbanbı allya'ane cigeeqa ı'qqə ıxha.

15 Şaul ayresse sa yiğna ögee, Rəbbe Şamuelis man ats'axxhı'ı, uvhuynniy:

16 «G'iyqa ine gahbışil yiğne k'anyaqa Benyaminaaşine cigabişeençe sa insan g'axiles. Ğu mang'une vuk'lelqa q'ış qadğve. Məxür ğu mang'uke Yizde milletna İzrailyna xərna ha'as. Mang'vee Yizin millet Filiştinaaşde xilençe g'attixhan ha'as. Yizde milletne vuk'lelqa qadiyn Zak'le g'acuyn, manbışda ts'irib Zalqa hipxırna».

17 Şamuelik'le Şaul g'acumee, Rəbbe mang'uk'le eyhen:

– Zı vak'le uvhuayne ine insanee, Yizin millet aqqas.

18 Şaulee şaharne akkabışisnee ulyorzulyne Şamuelisqa qıxha qiyghanan:

– Hucoona ixhes, ilyaakang'un xav nyaa ıxhay zak'le hagvelan.

19 Şamuelee, Şauluk'le eyhen:

– İlyakkana zı vorna, yizde ögil q'urbanbı gyaat'ane cigeeqa ilqeç'e. Şu g'iyna zaka sacigee kar oxhanas. G'iyqa miç'eedıd zı vak'le ats'axxhes ikkanan uvhu, yəqqı'l ha'asda.

20 Xhebillə yiğna ögee aguyne əməleeşinab hımaa'a, manbı aveykı vod. İzrailyne milletincad yik'ıbı şavulqayıy sak'ı? Nya'a, valqayıy yiğne dekkıne xizanılqa dişeenə?

21 Şaulee eyhen:

– Nya'a, zı İzrailyne nasılıbışde nekke k'ininçeençe, Benyaminne nasileençena dişde vor? Nya'a, yızda xizanıb, mane nasilene xizanbışda nekke k'inna dişde vob? Nişisne ğu zak'le manva eyhe?

22 Şamuelee, Şaulıy mang'una nukar gozeeqa qabı, qopt'ulne xhebts'alılqa (30) ələəne insanne q'oma gyaa'a.

23 Şamuelee otxhuniy ha'ang'uk'le eyhen:

– Zı vasqa curayda gıxhxheva quvuyn çuru qale!

24 Otxhuniy ha'ang'vee guvu qadı, Şaulne ögilqa giyxhe. Şamuelee eyhen:

– İna vasva curav'una pay vob. Oxhne, in yiğnimeeniy curu'u, qopt'ulne mihmanaaşika sacigee ğu oxhnecenva.

Mane yiğıl Şaulee, Şamuelika sacigee kar oyxhan.

25 Manbı q'urbanbı allya'ane cigeençe şahareeqa geepç'ımee, Şamuelee Şaulıka gaf cune xaane daxal haa'a.

Şamuelee Şauluke paççah ha'a

26 Manbı miç'eeb oza qeebaxhenbı. Çakdacad, Şamuelee daxalyne Şaululqa onu'u eyhen:

– Oza qıxhe, zı ğu yəqqı'l arçes.

Manar oza qıxha, Şamuelika sacigee xaançe g'aqa qığeç'e.

27 Manbı şaharne mıgıleqqa geepç'ımee, Şamuelee Şauluk'le eyhen:

– Nukarık'le eyhe, şale ögee hooracen.

Nukarır ilğeç'ena ögilqa.

Şamueleecad meed eyhen:

– Ğu ulyozre, zı valqa Allahın cuvab hixhar ha'as.

10

1 Şamuelee zeytunun q'ışnan g'ab alyaat'u, Şaulne vuk'lelqa k'yı'ı, mang'us ubba hı'ı eyhen:

– Rəbbe zak'le valqa q'ış qadğveva uvhu, məxür ğu İzrailyna, Cune milletna, xərna hı'ı.

2 G'iyna ğu zake curxhayle qiyğa, Benyaminaaşine cigabişee, Tselytsax eyhene şahareene Raahileyne nyuq'vnesne vasqa q'öyre insan qızaaxas. Manbışe vak'le eyhesın: «Ğu t'abala'asva hark'iniyn əməler aveykıynbı. Yiğne dekkısse əməler yik'el hitxın, həşde yiğna haa'a girğıl: „Yizde duxayk hucooniyxan ıxha?“»

³ Mançer ğu Tavoreene mı'qəne yivusqa qales. Maa'ab vasqa xhebiyre Bet-Eleeqa Allahıs ı'bəədatıs vüqəən adamer qızaaxas. Manbışde sang'usnee xheyible mısva, mansang'usnee xheyible ğiney, xhebır'esıng'usneeme sa tuluğ çaxıren ixhes.

⁴ Manbışe vas salam huvu, q'öble ğiney hevles. Ğunad alyaat'asınbı.

⁵ Mançile qiyğa ğu əlyhəəsda Allahne Givea ehene şahareeqa, maa'ab Fılıştinaaşın eskerar vuxhes. Şahareeqa ıkkəəmee, vasqa q'urbanbı allya'ane cigeençe gəən peyğambarar qızaaxas. Manbışe maa'ab arfa, dyaf, zurna, lira əlüvxəs. Coyib peyğambariyvalla haa'as.

⁶ Manke Rəbbin Rı'h valqa ğiç'es, ğunab manbışika sacıgee peyğambariyvalla haa'as. Vake maa sa mernacar insan qıxhes.

⁷ Man ğırgın əlaamatbı ıxhamee, ğu ha'asın kar he'e. Allahır vaka ixhes.

⁸ Zale ögee Gilgaleeqa ğiç'e. Zınar gyoxhxhan ha'an q'urbanbıyiy medın q'urbanbı allya'asva maqa ğiç'es. Zı maqa qalesmee, yıghille yığna maa'ar axve. Zı vak'le hucooyiy ha'as ıkkənva eyhesmee, vuççud hıma'a.

Şamuelee uvhiyn eyxhen

⁹ Şaul Şamuelisse xaaqa sak'imee, Allahee mang'un yik' badal ha'a. Man ğırgın əlaamatbıd mane yığılycad eyxhe.

¹⁰ Manbı Giveayeeqa qabımee, manbışısqa peyğambarar qızaaxa. Maa'ad Allahın Rı'h Şaululqa ğeç'e, Şauleeyib manbışika sacıgee peyğambariyvalla haa'a ğiyğal.

¹¹ Mana şenkecar ats'anbışik'le, mang'vee peyğambariyvalla haa'a g'avcumee, sana-sang'uk'le eyhen:

- Ğişine duxayk hucoonyıxan ıxha? Nya'a, Şaulur peyğambaraaşınane vor?

¹² Maa eyxhene insanaaşine sang'vee eyhen:

- İlyaaakende, manbışın dekkar sa nəxbıncab insanaare?

Mankiyle axuyn vod: «Şaulukerne peyğambar ıxha?» eyhen.

¹³ Şaulee peyğambariyvalla hav'uyle qiyğa, q'urbanbı allya'ane cıgeeqa ılqeç'u.

¹⁴ Şaulne emisee, mang'ukeyiy mang'une nukarıkə qiyghanan:

- Nyaqanıy hapk'ın?

Şaulee eyhen:

- Əməler t'abal ha'asniy hapk'ın, ivdeeke g'acumee, Şamuelıyne k'anyaqa hapk'ın.

¹⁵ Şaulne emisee eyhen:

- Hucoona ixhes, Şamuelee şok'le uvhuyn zas yuşan he'e.

¹⁶ Şaulee emisiy'le eyhen:

- Mang'vee şak'le əməler aveykiyınbıva uvhu.

Paçcahiyvaline hək'ee Şamuelee hucoovayiy uvhuva, mang'vee emisiysne ağmişcad ha'a deş.

Şaulıke paçcah eyxhe

¹⁷ Şamuelee İzrailıybı Rəbbine ögilqa, Mıspeeqa sav'u,

¹⁸ eyhen:

- Rəbbe, İzrailıyne Allahee, inva vod eyhe: «Zı İzrailıybı Mısırgənçe qığav'u. Mısırbışdeyiy menne şos xəbvalla haa'ane, əq'üba hoolene paçcahaaşine xılənçe Zı şu g'attivxhan hav'u.

¹⁹ Şu manimeene dağamiyvalıybışıkə, əq'übabışıkə g'attivxhan hav'une Allahılqa şu ğiyına yı'q'bı sak'al ha'a. Şu Mang'uk'le „De'eş, şas paçcah gıxhxheva“ eyhe. Həşdemee Rəbbine ögee nasılışıs, xızanbışıs sik'ı ulyoozre».

²⁰ Şamuelee İzrailin ğırgın nasılıbı, sassadna ögeeqa qığı'ı çöp k'eççu. Çöp Benyamınne nasılılqa gitxhu.

²¹ Qiyğad Benyaminne nasilen xizanbı sassadna ögeeqa qıǵı'ı çöp k'eççu. Çöp Matriyne xizanılqa gitxhu. Matriyne xizanınbışik'led sassabna ögeeqa qıǵeepç'eva eyhe. Manbışiker Gışna dix Şaul çöp k'eççu, g'əxə. Şaul t'abal ha'a gibğilmee, mana iveeke deş.

²² Manke manbışe Rəbbike qiyghan:

– Mana inyaqa qarı dıǵde?

Rəbbee eyhen:

– Hooşe, yukbıǵde yı'q'nee dyugulyxha.

²³ Manbı maqa g'adapxhın, Şaul ana qavaylenbı. Şaul milletne yı'q'nee ulyorzul-ing'a, mana gırǵıng'ule sa ç'ümna axtıra ıxha.

²⁴ Şamuelee eyhen:

– Rəbbee g'əyxı'na insan, şok'le g'eceyee? Milletne yı'q'nee mang'uk akarna sacar deşda.

Milletın ts'irıka eyhen:

– Paççah geer qa'ana!

²⁵ Şamuelee milletıs paççahee vuk'lek vukkekane ölkayn q'aanunbı yuşan ha'a. Mang'vee man q'aanunbı kitabeeqa otk'un Rəbbine ögilqa giyxhe. Mançile qiyğa Şamuelee millet cone xaybışeeqa g'ekka.

²⁶ Şaulur cune xaaqa Giveayeeqa ayk'an. Allahee məxüd ha'a, sassa igidyar Şauluqab qihna avayk'an.

²⁷ Sassa karı'dəəneme insanaaşe inəxüd eyhe ıxha:

– İne insanee şi nəxüb g'attivxhan haa'ayee?

Manbışe mana qızarır ha'a deş, mang'us paybıd ıkkekka deş. Şaulee mançıs nıq' qıǵayhe deş.

11

Şaulee Yaveş g'attivxhan haa'a

¹ Ammonğançene Naxaşee, Gileadne cigabışeeena Yaveş eyhena şahar hiqiy-allançe avqaaqqana. Yaveşne milletıncad Naxaşik'le eyhen:

– Şaka cuvab g'ats'ak'vne, şınad ğu eyhenbı ha'as.

² Ammonğançene Naxaşee manbışik'le eyhen:

– Vuşun gırǵıng'un saǵın uleppı alqı'ı, məxüb İzrail g'eliqqa huvuyle qiyğa, zı şu uvhuynçılqa qarayle.

³ Yaveşne ağsaqqalaşe mang'uk'le eyhen:

– Şas sa yighulle yiğ hele, xabar ana İzrailivolle insanar g'axuvles. Şi şavusseca g'attivxhan haa'as dəəxəxhee, manke şıcab şi yiğne xıyaqa qevles.

⁴ Xabar ana insanar, Giveayeeqa Şaulusqa abı, milletıs hucooyiy ıxhava yuşan ha'an. Milletıd ts'irıka geşşe giyğal.

⁵ Mane gahıl Şaul cune yastbışıqar qihna çoleençe qöö ıxha. Mang'vee qiyghanan:

– Milletık hucoona ıxha, nya'a man geşşe?

Manke Yaveşbışe cos yuşan hı'ıynbı, manbışe mang'ulqa hixhar ha'anbı.

⁶ Man eyhenbı g'ayxhımee, Allahın Rı'h Şaululqa gexa. Şaul qəlin qoxa giyğal.

⁷ Mang'vee cuna q'öble yats givk'u, san-sanna qaa'a. Qiyğad xabar ana abıynbışısqa man sanbı quvu, İzrailivolle in eyhe iviykaras ulyooka:

– Şaulneyiy Şamueelyne qihna qıdyabıynbışde gırǵıng'une yatsbışılqab mana ver ooxasvude.

Milletılqa Rəbbile qəpqrı'niyna g'ic' gyooç'e, manbışın gırǵınbı sanab oza qeebaxhenbı.

⁸ Şaulee manbı Bezek' eyhene cigeer gipk'ining'a, İzrailıybişiqa xhebıd vøş aazır (300 000), Yahudeeşiqa xhebts'al aazır (30 000) adamiy ıxha.

⁹ Manbişe Yaveşgançe xabar ana abıynbişik'le eyhen:

– Gileadeene Yaveşbişik'le inva eyhe: «G'iyqa veriğ pıra quvxhesse, şu g'attivxhanasınbı».

Xabar ana abıynbişe mana xabar Yaveşbişik'le hivxhar hav'umee, manbı şadeebaxhenbı.

¹⁰ Yaveşbişe Naxaşik'le eyhen:

– G'iyqa şıcab şı vuşde xılyaqqa qevles, manke şos hucooyiy ikkan, şak he'e.

¹¹ Qinne yiğil Şaulee cun insanar xhebne cigeer bit'al haa'a. Miç'eed qixhesnang'a, manbı Ammonğançenbişin g'oşunbinane cigeer akk'yapk'ı, yı'q'ı'hı'lqasmee, manbı gyabat'a vuxha. Üç'üba avxuynbı sassabna mançe heebaxanbı. Q'öyre-q'öyrena vuşucar sacigee axu deş.

¹² Milletın Şamuelik'le eyhen:

– Şaul yişda paççah ixhes dæxæsva eyhenbı nyavxha? Qavaale şı man insanar gyapt'as.

¹³ Şaulee eyhen:

– G'iyına vuşucar gik'as deş. G'iyına Ræbbe İzrail g'attivxhan hav'uyn yiğ vod.

¹⁴ Şamuelee milletik'le eyhen:

– Qudoora Gilgaleer sapk'ıl, paççah vuşuyiyva sayid eyhes.

¹⁵ Gırgın milletcad Gilgaleer atk'ın, Ræbbine ögil Şauluke paççah ha'a. Maa'ad manbişe, Ræbbine ögil q'urbanbı gyaat'a. Gırgıne İzrailıybişe Şauluka sacigee mane yiğil yugda otixhun-ulyoğan.

12

Şamuelee nekke qiyğa uvhuyn cuvab

¹ Şamuelee İzrailıybişde gırgıng'uk'le eyhen:

– Haane, zı şu eyhençil k'ırı alixhxhı şos paççah gixhxhına.

² Høşde şoqa vuşda paççah vor, zımee q'æs qıxha, ç'ərbı cagvara qeetxha. Yızın dixbımee şoka vob. Zı cehilyranang'ançile g'iyınyne yiğilqamee vuşde ögee ark'ın.

³ G'iyına zı vuşde ögil ulyorzuling'a, şu zak'le eyhelan, zı şavna yatsne, æmølene alyapt'ı? Vuşune zı horç'un? Vuşuyiy zı azırda hı'ı? Şavuke pıl alyaat'uye, mang'une pisde işilqa ul gyapxı? Ræbbineyiy Mangv'ee g'æyxı'ne paççahne ögee, yizde aq'veerqa aqqe. Zı şoke alyat'uyn sak'al ha'as.

⁴ Manbişe mang'us inæxüd alidghıny qele:

– Ğu şı mısacab hopç'un deş, azırbab g'alyav'uynbı deş, şavnecad xılence vuççudud g'ayşuyn deş.

⁵ Şamuelee manbişik'le eyhen:

– Şok'le g'iyına yizde aq'vee aqqasın vuççud ivdeeke ıxhay, Ræbbik'led, Mang'vee g'æyxı'ne paççahık'led g'acuyn.

Manbişed «Ho'o, şaqa yiğne aq'vee aqqasın kar deşınva» eyhe.

⁶ Şamueleecad meed milletik'le eyhen:

– Mane Ræbbe Haruniy Mısa g'ævxü, vuşun dekkarıb Misirğançe Mang'veecab qığav'u.

⁷ Høşde Ræbbine ögil ulyoozre. Zı şok'le Ræbbe şosiy vuşde dekkaaşis hav'una yugvalla eyhes, mana vuşde aq'val avqas.

⁸ Yaaq'ub Misireerqa qarayle. Qiyğa mang'uke g'abıynbişik'le Misirbişe yiğbı examee, manbişe Ræbbilqa xıleppı aaqa. Ræbbeeyib, Haruniy Mısa vuşun dekkar Misirğançe qığav'u, inyaqa qavaalesva g'uxoole.

⁹ Manbışemee Rəbb, cona Allah, yik'el hixan ha'a. Rəbbeeyib manbı Xatsorne g'oşunne xəring'une Sisrayne, Moavne paççahne sayib Filiştinaaşde xılyaqa qoole. Manbışe vuşde dekkaaşika däv'ə haa'a.

¹⁰ Manke milletın gyaaşe-gyaaşe Rəbbilqa xıleppı aaqı, eyhen: «Rəbb, şı Ğu yik'el hixan hı'ı, Ba'aliy Aştoret* donane byuttyaaşis ı'bəədat hı'ı, bınah hav'u. Ğu şı həşde duşmanaaşine xılence g'attivxhan hav'uynxhiy, şı Vas ı'bəədat ha'ayiy».

¹¹ Rəbbeeyib manke Yerubba'al, Bedan, İftah, Şamuel g'uxoole. Şu nişilecab qı'məəq'ənceva Mang'vee şu məxüb hiqiy-allane duşmanaaşine xılence g'attivxhan haa'a.

¹² Şok'le Ammonbışda paççah, Naxaş, şolqa ı'qqə g'acumee, vuşda paççah Rəbb Allah ıxhayka, şu ilydyaakkı, zak'le uvhuyn: «De'eş, şaqa yişda paççah ıxha ıkkən».

¹³ Haane şos ıkkıykın, şu g'əyxı'na paççah. İlyaake Rəbbe şos paççah gıxhxhına.

¹⁴ Rəbbile qəpqr'ın Mang'us ı'bəədat he'eene, Mang'vee eyhençil k'ırırbı alıxhxhı, Mang'une əmrbişeençe qığdepç'eene, şunab şol oğa gıxhxhına paççahır vuşde Allahee, Rəbbe, eyhençika gyuv'ur oza qeepxheene, geed yugda ixhes!

¹⁵ De'eş, şu Rəbbine cuvabil k'ırı ilydiyxhı, Rəbbine əmreençe qığəepç'eene, nəxdıy Rəbbin xıl vuşde dekkaaşılqa satk'ıl, həməxdıd şolqad sak'alas.

¹⁶ Həşdemee ulyobzur, Rəbbe vuşde ulene ögil haa'asde xənnə işıqa ilyaake!

¹⁷ G'iyına suk qıviyşalan yiğ dişde vod? Zı həşde Rəbbilqa xıleppı aaqı, Mang'uk'le xəybı g'əhətqə'eva, gyoğiy g'axıleva eyhes. Manke şok'lecad ats'axhxhesın, şos paççah heqqıyka, şu Rəbbine ögil nimeena bınahiy hav'uva.

¹⁸ Şamuelee Rəbbilqa ona'a, Rəbbeyid manecad yiğil xəybı g'əhətqr'ı, gyoğiy gyoğa'a. Manke millet Rəbbiled, Şamueliled qətqr'niyn.

¹⁹ Milletıncad Şamuelik'le eyhen:

– Yişdemee, yiğne g'ulaaşinemee, yiğne Allahılqa, Rəbbilqa, düə hee'e, Mang'vee şı gimabat'acen. Şı yişde manisa bınahbışılqa, paççah heqqıyka sayib hexxav'una.

²⁰ Şamuelemee milletik'le eyhen:

– Qı'məəq'ən, şu mana bınah hav'u vuxheeyib, Rəbbile sıvmiyk'al, Rəbbis ı'bəədat yik'eençe he'e.

²¹ Nişiscad karai'dəəne byutyaaşinemee, Rəbbile sıvmiyk'al. Manbı nişiscad karai'dəən karbı ıxhayke, mançisse şos nəxbınacab yugvallab haa'as vəəxəs deş, nişikecabıb g'attivxhan haa'as deş.

²² Rəbbe Cune xənnə doyunemee, şu dağaa'as deş. Rəbbis Cus ıkkıykın, şoke Cun millet hı'ı.

²³ Zalqa axvee, zı şol-alla düə hav'uy g'aleççes deş. Mançike zas Rəbbine ögil bınah vuxhes. Zı şos yugna, qopkuna yəq haagvas.

²⁴ Saccu Rəbbile qəvəq'ne, Mang'us gırgıne gahbışıl yik'eençe ı'bəədat he'e. Yik'el aqqe, Rəbbe vuşdemee nəxdın ç'ak'ın işbı hı'ı ıxhay.

²⁵ Şu pisvalybişike xıl ts'its'dyav'eene, şunab, vuşda paççahır ç'iyene aq'vayle havaakal haa'asınbı.

13

Filiştinaaşika däv'ə gıviyğal

¹ Şaul paççah ıxhamee, mang'uqa xhebts'al (30) senniy* vod. Mana yoq'ts'ale q'olle (42) senna İzrailyna paççah ıxha.

* **12:10** *Ba'aliy Aştoret*: Kana'anaaşin nekke xədn byutbı. Manbışde uvhuyn, Ba'alee xəybı g'əhətqa'a, gyoğiybı gyoğa'a ıxha. Aştoret eyhen byut, Kana'anaaşee, yiv hoots'u, zəiyfayk akara qaa'a vuxha. Sabara gafbişee Aştoret Ba'alna xhunaşşee yixhavad eyhen. * **13:1** *Xhebts'al (30) sen*: originalee in raq'ambı deşinbı. Alimaaşee man raq'ambı ədatbişis sik'ı oyk'an.

² Şaulee cune g'oşunbişeeqa xhebıd aazır İzrailiyğançena g'əyxə. Manbişda q'öd aazır insan cukasana Mikmas eyhene şahareeyiy Bet-Elyne tepabişee vooxhe. Aazır insanmee cune duxayka, Yonatanıka, Benyamınna nasıl vooxhene Givea eyhene şaharee vooxhe. Mansa axuyn milletmee Şaulee cone xaybişeeqa yəqqı'l ha'a.

³ Yonatanee Giveayeene Filiştinaaşde zastaaveebın eskerar gyabat'a, manıd Filiştinaaşik'le ats'axxhen. Şauleeme: «Cühüt'yaaşik'le g'ayxhecenva!» uvhu, ölkavolle şeypur hook'as ulyookka.

⁴ İzrailiybişde gırgıng'uk'le Şaulee, Filiştinaaşde zastaveebın eskerar gyapt'ıyıd, Filiştinaaşik'le İzrailiybı g'umooce qeepxhayıd g'ayxhiyn. Millet Şaulne hiqiy-alla salecenva Gilgaleeqa qoyt'al.

⁵ Filiştinarıb İzrailiybişikə səvxəsəva savayle. Manbişe xhebts'al aazır (30 000) dəv'əyn daşk'a, yixhıd aazırır (6 000) balkanılyna sa'a. Manbişda g'oşun deryahne mıglekna g'um xhinne geeb vuxha. Manbı apk'ın Bet-Aven eyhene şaharne şargıl Mikmasee çadırı giyxə.

⁶ İzrailiybişik'le cok ixhesın g'acumee, co ooşaa'a g'avcumee, manbı mağarabişee, axtine ok'bişee, suvabişee, k'oralybişee, kahrızbişee dyuguleebaxhenbı.

⁷ Manbişiken sabarabı İordanne damayne şene aqvalqa Qadne nasıleneyiy Gileadne cigabişeeqa ilğeebaç'e.

Şaulee Allahıl k'ırı iliyxhe deş

Şaul vuc Gilgalee axva, cukane milletınıd qəpqr'ı'niyvalin yik'bı qoda eyxhe.

⁸ Şaulee, Şamuelee uvhuyn xhinne yighille yiğna gozet ha'an. Mane gahıl Şamuel Gilgalqa arayle deş. Şaulne hiqiy-alla sabıyn insanar heebaxa giviyğal.

⁹ Şaulee eyhen:

– Gyoxhxhan ha'asınıy medın q'urbanbı zasqa qale.

Mang'vee vucecab gyooxhan haa'ana q'urban ablyaa'a.

¹⁰ Gyooxhan haa'ana q'urban ablyav'u ç'əveepxhamee, Şamuel qarı hiyxhar. Şaul salam hevlesva mang'une ögilqa qığeç'e.

¹¹ Şamuelee eyhen:

– Ğu in hı'iyn kar hucoone?

Şaulee mang'us cuvab qele:

– Zak'le g'acuyn yizde hiqiy-alladın millet hexva vod, ğunar ğu eyhene yiğıl arı hirxhıl deş, Filiştinarıb Mikmasqa vob sabı.

¹² Zı zaled-alqa uvhuyn: «Həşde xhinnee Filiştinar Gilgalılqa zalqa k'yooharas, zımee Rəbbina xayir-düə alyapt'ı deş». Mançıl-allar zıcar zı gyooxhan haa'ana q'urban ablyaa'as alıkkı.

¹³ Şamuelee Şauluk'le eyhen:

– Ğu ək'el deşin kar hı'ı. Yiğne Allahne, Rəbbine, əmrılqa əməl hı'ı deş†. Ğu məxüd hidi'iynxhiy, Rəbbe yiğna paççahiyvalla İzrailil oğa gırgıne gahbişis havaacesdaniy.

¹⁴ Həşdemee yiğna paççahiyvalla xılıyba ts'its'uvxhes deş. Rəbbe Cus ıkkanna, Cune yik'es sik'ına insan t'abal hı'ı. Ğu Rəbbine əmrılqa əməl hidi'iynçıl-alla, Rəbbe mana insan Cune milletna xərna gıxhxı.

¹⁵ Mançile qiyğa Şamuel Gilgaleençe qığeç'u, Benyamınaaşine Givea eyhene şahareeqa ilqeç'e. Şaulee cun insanar qəpqr'ı'mee, yixhıd vəşılqa (600) ələəna insan eyxhe.

Yonatan Mikmasee Filiştinaaşika siyxə

† 13:13 Yiğne Allahne, Rəbbine, əmrılqa əməl hı'ı deş: Şaulee q'urban gyuvk'u, bınah hav'u. Q'urban saccu kaahınaaşeni ablyana.

16 Şauliy cuna dix Yonatan, cone insanaaşika Benyaminaaşine Givea eyhene şaharee ulyobzur vuxha. Filiştinarmee mane gahıl, Mikmasee çadırı bı gı'xı', ulyobzur vuxha.

17 Filiştinaaşın g'oşunbı xhebne cigeeqa bit'aleetxha hücüm haa'asva qıgeedaç'e. Manbışda sa deste Şualne cigabişeene Ofra eyhene şaharne suralqa siviık'al.

18 Manasa desteb Bet-Xoronne yəqqı'lqa avayk'an. Xheyib'esda destemee Tsevoimne q'adaalılqa, sarhadılqa avayk'an. Maa sahraaniy vob.

19 Filiştinaaşe uvhuynniy: «Hasre cühüt'yaaşe g'ılinciy nize hıma'acen». Mançıl-allad İzrailee sa ixheyir yiva getas əxəna insan deşdaniy.

20 Gırgın İzrailı bı kyotanbı, toxabı, yak'vbı, ərabbı ek'a'asva Filiştinaaşde k'anyaqa abayle vuxha.

21 Manbışike kyotan, yaba, yak'v, rab, toxa ek'a'as sa pim‡ nuk'raynaniy hooqqana.

22 Mançıl-allad döv'ənanıg'a Şaulneyiy Yonatanne milletıqı g'ılincı bı yiy nize bı ıxha deş. G'ılinciy nize saccu Şauluqayiy cune duxayqa Yonatanıqı ıxha.

23 Filiştinaaşda deste Mikması sneene ı'lğəəne cigeeqa qavayle.

14

1 Sa yiğıl Şaulne duxee Yonatanee cun silah haqqane nukarık'le eyhen:

– Qora derayne şene suralyne Filiştinaaşine desteysqı ilğee pç'es.

Mançine hək'ee, mang'vee dekkık'le eyhe deş.

2 Şaulna çadırmee Givea ç'əvooxhene cigee Migroneene sa narıne yivek avub güvxü vuxha. Mang'une k'ane yixhıd vəşşılqa (600) ələəna insan eyxhe.

3 Manbışika sacıgee kaahinaaşın ileyliğ* givatxınna kaahin Axiyar eyxhena. Mana İkavodne çocuna, Axituvna dix eyxhe. Axituvur, Şilo eyhene cigee eyxhene Rəbbine kaahinna Eliyna neva, Pinxasna dix eyxhe.

Yonatanın ark'ınıy şavuk'le cad ats'a ıxha deş.

4 Filiştinaaşına deste ulyobzurne cigeeqa ı'qqəsdemee Yonatan q'öne ganznane cigee nçe ilğeeç'e. Mane ganzbışın sançın dö Botsets, mansançınıd Sene ıxha.

5 Ganzbışın sa şimalne surayle Mikmasıqı, mansa ganzmee canubne surayle Giveayqa ilyakka ıxha.

6 Yonatanee cune silah haqqane nukarık'le eyhen:

– Qora ine sunnat hıdyav'uy nbışde desteysqı ilğee pç'es. Sayid Rəbbe yışın sura aqqaqqa. Rəbbis ıkkınanıg'a, geebnanbı ğamaa'a, ıkkınanıg'ab, k'ilybananı bı ğamaa'a.

7 Mang'une nukaree eyhen:

– Yiğne yik'es nəxüdiy ıkkınan həməxüdüd he'e. Hoorı he'e, ğu nyaqa ark'ınee, zı vaka vor.

8 Yonatanee eyhen:

– Qora şene insanaaşısqa ilğee pç'es, manbışık'le şıcab şı haagvas.

9 Manbışe şak'le «Şı şosqa qavaalesmee ulyoozreva» uvheene, şı ulyobzurne cigee nçe ı'ğdiviykar, cosqab ılqıdebaç'e.

10 De'eş, cone k'anyaqa ılqee pç'eva uvhee, şınab ılqeebaç'e. Man yişdemee, Rəbbe man insanar yişde xılyıqı qıvıvı ışara eyxhe.

11 Manbışda q'öyursana şenbışde zastaveençe g'avcesde cigee ulyoozar. Filiştinaaşe eyhen:

– İlyaakende, cühüt'yar dyuguleepxhayne q'əç'ürbışe ençe qığəə vob.

12 Eskeraaşe Yonatanık'leyiy mang'un nukarık'le eyhen:

– Şasqa ılqee pç'e, vuşun darsbı qeles.

‡ 13:21 Pim: sa pınee 8 gramm ıxha. * 14:3 Kaahinaaşın ileyliğ: mane ileyliğne kumaagıka Allahna fıkrı vaats'a vooxhe vuxha.

Yonatanee cune nukarık'le eyhen:

– Zaqar qihna qora, Rəbbe manbı İzrailyne xıyaqa quvu.

¹³ Yonatan g'elybışikayiy xileppışika ilyt'iyq'an-ilyt'iyq'an ooqa ılqeq'e. Cuqar qihnar cuna nukar ılqeq'e. Yonatan ooqa ılqeq'u, Filiştinar uvxü hı'ğəəkar haa'anbı, cuqar qihna qööne nukareeyib manbı gyabat'anbı.

¹⁴ Ts'eppa aldaaxhvan gibğilmee, Yonataneeiy cune silah haqqane nukaree g'ane (20) insanılqa ələəna insan gek'a. Manbı q'öne yatsısse sa yiğee ezas əxəsde çolun surameene cigee aldaaxhvan vuxha.

¹⁵ Zastaveeneyiy çolbışeene milletne yik'eeqa qəpqr'niy eq'e. Zastaveene esker-aaşineyiy ts'eppa ögeeqa aldaaxhvanas avayk'anandışde yı'q'nee məxdın alikkiy-gikkiy gexha, mançike ç'iyecad i'ğiykar. Man qəpqr'niy Allahee g'axuvu eyxhe.

¹⁶ Benyaminaaşine Giveayee vooxhene Şaulne mane cigayqa ilyaakane esker-aaşik'le, Filiştinaaşin eskerar opt'ul-opxul heepxı əlyhəə g'ooce.

¹⁷ Şaulee cune hiqiy-alla sadyne milletık'le, eyhen:

– Qəpqr, ilyaake vuşuyiy yişinbışda deş.

Qəpqr'mee, manbışik'le Yonatanıy mang'una silah haqqana cokasana maa devxhay ats'axhhen.

¹⁸ Şaulee Axiyayk'le eyhen:

– Allahna q'utyey† inyaqa qavaale.

(Şene gahbışil Allahna q'utyey İzrailybışıqa vuxha.)

¹⁹ Şaulee kaahinık'le manva eyheme, Filiştinaaşine g'oşunnane cigee alikkı-gikkiy sİK'ıldad geed qexhe. Şaulee kaahinık'le «Qımaaleva!» eyhe.

²⁰ Şaulıy mang'une hiqiy-alla sadyın gırgın millet, dəv'ə əlyhəəne cigeeqa ayk'an. Manbışik'le Filiştinar alivku-givku, sana-sanbı g'ılncbışıka gyabat'a g'ooce.

²¹ Ts'eppiykecab Filiştinaaşine suralqa, manbışde zastaveeqa ilğeeqr'ıyn cühüt'yar, Şaulneyiy Yonatanne k'anene İzrailyne milletne suralqa ilğeebaç'e.

²² Efrayimaaşine suvabınane cigabışee dyugul vuxhayne gırgıne İzrailybışik'led, Filiştinaaşin heepxıy g'ayxhımee, manbıb conbışıka sacıgee Filiştinaaşıqa qihna gyabak'a.

²³ Məxüb mane yiğıl Rəbbe İzrail g'attivxhanaa'ana.

Dəv'əb Bet-Avenısqa hiviyxhar.

Yonatan cuk'le dyats'a-dyats'a dekkıne cuvabıke qığeq'e

²⁴ İzrailybı mane yiğıl geed obzur vooxhe. Şaulee «Exhalılqamee, zı duşmanaaşıkın ha'asmee, şavaayiy gıney otxhun bed-düə vuxhenava!» uvhu, g'oşunusqa k'ın g'assaras ilekka. G'oşuneenbışıke şavaacad ghalik vuççud set'a deş.

²⁵ G'oşun ç'alagaqa ikkeç'umee, manbışik'le ç'iyel itv g'ece.

²⁶ G'oşunuk'le ç'alagee g'acuyne p'et'aybışıke itv gyodatsts'e ıxheeyid, şavaacad xıl ghalyaqa ikkekka deş. Manbı co g'assırne k'ınile qəvəyq'ən vuxha.

²⁷ Yonatanık'le, dekkee g'oşunusqa k'ın g'assaras alikkiy ats'a deşdiy. Mang'vee xıledın t'at'aa hotku ç'iyelyne ittveeqa k'yoq'u, qiyğad t'at'alyne ittulqa xıl qadğu, ghalyaqa ikkekka. Manke mang'une uleppışeeqa işix qayle.

²⁸ G'oşuneene sang'vee eyhen:

– «G'iyna şavaayiy kar otxhun mang'us bed-düə vuxhenava!» uvhu, yiğne dekke g'oşunusqa it'umun k'ın g'assarasniy alikkı. Mançıl-allab eskerar g'elike-xileke g'a'apk'ı.

²⁹ Yonatanee eyhen:

† 14:18 Allahna q'utyey: Allahee ina q'utyey he'eva Mısa peyğambarık'le uvhu. Man Allah cune milletne yı'q'nee vor eyhen işaaratniy vod. Mane q'utyey g'ayebışde ooad otk'unin Allahın əmrbinıy havacənbi.

- Dekkee, g'oşunus əq'üba vob hoole. İlyaakende, zı mane ittvuke sık'inincad otxhun, uleppişeeqa işix qadı!

³⁰ G'iyna eskeraaşə duşmanaaşike g'ayşuyne otxhuniybışike avts'esınmeen otxhun ixhaynxhiy, hucoo dexheyiy? Nya'a, Filiştinaaşile sık'ilbab yugba ğamdeebaxheyiy?

³¹ Mane yiğil Şaulna g'oşun, Mikmasile Ayaloneeqamee‡ Filiştinaaşile ğameebaxhenbı. Mane yiğil eskerar geeb obzur vooxhe.

³² Eskeraaşə cone xılyaqa aytk'uyın Filiştinaaşın vəq'əbı, yatsbı, vuç'ebı zarada maacad gyat'u, ebakacad çuru oyxhan.

³³ Man Şaululqa hixhar ha'a:

- İlyaakende, eskeraaşə çuru ebakacad otxhun, Rəbbine ögil bınah haa'a.

Şaulee eyhen:

- Şu Rəbb yik'el hixanı'ı, həşdeme zasqa sa xəbna g'aye qa'aak'an hee'e.

³⁴ Meed Şauleecad eyhen:

- G'oşunne yı'q'neençe ilğəepç'ı, manbışik'le eyhe: «Gırğing'vee cuna yats, vəq'ə zasqa abı, kara'əba yizde k'ane, mane g'ayel givk'u ooxhnece. Çuru ebaka otxhun, Rəbbine ögil bınah hımaa'a».

Mane xəmdə gırğing'vee, con yatsbıyiy vəq'əbı maqa adı, cone xıleka gyaat'a.

³⁵ Məxüd Şaulee ts'etta Rəbbis q'urbanbı allya'an ciga ali'ı.

³⁶ Şaulee eyhen:

- Qudoora, Filiştinaaşıqab qihna xəmdəcab gyapk'as, miç'eedy qıxhesse, manbışin vodun-deşin g'ayşu, con gırğınbıb gyapt'as.

Mang'uk'le «Vas nəxüdiy ıkkən həməxüdüd he'eva» eyhe. Kaahineeme «Qudoora, Rəbbike qiyghanasva» eyhe.

³⁷ Şaulee Allahıke qiyghanan:

- Zı Filiştinaaşıqa qihna gixhene? Ğu manbı İzrailıybışde xılyaqa qevlesınbıne?

Mane yiğil Allahee mang'us alidghınıy qele deş.

³⁸ Şaulee eyhen:

- G'oşunun ç'ak'ınbı, vuşun gırğınbı inyaqa savaale. Şu g'iyna nena bınahiy hav'uva, ats'axxhes.

³⁹ İzrail g'attivxhan hav'uyne, Vorne Rəbbilqan k'ın ixhen, ine işee yizde duxayn, Yonatanıd, xıl ixheene, mana gik'as ıkkən.

Milletike şavaacad nıq' qığavhu deş.

⁴⁰ Şaulee İzrailıyne gırğınbışik'le eyhen:

- Şu sa sural, zınar yizde duxayka manesa sural ulyoozaras.

Eskeraaşə Şauluk'le: «Yiğne yik'es ıkkənəxüd he'eva» eyhe.

⁴¹ Şaulee İzrailıyne Allahık'le, Rəbbik'le, eyhen:

- Zas qotkuyn alidghınıy qele!

K'eççuyne çöpün Şaulıy Yonatan Haagva. Bınah milletıl aaxva deş.

⁴² Şaulee eyhen:

- Yizdeyiy duxayne Yonatanne yı'q'neeyid çöp k'eççe.

Çöpün Yonatan hagva.

⁴³ Şaulee Yonatanık'le eyhen:

- Ğu hucoone hı'ı, zak'le eyhe!

Yonatanee mang'uk'le eyhen:

- Xilene t'at'aane sivelin sık'inin itv otxhun. Zı mançıl-alla qik'asda.

⁴⁴ Şaulee eyhen:

- Yonatan, Ğu g'iyna q'idek'vee, hasre Allahee zas mançiled pısın he'ecen!

⁴⁵ Milletınmee Şauluk'le eyhen:

‡ 14:31 Mikmasile Ayaloneeqamee: mane şaharışde yı'q'nee 25 kilometrılqa ələəna yəqniy vob.

– İzrail məxüb uftanba ğamav'una, Yonatanne qik'as? De'eş! Vorne Rəbbilqan k'ın ixhen, mang'une vuk'lelyna sa ç'ərüb ç'iyelqa g'a'avxhas deş. Nya'a, mang'vee g'iyna Allahne kumaagıka iş g'avcu.

Məxür Yonatan milletın qik'uyke g'attixhan ha'a, gik'as haysar deş.

⁴⁶ Şaulur Filiştinaaşiqar qihna gexha deş. Filiştinarıb cone cigabişeeqa siviyyk'al.

Şaulna paççahiyvalla

⁴⁷ Şaul İzrailyna paççah ıxhayle qiyğa, mang'vee hiqiy-allane cone duşmanaaşika: Moavaaşika, Ammonaaşika, Edomaaşika, Tsovayne paççahaaşika, Filiştinaaşika döv'ə haa'a. Mana nene suralqa ark'ınee duşmanaaşine vuk'lelqa ver ooxa vuxha.

⁴⁸ Mana yik'eka sacikku Amalekaaşile ğamxha, İzrail q'əra qaa'anbişike g'attivxhanaa'ana.

⁴⁹ Yonatan, İşvi, Malki-Şua Şaulun dixbı vuxha. Mang'une xənnə yişşen do Merav, k'ining'ı'nıd Mikal ıxha.

⁵⁰ Şaulne xhunaşşeyn do Axinoam eyxhe. Mana Axima'atsna yiş yixha. Şaulne g'oşunna xərna Avner ıxha. Avner Şaulne emisiyna, Nerna dix ıxha.

⁵¹ Şaulna dek Gişiy Avnerna dek Ner Avielin dixbı vuxha.

⁵² Şaulna ı'mı'rcab Filiştinaaşikane yı'q'ne döv'ee ilğevç'u. Gucukana, yik'ekana insan nyaariy mang'usqa qızaxxı, mang'vee cusqa alyarat'a ıxha.

15

Şaulee Amalekaaşika döv'ə haa'a

¹ Şamuelee Şauluk'le eyhen:

– Rəbbəe zı g'axuvuna, q'ış qadğu vake Cune milletis İzrailis paççah ha'as. Həşde ğu Rəbbəe eyhençil k'ırı alixhxhe.

² Xəəne G'oşunbişde Rəbbəe, inıd eyhe: «İzrailybı Misireençe əlyhəəmee, Amalekaaşe manbişda yəq avqu. Zı mançil-alla manbişilqa yiğbı allya'as.

³ Hoorə, hark'ın Amalekaar gyapxe. Manbişiqa vodunmeen gırgın kar giyxvər he'e, coyub oot'al-ooxal he'e. Manbı qıvmiykkan, manbişin adamerıb, yedarıb, uşaxarıb, gyooqanbıb gyapt'e. Manbişin yatsbıd, vəq'əbıd, devabıd, əməlerid gyat'e».

⁴ Şaulee millet qot'ul, manbı Telaim eyhene şaharee qəbəqqənbi: maa'ar q'öd vəş aazır (200 000) İzrailyne eskerile hexxana, Yahudeeşina yits'id aazır (10 000) eskerır eyxhena.

⁵ Şaul Amalekaaşine şaharısqana qarı, maane q'adaalil manbı gyapt'asva dyugul eyxhe.

⁶ Mang'vee Genbişik'le eyhen:

– Amalekaaşisse hudoora, manbişike cureepxe. Şunab manbişika sacigee gidyapt'as. Şu, İzrailybı Misirğançe qığəəmee, manbişis yugvallaniy hav'u.

Genbı Amalekaaşike cureepxha avayk'ananbı.

⁷ Şaul Xavila eyhene şahareençe girğıl, Misirne şargılyne Şur eyhene şaharılqamee Amalekbı gyabat'a ıxha.

⁸ Mang'vee Amalekaaşına paççah Agag üç'ürə aqqaqqa, mang'un milletmee, gırgıda g'ilincike alğayhe.

⁹ Amalekaaşına paççah Agagiy manbişin nekke yugun vəq'əbı, yatsbı, kokuiyn q'ikariy urgbı Şaulusiy cune milletis qiykkın, gyat'u ak'an ha'a deş. Amalekaaşın granın, yugun karbıd manbişis qiykkın, haq'var-hiyxvər ha'as ikkiykan deş. Nimeeni Amalekaaşıqa karai'dəən, pısın kar vod İzrailybışe giyxvər hı'ı ak'an ha'an.

Şaul Rəbbine uleke g'e'exhxha

¹⁰ Mane ğahl Rəbbəe Şamuelik'le inəxüd eyhe:

11 – Zı Şauluke paççah hı'ı paşmanxhana. Mang'vee Zalqa yı'q' sak'al hı'ı, Yızın cuvab ç'iyelqa g'a'aççu.

Mançike Şamuelis qəl vuxha, xəmvolle Rəbbilqa düə haa'a.

12 Şamuel miç'eeqana Şaul g'acesva suğotsumee, mang'uk'le şavame eyhen:

– Şaul Karmel eyhene şahareeqa ark'ın. Maa'ab mang'vee, cus haykal gyuvxhu, mançer Gilgalqa ayk'an.

13 Şamuel Şauluqa avarq'ilymee, Şaulee eyhen:

– Hasre Rəbbe vas xayır-düə hevlecen! Zı Rəbbe eyhen hı'iyın.

14 Şamueleeme mang'uk'le eyhen:

– Nya'a manke yizde k'ırıysqa vəq'əbışiniy yatsbışin heghan sesbı qöö?

15 Şaulee eyhen:

– Manbı Amalekaaşike adı. Milletis vəq'əbıyiy yatsbı qiykkınıynbı, manbışe inekke yugunbı Rəbbis, yiğne Allahıs, q'urbanna allya'as havacı. İnsanar gyapt'ıynbı, mansa axuyn karbımee giyxvər hı'ı.

16 Şamuelee Şaulik'le eyhen:

– Ç'əv, g'iyna xəmde Rəbbe zak'le uvhuyn, zı vak'le eyhes.

Şaulee, «Eyheva» cuvab qele.

17 Şamuelee eyhen:

– Ğucar vasqa k'ırıra qööng'ə, nya'a vake İzrailyne nasılbışda xərna ıxha dişde? Rəbbe, q'ış qadğu, vake İzrailyna paççah hı'ı dişde?

18 Rəbbe ğu g'ixelemee, inva dişde uvhu: «Hark'ın bınahıka gyavts'uyne milletikın Amalekaaşıkın he'e, manbı gırgıba gyapt'e. Manbışde gırgınbışıkın ha'asdesmee, dəv'ə hee'e».

19 Nya'a ğu Rəbbil k'ırı ilydiyxhı? Manbışike g'ayşuyne karal qıxha, Rəbbe ilydyaat'asın kar hı'ı?

20 Şaulee Şamuelik'le eyhen:

– Zı Rəbbe eyhençil k'ırı gyaqqıyn. Mang'vee eyhene cigeeqa hark'ınna. Manbışda paççah Agag aqqı inyaqa qarı, gırgın Amalekbı gyapt'ıynbı.

21 Saccu eskeraaşe şenbışike g'ayşuyne çavra-vəq'əyke, gyat'u ak'an ha'asınçike, nekke yugun yatsbıyiy vəq'əbı g'əyxı' Rəbbis, yiğne Allahıs, Gilgalee q'urbanbı allya'asva havacı.

22 Şamueleeme mang'uk'le eyhen:

– Gyoxhxhan ha'aneyiy menne q'urbanbışile geed,

Rəbbis Cune cuvabil k'ırı alixhxhınıy ikkan.

Rəbbine cuvabil k'ırı alixhxhiy,

q'urbanbışileeyiy nekke kokun g'argbışile nimeexheyid yugdaniy vod.

23 Rəbbe eyhen hidi'iyına bınah, cadubı hı'iyına xhineecab vob.

Culed-alqan karbı hı'iyid, byuttyaaşis ı'bəədat ha'an xhineecad vod.

Ğu Rəbbin cuvab əq'əna qı'ı,

Mang'veeyir ğu paççahiyvalike hı'ı.

24 Şaulee Şamuelik'le eyhen:

– Zı bınah hav'u, Rəbbine əmriliy, yiğne cuvabil k'ırı ilydiyxhı. Zı yizde g'oşunule qərqi'nna, dişe manbışil k'ırı alixhxhı.

25 Hucoona ixhes, həşde ğu yizde bınahıle ilyheç'e, qora zaka yıq'əlqa sak'le, zı Rəbbis ı'bəədat ha'as.

26 Şamuelee Şauluk'le eyhen:

– Zı vaka sak'alas deş. Ğu Rəbbe uvhuyn hı'ı deş, Mang'veeyib vasse İzrailyna paççahiyvalla g'avşuna.

27 Şamuel mançe əlyhəəsva sak'imee, Şaulee mana plaşike aqqaqqa, manıd qoxan.

28 Şamueleeme mang'uk'le eyhen:

- Nəxdiy ğu yızın plaş qotxu məxbı'b g'iyna Rəbbee yiğne xılence İzrailyna paçcahiyvalla qooxas. Mang'vee vas k'anering'une, vale yugung'une xilyaqa qevles.

²⁹ İzrail Ğamaa'ane Allahee, horbıd ha'a deş, fıkrıb badal haa'a deş, Mana insan deş vor fıkrı badal haa'as.

³⁰ Şaulee eyhen:

- Zı bınah hav'u. Hucoona ixhes, həşde xalq'ine ağsaqqalaaşineyiy İzrailyne ögil zas hı'rmat gıvxhe. Zakasana sak'le, yiğne Allahıs, Rəbbis, ı'bəədat ha'as.

³¹ Şamuel Şauluqar qihna qaraylena, Şauleeyid Rəbbis ı'bəədat ha'a.

³² Şamuelee eyhen:

- Amalekaaşına paçcah Agag inyaqa yizde k'anyaqa qale.

Agagır vuççud dexhesda xhinne qaraylena. Agagee culed-alqa eyhe ıxha:

- Mits'an, zı qik'uyke g'attirxhınna.

³³ Şamuelee eyhen:

- Yiğne g'ılincın nəxübiy yedar kulyfatbı dena g'alyav'u, yiğna yedir həməxür kulyfat dena eexas.

Şamuelee Gilgalee, Rəbbine ögil Agag gyaraxana.

³⁴ Mançile qiyğa Şamuel ayk'anna Ramayeeqa, Şaulur Giveayeene, cune xaaqa siyk'al.

³⁵ Şamuelee, Şaulna geeb haa'a, geed uts'ur ts'its'a'a. Mang'uk'le mana qik'asmee, g'ece deş. Rəbbir Şauluke İzrailyna paçcah hı'ıva paşman eyxhena.

16

Rəbbee Davud paçcah ixhes g'əyxə

¹ Rəbbee Şamuelik'le eyhen:

- Ğu geebne Şaulna haa'as, geedne uts'ur ts'its'a'as? Zı mang'usse İzrailyna paçcahiyvalla g'avşuna. Gaç q'ışıka gyavts'av'u, yəqqı'lqa gıxhe. Zı ğu Bet-Lexemğançene Yesseyne k'anyaqa g'ixele. Zı mang'une dixbışıke Yizdemee paçcah g'əyxı'.

² Şamuelee eyhen:

- Zı nəxürna ı'qqəs? Şauluk'le g'ayxhee, zı gik'asda.

Rəbbee eyhen:

- Vaka sa vuç'e vukkee, «Rəbbis q'urban ablyaa'as arıva» eyhe.

³ Yesseyir q'urban ablyaa'asde cıgeeqa qot'le, qiyğa hucooyiy ha'as ıkkınva Zı vak'le eyhesın. Zı eyhene insanne vuk'lelqa ğu q'ış qadğvas, mang'uke Yizdemee paçcah ha'as.

⁴ Şamuelee Rəbbee eyhəxüd ha'a. Mana Bet-Lexemqa qarımee, şaharın ağsaqqalar mang'une ögilqa qəvəyq'ən-qəvəyq'ən qıgeepç'ı, eyhen:

- Ğu yugvalisne arı?

⁵ Mang'vee eyhen:

- Ho'o, yugvalis arı. Zı Rəbbis q'urban ablyaa'as arı. Mətteeplxha, zakasana q'urban ablyaa'ane cıgeeqa able.

Şamuelee Yesseyik'leyiy mang'une dixbışik'led mətteeplxha q'urban ablyaa'asde cıgeeqa ableva eyhe.

⁶ Manbı vüqqəmee, Şamuel Eliavıqa ilyakkı culed-alqa eyhen: «İna Rəbbee paçcah ixhes g'əyxı'na vor!»

⁷ Rəbbeemee Şamuelik'le inəxüd eyhe:

- Mang'une micagiyyalıqayiy axtıvalıqa ilymakka, Zı mana əq'əna qı'ı. Rəbb, insan ilyakkan xhinne deş ilyakka. İnsan insanne aq'vayqa, tanaqa ilyakka, Rəbbmee insanne yik'eeqa ilyakka.

8 Mane gahıl Yesseyee Avinadav qort'ul, mana Şamuelyne ögiyle alğayhe. Şamuelee eyhen:

- Rəbbəe inar g'əyxı' deş.

9 Manke Yesseyee Şamma qort'ul, mana alğayhe Şamuelyne ögeençe. Şamuelee eyhen:

- Rəbbəe inar g'əyxı' deş.

10 Yesseyee dixbışda yighırsana qort'ul, manbı Şamuelyne ögiyle alğaa'a. Şamuelee Yesseyk'le eyhen:

- Rəbbəe inbı g'əvxü deş.

11 Şamuelee Yesseyke qiyghanan:

- İnbı yiğne dixbışın gırgınbıne?

Yesseyee eyhen:

- Nekke k'innar vorna, mang'vee vəq'əbı uxhiyxhan.

Şamuelee Yesseyk'le eyhen:

- Mang'uqar qihna insan g'axıle, hasre manar inyaqa qoracen. Mana inyaqa qalesmee, şı sufranılqa savaales deş.

12 Yesseyee mang'uqar qihna insan g'axuvu mana qalya'ana. Mang'uqa ç'ərəxən xhinnen danbı, micagın uleppi, uftanınıd aq'va eyxhe. Rəbbəe Şamuelik'le eyhen:

- Oza qixhe, mang'ulqa q'ış qadğve, Zı eyhena mana vor.

13 Şamuelee q'ışnana gaç alyapt'ı, çocaaşine k'ane Davudulqa q'ış qadağva. Manke Rəbbin Rı'h Davudulqa g'eç'e, mane yiğiled mang'ul oğa axva. Şamuel mançe Ramayeeqa siyk'al.

Davudee Şaulus lira ilyviyxə

14 Rəbbin Rı'h Şaulule atk'inmee, Rəbbəe mang'ulqa sa medın pısın rı'h g'ıxele ıxha. Mançınıb Şaulus əq'üba hoole vuxha.

15 Şaulne insanaaşə mang'uk'le eyhen:

- Allahee g'axuvuyne pisde rı'hı'n həşde vas əq'üba hoole.

16 Yişda xərna, yiğne insanaaşılqa əmr hee'e, vas yugba lira əlivxəs vəəxəna insan t'abal he'ecen. Allahee g'axuvuyın pısın rı'h valqa qadımee, mang'vee lira əlivxee, vasıd yugda ixhes.

17 Şaulee cune insanaaşik'le eyhen:

- Manke yizdemee sa yugba lira ilyviyxəna insan t'abal hı'ı zasqa ayre.

18 Mang'une insanaaşine sang'vee alidghınıy qele:

- Zak'le Bet-Lexemğançene Yesseyne dixbışde sang'vee yugba lira ilyviyxə g'avcuna. Mana cehil, yik'ekana, yugra siç'ekkvana, k'orara yuşan ha'ana, micagna gadeyiy. Rəbbir mang'ukayiy.

19 Şaulee, Yesseysqa xabar ana insanar g'axuvu, eyhen:

- Vəq'əbı uxhiyxhan ha'ana yiğna dix, Davud, zasqa g'axıle.

20 Yesseyee əməlelqa gıney, çaxıren tuluğ, mısva alivxhu, cune duxayka Davuduka Şaulus g'uxoole.

21 Davud Şaulusqa qarı, mang'une ögil ulyoyzar. Şaulus Davud geer ikkiykan, mang'uke cuna silahdar ha'a.

22 Qiyğa Şaulee, Yesseysqa cuna insan g'axuvu, eyhen:

- Hucoona ixhes, hasre Davud yizde k'ane axvecen, mana zasqa yugra qarı.

23 Allahee g'axuvuyın pısın rı'h Şaululqa qadıyne gahbışıl, Davudee cuna lira alyapt'ı əlivxümee, mana yug qexhe ıxha. Pısın rı'hı'd mang'uke əq'əna qexhe ıxha.

¹ Filiştinaaşə dəv'ə haa'asdemee g'oşun sav'u, Yahudayne Soko eyhene şahareeqa qavayle. Sokoyneyiy Azeka eyhene şaharbişde yı'q'nee Efes-Dammimee manbişe g'oşun ulyoozarasin ciga ha'a.

² Şauluy İzrailıy bı sabı Ela eyhene q'adaalil g'oşun ulyoozarasin ciga hı'ı, Filiştinaaşika dəv'ə vukkeesva manbişde ögee ulyoozar.

³ Filiştinar sa tepal, İzrailıybıb manisa tepal ulyobzur vuxha. Manbişde yı'q'nee q'adaal ıxha.

⁴ Gatne şahareençena Golyat donana sa yugra siç'ekkvana Filiştinaaşde g'oşuneençe ögeeqa qığeç'e. Mana yixhne xilekkumneyiy sayid sa ç'umne* axtıvalee ıxha.

⁵ Mang'une vuk'lel tuncıke hı'ıyn dəbilğa ıxha, tanalqad xhone aazır şekelyne† yı'q'valeedin zireh ali'ı ıxha.

⁶ Mang'une g'elybişiled tuncuke hı'ıyn zireh givatxın, mang'un yı'q'əlid mizrag ıxha.

⁷ Mang'une nizeyn cık'rı qexhvane xhanayn arğacın dal xhinne xəttə ıxha, mançin yivayke hı'ıyn sivid yixhid vəş (600) şekelyne‡ yı'q'valee ıxha. Mang'un g'alxan haqqanar cule ögil əlyhəə ıxha.

⁸ Golyat gıpk'inne İzrailıybışde ögilqa qığeç'u, ts'ir haa'a-haa'a eyhen:

- Nişisne şu qığeepç'ı, dəv'ə haa'asne? Zı Filiştinğançena, şunab Şaulun g'ular dişde vob? Vuşde yı'q'neençe sa insan g'əyxə, hasre mana zasqa giç'ecen.

⁹ Zaka siç'ekkvamee, mang'usse zı gik'as əxee, manke şi vuşun g'ular vuxhes. De'eş, zı ğamxha, zı mana gik'veene, şu yişin g'ular vuxhes, şi eyhençika şu gyuv'ur oza qeepxhes.

¹⁰ Filiştinğançeng'vee meed eyhen:

- G'ıyna zı İzrailıybışılqa cuvab ayhe! Zaka qığeç'u saç'ikkvasda vuşde yı'q'neençe insan g'əyxə.

¹¹ Filiştinğançeng'vee eyhen g'ayxhı, Şaulur cukan İzrailıybıb çiçis üvxüyxə, manbı geeb qəvəyq'ən.

¹² Davud Yahudayne Bet-Lexem şahareençene Yesseyna dix ıxha. Yessey Efratbişda sa ıxha. Mang'uqa molyuyre dix ıxha. Şaulne gahıl Yessey q'əs qıxha ıxha.

¹³ Mang'una xərna xhebiyre dix Şauluka qihna dəv'eeqaniy apk'ın. Mang'une dəv'eeqa apk'inne dixbişin do bı inbiniy vod: ts'erriyna Eliav, q'ör'esda Avinadav, xhebır'esdar Şamma.

¹⁴ Davud Yesseyna nekke k'inna dix ıxha. Dixbişin çak'ınbı, xhebırsana Şauluqa qihna avayk'an.

¹⁵ Davudur dekkın syuru uxhiyxhan ha'ava, Şaulusqa Bet-Lexemqa hark'ın qarayle ıxha.

¹⁶ Filiştinğançena Golyat, yoqts'al (40) yiğna exhaliy-miç'eer İzrailıybışısqa qığeç'u, manbişılqa cuvab ayhe ıxha.

¹⁷ Yiğbişde sa yiğıl Yesseyee cune duxayk'le Davuduk'le eyhen:

- Həşde yits'ible kokayiy sa maşuk' qootsune sukuna alyapt'ı, g'oşun ulyobzurne cıgeeqa yiğne çocaaşısqa zaara hoora.

¹⁸ Manbişde xəring'usub yits'ible guru nissenna alept'e. Çocaaşilir alycaxve, manbı nəxübiyva zas xabar able.

¹⁹ Yiğın çocar Şaulukayiy mang'une insanaaşika sacıgee Ela eyhene q'adaalil, Filiştinaaşika dəv'ə haa'a vob.

* 17:4 Yixhille xilekkumiy sa ç'um: xhebillə metrəmeen vodun. † 17:5 Xhod aazır şekel: xhots'ale xholle (55) kilomeen vodun. ‡ 17:7 Yixhid vəş şekel: yighille kilomeen vodun.

²⁰ Davud miç'eer çakra suğotsu, cun vəq'əbı menne çobanlıqqa g'alya'a. Qiyğar mana, Yesseyee uvhuyn xhinne, karbı alyaat'u, ayk'anna. Mana g'oşun ulyobzurne cigeeqa qarı hirxhiling'a, g'oşun däv'ə haa'asde cigeeqa axtine seseka giviyyk'an g'ooce.

²¹ İzrailiybiyy Filiştinar sanasanbışde ögee ulyozar haa'a.

²² Davudee, vucee adıyn karbı g'oşuneene g'aravulyçılqa g'ali'ı, g'oşun gipk'inne cigeeqa çocaaşis xoşgelydiy haa'asva g'adayxhvan.

²³ Davudee çocaaşika gaf haa'ang'a, Filiştinaaşine Gat şahareençena Golyat donana sa yugra siç'ekkvana hiqa qığeç'u, meed ögiylin xhinne cuvabbı ayhe. Mang'vee eyhenbı Davuduk'le g'iyxhenbı.

²⁴ Gırgın İzrailiybıcab mana insan g'acumee it'umba qəpq'ı'n heebaxa vuxha.

²⁵ Manbışe eyhe ıxha:

- Şok'le mana ögilqa qığeç'una insan g'eceye? Mana İzraililqa cuvab ahas qığeç'u. Mana gik'una insan paççahee geed karnana ha'as, mang'us yişir heylesda, mang'une dekkına xizanıb İzrailiyne nalok'bışike g'attivxhan haa'asda.

²⁶ Davudee cune k'ane ulyobzurne insanaaşike qiyghanan:

- İna Filiştinğançena gik'uyne, İzrail tesseriyvalike g'attivxhan hav'uyne insanıs hucooy'e heles? İna sunnat hidi'ına Filiştinğançena vuşuna eyxhe, Vorne Allahne g'oşunbışılqa cuvab ayhe?

²⁷ Milletın, mana gik'uyne insanık hucooyiy ha'asva, sayid eyhen.

²⁸ Davud insanaaşika yuşan ha'amee, mang'vee eyhenbı xərne çocuk'le, Eliavik'le g'iyxhe. Mançike çocus qəl vuxha qiyghanan:

- Nişisne ğu inyaqa arı? Çoleena yişda sa-q'öble vəq'ə, ğu şavulqane g'alepçı? Zak'le ats'an, ğucar ğu xərxa ikkekka ıxhayke, yiğne yik'eençed yugun karbı ılığ'də ıxhayke, ğu inyaqa däv'əyqa ilyakkas arı.

²⁹ Davudee eyhen:

- Nya'a, zı hucoona hı'ı? Nya'a, zas yuşan ha'asırne dexhes?

³⁰ Davud çocuke mering'ulqa sak'ı, mançınacab gaf haa'a giyğal, milletınid ögiylin xhinne mang'us alidghınıy qele.

³¹ Davudee yuşan ha'anbı g'ayxhinbışe, mang'un cuvab Şaululqa hixhar ha'a. Şauleeyir mana cusqa qoyt'al.

³² Davudee Şauluk'le eyhen:

- Hasre mane insanıl-alla şavaacad aq'va havaxan hıma'acen. Zı, yiğna g'ul, hark'ın mang'uka səyxəsda.

³³ Şaulee Davuduk'le eyhen:

- Vasse mane Filiştinğançeng'uka saç'ikkvas əxəs deş, ğu uşax vod, manamee k'irranang'ançile otç'u däv'əbışee siç'ekkvana vor.

³⁴ Davudee Şauluk'le eyhen:

- Zı dekkın syuru uxhiyxhana'asniy haykanna. Şırın, syoyun abı syuruneençe urg avqu əlyhəəmee,

³⁵ zı mançıqar qihna gyurxhu mançileğana kar ı'xı' ghalençe urg g'ooşenaniy. Mane həyvanaaşına sa zalqa g'opk'uluyng'amee, zı mana həyvan gardanılyne xhayıke avqu mana gyook'ananiy.

³⁶ Zı, yiğne g'ulee, şırın, syoyub gyuvk'una. Mana sunnat hidi'ına Filiştinğançenar mançına sa xhinne ixhes, mang'vee Vorne Allahne g'oşunulqa cuvab avhuva.

³⁷ Şırneyiy syoyune ghalençe zı g'attixhan hı'iyne Rəbbe, Filiştinğançeng'uner xılənçe g'attixhan ha'asda.

Şaulee Davuduk'le eyhen:

- Hak'ne, Rəbb Vuc vaka ixhecen!

38 Şaulee cun silahbı Davuduk qa'a. Vuk'lelqa tuncuna dabilga giviyxhe, tanalqad zirehbı alya'a.

39 Davudee mane zirehıl ooğançe g'ilınc qı'ı iykar. Mankılqamee mang'vee silah iykar hı'ıyn deşdiy. Qiyğa Davudee Şauluk'le eyhen:

– Zasse man karbı ali'ı iykaras əxə deş. Zı həşdilqamee məxdın karbı ali'ıynbıcad deşdiy.

Davudee manbı tanale g'eşşenbı.

40 Qiyğa xılyaqa əsaa alyaat'u, arageençe cusda xhoble hamavarna g'ayeb g'əvxü, manbıd q'oç'eeqa k'i'ı xilene sapandıka mana Filiştinğançeng'usqa qexhe.

41 Filiştinğançenar cune g'alxan haqqang'uka mane gahıl Davudne suralqa q'öö eyxhe.

42 Filiştinğançeng'uk'le Davud ç'ərəne danbışika, aq'vayle uftanra, mek'vra g'acumee, mana mang'uqa ooğançe-avqa ilyakka.

43 Mang'vee Davuduk'le eyhen:

– Nya'a, zı vas xvaane vob, ğu zalqa t'at'aaka ı'qəə?

Filiştinğançeng'vee cone allahaaşika Davudus bed-düə hav'u eyhen:

44 – Zasqana qora, zı yiğne ç'urunuke xəəne şit'yaaşisiy, çolane həyvanaaşis heles.

45 Davudeeme Filiştinğançeng'uk'le eyhen:

– Ğu zalqa g'ilıncıka, nizeyka, mizragıka qöö, zımee valqa ğu hokuyne İzrailıne g'oşunbışde Allahne, Xəəne G'oşunbışde Rəbbine doyuka q'öö.

46 G'iyna Rəbbeə ğu yizde xılyaqa qeles, zınar ğu gik'asda. Zı yiğna vuk'ul tanake curaa'asda. G'iyna Filiştinaaşde g'oşunbışin leşbı, zı xəəne şit'yaaşisiy çolane həyvanaaşis heles. Mançile qiyğa ğırgıne dyunyeyk'lecad ats'axhxhesın İzraileə Allah vorna.

47 İnyaqa sabıyne ğırgıng'uk'lecad ats'axhxhesın, Rəbbeə g'ilıncıkayıy nizeyka deş g'attivxhan haa'a, ina Rəbbına dəv'ə vobna, Mang'veeyib şu yişde xılyaqa qevles.

48 Filiştinğançena Davudne ögeeqa qıgeç'esva, mang'usqana qöömee, Davud zaara ı'ğiykır Filiştinaaşde g'oşunbışde suralqana g'adayxhvan.

49 Davudee q'oç'eeqa xıl k'eççu g'aye alyabat'a, qiyğab sapandeeqa gyuvxhu avhu, Filiştinğançeng'une ligaylek'ena üvxüyxə. G'aye qıpxırmee mang'une ligayna bark'v havayq'ar, vucur aqvakkena ç'iyelqa qukkyoyk'al.

50 Davud Filiştinğançeng'ule sapandıkayıy g'ayeyka ğamexhe. Davudne xılee g'ilıncıd eyxhe deş, mang'vee Filiştinğançena ı'xı' gek'ana.

51 Davud g'adarxhun Filiştinğançeng'une k'ane ulyoyzar. Filiştinğançeng'un g'ilınc qığayşu mana gik'u, qiyğab vuk'ul tanıke curaa'a.

Filiştinaaşik'le cona yugra sıç'ekkvana qik'u g'acumee, manbı heebaxanbı.

52 İzrailıniy Yahudayn g'oşunbıd ts'irbı ha'a manbışıqa qihna gyadak'va. Manbışe Filiştinar Gateeqa ikkəəne cigeeqamee, Ekronne akkabışisqamee g'e'eebaşenbı. Gateeqayıy Ekronqa əlyhəəna Şaarayımna yəqvolle Filiştinaaşın gyapt'ıynbı opt'ul-opxul vuxha.

53 İzrailıybı Filiştinaaşıqab qihna gyapk'ı, mançe sapk'ılıyle qiyğa manbışin g'oşunbı ulyozzuriyn cigabı q'əra qa'a.

54 Davudee Golyatna vuk'ul alyapt'ı İyerusalımqa qavayle. Filiştinğançeng'un g'ilıncmee adı, Davudne çadıreeqa giyxhe.

55 Şauluk'le Davud Filiştinğançeng'usqa qığəə g'acumee, mang'vee g'oşunbışde xəring'uke, Avnerike, qiyghanan:

– Avner, ina cehil şavna dixne?

Avneree eyhen:

– Paççah, geer qa'ana, ats'a deş.

⁵⁶ Paççahee eyhen:

– Ats'axhxhelan, mana cehil şavna dixiy.

⁵⁷ Davud Golyat gik'u qöömee, Avneree mana qort'ul, Şaulusqa ıkkokka. Filiştinğançeng'una vuk'ulyub mang'une xileecab vooxhe.

⁵⁸ Şaulee mang'uke qiyghanan:

– Cehil, ğu şavna dixne?

Davudee «Yiğne Bet-Lexemğançene g'uluna, Yesseyna dix vornava» alidghıniy qele.

18

Davudnayıy Yonatanna hambaziyvalla

¹ Davud Şauluka yuşan hı'ı ç'əvxhayle qiyğa, Yonatanne yik'esqa Davud yugra qarayle. Mang'us Davud vuc xhinne ikkiykan giyğal.

² Mane yiğile Şaulee Davud cune k'ane aqqaqqa, dekkine xaaqa əlyhəəs haysar deş.

³ Mana vuc xhinne geer ıkkanna Yonatanee Davuduka hambaziyvalla haa'asva cuvab g'ats'ayk'van.

⁴ Yonatanee tanalinbı g'ayşu, g'ilıncıka, vukuka, zirehıka sacıgee ts'irab Davudusqa qoole.

⁵ Şaulee Davud nene işiqar qihna g'axuvee, mang'vee mana iş yugba haa'a vuxha. Mañıl-allar Şaulee Davuduke cune g'oşunee ç'ak'ınbışda sa ha'a, man milletned, Şaulne hiqiy-allanbışded ulesqa yugda qadayle.

Şaulee Davudus paxiliyvalla haa'a

⁶ Davudee Filiştinğançena gik'u yı'q'əlqa siyk'alme, İzrailıyne gırgıne şaharbişeençen yedar dyafbiyiy t'amp'ırbı alyaat'u, şadeebaxhen mə'niybıyiy mık'ar ha'a paççah Şaulne ögeeqa qığeebaç'e.

⁷ Yedaşe mık'ar ha'a-ha'a, inəxdın mə'niybı qədəqqə ıxha:

– Şaulee aazırbışıka,

Davudemee, yits'id aazırbışıka gyapt'ı.

⁸ Şaulus mañıke geeb qəl vooxhe, manbışe eyhenbı mang'une yik'eençe eyxhe deş. Mang'vee eyhen:

– Davudee yits'id aazırıkıka, zımee aazırıkava manbışe eyhe. Sık'ınne gahıle manbışis mang'uke paççahcar ha'as ikkiykanas.

⁹ Mane yiğile Şaul Davuduqa sacurayracar ilyakka giyğal, mang'vee Davudus paxiliyvalla haa'a.

¹⁰ Qinne yiğıl Allahee g'axuvuyn pısın rı'h Şaululqa gexa. Mang'vee xaa nen qadiy ha'a giyğal. Davudeeme, vucee ögiyl ha'an xhinne, meeb xılyaqqa lira alyapt'ı mana ilyviyxə vuxha. Şaulne xile nize eyxhe.

¹¹ Şaulee «Hasre Davud ine nizeyka baruguk at'iq'an ha'asva» culed-alqa uvhu, man xiledın nize ayhen. Davudusse q'öne yəqqee mañıke hıxvas əxəna.

¹² Rəbbe Davudun sura aqqıva, vucur g'alerçuva, Şaul Davudule qəyq'əna.

¹³ Mañıl-allar Şaulee Davud cuke əq'əna qı'ı, mang'uke aazırınğ'una xərna hı'ı. Mañıle qiyğa Davudee g'oşun dəv'eeqa vukku qadayle ıxha.

¹⁴ Rəbb Davuduka vorva, mang'une xılənçe gırgın işbı qöö ıxha.

¹⁵ Davudne xılənçe gırgın qöö g'acu, Şaul qəyq'əna.

¹⁶ Gırgıne İzrailıybışisiy Yahudabışis Davudee co dəv'eeqa vukku qavayleva, mana geer ıkkann ıxha.

¹⁷ Şaulee Davuduk'le eyhen:

– İna yızda xərna yiş, Merav vorna, mana zı vas heyles. Saccu ğu yızde yəqqə yik'eka ixhe, Rəbbınab dəv'ə vukkee.

Şaulne fikireençe «Hasre mana yizde deş, Filiştinaaşde xile qik'ecenva» ilğeç'e.

¹⁸ Davudee Şauluk'le eyhen:

– Nya'a, zı vuşune eyxhe? Yizda xizan hucoo eyhen karne, dekkına xizanıb İzrailee şavunbışdane vob, zake paççahıs yezne ixhes?

¹⁹ Şaulna yiş Merav, Davudus heylesda gah qabımee, mana Mexolğançene Adrielis heele.

²⁰ Davudmee, Şaulne manisa yişşis Mikalıs ikkiykan. Mançına gaf Şaululqa hivxhar hav'umee, mana mang'une yik'eençe vooxhe.

²¹ Şaulne fikireençe «Davudus Mikal hiyvu, mang'us gugu haa'as, Davud Filiştinaaşde xileka gik'asva» ilğeç'e. Qiyğa Şaulee Davuduk'le eyhen:

– Vasse g'iyna meer yizda yezne ixhes əxə.

²² Şaulee cone hiqiy-allanbışılqa əmr haa'a, Davuduk'le dyugulenda inəxüd eyheva:

– İlekke paççahıs ğu nimeeyiy ikkan, mang'une hiqiy-allanbışısir ğu ikkana. Qora ğu həşde mang'us yezne ixhe.

²³ Şaulne hiqiy-allanbışe, Davudus man g'ayxha'ang'a, Davudee manbışik'le eyhen:

– Paççahna yezne ixhay, vuşdemee nəxdın ixhay karne vod? Zı kar deşda, şavuk'lecar dyats'ana insan vor.

²⁴ Şaulne hiqiy-allanbışe «Davudee inva uvhuva» Şaululqa hixhar ha'a.

²⁵ Şaulee eyhen:

– Davuduk'le eyhe: «Paççahee vake, yişşel-alla pıl deş heqqa. Mang'vee vake, çine cigee, cuna qəl qığaahasva, cune duşmanaaşın vəşne (100) Filiştinğançeng'un sunnat hı'iyn ç'ürüx heqqa».

Manıd Şaulee, Davud Filiştinaaşde xileka gik'asva ha'a.

²⁶ Şaulne hiqiy-allanbışe man eyhenbı Davudulqa hixhar ha'anbı. Davudusur yezne ixhes ikkiykkanna. Gyuvxhuna gah g'avalessecab,

²⁷ Davud cune g'oşunıka hark'ın Filiştinaaşda q'öd vəş (200) adamiy gek'a. Paççahna yezne ixhesdemee, Davudee manbı sunnat hav'u ixhayn ç'ürüxbı paççahısqa adayle. Manke Şauleeyir cuna yiş Mikal Davudus heelena.

²⁸ Şaululqa hitxhırmee, Rəbb Davuduka vorva, yişşes Mikalısır Davud ikkanırva,

²⁹ mana mang'ule sık'ırar geer qəyq'ən giyğal. Qik'asmeeyir mana Davudna duşman eyxhe.

³⁰ Filiştinaaşde g'oşunbışde ç'ak'ınbışe dəv'ə ç'əvcab haa'a vuxha deş. Manbışe dəv'ə hav'uylette, Davud mane dəv'əbışee, Şaulne gırgıne hiqiy-allane insanaaşile ək'elika ixha. Mançile qiyğa milletin mang'un do axtıda aqqaqqa.

19

Yonatanee Davudun sura aqqaqa

¹ Şaulee cune duxayk'le Yonatanık'leyiy cune hiqiy-allanbışik'le Davud gik'eva eyhe. Yonatanismee, Davud geer ikkan ixha.

² Yonatanee Davudulqa xabar g'uxoole:

– Yizde dekkıs Şaulus ğu gik'asır ikkan. Həşdiyle, hucoon ixhes, ğucar ğu g'iyqa miç'eer havace. Sa ciga t'abal hı'ı, çolee dyugulyxhe.

³ Zınar dekkıkasana çoleeqa, ğu dyugulyxhayne cigaysqa, ayres. Mang'uka yiğne hək'ee yuşan ha'as, mang'vee hucooyiy uvhu zı valqa hixhar ha'asın.

⁴ Yonatanee dekkıs Şaulus, Davudne hək'ee yugun karbı yuşan hı'ı, eyhen:

– Paççahee, cune nukarıs Davudus pisvalla hımaa'acen. Mang'vee vas mısacab pisvalla hav'u deş. Mang'vee hı'iyn gırgın işbıd, yiğne yugvalinmee ixha.

⁵ Mang'vee, qik'uyle qı'dərqı'n Filiştinğaçena Golyat gik'u, Rəbbeeyib İzrail g'attivxhan hav'u. Ğunar man g'acu, şadxhana. Nya'a ğu nişilycar-alla taxsir deşda Davud gik'u, q'ərane cigeeqa eb k'yaavak'an hav'u, vasda bınah haa'as?

⁶ Şaulee Yonatanne cuvabil k'ırı alixhxhı, «Zı mana gik'as deşva» uvhu, Vorne Rəbbine hək'ee k'in g'iysar.

⁷ Yonatanee Davud qort'ul, co yuşan hı'ıyn gırgın mang'us yuşan ha'a. Qiyğar, Davud Şaulusqa ikkekka. Davudur şenkiyn xhinne, Şaulusnee axva.

Davud Şaulıke hexva

⁸ Meeb dəv'ə giviyğal. Davudur oza qıxha ayk'anna Filiştinaaşika saç'ikkvas. Davud manbı ootal-ooxhal hav'u, ğamexhena, manbı Davudne ögiyle heebaxanbı.

⁹ Yiğbişde sa yiğil Şaul xaa'ar xile nizeyka gyu'uringa, mang'ulqa Rəbbe g'axuvuyn pisin rı'hı'd qadı gexa. Davudee mane gahıl lira ı'lyviyxə vooxhe.

¹⁰ Şaulus Davud nizeyka barugus at'iq'an ha'as ikkiykan. Davud mang'une ögiyle hexvana, mang'vee avhuyn nized qadı barugeeqa k'exa. Mane xəmdə Davud hixu g'ittiyxhanna.

¹¹ Şaulee Davudne xaaqa insanar g'ıxoole, mana nyaariyva ats'axhxha, miç'eer g'ik'ecenva. Davudne xhunaşşee Mikalee, mang'us xabar huvu eyhen:

– G'iyına xəmdə vasse, hixu dyugulyxhes dəxeene, g'iyqa miç'eer ğu g'ik'asda.

¹² Qiyğa Mikalee Davud g'uleençe gyaqqa, manar hixu g'ittiyxhanna.

¹³ Mikalee xaana byuty alyapt'ı tyuleeqa giviyxhe, vuk'lelqad ç'ərnən ts'e'in g'ekva qalı'ı, ooqad tanalinbı adaççe.

¹⁴ Şaulee, Davud aqqasva g'axuvuyn insanar abımee, Mikalee «Mana ık'ar vorva» eyhe.

¹⁵ Şaulee mebin insanar g'axuvu, eyhen:

– Mana tyulyunukacar zasqa ayre, zı mana gik'as.

¹⁶ Man insanar aqa ikkeepç'ımee g'ecen, tyuleeqa, vuk'lelqa ts'e'in g'ekva qalı'ıyn byutud hotku.

¹⁷ Şaulee Mikalık'le eyhen:

– Nya'a zas horbı hı'ı? Yizda duşman g'aykkı, manar hixu g'attirxhınna.

Mikalee Şaulus alidghınıy qele:

– Davudee zak'le uvhuyn, g'aykke zı əlyhəəs! Deşxheene, zı ğu giyk'as!

¹⁸ Davud hixu g'attirxhınmee, Ramayeeqa Şamuelıne k'anyaqa qarı, Şaulee cuk hı'ıyn gırgın mang'us yuşan ha'an. Mançile qiyğa mana Şamuelika sacıgee Nayot eyhene şahareeqa ark'in, maa aaxva.

¹⁹ Şaulus «Davud Ramayeene Nayoturva» xabar qabayle.

²⁰ Şaulee mana aqqasva, maqa insanar g'ıxoole. İnsanaaşik'le, Şamuel q'oma uly-orzulyne peyğambaraaşine desteyn peyğambariyvalla haa'a g'ooce. Man g'acumee, Şaulee g'axuvuyne insanaaşılqad Allahın Rı'h geç'e. Manbişeb peyğambariyvalla haa'a giviyğal.*

²¹ Man ıxhaynbı Şaululqa hixhar hı'ımee, mang'vee mebin insanar g'ıxoole. Manbişeb peyğambariyvalla haa'a. Şaulee, xhebe'es insanar g'uxoole, manbişeb peyğambariyvalla haa'a.

²² Nekke qiyğa vuccar Ramayeeqa arı, Seku eyhene cigayne k'anene, xənnə kahrızısqa qarı, maane insanaaşıke qiyghanan:

– Şamueliy Davud nyaane vob?

Maane neng'veemee, «İnyaa'ab, Ramayeene Nayotee vobva» eyhe.

* **19:20** *Manbişeb peyğambariyvalla haa'a giviyğal*: man manbişisse cos ikkanan ha'as dəxəva eyhen vodun sayid manbişe mansabişılqa hidixharasın karbı eyhe ixha.

²³ Şaul Ramayeene Nayotqa əlyhəəmee, mana Allahne Rı'hı'n aqqaqqa. Qıyğar insanaşe Şaul Ramayeene Nayotulqa qıkkəka. Mang'veeyib peyğambariyvalla haa'a vuxha.

²⁴ Qiyğa mang'vee tanalinbı qakki'ı, Şamuelyne ögil peyğambariyvalla haa'a. Mana bıkırne yiğnaiy xəmnə ts'eler qukyork'ul axva. Mançıl-alla insanaşe eyhe: «Şaulikerne peyğambar ıxha?»

20

Yonataneeyiy Davudee, sana-sang'us cuvab hele

¹ Davud Ramayeene Nayoteençe hixu, Yonatanne k'anyaqa qarı eyhen:

– Nya'a, zı hucoona hı'ı? Yızın taxsir hucoona? Zı yiğne dekkıs nəxbına pisvallane hav'u, mang'us zı gik'as ıkkən?

² Yonatanee mang'us alidghınıy qele:

– Məxdın kar mısacad ixhes deş! Ğu qik'as deş. Yizde dekkee nenacab iş, xəbna vuxheeyib k'ınna vuxheyib zak'le ittevhu haa'as deş. Nya'asdiyhan dekkee, mana iş zale dyugul hav'u? Məxdın kar ixhes deş!

³ Davudee mang'us k'in g'assır, eyhen:

– Zı vasqa yugra qarıynçına, yiğne dekkık'le ats'a vod. Mançıl-allad dişe mang'us vak'le dyats'axhxha ıkkən. Ğu aq'va qa'asınçına mang'uk'le ats'an. Vorne Rəbbilqaniy yiğne canılqan k'in ixhen, yizde qik'uys sa g'el qittasın ciga axu.

⁴ Yonatanee Davuduk'le eyhen:

– Yiğne yik'es hucooyiy ıkkən, zı vas ha'asın.

⁵ Davudee Yonatanık'le eyhen:

– G'iyqa ts'ebna vaz giviyğalan bayram vod, zı paççahıka sa sufranı gyu'ur kar oxhanas ıkkən. Həşde Ğu zı hasre, qıtsıq exhalılqamee, hark'ın çolee dyugulyxhes.

⁶ Yiğne dekke zı qırghın he'ee, mang'uk'le eyhe: «Davudee cune şahareeqa Bet-Lexemqa alycaxxvas ı'qqəseeva zake geed qiyghın». Maa'ab, həşde cone xızanın seniysda q'urban gyook'a.

⁷ Mang'vee uvheene: «Yugdavud», manke zı, yiğna nukar, yugra ixhes. De'eş, mang'us mançike qəl vuxheene, vak'le ats'axhxhe, mang'uqa kara'əən fıkrıbı deşud.

⁸ Zas yugvalla he'e, Ğu Rəbbine ögil zaka cuvab g'ats'atk'un. Zal bınah vobxhee, Ğucar zı gik'e. Nişil-allane vas zı yiğne dekkısqa ıkkees ıkkən?

⁹ Yonatanee eyhen:

– Man yiğne vuk'lelqa qales deş! Yizde dekkıqa karı'dəən fıkrıbı ıxhay, zak'le g'acuynxhiy, nya'a vak'le ittevhu g'alyadaççeyiy?

¹⁰ Davudee Yonatanık'le eyhen:

– Dek vaqa qələka yuşan he'eene, man zalqa şavaane hixhar ha'as?

¹¹ Yonatanee Davuduk'le eyhen:

– Qora çoleeqa qığəepç'es.

Manbışda q'öyursana g'aqa qığəepç'ı, çoleeqa avayk'an.

¹² Qiyğa Yonatanee Davuduk'le eyhen:

– İzrailıyne Allahılqan, Rəbbilqan, k'in ixhen, g'iyqayee, qıtsıqee ine gahılqasse, zak'le dekkına fıkrı vaats'a vuxhesda. Mang'uqa yiğne hək'ee yugun fıkrıbı ixheene, zı manbı valqa hixhar ha'asınbı.

¹³ De'eş, yizde dekkıne fıkreənçe karı'dəən karbı ılğəə ixheene, zınad man valqa hixhar hide'eene, Ğunar yəqqı'l ıderçveene, hasre Rəbbe yizde vuk'lelqa mançiled pısın yiğbı alle'ecen. Hasre Rəbb yizde dekkıka nəxüriy eyxhe, vakar həməxür ixhecen.

¹⁴ Zı nimeeletteyiy vor, Ğunab zak'le Rəbbına g'idyabat'ana yugvalla haagve. Zı qik'uyng'ar,

15 Rəbbəe Davudun gırgın duşmanar ç'iyene aq'vayle havaakal hav'uyleb qiyğa, mana yugvalla yizde xizanile g'its'maak'vance.

16 Yonatanee Davudne nasılıka cuvab g'ats'atk'un, eyhen:

– Hasre Rəbbəe vucee, Davudne duşmanaaşıkın he'ecen!

17 Yonatanee Davuduk'le eyhen:

– Vas zı ikkanxhee, sayid k'in g'aysre.

Davudus Yonatan cus vuc ikkanan xhinne ikkan ıxha.

18 Qiyğa Yonatanee Davuduk'le eyhen:

– G'iyqa ts'ebne vuzan bayram alğahas. Yiğna ciga q'ərab g'avcumee, ğu t'abal ha'asda.

19 Qıtsıq ğu şenke dyugul ıxhayne cigaysqana qarı, Ezel eyhene g'ayeysne gyu're.

20 Zı karalqa ayhen xhinne, mane suralqa vukeençe xhebillə ox ahas.

21 Qiyğa «Hoorə, oxbı t'abal he'eva» zı maqa sa gade g'axıles. Zı gadeyk'le uvheene: «Oxbı yiğne k'ane vod, hoorə manbı zasqa qaleva», manke ğunar qora. Vorne Rəbbılqan k'in ixhen, manke ğu g'attırxhın ixhes, vak vuççud ixhes deş.

22 De'eş, zı gadeyk'le «Oxbı vake əq'əna'ad vodva» uvhee, ğu qığeç'u, yiğne yəqqı'n hoorə. Man Rəbbəe ğu əq'ənaqa g'ixeleva eyhen vodun.

23 Zınay ğu, həşde yuşan hı'iyncılqamee qabımeeme, yik'el aqqe, Rəbb yızdayiy yiğna gırgıne gahbışısca Şahad vorna.

24 Davud çolee dyugul eyxhe. Ts'ebne vuzan bayram giyğalang'a paççah otxhuniy oxhanasva sufranılqa giy'ar.

25 Mana ögiylin xhinne cune cigee barugusnee Yonatanne ögee giy'ar. Şaulne k'anyaqa Avner giy'ar. Davudna cigamee q'ərab aaxva.

26 Mane yiğil Şaulee vuççud eyhe deş. Mang'usqa həməxüd qayle «Davudne vuk'lelqa hucoomecad qadı ixhes. Mançıl-allad mang'un gicərxiy atk'in ixhes».

27 Qınne, vuzane q'öd'esde yiğilib Davudna ciga meeb q'ərab aaxva. Şaulee Yonatanıke qiyghanan:

– Nya'asdiyhan Yesseyne dix Davud sanıxhar, g'iynar kar oxhanas sufranılqa qıdyarı?

28 Yonatanee alidghıniy qele:

– Davudee Bet-Lexemqa ı'qqəsva, zake geed qiyghın.

29 Mang'vee uvhuyn: «Hucoona ixhes, hasre zı ı'qqəs. Yişde xizanın şaharee q'urban ablyaa'a, yizde çocce zak'le maa'ar ixheva uvhu. Hucoona ixhes, zı yiğne ulen aqqıxheene, g'aykke hark'in çocar g'avces». Mançıl-alla mang'usse paççahne sufranıl arı, gyu'aras dəxı'.

30 Şaulee Yonatanılqa qəl hav'u eyhen:

– İykarne zəiyfayna dix, ğu eyhenniyan, zak'le ğu Yesseyne duxayka hambaziyvalla haa'ava ats'a dışdiyhan. Yiğne yedisıd, vasıd naş qixhecen.

31 Nimeeletteyiy Yesseyne mana dix ine ç'iyene aq'val vor, ğunar yiğna paççahiyvallab aaxvas deş. Mang'uqa qihna insan g'axıle, hasre mana yizde k'anyaqa ayrecen. Mana qıdek'u ixhes deş.

32 Yonatanee dekkıs Şaulus alidghıniy qele:

– Mana nişil allane qik'as ikkan? Mang'vee hucoona hı'ı?

33 Şaulee Yonatan gik'asva nize ayhe. Manke Yonatanılqa hiyxharan, dekkıs Davud gik'asır ikkan.

34 Yonatan qəlın qoxa, sufranile oza qexhena. Ts'enne vuzane q'öd'esde yiğil Yonatanee vuççud oyxhan deş. Dekkee Davud k'ap'ik'ile avuqa qı'ı g'acu, mang'vee aq'va gıvaxana'a.

35 Yonatan qınne yiğil miç'eer Davud g'acesva çoleeqa arayle. Mang'une k'aner sa k'inna gade eyxhe.

³⁶ Mang'vee gadeyk'le eyhen:

– G'adaxhvne, hark'ın zı ayhen oxbı t'abal he'e.

Gade g'adayxhvanmee, Yonatanee mang'une vuk'lel ooğançe ox ayhe.

³⁷ Gade Yonatanee avhune oxasqa hiyxharmee, Yonatanee yı'q'əle onu'u eyhen:

– Haaşe, ox vake şaqana vod, yiğne ögee vod!

³⁸ Yonatanee meer gade qort'ul, eyhen:

– Zaara ixhe, ulymoyzar, g'adaxhvne!

Gadee ox alyaat'u, cune xəring'usqa Yonatanne k'anyaqa siyk'al.

³⁹ Gadeys nişikecab xabar vuxha deş. Man saccu Yonatanık'leyiy Davuduk'le ats'a ıxha.

⁴⁰ Yonatanee cun silahbı gadeysqa quvu, eyhen:

– Hoor, inbı şahareeqa qıkkee.

⁴¹ Gade ark'iniyle qiyğa, Davud g'ayeyne canubne suralqa qarı, q'aratsabişil gyu'ur xhebne yəqqees Yonatanne ögee ç'iyelqamee k'yoyzarna. Manbişe sana-sang'us ubbabı hı'ı, gyaaşenbı. Davud Yonatanıle geer geşşe.

⁴² Yonatanee Davuduk'le eyhen:

– Vas yugna yəq vuxhena. Zınay ğu Rəbbine doyule sana-sang'us k'ın g'assır, uvhunniy: Rəbb yizdeyiy yiğne, yişde uşaxaaşine yı'q'neenar gırgıne gahbişida Şahad vorna.

⁴³ Mançile qiyğa Davud oza qıxha, cune yəqqı'n ayk'an, Yonatanır şahareeqa siyk'al.

21

Davud Şaulusse hexvana

¹ Davud Nov eyhene şahareeqa kaahin Aximelekne k'anyaqa qarayle. Davud g'acu Aximelek qərq'ı'n, qiyghanan:

– Nya'a ğucar ıxha? Nya'a yiğne k'ane vuşucar deş?

² Davudee Aximelekık'le eyhen:

– Paççahee zas iş huvu uvhuyn, zı nişisiy g'axuvu, zas nena işiy huvuva neng'uk'lecad mats'axxhecen. Zı mançil-allad yizde insanaaşik'le, zı uvhuynne cigabişee yizde ögilqa qığeepç'eva uvhu.

³ Vaqa oxhanasın hucoona vod? Vaqa vobxhee, zas xhoble komba gıneyna hevle. Deşxheene, vaqa hucooyiy oxhanasın vod, man hele.

⁴ Kaahinee Davuduk'le eyhen:

– Zaqa məxdıncad gıney deşin, yiğne k'anebın mek'vunbı yadaaşika devxhaxheene, muq'addasın gıney vod.

⁵ Davudee kaahınıs inəxdın cuvab qele:

– Mısacab, şı nenemee işiqab qihna vüqqəmee, şaka yedar vuxhaynbı deş. Yızın insanar nenemecab işiqab qihna vüqqəmeeyib, manbişe tanbı məttıda havace. G'iyna manbı manisa yiğbişileb məttıba vob.

⁶ Rəbbis adıyne gıneyle ğayrı maa'ad medın gıney dexhayke, kaahinee mang'us muq'addasın gıney hele. Man gıney Rəbbine ögiyle alyaat'ıyn ıxha, çine cigee manecad yiğil g'ümən gik'anasva.

⁷ Mane yiğil Şaulne insanaaşına sa maa'ar eyxhe. Mang'vee maa'ad Rəbbis ı'bəədat ha'a ıxha. Mana insan Şaulne çobanaaşına xərna, Edomğançena Doeg ıxha.

⁸ Davudee Aximelekık'le eyhen:

– Deşinne vaqa inyaa nize, g'ılınc? Paççahee zak'le zaraba haa'asda iş uvhuynçil-alla, zasse yızın g'ılıncıd, silahbıd alyaat'as əxı' deş.

⁹ Kaahinee eyhen:

- Ğu Elayne q'adaalil gik'uyne Filiştinğançene Golyatın g'ilinc vod. Man tanal-inçeeqa hitk'ır kaahinne ileylıǵne yı'q'əl vod. Vas man ıkkaxhee aleet'e, mançile ğayrı inyaa medın deşin.

Davudee eyhen:

- Mançile yugun deşin, qale man zasqa.

Davud Filiştinaaşısqa Gat eyhene şahareeqa hexva

¹⁰ Mane yıǵıl Davud Şauluke hixu, Gatne paççahne Akişne k'anyaqa ayk'an.

¹¹ Akişne insanaaşe mang'uk'le eyhen:

- İna şene ölkayna paççah Davud dişeene? Mik'ar ha'amee yadaaşee ing'une hək'ee dişdiy qədəqqə:

«Şaulee aazırbişika,

Davudeeme, yits'ne aazırbişika gyapt'ı»?

¹² Davuduk'le man eyhenbı g'ayxhımee, mana Gatne paççahıle, Akişile qəyq'ən giyǵal.

¹³ Davudee vucecar-vuc manbışde ögil bəç'ər xhinne hagva, mang'vee beynyava karbı ha'a, qıç'ekku akkayk cıgabı hı'ı, rixhybı saqqalılqa gekka.

¹⁴ Akişee cune insanaaşik'le eyhen:

- Şok'le g'ecen mana insan bəç'ərır. Nişisne şu mana zasqa arı?

¹⁵ Zaqa bəç'ərarne k'ilyba, şu inar zasqa bəç'əriyvalla haa'as arı? İnəxrına insan yizde xaaqa ikkeç'es eyxheye?

22

Davudiy cun insanar Adullamne mağaree dyugulebaxhe

¹ Davud mançe qıǵeç'u, Adullamne mağaree dyugul eyxhe. Mang'une çocaaşik'leyiy dekkine xizaneene mansabışik'le man g'ayxhımee, gırgınbı sabı, mang'usqa abayle.

² İ'mı'r yı'q'bananbı, borcbınanbı, hooç'an-g'ooç'ananbı, gırgınbı Davudusqa savayle. Mana manbışda xərna eyxhe. Mang'une k'ane yoq'ud vəşılqa (400) ələəna insan eyxhe.

³ Davud mançe Moavne Mitspa şahareeqa arı, Moavne paççahık'le eyhen:

- Hucoona ixhes, Allahee zak ha'asın ats'axhxhesmee, dekkiy yed abı, vuşde k'ane aaxvecen.

⁴ Davudee manbı Moavne paççahne k'ane g'alyaa'a. Manbı maa'ab, Davud dyugulyxhayne xıl hidixharasde cigeençe qıǵeç'esmee, aaxva.

⁵ Qad peyğambaree Davuduk'le eyhen:

- Ğu ine dyugulyxhayne cıgee imaxva, Yahudayne cigabişeeqa hoora.

Davud mançe ark'ın Xeretne ç'alageeqa ikkeç'e.

Davudus kumag hı'iyın kaahinar Şaulee gyabat'anbı

⁶ Şauluk'le g'iyxhen, Davudiy cukan insanar aveekiynbı. Mang'una çadır Giveay-eene sa tepal, tamarisk eyhene yivek avub güvxü. Şaul maa xılead nize aqqı, gyu'ur ıxha. Mang'un gırgın insanarıb cune hiqiy-alla sabı vooxhe.

⁷ Şaulee cune hiqiy-alla sabıyne insanaaşik'le eyhen:

- Benyaminaaşenbı, həşde zal k'ırı alixhxhe. Nya'a, Yesseyne dixee, Davudee, vuşde gırgınğ'us çolbiyiy t'imillıǵbı helesınbıne? Nya'a, mang'vee vuşun gırgınbı - vəşı'ng'un, aazırıng'un k'omandırar haa'asınbıne?*

* **22:7** Şaulee məxi'd vuc Benyaminaaşine nasileençe vorva eyxhe ıxha. Davudmee Yahudayne nasilençe vorva eyxhe ıxha. Şaulus eyhes ıkkannıy, Davud paççah ıxhamee, mang'vee cune nasılınbı ç'ak'ınbı xhinne gyuvxhes.

⁸ Dişene, vuşun gırgınbı zalqa dyugulenba g'elil qeepxha? Yizde duxee Yesseyne duxayka cuvab g'ats'ayk'vanmee, şavaacad zalqa hixhar hı'ı deş. Vuşde neg'veecab yizda hav'u deş. G'iyniyn xhinne yizde duxee, yizde nukarıs dyugulxhayne cigeençe zalqa g'ok'alas xər qa'a. Man şu zalqa hixhar hı'iynne?

⁹ Şaulne insanaaşine k'ane ulyorzulyne Edomğançene Doegge Şauluk'le eyhen:

– Zak'le Yesseyne dix, Nov eyhene şaharee, Axituvne duxayne, Aximelekne, k'anyaqa arıyng'a g'acu.

¹⁰ Aximelekee mang'unemee Rəbbike qiyghın. Sayid mang'vee Davudus otxhuniyiy Filiştinğançene Golyatın g'ilinc huvu.

¹¹ Paççahee Axituvne duxayne, kaahin Aximelekneyiy mang'une xizanne, Novee vooxhene avxuyne kaahinaaşine qihna insan g'ixele. Manbışın gırgınbı paççahısqa abaylenbı.

¹² Şaulee eyhen:

– Axituvna dix, həşde zal k'ırı alixhxhe.

Aximelekee eyhen:

– Yizda xərna, k'ırı iliyxhe vod.

¹³ Şaulee mang'uk'le eyhen:

– Nya'a ğunayiy Yesseyne dix zalqa g'elil qeepxha? Ğu Allahıke mang'unemee qiyghın. G'iyniyn xhinne zalqa g'elil qa'asdemee, Yesseyne duxayne xılyaqa gıneyiy g'ilinc huvu, nya'a zas gugu hav'u?

¹⁴ Aximelekee paççahık'le eyhen:

– Yiğne gırgıne insanaaşee Davud xhineena yı'q' qızarasda vornane? Mana paççahna yezne eyxhe, yiğne g'aravulyçeeşinar xərna, yiğne xaayir mana geer hı'rmatnana insan vor.

¹⁵ Zı ts'ette deş mang'unemee Allahıke qiyghan. Hasre paççahee zalqa, cune nukarılqa, cune nukarne xizanılqa bınah gıvmiyxhecen. Mançıke zas k'ınna vuxheeyib xabar vuxha deş.

¹⁶ Paççahee eyhen:

– Aximelek, ğunar, yiğne xizanın gırgınbı hapt'as vukkan.

¹⁷ Paççahee cune hiqiy-alla ulyobzurne g'aravulyçeeşik'le eyhen:

– Hap'k'ın Rəbbin kaahinar gyapt'e. Manbı Davuduka sapçı. Manbışik'le Davudun hixuy g'ayxhı, zalqa hixhar hı'ı deş.

Paççahne g'aravulyçeeşis Rəbbine kaahinaaşılqa xıl g'ot'alas, manbı gyapt'as vukkiykan deş.

¹⁸ Paççahee Edomğançene Doegık'le eyhen:

– Hoor, man kaahinar gyapt'e.

Edomğançena Doegır hark'ın, man kaahinar gyabat'anbı. Mane yiğıl mang'vee, katanıke ileylığ† ali'ına molyts'ale xhoyre (85) kaahin gek'a.

¹⁹ Qiyğa mang'vee kaahinaaşına şaharıb, Novıb, g'ilincıke alğaaahana. Mang'vee maabın gırgın adamer, yedar, uşaxar, gyooqanbı, yatsbı, əməler, vəq'əbı g'ilincıke alğaa'a.

²⁰ Axituvna neva, Aximelekna dix Evyatar hixu, Davudusqa qarayle.

²¹ Evyataree, Şaulee Rəbbin kaahinar gyapt'ıva Davudus xabar abayle.

²² Davudee Evyatarık'le eyhen:

– Şene ögil Edomğançena Doeg zak'le şaa'ar g'acumee, ats'anniy mang'vee gırgın Şaululqa hixhar ha'as ıxhay. Yiğne dekkına xizan gyapt'ıyna bınah zal vobna.

²³ Yizde k'ane axve, qı'məyyq'ən, yızın can alişşes ıkkang'us yiğınid can alişşes ıkkın. Yizde k'ane axvee, vak vuççud ixhes deş.

† 22:18 *ileylığ*: man kaahinaaşe tanalqa alya'ane karbışın sa ıxha.

23

Davudee Qeila eyhena şahar g'attivxhan haa'a

¹ Davudus xabar abayle:

– Filiştinar Qeialqa k'yoptul, maadın attabı vod q'əra qa'a.

² Davudee Rəbbike qiyghanan:

– Hark'ın Filiştinaaşika səyxene?

Rəbbe Davuduk'le eyhen:

– Hudoora k'yootle, Filiştinaaşike Qeila g'attivxhan hee'e.

³ Davudne insanaaşemee, Davuduk'le eyhen:

– Şi inyaa'acab, Yahudayne cigabişecab q'əvəyq'ən. Filiştinaaşde Qeilaeyene g'oşunbişde ögeeqa şi nəxübne qığeepç'es?

⁴ Davudee meed Rəbbike qiyghan, Rəbbeeyid mang'uk'le eyhen:

– Oza qıxha Qeilaeyeqa hak'ne. Zı Filiştinar yiğne xıyaqa qevles.

⁵ Davudun insanar Qeilaeyeqa hapk'ın, maane Filiştinaaşılqa k'yoohar. Manbışın çavra-vəq'ə Davudee g'ahayşu qıkkəkan. Davudee Filiştınbışılqa ver ablyav'u, Qeilaeyn millet g'attixhan ha'an.

⁶ (Mançile oğiyliid Aximelekne dixee Evyataree Qeilaeyeqa Davudne k'anyaqa g'adayxhvan qöömee, kaahinaaşın ileyliğ adayle*.)

Şaul Davuduqar qihna gexha

⁷ Davud Qeilaeyeqa arıva Şaululqa hixhar ha'an. Şaulee eyhen:

– Allaheecar mana yizde xıyaqa quvu. Mana ç'ak'ın akkabınaneyiy sat'ulbınane şahareeqa ikkeç'u, vucee cun ögü ı'xı'.

⁸ Şaulee Qeilaeyee Davudıy cukan insanar avqasva, gırgına g'oşun dəv'əys sa'a.

⁹ Davuduk'le Şaulee cuk qəlasın ha'as ıxhay ats'anniy. Mang'vee kaahin Evyatarık'le eyhen:

– Kaahinaaşın ileyliğ inyaqa qale.

¹⁰ Davudeecad meed sak'l, eyhen:

– İzrailyna Allah eyxhena, Rəbb, zak'le g'ayxhiyn, zal-alla Şaulus Qeilaeyeqa arı şahar q'əra qaa'asıb vukkan.

¹¹ Qeilaeyne milletın zı mang'une xıyaqa qelesdaniyxan? Zak'le, Yiğne nukarık'le, g'ayxhiyn ixhesinne, Şaul inyaqa ayresdane? İzrailyna Allah eyxhena, Rəbb, hucoona ixhes, man zak'le eyhe.

Rəbbe «Mana ayresdava» alidghıniy qele.

¹² Mane gahıl Davudee meed qiyghanan:

– Qeilaeyne milletın, zınayiy yizin insanar mang'une xıyaqa qevlesınbınıyxan?

Rəbbe «Qevlesınbıva» eyhe.

¹³ Davud yixhıd vəşşılqa (600) ələəne insanıka Qeilaeyençe qığeç'u, inyaa-şa axva giyğal. Davud Qeilaeyençe hixu ark'innava, Şaululqa hixhar hı'imee, mang'vee cuna fikir badal haa'ana, maqa hayk'an deş.

¹⁴ Davud xıyaqa gidexhasde xhinene cigabişee, Zif eyhene sahrayne tepabişee axva eyxhe. Şaulee mana yiğıscar t'abal ha'a ıxha, Allaheemee Davud mang'une xıyaqa gixhas haysar deş.

¹⁵ Davud Zifne sahrəene Xoreşnang'a mang'uk'le g'iyxhen, Şaulee vucur gik'asva t'abal ha'a.

¹⁶ Şaulna dix Yonatan Xoreşeeqa Davudne k'anyaqa arı, mang'us Allahne doyle yik'bi hele.

¹⁷ Davuduk'le mang'vee eyhen:

* **23:6** *Kaahinaaşın ileyliğ adayle:* məxüid otk'uning'vee Davudee Allahıke nəxüdiy qiyghınva eyhe. Mane ileyliğne q'ak'bışee çöp k'eçcesın karbı ıxha.

- Qı'məyq'ən, yizde dekkine Şaulne xılyaqa ğu gixhas deş. Ğu İzrailyna paççah ixhes, zınar vale qiyğiyına q'ör'esda insan. Man yizde dekkik'le Şauluk'led çikana ats'an.

¹⁸ Qiyğa manbişde q'öng'eesana sana-sang'us Rəbbine ögil cuvab hele. Mançe Yonatan ayk'anna xaaqa, Davudur Xoreş axva.

¹⁹ Zifğançenbı Gıveayeeqa Şaulusqa abı, eyhen:

- Davud yişde k'anene, Yeşimonne canubılyne Xakilayne tepalyne Xoreşee xıl hidixharasde cigabişee dyugulyxha vor.

²⁰ Paççah, vas mısaiyiy ikkan, maqa ayre, şıcar aqqı mana yiğne xılyaqa qelesda.

²¹ Şaulee eyhen:

- Zas yugvalla hav'uynçıl-alla, Rəbbe şos barakat helecen.

²² Sayıb hapk'ın yugda ats'axhxhe, mang'vee g'el nyaqayiy gixhxhı, şavuk'leyiy mana maa'ar g'acu. Zak'le mana süvə xhinnena insan vorva g'ayxhı.

²³ Mana dyugulexhen cigabı gırgınbı ats'axhxhe, yugda ats'axhxhad, zasqa savk'le. Zınar maqa şoka i'qqəsda. Mana nımeletteyiy ine ölkee Yahudee, zı mana gırgınəng'ə t'abal ha'asda. Mana inçeğana ixheene, mana zı Yahudavolle gırgınəng'ə t'abal ha'asda.

²⁴ Zifğançenbı oza qeepxha Şaulne ögee Zifqa avayk'an. Davudiy cun insanar Yeşimonne canubılyne, Arava eyhene cigayne Maonne sahree vuxha.

²⁵ Şauliy cun insanar mana t'abal ha'asva, mane cigeeqa havayk'an. Man Davudulqa hixhar hı'imee, mana ganznane cigeeqa qarı, Maonne sahree ulyoyzar. Şauluk'le man ats'axhxhamee, Maonne sahree Davuduqar qihna gexha.

²⁶ Şaul cune insanaaşika suvane ine surale, Davudur cune insanaaşika suvane şene surale əlyhəə vooxhe. Davudus, Şaulile hixu, dyugulyxhes ikkiykan. Şaulusmee mang'un ögü i'xı', mana aqqas ikkiykan.

²⁷ Mane gahıl Şaulusqa xabar ana sa insan arı eyhen:

- Zaara ixhe, yı'q'əlqa sak'le, yişde ölkalqa Filiştinar k'yoptul.

²⁸ Şaulee, Davuduqa qihna girxhuy g'aletçu, mançe ayk'anna Filiştinaaşika səyxəs. Mançıl-alla mane cigays Sela-Hammaxleqotva (*Curepxhayn Ganz*) do giyxhe.

24

Davudus Şaulna rəhi'm qavayle

¹ Davud mançe En-Gedi eyhene cigeene xıl hidixharasde cigabişeeqa ayk'an.

² Şaul Filiştinaaşıkar qihna girxhu, mançe yıq'əlqa qöömee, mang'uk'le eyhen:

- Davud En-Gedi eyhene sahree vor.

³ Şaulee İzrailğançe xhebıd aazır yugra síc'ekvana insan cuka qort'ul, Davudiy mang'un insanar t'abal haa'asva suvayn ts'e'bı uxıyxhane suvabişeeqa hayk'an.

⁴ Mana qaraylena yəqqı'ne mıgılekne vəq'əbı akkya'ane cigaysqa. Maa'ab mang'uk'le mağara g'avcu, g'eline yəqqı'sva maqa ikkeç'e. Davudiy mang'un insanarıb mane mağaree aqana gyuv'ur vooxhe.

⁵ Davudne insanaaşe mang'uk'le eyhen:

- Rəbbe vak'le eyhen yiğ haane: «Yiğna duşman yiğne xılyaqa qeles, vas hucooyiy ikkan he'e».

Davud dyugulenra Şaulusqa qıxha mang'une tanalıncın siv gyadaxa.

⁶ Şaulne tanalıncın siv gyatxıva, Davudun mang'uqa yik' gyoyxhan.

⁷ Mang'vee cune insanaaşık'le eyhen:

- Rəbbe g'əyxıyne yizde xəring'ulqa xıl g'ot'ul məxbına iş hav'uy Rəbbe zake əq'əna qee'ecen. Mana nya'a, Rəbbe g'əyxı'na dişde vor?

⁸ Məxüd uvhu Davudee cune insanaaşın ögü i'xı', Şaululqa k'yumootalcenva. Şaulur mağareençe qığeç'u cune yəqqı'n ayk'an.

⁹ Mançile qiyğa Davud, Şauluqa qihna mağareençe qığeç'u, mang'ulqa onu'u eyhen:

– Yizda xərna, paççah!

Şaul sak'ı yı'q'əlqa ilyakkımee, Davud mang'us aq'va ç'iyek qet'asmee k'yoyzarna.

¹⁰ Mang'vee Şauluk'le eyhen:

– «Davudus yiğın yugun ıkkın deşva» eyhene insanaaşine cuvabil nya'a ğu k'ırı iliyxhe?

¹¹ G'iyna vak'le yiğne uleka g'acu, Rəbbe ğu mağaree yizde xılyaqa quvu. Zı ittunçiliy aqqaqqa, ğu gik'ecenva, yizdamee valqa rəhı'm qabı. Zı manbışik'le uvhuyn «Zı yizde xəring'ulqa xıl g'ot'alas deş, mana Rəbbe g'əyxı'na paççah vorna».

¹² Dek, haane ilekke, yizde xıləne yiğne tanalıncine siveqa. Yiğne tanalıncin siv gyatxeeyid, zı ğu gik'u deş. Vak'le g'ace, ats'axhxhe, vas qəlasın ha'asıd, valqa insanar g'elil qaa'asıb yizde xılənçe qöö deş. Zı yiğne ögil bınah hav'u deş, vas meer zı gik'as ıkkın.

¹³ Zasiy vas Haakim hasre Rəbb Vuc ixhecen! Zal-alla hasre Mang'vee vakın he'ecen. Zı valqa xıl g'ot'alas deş.

¹⁴ Avaala inəxüdnixhe eyhen: «Qəlnang'vee qəlasın ha'a». Mançil-allad zı valqa xıl g'ot'alas deş.

¹⁵ Şavulqayiy İzrailyna paççah ı'qqə? Ğu şavuqa qihnane girxhu? Qivk'una xvaane g'ohooşe, deşxhee, genane?

¹⁶ Zasiy vas haakimiyvalla havaasre Rəbbe Vucee hee'ecen. Hasre Mana Vuc ilekcecen yizde işıqa. Hasre Rəbbe, Vuce zı yiğne xılənçe g'attixhan hı'ı, zı qorkurava hagvecen.

¹⁷ Davudee man uvhu ç'əvxhamee, Şaulee qiyghanan:

– Yizda dix Davud, yuşan ha'ana mana ğune vor?

Manıd qiyğhın, Şaul axtıra geşşe giyğal.

¹⁸ Qiyğa mang'vee Davuduk'le eyhen:

– Zı ğu xhinne qorkuna deş vor, zı vas yugvalla hidyaa'ameeyib, ğu zas yugvalla hav'u.

¹⁹ Ğu g'iynar zaka yugra ıxha, Rəbbe, zı yiğne xılyaqa quvuyng'ar, ğu zı gik'u deş.

²⁰ Şavaa cuna duşman aveykımee, vuççud hidyı'ı, g'ekkayiy? Hasre ğu g'iyna zak hı'ıynçil-alla, Rəbbe vas yugun helecen.

²¹ Zak'le ats'an, vake İzrailyna paççah ixhes. İzrailyna paççahiyvalla yiğne xılyaqa ilğevç'umee, ğu mana xılya'ab it'umba avqas.

²² Zale qiyğa yizda nasıl g'itsdyaak'vanasva, zake g'abıynbı gidyapt'asva, həşde ğu zas Rəbbilen k'in g'assre.

²³ Davudee, Şaulus k'in g'iysar. Mançile qiyğa Şaul ayk'anna cune xaaqa. Davudıy cun insanarıb xıl hidixharasde cigeeqa ilqeebaç'e.

25

Şamuel qek'a

¹ Şamuel qik'umee gırgın İzraily bı sabı, mang'us ak' avqaaqqa. Mana Ramayee cune xaane k'ane k'eyxha. Davudmee mançe Paran eyhene sahreeqa ayk'an.

Davudus Avigail qızeexa

² Maoneençena sa insan, Karmel eyhene şaharee geed karnana insan ıxha. Mang'uqa xhebıd aazır vəq'ə, aazırıb ts'e' vooxhe. Mang'vee vəq'əbı Karmel qoyşar ıxha.

³ Mane insanın do Naval, cune xhunaşşeynıd Avigail ıxha. Mang'una xhunaşşe geer ək'elikana, micagna yixha. Kalevne nasileençena cena adamiymee geed yı'q'ı'n xasyatnana, qı'çına sa ıxha.

⁴ Davuduk'le sahreenang'a, Navalee vəq'əbı qoyşarva g'iyxhe.

⁵ Mang'vee cuna yits'ıyre mek'vna insan g'axuvu, manbışik'le eyhen:

– Karmelqa, Navalısqa ılqəepç'ı, zalena salam hivxhar hee'e.

⁶ Mang'uk'le eyhe: «Xiliyna ı'mı'r haa'ana! Yugra ixhena! Ğunayiy yiğın xav, yiğınbışın gırgınbı yugvalybışeəcab vuxhenbı!

⁷ Zak'le g'ayxhiyn ğu vəq'əbı'e qoyşar. Yiğın çobanar yişde k'enenang'a, şı manbışik soot'u deş. Manbı Karmel vuxhaylette, manbışın vuççud agu deş.

⁸ Man vasse yiğne nukaraaşiked qıdghın ha'as əxə, manbışe cocad vas gırgın yuşan ha'asın. Həşde, hucoona ixhes, yizde mek'vne insanaaşika yugra ixhe, manbı vasqa bayramne yiğıl abı. Hucoona ixhes, şas, yiğne nukaraaşisiy yiğne dixes Davudus vaqa vodunçike vasse əxənmeen hele».

⁹ Davudun mek'vun insanar Navalısqa abı, Davudee cok'le uvhuyn gırgın mang'us yuşan ha'an. Qiyğad mang'vee hucoovayiy eyhesva, k'ane ulyoozar.

¹⁰ Navalee manbışis inəxdun alidghınıy qele:

– Vuşune vor mana Davud? Vuşuna Yesseyına dix? Həşde cone ç'ak'ınbışisse heebaxan nukarar geeb qeepxha.

¹¹ Vuşde uvhiyn, zı həşde gıneyke, xhineke, vəq'əbı qoyşaranbışisva gyatt'uyne həyvanaaşine çurunuke alyaat'u, şosne heles? Zak'le şu nençe vuxhaycad ats'a deş.

¹² Davudun insanar xıl q'ərab cone yəqqı'n yı'q'əlqa sapk'ıl, şeng'vee uvhuyn gırgın Davudus yuşan ha'an.

¹³ Davudee cune insanaaşik'le «Gırgıngvee yı'qəqqə g'ılınçbı qe'eva» eyhe. Manbışde gırgınbışed yı'qəqqə g'ılınçbı qa'anbı. Yoq'ud vəş (400) insan Davuduqar qihna ayk'an, q'öd vəşir (200) coqa vonne karaka axva.

¹⁴ Navalne nukaraaşine sang'vee mana gaf, mang'une xhunaşşeyns, Avigailıs, hivxhar haa'a:

– Davudee, yişde xəring'us salam hevlesva, cun insanar sahreençe g'axuvu. Yişde xəring'veeme, manbışik'le ghalyaqa qadıyn uvhuyn.

¹⁵ Mane insanaaşe şas geeb yugvalla hav'u. Manbı şak mısacab soot'ıynbıb deş. Şı çolee sacigee vuxhayletteb, yişın vuççud aguyn deş.

¹⁶ Şı manbışde k'ane vəq'əbı uxhiyxhan ha'ang'a, xəmdəb yiğniyiğınbıb suvayne yı'q'əl xhinne vuxha.

¹⁷ Vasse hucooyiy ha'as əxəva, həşdiyle meer ğucar ilekke. Yişde xəring'uned, mang'une xaane gırgıng'uned vuk'lel yığ höö vod. Mana Naval geer karai'dəəna, şavussecad cuvab eyhes dəxəna insan vor.

¹⁸ Avigail zaara oza qiyxha, q'öd vəş (200) gıney, q'ölle çaxıren tuluğ, xholle vəq'əyn laşşag, sa xəbna qootsuyne sukuna maşuk', vəş ts'ets' qeqquyne t'imıləna, q'öd vəş t'exa qeqqu'ıyne incileeşın s'ı, əməleeşılqa iliyxhe.

¹⁹ Qiyğad nukaraaşik'le eyhen:

– Şu ögee hudoora, zınar yı'q'əle qiyeedesda.

Cene adamiyk'le, Navalık'ləmee, məng'ee vuççud eyhe deş.

²⁰ Avigail əməlelqa aliyxı, suvayle gəəmee, mana g'eece yixha deş. Məng'ıs Davudıy cun insanar sayangaba qızaaxa.

²¹ Davudee eyhe ıxha:

– Nişisniy zı mang'une çoleene çavra-vəq'əyqa imiygvalycenva, ilyakka. Mang'vee zı hav'une yugvalis pisvalla hav'u.

²² Miç'eerilqasse Navalne insanaaşına sa adamiyxheyir zı üç'ürra g'alerçvee, hasre Allahee Davuduk mançile pisın he'ecen.

²³ Avigailik'le, Davud g'aciykum, mana zaara əməleyle g'iyç'u, Davudus aq'va ç'iyek qet'asdemeene cigeeqa k'eezarna.

²⁴ Qiyğar mang'une g'elybişeeqa qukkyork'ul eyhen:

– Yizda xərna, havaasre mançına bınah zal vuxhecen. Həşde, hucoona ixhes, zı, yiğna nukar, vaka yuşan hee'es hiyeesre. Zı eyhençil k'ırı gyaqqe.

²⁵ Mane kararı'dəəne insanın, Navalın cuvab, ğu yik'eeqacad ikmekka. Mana, cun do xhineenacar vor. Mang'un do Naval (bəç'ər) vod, vucur do xhineenacar bəç'ər vor. Yizda xərna, zak'lemee, yiğne nukarık'le, ğu g'axuvuyn insanar g'avcucab deş.

²⁶ Yizda xərna, Rəbbine doyuleyiy yiğne canalen zı k'in g'iysar: ğu Rəbbe qəlas eb k'yav'uyke havacı. Hasre yiğne duşmanaşıkıd, valqa yiğbi allya'as ıkkanaanbışıkıd Navalne vuk'lelqa qadıyn qoracen.

²⁷ Zı vas adıyn karbı həşde hasre vaqa qihna qööne yiğne insanaaşısqa qeles.

²⁸ Hucoona ixhes, yizde bınahile ilyheç'e! Zak'le ats'a vod, vas Rəbbe yugna nasıl hevles, ğu Rəbbina dəv'ə vukkekka. Hasre i'mı'rvolle vaqa nəxbınacab qəl mooxhecen.

²⁹ Şavusmee ğu g'eheşşes, gik'as ikkiykınee, yiğna i'mı'r Rəbb Allahee Cune yut'elee havaaces. Yiğne duşmanaşına i'mı'rnee, Mang'veen sapandeençe aahana g'aye xhinne aahas.

³⁰ Rəbbe vas Vucee eyhen gırgın yugvalyby ha'amee, ğu İzrailyna paççahna alğayheme,

³¹ ğu eyhes deş: «Zı nişiscabniy qəl mang'uke qığaaha, mering'una eb k'yaa'a, həşde mançike yızın yik' gyotxhan». Rəbbe vas yugvalla haa'amee, yiğna nukar, zı, yik'eliyxan himee'e.

³² Davudee, Avigailik'le eyhen:

– İzrailyne Allahıs, Rəbbis, g'iyna ğu yizde ögilqa qığeyhıva, şukur vuxhena.

³³ Ək'elikana iş g'avcuva, hasre Rəbbe vas xayır-düə hevlecen! G'iyna ğu, zı eb k'yav'uyke, yizde xilekacab qəl qığavhuyke g'attixan hı'ı.

³⁴ Rəbbe zı şoke qəl qığavhuyke havacı. İzrailyne Allahılqa Vorne Rəbbilqan k'in ixhen: ğu zaara i'ğiykır, yizde ögilqa ittyarınaxhiy, miç'eerilqasse Navalne xaane adameşına sacar axvas deşdiy.

³⁵ Davudee, məng'ee adıyn karbı xılyaqa alyaat'u, eyhen:

– Ğu geer qee'ena, həşde oşeday xaaqa sayk'le. Haane, zı yiğne cuvabil k'ırı alixxhı, ğu uvhuyn hı'ıyn.

Davudee Avigail hee'e

³⁶ Mançe Avigail Navalısqa siyk'al. Navalne xaa paççahne xaadın xhinnen otxhun-ulyodğiy eyxhe. Mana geed ulyodğiyke kefaka eyxhe. Miç'eediyy qixhesmee, xhunaşşee mang'uk'le vuççud eyhe deş.

³⁷ Miç'eer Naval culqa qarımee, xhunaşşee mang'us gırgın yuşan ha'an. Navalne yik'eeqa ik'ar qayle, mang'un tan ittehesu g'ayelqa siyk'al.

³⁸ Ooğançe yits'ille yiğ kara ilğeç'umee, Rəbbe Navalıkın ha'an, mana gek'ana.

³⁹ Davuduk'le Naval qik'uva g'ayxhınee, eyhen:

– Zı tesser hı'ıyne Navalıke, yizda qəl qığavhuyne Rəbbis şukur vuxhena. Mang'veen zas, Cune nukarıs, Navalıke qəl qığaahas hapsır deş. Navalna qəl Rəbbe Navalıke cuke qığavhu.

Qiyğa Davudee cun insanar Avigailısqa gaxuvu, cus xhunaşşe yixheva eyhe.

⁴⁰ Davudun insanar Karmelqa, Avigailıne k'anyaqa abı eyhen:

– Davudee, ğu cus hee'esva, şi inyaqa g'axuvu.

⁴¹ Avigail ç'iyek qeet'asdemeene cigeeqa k'yorzul, eyhen:

- Haane zı, yiğne nukaree, vasıb k'ilyvalla ha'asda, yiğne nukaraaşın g'elybıd hoğalasınbı.

⁴² Mana zaara oza qiyxha əmələlqa ileexa. Ces nukariyvalla haa'ana xhoyre mek'vna zəiyfar qort'ul, mana Davudne insanaaşıqa qihna iyeek'an, mang'us xhunaşşe yixhes.

⁴³ Davudee İzre'elyğançena Axinoamır hey'ı yixha. Mana q'öyursana Davudun xhunaşşer vooxhe.

⁴⁴ Şaulemee, cuna yiş Davudna xhunaşşe yeexhena Mikal, Gallim eyhene şahareençene Layişne dixes Paltiys hiyvu yixha.

26

Davudee Şaul meer gek'a deş

¹ Zifğançenbı Giveayeeqa, Şaulne k'anyaqa abı eyhen:

- Davud Yeşimonne şene aq'valyne Xakila eyhene tepal dyugul eyxhe.

² Şaulee, Davud t'abal ha'asva xhebır aazır g'əyxı'na İzrailıyğançena insan qort'ul, manbışika sacıgee Zifne sahreeqa geç'e.

³ Mang'vee, Yeşimonne şene aq'valyne Xakila eyhene tepal yəqqı'ne mıglek zastava gıviyxhe. Sahree axvane Davuduk'le, Şaul cuqar qihna qöö g'ecena.

⁴ Davudee cun insana dyugulenba g'axuvu, hək'erar Şaul arıy ats'axhxa.

⁵ Mana Şaulee zastava gyuvxiyne cigeeqa arayle. Maa'ar Davud, Şauliy g'oşunna xərna Nerna dix Avner g'alyabak'ane cigayqa ilyakka. Şaul vuc zastavayne yı'q'nee g'alırxhu eyxhe. Eskeraaşe cosun cigabı mang'une hiqiy-alla qa'a.

⁶ Davudee Q'etbişda eyxhene Aximelekıkeyiy Yoavne çocuke Tseruya donane zəiyfayne* duxayke Avişayke qiyghanan:

- Vuşune zakasana Şaulne k'anyaqa, zastaveeqa ı'qqə?

Avişayee «Zı vaka g'iç'esdava» eyhe.

⁷ Davudıy Avişay zastavaysqa xəmdə qabı hıviyxhar. Manbışik'le Şaul zastavayne ar g'alırxhu g'ee, cun nized cune vuk'lene k'anyaqacad k'exı eyxhe. Avneriy eskerar cune hiqiy-alla g'alyapk'ı vooxhe.

⁸ Avişayee Davuduk'le eyhen:

- G'iyna Allahee yiğna duşman yiğne xılyaqa quvu. Həşde ğu zasqa hasre mana nizeyka ı'xı' ç'iyek at'iq'an ha'as. Q'öd'es ı'xəsıd ikkiykanas deş.

⁹ Davudee Avişayk'le eyhen:

- Mana gimek'a! Rəbbe g'əyxı'ng'ulqa xıl g'ot'uluıyng'ukun Rəbbeecad ha'asın.

¹⁰ Davudeecad meed eyhen:

- Vorne Rəbbılqa k'in ixhen, Rəbbe mang'ukun hidy'ı g'alerçes deş. Mana vuccarme qik'as, deşxhee, dəv'eeme gik'as.

¹¹ Rəbbe g'əyxı'ng'ulqa xıl g'ot'uluıyle, Rəbbe Vucee zı havacecen. Hucoona ixhes, həşde ğu mang'une vuk'lene k'anedın nizeyiy parç aleet'e, əlyhəəs.

¹² Davudee Şaulne vuk'lene k'anedın nizeyiy parç alyaat'u, mançe avayk'ananbı. Manbı şavuk'lecab g'avcu deş. Manbışe ha'anıd şavuk'lecad ats'axhxe deş, vuşucarır muğur qexhe deş. Rəbbe manbışılqa it'umun nyak' salat'ı'ıva, manbı g'alyapk'ı vooxhe.

¹³ Davud şene suralqa ilğeç'u, əq'ənanə tepayne q'omaqa ılqeç'e. Manbışde yı'q'nee xılece yəq vuxha.

¹⁴ Davudee, milletılqayiy Nerne duxalqa Avnerılqa ts'ir haa'a:

- Avner, zas alidghıniy qele!

Avneree alidghıniy qele:

* 26:6 Tseruya donana zəiyfa: mana Davudna xını yeexhe.

- Ğu vuşune eyxhe, paççah muğur qa'a?

¹⁵ Davudee Avnerik'le eyhen:

- Ğu adamiy dişde vor? İzrailee vak akarana vuşune vor? Nya'a ğu yiğne xəring'uqa paççahıqa ilydyakka? Milletikena sa insan yiğna xərna, paççah gik'asvayiy arı.

¹⁶ Ğu valqa gyooxhana yugba haa'a deşub. Vorne Rəbbilqan k'in ixhen, vuşun gırgınbı hapt'asın karbı vob, Rəbbee g'əyxı'ng'uqa ilyaaka deşub. İlekkende, paççahne vuk'lene k'anedın nizeyiy parç həşde nyaadiy?

¹⁷ Şauluk'le Davudun ses qıvaats'ı, eyhen:

- Yızda dix Davud, yuşan ha'ana ğune vor?

Davudee eyhen:

- Ho'o, zı vorna, yızda xərna paççah.

¹⁸ Qiyğa vucecad meed eyhen:

- Nya'a, yızda xərna zaqar qihna girxhu? Nya'a, zı hucoone hı'ı? Yızda bınah hucoone?

¹⁹ Hucoona ixhes, həşde zal, yiğne nukarıl k'ırı alixhxhe? Zalqa ğu g'elil qı'ına Rəbbxheene, zı Mang'us q'urban ablyaa'as. De'eş, man insanaaşe hı'ixhee, hasre manbı Rəbbine ögil g'ulyootlecen! Manbışe Rəbbike gexhan zı ilymat'acenva zı g'e'eşşuna. Həşde zasse yızde Allahıs ı'bədat ha'as əxə deş.

²⁰ Hımaasar yızda eb Rəbbike əq'ənanane cigabişee k'yavaak'anas. Suvabişee nəxübiy g'ön üvxəsva alycaaxva, həşde İzrailyna paççahır həməxür zı gena xhinne ı'xəsva qığec'u.

²¹ Şaulee eyhen:

- Yızda dix Davud, zı bınah hav'u, sak'le. G'iyna yızda ı'mı'r yiğne ulesqa gıranba qabıyñıl-alla, zı vas sayid pısın ha'as deş. Ək'elydeşiyvalla hav'u, zı xəbna bınah hav'u.

²² Davudee eyhen:

- Paççah, yiğın nize haane! Hasre yiğne nukaraaşına sa arı, man aleet'ecen.

²³ Rəbbee, gırgıng'uscad cune qopkuvaliys sik'ı hele. G'iyna Rəbbee ğu yızde xılyaqqa quvuyng'ar, zı Rəbbee g'əyxı'ng'ulqa xıl g'ot'ul deş.

²⁴ G'iyna nəxübiy yiğna ı'mı'r yızde ulesqa gıranba qabı, havaasre yızda ı'mı'rıb Rəbbine ulesqa həməxüb gıranba quvooracen. Mang'vee zı gırgıne dağamiyvalybişike g'attixhan he'ecen.

²⁵ Şaulee Davuduk'le eyhen:

- Yızda dix Davud, ğu yugvalybişee car ixhena! Ğu ç'ak'ın işbı g'aces, gırgın işbıd ha'as həsilyxhesda.

Mançile qiyğa Davud cune yəqqı'n ayk'an, Şaulur xaaqa siyk'al.

27

Davud Filiştinaaşısqa ayk'an

¹ Mane gahıl Davudne ək'eleeqa in qayle:

- Sa yiğıl zı Şaulne xılence qik'asda. Yızdemee inekke yugun, Filiştinaaşde ölkeeqa hixu, dyugulyxhay ixhes. Şauleeyir zı İzrailvolle t'abal hı'iyle xıl ts'its'aa'a, zınar mang'une xılence g'ittiyxhaniy.

² Davud cuka ı'ğviykarne yixhıd vəş (600) insanıka Gatne paççahne, Maokne duxayne Akişne suralqa ilğec'e.

³ Davud cune insanaaşıqa Gatee, Akişne k'ane axva. Mang'une gırgıne insanaaşıqa xızan vuxha. Davuduqa cuqamee q'öyre xhunaşşe yixha: İzre'elyğançena Axinoam, sayir Karmelyğançene Navalna sip'ıriy Avigail.

⁴ Davud Gatqa hixuva Şaululqa hixhar hı'ımee, mang'vee sayır Davud t'abal ha'a deş.

⁵ Davudee Akişik'le eyhen:

– Zı yiğne ulen aqqıxheene, hiqiy-allane şaharbişde sançee zas ciga hele, zı maa'ar axvas. Nişisne zı, yiğna nukar, vaka, paçcahne şaharee axva?

⁶ Mane yiğil Akişee mang'usqa Tsiklag eyhena şahar qoole. G'iyiniyne yiğılqameeyib* Tsiklag Yahudayne paçcahaaşına vob.

⁷ Davud Filiştinaaşde cigabişee sa sennayiy yoq'uble vazna axva.

⁸ Davudıy cun insanar abı, Geşurbısilqa, Girzbısilqa, Amalekbısilqa k'yootal vuxha. Man milletbı avaalacad Şurulqayiy Misirılqa hivxharasdemeene cigabişee eyxhe ıxha.

⁹ Davudee hücüm hav'uyne cigabişee adamerıb, yedarıb üç'übba g'alyaa'a vuxha deş. Manbışın vəq'əbı, yatsbı, əməler, devabı, alya'an karbı mang'vee alyaat'u, Akişisqa siyk'al ıxha.

¹⁰ Akişee mang'uke qidghın ha'ang'a «G'iyına şavulqane k'yoptulva», Davudee mang'us inəxdın alidghıniyniy qelen sassa yəqqees «Yahudabişde cigabişde canubne suralqa», sassa yəqqees «Yeraxmelybişde cigabişde canubne suralqa», sassa yəqqees «Genibişde cigabişde canubne suralqa».

¹¹ Davudee həməxüdüd ha'a ıxha. Mang'vee cuna iş inəxüb g'ooce vuxha: «Şi ha'anbı hasre hixhar hıma'acenva» uvhu, manbışın adamerıb, yedarıb gyabat'a vuxha. Manbışda nenacarır Gateeqa arayle ıxha deş. Filiştinaaşde ölkee axuylette, mang'vee həməxüd hı'ı.

¹² Akiş, Davudul hayxha, culed-alqa eyhe ıxha:

– Mana cune milletne İzrailiyne ulele həməxür g'a'arxhu vor, mana g'iyiniyke şaqa yızda nukarcar ixhes.

28

¹ Mane gahbısil İzrailiybişika səvxəsva, Filiştinaaşde con g'oşunbı sacigeeqa sa'a ıxha. Akişee Davuduk'le eyhen:

– İn vak'le ats'axhxhe, ğunayiy yiğın insanar yızde sural, yişde g'oşunee vuxhes.

² Davudee Akişik'le eyhen:

– Geed yugda! Zasse, yiğne nukarısse hucooyiy ha'as əxəva, vak'lecad g'acesın.

Akişee Davuduk'le eyhen:

– Geed yugda, zı vake, zı qik'asmee, yızda can gyuden ha'as.

Şaul hapt'ıynbışın rı'hbı qoot'alne zəiyfaysqa arayle

³ Şamuel qık'uyng'a, ğırgıne İzrailiyne xalq'ın mang'us ak' avqu. Mana Ramayee, cune şahareecar, k'eyxhı. Mane gahıl Şaulee ölkeənçe cadubı ha'anbıyiy hapt'ıynbışın rı'hbı qoot'alan ğırgınbı ge'eepşı vuxha.

⁴ Filiştinar sabı-qabı, Şunemee eyhene şaharee zastava giviyxhe. Şauleeyib ğırgın İzrailiybı sav'u, Gilboa eyhene suval zastava giviyxhe.

⁵ Şauluk'le Filiştinaaşda zastava g'avcumee, qərq'ı'niyvalin mang'un yik' sacuraycad qa'a.

⁶ Mang'vee Rəbbike qiyghan, Rəbbeemee mang'us cuvab nik'eeyid, kaahinile ğanad, peyğambaraaşiled ğanad nəxüdcad qele deş.

⁷ Şaulee cune insanaaşık'le eyhen:

– Yızdemee, hapt'ıynbışın rı'hbı qoot'alna sa zəiyfa t'abal hee'e. Zı məng'ı'kexheeyid hark'ın qiyghanas.

Mang'une insanaaşde eyhen:

* **27:6** G'iyiniyne yiğılqameeyib: in kitab otk'uning'vee kitab ok'anassencad gahbı eyhe ıxha.

- En-Doree sa məxürna zəiyfa vorna.

⁸ Şaulee cune tanalin paççaahaşın karbı g'ayşu, medınbı ali'ı, q'öyre insanır qort'ul, maqa hayk'an. Mana xəmdə mana zəiyfa eexvane cigeeqa hiyxhar. Şaulee məng'ı'k'le eyhen:

- Yizdemee, zı eyhene qik'uyng'un rı'h qot'le.

⁹ Zəiyfee eyhen:

- Vak'lecad ats'an, Şaulee ine ölkee hı'ıyn. Mang'vee ine ölkeençe cadubı ha'anbıyiy hapt'ıynbışın rı'hbı qoot'alan gırgınbı g'eeşıynbı. Nişil-allane zı qiyk'ecenva, ğu zas gugu haa'a?

¹⁰ Şaulee zəiyfayk'le eyhen:

- Vorne Rəbbılqan k'ın ixhenva eyhe, ine işil-alla vak vuççud ixhes deş.

¹¹ Zəiyfee eyhen:

- Yiğnemee vuşune qot'le?

Şaulee «Zasqa Şamuel qot'leva» eyhe.

¹² Zəiyfayk'le Şamuel g'acuys it'umna bagaray hav'u, eyhen:

- Voo, ğu Şaulur, nya'a zas horbı hı'ı?

¹³ Paççahee məng'ı'k'le eyhen:

- Qı'meeq'ən, eyhe vak'le hucooyiy g'ece?

Zəiyfee eyhen:

- Ç'iyek avğançe qı'ğəən rı'h g'ece.

¹⁴ Şaulee qiyghanan:

- Mana şavukiy akar?

Zəiyfee eyhen:

- P'laş ali'ına sa q'əsda adamiyır qı'ğəə.

Şauluk'le mana Şamuel ıxhay ats'axhxha, mang'us ç'iyelqamee k'yoyzarna.

¹⁵ Şamuelee Şauluk'le eyhen:

- Nişisne ğu zı ı'giykar ha'a? Nişisne qoyt'al?

Şaulee eyhen:

- Zı xənnə dağamiyvaleeqa girxhu vor. Filiştinar zalqa k'yophur, Allaheeyid zale aq'va sak'al hı'ı. Mang'vee peyğambaraaşile ğanad, nik'eevid zas cuvab qele deş. Mançıl-allar zı ğu qort'ul, zak'le eyheva, zı hucooyiy ha'as ıkkın.

¹⁶ Şamuelee eyhen:

- Rəbbe vake aq'va sak'al hı'ı, Mana yiğna duşman ıxha. Maa'ad zake qiyghanasın hucooyiy?

¹⁷ Rəbbe zale ğana vak'le uvhuyn, həşde hı'ıyn. Mang'vee paçcahiyvalla yiğne xılənçe g'avşu, yiğne k'anering'usqa, Davudusqa quvu.

¹⁸ Ğu Rəbbine cuvabil k'ırı alixxhı deş, Mang'una qəl Amalekbışike qı'ğavhu deş. G'iyına dişe, Mang'vee valqa ina ver ablyav'u.

¹⁹ Rəbbe vaka sacigee İzrailib Filiştinaaşde xıyaqa qevles. G'iyqa ğunar yiğın dixbıb yizde k'ane vuxhes. Rəbbe İzrailyna g'oşunub çikana Filiştinaaşde xıyaqa qevles.

²⁰ Şamuelee eyhenbı g'ayxhı, Şaul qərq'ı'niyvalin ç'iyelqa qukyoyk'al. Mang'vee bıkrıne xəmnayiy yiğna kar udyotxhun ıxhayke, mang'uqa taq'at axva deş.

²¹ Zəiyfa Şaulusqa qiyxhamee, mana sacuray qıxha g'acu, eyhen:

- Zı, yiğne nukaree, val k'ırı alixxhıyn. Zı qiyk'uyile qiyeeq'ən yixheeyir, meed ğu uvhuyn hı'ıyncad.

²² Hucoona ixhes, həşde yiğne nukarne cuvabil k'ırı alixxhe, zı yiğne ögeeqa sa ghaledın gıney gıxhxhes, man oxhne. Yəqqı'lqa qı'ğəmee, taq'at ixhecen.

²³ Şaulee «Deş ıkkınva» eyhe.

Cune insanaaşed zəiyfayka sacigee mana kar oxhanas ilekkamee, mang'vee manbişil k'ırı iliyxhen. Mana ç'iyeele oza qıxha, tyulee g'iyar.

²⁴ Zəiyfayqa xaa tavulyna dana vooxhe. Məng'ee mana zaraba givk'u, urvad alyaat'u balatıy deşin gıney ha'a.

²⁵ Qiyğa məng'ee man Şaulneyiy cune insanaaşine ögilqa giyxhe. Manbişe man otxhun, manecab xəmdə oza qeepxha avayk'ananbı.

29

Filiştinaaşə Davuduk'le hoorava eyhe

¹ Filiştinaaşə gırgına cona g'oşun Afeq eyhene şahareeqa saa'a. İzrailybışemee cos zastava İzre'elyne xhyan ı'lqəəne cigaysne giviyyxhe.

² Filiştinaaşde g'oşunbişin ç'ak'ınbı vəşna, aazırna g'oşunbişika əlyhəə vuxha. Davudiy cun insanarıb Akişika sacigee yı'q'ələ qöo vuxha.

³ Filiştinaaşde ç'ak'ınbişe qiyghanan:

– İne cühüt'yaaşin inyaa'ad hucoone axu?

Akişee manbişis inəxdın alidghıniy qele:

– İna İzrailyne paççahna Şaulna nukar Davudur. Mana zasnee eyxhen sa senile geed vod. Mana Şaulusse hixu zasqa qarıyne yiğile, zak'le mang'uke pısın kar g'acuyn deş.

⁴ Filiştinaaşde ç'ak'ınbişe Akişilqa qəl hav'u, eyhen:

– Mana insan yı'q'əlqa sak'al he'e, hasre ğu cuk'le uvhuyne cigee axvecen. Mana döv'eeqa ımmayleceen, deşxheene, conbişika sarçu, şaka səyxəs. Cune xəring'usqa, Şaulusqa yugra qalesva, mang'vee yişde insanaaşin vuk'ulybı gyatxhı, mang'us ikkees.

⁵ İçeeşe mık'ar ha'amee,
«Şaulee aazırbişika,

Davudeeme yits'ne aazırbişika gyapt'ıva»,

mə'niybı qədəqqəng'a, yik'el qalya'ana Davud ina vuc vor.

⁶ Akişee Davud qort'ul, eyhen:

– Vorne Rəbbilqan k'ın ixhen, ğu qorkuna insanır. Yiğın zakasana g'oşunee sacigee ark'iniy zas ıkkanan. Ğu zasqa qarıyne yiğile, g'iyniyne yiğılqamee zak'le vake pısın g'acuyn deş. Ç'ak'ınbişik'lemee, ğu yugracar g'eece deşur.

⁷ Həşdiyle ğu, yugraxhinee yı'q'əlqa sak'le. Filiştinaaşde ç'ak'ınbişde ulesqa yugda qidyalesın kar hıma'a.

⁸ Davudee Akişik'le eyhen:

– Zı vasqa qarıyne yiğile, g'iyniyne yiğılqamee zı vasqa yugda qidyalesın nya'a, hucoona hı'ı? Nya'a zasse həşde hark'ın yizde paççahne duşmanaaşika saç'ikkvas dəxə?

⁹ Akişee Davudus inəxdın alidghıniy qele:

– Zak'le ats'an, ğu yizde ulesqa Allahın malaaik xhinne yugra qöo vor. Filiştinaaşde ç'ak'ınbişemee eyhen: «Davud şaka döv'eeqa ımmayleceen».

¹⁰ Həşde vaka qööne, yiğne xəring'une, Şaulne, nukaraaşika miç'er çakra oza qıxha, hoora.

¹¹ Davudiy cun insanar Filiştinaaşde cigabişeeqa savk'alasva miç'eeb çakba oza qeebaxhe. Filiştinaarme İzre'elyqa avayk'an.

30

Davud Amalekbışile ğamexhena

¹ Davudiy cun insanar Tsiklag eyhene şahareeqa xhebi'esde yiğis qabı hiviyxhar. Mane gahıl Amalekbı abı, Negevilqayiy Tsiklagılqa k'yoohar. Manbişe Tsiklag q'əra qav'u, qiyğab gyooxhan haa'a.

² Manbişe, maane zəiyfabışda nenacar geek'a deş. Xəring'ule k'ining'ulqamee manbişin girgınbı avqu, cokasana quvkekka.

³ Davud cune insanaaşika şahareeqa ikkeç'umee, mang'uk'le şahar gyooxhan hav'u, con dixbı, yişba, yedar şenbişe cone ögeeqa gyavhu quvku, g'ooce.

⁴ Man g'acu, Davudiy cun insanar uledın nağbı qeqvasmee gyaaşenbı.

⁵ Şenbişe avqu quvkiynbişde yı'q'nee, Davudna q'öyursana xhunaşşe: İzre'elyğançena Axinoamiy Karmelyğançene Navalna sip'iriy Avigailir yeexhena.

⁶ Davudun yik' qoxa eyxhe, milletın mana g'ayeqqa helesva uvhuva. Maane insanaaşın cone uşaxaaşıqa yik' gyotxhan ıxhayke, məxüd eyhe ıxha. Davudeeyid yı'q' cune Allahılqa Rəbbilqa qiyzar.

⁷ Mang'vee, Aximelekne duxayk'le kaahin Evyatarık'le uvhuyn:

– Hucoona ixhes, yizdemee kaahinaaşın ileylığ* inyaqa alle.

Evyatareeyid man kar Davudne k'anyaqa adaylen.

⁸ Davudee Rəbbike qiyghan:

– Zı ine şaharılqa kyophuriynbişiqa qihna gyurxheene, avayq'aree?

Rəbbe mang'uk'le eyhen:

– Gixhe qihna. Ğu manbişiqa avaq'arasdar, manbişe avquynbıb g'attivxhan haa'asınbı.

⁹ Davud cukane yixhıd vəş (600) insanıka Amalekbışiqa qihna gexha. Manbı Besor eyhene qadaalisqa qabı hipxhırmee, q'öd vəş (200) insan maacab aaxva.

¹⁰ Davudiy manasa cukasanana yoq'ud vəş (400) insanmee maa'ab ulyoozarcab deş, manbı Amalekbışiqa qihna gyabak'a. Manasa q'öd vəş (200) insan manimee obzur vooxhe, Besor eyhene qadaalikecab manbişisse ilğeeç'es vəxə deş.

¹¹ Çolee manbişisqa sa Misirğançena qızaxxa, mana manbişe Davudusqa arayle. Manbişe mang'us gineyid xhyanıd helen.

¹² Qiyğa manbişe mang'us qooqqav'una inciliyiy q'öble ts'ets'y t'imilena hoole. Mang'vee man karbı otxhuniyle qiyğa culqa qarayle. Xhebillə yiğnaiy xheyible xəmnə mang'vee mankilqasse gineyid otxhun ıxha deş, xhyanıd ulyodğu eyxhe deş.

¹³ Davudee mang'uke qiyghanan:

– Ğu vuşune vor, nençena arı?

Mang'vee Davuduk'le eyhen:

– Amalekbışde sang'una zı nukar vor. İxhesır zı, Misirbişda eyxhe. Hiyyiğna zı ik'iyk'ırna, yizde xəring'veeyir zı g'alerçuna.

¹⁴ Şi canubulyngang'a, Keretbişde, Yahudayne, Kalevne cigabişeeqa k'yophur. Tsiklagıs ts'a ı'xı', gyooxhan hav'una.

¹⁵ Davudee mang'uk'le eyhen:

– Vasse zı, mane şaharbişilqa k'yophuriynbişisqa ikkees əxəyee?

Mane insanee eyhen:

– Ğu zı gidek'asvayiy yizde xərng'une xılyaqa qidelesva Allahılqan k'in g'assireene, zınar ğu maqa ikkeesda.

¹⁶ Mang'vee Davud mane insanaaşisqa qarayle. Mane gahıl şaharbişilqa k'yophuriynbı inyaa-şaa opt'ul vuxha. Manbişe Filiştğançeyiy Yahudeençe geed kar qıkkı. Qiyğad inyaa-şaa otxhan-ulyoğa, mık'ar ha'a, cos ikkananbı ha'a vuxha.

* **30:7** kaahinaaşın ileylığ: man kaahinaaşe tanalqa aly'a'ane karbişın sa ıxha. Mane ileylıgñe kumaagıka Allahna fikr vaats'a vooxhe vuxha.

17 Davud veriğ k'yoocuyle qiyğa, qinne yiğil exhalilyqamee manbı gyabat'a ıxha. Devabıılqa aleepxı, hepııyne yoq'ud vəş (400) mek'vung'ule ğayrı, mançe şavusseca hixu g'attixhanas əxi' deş.

18 Mang'vee Amalekbışe qıkkıyn gırgın karıd, cuna q'öyursana xhunaşşer yı'q'əlqa sıyeek'al hee'ena.

19 Ç'ak'ınbı, k'mınbı, gırgın dixbııy yışba, şenbışe cone xilelqa qı'ıyn gırgın kar Davudee yı'q'əlqa sak'al ha'an. Mançike vuçud inyaqa-şaqı ıxha deş.

20 Davudee manbışisse gırgın çavra-vəq'ə g'eşşen. Çavra-vəq'ə ha'aykı qıkkekkamee «İnbıd Davudee g'ayşunbı vodva» eyhe ıxha.

21 Davud, obzurva coqab qihna qavaales dəvxüyne, Besorne qadaalil avxuyne q'öd vəş (200) insanısqı sıyk'al. Man insanar Davudneyiy cukane insanaaşine ögilqa qığeebaç'e. Davudee cosqana qabııyne insanaaşis salam hoole.

22 Davuduka sacıgee hapk'ınne qüvçüneyiy karı'dəəne insanaaşe eyhen:

– Manbı şaka hıdyapk'ıninçil-alla, şı Amalekbışike g'ayşuyne karan manbışis vuçud heles deş. Manbışde gırgıng'usqa saccu con yedarıy uşaxar qevles. Hasre manbıb alyapt'ı, inençe hudooracen.

23 Davudeeme manbışik'le eyhen:

– De'eş, yızın çocar! Rəbbe şas huvuyne karak, şosse man ha'as əxəs deş. Şı Rəbbe havaacı. Mang'vee, yışın cigabı q'əra qı'ıynbıb yışde xılyaqı quvu.

24 Şavaa vuşde mane cuvabıl k'ırı ilıyxheyee? Dəv'eeqa hark'ınıng'uqab, yışde karane k'ane axuyng'uqab akaranacab pay vuxhes vukkan. Gırgıng'us akaraba bit'al haa'as vukkan.

25 Mane yiğile, Davudee mana q'aanun bıırne İzrailynemee haa'a. Mana q'aanun İzrailil g'ıynııyne yiğılqameeyib† avxuna.

26 Davud Tsiklageeqa qarımee, mang'vee Amalekbışike g'ayşuyne karbışın sık'ıninbı, cus hambazar vooxhene Yahudayne ağsaqqalaaşis g'axuvu, eyhen:

– Hayna Rəbbine duşmanaaşike g'ayşunçike, şos hav'una pay vobna.

27 Mang'vee man paybı g'ıxelenbı Bet-Elee, canubul Ramoteeyiy Yattıree,

28 Aroeree, Sıfmotee, Eştemoayee,

29 Rakalee, Yeraxmelybışdeyiy Genbışisde şaharbışee,

30 Xormayee, Bor-Aşanee, Ataxee,

31 Xevronee vooxhenbışisıy vucıy cun insanar nyaabıy vuxha mane cigaynbışis.

31

Şaulıy cun dixbı habat'anbı

1 Mane gahıl Fılıştınarıy İzrailıybı sıviyxənbı. İzrailıybı, mane Fılıştınaaşika sıviyxəne cıgeençe heepxı avayk'anınbı. İzrailıybışın xəppanınbı Gilboa eyhene suval gyapt'ıynbı.

2 Fılıştınar Şaulneyiy mang'une dixbışde qihna gyapk'ı, mang'un dixbı Yonatan, Avınadav, Malki-Şua gyabat'anbı.

3 Şaulne hıqıy-alla əlyhəəna dəv'ə yı'q' qooxhe. Vuk ayhenbı mang'ulqa k'yophur, mana qik'asde yiğıl araççe.

4 Şaulee cun silah haqqang'uk'le eyhen:

– G'ılinc qığavhu zı gik'e, deşxheene, mane sunnat deşde karbışe con g'ılincbı zak eta'a, zı demalqa gıxhxhes.

Mang'una silah haqqana geer qəyq'ən ıxhayke, mang'usse man ha'as əxə deş. Manke Şaulee cun g'ılinc alyaat'u, vuc çılqa hı'ğəkkar ha'a.

† 30:25 g'ıynııyne yiğılqameeyib: in kitab otk'uning'vee kitab ok'anassencad gahbı eyhe ıxha.

⁵ Şaul qik'u g'acumee, mang'une silah haqqang'veeyir vuceecar-vuc g'ılncılqa hı'ğəkkar hı'ı, Şauluka sacigee qek'ana.

⁶ Mane yiğil Şaul vucur, mang'una xhebiyre dixır, cuna silah haqqanar, cun gırgın insanarib habat'anbı.

⁷ Q'adaalyne şene aq'valyneyiy İordanne damayne şenesa sural vooxhene İzrailybışik'le İzrailyna g'oşun hooxa, Şaulıy cun dixbıb hapt'ı g'avcumee, con şaharbı g'ali'ı, heebaxa giviyyal. Filiştinar qabı, manbışde cigabışee aaxva.

⁸ Qinne yiğil Filiştinar hapt'ıynbışilin karbı g'ayşesva abıyng'a, manbışik'le Gilboa eyhene suval Şauluniy cune xhebne duxayn mayıtbı iveeke.

⁹ Manbışe Şaulna vuk'ul g'ats'apk'ın, silahbıd alyaat'anbı. Manbışe byuttıyaaşis ı'bəədat ha'ane xaybışeeqayiy milletılqa mana xabar hivxhar haa'asdemee, manbışe Filiştinne ölkayne gırgıne surabışılqa insanar g'uxoole.

¹⁰ Şaulun silahbı manbışe alyaat'u, cone byutyne Aştoretne* xaaqa giyxhe, Şaulun mayıtıd Bet-Şean eyhene şaharne cabırbışis g'adaxbışika ı'xiyxə.

¹¹ Gileadeene Yaveş eyhene şahareene milletık'le Filiştinaaşe Şauluk hı'ıyn g'iyxhe.

¹² Man g'ayxhımee şaharın gırgın cehilyar g'elil qepxha, xəmvolle yəq apk'ın, Şauluniy mang'une dixbışin mayıtbı Bet-Şeanne cabırbışile g'eşşenbı. Yaveşeeqa qabı, manbışe man mayıtbı gyoxhxhan ha'a.

¹³ Qiyğale xhinnee manbışe, mane mayıtbışike axuyn bark'vbı sı'ı, Yaveşeeene tamarisk yivek avud k'eyxha. Coyud yighılle yiğna sivar aqqaqqa.

* **31:10 Aştoret:** man dəv'əyniy şagavın byut ıxha. Kana'anaaşe, yiv hoots'u, man byut zəiyfayk akara qa'a ıxha.

Şamuelin q'öd'esın kitab

Davuduk'le Şaul qik'uva g'iyxhe

¹ Şaul qik'uyle qiyğa, Davud Amalekbışile ğamxha siyk'almee, mana Tsiklageeqa qarayle. Ma'ar mana q'ölle yiğna axva.

² Xhebıd'esde yiğil Şaulne zastaveençe sa insan arayle. Mang'vee culqa abına ver haagvasva tanalinbı qıt'axxa'a, vuk'ulelqa nyaq'v kyaa'a. Mana insan Davudusqana qarı, mang'une ögil ç'iyelqamee k'yoyzarna.

³ Davudee mang'uke qiyghanan:

- Nençene qöö?

Mane insanee eyhen:

- İzrailıne zastaveençe hixu, zıcar zı g'attixhan hı'ı.

⁴ Davudee mang'uk'le eyhen:

- Maa'ad hucoona ıxha? Hucoona ixhes, zak'le eyhe.

Mane insanee eyhen:

- Eskerar däv'ə əlyhəəne cigeençe heepxıynbı, con g'ellesınbıb hapt'ıynbı. Şaulıy cuna dix Yonatanıb hapt'ıynbı.

⁵ Davudee cus xabar abıyne insanıke qiyghanan:

- Şaulıy Yonatan hapt'ıva vak'le nençene ats'a?

⁶ Mang'vee Davuduk'le eyhen:

- Mane gahıl nəxüdmə ıxha, zı Gilboayne suvaliy. Zak'le maa'ar cune nizeyk qırzıl Şaul g'acu. Balkanaaşıl aleepxıynbıyiy däv'əyn daşk'abıd mang'usqayıy hiyxhar.

⁷ Şaul yı'q'əlqa sak'ı ilyakkımee, zı g'acu mang'vee onı'ıyn. Zı mang'uk'le «Hooyva» uvhu.

⁸ Mang'vee zake qiyğhıniyn: «Ğu vuşune vor?» Zınad mang'uk'le, «Zı Amalekbışda vorva» uvhu.

⁹ Şaulee zak'le uvhuyn: «Zasqana qıxha, zı gik'e. Zı sakaratee vorna, zas ine ık'arbişike g'attixhanas ıkkın».

¹⁰ Zı mañıl-alla mang'usqa qıxha, mana g'ik'una. Zak'le ats'anniy, mang'usse avur axuyle qiyğa, ı'mı'r haa'as vəəxəs deş. Qiyğa zı mang'une vuk'lelin taciyy xılelin lexı g'ayşu, inyaqa yizde xəring'unemee, vasqa adı.

¹¹ Man g'ayxımee, Davudeeyiy cune k'anenbişe ts'its'ı'ı colyun tanalinbı qıt'axxa'a.

¹² Manbişe Şaulnemee, mang'une duxayne Yonatannemee, ğırgıne Rəbbine milletnemee exhalılqamee ak' avqu. Manbişe gyaaşe-gyaaşe sivar aqqaqqa, geebınbı g'ılıncıke alğav'u gyapt'ıva.

¹³ Davudee, cus mana xabar abıyne mek'vung'uk'le eyhen:

- Ğu nençenane vor?

Mang'vee alidğhıniy qele:

- Zı menne cigeençena vor, zı Amalekbışde sang'una dix vor.

¹⁴ Davudee mang'uk'le eyhen:

- Nəxürne ğu qı'dərq'ı'n Rəbbe g'əyxi'ng'ulqa gik'asva xıl g'ott'ul?

¹⁵⁻¹⁶ Ğu gik'uyna bınah val vob! Ğıcad, yiğne ghaleka, gardanaqa alyaat'u, «Zı Rəbbe g'əyxi'na paççah gik'uva».

Davudee cune insanaaşına sa qort'ul eyhen:

- Hoorı, mana gik'e.

Mang'veeyir ı'xı' mana g'ek'ana.

Davud Şaulıqayıy Yonatanıqa geşşe

17 Davudee, Şaulneyiy cune duxayne Yonatanee ak'ee ina mə'niy qərqı'.

18 Qiyğab mana «Vukuna mə'niy» Yahudabışik'le xəp quvxheva əmr haa'a (mana mə'niy «Qorkuyng'une kitabee» opk'un vobna):

19 İzrail, yiğna xəbvalla,
yiğnecab axtıne cigabışee güvk'una.
Nəxbın cehilyar hapt'ıynbı!

20 Filiştinaaşın içeer şadmeebaxhecənva,
Sunnat hıdyav'uynbışde içeeşe bayrambı hıma'acənva.
İn Gatee ats'axhxıma'a,
Aşkelonne şahrabışee mançına hımaa'a.

21 Gilboayn suvabı,
Şolqa çiyiy gyoğıy hasre mexhecen,
Vuşde q'adaalybışee hasre şagavıd ilymaylecen.
Maa'ad cehilyaaşınıy Şaulun g'alxan g'eliqqa huvu,
maa'ad çilqa q'ış qıdyadğu*.

22 Gyapt'ıynbışde ebake,
gucnanbışde tanıke,
Yonatanın vuk yı'q'əlqa siyk'alan deşdiy,
Şaulunıd g'ilınc idyats'ı qadaylen deşdiy.

23 Şaulıy Yonatan,
şu üç'übnang'a manimee vukkananbı,
yugunbı vuxha. Habat'ameeyib cureepxha deş.
Şu q'aacirileb ek'ınbı,
Aslanaaşileb gucukanbı vuxha.

24 İzrailin içeer, Şaulnemeə gyaəşe!
Mang'vee şolqa ç'ərəxən,
gıranın tanalinbınıyxhe alya'anbı.
Tanalinçılqad k'inəğəyken karbınıyxhe qa'anbı.

25 Siç'ookkane cigee nəxbın cehilyar hapt'ıynbı!
Yonatan şene axtıne tepabışil qik'u.

26 Yızda çoc Yonatan, yiğnemeə yızın yik' gyotxhan.
Ğu yızdemeə, geer gıranra ıxha.
Yiğın zı ikkiykınıy,
yedar vukkiykınıyile zı ooqaniy aqqaqqa.

27 Nəxüb cehilyar hapt'ıynbı!
Dəv'əyn silahbıd aguynbı!

2*Davduke paççah ha'a*

1 Sabara gah ilğevç'uyle qiyğa, Davudee Rəbbike qiyghanan:

* **1:21** Q'ış qıdyadğu: Duşmanın g'ilınc hitighnecənva, avaala g'alxanbı dəv'əysınbı xhinne qa'ang'a, mançılqa q'ış qadağva ıxha.

- Zı Yahudayne nenemecar şahareeqa hak'nene?

Rəbbeeyhen:

- Hak'ne.

Davudee qiyghanan:

- Nyaqane hak'ne?

Rəbbeeyhen:

- Xevroneeqa.

² Davudur maqa cune q'öyursana xhunaşşeyka hayk'anna: İzre'elyğançena Axinoamır, Karmelyğançena Navalna sip'iriy Avigailer.

³ Davudee cukan insanarıb cone xizanbışika Xevronqa qabı, mançine hiqiy-allane şaharbışee manbışis aaxvasın cigabı hele.

⁴ Yahudayeençen insanar abı, Davudulqa q'ış qadğu, maa'ar mang'uke Yahudayne nasılina paççah ha'a.

Maa'ad Davuduk'le uvhume, Şaul Gileadeene Yaveşne milletın k'eyxhıva,

⁵ Davudee maqa cun insanar g'uxoole. Mang'vee cune insanaaşik'le eyhen:

- Maane milletılqa in yızın cuvab hixhar he'e: «Rəbbeeyhen şos xayır-düə hevlecen, vuşda xərna eyxhene Şaulus, şu yugvalla hav'u, mana k'eyxhıva.

⁶ Hasre mane vuşde işil-alla Rəbbeeyhen Cuna badal dyooxhena yugvalla şos haagvecen. Zınad mane vuşde işil-alla şos yugun ha'as.

⁷ Vuşda xərna eyxhena Şaul qik'uva şu həşde xıleppı avqa qıma'a, it'umba ulyoozre. Yahudayne nasılın, cosda paççah zake hı'ı».

Şaulna dix İşboşet İzrailyna paççah ıxha

⁸ Şaulne g'oşunbışde q'oma ulyorzuling'vee Nerne duxee Avneree, Şaulna dix İşboşet cukasana Maxanayimeeqa qıkkı ıxha.

⁹ Maa'ar Avneree mana Gileadne, Aşuriyne, İzre'elyne, Efrayimne, Benyaminne cigabışee vooxhene insanaaşde - gırgıne İzrailyna paççah ha'a.

¹⁰ Şaulne duxayqa, İşboşetıqa, İzrailyna paççah ıxhayng'a yoq'ts'al (40) senniy vod. Mang'una paççahıyvala q'ölle senna ts'its'avxha. Yahudayne nasılınmee, Davudun sura aqqı ıxha.

¹¹ Davudee Xevronee, Yahudayne nasıles paççahıyvala yıghılle sennayiy yixhıble vazna hav'u.

İzrailnayıy Yahudayna döv'ə

¹² Yiğbışde sa yiğil Nerna dix Avner, Şaulne duxayne İşboşetne insanaaşika Maxanayimğançe Giveoneeqa hayk'an.

¹³ Tseruya donane zəiyfayna* dix Yoavmee, Davudne insanaaşika Giveonusneene xhyan sadiyne cigaysqa, manbışde ögilqa qığeç'e. Yoav cune insanaaşika xhyan sadiyne cigayne sa aq'val, Avnerır cune insanaaşika - manisa aq'val giyar.

¹⁴ Avneree Yoavık'le eyhen:

- Havaasre mek'vunbı suğootsu, yişde ögil saç'ivkvecen.

Yoaveeyid eyhen:

- Havaasre saç'ivkvecen.

¹⁵ Şaulne duxayne İşboşetne sural sıç'ookvan Benyaminaaşın mek'vunbı qəpqi'mee, yits'iq'vayre (12) insan eyxhe. Davudne suraler yits'iq'vayre eyxhe.

¹⁶ Manbışe sana-sanarbı vuk'ulbışike avqu, g'ilıncbı hiyxə. Manbışın gırgınbı habat'anbı. Mançıl-allad Giveoneene mane cigayk'le Xelqat-Hatsurimva (*G'ilıncbışın çol*) eyhe.

* 2:13 Tseruya donana zəiyfa: mana Davudna xımı yeexhe.

17 Mane yiğil ma'ad geed it'umın saç'ikkvuy ıxha. Avneriy İzrailıy, Davudne insanaaşis maa'ab avub avxu.

18 Tseruya donane zəiyfayna xhebırsana dix: Yoav, Avişay, Asahelib maa'ab vooxhe. Asahel, çolana ceyran xhinne, g'elike ek'ra ıxha.

19 Mana neng'uqacar ilydyakkı, Avnerıqa qihna girxhu. Mang'uqar qihna g'adayhvanmee,

20 Avner yı'q'əlqa ilyakkı, eyhen:

- Asahel, ğune vor?

Mang'vee eyhen:

- Ho'o, zı vorna.

21 Avnerıye mang'uk'le eyhen:

- Yiğne sağıqa, soluqa sa ilekke. Mane mek'vunbışda sa aqqı, manbışın silahbı g'ayşe.

Asaheleemee Avnerıke xıl ts'its'a'a vuxha deş.

22 Avnerıye, Asahelik'le meed eyhen:

- Zaqar qihna gimexha, zake xıl ts'its'ee'e! Nişil-allane zı ğu gik'as? Qiyğa zı yiğne çoçune Yoavne aq'veeqa nəxürna ilyakkas?

23 Asahelee meeb mang'uke xıl ts'its'aa'a deş. Manke Avnerıye cun nize alyat'u, cık'rıhiyna mang'une vuxhnele k'ena məxüd i'xiyxə, cık'rı† mang'une yı'q'ək ciga hı'ı qığəç'e. Asahel qukkıyorkul cigeecar qek'ana. Mançile qiyğa Asahel qik'uyne cigaysse i'lğən gırgınbı, maa'ab ulydyobzur ilğeebaç'e vuxha deş.

24 Yoaviy Avişay Avnerıqa qihna g'adaaxhvan. Veriğ k'yooçemee, manbı qabı hiviyxharanbı Giveonne sahrayne yəqqı'lyne Giahne ögilyne Ammava eyhene tepalqa.

25 Benyaminaaşınbı Avnerne hiqiy-alla savayle. Qiyğab apk'ın, sa tepayne q'omaqa ilqeepç'ı, maayib ulyoozaranbı.

26 Avnerıye ts'irıka Yoavık'le eyhen:

- Şi mısılqameene g'ilıncıke hapt'as? Nya'a, vak'le ats'a dişdiy, nekke qiyğa yugdacad ixhes deş? Ğu yiğne insanaaşik'le mısane eyhes, cone çocaaşıqab qihna gimabak'va?

27 Yoavee eyhen:

- Vorne Allahılqa k'ın ixhen, ğu manva ittevhuynxhiy, yızın insanar cone çocaaşıqa qihna miç'eebilqamee gyapk'asınbıniy.

28 Qiyğa Yoavee şeypur əlüvxümee, manbışın gırgınbı ulyoozaranbı. İzrailıyşıqa qihna gyapk'iy ç'əvə'an, manbışıka sayib sıç'ookka deş.

29 Avneriy cun insanar xəmvolle Arava eyhene q'adaalile k'ena avayk'an. Manbı İordanne damayle ilğeepç'ı, Bitronule k'ena qabı, Maxanayimeeqa hiviyxhar.

30 Yoavee, Avnerıqa qihna girxhuy ç'əv hı'ı sark'ilymee, cuna g'oşun sa'a. Asahelile ğayrı Davudne insanaaşike yits'ıyüç'ər (19) insan hiyxhar deşiy.

31 Davudne insanaaşemee, Benyaminaaşına, Avnerne insanaaşına, xhebıd vəşşe yixhts'al (360) insan gek'a.

32 Asahel Bet-Lexemqa qıkkı, cune dekkına nyaq'vanane mağaree k'eyxha. Yoaveeyiy cune insanaaşə xəmvolle yəq avayk'an, miç'eebiys manbı qabı Xevronqa hiviyxhar.

3

1 Şaulneyiy Davudne nasilen səvxı'y xılıyda ts'its'exhe. Vaxt apk'iniylette, Davudne nasilena guc hexxooxhe, Şaulnemee nasilena k'il qooxhe vuxha.

† 2:23 Cık'rı: man cık'rı yı'q'ələd ek'ı'ı ıxha.

Davudun dixbı

² Xevronee Davudus dixbı vooxhe.

Ts'erriyna dix İzre'elyğançene Axinoamee uxuna Amnon ıxha.

³ Q'ör'esda Karmelyğançene Navalne sip'iree Avigailee uxuna Kilav ıxha.

Xhebır'esda Geşurne paççahne Talmayne yişşee Maakayee uxuna Avşalom ıxha.

⁴ Yoq'ur'esda Haggitee uxuna Adoniya,

xhor'esda Avitalee uxuna Şefatya,

⁵ yixhır'esdar Davudne xhunaşşee Eglayee uxuna İtream ıxha.

Davudus man gırgınbı dixbı Xevronee vuxha.

Avner Davudne suralqa ilğeç'e

⁶ Şaulnayıy Davudna nasıl siviyxəmee, Avneree Şaulne sural guc saa'a vuxha.

⁷ Şauluqa Ayyayna yiş Ritspa donana caariye yixha. İşboşetee Avnerik'le eyhen:

- Nya'a ğu, yizde dekkine caariyeyka g'ilexha?

⁸ İşboşetne mane cuvabıke Avneris geeb qəl vuxha, eyhen:

- Nya'a zı vas, Yahudaabişın sura aqqına xvaana vuk'ulyne vob? Zı g'iyna yiğniy yiğne dekkine Şaulne nasilen, mang'une hambazaaşın sura aqqı. Zı ğu Davudne xıyaqa quvu deş. Ğu həşde mane zəiyfal-alla yizde gardanaqa bınah giviyxhe!

⁹ Zı Davudus, Rəbbe mang'us k'ın g'assırıyn hide'eene, hasre Allahee Avnerne vuk'lelqa yiğbı alle'ecen!

¹⁰ Zı paççahıyvala Şaulne nasılıke g'avşu, Davudusqa qevles. Mana İzrailynayıy Yahudeyayna, Danile Beer-Şevalqamee*, paççah ixhes.

¹¹ İşboşetik'le man eyhenbı g'ayxımee, mana Avnerile qəyq'ən ıxhayke, mang'us alidghınıycad qeles dəxə axva.

¹² Qiyğa Avneree, Davudusqa cun insanar g'axuvu, eyhen:

- İn ciga şavunne vod? Qora, zınayıy ğu cuvab g'ats'ak'vanas. Qiyğa gırgınacab İzrail yiğne suralqa ts'its'aa'as zı vas kumag ha'asın.

¹³ Davudee eyhen:

- Geed yugda, zı vaka cuvab g'ats'ak'vanasın. Saccu ğu zasqa ı'qqəmee, vakasana Şaulna yiş Mikal ayre. Mana dena zasqa immayle.

¹⁴ Davudee, İşboşetısqa Şaulne dıxesqa cun insanar g'axuvu, eyhen:

- Zı vəş sunnat hıdı'ına Filiştinğançena gik'ul-alla zas Şaulee hiyvuna yizda xhunaşşe Mikal zasqa seek'al hee'e.

¹⁵ İşboşetee, insan g'axuvu, zəiyfa adamiysse Layişne dıxesse Paltielsee g'ayşes ileeka.

¹⁶ Məng'ı'na adamiy geşşe-geşşe Baxurımqamee xhunaşşeyqa qihna ayk'an. Maa'ad Avneree mang'uk'le eyhen:

- Yı'q'əlqa sak'le.

Manar siyk'alna.

¹⁷ Avner İzrailyne ağsaqqalaaşika yuşanxha, eyhen:

- Şos mısa ıkkannaniy vor, Davuduke şos paççah ha'as!

¹⁸ Həşde vuşde yik'eence ı'lğəən he'e! Rəbbe Davuduk'le dışdiy uvhu: «Zı Yizde nukarne Davudne xıleka, İzrail Filiştinaaşdeyiy gırgıne duşmanaaşine xıleñçe g'attivxhan haa'as».

¹⁹ Avneree man, hark'ın, Benyaminaaşik'led eyhen. Qiyğa İzrailynayıy Benyaminaaşde yik'eence ı'lğəən Davudus yuşan ha'asva, mana Xevronqa hayk'an.

* **3:10** *Danile Beer-Şevalqamee*: Dan eyhena şahar mane gahl İzrailyna nekke şimalılna şaharniy vob. Beer-Şeva eyhena şaharmee cühüt'yaaşine sahree, İzrailyna nekke canubulyna vuxha. «Danile Beer-Şevalqamee» İzrailyne k'anençe-qomaqqameeva eyhen ıxha.

²⁰ Xevroneeqa, Avnerika sacigee Davudusqa g'ayre (20) insan arayle. Davudee, Avnerisiy cune insanaaşis otxhun-ulyodğiy hele.

²¹ Avnerree Davuduk'le eyhen:

- Hasre zı hêşde hark'ın, gırgına İzrail yizde xəring'usqa, paççahısqa, saa'as. Ğunar manbışıka cuvab g'ats'ak'vne. Qiyğab vas nişşisiy vukkan, xəbvalla hee'e.

Məxüd ıxha Davudee Avner vuççud hidi'ı g'ekkana.

Yoavee Avner gek'a

²² Mane gahıl Yoav, Davudne insanaaşika däv'eençe sark'ıl eyxhe. Manbışe mebnıbışıke g'ayşuyn geed kar adayle. Mane gahıl Avner, Davudusse Xevronğançe ark'ın eyxhe. Davudee, Avner vuççud hidi'ı, g'aykkı ıxha.

²³ Yoav, gırgıne g'oşunuka sark'iling'a, mang'uk'le eyhen:

- Nerna dix Avneriy arı. Paççahee mang'uk vuççud hidi'ı, g'aykkına.

²⁴ Yoav, paççahne k'anyaqa qarı, eyhen:

- Ğu hı'iyın kar hucoone? Yiğne k'anyaqa Avnerniy'e arı? Ğu nya'a mana g'aykkı? Hêşde mana ark'ınna.

²⁵ Vak'lecar Nerna dix Avner ats'ana. Mang'vee vas horbı ha'asva, yiğın hark'ın-qaraylen cigayiy ğu g'ecen işbı ats'axhxhesvacar arı ıxha.

²⁶ Yoav Davudusse qığeç'umee, mang'vee Avnerıqa qihna cun insanar g'uxoole. Manbışer Avner Sira eyhene kahrızısse yı'q'əlqa sak'al ha'a. Davuduk'le man ats'acad eyxhe deş.

²⁷ Avner Xevronqa sak'imee, Yoavee cona q'öyrecab, yuşan haa'asın xhinne, mana şaharne akkabışıyle aqa akkyayhe. Qiyğad cune çocul Asahelil-alla, mang'une vuxhnes g'ilincıqa ı'xı', gek'ana.

²⁸ Davuduk'le, man ats'axhxhamee, eyhen:

- Rəbbine ögil Nerne duxayne Avnerne ebal-alla, mısacab zaliy yizde ölkal bınah aaxvas deş.

²⁹ Havaasre mana bınah Yoavılqayiy mang'une xızanılqa vuxhecen. Hasre Yoavne nasılee maşıka gyatsts'ıyn ı'xnabınana insan deşda, əsaka iykarna insan deşda, g'ilincıke qek'ana insan deşda, mıssıncıka qek'ana insan deşda gah mooxhecen.

³⁰ Yoaveeyiy cune çocoe Avişayee Avner gek'ana. Manbışe mana cona çoc Asahel Gıveonee əlyhəəne däv'ee gik'uynçıl-alla gek'a.

³¹ Qiyğa Davudee Yoavık'leyiy cune k'anene insanaaşik'le eyhen:

- Tanalınbı qıt'axxı, palanbı ale'e, Avnerneme gyaaşe.

Avner qıkkek'ane mığırırqa qihna vuc paççah Davud ayk'an.

³² Avner Xevronee k'eyxha. Paççah mang'une nyuq'vnel oo axtıra geşşena. Mang'uka sacigee milletıd geşşen.

³³ Paççah Davud Avnerne nyuq'vnel oo inva eyhe-eyhe geşşu:

Avner məxür, g'eliqqa huvu, gik'as dexheyiy.

³⁴ Yiğın xıleppi ayt'ıl ıxha deş,

G'elybışısıb zıncır üvxü vuxha deş.

Ğu sixnareeşine ögil qukkyoyk'alan xhinne qukkyork'ul.

Manva uvhumee, millet meed Avnerneme gyaaşen.

³⁵ Qiyğa manbışın gırgınbı abı, Davudee, exha qıxhesse, kar oxhıneceva mana ittunçıl aqqaqqa ıxha. Davudeeme, k'ın g'assır, eyhen:

- Veriğ k'yooçesse, yizde ghalek gıney, medın kar set'veene, havaasre Allahee zalqa ver ablee'ecen!

³⁶ Milletik'le paççahee ha'an g'acu, man gırgın manbışde yik'eençe eyxhe. Paççahee ha'an gırgıncad milletıs ikkiykanan.

³⁷ Mane yiğil gırgıne milletik'leyiy gırgıne İzrailik'lecad ats'axhhen, Nerna dix Avner paççahee gidek'u ıxhay.

³⁸ Paççahee cune insanaaşik'le eyhen:

– G'iyna İzrailee xərna, qıvaats'ına insan qik'uva ats'a dişde?

³⁹ G'iyna zı g'əyxı'na paççahır ixheene, zaqa guc k'ilyba vob. Tseruyayn dixbı, Yoaviy Avişay, zale nimee vuxhee gucuka vob. Havaasre Rəbbe pisvalla haa'ang'us, haa'ane pisvallays sik'i heleben!

4

İşboşet gek'ana

¹ Şaulne duxayk'le İşboşetik'le, Avner Xevron eyhene şaharee gik'uva ats'axhxhamee, mang'us zeze ooxha. İzrailin milletid man g'ayxhı qəyq'ən giyğal.

² Şaulne duxayqa İşboşetıqa q'öyre cune destebıŝda xərna ıxha. Manbı Benyaminaaşınbı vooxhene Beerotğançene Rimmonun dixbı vuxha. Manbışde sang'un do Baana, mansang'unud Rexav ıxha. Beerot vucub Benyaminaaşınacab vuxha.

³ Beerotbı Gittayimeeqa heepxı qabı vuxha, g'iyniyne yiğilqameeyib* manbı maa'ab menne cigaynbı xhinne aaxva.

⁴ (Şaulne duxayqa Yonatanıqa q'öyudsana g'el k'aana Mefiboşet donana dix ıxha. İzre'elyğançe Şauliy Yonatan gyapt'ıva xabar qabımee, mang'uqa xholle sen ıxha. Mane k'ining'uqa ileekang'vee mana mançe alyart'u, zaara heexvava, gade xılence g'a'araççe mang'un g'elybı hayq'var.)

⁵ İşboşetee yı'q'ı'hna manzil haa'amee, Beerotğançene Rimmonun dixbı Rexaviy Baana yəqqı'l gyabak'va. Manbı pırane gahıl qabı mang'une xaasqa hiviyxhar.

⁶⁻⁷ İşboşet cune gozee tyulee g'alirxhu eyxhe. Rexaviy cuna çoc Baana suk alyabat'anbı xhinnee xaaqa ikkeepç'ı, mang'une vuxneeqa xincal hi'yxə. Qiyğab vuk'ul g'ats'pk'ın, vucub alyapt'ı, mançe heebaxanbı. Xəmvolle manbı Arava eyhene qadaalyne yəqqı'le k'ena avayk'ananbı.

⁸ İşboşetna vuk'ul manbışe Xevroneeqa Davudne k'anyaqa abı, paççahık'le eyhen:

– İna Şaulne yiğne duşmanna duxayna İşboşetna vuk'ul vob. Mane Şaulsniy ğu gik'as ikkan. G'iyna Rəbbe, yişde xəring'ul – paççahıl-alla Şaulukeyiy cune nasılıke in hı'ı, qəl qığavhu.

⁹⁻¹¹ Davudee Beerotğançene Rimmonne dixbıŝıs Rexavisiy cune çocus Baanays inəxdın alidghıniy qele:

– Zı Tsiklageenang'a culygena ixheene zas yugna xabar ana insanniy arı: «Şaul qik'unava». Zı mançil-allar mana aqqı gik'as alikkı. Mang'vee zas abıyne xabarı mukaafat mang'us man ıxha. Həŝde karai'dəən insanar qopkune insanne xaaqa ikkeepç'ı, mana cune tyulee gik'uyng'a, şosqa nəxüdiy qöö, zı mang'una eb ç'iyel g'alepç'ı, manbı ç'iyene aq'val gidyapt'ı g'alyaa'aye? Zı gırgınçike g'attixhan ha'ane Vorne Rəbbilqan k'ın ixhen məxdın kar ixhes deş!

¹² Davudee cune insanaaşılqa əmr haa'a, manbışeb manbı avqu gyabat'anbı. Qiyğad manbışın g'elybıyiy xıleppı gyatxı, Xevroneene xhyan səəne cigayne k'ane k'eyxə. İşboşetna vuk'ulyub alyapt'ı, Xevroneene Avnerne nyuq'vneeqa k'evxhu.

* **4:3** g'iyniyne yiğilqameeyib: in kitab otk'uning'vee kitab ok'anassencad gahbı eyhe ıxha.

5

Davuduke bıkrne İzrailyna paççah eyxhe

¹ İzrailin gırgın nasılıbı Xevronqa Davudne k'anyaqa abı inəxüd eyhe:

– Şi vaka sa milletınbı, sa ebanbı vob.

² Şenke yişda paççah Şaulnang'a, ğucabniy İzrailybı däv'eeqa vukku qavaylenbı. Rəbbe vak'leniy uvhu, ğu Cune milletis çobaniyvalla haa'as, şı vuk'lek vukkeekana ixhes.

³ İzrailin gırgın ağsaqqalar Xevronqa paççah Davudne k'anyaqa abayle. Paççahee maa'ad Rəbbine ögil manbışika cuvab g'ats'ayk'van. Ağsaqqalaşe Davud İzrailyna paççah ixhecenva mang'ulqa q'ış qadağva.

⁴ Davud paççah eyxheng'a mang'uqa xhebts'al (30) senniy vod. Mang'vee İzrailis yoq'ts'al (40) senna paççahiyvalla haa'a.

⁵ Davudee, Xevronee Yahudays yıghıllı sennayiy yixhıble vazna paççahiyvalla haa'a. İyerusalimeençeb mang'vee bıkrne İzrailisiy Yahudays xhebts'ale xhebille (33) senna paççahiyvalla hav'u.

Davudee İyerusalim avqaaqqa

⁶ Paççahiy cun insanar İyerusalimqa hapk'ın, maane avaalacab vooxhene Yevusbışılqa k'yoohar. Yevusbışe Davuduk'le eyhen:

– Vasse inyaqa ikkeç'es əxəs deş. Ğu inyaqa areene yişde bı'rq'ı'nıbışisser, k'aanbışisser ğu inençe g'e'eşşes əxəsda.

Manbışısqa məxüd qöö ıxha, Davudusse mane şahareeqa ikkeç'es əxəs deş.

⁷ Davudee maana Sion eyhena g'ala avqaaqqana. Həşde mançik'le «Davudna Şaharva» eyhe.

⁸ Davudee mane yiğil eyhen:

– Vuşuyiy Yevusbışılqava arı, hasre xhyan qööne tuneleençe ilğeç'u qoracen. Məxüb şu Davud g'imece eyxhene «bı'rq'ı'nıbışileyiy k'aanbışile» ğameepxhes.

Həşde dişe eyhe: «Bı'rq'ı'nayiy k'aana xaaqa ikkeepç'es deş».

⁹ Davud mane g'aleecar axva, mançil-allad mane g'alayk'le Davudna Şaharva eyhe. Mang'vee g'alayn hiqiy-alladın cigad Millo eyhene tepaysqamee adın cigad ali'ı qa'an.

¹⁰ Xəəna G'oşunbışda Rəbb Davuduka ıxhal-alla, mang'una guc yiğ-yiğile hexxooxhe vuxha.

¹¹ Sur eyhene şaharne paççahee Xiramee, Davudne k'anyaqa cun insanar, sidırne yiven os, osanayiy g'ayeyna iş haa'as vəəxən insanar g'uxoole. Manbışe Davudus saray alya'a.

¹² Manke Davuduk'le ats'axhxhen, Rəbbe vuc İzrailyna paççah hı'ı, cuna paççahiyvallab axtı qav'u.

Davudun mansa dixbi

¹³ Davud Xevronğançe İyerusalimqa qarıyle qiyğa, mang'vee cus mançe mebin xhunaşşeriy caariyebi haa'a. Manbışeb Davudus dixbiyiy yişba vuxooxa.

¹⁴ Mang'us İyerusalim vuxhayne dixbışın do bı inbı vod: Şammua, Şovav, Natan, Sileyman,

¹⁵ İvxar, Elişua, Nefeg, Yafia,

¹⁶ Elişama, Elyada, Elifelet.

Davud Filiştinaaşile ğamexhe

¹⁷ Filiştinaaşik'le g'iyxhen, Davud İzrailyna paççah ha'asva mang'ulqa q'ış qadğu. Manke manbışın gırgınbı Davud t'abal ha'asva avayk'an. Davuduk'le man ats'axhxhamee, yı'q'əlqa g'aleeqa siyk'al.

18 Filiştinarıb Refaimne q'adaalilqa qabı, maa'ab aaxva.

19 Davudee Rəbbike qiyghanan:

– Zı Filiştinaaşika səyxene? Ğu manbı yizde xılyaqa qevlesınbıne?

Rəbbee Davuduk'le eyhen:

– Ho'o, hoora səyxə, zı manbı yigne xılyaqa qıdevu g'alepçes deş.

20 Davud Ba'al-Peratsiməeqa arı, Filiştinar gyapxı-gyapt'ı, eyhen:

– Selin çine ögeedın kar haq'var hiyxvər ha'an xhinnee, Rəbbeeyib yizde ögiylin duşmanar oot'al-ooxal hav'u.

Mançil-allad mane cigayn do Ba'al-Peratsim (*ot'al-oxal ha'ana iyesiy*) giyxhe.

21 Filiştinar heerpı əlyhəəmee, con byuttyar maa'adcad g'alya'a. Davudeeyiy cune insanaaşed man byuttyar sı'ı, qıkkəkkanbı.

22 Filiştinar meeb Refaimne q'adaalilqa abı, maa'ad çadırbı giyxə.

23 Mançinemee Davudee Rəbbike qiyghan, Rəbbeeyid Davuduk'le eyhen:

– Ts'erriykecar manbışde ögilqa qıgmeç'e. Yı'q'əle apk'ın, totan yivarnane surale manbışılqa k'yoohe.

24 Totane yivaaşine q'ombışile g'elybışın sesbı qöö gidğılmeə, ğu zaara i'ğiykre. Filiştinaaşde g'oşunukun ha'asva, mane gahıl Rəbb yigne ögil əlyhəəs.

25 Davudee gırgın, Rəbbee cuk'le uvhuyn xhinnee ha'a. Mang'vee Gevayeənçe Gezereeqa hivxharasdee cigeəqamee Filiştinar gyabat'a ıxha.

6

Davudee Rəbbina q'utye İyerusalimeeqa savaak'al haa'a

1 Davudee İzrailığançe meer yugna, siyxənə xhebts'al aazır (30 000) insan g'əyxı', saa'a.

2 Davud, Yahudeene Ba'ala eyhene şahareənçe Allahna q'utye* qavaalesva, cune insanaaşika sacige maqa ayk'an. Mana q'utye Rəbbine doyul vuxha. Mane q'utyel oo keruvar† ıxha. Xəəne G'oşunbışde Rəbbina taxt mane keruvaaşıl oo vuxha.

3 Allahna q'utye ts'enne daşk'eeqa alivxhu, Avinadavne tepalyne xaənçe qığaahana. Daşk'ad Avinadavne dixbışe Uzzayeeyiy Axioyee he'ekka ıxha.

4 Manbışe Allahna q'utye daşk'eeqa gyuvxhu qığaaha. Q'utyeyne ögiylir Axio ayk'an.

5 Davudur, gırgın İzrailin milletid giranne osake hı'iyın t'ampırbı, lirabı, dafbı, medın aalyatbı əlixı', Rəbbine ögil şadba mık'ar hı'ı.

6 Naxonne attayle i'lgəəmee, yatsbı qaçayxaranbı. Uzzeeyib xıl hotku, g'ı'moxhacenva Allahna q'utye avqaaqqa.

7 Rəbbina Uzzalqa qəl avqaaqqa, mang'vee hı'rmat deşvaala hav'uva mana maacar i'xı' gek'ana. Uzza Allahne q'utyeyne k'ane qek'a.

8 Davudus, Rəbbee Uzza gik'uva qəl vooxhe. Mane cigayn do g'iyıniyne yiğilid‡ Perets-Uzza (*Uzzayn qik'uy*) vod.

9 Mane yiğil Davud Rəbbile qərq'ı'n, eyhen:

– Zasqa Rəbbina q'utye nəxüb ables vooxheye?

10 Davudus Rəbbina q'utye cusqa, Davudne Şahareeqa quvkees vukkiykan deş. Mang'vee mana Gatğançene Oved-Edomne xaaqa quvkees ulyookka.

11 Rəbbina q'utye xheyible vazna Oved-Edomne xaa aaxva. Rəbbee Oved-Edomusub, mang'une xizanısıb yugna barakat hoole.

* **6:2** Allahna q'utye: Allahee ina q'utye he'eva Mısa peyğambarık'le uvhu. Man Allah cune milletne yı'q'nee vor eyhen işaaratniy vod. Mane q'utye g'ayebışde ooad otk'unin Allahın əmrbiniiy havacənbı. † **6:2** Keruvar: xilibınan malaakar vob. Rəbbine q'utyel oo q'ölle k'inəğəyken keruv ıxha. ‡ **6:8** g'iyıniyne yiğilid: in kitab otk'uning'vee kitab ok'anassencad gahbı eyhe ıxha.

¹² Paççah Davudulqa «Rəbbe Oved-Edomne xizanıb, mang'une gırgıne karasıb Allahne q'utyel-alla barakat huvuva» hixhar ha'a. Manke Davud Oved-Edomne xaaqa hark'ın, mançe Allahna q'utye cun do huvuyne Davudne şahareeqa şadba qavayle.

¹³ Rəbbina q'utye haaqqanbişe yixhnəqqees g'el qittumee, Davudee sa yats'iy tavulyna q'ıka gyook'a.

¹⁴ Davudee katanıken ileylıǵ ali'ı, Rəbbine ögil vəəxəxüb g'oyk'al-ulyoyk'al mık' haa'a.

¹⁵ Davuduka sacıgee gırgıne İzrailyne milletın şadvalın ts'irbı ha'a-ha'a, şeypur r'lyviyxə Rəbbina q'utye quvkeeka vuxha.

¹⁶ Rəbbina q'utye Davudne Şahareeqa quvkekkamee, Şaulna yiş Mikal g'uleençe ileeka yixha. Məng'ı'k'le paççah Davudee Rəbbine ögil g'oyk'al-ulyoyk'al mık' haa'a g'avcumee, məng'ee mana k'ap'ik'ile avqa qa'a.

¹⁷ Rəbbina q'utye qabı, Davudee mançinemee g'üvxüyne çadrene ab, çisva qav'uynə cıgeeqa giviyxhe. Davudee Rəbbine ögil gyoxhxhan ha'aniy medın q'urbanbı allya'a.

¹⁸ Davudee q'urbanbı alli'iyə qiyǵa, milletıs, Xəəne G'oşunbişde Rəbbine doyuə xayir-düə hoole.

¹⁹ Qiyǵa mang'vee İzrailyne milletne adameeşisib, yadaaşisib gırgıng'uscab sa gıney, sık'ınin çuru, sa ts'ets'ib qooqqune t'imilena hoole. Mançeb gırgınbı xaybişeeqa siviık'al.

²⁰ Davud cune xaabınbişis xayir-düə hevlesva xaaqa sak'imee, Şaulna yiş Mikal mang'une ögilqa qıǵeyç'u, eyhen:

– İzrailyne paççahee g'iyna vuceecar-vuc nəxür haguna! Mana cune in-sanaaşineyiy cune g'ulluxçiy içeeşine ögil bəç'ər xhinne ts'ele qıxha.

²¹ Davudee Mikal'le eyhen:

– Zı man Rəbbine ögil hı'ı. Mang'vee zı yiǵne dekkıneyiy mang'une bıırne nasıləne cıgee g'əyxı', Cune milletıs, İzrailybişis, xərna hı'ı. Zı inçile qiyǵar Rəbbine ögil şadxhesda.

²² Zı yizde ulene ögil sık'ırar uleke g'a'ayxhasda. Ğu eyhene g'ulluxçiy içeeşemee zı axtı qa'as.

²³ Şaulne yişşeeqa, Mikalıqa, qiyk'asde yiǵılqamee uşax eyxhe deş.

7

Allahee Davudus cuvab hele

¹ Paççah cune sarayeeqa sarımee, Rəbbe mang'us cune hiqiy-allane duşmanaaşike macal hele.

² Mane gahıl paççahee Natan donane peyǵambarık'le eyhen:

– İlekke, zı sidırne gıranne yiveke ali'iyne sarayee axva, Allahna q'utyemee çadıree* vob.

³ Natane paççahık'le eyhen:

– Rəbb vaka vor, hoora yiǵne yik'eedın he'e.

⁴ Mane xəmdə Rəbbe Natanık'le inəxdun cuvab eyhe:

⁵ – Hark'ın yizde nukarık'le Davuduk'le eyhe, Rəbbe inıd eyhe: «Ğune, Zı axvasın, Zsın xav alya'as?

Ş 6:14 *Katanıken ileylıǵ*: kaahınaşe tanalqa alya'an kar ıxha. * 7:2 *çadır*: inyaa Allahne muq'addasne çadırene hək'ee eyhe. İzrailybi, Misirǵançe qıǵeepç'iyə qiyǵa, Allahee manbişik'le muq'addasna çadır hee'eva eyhe. Manbı sahree vuxhaylette manbişe mana çadır coka r'ǵviykar ha'a vuxha. Mana çadır işaarat vuxha, Allah cone yı'q'nee axvava. Mane muq'addasne çadırne ögil İzrailybişe Allahıs q'urbanbı gyaat'a, r'bəədatbınıy ha'a. Qiyǵab Davud peyǵambarne gahılıb mana İyerusalimeeni vob.

⁶ İzrailıy bı Misirğançe qıǵav'uyne yiǵile, g'iy niyne yiǵılqamee Zı nenecar xaa axu deş. Zı nyaqa ark'inee, Yizde çadiree axu.

⁷ Zı gırgıne gahbışilycar İzrailıyne milletıka sacıgee i'ǵiykır. Zı mısacad İzrailıyne milletna haa'ane ç'ak'ınbışik'le uvhu deş: „Zas sidrıke xav ale'e“».

⁸ Həşde Yizde nukarık'le Davuduk'le eyhe, Xəəne G'oşunbışde Rəbbe inıd eyhe: «Zı ğu vəq'əbı uxhiyxhane cigabışeence qarı, vake İzrailis xərna hı'ı.

⁹ Ğu hark'inne gırgıne cigabışee, Zı vaka ıxha. Yiǵne ögiylin duşmanar oot'al-ooxal hav'u. Həşded yiǵın do menne qıvaats'ıyne insanaaşın do xhinne qıvaats'a'asın.

¹⁰⁻¹¹ G'iy niyke şaqa cone cigabışee gyuv'recenva, şavaacabıb manbı mançe i'ǵviykar hımaa'acenva, Zı yizde milletne İzrailıynemee sa cıga qa'as. Zı haakimar milletın ç'ak'ınbı xhinne gyuvxhuyn'g'a, qəlnane insanaaşee manbı hooç'ang'ooç'ananbıniy. Həşde məxdın kar ixhes deş: Zı vas duşmanaaşine xılence rəhətiyvalla hevles.

Vake g'abıynbı paçcahar vuxhesva, Rəbbe vak'le g'ayxha'a.

¹² Yiǵna i'mı'r ç'əvuvxhamee, ğunar yiǵne dekkaaşısqa ark'inmee, yiǵne cigeeqana yiǵna dix ha'as. Zı mang'una paçcahiyvalla it'umba haa'as.

¹³ Mang'vee Yizde doyulyun xav alya'as. Zınab mang'una paçcahiyvalla gırgıne gahbışıs it'umaa'asda.

¹⁴ Zı mang'unemee Dek ixhes, manar Yizdemee dix ixhes. Mang'vee bınah hav'umee, Zı mang'us, insanaaşee cone uşaxaaşıs caza hoolena xhinnena, caza hevles.

¹⁵ Zı mang'uke Yızda badal dyooxhena yugvalla, Şauluke g'avşuna xhinne, g'avşes deş.

¹⁶ Zı məxüd ha'as yiǵna nasılıb, yiǵna paçcahiyvallab gırgıne gahbışıs vuxhes. Yiǵna paçcahiyvalina taxtıb gırgıne gahbışısca vake g'abıynbışısne vuxhes».

¹⁷ Natanee gırgın Allahee haguyn Davudus yuşan ha'an.

Davudna düə

¹⁸ Paçcah Davud Allahne çadireeqa ikkeç'u, Rəbbine ögil gyu'ur eyhen:

– Ay Xudaavanda Rəbb, zı vuşune vor, yızda nasılıb şavnane vob, Ğu zı inimee axtı qı'ı?

¹⁹ Ya Xudaavanda Rəbb, Yiǵne ulesqa manıd k'ılda qadı, Ğu zake g'abıynbışde vuk'lelqa qalesınıd uvhu. Xudaavanda Rəbb, inıd insanaaşınemee i'brat ixhes.

²⁰ Davudusse medın Vak'le hucoo eyhes əxəyee? Ya Xudaavanda Rəbb, Vak'lecar zı, Yiǵna g'ul, ats'ana!

²¹ Ğu in gırgın ç'ak'ın işbı, Yiǵne cuvabnemee, Vas ıkkənəxüd zak'le hagvasdemee hı'ı.

²² Ğu nimeecar Xərrayiy, ya Xudaavanda Rəbb! Şak'le yişde k'ırıbışika g'ayxhı, Vak akarana sacar deşda, Vale ğayrı Allahır deşda.

²³ Yiǵın İzrail millet xhinnen, ç'iyene aq'val, medın millet vodunne? Ğu manbı Misirğançe qıǵavhu, gattivxhan hav'u. Yiǵın do ats'axhxecenva Ğu manbışde ögil ç'ak'ın əlaamatbı hagu, ç'ak'ın işbı g'acu. Manbışike Vas millet ha'asva, Ğu manbışde ögiylin milletbıyiy manbışın allahbı g'e'epşi.

²⁴ Gırgıne gahbışıs Ğu İzrailike Vasın millet hı'ı, Ğunar, Rəbb, manbışda Allah ıxha.

²⁵ Həşdiyle, Ya Rəbb Allah, zasiy zake g'abıynbışıs huvuyn cuvab həməxüd he'e, gırgıne gahbışıs axvecen. Gırgınıd hasre Ğu eyhəxüd ixhacen.

²⁶ Hasre insanaaşe «Xəəna G'oşunbışda Rəbb İzrailyna Allah vorva» uvhu, Yiğın do gırgıne gahbışis axtı qe'ecen! Yiğne g'uluna, Davudna nasılıb Yiğne ögil havaasre it'umba ulyoozrecen.

²⁷ Xəəna G'oşunbışda Rəbb, İzrailyna Allah, Ğu man zak'le hagu, uvhuyn: «Yiğna nasıl it'umba vuxhes». Mançıl-alla zı yik' hı'ı Vas məxübna düə hav'u.

²⁸ Ya Xudaavanda Rəbb, Ğu Allah vorna, Yiğın cuvabıd qotkuyn vod. Ğu həşde Yiğne g'ulus ina yugna xabar huvu.

²⁹ Gırgıne gahbışıl Yiğne ögil vuxhecenva, Yiğne g'ulune nasılıs xayir-düə huvuy Vasqa yugda qalecen. Ya Xudaavanda Rəbb, Ğu məxdın cuvabniy huvu. Yizde nasılın Yiğne xayir-düəyka gırgıne gahbışisda xayir-düə alept'ecen!

8

Davud İzrailyne duşmanaaşile ğamexhena

¹ Mançile qiyğa Davud Fılıştinaaşile ğamxha, manbı cus vukkanəxüb vuk'lek vukkeeka. Manbışde xılence Meteg-Ammahıb g'ooşena.

² Qiyğa Davud Moavbışiler ğamexhena. Mang'vee manbı ç'iyelqa g'alyapk'as alivku, baağıka ulyoopku, manbı xhebne desteeqa bit'al ha'a. Xhebne desteyna q'öble deste mang'vee gyabat'anbı. Sa destemee mang'vee g'ookana. Moavbı Davudus nukarar vooxhe, mang'us nalok'bı qele giviyyəğal.

³ Tso vayna paççah eyxhena Rexovna dix Hadadezer, Fərat eyhene damayne hiqiy-alladın cıga meed cune xılyaqqa alğahasva arayle. Maa'ar Davud mang'ule ğamexhena.

⁴ Davudee Hadadezerna aazırıy yighıd vəş (1 700) balkanılıyna, g'ad aazırır (20 000) hoyhar arına esker aqqaqqa. Mang'une balkanaaşına vəş Davudee cus avqu, axuyne daşk'ayk qı'iyne balkanaaşınid g'elin damarbı gyatxas ilekka.

⁵ Damask vooxhen Arambı Tso vayne paççahıs Hadadezerıs kumagıs abımee, Davudee manbışda g'ayeq'vəd aazır (22 000) insan gek'a.

⁶ Davudee Damask vooxhene Arambışde ölkee cun g'oşunbı ulyozar ha'a. Mang'vee manbışike nukarar haa'a, manbışe Davudus nalok'bı qele giviyyəğal. Davud nyaqa hark'ıneeyir, Rəbbeə mana ğama'ananiy.

⁷ Mang'vee Hadadezerıne insanaaşın k'ınəəğəken g'alxanbı alyaat'u, İyerusalimqa qadayle.

⁸ Paççah Davudee, Hadadezerne Betaxiy Berotay donane şaharbışeənçe geed yez adayle.

⁹ Xamatne paççahık'le Toik'le Davud Hadadezerne gırgıne g'oşunulecar ğamxhava g'iyxhe.

¹⁰ Hadadezereə hammaşee Toika döv'ə haa'a vuxha. Hadadezerile ğamxhava Davud nəxüriyva qiyghanas, sayır mana tabrik ha'asva paççah Toiyee dix Yoram mang'une k'anyaqa g'ixele. Yoramee Davudus k'ınəəğəyn, nuk'rayn, yezan karbı adayle.

¹¹ Paççah Davudee in cus adıyn k'ınəəğəyken, nuk'rayken, yezaken, vucee menne milletbışike g'ayşuyn karbı Rəbbis g'iysar.

¹² Mang'vee Edombışike, Moavbışike, Ammonbışike, Fılıştinaaşike, Amalekbışike g'ayşuyn karbı Rəbbis g'iysar. Davudee Tso vayne paççahısse Rexovna dix eyxhene Hadadezerıssed g'ayşuyn karbıd Rəbbis g'iysar.

¹³ Davudee Q'evane q'aadalil Edombışda yits'ımoled aazır (18 000) insan oot'al-ooxal hı'ı siyk'almeə, mana gırgıng'uk'le ats'axhxhena.

¹⁴ Edomne gırgıne suralqa mang'vee cun g'oşunbı ulyoozar hı'ıyle qiyğa, Edombı mang'un g'ular vooxhe. Davud nyaqa hark'ıneeyir Rəbbeə mana ğama'ananiy.

Davudee gyuvxhiyn ç'ak'ınbı

¹⁵ Davud İzrailynacar paççah eyxhe. Mang'vee millet qotkuda vuk'lek ikkekka, gırgıngunemeeyir mana qorkura ıxha.

¹⁶ Tseruya donane zöiyfayna dix Yoav g'oşunna xərna ıxha. Axiludna dix Yehoşafat taarix oyk'anna ıxha.

¹⁷ Axituvna dix Tsadokiy Evyatarna dix Aximelek kaahinar vuxha. Seraya mirza ıxha.

¹⁸ Yehoyadayna dix Benaya Keretbışdayiy Peletbışda* xərna ıxha. Davudun dixbı kaahinar vuxha.

9*Davudee Mefiboşetıs yugvalla haa'a*

¹ Davudee eyhen:

– Şaulne nasılana üç'ürna axuna vornane? Yonatanneme, zı mang'us yugvalla haa'as.

² Şaulne nasılıs g'ulluxçiyvalla haa'ana Tsiva donana sa insan ıxha. Mana Davudne k'anyaqa qoyt'al, paççahee mang'uke qiyghanan:

– Tsiva ğune vor?

Mang'vee eyhen:

– Ho'o, yızda xərna, zı vorna.

³ Paççahee eyhen:

– Şaulne nasılence saxheyir üç'ürna insan vornane, zı mang'us Allahne yəqqee yugvalla haa'ayiy?

Tsivee paççahıs alidghıniy qele:

– Ho'o, Yonataniqa q'öyudsana g'el k'aana dix vor.

⁴ Paççahee mang'uk'le eyhen:

– Həşde mana nyaane vor?

Tsivee paççahık'le eyhen:

– Mana həşde Lo-Devar eyhene şaharee, Ammielyne duxayne Makirne xaa vorna.

⁵ Paççah Davudee insan g'axuvu, Lo-Devarğançe Makirne xaançe Mefiboşet cusqa ayra'a.

⁶ Şaulna neva, Yonatanna dix eyxhena Mefiboşet Davudne k'anyaqa arı, mang'us hı'rmat gyuvxhu, k'yoyzarna. Davudee ona'an:

– Mefiboşet!

Mang'vee «Zı, yiğna nukar, inyaa vorva» alidghıniy qele.

⁷ Davudee mang'uk'le eyhen:

– Qı'məyq'ən, yiğne dekkıne Yonatanneme, zı vas yugvalla hidyav'u g'alerçes deş. Yiğne q'əsde dekkın Şaulun gırgın cigabı zı vas sak'al ha'as. Ğu gırgıne gahbışil yızde sufranile otxhuniy oxhanas.

⁸ Mefiboşet Davudus k'yorzul, eyhen:

– Nya'a, zı, yiğna g'ul, vuşune eyxhe? Ğu, zına xhineene qivk'une xvaana haa'a?

⁹ Paççahee Şaulna g'ulluxçiy Tsiva qort'ul, eyhen:

– Şaulniy mang'une nasilen gırgın kar, yiğne xəring'une nevaysqa quvu.

¹⁰ Yiğne xəring'une nevayn cigabı ğunayiy yiğne dixbışeyiy yiğne nukaraaş mang'uneme ezu-qiyşalas. Şagavid mang'usqa qeles, mang'uqa oxhanasın kar ixhecenva. Vuşde xəring'une nevee, Mefiboşetee, gırgıne gahbışil yızde sufranile kar oxhanas.

(Tsıvayqa yıtsıxhvayre (15) dixıy g'ayrer (20) nukar vor.)

¹¹ Tsivee paççahık'le eyhen:

* **8:18 Keretbiyiy Peletbı:** ine milletne insanaaş paççahıs g'aravuliyvalla haa'a vuxha.

- Yizda xərna, paççah, ğu uvhuyn ğırgın zı, yiğne g'ulee, ha'asın.
Mefiboşetee, paççahne dixbişde sang'vee xhinne, Davudne sufranile otxhuniy oyxhan ıxha.

¹² Mefiboşetıqa sa k'inna Mika donana dix ıxha. Tsivayne xaabın ğırgınbı Mefiboşetın nukarar vuxha.

¹³ Mefiboşetee paççahne sufranile kar otxhan ıxhayke, mana mançile qiyğa İyerusalimee axva. Mang'un q'öyudsana g'el k'aada ıxha.

10

Davud Ammonbişileyiy Arambişile ğamexhe

¹ Sabara ğahile Ammonbişde paççah qek'a. Mang'une cıgee paççah mang'una dix Xanun eyxhe.

² Davudee eyhen:

- Dekkee zas badal dyooxhena yugvalla hav'uva, zınab mang'une dıxes Xanunus yugvalla haa'as.

Davudee cun insanar Naxaşne duxayne Xanunne k'anyaqa, dekkıs baş-sağlığıvalla hevles g'uxoole. Davudun insanar Ammonne ölkeeqa qabı hipxırmee,

³ Ammonbişde ç'ak'ınbişe cone xəring'uk'le Xanunuk'le eyhen:

- Vak'le hıməxüdməde ats'a, Davudee baş-sağlığıvalla hevles insanar yiğne dekkıs hı'rmatneməene g'uxoole? Davudee yiğne k'anyaqa insanar şahar uleke alğaahas, mana vaats'a vuxha, qiyğab hı'ğəəkar haa'as g'axuvu!

⁴ Xanunee Davudun insanar avqu, manbişin saqqalrı suralqamee, tanalqa ali'iyın karbıd avğançe gıviy'arne cıgeeqamee gyatxas ilekka. Qiyğab mang'vee manrı cone xaybişeeqa yəqqı'l haa'a.

⁵ Man kar Davudus yuşan hı'imee, manrı naşvalın habat'ava, Davudee manbişde ögilqa insanar g'uxoole. Paççahee eyhen:

- Saqqalrı aleesmee Yerixoyee aaxve, qiyğa savk'le.

⁶ Ammonbişik'le co Davudne ulele gyapk'ı g'ooce. Manke manbişe Bet-Rexoveeneyiy Tsova eyhene cıgeene Arambişike cos g'ad aazır (20 000) hoyharna esker pılıke kumagıs qot'alecenva insanar g'uxoole. Manbişe Maaka eyhene cigayna paççah aazırne (1 000) insanıka, sayır Tov eyhene cıgeençe yits'ıq'vəd aazır (12 000) insan qoyt'al.

⁷ Davuduk'le man ats'axhxhamee, Yoavıka ğırgın yugba sıç'ookan cehilyarnana g'oşun mang'ul ooqa g'uxoole.

⁸ Ammonrı qığeepç'ı, şaharne akkabışde ögil saç'uvkasınrı xhinne gıviyk'an. Tso-vayniy Rexovın Arambı, Tov eyhene cigayneyiy Maaka eyhene cigayne insanaaşıka qığeepç'ı, g'ab curayba ulyoozar.

⁹ Yoavık'le cune g'oşunne ögiyleyiy yı'q'əle duşmanar ğipk'ın g'avcumee, mang'vee İzrailyne ğırgıne g'oşunuke yugun ğəvxüyn cehilyar curav'u, Arambışde ögilqa gıviyk'an.

¹⁰ Avxuyne insanaaşılqar cuna çoc Avişay xərna ğıxhxhı, manrı Ammonbişde ögiyl gıviyk'an.

¹¹ Yoavee Avişayık'le eyhen:

- Arambı zale gucuka vuxheene, ğu zas kumagıs ayre. De'eş, Ammonrı vale gucuka vuxheene, zı vas kumagıs ayres.

¹² Yik'eka ixhe. Qora, yişde milletnemee, yişde Allahne şaharbişdemee, yişda adamiyvalla haagvas. Hasre Rəbbeyid Cusqa neniş yugda qöö, man he'ecen.

¹³ Yoaviş mang'una g'oşun Arambişıka sıç'ookka ğıbğılmee, Arambı Yoavne ögiyle heebaxanı.

14 Ammonbışik'le Arambı heebaxa g'avcumee, coyub Avişayne ögiyle heepxı, şahareeqa ikkeebaç'e. Ammonbışikan saç'ivkuy ç'əvxhamee, Yoav İyerusalimqa siyk'al.

15 Arambışik'le co İzrailybışile avub aaxva g'avcumee, manbı sacigeeqa savayle.

16 Manbışde paççahee, Hadadezeree, insan g'axuvu, Fərat eyhene damayne şene aq'valin Arambı däv'eeqa qığaa'a. Manbıb Hadadezerne g'oşunne xəring'uka, Şovakıka, sacigee Xelam eyhene şahareeqa abayle.

17 Mançına xabar Davudus abımee, mang'vee gırgın İzrailybı sav'u, İordanne damayle ilğeç'u, Xelameeqa arayle. Arambı Davudne ögil saç'uvkasva gıviyk'an.

18 Arambı İzrailybışde ögiyle heebaxanbı. Davudee Arambışda yıghıd vəş (700) däv'əyn daşk'a he'ekkana, yoq'ts'al aazırır (40 000) balkanıl alıxı arına esker gek'a. Manbışda g'oşunna xərna Şovakır, Davudee ı'xı' maacar gek'ana.

19 Hadadezerne xilek avubne paççahaaşik'le con gırgınbı İzrailybışis avub avxu g'avcumee, manbışe İzrailybışikana däv'ə ç'əv hav'u, manbışis nukarar vooxhe. Mançile qiyğa Arambı qəvəyq'ənanbı Ammonbışis kumagbı ha'as.

11

Davudıy Bat-Şeva

1 Yuxhxhan qadımee, paçcahar däv'əys qığeebaç'ene gahıl, Davudee Yoav cune insanaaşikayiy gırgıne İzrailyne g'oşunuka däv'eeqa yəqqı'l ha'a. Manbışe Ammonbışikin hı'l, manbışda paytaxt Rabba hıqiy-allançe avqaaqqa. Davud vucmee İyerusalimcar axva.

2 Sa yiğil exheeçana, Davud tyuleençe suğotsu, cune paççahaaşine sarayne daxalqa ilğeç'u maa'ar iykar giyğal. Mana daxayle ilyakkımee, mang'uk'le sa zəiyfa əyeexər g'eece. Mana zəiyfa geer uftanna yixha.

3 Zəiyfayne hək'ee qiyghanasva Davudee insan g'ixele. G'axuvuyne insanee eyhen:
– Mana zəiyfa Q'etbışda eyxhene Uriyna xhunaşşe, Eliamnar yiş Bat-Şeva vor.

4 Davudee insanar g'axuvu mana cusqa ayree'e. Mana zəiyfa Davudusqa arımee, məng'ı'n yadaaşik eyxhenbı manke ç'əveetxha ıxha. Davud məng'ı'ka g'ilexhana. Mançile qiyğa zəiyfa cene xaaqa siyk'al.

5 Zəiyfa vuxhne eexva. Məng'ee Davudusqa insan g'ixele «Zı vuxhne vorva» eyhes.

6 Davudee Yoavne k'anyaqa insan g'axuvu eyhen:

– Q'etbışda eyxhena Uriy yizde k'anyaqa g'axıle.

Yoavee Uriy Davudne k'anyaqa g'ixele.

7 Uriy Davudne k'anyaqa arımee, Davudee mang'uke Yoaviy g'oşun nəxübne, däv'ə nəxübne əlyhəəva qiyghan.

8 Qiyğa Davudee Uriyk'le eyhen:

– Xaaqa hoora, sık'ırra g'alixhe.

Uriy paçcahne sarayeençe qığeç'umee, paçcahee yı'q'əle mang'us pay g'uxoole.

9 Uriymee xaaqa ayk'an deş. Mana paçcahne manesa nukaraaşika sacigee sarayne akkayne ghalee g'ilexha.

10 Davuduk'le «Uriy xaaqa ark'ın deşva» uvhumee, mang'vee Uriyke qiyghanan:

– Nya'a, ğu yəqqı'le dişde qarı? Nya'a xaaqa idyark'ın?

11 Uriyee Davuduk'le eyhen:

- Allahıka mugavilenana q'utye*, İzrailıy bı, Yahuder çadırbışee aaxvamee, yızda xərna eyxhena Yoavıy eskerar g'ab çolbışee aaxvamee, ho'ne zı xaaqa ark'ın otxhan-ulyoğa xhunaşşeyka g'alixhe? Valqanıy yıgne canılqan k'ın ixhen, zı məxdın kar mısacad ha'as deş.

12 Davudee Uriyk'le eyhen:

- Ğu g'iynar inyaa axve, zı ğu g'iyqa yəqqı'l ha'asda.

Uriy mane yığılır, qınne yığılır İyerusalim axva.

13 Davudee mana cusqa qort'ul yugda otxhun-ulyoğu'ı keçe xhinne qa'a. Uriy paççahısse exheeçana qığeç'e. Mana g'alixhasva meer cune ögilyneçar cigeeqa, paççahne nukaraaşısqa ayk'an. Mana cune xaaqa meer ayk'an deş.

14 Miç'eed qıxhamee, Davudee kağız otk'un, Yoavısqa hixhar he'ecenva Uriysqa gele.

15 Kağızee inva otk'un eyxhe: «Uriy it'umba däv'ə əəne cigeeqa yəqqı'l he'e. Mana ögil ulyozar he'e, qiyğa zaraba şu yı'q'əlqa ts'its'eepxhe, hasre mana ı'xı' gik'ecen».

16 Yoavee şahar hiqiy-allançe avqumee, mang'uk'le şenbışın yugba aldaaxhvananbı nene surak vuxhay ats'anniy. Mançıl-allar mang'vee Uriy mane suralqa salat' ha'a.

17 Şaharın insanar Yoavıka səvxəsva, şaharıke g'aqa qığeebaç'e. Manke Davudne g'oşunun sabarabı habat'anbı, habat'anbışde yı'q'nee Q'etbışda eyxhena Uriyer İxhana.

18 Yoavee Davudne k'anyaqa däv'ə nəxübiy ılğevç'uva xabar ana insan g'ixele.

19 Mang'vee xabar ana g'ixelene insanıs xət qa'an:

- Ğu däv'əyne hək'ee yuşan hı'ı ç'əvexheme,

20 paççahıs sayıb mançıke qəl vuxha vake qiyghınee: «Nya'a şu səvxəsva şaharısqa manimee k'ane qeepxha? Nya'a şok'le ats'a dışdiy, manbışe cabırbışile vukbı ahas İxhay?

21 Şavaane Yerubbeşetna dix Avimelek gik'u? Nya'a, cabırle dışdiy mang'ulqa sa zəyifce yöxxəyna g'aye g'a'apçı, mana Tevetsee gik'u? Nya'a şu manimee cabırbışısqa k'ane qeepxha?» Manva paççahee vak'le uvheene, ğu mang'uk'le eyhe: «Yıgna nukar Q'etbışda eyxhena Uriyer qik'una».

22 Xabar ana ı'qqəna insan yəqqı'lqa gexha. Mana qarı Davudusqa hirxhıl, Yoavee cuk'le uvhuyn gırgın mang'us yuşan ha'an.

23 Xabar ana ariyne insanee Davuduk'le eyhen:

- Şen insanar şalqa k'yoptul, şaka saç'uvkasva şaharıke g'aqa qığeeç'ı. Şınab manbı şaharne akkabışısqamee yı'q'əlqa g'ee'epşiyıbı.

24 Vukbı ayhenbışee cabırbışile paççahne eskeraaşılqa vukbı gyoğu'u, paççahne eskeraaşıke habat'anbı vuxhayıbı. Yıgna nukar Q'etbışda eyxhena Uriyer maa'ar qik'una.

25 Davudee xabar abıyng'uk'le eyhen:

- Yoavık'le eyhe: «Mançıl-alla aq'va havaxan hıma'acen. G'ılincın ina-şena geer gik'u. Həşdiyle guc sacigeeqa sav'u, mane şaharılqa sayıb k'yoohre, mana hı'ğəəkar hee'e». Məxüd ğu Yoavıs yik'bı hele.

26 Uriyne xhunaşşeyk'le Bat-Şevayk'le Uriy qik'uva g'ayxhımee, mang'us ak' avqaaqqa.

27 Ak' ç'əvuvxhayle qiyğa, Davudee insan g'axuvu, Bat-Şeva cune xaaqa qiyelee'e. Məng'i'ke cus xhunaşşe hee'e. Qiyğa məng'ee Davudus dix uxooxa. Davudee hav'una mana iş Rəbbine yik'eençe vooxhe deş.

* 11:11 Allahıka mugavilenana q'utye: Allahee ina q'utye he'eva Mısa peyğambarık'le uvhu. Man Allah cune milletne yı'q'nee vor eyhen İsaaratniy vod. Mane q'utyee g'ayebışde ooad otk'unin Allahın əmrınıy havacenbı.

12

Natan peyğambaree Davuduk'le cuna bınah eyhe

¹ Rəbbəe Natan peyğambar Davudne k'anyaqa g'ixele. Natan mang'une k'anyaqa arı, inəxüd eyhe:

– Sa şaharee q'öyre insan vooxhe. Manbışda sa karnana manasar kar deşda eyxhe.

² Karnane insanıqa geed çavra-vəq'ə eyxhe.

³ Kar deşdang'uqamee alivşu xəp qaa'ane vughulyne bederile ğayrı, vuççud eyxhe deş. Mang'vee mana beder cune uşaxaaşika sacigee xəp qaa'a vuxha. Mançin mang'une xilənçe kar oyxhan ıxha, mang'une k'oleençed xhyan ulyoğa ıxha. G'alyuvxhasıb mana mang'ul oo g'ulyoxha vuxha. Mana mang'unemee yişşene cigee vuxha.

⁴ Sayəqees karnane insanısqa menne cigabişeençe mihman arayle. Karnane insanıs cong'əə ariyne mihmannemee otxhuniy ha'asva cune çavra-vəq'əyke həyvan avqu givk'as qiviyykanna. Mang'vee hark'ın kar deşing'una beder avqu abı, cong'əə ariyne mihmanıs otxhuniy ha'a.

⁵ Davudna mane insanılqa qəl avqu, Natanık'le eyhen:

– Vorne Rəbbilqan k'ın ixhen, man hı'iyne insanıs qik'uyud avaak'a.

⁶ Rəhı'm hidyav'u, məxbına iş g'avcuva, mang'vee mane bederıl-alla yoq'nəqees geed kar qeles.

⁷ Natanee Davuduk'le eyhen:

– Mana insan ğu vorna! İzrailyne Allahee Rəbbəe inəxüdüd eyhe: «Zı ğu İzrailyna paççah xhinne g'əyxı', Zı ğu Şaulne xilənçe g'attixhan hı'ı.

⁸ Zı vas yiğne xəring'un xav huvu. Mang'un yadar Zı yiğne xhilibişeeqa quvu. Zı vas İzrailiniy Yahudayn milletbı huvu. Man vak'le k'ılda g'acuxhee, Zı vas mançile hexxanıd helesınniy.

⁹ Nya'a ğu Rəbbine ulesqa pisba qööna iş hav'u? Nya'a ğu Mang'un cuvab g'eliqqa huvu? Q'etbışda eyxhene Uriyne xhunaşşeyke vas xhunaşşe hee'esva, ğu mana g'ılncıqqa huvu. Ğu mana Ammonbışde xıleka gik'u.

¹⁰ G'iyniyke şaqa yiğne xaake mısacad g'ılnc əq'əna qixhes deş. Ğu Yızın cuvab g'eliqqa huvu, Q'etbışda eyxhene Uriyne xhunaşşeyke vas xhunaşşe hey'ı».

¹¹ Rəbbəe inəxüdüd eyhe: «Zı vakın divan yiğne xaabınbışisqacad qaqqas alikkas. Zı yiğne ulene ögil, yiğın yadar alyapt'ı, vas delesne insanısqa qevles. Manar yiğne-yiğın, ulek'le g'ece-g'ece yiğne yadaaşika g'alixhas.

¹² Ğu man kar dyugulenda hı'ı, Zımee man kar yiğene yı'q'ı'hne gahıl gırgıne İzrailybışde ulene ögil ha'as alikkas».

¹³ Davudee Natanık'le eyhen:

– Zı Rəbbine ögil bınah hav'u.

Nataneeyid sak'ı, Davuduk'le eyhen:

– Rəbbəe yiğna bınah havaakal hav'una, ğu qik'as deş.

¹⁴ Ğu məxdın kar hı'iyne qiyğa, Rəbbine duşmanaaşisser Mana k'ap'ik'ile avqa qa'as əxə. Mançıl-allar vake ıxhana dix qik'asda, axvas deş.

Davudna Bat-Şevaykena dix qek'a

¹⁵ Mançile qiyğa Natan cune xaaqa siyk'al. Rəbbəe, Davudna dix ık'iyk'ara'ana. Man uşax qik'uyne Uriyeyne xhunaşşeyken ıxha.

¹⁶ Davudee uşaxnemee Allahıs düə haa'a. Mana sivacı xəmbı cune gozee q'ərane ç'iyel alğa'a.

¹⁷ Sarayn ağsaqqalar mana ç'iyele oza qa'asva qabı k'ane ulyoozar. Mana ozar qexhe deş, karıd oyxhan deş.

18 Yiğid'esde yiğil uşax qek'an. Davudun nukarar uşax qik'uva mang'uk'le eyhes qəvəyq'ənanbı. Manbışisqa məxüd qayle:

- Uşax üç'ürnang'a, şı mana ittunçil aqqeyir, mang'vee şal k'ırı alixxhı deş. Həşde uşax qik'uva şı mang'uk'le nəxüdnə eyhes? Sayid cuk sa kar ha'a.

19 Davuduk'le cune nukaraaşə ğud-ğud haa'a g'avxhumeə, uşax qik'uva ats'axxhen. Mang'vee manbışike «Uşax qik'uyneva?» qiyghan. Manbışe «Ho'ova» eyhe.

20 Man g'ayxhı, Davud ç'iyəle oza qıxha, əyxı'r-səyxı'r vuk'lelqa zeytunun q'ışid qadğu, tanalınbıd badal hı'ı, Rəbbine xaaqa hark'ın, Mang'us kyoyzarna. Qiyğa mana mançe cune xaaqa sak'ı, cus otXHuniy heleva eyhe. Cus oxhanas hucooyiy huvu, mang'vee oyxhanan.

21 Nukaraaşə mang'uke qiyghanan:

- Ğu in ha'an kar hucoone? Uşax üç'ürnang'a, ğu sivacı geşşu-gyaxvananiy, həşde uşax qik'umee, ğu oza qıxha kar otXhan girğil?

22 Davudee manbışis inəxdın alidghıniy qele:

- Uşax üç'ürnang'a, zı sivacı geşşu-gyaxvananiy. Zalygena ixhee, Rəbbis zı qiykkın, uşax gidek'avaniy eyhe.

23 Həşde uşax qik'uyın, zı nişisne siv aqqas? Nya'a mana zasse yı'q'əlqa sak'al ha'as əxəyee? Mana zasqa sak'alas deş, zı mang'usqa əlyhəəs.

Sileyman yedike eyxhe

24 Qiyğa Davudee xhunaşşeyş Bat-Şevays yik'bı hele, ikkeç'u məng'ı'ka g'ılexha. Mana vuxhne ayxu dix uxooxa. Davudee mang'un do Sileyman giyxhe. Rəbbis man uşax ikkiykanan.

25 Mang'vee maqa Natan peyğambar g'ıxele, mang'veeyid uşaxın do Yedidiyah (*Rəbbis ikkana*) giyxhe.

Davudee Rabba avqaaqqa

26 Yoavee Ammonbı vooxhene Rabba eyhene şaharılqa cuna g'oşun k'yoohar hav'u, maana paççahna g'ala avqaaqqa.

27 Qiyğa Yoavee Davudne k'anyaqa ina xabar ana insanar g'uxoole:

- Şı Rabba eyhene şaharılqa k'yophur, manbışe xhyan havacen cigabı aqqı.

28 Həşdiyle ğu avxuna g'oşun sav'u, arı mane şaharın hiqiy-alladın cigabı aqqe. Qiyğab vuc şahar alept'e. Deşxheene, zı mana şahar avqee, mançis yızın do heles.

29 Davudeeyib avxuna g'oşun sav'u, Rabbeeqa arı, dəv'əyka mana avqaaqqana.

30 Mang'vee manbışde paççahne vuk'lele tac alyaat'u, cune vuk'lelqa giyxhe. Man tac k'inəğəyke hı'ı ıxha, çina yı'q'vaalab sa talant* vuxha. Mançine hiqiy-allançed gıranın g'ayebiyiy gitk'ın. Davudee mane şahareençe geed gıranın kar qığa'a.

31 Mane şahareedın millet mang'vee qığatxhu, ayxaaka, yivayne kilingıkayiy yak'uka işbı gaces ilekka. Qiyğale xhinne manbışisqa karpıç ha'as ilekka ıxha. Davudee Ammonbışde gırgıne şaharbışik man hı'iyile qiyğa, qığeç'u cune g'oşunuka İyerusalimqa ayk'an.

13

Amnoniy Tamar

1 Qiyğa in ıxha. Davudne duxayqa Avşalomuqa Tamar donana micagna yiçu yixha. Davudne menne dixes Amnonus mana Tamar* yikkiykan.

* 12:30 Sa talant: 34 kilelqa ələən ıxha. * 13:1 İne kitabee ilyaake 3:1-3.

² Amnonus cuna duvuxna yiçu Tamar manimee yikkiykan, mana mançike ik'iyk'arna. Mana adamiys hidyark'inna içiy yixhayke, Amnonus mæng'ik hu-coomecad ha'as dağamda qöö ixha.

³ Amnonuqa Yonadav donana sa hambaz ıxha. Yonadav Davudne çocuna, Şımayna dix ıxha. Vucur geer bicna kar ıxha.

⁴ Yonadavee Amnonuk'le eyhen:

- Ay paççahna dix, nya'a ğu yiğ-yiğile k'eçe? Ğu man zak'le eyhelan!

Amnonee mang'uk'le eyhen:

- Zas yizde çocuna Avşalomna yiçu Tamar yikkan.

⁵ Yonadavee mang'uk'le eyhen:

- Tyuleeqa k'iç'u, ğucar ğu ik'arna xhinne hagve. Dek ğu g'acesva vasqa arımee, mang'uk'le eyhe: «Hucoona ixhes, yuçeyk'le Tamarık'le eyhe arı zas kar oxhan he'ecen. Yizde ulene ögil zas otxhuniy he'ecen, zak'ler mana g'ayces, mæng'i'ne xilençe kar oxhanas».

⁶ Amnon tyuleeqa k'iç'u, vuceecar vuc i'kar hag'va. Paççah mana g'acesva arımee, mang'vee paççahık'le eyhen:

- Hucoona ixhes, yizda yiçu Tamar ayrecen, yizde ulene ögil zas q'öble kokay hee'ecen, zınad manbı cene xilençe oxhanas.

⁷ Davudee xaaqa insan g'axuvu, Tamarık'le eyhen:

- Həşde yiğne çocune Amnonne xaaqa hiyek'ne, mang'us oxhanasın kar he'e.

⁸ Tamar çocune Amnonne xaaqa hark'ıning'a, mana g'alirxhu eyxhe. Tamare xamır hı'ı, çocune ulene ögil kokaybı qece.

⁹ Qiyğa mæng'ee tava alyapt'ı, çocune ögilqa otxhanan kar giyxhe. Mang'us oxhanas ikkiykan deş. Amnonee eyhen:

- Hasre gırgınbı zasse qığeeç'ecen.

Gırgınbı mang'usse qığeebaç'enbı.

¹⁰ Amnonee Tamarık'le eyhen:

- Otxhanan kar anne gozeeqa qıkkee, maa'ad zı yiğne xilençe alyaat'u oxhanasın. Tamare çocusva hı'iyn kokaybı alyaat'u, anne gozeeqa qıkkokka.

¹¹ Kokaybı Amnonee oxhnecenva cusqana qıkkekkamee, Amnon Tamarık at'irq'ın eyhen:

- Yiçu, qeera zaka g'aliyxhe.

¹² Tamare mang'uk'le eyhen:

- De'eş çoc, yızın do qığmayhe! İzrailee məxdın karbı ha'anbı deşxhe. Məxbına beynyavavalla hımaa'a.

¹³ Məxdine doyuka zı nyaqana yixhes? Yiğınid İzrailee beynyavava do qığeeç'es. Həşde hucoona ixhes, ğu hark'ın paççahıka yuşanxhe, mang'vee zı vas heylesda. De'eşva eyhes deş.

¹⁴ Amnonee mæng'ıl k'ırı ilydixhı, guc geeb vuxhayke mana qıkkeek'val hey'ı, mæng'ı'ka g'ilexhana.

¹⁵ Mançile qiyğa Amnonuk'le Tamar g'imeece qeexhe. Amnonus Tamar cus yic yikkanançiler geer g'imeece qeexhe. Mang'vee Tamarık'le «Oza qiyxha ğadariyxheva» eyhe.

¹⁶ Tamare mang'uk'le eyhen:

- De'eş, yızda çoc! Ğu zı g'e'eyşuyka, mançile ögil hav'uyne pisvalileb, sık'ılbab xəbna pisvalla zas haa'a.

Amnonee mæng'ıl k'ırı ilydiyhxı,

¹⁷ cuna nukar qort'ul eyhen:

- İna zasse g'e'eyşu, akka qe'e!

¹⁸ Nukareeyir içiy g'aqa qıǵeyhı, akka qa'an. İçiyne tanal gıranın micagın gurt eyxhe. Məxdın gurtbı paççahne adamiys hidyapık'ınne yişbişe alya'a ıxha.

¹⁹ Tamaree vuk'lelqa yı'q k'yaa'a. Qiyǵad tanalin gurt qıt'axı'ı, vuk'lelqa xıleppıd aqqı hülöörəxə geeşe-geeşe iyeeek'anna.

²⁰ Çocee Avşalomée məng'ı'kle eyhen:

– Vaka, yiǵna çoc Amnonne g'alirxhu? Yiçu, həşde nıq' qıǵmayhe, mana yiǵna çoc vorna. Man ıxhayn yik'eeqa ikmekka.

Məxür Tamar cene çocune Avşalomne xaa gırgıng'vee daǵerçuna xhinne eexva.

²¹ Paççah Davuduk'le mana gaf g'avxhume, mana qəlın əq'əna.

²² Avşalomée Amnonuk'le yugunud pısınud cuvab eyhe deş. Mang'vee yiçu mıç hey'ı, məng'ı'ka g'alirxhuynçil-alla Avşalomuk'le Amnon g'ımece ıxha.

Avşalomée Amnon gek'a

²³ Ooǵançe q'ölle sen ılǵeç'uyle qiyǵa, Efrayim eyhene şaharıs k'anene Ba'al-Xatsoree Avşalomée vəq'əbı qoyşar eyxhe. Avşalomus paççahın gırgın dıxbı maqa otXHun-ulyoǵas qoot'alas vukkiykan.

²⁴ Mana paççahısqa arı, eyhen:

– G'iyna zı, yiǵne nukaree, vəq'əbı qoyşar. Hucoona ixhes, g'iyna paççahiy cun insanar zasqa savaale.

²⁵ Paççahee Avşalomuk'le eyhen:

– De'eş dix, yişin gırgınbı abee, vas yı'q'da gyuaras.

Avşalomée mana nimee ittunçil aqqeyir, paççah maqa arayle deş. Paççahee Avşalomus xayir-düeyib huvu, mana yəqqı'l araççe.

²⁶ Avşalomée meed eyhen:

– Manke yızda çoc Amnonxheeyir şaka g'axıle.

Paççahee mang'uke qiyghanan:

– Nişisne mana şoka ikkekka?

²⁷ Avşalomée xıl ts'its'aa'a deş. Davudee manke Amnonur gırgın cun dıxbı mang'uka g'uxoolenbı.

²⁸ Avşalomée cune insanaaşılqa əmr haa'a:

– İlyaake Amnonee çaxır ulyodǵu vuc xhinne qıxhamee, zı şok'le «Amnonus ı'xeva!» eyhes. Manke şu mana gik'e, qı'məəq'ən. Zı şos əmr hoole! Adamer vuxhe, yik'eka vuxhe!

²⁹ Avşalomée nəxüdiy uvhu, nukaraaşed həməxüd Amnonus ı'xiyxən. Paççahne dıxbışik'le eyxhenbı g'acu, zaraba cone g'atiraaşılqa aleepxı, mançe heebaxanbı.

³⁰ Manbı yəqqənanang'a Davudulqa inəxübna gaf hiviyxhar:

– Avşalomée paççahın gırgın dıxbı gyapt'ıynbı, manbışda nenacar üç'ürra g'alərçu deş.

³¹ Paççah oza qıxha, tanalin qıt'axxı'ı, ç'iyelqa gizyaraççe. Mang'une k'anene gırgıne cune insanaaşed tanalinbı qıt'axxa'anbı.

³² Davudne çocune Şımayne dixee Yonadaveeme inəxüd eyhe:

– Yızde xəring'usqa həməxüd qımaylecen, cune dıxbışin gırgınbınıyxan hapt'ı. Saccu Amnoncar qik'u. Avşalomuqa məxbına fikir cuna yiçu Tamar Amnonee cuka g'alıyxhas aliykkyne yiǵile vuxha.

³³ Hasre yızde xəring'un paççahın gırgın cun dıxbı hapt'ıva gaf g'avxhuva yik' gimoyxhancen. Saccu Amnoncar qik'u.

³⁴ Avşalommee hixu ark'ın ıxha. G'aravulee, vuk'ul ooqa qav'umee, tepayle geeb insanar gəə g'ooce.

³⁵ Yonadavee paççahık'le eyhen:

- Haane paççahın dixbı qöövub! Zı, yiğne nukaree, nəxüdiy uvhu, həməxüdüd eyxhen.

³⁶ Mang'vee cuvab uvhu g'attirxhınmee, axtıba gyaaşe-gyaaşe maqa paççahın dixbı ikkeebaç'e. Paççahır gırgın cun insanarıb hülöübəxə gyaaşe giviyğal.

³⁷⁻³⁸ Davudee yiğis-yiğis dixes, Amnonus, ak' avqaaqqa vuxha. Avşalomeme hixu Geşurne paççahne Talmayne k'anyaqa ayk'an. Talmay Ammihudna dix ıxha. Geşureeqa hixuna Avşalom maa'ar xhebillə senna axva.

³⁹ Amnon qik'u, ooğançe sabara gah ılğevç'ule qiyğa, paççah Davud culqa qarayle. Mana Avşalomuke qəl qığahasva qihna gexha deş.

14

Avşalom İyerusalimeeqa siyk'al

¹ Tseruyayne duxayk'le Yoavık'le ats'anniy, paççahın yik' Avşalomuqa gyotxhan ıxhay.

² Yoavee Teqoayeeqa insan g'ixele mançe ats'alynana zəiyfa ayres. Mang'vee ariyne zəiyfayk'le eyhen:

- Hucoona ixhes, ğucar ğu ak' avquyn xhinne heegve. K'aarın tanalinbı ale'e, vuk'lelqa zeytunun q'ış qımadağva, ğucar ğu qik'uyng'unemee geer yiğbına geşen xhinne heegve.

³ Paççahne k'anyaqa hark'ın, inəxüd eyhe.

Yoavee, paççahık'le hucooyiy eyhesva, xət qa'an.

⁴ Teqoayeençena zəiyfa paççahısqa ikkeyç'u, mang'une ögee aq'vak k'ena ç'iyelqa gizerçu, eyhen:

- Ay paççah, kumag he'e!

⁵ Paççahee mang'uk'le eyhen:

- Vak hucoona ıxha?

Zəiyfee eyhen:

- Zalqa yiğ adı, yizda adamiy qik'u. Zı sip'iriy vorna.

⁶ Zaqa, yiğne nukarıqa, q'öyre dixniy vor. Sa yiğil manbışda q'öyre çolee sana-sang'uka aldapxhıninbı. Maa'ar manbı curaa'asda vuşucar ıxha deş. Sang'vee manasa ı'xı' gik'una.

⁷ Həşde gırgınacab xizan zalqa g'elil quvxha, manbışe eyhen: «Çoc gik'una şasqa qale, şı mana çoc gik'yunçil-alla gik'as. Dekkın kar şavusiy axvas manar gik'as». Manbışe məxüd zaqa vodun-deşin man ts'ünq' q'ətqa'as. Məxüb manbışe çiyeyne aqval yizde adamiyke g'abıynbı g'alepçes deş.

⁸ Paççahee zəiyfayk'le eyhen:

- Xaaqa sayk'le. Zı yiğne hək'ee əmr haa'asda.

⁹ Teqoayeençene xhunaşşee paççahık'le eyhen:

- Yizda xərna paççah, hasre mançına bınah zalqayiy yizde xizanılqa vuxhecen! Paççahılqayiy cune taxılqa bınah gymooxhacen!

¹⁰ Paççahee eyhen:

- Şavaayiy vak'le sa cuvab uvhu, mana zasqa ayre. Mançile qiyğa mana vak sayır set'as deş.

¹¹ Zəiyfee eyhen:

- Hucoona ixhes, paççahee, Rəbbılqa, cune Allahılqa k'ın g'aysrecen, şavusqacad yizde dixike qəl qığaahas havaasaras deşva. Deşxhee, manbışe yizda dix gik'as.

Davudee eyhen:

- Vorne Rəbbılqan k'ın ixhen, yiğne duxayne vuk'lele ç'ərıb g'a'avxhas deş.

¹² Zəiyfee Davuduk'le eyhen:

- Hucoona ixhes, zasqa sa cuvab eyhes hasre.

Paççahee «Eyheva» eyhe.

¹³ Zəiyfee eyhen:

– Nya'a manke ğu, Allahne milletne ögil məxbına iş hav'u? Ğu məxüd uvhuyka, valqa bınah qaa'a. Menne cigeeqa hixu ark'ınna yiğna dix ğu vasqa sak'al hı'ı deş.

¹⁴ Yişin ğırğınbı hapt'asınbı, şi ç'iyelqa ott'ulne yı'q'əlqa sa'as dexhene xhyanık akar. Allaheeyid insanıke ts'its'ı'ı can g'eşşe deş, Mang'veeyib Cuke əq'ənaqa ğırxhuna nəxürne Cus k'ane qa'asva fıkır ooxhan.

¹⁵ Zı milletın qı'yeeq'ən hey'ı, çil-allar zı həşde vasqa, yizde xəring'usqa paççahısqa arı. Yizde fikreeqa qadıyn: «Hark'ın paççahıka gaf haa'as, sayid mang'vee zı uvhuyn ha'a.

¹⁶ Paççahee, zı uvhunçil k'ırı alixhxhı, zınayiy yizda dix, şi gyapt'as vukkanang'une xıleənçe g'attivxhan haa'a. Məxüb şi Allahne milletne yı'q'neençe hakkal hidyaa'a».

¹⁷ Mançil-alla zı məxüd uvhu: «Yizda xərna paççah, sa cuvab eyhe, yızın yik' cigeeqa qoracen». Vasse Allahne malaaikısse xhinne yugun pısınçike cura'as əxən. Hasre Rəbb, yiğna Allah, vas kumagxhecen!

¹⁸ Paççahee zəiyfayk'le eyhen:

– Zı vake sa cuvab qiyghanas, mançin alidghınıy zake dyugul hıma'a.

Zəiyfee eyhen:

– Yizda xərna paççah, hucoona ixhes qiyghne.

¹⁹ Paççahee qiyghanan:

– İne yiğne işee Yoavna xılyne alivku vob?

Zəiyfee alidghınıy qele:

– Yizda xərna paççah, valqan k'ın ixhen, şavussevad val k'ırı ilydiyxhı t'ub cigeeñçe i'ğviykar haa'as vəəxəs deş. Ho'o, yiğne nukaree Yoavee zas əmr hav'u, zı hucooyiy eyhes ikkanvad, mang'vee xət qı'ı.

²⁰ Məxüd yiğne nukaree Yoavee mana iş qa'asva hı'ı. Yizde xəring'una paççahna ək'el, Allahne malaaikna ək'elymee geeb vob, mang'uk'le dyunyel eyxhen ğırğın ats'an.

²¹ Paççahee Yoavık'le eyhen:

– Ho'o, zı man kar ha'asın. Hoorə, şena mek'vna Avşalom yı'q'əlqa sak'al he'e.

²² Yoav aq'vakkena ç'iyelqa gizerçu, «Ğu paççah geer qa'anava» uvhu. Qiyğa Yoavee meed eyhen:

– G'iyna paççahee, cune nukaree uvhuyn hı'ı. Həşde zak'le, yiğne nukarık'le, ats'axhxhayn, vasqa zı yugra qarı ixhay.

²³ Yoav Geşureeqa hark'ın, Avşalom İyerusalimeeqa sak'al ha'a.

²⁴ Paççaheeme eyhen:

– Hasre mana cune xaaqa sak'lece, yizde ulesqa qımaylece.

Avşalom cune xaaqa siyk'al, mana paççahne ulesqa qarayle deş.

Davudee Avşalom cusqa qoyt'al

²⁵ İzrailivolle Avşalom xhinne micagna adameeşina insan ıxha deş. Ğırğıng'us mana ikkan ıxha. Vuk'lele kıts'alqamee mang'uqa qəlan ciga ıxha deş.

²⁶ Senis, ç'ərbışe mang'us yı'q'valla haa'ava, mang'vee manbı gyadaxa ıxha. Qiyğad g'apanıl gyoodkumee, q'öd vəş (200) şekel* qadayle ıxha. (Şekel paççahee ğıxhxhiyn standart ıxha.)

²⁷ Avşalomuqa xhebiyre dixiy Tamar donana sa yiş yixha. Tamar geer micagna içiy yixha.

²⁸ Avşalom q'ölle senna İyerusalim axveeyir, mang'uk'le paççahın aq'va g'ece deş.

* 14:26 Q'öd vəş şekel: 2 kileyle geed ıxha.

²⁹ Avşalomee Yoavıqar qihna insan g'ixele. Avşalomus ikkananniy, Yoavee vuc paççahısqa ikki. Yoavis mang'une k'anyaqa ayres ikkiykan deş. Avşalomee q'ör'es Yoavne k'anyaqa insan g'ixele. Mang'us meer mang'une k'anyaqa ayres ikkiykan deş.

³⁰ Avşalomee manke cune nukaraaşık'le eyhen:

– İlyaaake, Yoavın xhıt'anana çol yizde çoluk at'itq'ın vod. Hapk'ın, maqa ts'a ı'xe. Avşalomne nukaraaşed hapk'ın, maqa ts'a ı'xiyxən.

³¹ Manke Yoav Avşalomne xaaqa arı, qiyghanan:

– Nya'a yiğne nukaraaşe abı, yizde çolus ts'a ı'xı'?

³² Avşalomee Yoavık'le eyhen:

– Zasqa ayreva zı yiğne k'anyaqa insan g'axuvu. Eyhelan zak'le, zı inyaqa Geşureençe nişisniy qarı? Zı şaacar axunaxhiy inçile nimeexheyid yugda eyxheyiy. Hasre zak'le paççah g'aces. Zaqa bınah vobxhee, gik'ecen.

³³ Yoavee hark'ın, man gırgın paççahılqa hixhar ha'an. Paççaheeyir Avşalom cusqa qoyt'al. Avşalom paççahısqa arı, mang'une ögil aq'va ç'iyek qet'asmee k'yoyzarna. Paççahee mang'us ubba ha'a.

15

Avşalomee millet g'elil qa'a

¹ Sabara gah ilğevç'uyle qiyğa, Avşalomee cus döv'öyn daşk'a, balkanar, xhots'al (50) cune ögil g'adaxhvanasda insan t'abal ha'a.

² Mana miç'eer çakra suğots'u, şaharne akkabışısqa əlyhəəne yəqqəniy uly-oyzarna. Mañçe cone yı'q'nee gıpxına gaf paççahee məhkama alğehecənva vüqqən insanar ı'lğəəmee, mang'vee manbı cusqa qopt'ul, qiyghan ıxha:

– Ğu nene şahareençene?

Mane insaneeyid alidghiniy qele ıxha, vuc sa neneme İzrailyne nasıleençena vorna.

³ Avşalomee mane insanık'le inəxüd eyhe ıxha:

– Yiğna iş yugna, qopkunab vuxheeyib, paççahısnee val k'ırı alixxhesda insan deşda.

⁴ Avşalomee meed eyhe ıxha:

– İne ölkayna haakim zıcarxhiy hı'ına. Manke zı, vuşuyiy zasqa məhkamee he'eva arı, mang'une işıqa qorkuraniy ilyakkas.

⁵ Vuşumecar k'yozasva Avşalomusqa qexheme, mang'vee xıl hotku, mana insan cusqa ts'its'ı'ı, ubba ha'a ıxha.

⁶ Avşalomee məxüd paççahısqa məhkama ha'asva vüqqəne gırgıne İzrailybışikcad ha'a ıxha. Məxüb mang'vee İzrailybı culqa saa'a vuxha.

⁷ Yoq'ulle sen ilğevç'uyle qiyğa, Avşalomee paççahık'le eyhen:

– Hucoona ixhes, hasre zı Xevronqa hark'ın, Rəbbis cuvab huvuyn kar ha'as.

⁸ Zı, yiğna nukar, Aramne cigabişee Geşurne şaharee axvamee, k'inniy g'assır: «Rəbbe zı İyerusalımqa sak'al he'ee, zı Mang'us ı'bəədat ha'as Xevronqa ı'qqəs».

⁹ Paççahee mang'uk'le «Yugna yəq vuxhenava» eyhe.

Avşalomur Xevronqa ayk'an.

¹⁰ Avşalomee dyugulenba gırgıne İzrailyne nasılbişeeqa cun insanar g'axuvu, maabınbişik'le eyhen:

– Gaçeençe qı'ğəəne sütyun ses g'ayxımee, «Avşalom Xevron paççah ıxhava» eyhe.

¹¹ İyerusalımğançe Avşalomuka sacıgee q'öd vəş (200) insan ayk'an. Manbı məttine yik'eka mang'uqab qihna əlyhəə vuxha. Manbışis nişikcab xabar vuxha deş.

12 Avşalomee q'urbanbı allya'amee, mang'vee Davudna muşaavir Giloonçena Axitofel* cune şahareençe, Giloonçe, cusqa qoyt'al. Avşalomne suralqa ı'lğəənbı yiğ-yiğile geeb qeebaxhe vuxha. Manbışis Davudne yı'q'əle qeepxhes vukkan vuxha.

Davud İyerusalimğançe hexva

13 Sa insan Davudusqa arı, mang'uk'le eyhen:

- İzrailıybışın yik'bı Avşalomulqa vod satk'ıl.

14 Davudee İyerusalimeene cune gırgıne insanaaşik'le eyhen:

- İnce heepxas! Deşxheene, Avşalomne xılence yişde neng'usseccar g'attixhanas əxəs deş. Zaraba vuxhe əlyhəəs. Deşxheene, mana şaka avarq'ıl, yişde vuk'lelqa yiğbı exas, şaharıb g'ılincike alğaahas.

15 Paçcahne insanaaşe eyhen:

- Şi yiğın nukarar vob, hasre ğu, yişde xəring'vee, eyhen ixhecen.

16 Paçcahıqab qihna mang'un gırgın xaabınbı qığeebaç'enbı. Mang'vee saccu yits'ıyre caariye xaaqa ilyaakasva g'alyaa'a.

17 Paçcahıqad qihna gırgın milletcad qığeç'u, şahareençe qığəəne xaasqamee qadı, ulyoyzaran.

18 Gırgın mang'un insanar Keretbışika, Peletbışika†, yixhıd vəş (600) Gateençe cuqab qihna qabıyne Gatbışika sacıgee, cune ögiyle ilğeebaç'e.

19 Paçcahee Gatğançene İttayk'le eyhen:

- Ğu nya'a şaka ı'qqə? Sak'le, ixhesde paçcahıka Avşalomuka axve. Ğu menne cıgeençe g'e'eşşu qarına vor.

20 Ğu inyaqa həşdebışee qarı. G'iyına zı ğu zaka əlyhəəsne alikke? Zak'le zı nyaqa əlyəsvacar ats'a deş. Ğumee sak'le, yiğın insanarıb vaka quvke. Hasre Rəbbe Cuna badal dyooxhena yugvalla vak'le haagvecen!

21 İttayee paçcahıs alidghınıy qele:

- Vorne Rəbbilqaniy yizde xəring'une paçcahne canılqan k'ın ixhen, ğu, yizda paçcah, nyaa'ar ixhee, zınar qik'u ixheeyir, üç'ür ixheeyir, maa'ar ixhes.

22 Davudee İttayk'le eyhen:

- Qora manke ögilqa ilğeç'e, ögee hoora.

Gatğançene İttaykan gırgın mang'un insanar, cone k'anebın gırgın uşaxar qabı, ilğeebaç'enbı.

23 Paçcahın insanar əlyhəəmee, ölkeebın gırgın insanar okur aletçu gyaaşenbı. Paçcahee Qidronna q'adaal ilğevç'umee, mang'ukan gırgın milletcad sahrayne suralqa ayk'an.

24 Maa'ar Tsadokır ıxhana. Mang'une k'ane Leviyke g'abıynbı‡ vuxhaynbı. Manbışe Allahıka mugaavilenana q'utye quvkekka vuxha. Allahna q'utye manbışe ç'iyelqa gıviyxhe. Evyataree gırgın millet şahareençe qığeç'esmee q'urbanbı allya'a.

25 Paçcahee Tsadokuk'le eyhen:

- Allahna q'utye şahareeqa savk'al hee'e. Zı Rəbbine ulesqa yugra qaree, Mang'vee meer zı yı'q'əlqa sak'al hı'ı, Cuna q'utyeyiy Cuna çadır§ zak'le hagvasın.

* **15:12 Axitofel:** şavuk'lene ats'a, mana insan Bat-Şevayna q'əsda dekmeə ıxha. Bat-Şevayna adamıy, Uriy, Davudee gik'u'ı ıxha. † **15:18 Keretbı, Peletbı:** ine milletne insanaaşe paçcahıs g'aravuliyvalla haa'a vuxha. ‡ **15:24 Leviyke g'abıynbı:** Levi Yaaq'ubna xhebir'esda dix ıxha. Allahee İzrailıybışde yı'q'neençe mang'uke g'abıynbı kaahınaaşın kumagçer vuxhecenva g'əvxü. § **15:25 Cuna çadır:** Mana Allahna muq'addasna çadır vob. inyaa Allahne muq'addasne çadırene hək'ee eyhe. İzrailıybı, Misirğançe qığeeç'iyle qiyğa, Allahee manbışik'le muq'addasna çadır hee'eva eyhe. Manbı sahrayne vuxhaylette manbışe mana çadır coka ı'ğviykar ha'a vuxha. Mana çadır işaarat vuxha, Allah cone yı'q'nee axvava. Mane muq'addasne çadırne ögil İzrailıybışe Allahıs q'urbanbı gyaat'a, ı'bəədatbınıy ha'a.

²⁶ De'eş, «ġu Zas ikkana deşurva» uvheene, hasre zak Cus hucooyiy ikkan he'ecen. Z1 Mang'une xile vorna.

²⁷ Paççahee kaahin Tsadokuk'le eyhen:

– İlekke, hucooyiy eyxhe. Ğunayiy yiġna dix Axima'ats, Evyatarne duxayka Yonatanika sacigee hexxan hidi'ı şahareeqa savk'le. Ğunar, Evyatareyib q'öyursana vuşun dixbı şoka vukkee.

²⁸ Z1 şoke xabar qavaalesmee, İordanne damayle ilġəəne cigee, sahree ixhes.

²⁹ Tsadokeeyiy Evyataree Allahna q'utye İyerusalimeeqa savaak'al haa'a. Cona q'öyursanab İyerusalimee axva.

³⁰ Davud Zeytunne suvalqa geşşe-geşşe ilqeç'e. Mang'vee vuk'lelqa kar atçu eyxhe, g'elilqamee kar ali'ı ıxha deş. Mang'uka sacigee suvalqa ı'lqəənbıb vuk'lelqa kar atçu gyaaşe-gyaaşe ilqeebaç'e.

³¹ Şavaame «Axitofel Avşalomne k'ane vorva, g'elil qeepxhaynbışde suralirva» xabar hoole. Davudee Rəbbis düə haa'a:

– Ya Rəbb, zı Vake heqqa, Axitofelin mı'slähətbı nişiscad kara'dəənbı he'e.

³² Davud milletın Allahıs ı'bəədat ha'ane suvane q'omaqa hirxhılymee, Arkibişda Xuşay mana g'aces arayle. Mang'vee culqa abına ver Haagvasva tanalinbı qıt'axxa'a, vuk'ulelqa nyaq'v kyaa'a.

³³ Davudee mang'uk'le eyhen:

– Ğunar zaka sacigee əlyhəəsxhee, ġu zas daġamra ixhes.

³⁴ İnekke yugun, ġu şahareeqa sak'ı, Avşalomuk'le eyhe: «Paççah, zınar yiġna nukar ixhes. Şenke nəxübiy yiġne dekkıs nukariyvalla hav'u, həşdeb vas haa'as». Məxüd vasse zas kumag ha'as əxə. Vasse Axitofelin mı'slähətbı alyt'ik'al ha'as əxə.

³⁵ Kaahin Tsadokiy kaahin Evyatar maa'ab vaka vuxhes. Paççahne sarayee g'ayxhiyn ġırgın kar, ġu kaahinaaşılqa Tsadokılqayiy Evyatarılqa hixhar ha'as.

³⁶ Manbışda q'öyre dix – Tsadokna dix Axima'ats, Evyatarna dix Yonatan – manbışde k'ane vob. Şok'le g'ayxhiyn ġırgın manbışde xileka zalqa hixhar he'e.

³⁷ Avşalom İyerusalimeeqa ı'kkəəmee, Davudna hambaz Xuşayır şahareeqa ikkeç'e.

16

Davudiy Tsiva

¹ Davud suvayle gəə ġirġilmee, mang'us Mefiboşetna nukar Tsiva qızaxxa. Mang'vee q'öd vəş (200) ġıney, vəş t'exa qeqqvuyne t'imilin, vəş t'exa incilyna, sa tuluġ çaxıren alyaat'u, manbıd q'öne əməlelqa alixxhı, Davudne öġilqa arayle.

² Paççahee Tsivayk'le eyhen:

– İnbı nyaqane ikkekka?

Tsivee eyhen:

– Əməler paççahın xaabınbı aleepxecenva, ġıneyiy incilerıd yiġne nukaraaşe oxh necenva, in çaxırıd sahreene obzuruynbışe ulyoġecenva adı.

³ Paççahee Tsivayk'le eyhen:

– Yiġne xəring'una neva, Mefiboşet, nyaane vor?

Tsivee paççahık'le eyhen:

– Mana «G'iyna İzrailıybişe yizde q'əsde dekkına paççahıyvalla zasqa savaak'al haa'asva» uvhu, İyerusalimee axu.

⁴ Paççahee Tsivayk'le eyhen:

– Manke Mefiboşetın ġırgın kar yiġın eyxhe.

Tsiva paççahıs k'yorzul, alidġınıy qele:

- Saccu zı yiğne ulesqa yugra qoracen.

Şimeyee Davudus bed-düə haa'a

⁵ Paççah Davud Baxurim eyhene şahareeqa qarayle. Mançe mang'usqa Şaulne xınıbışda Gerayna dix Şimey qıgeç'e. Şimey Davudus bed-düə haa'a-haa'a qıgeç'e.

⁶ Davudne hiqiy-alla cehilyaariy cun esker vuxhayka ilydyakki, mang'vee Davudulqayiy Davudne insanaaşılqa g'ayebı ayhe.

⁷ Şimeyee Davudulqa inəxübna bed-düə haa'a:

- Agvle, agvle, insanar gyabat'ana, karaı'dəəna insan!

⁸ Ğu Şaulne cigee paççah ıxha. Rəbbeeyid vak in Şaulne nasılıke k'yapk'ınne ebal-alla hı'ı. Həşde Rəbbe paççahiyvalla yiğne dixesqa Avşalomusqa quvu. Valqa mana ver ğu insanar gyabat'anava abı.

⁹ Tseruya donane zəiyfayne duxee Avişayee paççahık'le eyhen:

- Nya'a mane xvaan yizde xəring'us, paççahıs, məxbına bed-düə hav'u? Hasre zı hark'ın mang'una vuk'ul qooxas.

¹⁰ Paççahee eyhen:

- Tseruyayn dixbı, zake şos hucoone? Mang'vee, Rəbbe «Davudus bed-düə hee'eva» uvhu, bed-düə haa'axhee, şavusse mang'uk'le «məxüd hıma'ava» eyhes əxəyee?

¹¹ Davudee Avişayk'leyiy gırgıne cune insanaaşık'le eyhen:

- Zake g'ariyne yizde dixes zı gik'as ıkkın. Mane Benyaminyaaşıkeng'uk'le hucoo eyhes eyxheyee! Mana culer-alqa g'alerçe, hasre heecen bed-düə. Mang'uk'le məxüd Rəbbe uvhu.

¹² Həməxüd eyxhe, Rəbbik'le zak ıxhayn g'acu, şeng'vee g'iyna zas hav'uyne bed-düə-alla, zas yugun ha'a.

¹³ Davudıy cun insanar cone yəqqı'n əlyhəə vuxha. Şimeyeeme suvayne sirtile bed-düə haa'a-haa'a aykan. Mang'vee manbışılqa g'aye, toz dağa'a.

¹⁴ Paççahiy cukan gırgın insanar İordanne damaysqa hipxır, obzurva maa'ad manzilybı ha'a.

Avşalom İyerusalimqa ikkeç'e

¹⁵ Avşalomiy gırgına İzrailybışda g'oşun İyerusalimeeqa qabayle. Axitofelir mang'uka sacigee ıxha.

¹⁶ Davudna hambaz, Arkibışda Xuşay, Avşalomusqa arı «Paççah geer qa'ana! Paççah geer qa'anava!» eyhe.

¹⁷ Avşalomee Xuşayk'le eyhen:

- Manane yiğne hambazılqana, Davudulqana, yiğna badal dyooxhena yugvalla? Nya'a hambazıka sacigee idyark'ın?

¹⁸ Xuşayee Avşalomuk'le eyhen:

- De'eş, zı saccu Rəbbe, ine milletın, gırgıne İzrailincar, g'əyxı'ıyne insanın sura aqqas. Zı mang'uka axvas.

¹⁹ Ğu zak'le eyhelaan zı şavusne nukariyvalla haa'as? Hambazne dixes dişde? Yiğne dekkis nəxbına nukaruyvallayiy hav'u, vasıb həməxübna nukariyvalla haa'as.

²⁰ Avşalomee Axitofelik'le eyhen:

- Şi hucooyiy ha'as ıkkınva mı'sləhət g'avcelan!

²¹ Axitofelee Avşalomuk'le eyhen:

- Yiğne dekkee xaaqa ilyaakasva g'alyav'uyne cune caariyeesika g'alixhe. Manke gırgıne İzrailik'lecad ğu dekkıs g'iməce qıxhava ats'axxhesın. Yiğne suralyne gırgınbışeed yiğın sura sık'ıldad geed aqqas.

²² Avşalomee dekkine sarayne oğa çadır güvxü, maa'ar gırgıne İzrailyne ulene ögil dekkine caariyeeşika g'ilexha.

²³ Mane gahbışıl Axitofelee g'avcuna mı'slähət, Allahıken cuvab xhinne ıxha. Axitofelee g'avcuna mı'slähət Davudnemeeyib Avşalomnemeeyib hëməxüb vuxha.

17

Axitofelinniy Xuşayn mı'slähətbı

¹ Axitofelee Avşalomuk'le eyhen:

– Hasre zı yits'ıqvəd aazır (12 000) insan g'əyxı', xəmdə Davuduqa qihna gixhas.

² Mana orzul, rı'hı'le g'a'arxhung'a, şı manbışılqa k'yophur mang'una ul qəvəəq'ənaa'as. Manke mang'une k'anebın gırgınbı heepxasınbı. Zınar manke saccu paççah Davud gik'as.

³ Qiyğale gırgın millet zı vasqa sak'al ha'as, istağ tsumaysqa seek'al hee'en xhinne. Gırgınbı valqa savk'lecenva, ğu mana t'abal ha'ana insan gidek'u g'alerçes ıkkən deş. Manke milletıkıd vuççud ixhes deş.

⁴ Man cuvab Avşalomusud gırgıne İzrailyne ağsaqqalaasıd yugda qadayle.

⁵ Avşalomee eyhen:

– Qudoora, həşde Arkibışda Xuşayır qot'alas, sa mang'vee eyhenıçilid k'ırı alixxhes.

⁶ Xuşay Avşalomusqa arımee, Avşalomee mang'uk'le eyhen:

– Axitofelee şas inəxübna mı'slähət g'avcu. Şı mang'vee eyhəxüd ha'asee? De'eş, hidya'asxhee, ğu hucoo he'evane eyhe?

⁷ Xuşayee eyhen:

– Axitofelee həşde huvuna mı'slähət yugna deşub.

⁸ Vak'lecad ats'an, yiğna dekkiy mang'ukan insanar igider vob. Manbı həşde balabı g'ayşu axuyn syobı xhinne vob. Yiğna dek ək'elika siç'ekkvana insan vor, mana mısacar g'oşunne yı'q'nee g'alixhas deş.

⁹ Mana həşde mağarabişde sançee, deşxhee, menne cigeeye dyugulyxha vor. Mang'una g'oşun yiğne eskeraaşılqa ts'eppa k'yophur, ğamuvxhee, man g'ayxhiynbişe eyhesın: «Avşalomuqa qihna apk'ıninbı avub avxu».

¹⁰ Manke aslanaaşın xhinnen yik'bınan igiderıb qəvəəq'ənasınbı. Gırgıne İzrailybışık'lecad ats'an, yiğna dek nəxrana g'oçax ıxhay, cukanbıb nəxbın igider vuxhay.

¹¹ Zı vas inəxübna mı'slähət g'ooce: Danile Beer-Şevalqamee* gırgın İzrailybı deryahne mıgləna g'um xhinne vasqa savaalecen. Ğunab yiğne xilen manbı dəv'eeqa vukkee.

¹² Mana axvane cigabişde sançee şı mang'ulqa xəənçə ç'iyelqa g'e'exhxhan şeh xhinne k'yooahas. Manar, cukane insanaaşına sacarır üç'ürra g'ilydyaraççe.

¹³ Mana menne şahareeqa ark'ın ixheene, gırgıne İzrailybışe mane şaharısqə t'ü'ər adı, mana şahar habğı, dameeqa g'a'apçes. Mane şaharike sa k'ınna g'ayeb g'alepçes deş.

¹⁴ Avşalomeeyiy cukane gırgıne İzrailybışe eyhen:

– Arkibışda Xuşayna mı'slähət, Axitofelyne mı'slähətile yugba vob.

Məxüd Rəbbe Avşalomne vuk'lelqa ver ablyaa'asdeme, Axitofelyna yugna mı'slähət havaakal haa'a.

Xuşayee Davudus xabar hoole

* **17:11** Danile Beer-Şevalqamee: Dan eyhena şahar mane gahıl İzrailyna nekke şimalılna şaharniy vob. Beer-Şeva eyhena şaharmee cühüt'yaaşine sahree, İzrailyna nekke canubulyna vuxha. «Danile Beer-Şevalqamee» İzrailyne k'anençə-qomaqqameeva eyhen ıxha.

15 Xuşayee kaahinaaşik'le Tsadokık'leyiy Evyatarık'le eyhen:

- Axitofelee Avşalomusiy İzrailiyne ağsaqqalaaşis inəxübna mı'slähət g'avcu. Zımee manbışik'le inva uvhu.

16 Həşde şu ina xabar ana Davudusqa zaara insan g'axile. Şu mang'uk'le eyhe: «G'iyna xəmə İordanne damayne ine aqval sahree hımaa'a. Damayne şene aq'valqa ilğeepeç'e. Deşxheene, paççahır cukan gırgın insanarıb hapt'asınbı».

17 Yonatanıy Axima'ats En-Rogeleee aaxva vuxha. Sa nukar içee manbışis xabar abayle vuxha, manbışeb mana xabar paççah Davudus hivxhar haa'a vuxha. Manbı şaharee neng'uk'le cab g'avces vukkan deşdiy.

18 Sa gadeyk'le manbı g'ooce, mang'veeyid man hark'ın Avşalomulqa hixhar ha'a. Mançil-allab manbı mançe zaraba qığeepeç'i Baxurimee eyxhene sa adamiyne xaaqa qavayle. Mane adamiyne məhlee kahrız vooxhe. Manbı maqa k'eebaç'e.

19 Mang'une xhunaşşee örtüyü alyaat'u kahrızılqa aççu, çilqab xhıt'a gyooka, şavuk'le cad vuççud g'imececenva.

20 Avşalomun insanar mane xaaqa abı, zəiyfayke qiyghanan:

- Axima'atsiy Yonatan nyaane vob?

Zəiyfee manbışik'le eyhen:

- Damayke ilğeepeç'i.

Mane insanaaşe manbı t'abal haa'a. Vuşucar ivdeykımee, sapk'ıl İyerusalımqa avayk'an.

21 Avşalomun insanar apk'ınıyle qiyğa, Yonatanıy Axima'ats kahrızeeñçe qığeepeç'i, paççah Davudus xabar hevlesva avayk'an. Manbışe mang'uk'le eyhen:

- Oza qeepeçhe, damayke zaraba ilğeepeç'e.

Manke manbışe Axitofelee uvhiynçına gaf ha'a.

22 Davudıy cun insanar İordanne damayle ilğeebaç'enbı. Miç'eerilqasse damayle ilğideç'una sa insan axva deş.

23 Axitofelik'le iş cune mı'slähətıka hidyav'u g'avcumee, mang'vee cune əməleys palan ı'xı' cune şahareeqa, xaaqa siyk'al. Mang'vee cune karak hucooyiy ha'as ikkanvad uvhu, ark'ın vuceecar vuc gıvayxanna. Mana, cuna dek k'eyxiyne mağaree k'eyxha.

24 Davud Maxanayimeeqa qarayle. Avşalomur cune k'anene gırgıne İzrailybışıka İordanne damayle ilğeeç'e.

25 Avşalomee, Amasa Yoavne cigeeqa g'oşunbışda xərna giyxhe. Amasa, Yitra donane İzrailyğançeng'una dix ıxha. Mang'una yed Naxaşna yiş Avigailiy yixha. Yoavna yed Tseruya Avigailiynar yiçu yeexhe.

26 Avşalomee İzrailybışıka Gilead eyhene cigee çadırı giyxə.

27 Davud Maxanayimeeqa arayle. Maqa mang'usqa Ammonne Rabba eyhene şahareeñçene Naxaşna dix Şovi, Lo-Devareeñçe Ammielyne dix Makir, Rogelim eyhene şahareeñçe Gileadğançena Barzilay abayle.

28 Manbışe Davudusiy cune g'oşunus doşagbı, k'olabı, nyuq'vneke hı'iyn g'abbı, ooxhanas suk, xhıt'a, urva, qoots'una suk, hüvə,

29 itv, şor, zerane nikneke hı'iyn nisse, vəq'əbı adayle. Manbışisqa məxüd qayle, g'oşun çolee missıbaniyxan, obzur, xhyan denamee avxu.

18

Avşalom qek'ana

1 Davud cune hıqiy-allane g'oşunuqa ilyakka. Mang'vee g'oşun aazırna, vəşna bit'al hav'u, manbışılqa ç'ak'ınbı gıviyxhe.

² Davudee g'oşun xhebne cigeeqa bit'al haa'a. Ts'eppiyne destel ooqa Yoav, q'öd'esde destel ooqa Yoavna çoc, Tseruyayna dix Avişay, xhebid'esde destel ooqar Gatğançena İttay xərna giyxhe. Paççahee g'oşunuk'le eyhen:

– Zı şoka däv'eeqa hidyark'ın gyuaras deş.

³ Eskeraaşe mang'uk'le eyhen:

– Himayk'an, şi heepxas gyapk'eene, manbı şaqa sapk'ıl ilyaakas deş. Yişinbişin surabı hapt'eeyib, manbı şaqa meeb sapk'ıl ilyaakas deş. Ğu yişde yits'ne aazırng'ule ooqana vor. Mançilesa, Ğu şas şahareençe kumag he'e.

⁴ Paççahee manbışik'le eyhen:

– Şosqa nəxüdiy yugda qöö, zı həməxüdüd ha'asın.

Gırgına g'oşun vəşna, aazırna şahareençe qığevç'esmee, paççah şaharne akkabışisne ulyoyzar.

⁵ Paççahee Yoavılqa, Avişayalqa, İttayalqa əmr haa'a:

– Hucoona ixhes, yizdemee şene gadeyka, Avşalomuka, g'üvənaba vuxhe!

Paççahee g'oşunbişde vuk'lel ulyobzuriynbişis Avşalomne hək'ee huvuna q'arar gırgine eskeraaşik'le g'avxhuna.

⁶ Davudna g'oşun, İzrailybışka däv'ə haa'asva qığooç'e. Däv'ə Efrayimne ç'alagee vooxhe.

⁷ Maa'ab İzrailyna g'oşun Davudne insanaaşile avub aaxva. Mane yiğıl maa'ab geeb eb k'yapk'ın, g'ad aazır (20 000) insan qik'u.

⁸ Maana däv'ə hiqiy-allane gırgine cigabışeeqab hiviyxharna. Mane yiğıl ç'alagın g'ilincile geeb insanar gyabat'a.

⁹ Avşalom Davudne insanaaşisqa qızaxxa. Mana cune g'atiril alixı, xənne mı'qəne yivek avğançe ı'lğəmee, mang'una vuk'ul yivene geed bıtağbınane cigayk açayxar. Məxür mana xəə'ər givarxın axva, vuc alixına g'atirme qığevç'u avayk'anna.

¹⁰ Eskeraaşine sang'uk'le man g'acu, Yoavis yuşan ha'a:

– Zak'le həşde Avşalom mı'qəne yivele qı'xı' g'acu.

¹¹ Yoavee cus man yuşan hı'iyne insanık'le eyhen:

– Hucoo? Vak'le manayee g'acu? Nya'a Ğu mana mankecar ı'xı' gidek'u? Zı vas mançil-alla yits'ille şekel* nuk'rayniy sayıb ts'iraniy hevles.

¹² Mane insanee Yoavık'le eyhen:

– Yizde xıyaqa aazır şekelib† huvunaxhiy, zı paççahne duxaylqa xıl g'udyoyt'alıy. Vak'le, Avişayk'le, İttayk'le, «Yizdemee mana gade Avşalom havaceva» paççahee əmr haa'a zak'le g'ayxhiyn.

¹³ Zı paççahne cuvabıke qığevç'u, Avşalom gik'unaxhiy, vuççud nəxüdcad paççahıke dyugul ha'as eyxhe deş. Ğunad yızın sura aqqas deşdiy.

¹⁴ Yoavee mang'uk'le eyhen:

– Zaqa, vaka avaak'an haa'asda gah deşda.

Avşalom mı'qəne yivele qı'xı'carniy vor, mana qik'u deşiy. Yoavee xıyaqa xhebillə mizrag alyat'u, mang'une yik'eeqa hiyxə.

¹⁵ Yoavın silah haqqana yits'iyre gade Avşalomusqa yoq'ne surale qeepxha, mana ı'xı' gek'ana.

¹⁶ Qiyğa, g'oşunun İzrailybışıqa qihna gyapk'iy ç'əv he'ecenva, Yoavee şeypur ı'lyviyxə.

¹⁷ Avşalomur yivele g'ayşu, ç'alageene sa xənne g'uyeeqa dağaraççe. Ooqab g'ayebışda anbar saa'a. Manke gırgın İzrailybı cone xaybışeeqa heebaxa.

* **18:11** yits'ille şekel: 115 gramılqa ələən nuk'ra ıxha. † **18:12** aazır şekel: 11 kilolqa ələən nuk'ra ıxha.

18 Avşalomee üç'ürnang'a sa xəbna g'aye alyapt'ı, mana Paçcahaaşine Q'adaalil cus aabida xhinne ulyoozar haa'a. Mang'vee mane g'ayel «Zas yızın do havacesda dix ıxha deşva» uvhu, mane g'ayeys cun do hele. G'iyniye yiğlid‡ mançik'le Avşalomna haykalva eyhe.

Davuduk'le Avşalom qik'uva ats'axxhe

19 Tsadokne duxee, Axima'atsee eyhen:

- Hasre zı g'adayxvan paçcahısqa hark'ın, Rəbbe vuc duşmanaaşine xılence g'attixhan hı'ıva xabar hevles.

20 Yoavee mang'uk'le eyhen:

- Ğu mana gaf g'iyna deş, sa menne yiğil sa mebna yugna gaf paçcahıs hee'e. G'iyna mang'una dix qik'u.

21 Yoavee Kuş eyhene cigeençene adamiyk'le eyhen:

- Hooru, paçcahısqa hak'ne, g'iyna g'acuynbı mang'us yuşan he'e.

Mana insanır Yoavis kyorzul, mançe g'adayxvan ayk'anna.

22 Tsadokne duxee Axima'atsee meed Yoavik'le eyhen:

- Hucooyiy eyxhe ixhecen, hasre zınar şene adamiyqa qihna g'adaxvanas.

Yoavee eyhen:

- Nya'a, dix, vasır şeng'uqar qihna g'adaxvanas ıkkın? Ğu mana gaf hav'uva vas mukaafat heles deş.

23 Mang'vee eyhen:

- Hasre hucooyiy eyxhe ixhecen, zı g'adaxvanasda.

Yoavee mang'uk'le «G'adaxvneva» eyhe. Axima'ats Q'adaaline yəqqı'n g'adarxhun, Kuş eyhene cigeençene adamiyle ögee qexhe.

24 Mane gahıl Davud anneyiy g'anne akkabışde yı'q'nee gyu'ur eyxhe. G'aravulyçiy şaharne akkayne oone cabırılqa ilqeq'umee, mang'uk'le sa insan g'adayxvan qöö g'ece.

25 Mang'vee paçcahılqa onu'u, cuk'le g'acuyn paçcahıs yuşan ha'a. Paçcahee eyhen:

- İnsan saxhee mang'vee, xabar vukkekka vuxhes.

Mana insan hiyxhar ıxha.

26 G'aravulyçiyk'le g'adayxvan qööna sa merna insanır g'ece. Mang'vee akkee ulyorzuling'ulqa onu'u, eyhen:

- Meer sa merna insanır g'adayxvan qöö.

Paçcahee eyhen:

- Manar xabar vukkekkanu vor.

27 G'aravulyçee eyhen:

- Ts'erriyng'un g'adarxhuniy Tsadokne duxayne Axima'atsne g'adarxhuniyıkıd akar.

Paçcahee eyhen:

- Mana yugna insan vor, mana yugne xabarıka ı'qqə.

28 Axima'atsee paçcahık'le it'umda eyhen:

- Gırgın yugda vod!

Qiyğa mana paçcahne ögil ç'iyelqamee k'yorzul eyhen:

- Yuğne Allahıs, Rəbbis şukur vuxhena! Rəbbe valqa, yizde paçcahılqa, xıl g'ott'uluynbı yuğnecab xıyaqa quvuynbı.

29 Paçcahee eyhen:

- Yizda dix Avşalom yugrane vor?

Axima'atsee eyhen:

‡ 18:18 G'iyniye yiğlid: in kitab otk'uning'vee kitab ok'anassencad gahbı eyhe ıxha.

- Yoavee zinay sa merna paççahna nukar g'uxoolemee, zak'le maa'ad alikkı-gikkıy gitxhu g'acu. Zak'le maa hucoome ıxhay, nenme ıxhay ats'a deş.

³⁰ Paççahee eyhen:

- Sa suralqana qıxha, maa'ar ulyozre.
Manar sa suralqana qıxha ulyoyzarna.

³¹ Kuş eyhene cigeençena qarı eyhen:

- Yizde xəring'us, paççahıs zaqa yugna xabar vobna! Rəbbe g'iyna valqa g'elil qeepxhaynbışde xılence ğu g'attixhan hı'ına.

³² Paççahee mang'uk'le eyhen:

- Yizda dix Avşalom yugrane vor?

Kuş eyhene cigeençeng'vee eyhen:

- Hasre yizde xəring'une paççahne duşmanaaşikiy, mang'ulqa g'elil qeepxhayne gırgıng'uk Avşalomuk ıxhayn ixhecen.

³³ Paççah sacuraycar qa'a. Mana şaharne akkabışde oone gozeeqa ılqeç'u, geşşena. Mang'vee ooqa ılqə-ılqə eyhe ıxha:

- Yizda dix, yizda dix Avşalom! Dix, yiğne cıge zıcarxhiy qik'una! Yizda dix Avşalom!

19

Yoavee Davudus güx haa'a

¹ Yoavılqa «Paççah Avşalomuqa vor geşşe, mang'vee ak'ıb avquva» hixhar ha'a.

² Mane yiğılıyn duşmanaaşile ğamepxhay ak'ılqa siyk'al. Eskeraaşik'le paççahın yik' duxayqa gyotxhanva g'iyxhe.

³ G'oşun mane yiğıl şahareeqa, dəv'eençe hixu qööna, naş qexhe dyugulenra şahareeqa i'kkəəna xhinne ikkyooç'e.

⁴ Paççahee aq'valqa kar atçu, it'umba ts'ir haa'a:

- Yizda dix Avşalom, ay Avşalom! Dix yizda, ay dix!

⁵ Yoav paççahne xaaqa ikkeç'u, eyhen:

- G'iyna yiğın can, dixbışın, yişbışın, yiğne yadaaşın, caariyebışın canbı g'attixhan hı'iyn yiğın insanar ğu k'ap'ik'ile avqa qav'u.

⁶ Vas ğu g'imecenanbı vukkan, ğu ikkananbı vukkan deş. G'iyna ğu yişde gırgıng'uk'le haguyn, g'oşunbışın ç'ak'ınbıyiy manbışın insanar yiğnemee vuççud deşın kar vodun. G'iyna zalqa hitxhır, Avşalom axu yişın gırgınbı g'iyna hapt'ıynbıxhiy, man yiğnemee yugdaniy ixhes.

⁷ Həşde milletısqa qığeç'e, manbışıs yik'bı hele. Rəbbılqan k'ın ixhen, ğu g'iyna milletısqa qığdeç'vee, vaka exhalılqasse sacar insan axvas deş. Manıd mek'valile g'iyniye yiğılqamee yiğne vuk'lelqa qadıyn nekke pısın kar ixhes.

⁸ Paççah oza qıxha, şaharne akkabışısda giy'ar. G'oşunuk'led «Paççah şaharne akkabışısne gyu'urva» uvhume, g'oşun paççahısqa savayle.

Davud İyerusalımqa siyk'al

Gırgın İzrailybıme cone xaybışeeqa apk'ın vooxhe.

⁹ İzrailıye gırgıne nasılbişe sana-sang'uka xiliyn ha'a, eyhe ıxha:

- Paççahee şı yişde duşmanaaşine xılence g'attivxhan hav'u! Fılıştınaaşde xılenceb mang'vee şı g'attivxhan hav'u. Həşder Avşalomul-alla mana vuccar ölkeençe hixu.

¹⁰ Şas xəbvalla hee'ecenva şı g'əyxı'na Avşalomur dəv'ee qik'una. Həşde paççah Davud yi'q'əlqa sak'al hı'iynemee, şu nya'a vuççud itteyhe?

¹¹ Paççah Davudee kaahin Tsadokusqayıy kaahin Evyatarısqa in cuvab hixhar ha'as insan g'ixele:

- Yahudayne ağsaqqalaaşik'le inəxüd eyhe: «Paççah yı'q'əlqa sak'al ha'amee, şu nya'a nekke qiyğyınbı vooxhe? İzrailycad yuşan ha'an karbı paççahılqa, mang'une xaalqa hiyxhar.

¹² Yızın çocar, şi sa ebanbı vob. Nya'a paççah sak'al ha'ang'a şu nekke qiyğyınbı vooxhe?»

¹³ Amasayk'led eyhe: «Nya'a şi sa ebanbı dişde vob? Yizde k'ane gırgıne gahbışis Yoavne cigeena g'oşunbışda xərna ğu dexheene, hasre Allahee zalqa mançileb pııda ver ablee'ecen».

¹⁴ Mang'vee məxüd gırgıne Yahudeeşin yik'bı sang'un yik' xhinne culqa sak'al ha'a. Manbışe paççahısqa insan g'axuvu, eyhen:

- Paççah, ğunar, yığın gırgın insanarıb savk'le.

¹⁵ Paççah sak'ı, İordanne damaysqa hiyxhar. Yahuder paççahne ögeeqa, mana damayke alğahasva Gilgal eyhene cıgeeqa abayle.

Davudee Şimeyılqa yığ allya'a deş

¹⁶ Baxurımğançene Benyaminne nasileençene Gerayna dix Şimeyir Yahudeeşika sacıgee zaara paççah Davudne ögeeçava geç'e.

¹⁷ Mang'uka Benyamınaaşına aazır insan arayle. Qiyğa Şaulne xaana nukar Tsiva, yits'uxhvayre (15) mang'una dix, g'ayrer (20) nukar arayle. Manbı zaraba-zaraba İordanne suralqa paççahısqa avayk'an.

¹⁸ Coyub paççahısqa yugba qudoorabacenva mang'una xızan damayle alğahas, damayne şena aq'valqa ilğeebaç'e. Gerayna dix Şimey, paççah İordanne damayle ilğeeç'umee, Davudne ögil ç'iyelqa gizyaraççe.

¹⁹ Mang'vee paççahık'le eyhen:

- Hasre yizde xəring'uk'le zal bınah g'umoocecen. Ğu, yızda paççah, İyerusalımğançe qığeeç'uyne yığıl zı, yıgne nukaree, hav'una bınah yik'el qavaale hımaa'a.

²⁰ Zak'le hav'una bınah vaats'ana. Mançıl-allar zı g'iyna paççahne ögilqa gırgıne İzrailybışile ögee arı.

²¹ Tseruyayne duxee Avişayee eyhen:

- Şimeyee Rəbbe g'əyxı'ng'uk'le eyhesınbı-ittehesınbı axu deş. Mançıl-allar mana gik'as ıkkın.

²² Davudee eyhen:

- Tseruyayn dıxbı, zake şos hucoone? Nya'a zas duşmanna g'ats'apk'ın? Zak'le zı İzrailyna paççah ıxhay yugda ats'a vod, mançıl-allar g'iyna İzrailee vuşucar gik'as deş.

²³ Paççahee qiyğa Şimeyk'le eyhen:

- Ğu gik'as deş.

Paççahee mang'us k'ın g'iysar.

Mefiboşet Davudusqa arayle

²⁴ Şaulna neva Mefiboşet paççahne ögilqa arayle. Paççah ark'ınne yığile, xaaqa sağra-salamatra sak'aldasde yığılqamee, mang'vee g'elybıyiy tanalınbı hodğul deş, muç'ru gyapxı deş.

²⁵ Mana paççahne ögilqa İyerusalimeeqa arımee, paççahee mang'uke qiyghanan:

- Nya'asdiy, Mefiboşet, ğu zaka qıdyarı?

²⁶ Mefiboşetee eyhen:

- Yızda xərna paççah! Zı, yıgna nukar, k'arava, zas əməleys palanbı ı'xı', vaka sacıgee əlyhəəsnıy ıkkın. Yızde nukaree, Tsiveeme, zas horbı hı'ı.

* **19:13** Sa ebanbı: Amasa Davudna xıdıl ıxha.

²⁷ Man k'ıldanan xhinne, mang'vee paççahne ögil zalqa zı hidi'iyncad karbı qı'ı. Yizda xərna paççah, ğu Allahna malaaiik xhinnena insan vor. Həşde vas hucooyiy ikkan manıd he'e.

²⁸ Yizde q'əsde dekkıne nasilen gırgınbı ğu gyapt'askanniy. Ğumee zı, yiğna nukar, yiğne sufranı gi'ı. Zaqa medın cuvab eyhesın ghal deşin.

²⁹ Paççahee mang'uk'le eyhen:

– Nya'a xiliy qa'a? Zı vak'leyiy Tsivayk'le çolbı q'öna qe'eva eyhe.

³⁰ Mefiboşetee paççahık'le eyhen:

– Yizda paççah xaaqa salamatra sak'iyle qiyğa, hasre gırgın vuceecad aleet'ecen.

Davudee Barzılayk'le geer qa'anava eyhe

³¹ Gileadğançena Barzılayır Rogelimğançe arı ıxha. Paççah İordanne damayke alğahasva, manar paççahıqa İordanne damaysqamee qaraylena.

³² Barzılay geer q'əsda, molyts'alyne (80) seneeqa hirxılıyna sa adamiy ıxha. Mana geed karnana insan ıxha. Paççah Maxanayim eyhene cigee axvamee, paççahısın gırgın kar Barzılayee adayle ıxha.

³³ Paççahee Barzılayk'le eyhen:

– Zaka sacigee damayke ilğeç'e, vasın gırgın kar zı İyerusalimee helesın.

³⁴ Barzılayee paççahık'le eyhen:

– Zaqa nimeena i'mi'rne avxu zı vaka İyerusalimeeqa i'qqəs?

³⁵ Həşde zaqa molyts'al sen vod. Zı nişincar şada'a deş. Zasqa ulyoğançınıy otxhaxhançin evad qöönne? Zak'le mə'nıy qədəqqəne adameeşiniy zəiyfabışın sesıd g'ayxhes əxəyee? Manke zı nişisne hexxara yizde xəring'us paççahıs yuk ixhes?

³⁶ Zas paççahıka İordanne damayle ilğeç'u sık'ınna yəq əlyhəəs vukkan. Nişisınne zas məxdın mukaafat?

³⁷ Hasre zı sak'ı, yizde şaharee dekkıneyiy yedine k'ane qik'as. Yiğna nukar, yizda dix Kimham hasre vaka damayle ilğeç'ecen. Yiğne yik'eençe nena yugvallayıy qöo mang'us manab hee'e.

³⁸ Paççahee eyhen:

– Kimham zaka sacigee damayne şene aq'valqa ilğeç'es, yiğne yik'esqa yugda qöön zı ha'asın. Vas zake hucooyiy ikkan, vas ikkanan gırgın zı ha'asın.

³⁹ Gırgın millet İordanne damayle ilğeç'uyle qiyğa, paççahır damayle ilğeç'ena. Qiyğa paççahee Barzılayıs ubba hı'ı, mang'us xayir-düə hoole. Manar cune xaaqa siyk'al.

⁴⁰ Paççah Gilgaleeqa ayk'an. Cuka sacigeeyir Kimham hayk'an. Yahudeeşına goşunna gırgına, İzrailybışdeme goşunna sura paççahıka avayk'an.

İzrailybışe Yahudeeşika xiliyn ha'a

⁴¹ Gırgın İzrailybı paççahısqa abı, eyhen:

– Nya'a yişde çocaaşe Yahudeeşe ğu qöqü? Nya'a manbışe ğu, yiğna xizan, yiğne k'anebın insanar İordanne damayle alğav'u?

⁴² Gırgıne Yahudeeşe alidghınıy qele:

– Paççah yişda xını eyxhe. Nya'a, mançike şos qəl vooxhe? Nya'a, şı paççahne sufranıle otxhuniy otxhuninne? Deşxhee, şı paççahıke hucoomecadee alyaat'u?

⁴³ İzrailybışe Yahudeeşis alidghınıy quvu, eyhen:

– Paççah şas şole yits'ne yəqqees geer k'ane eyxhe. Davud şole şas geer eyxhe. Nya'a şu şaqa ooğançe avqa ilyaaka? Paççah yı'q'əlqa sak'al ha'asva, nya'a şı dişdiy ts'etta uvhu?

Yahudeeşin cuvab İzrailybışde cuvabile qetan eyxhe.

20

Şeva Davudulqa g'elil qıxha

¹ Mane yiğbişil Benyaminaaşına Bikriyna dix Şeva donana sa karai'dəəna insan Gilgalee eyxhe. Mang'vee şeypur əlixı', eyhen:

– Şaka Davuduka, Yesseyne duxayka, sacigeedın kar deşin! Yişda mang'uka avqas deş! İzrailıybı, gırgınbı xaybişeeqa savk'le!

² Gırgıne İzrailıybişe Davud g'alerçu, Bikriyne duxayqa Şevayqa qihna avayk'an. Yahudermee cone paçcahıke Davuduke cureebaxhe deş. Manbı İordanne damaysse İyerusalımqamee Davuduqa qihna avayk'an.

³ Davud cune İyerusalimeene sareeqa siyk'al. Mang'vee sarayqa ilyaakasva g'alyav'uyn caariyebı sa xaaqa akkyaa'a. Qiyğa mane xaane hiqiy-alla g'aravulyçer giviyxhe. Mang'vee manbişis gırgıncad helen. Mana saccu manbişika g'ilexha deş. Manbı sip'ırer xhinne vuxha. Manbı hapt'asmee mane xaançe qiğeebaç'e deş.

⁴ Paçcahee Amasayk'le eyhen:

– Xhebne yiğee Yahuder zasqa see'e, ğunar cone k'ane ixhe.

⁵ Amasa, Yahuder sacigeeqa qoot'alasva ark'ineeyir, cus gyuvxhuyne gahıl yı'q'əlqa siyk'al deş.

⁶ Davudee Avişayk'le eyhen:

– Həşde Bikriyne duxee, Şevayee, şas dekkanan Avşalomuled geed ha'as. Yızın insanarıb alyapt'ı, ğu mang'uqar qihna hoora. Deşxheene, sayıb mang'vee hiqiy-allançe cabırbişika it'um hı'ıyn şaharbi t'abal hı'ı, yişde uleke aygval.

⁷ Yoavın insanar, Keretbı, Peletbı, gırgın yugun cehiler Bikriyna dix Şeva t'abal ha'asva İyerusalimeençe mang'uqa qihna gyabak'a. Manbişil ooyur Avişay ıxha.

Yoavee Amasa gek'a

⁸ Manbı Giveoneene xənnə g'ayeyne k'anenang'a Amasa manbişde ögilqa arayle. Yoavıl dəv'əyn tanalınbı ıxha, yıq'eeqab ts'ira qav'u vuxha. Mane ts'iraylid g'ilınc givatxın ıxha. Mana ögilqava əlyhəəme, g'ilınc givatxınne cigeençe qakkitxhu, g'e'exhxhan.

⁹ Yoavee Amasayk'le eyhen:

– Yızda çoc, ğu yugrane vor?

Qiyğa Yoavee Amaseys ubba ha'asva, mana sağne xıleka muç'ruyke aqqaqqa.

¹⁰ Amasee, Yoavne solne xıləne g'ilıncılqa fikir hoole deş. Yoavee xılen g'ilınc Amasayne vuxhnyaqə hı'xı' mang'un iç'alatbı ç'iyelqa ehekka'a. Q'öd'es g'ilınc hı'xəsda iş aaxva deş, mana mankecar qek'ana.

Yoaviy cuna çoc Avişayıb Bikriyne duxayqa, Şevayqa, qihna avayk'an.

¹¹ Yoavne insanaaşine sang'vee Amasayne k'ane ulyorzul, eyhen:

– Şavusiy Yoav ıkkən, vuşuyiy Davudne sural Yoavıqa qihna qoracən.

¹² Amasa yəqqı'ne yı'q'nee eban alyart'u ıxha. Mane insanık'le g'ecen, Amasayne mayıtısqa qarına-qarına maa'ar ulyoyzarır. Millet mang'usne ulyoyzar g'ecemee, mang'vee Amasayn mayıt yəqqı'ne yı'q'neençe alyaat'u, çoleeqa qıkkı, ooqad tanalın kar adaççe.

¹³ Amasa yəqqı'le alyart'uyle qiyğa, gırgınbı Bikriyna dix Şeva aqqasva Yoavne qihna avayk'an.

Şeva gek'ana

¹⁴ Yoav Avel-Bet-Maaka eyhene şaharılqasse gırgıne İzrailıyne nasılbişde yı'q'neençe ilğec'e. Maane cigabişeençeb g'oşun sabı, mang'uqab qihna avayk'an. Sayıb mang'uqab qihna Berim eyhene cigeençenbı avayk'an.

15 Yoavna g'oşun k'yoptul, Avel-Bet-Maaka hiqiy-allançe avqaaqqana. Manbişe şaharne cabırbişde hiqiy-alla nyuq'vneke sa axtın ciga hı'ı, cabırbı qukkyok'al ha'as havayk'an.

16 Mane gahıl sa ək'elikane zəiyfee şahareençe ts'ir hav'u, eyhen:

– K'ırıbı alixhxhe! K'ırıbı alixhxhe! Hucoona ixhes, Yoavık'le inyaqana qoracen, cuk'le eyhesın cuvab vodun.

17 Yoav məng'isqana qarımee, məng'ee qiyghanan:

– Yoav ğune vor?

Mang'vee, «Ho'o, zı vornava» eyhe.

Zəiyfee meed eyhen:

– K'ırı alixhxhe, zı, yiğne nukaree, vak'le hucooyiy eyhes.

Mang'vee «Yızın k'ırı val vodva» alidghıniy qele.

18 Zəiyfee eyhen:

– Şenke «Mı'slöhət Avel eyhene şahareençe hevqevaniyxhe» eyhen. İş manbişe məxüb g'ooce vuxha.

19 Mana İzrailyna yugvalla vukkanna qopkuna sa şahar vobna. Vas İzrailyne xəbne şaharbişda sane hı'ğəəkar haa'as vukkan? Nişil-allane vas Rəbbis vukkanne şaharbişda sa hı'ğəəkar ha'as vukkan?

20 Yoavee alidghıniy qelen:

– Hı'ğəəkaraa'asdayiy avaak'an haa'asda fıkır zake əq'əna quvxhecen!

21 Man ğu eyhen xhinne deş vod. Efrayimne suvabınane cigeençe Bikriyne dix Şeva paçcah Davudılqə g'elil qıxha. Saccu mana şasqa qele, zınar ine şaharısse qığec'u, əlyhəəsda.

Zəiyfee Yoavık'le eyhen:

– Mang'una vuk'ul şaharne cabırile valqa dağepçes.

22 Zəiyfa ək'elika i'ğiykır milletne k'anyaqa iyeek'an. Milletınıb Bikriyne duxayna Şevayna vuk'ul gats'apk'ın, mang'usqa dağabaççe. Mançile qiyğa Yoavee şeypur i'lyviyxə, g'oşunub şaharne hiqiy-allançe ts'its'ooxhena. Gırgınbı cone xaybişeeqa siviyk'al. Yoavır İyerusalımqa paçcahne k'anyaqa siyk'al.

Davudus k'anebın insanar

23 Yoav gırgıne İzrailyne g'oşunna xərna ıxha. Yehoyadayna dix Benaya Keretbişdayiy Peletbişda xərna ıxha.

24 Adoram həmbalaaşına xərna ıxha. Axiludna dix Yehoşafat taarix oyk'anna ıxha.

25 Şeva mirza ıxha, Tsadokiy Evyatarıb kaahinar vuxha.

26 Yair eyhene şahareençena İra Davudusne kaahin ıxha.

21

Giveonbişe Şaulıke g'abıynbişike qəl qığaaha

1 Davudee paçcahiyvalla haa'ane gahıl, xhebille sen çiçiqad qihna q'ittin ıxha. Mançinemee Davudee Rəbbike qidghın ha'a. Rəbbe Davuduk'le eyhen:

– Man Şauleeyiy cune nasilen k'yav'uayne ebal-alla vod. Mang'vee Giveonğançenbıniy gyapt'ı.

2 Paçcahee Giveonbı qopt'ul, manbişika yuşan ha'ana. Giveonbı İzrailybı deş vuxha. Manbı Emor eyhene milletıke avxuynbı vuxha. İzrailybışe manbı üçübbə g'alya'asva k'in g'assır ıxha. Şaulusmee manbı gyapt'ı avaak'an haa'as vukkiykın. Mang'us mane cigabişee saccu İzrailybıiy Yahuder avxu vukkan vuxha.

3 Davudee Giveonaaşike qiyghanan:

- Zasse vuşdemee hucoo ha'as əxəyee? Şu, Rəbbəe g'əyxı'yne milletis xayir-düə huvuynemee, şi hav'una bınah zasse nəxüb havaakal haa'as vəxəyee?

⁴ Giveonbişe mang'uk'le eyhen:

- Şas Şaulniy cune nasilen k'ınəəğəyiy nuk'ra ıkkən deş. İzrailir şas vuşucar gik'as ıkkən deş.

Davudee manbışik'le eyhen:

- Şos hucooyiy ıkkən, zı manıd ha'asın.

⁵ Manbışe paççahık'le eyhen:

- Şi İzrailil imaaxvacenva Şaulee şake öc alyapt'ı, şi gyapt'ı.

⁶ Mang'uke g'arına yighıyre adamiy şasqa hele. Şinab manbı Rəbbəe g'əyxı'yne Şaulne Givea eyhene şaharee Rəbbine ögil givaaxanas.

Paççahee «Manbı zı şosqa qevlesınbıva» eyhe.

⁷ Paççah Davudus Şaulne ühatsühat Yonatanı dix Mefiboşet qiykkanna. Mang'us mana qiykkanna Rəbbine ögil Yonatanıs k'ın g'assırva.

⁸ Paççahee Armoniyiy merna Mefiboşet alyabat'a. Manbı Ayyayne yişşee Ritspee Şauluke vuxuyn dixbı vuxha. Sayıb mang'vee Şaulne yişşee Meravee Mexolğançene Barzilayne duxayke Adrielike vuxuyn xhoyre dix alyabat'a.

⁹ Mang'vee manbı Giveonbışisqa qoole. Giveonbışe manbı Rəbbine ögil suval givaaxananbı. Manbışda yighırsana sacıgee habat'anbı. Manbı xhit'a qiviyşalne ts'eppiye yiğbışil givaaxan.

¹⁰ Ayyayne yişşee Ritspee cesva palan alyaat'u, ganzıl gyadaççe. Ritspa xhit'abı qiyşal gibğılne yiğbışile, givapxınınbışilqa gyoğiy gyoğasde yiğılqamee maa'ar ayxu. Məng'ee manbışde mayıtbışisqa yiğniyiğın xəybışın şit'yar, xəmded çolan həyvanar qeetxhes hassır deş.

¹¹ Şaulne caariyee, Ayyayne yişşee Ritspee ha'ana mana iş Davudulqa hivxhar haa'ana.

¹² Davudee hark'ın, Şaulniy mang'une duxayn Yonatanın bark'vbı Gileadne Yaveşne ç'ak'ınbışike g'eşşenbı. (Filiştinaaşe Gilboa eyhene suval Şaul gik'uyne yiğıl manbışın mayıtbı Bet-Şeane maydama givayxananbı. Yaveşğançene insanaaşeb abı, manbışın mayıtbı qoqənbı.)

¹³ Davudee Şauluniy mang'une duxayn Yonatanın bark'vbı mançe alyaat'anbı, şene givapxınne yığhing'unud bark'vbı sa'anbı.

¹⁴ Davudne insanaaşe Şaulniy mang'une duxayn Yonatanın bark'vbı Benyami-naaşine cigabışeene Tsela eyhene şaharee, Şaulne dekkine, Gişine, mağareene nyuq'vnesnee k'eyxha. Paççahee manbışik'le uvhuyn gırgın, mane insanaaşe ha'an. Mançile qiyğa Allahee ölkaynemee ha'ane gırgıne düəbışis alidghınıy qelen.

Filiştinaaşikan däv'əbi

¹⁵ Meeb Filiştinaaşda İzrailybışika däv'ə gyooxha. Davud cune insanaaşika Filiştinaaşika səyxəsva ayk'an. Manbı Filiştinaaşika siviyxəmee Davud oyzarna.

¹⁶ Rafayke g'arıyne İşbi-Benovusus Davud gik'as ıkkıykan. Mang'une nizeyn siv tuncuke xhebıd vəş (300) şekel* yı'q'vəlee ıxha. Yı'q'eeqad mang'vee ts'edın g'ilınc qı'ı eyxhe.

¹⁷ Tseruyayna dix Avişay Davudusqa kumagıs qarı, Filiştinğançena mang'vee ı'xı', gek'ana. Mane gahıl Davudne insanaaşe mang'us k'ın g'assır, eyhen:

- İzrailin işix k'imədəqqəcenva, sayır ğu şaka däv'eeqa ayres deş.

¹⁸ Mançile qiyğa Filiştinaaşika Gov eyhene cigee meed səvxiy gexha. Mane gahıl Xuşa eyhene cigeeçene Sibbekayee Rafayke g'arına Saf gek'ana.

* 21:16 Xhebıd vəş (300) şekel: mançee 3,5 kilo ıxha.

¹⁹ Filiştinaaşika Gov eyhene cigee meed səvxiy gexha. Manke Bet-Lexemğançene Yareyne duxee Elxanane Gatğançena Golyatna çoc gek'ana. Mang'une nizeyn cık'rı qexhvane xhanayn arğacın dal xhinne xəttə ıxha.

²⁰ Gat eyhene şaharne k'ane sa menne yəqqees gitxhuyne səvxee, Rafayke g'arına sa axtına canakana insan ıxha. Mane insanne xileppişilib, g'elybışilib yixhıble t'ubiy. Mang'uqa gırgıba g'ayeyoq'ab (24) t'ub vuxha.

²¹ İzrailybışik'le mang'vee nen qadiy eyhemee, Davudne çocune Şimayne duxee Yonatanee mana gek'ana.

²² Mana Rafayke g'arına yoq'uyre insan Gatğançenbı vuxha. Manbı Davudneyiy Davudne insanaaşine xıleke hapt'ı.

22

Davudee Rəbbis opk'unna mə'niy

¹ Rəbbe Davud gırgıne cune duşmanaaşineyiy Şaulne xılençe g'attixhan hı'ımee, Davudee Rəbbis ina mə'niy qəbəqqə:

² Rəbb yızda suva vobna,
yızda g'ala, zı g'attixhan ha'ana vorna.

³ Allah yızın ganz vodun,
Mang'usne zı dyugul ixhes.
Yızın g'alxan, zı g'attixhanasda suva,
it'umun cıga Mana vor.

Allahee zı g'attixhan ha'a.
Ğu, Rəbb, zı eb ulyooğanbışde xılençe g'attixhan ha'a!

⁴ Şukur gyooxhane Rəbbilqa ona'as,
yızde duşmanaaşine xılençer g'attixhanasda.

⁵ Yızde hiqiy-alla gyabat'an mırtar ıxha,
zı gek'ane damabışile zı qəyq'ən ıxha.

⁶ Ahalın t'ü'bı zalqa alitk'ır ıxha,
gyapt'asde gugubişeqar zı gırxhu ıxha.

⁷ Dağamiyvalee zı Rəbbilqa onu'iyn,
Allah kumagıs qort'ul.
Mang'uk'le yızın ses Cune xaa* g'ayxhiyn,
yızın uts'ur Mang'une k'ırıysqa hitxhıriyn.

⁸ Mang'us qəl vuxhal-alla
ç'ıye oyt'al, i'ğiykaran,
xəən xhebbı i'ğiykar, manbı hoyharanbı.

⁹ Mang'une quşeençe kuma qığeç'u,
ghalençe gyooxhan haa'an ts'a i'xiyxə.
Mançikeb gyopxhanna ghadır k'yoohar.

¹⁰ Mang'vee xəybı qaxı, ç'iyelqamee geç'ena.
Miç'axiyvalla Mang'une g'elybışik avub vuxha.

¹¹ Sa keruvulil† alıxı,

* **22:7** *Cune xaa*: Davudee inyaa Allahne çadırıne hək'ee eyhe. İzrailybı, Misirğançe qığeepç'iyle qiyğa, Allahee manbışik'le muq'addasna çadır hee'eva eyhe. Manbı sahree vuxhaylette manbışe mana çadır coka i'ğviykar ha'a vuxha. Mana çadır işaarat vuxha, Allah cone yı'q'nee axvava. Mane muq'addasne çadırıne ögil İzrailybışe Allahıs q'urbanbı gyaat'a, i'bəədatbınıy ha'a. Qiyğab Davud peyğambarne gahılıb mana İyerusalimeeniy vob.

† **22:11** *Keruv*: xılıbınana malaaik vor.

mıtsıne xılıbışıl ilexa.

12 Hiqiy-allan ciga xəmdilqa sak'al ha'a,
xhineka gyatsts'ıyne k'aarına buludbışike Culqa aççesın kar ha'a.

13 Mang'une nuruke
gyotxhanan ts'a qı'ğəə ıxha.

14 Rəbbe xəybı g'əhətqə'ə,
Haq'-Ta'aalee ses gyayhe.

15 Vukbı avhu, duşmanar ehevkaa'anbı,
ts'ayılpın ı'xı'ı', manbı oot'al-ooxal haa'anbı.

16 Qəvəəq'ənasde Rəbbine sesıke,
quşeençene qı'ğəəne it'umne nafasıke,
deryahın k'oralybı g'ece giyğal,
dyunyeyn xhebbı g'ece giyğal.

17 Mang'vee xəybışeençe xıl hotku, zı aqqı,
zı k'orane xhyanışeençe qığavhu.

18 Zı gucnane duşmanıke Mang'vee g'attixhan hı'ı,
zı g'imece eyxhenbışike,
yızdemee geeb gucnanışike g'attixhan hı'ı.

19 Yızde pisde yığıl manbı yızde ögilqa qığeeç'ı,
Rəbbeeme zı aqqı.

20 Mang'vee zı dağamiyvalike hixu'u,
zı ikkiykın, zı g'attixhan hı'ı.

21 Yızde qopkuvalis sik'ı Rəbbee zas huvu,
yızde xilene məttıvalis sik'ı huvu.

22 Mang'vee məxüdü hı'ıyn zı Rəbbına yəq' avquva,
pısdı ıxha Allahılqa yı'q' sak'al hıdı'ıva.

23 Mang'un gırgın q'aanunbı yızde ögil vod,
Mang'une g'aydabışiler hixu deş.

24 Zı Mang'une ögil məttıne yik'eka ıxha,
zıcar zı bınahıke havacına.

25 Rəbbee yızde qopkuvalis sik'ı huvu,
Cune ulene ögil yızde məttıvalis sik'ı huvu.

26 Ğu saadik'ranang'uka saadik'ra eyxhe,
kaamılnışıka kaamılyra vor.

27 Məttınbışıka məttıra,
quç'opkuriynbışıka, cone quç'opkuriys sik'ı eyxhe.

28 Hooç'an-g'ooç'anınbı Ğu g'attıvxhan haa'a,
cocab-co axtıba vukkekanbışılqab Ğu ul gıviyxhe,
manbı k'ap'ik'ile avqa qaa'a.

29 Rəbb, Ğu yızın işığ vod,
Ğu yızda mıç'axıyvılla nurulqa savaak'al haa'a.

30 Zı Vakasana duşmanaaşıkın ha'a,
yızde Allahıka şaharbı aqqaqqa.

31 Allahna yəq kaamılyba vob,
Rəbbın cuvab mətdıda vod!
Mang'ulqa yı'q' qızzırna gırgına,

- Mang'vee g'attixhan ha'ana.
- 32 Rəbbile ğayrı, Allah vuşune vor?
Yişde Allahile ğayrı, medın ganz nenne vod?
- 33 Allah yizda it'umna g'ala vobna,
Mang'vee yizda yəq qopku qaa'a.
- 34 Mang'vee yızın g'elybı maralın g'elybı xhinne ek' qa'a,
Zı axtıvalee it'umra aqqaqqa.
- 35 Mang'vee yızın xıleppı däv'əysın xhinne qa'a,
zasse tuncike hı'ıyn vuk quç'okara'as əxən.
- 36 Ğu zas g'attixhanasın g'alxan huvu,
Ğu hı'ıyne kumaagıka zı axtı qı'ı.
- 37 Zasse saccu Vaka əq'ra iykaras əxə,
zı məxür qaçayxarır deş.
- 38 Zı duşmanar g'ee'epşıynbı, manbı gyapxıynbı,
manbışikın ixhesmee yı'q'əlqar sak'ı deş.
- 39 Zı manbı hööq'əv'u ç'əvxhana,
manbışisse suğoots'asıb vəvxü deş,
yizde g'elybışik avqa manbı qukk'yopk'ul.
- 40 Däv'əynemee Ğu zalqa guc alıpk'ır,
zalqa g'elil qeepxhaynbı Ğu yizde g'elıqqa huvu.
- 41 Duşmanar zalqa yı'q'ı'hına qav'u,
zı g'ımecenanbışikınıd zı hı'ıyn.
- 42 Manbışe uleppı ooqa qe'eeyid, manbı g'attivxhan haa'anbı vuxha deş,
Rəbbılqa onu'eeyid, Mang'vee alidghınıy quvu deş.
- 43 Zı manbı k'ööq'ü, toz xhinne qav'u,
şahrabıseedın battağ xhineeyib k'ööq'üynbı.
- 44 Ğu zı, yizde milletne g'elil qepxhayke g'attixhan hı'ı,
zake milletbışda xərna hı'ı,
zak'le dyats'ancad milletbı yizde xılyaqa quvu.
- 45 Menne cigeençenbı yizde ögil k'yozarav'uynbı,
yızın do g'ayxımee, eyhen ha'a.
- 46 Menne cigeençenbı yizde ögil hapq'ırıynbı.
Qəpq'ı'n zezeıb atk'u,
dyuguleepxhayne cigeençe qığəepç'ıynbı.
- 47 Rəbb vorna! Yizde Ganzıs şukur vuxhena!
Zı g'attixhan hı'ıyn Ganz, Allah, axtı qe'e!
- 48 Allahee zal-alla qəl qığaaaha,
milletbı yizde xılyaqa qele.
- 49 Mang'vee zı yizde duşmanaaşine xılençe g'attixhan ha'a,
Mang'vee zı yizde duşmanaaşile ooqana ha'a,
Zı eb ulyooğanbışde xılençe g'attixhan hı'ı.
- 50 Rəbb, mançıl-alla zı Ğu menne milletbışde yı'q'nee axtı qa'as,
zı Yiğne doıyus şukur haa'as!
- 51 Allahee Cune paççahıs xədın ğamxhaybı heles,
g'əyxı'ıyne Davudne nasıles ğırgıne gahbışılıcab yugvalla haagvas.

23

Davudee nekke qiyğa uvhuynbı

¹ Davudee nekke qiyğa inva uvhu:

- Yesseyne duxee Davudee,
Allahee axtı qı'ine insanee,
Yaaq'ubne Allahee g'əyxı'ng'vee,
ittune miznane mə'niybı İzrailee qədəqqəng'vee
inəxüdüd eyhe:

² Rəbbine Rı'hı'n zale ğana uvhu,
Mang'un cuvab yizde mizel vod.

³ İzrailyne Allahee inəxüd uvhu,
İzrailyne Ganzın zak'le inəxüd uvhu:

«Allahıle qəyq'ənanğ'vee
insanaaşis qopkuba xəbvalla haa'a.

⁴ Mana buludbı deşde miç'eeb ılcəəne,
gyoğiyile qiyğa hits'aagharne,
ok' aleylyaa'ane verıgne ulek akar».

⁵ Hək'ebab, Allahee yizda xizan g'əvxüna!
Mang'vee zaka gırgıne gahbışısın cuvab dışde g'ats'atk'un?
Man cuvab bıkırın, badal dexhen ıxha.
Mang'vee zas ıkkananbı hele,
Mang'vee zı g'attixhan ha'a.

⁶ Gırgın karı'dəənbı zazabı xhinne dağaa'as.
Manbışılqa şavaacad xıl hotkas deş.

⁷ Manbışik soot'asınbışe,
nizeyl, g'ılıncıl alyapt'as vukkan.
Manbışın gırgınbı cigeecab
gyooxhan haa'asınbı.

Davudun igider

⁸ Davudne igideeşin dobı inbı vod:

Taxmonne şahareençena Yoşev-Başşevet xhebne igidna xərna ıxha. Sa dəv'ee mana molyud vəş (800) insanılqa nizeyka hark'ın, manbı gyapt'ıynbı.

⁹ Mang'ule qiyğa Axoxiyına neva, Dodoyna dix Eleazar ıxha. Mana xhebne igidna sa ıxha. Filiştinaaşine g'oşunulqa cuvab ayheme, mana Davuduka ıxha. İzrailybı yı'q'əlqa ts'ıts'eepxamee,

¹⁰ saccu sa Eleazar cune cigeençe ı'ğdiykar. Mang'vee g'ılıncıd alyaat'u, xıleppı rı'hı'le g'a'atk'vasmee, Filiştinar gyabat'a. Dəv'ə ç'əvuvxhayle qiyğa, mang'usse xıl aaqı, g'ılınc dağeççes əxə deş. Mane yiğil Rəbbe İzrailybışis xədn ğameepxhay hele. İzrailybı mane yiğil Eleazarısqa saccu maa'ab avxuyn hapt'ıynbı q'əra qaa'asvacab siviyl'al.

¹¹ Mang'ule qiyğiyına Harar eyhene şahareençena Ageyna dix Şamma ıxha. Sa yəqqee Filiştinar Lexi eyhene cige sabayle. Maad hüvə oozıyn çol ıxha. İzrailybışın millet Filiştinaaşile q'ətq'ı'n, mançe hexvan.

¹² Saccu Şamma çolune yı'q'nee ulyoyzar. Mang'vee Filiştinaaşisqa çol qele deş, manbı gyabat'anbı. Mane yiğil Rəbbe İzrailybışis xədn ğameepxhay hele.

¹³ Suk qivişalne gahıl xhebts'alyne (30) xəring'una xhebiyre Davudne k'anyaqa Adullamne mağaraysqa abayle. Mane gahıl Filiştinaaşına g'oşun Refaimne q'adaalilqa savayle.

¹⁴ Davudmee xıl hidixharasde cigee ıxha. Filiştinaaşikene sabaranbı manke Bet-Lexem vuxha.

¹⁵ Davud xhyanıka gyorxhan ıxhayke eyhen:

– Zas Bet-Lexemne akkaysneene kahrizeençe xhyan ikkekkanaxhiy ıxhana!

¹⁶ Manke mane xhebne igidee Filiştinar sabıyne cigayne yı'q'neençe g'ılınçbışıka cosda yəq hav'u, Bet-Lexemne akkabışısneene kahrizeençe xhyan gyatsts'ı, paççah Davudus adayle. Davudus man xhyan ulyoğas diykkn, man xhyan Rəbbis helen xhinne ç'iyelqa ot'al ha'a.

¹⁷ Mang'vee eyhen:

– Rəbb, Ğu zı mançike havace. Nya'a, yizdemee hapt'ıyle qı'dəpqr'ın xhyan gyatsts'es hapk'ıninbışda zı eb ulyooğayee?

Mançil-allad mang'vee man xhyan ulyoğa deş. Man xhebne igidee hı'ı.

¹⁸ Yoavna çoc Tseruyayna dix Avişay xhebts'alyne (30) igidna xərna ıxha. Mana cune nizeyka xhebıd vəş (300) insanıka saçıkkı, manbışın gırgınbıb mang'vee gyapt'ıynbı. Mançile qiyğa mang'un do xhebne igidin do xhinne qıvaats'ıyn eyxhe.

¹⁹ Mana xhebts'alyne (30) igidiler qıvaats'ına ixheeyir, şene xhebne igidika avayq'ar deş.

²⁰ Yehoyadayna dixır Benayır ç'ak'ın işbı g'ecena qıvaats'ına insan ıxha. Mana Qavtse'el eyhene şahareençe qarı ıxha. Benayee q'öyre Moavğançena inekke yugna igid gek'a. Mang'vee yiznane yiğıl k'orane cigeeqa giç'u, şir gik'u.

²¹ Sayır mang'vee sa geer xərna Misirğançena gik'u. Misirğançeng'une xile nize ıxha. Benaya mang'ulqa t'at'aka ark'ın, Misirğançeng'une xılence ts'its'ı'ı mang'un nize g'eşşen. Qiyğar Misirğançeng'une nizeykacar mana gek'ana.

²² Man gırgın Yehoyadayne duxee Benayee ha'a. Mançil-alla mana xhebiyre igid xhinne qıvaats'ına ıxha.

²³ Mana xhebts'alyne (30) igidiler qıvaats'ına ixheeyir, şene xhebne igidika avayq'ar deş. Davudee mana, cus g'aravuliyvalla ha'anbışda xərna giyxhe.

²⁴ Mane xhebts'alyne (30) igidne yı'q'nee inbıb vuxhaynbı:

Yoavna çoc Asahel,

Bet-Lexemğançene Dodoyna dix Elxanan,

²⁵ Xarodğançena Şammaiy Eliqa,

²⁶ Peletğançena Xelets,

Teqoğançena İqqeşna dix İra,

²⁷ Anatotğançena Aviezer,

Xuşabışda Mevunnay,

²⁸ Axoxibışda Tsalmon,

Netofğançena Maharay,

²⁹ Netofğançene Baana dix Xelev,

Benyaminne nasılana Giveğançene Rivayna dix İttay,

³⁰ Piratongançena Benaya,

Gaaşne q'adaalile Hidday,

³¹ Aravğançena Avi-Alvon,

Barxumğançena Azmavet,

³²⁻³³ Şaalvonğançena Eliaxba,

Yaşenin dixbı,

Hararğançene Şammayna dix Yonatan,

Ararğançene Şararna dix Axiam,
³⁴ Maakağançene Axasbayna dix Elifelet,
 Giloğançene Axitofelyna dix Eliam,
³⁵ Karmelyğançena Xetsray,
 Aravğançena Paaray,
³⁶ Tsovağançene Natanna dix İgal,
 Gadne nasılana Bani,
³⁷ Ammonğançena Tseleq,
 Tseruyayne duxayn Yoavın silah ı'ğiykar ha'ana Beerotğançena Naxaray,
³⁸ Yeterğançena İrayiy Garev,
³⁹ Q'etbişda Uriy.

Manbı gırgıba sacıgee xhebts'ale yighiyre (37) insan ıxha.

24

Davudee millet qədəqqə

¹ Rəbbina qəl meeb İzraililqa avqaaqa. Mang'vee Davuduk'le eyhen: «Hoorə, İzrailiyiy Yahuder qəpəqə». Məxür Mang'vee Davud İzrailiyişilqa g'elil qı'ı.

² Davudee cune k'anene g'oşunne xəring'uk'le Yoavık'le eyhen:

- Həşde Danile Beer-Şevalqamee*, gırgıne İzrailiyne nasılbışde yı'q'nee iviykre, manbı qəpəqə. Zak'le manbı nimeenbı vuxhay ats'axxhes ıkkən.

³ Yoavee paççahık'le eyhen:

- Yiğın millet nimeeniy, hasre Rəbbe, yiğne Allahee, manbı vəş nəqqees mançile geeb qee'ecen. Yiğne ulek'led man g'acecen. Nya'a, nişil-allane yizde xəring'us paççahıs məxbına iş haa'as vukkan?

⁴ Paççahın cuvab Yoavneyiy g'oşunne ç'ak'ınbışde cuvabile ooqan ıxha. Yoaviy g'oşunun ç'ak'ınbı İzrailin millet qətqəs vüqqəva paççahısse qığeebaç'enbı.

⁵ Manbışe İordanne damayle ilğeeç'ı, Aroer eyhene şaharne k'ane çadırbı giyxə. Mana şahar q'adaalyne yı'q'nee vuxha. Qiyğa manbı Qadine nasılene cigabışile k'ena Yazer eyhene şahareeqa avayk'an.

⁶ Mançe manbı Gileadeeqa, Taxtim-Xodşi eyhene cigeeqa havayk'an. Mançeb Dan-Yaan eyhena şahar ilğevç'u, Sidonne şahareeqa qabı hiviyxhar.

⁷ Sur eyhene g'aleeqa, Q'ivbışdeyiy Kana'anbışde gırgıne şaharbışeeqa manbı hapk'ın, hiviyxharanbı. Nekke qiyğab manbı qavaylenbı Yahudayne canubulyne Beer-Şeveeqa.

⁸ Yüç'ne vuzeyiy g'ane (20) yiğee manbışe ölka k'anençe-qomaqamee gits'ibaxhana. Mançe İyerusalimeeqa siviyk'al.

⁹ Yoavee nimeeniy insanar vuxhava paççahık'le eyhe. İzrailee mane gahıl g'ılincıka səyxəs əxəsda molyud vəş aazır (800 000), Yahudeeyir xhod vəş aazır (500 000) igid ıxha.

Allahee Davudus caza hoole

¹⁰ Davudee millet qətqəs alıkkıyle qiyğa, mang'us culecad cus naş qexhe. Mang'vee Rəbbik'le eyhen:

- Mana iş hav'u, zı xəbna bınah opxhun. Rəbb, həşde hucoona ixhes ine g'ulune taxsirike ilyheç'e, zı bəç'əriyvalla hav'u.

* **24:2** *Danile Beer-Şevalqamee*: Dan eyhena şahar mane gahıl İzrailiyne nekke şimalılna şaharniy vob. Beer-Şeva eyhena şaharmee cühüt'yaaşine sahree, İzrailiyne nekke canubulyne vuxha. «Danile Beer-Şevalqamee» İzrailiyne k'anençe-qomaqqameeva eyhen ıxha.

11 Davud qinne yiğil miç'er oza qıxesse, Rəbbe Davudulqa hixhar ha'ane Qad peyğambarık'le eyhen:

12 – Hoor, Davuduk'le eyhe, Rəbbe inva vod eyhe: «Yiğne ögilqa xhebillle kar gixxhes. Mançin sa g'əyx, Zı vak ha'as».

13 Qad Davudusqa arı, mang'uk'le eyhen:

– G'əyx, yighille senna yiğne ölkee mısvalybı ıxhane vas ıkkın? Xheyible vazna hixu yiğne duşmanaaşine xılence iykarasne ıkkın? Deşxheene, xhebillle yiğna yiğne ölkee yı'q'ı'n ık'arbtı ıxhane ıkkın? Həşde yugba fikir opxhun, ğu yiğın cuvab eyhe. Zı hark'ın zı G'axuvuyng'uk'le eyhes.

14 Davudee Qadık'le eyhen:

– Yızdeme geed dağamda vod. İnsanne xıyaqa gyapk'asse hasre Rəbbine xıyaqa gyapk'ecen. Rəbbiqa rəhi'm geeb vod.

15 Mane yiğil miç'ediyle otçu, Vucee gyuvxhuna gah ç'əvuxhesmee, Rəbbe İzraililqa yı'q'ı'n ık'arbtı g'ıxele. Danile Beer-Şevalqamee yights'al aazır (70 000) insan qek'a.

16 İyerusalimeen insanar gyapt'asva malaaikın xıl hodakkemee, Rəbbis maabın insanar qıviykkın, malaaikık'le eyhen:

– Ç'əv, xıl g'ayşe!

Rəbbin malaaik mane gahıl Aravna donane sa insanne attayne k'ane ıxha. Aravna Yevusbışda ıxha.

17 Davuduk'le millet gek'an malaaik g'acumee, Rəbbik'le eyhen:

– Bınah hav'una zı vor, taxsir zal vod. Nya'a ine syuru xhineene insanaaşe hucoone hı'ı? Manbışıl-alla zasiy yizde xızanı caza hevle.

18 Mane yiğil Qad Davudusqa arı, eyhen:

– Hark'ın Yevusbışda eyxhene Aravnayne attal Rəbbis q'urbanbtı allya'an ciga ale'e.

19 Qadına cuvabıka, Davud, Rəbbe əmr hav'uyın xhinne maqa hayk'an.

20 Aravna avqa ilyakkımee, Davudıy cun insanar cusqa qöö g'ooce. Mana g'aqa qığəç'u, paçcahne ögil ç'iyelqamee k'yorzul,

21 eyhen:

– Nəxürkenane yızda xərna paçcah zasqa arı?

Davudee eyhen:

– Rəbbis q'urbanbtı allya'an ciga alya'asdemee zı vake yiğna atta alivşes arı. Milletilin yı'q'ı'n ıkar ulyoozrecenva zı Rəbbis q'urbanbtı alya'as.

22 Aravnee Davuduk'le eyhen:

– Hasre yizde xəring'vee, paçcahee cune ulesqa yugda qöönmeen alyaat'u, Rəbbis q'urbanbtı alle'ecen. Haane gyoxhxhan hı'ı q'urbanna allya'asın yatsbtı aleet'e. Gyoxhxhan ha'asde osune cigee mıgrabıyiy† yatsbışde gardanaqa qa'an karbtı aleet'e.

23 Paçcah, man gırgın zı vas hele.

Aravnee meed eyhen:

– Hasre Rəbb, yiğna Allah, vaka yugra ixhecen.

24 Paçcaheeme Aravnayk'le eyhen:

– Zı vake man ciga məxüdcad deş alyaat'as, zı mançike vas hək' qevles. Zas q'ərad gitxhuyn kar zasse Rəbbis, yizde Allahıs, gyooxhan haa'ana q'urban xhinne ablyaa'as dəəxə.

Davudee attaykeyiy yatsbışike xhots'al (50) nuk'ra qele.

25 Davudee maa'ad Rəbbis q'urbanbtı allya'an ciga ali'ı, maa'ad gyoxhxhan ha'aniy medın q'urbanbtı allya'a. Rəbbe ölkaynemee haa'ana düə q'abil haa'ana, mançikad İzrailee yı'q'ı'n ık'arbtı ç'əvedaxhenbtı.

† 24:22 *Mıgrabı*: man xhaneyk g'ayebı at'itq'ınne q'uvabışike ha'a ıxha. Mançika məxüb suk gitike curaa'a vuxha.

Paççahaaşin ts'ettiyn kitab

Davud q'əsvalee

¹ Paççah Davud q'əs qıxha eyxhe. Mang'ulqa nimeen karbı aççveyid mana g'üməarak'va ıxha deş.

² Mang'une nukaraaşe mang'uk'le eyhen:

– Vas, yişde xəring'us paççahıs sa mek'vna içiy t'abal hee'es, mana vaqa ileekecen. Vaka g'aliyxhecen, ğu g'üməark've'ecen.

³ Manbişe paççahıs İzrailvolle micagna içiy t'abal hee'e, yicır iveekena. Mana Şunem eyhene xiveençena Avişag yeexhe. Manbişe mana içiy paççahısqa ayreele.

⁴ Avişag geer micagna içiy yixha. Mana paççahıqa qihna iykar, mang'uqa ileeka yixha. Manbı sa tyulee g'alyapk'eeyib, manbişde əree vuççud ıxha deş.

Adoniyays paççah ixhes ikkiykan

⁵ Davudus Haggitike ıxhayne dixee Adoniyee «Zı paççah ixhesva» vucecar vuc axtı qa'a ıxha. Mang'vee cusqa dəv'əyn daşk'abı, balkanıl aleepxıynbı, cune ögil g'adaxhvanasda xhots'al (50) insan sa'a.

⁶ Mang'une dekkee Davudee, mısacad mang'uk'le «Nya'a ğu məxüd ha'ava?» uvhu, mana cıgee gyuarı'ına deşdiy. Adoniya micagna kar ıxha. Avşalomule qiyğa nekke xərna dix mananiy vor.

⁷ Adoniya Tseruya eyhene xhunaşşeyne duxayka Yoavıkayiy kaahin Evyatarıka saraççe. Manbişe mang'un sura aqqaqqa.

⁸ Kaahin Tsadokee, Yehoyadayne dixee Benayayee, Natan peyğambaree, Şimeyee, Reiye, Davudne igidyaaşe Adoniyayn sura aqqaqqa deş.

⁹ Adoniyee En-Rogelyne k'anene Zoxeletne ganzıl çavra-vəq'ə, kokun q'ıkar q'urbanna allya'a. Gırgın cun çocar, paççahın dixbı, paççahıs k'anen gırgın Yahuder mang'vee qoot'alanbı.

¹⁰ Natan peyğambar, Benaya, igider, çoc Sıleyman mang'vee qoot'al deş.

Davudee paççahıyvala Sıleymanısqa qoole

¹¹ Manke Natan peyğambaree Sıleymanne yedik'le Bat-Şevayk'le eyhen:

– Nya'a vak'le g'ayxhı dişde, Haggitne dixee Adoniyee, yişde xəring'uk'le, Davuduk'le dyats'a-dyats'a, cuke paççah hı'ıva?

¹² Həşde k'ırı alixhxhe, yiğniy yiğne duxayn Sıleymanın can nəxüdiy g'attixhan ha'as ıkkənva, zı vas mı'sləhət g'avces.

¹³ Paççah Davudusqa hiyek'ne, mang'uk'le eyhe: «Yızda xərna! Vale qiyğa yızda dix Sıleyman paççah ixhesva, yiğne taxtıl mana gyu'arasva, ğu zas, yiğne nukarıs, k'in dişdiy g'assır? Nya'a manke Adoniyee paççahıyvala haa'a?»

¹⁴ Ğu maa'ar paççahıka yuşan hee'emee, zı vaqar qihna maqa ikkeç'u, ğu eyhençis «Ho'ova» eyhes.

¹⁵ Bat-Şeva paççahısqa mana eyxhene gozeeqa ikkeç'e. Paççah q'əs qıxha eyxhe, mang'uqa Şunemğançena Avişag ileeka yixha.

¹⁶ Bat-Şeva paççahne ögil ç'iyelqamee k'eezarna. Paççahee məng'i'ke «Hucoone ıkkənva?» qiyghan.

¹⁷ Bat-Şevee mang'uk'le eyhen:

– Yızda xərna! Vale qiyğa yızda dix Sıleyman paççah ixhes, mana yiğne taxtıl gyu'arasva uvhu, ğu zas, yiğne nukarıs, yiğne Allahılen Rəbbilen k'ınniy g'assır.

¹⁸ Yızda xərna, həşdemee Adoniya paççah ıxha, vasıb mançikena deşda.

¹⁹ Mang'vee geed çavra-vəq'ə, kokun q'ıkar q'urbanna alli'i. Paççahın gırgın dixbı, kaahin Evyatar, g'oşunna xərna Yoav mang'vee maqa sav'u. Yiğna nukar Sileymanmee mang'vee maqa qort'ul deş.

²⁰ Yizda xərna paççah, İzrailynacab ul val vob, vale qiyğa yiğne taxtil vuşuyiy gyu'arasva ğu manbışik'le ats'axhxhya'as ikkan.

²¹ Deşxheene, yizda xərna paççah, şene dyunyeeqa ark'inmee, zınayiy yizda dix Sileyman manbişe duşmanne k'ats'ee avqas.

²² Bat-Şeva paççahıka yuşan hee'eme, ooğançe Natan peyğambar qarayle.

²³ Paççahık'le «Natan peyğambar arıva» eyhe.

Mana paççahne k'anyaqa ikkeç'u, ç'iyelqamee k'yoyzarna.

²⁴ Natanee eyhen:

– Yizda xərna paççah! Vale qiyğa Adoniya paççah ixhes, mana yiğne taxtil gyu'arasva, ğu uvhuyn karı'iyne?

²⁵ G'iyna Adoniyee hark'in geed çavra-vəq'ə, kokun q'ıkar q'urbanna alli'i. Mang'vee maqa paççahın gırgın dixbı, g'oşunun ç'ak'ınbı, kaahin Evyatar qort'ul. Həşde manbişe, «Paççah Adoniya geer qa'anava!» uvhu otxhan ulyoğa vod.

²⁶ Mang'vee saccu zı, kaahin Tsadok, Yehoyadayna dix Benaya, yiğna nukar Sileyman qudyopt'ul.

²⁷ Man kar ğu uvhune manbişe hı'ı? Nya'a manke ğu yiğne nukaraaşik'le vale qiyğa paççahne taxtil vuşuyiy gyu'arasva ittevhu?

²⁸ Paççah Davudee alidghıniy quvu eyhen:

– Bat-Şeva yizde k'anyaqa qeet'le.

Bat-Şeva paççahısqa arı, mang'une ögil ileezar.

²⁹ Paççahee k'in g'assır eyhen:

– Zı gırgıne dağamiyvalybişike g'attixhan hı'iyne Vorne Rəbbilqa k'in ixhen,

³⁰ zale qiyğa yiğna dix Sileyman paççah ixhes, mana yizde taxtil gyu'aras. Yiğneme İzrailyne Allahılqa Rəbbilqa k'in g'assır uvhuyn kar zı g'iyna ha'asın.

³¹ Bat-Şeva paççahne ögil ç'iyelqamee k'yorzul, eyhen:

– Yizda xərna paççah geer qa'ana!

³² Paççah Davudee eyhen:

– Kaahin Tsadok, Natan peyğambar, Yehoyadayna dix Benaya yizde k'anyaqa qoot'le.

Manbışın gırgınbı paççahne k'anyaqa abaylenbı.

³³ Paççahee manbışik'le eyhen:

– Yızın nukarar şosqa qoot'le, qiyğar yizda dix Sileyman yizde g'atırılqa ali'i, Gixonne xhyan ıqəəne cigaysqa ikkee.

³⁴ Maa'ad kaahin Tsadokeeyiy Natan peyğambaree İzrailyna paççah ixhesva mang'ulqa q'ış qadğvecen. Qiyğad şeypur əlivxü, «Paççah Sileyman geer qa'anava!» ts'irbı he'ecen.

³⁵ Qiyğa mana yı'q'əlqa qale, hasre yizde taxtil gyu'recen. Mana yizde cigeena paççah ixhes. Zı mana İzrailynayiy Yahodayna xərna giyxhe.

³⁶ Yehoyadayne dixee Benayee inəxdın alidghıniy qele:

– Aamin! Hasre yizde paççahne Allaheeyid Rəbbeeyid məxüdü eyhecen.

³⁷ Rəbbeey yizde xəring'un paççahın sura aqqıyn xhinnee, hasre Sileymanınid sura aqqecen. Hasre mang'una taxt yizde xəring'une paççah Davudne taxtile axtıba hee'ecen.

³⁸ Kaahin Tsadokee, Natan peyğambaree, Yehoyadayne duxee Benayee, Keretbişe, Peletbişe Sileyman, paççah Davudne g'atırılqa ali'i, Gixonqa arayle.

39 Kaahin Tsadokee Allahne çadireençe q'ışika gyavts'una gaç alyapt'ı, Sıleymanılqa paçcah ixhesva q'ış qadğu. Şeypur ilyviyxə gibğilmee, gırgıne cəmə'ətın «Paçcah Sıleyman geer qa'anava!» ts'irbı ha'a.

40 Cəmə'ət oza qıxha, mang'uqad qihna ayk'an. Manbışe zurna ı'lyviyxə, məxüd şadvalın ts'irbı ha'a, mançike ç'iyebı ı'ğiykar.

Sıleymanna Adoniyalqa rəhı'm qavayle

41 Adoniyak'leyiy mang'ukane mihmanaşık'le kar otxhun ç'əveepxhamee, man ses g'iyxhe. Yoavik'le şeypurun ses g'ayxhımee, eyhen:

– Şahareençe qöön ses nəxdınnıyxan?

42 Mana cuvab uvhu g'attırxhın deşdiy, sayır ooğançe kaahin Evyatarna dix, Yonatan arayle.

Adoniyee mang'uk'le eyhen:

– İnyaqana qoralan. Ğu yugna insanır, yugunud xabarbı adı ixhes.

43 Yonatanee Adoniyays inəxdın alidghınıy qele:

– De'eş, məxüd deş vodun. Yişde xəring'vee, paçcah Davudee Sıleymanıke paçcah hı'ı.

44 Paçcahee kaahin Tsadok, Natan peyğambar, Yehoyadayna dix Benaya, Keretbı, Peletbı Sıleymanıka sacıgee g'axuvu. Mana manbışe paçcahne g'atırılqa ali'ı.

45 Kaahin Tsadokee, Natan peyğambaree Sıleyman paçcah ixhecenva Gıxonee mang'ulqa q'ış qadğu. Manbı mançe şadba apk'ın, şahareedın milletcad ı'ğiykır. Şok'le g'iyxhen ses mançe vod.

46 Mançile qiyğa Sıleyman paçcahne taxtıl gyu'ur.

47 Yişda xərna paçcah Davud tabrik ha'as abıyne mang'une insanaaşe uvhiyn: «Yiğne Allaahee Sıleymanın do yiğne doyuile sık'ıldad axtı qe'ecen, mang'una taxt yiğne taxtıleb axtıba avqecen!» Paçcah vuc g'alırxhuıyne cıgeençe k'yorzul,

48 inəxüd eyhe: «İzrailıyne Allahıs Rəbbis şukur! G'iyına Mang'vee, yizde uleppışik'le g'ece-g'ece, yizde taxtıl gyu'arasda insan huvu!»

49 Man g'ayxhımee, Adoniyayn gırgın mihmanar qəpqi'n, oza qeepxha cone yəqqı'n avayk'an.

50 Adoniyamee, Sıleymanıle qəpqi'n, ark'ın q'urbanbı allya'ane cıgeene gaçbışike aqqaqqa*.

51 Mang'vee hı'ıyn Sıleymanıs yuşan ha'a:

– Adoniya Sıleyman paçcahıle qəyq'ənvə mana q'urbanbı allya'ane cıgeene gaçbışik ilyt'iyq'an. Mang'vee eyhen: «Hasre paçcah Sıleymanee zas g'iyına k'ın g'assrecen, vucee zı g'ılınıcıqqa hıdeles».

52 Sıleymanee eyhen:

– Mana karaəna insanxhee, mang'une vuk'lele sa çər g'a'avxhas deş. De'eş, mang'vee pısın kar he'eene, gik'asda.

53 Paçcah Sıleymanee insanar g'uxoole, manbışer Adoniya q'urbanbı allya'ane cıgayssə qaraylena. Manar paçcah Sıleymanısqa ikkeç'u, mang'us k'yoyzarna. Paçcah Sıleymanee mang'uk'le «Xaaqa hoorava» eyhe.

2

Davudna Sıleymanıs nekke qiyğıyna nasiyhət

1 Davud qik'asın yiğbı k'ane qeetxhamee, mang'vee dixes Sıleymanıs nasiyhət haa'a:

2 – Zınar, gırgınbı xhinne, sık'ınne gahıle qik'asda. Ğunar it'umra, yik'eka ixhe.

* 1:50 Q'urbanbı allya'ane cıgeene gaçbışike aqqaqqa: Mane q'urbanbı allya'ane cıgayne yoq'ne surak tuncuna yoq'uble gaç vuxha. Q'urbanbı allya'ane cıgeene gaçbışike aqqıne insanık qeep'tas vukkan vuxha deş.

³ Yiğne Allahee Rəbbeeyhen hı'ı, Mang'une yəqqı'n hoora. Mısayne Q'aanunee otk'unin xhinne Allahne q'aanunbışıl, əmirbışıl, g'aydabışıl ğu k'ırı alixhxeene, vasse gırgıncad ha'as əxəsin.

⁴ Manke Rəbbeey in zas cuvab huvuyn kar ha'asın: «Vake g'abıynbı Yizde yəqqı'n apk'ınee, Zas yik'eençe, caneençe g'ullux hav'ee, vake g'abıynbışıda İzrailyne taxtile Zı ak'an ha'as deş».

⁵ Vak'lecad Tseruyayne duxee Yoavee zak hı'iyn ats'an. Mang'veen İzrailyne g'oşunna q'öyre xərna – Nerna dix Avneriy Yıtrayna dix Amasa – gyapt'ı, dəv'ə deşde gahıl dəv'eena xhineena eb k'yav'u. Yı'q'eena ts'irayiy g'elilinbı mang'veen eban qı'ı.

⁶ Ğunar yiğne k'orane ək'elis sik'ı ı'ğiykre. Mang'una cagvara quvxhana vuk'ul ahaleeqa salamatba əlyhəəs hımaasar.

⁷ Gileadğançene Barzilayne dixbışıka yugra ixhe. Hasre manbı yiğne sufranile kar otxhananbı vuxhecen. Zı yiğne çocule Avşalomile hexvamee, manbı zasqa qabı.

⁸ Benyamınaaşına eyxhena, Baxurımğançena Gerayna dix Şimeyır yiğne k'anençeğana vor. Maxanayımqa hark'inne yiğil mang'veen zas pisda bəd-düə hav'u. Qiyğamee mana yizde ögilqa İordanne damaysqa arı. Zı mang'uk'le mana gik'as deşva Rəbbilen k'ın g'assır.

⁹ Həşde vak'le mana bınah deşdava mats'axhe. Ğu k'orana ək'elynana insan vor, vak'lecad mang'uk hucooyiy ha'as ikkanva ats'an. Mang'una cagvarana vuk'ul eban gıavts'u ahaleeqa əlyhəəs alivke.

Davud qek'ana

¹⁰ Davud qik'u cune dekkaaşısqa ayk'an. Mana Davudne Şaharee k'eyxha.

¹¹ Davudee İzrailis yoq'ts'al (40) senna paçcahiyvalla haa'a. Yighille senna mang'veen Xevroneençe, xhebts'ale xhebille (33) sennab İyerusalimeençe paçcahiyvalla hav'u.

¹² Sıleyman dekkine Davudne taxtil giy'ar. Mang'veen cuna paçcahiyvalla it'umba avqaaqa.

3

Sıleymane Allahıke cus k'orana ək'el hooqqa

¹ Sıleyman fironuka, Misirne paçcahıka, xıne eyxhe. Mang'una yiş hey'ı. Mang'veen mana Davudne Şahareeqa* qiykekka. Cun saray, Rəbbin xav, sayid İyerusalimne hiqiy-alladın cabırbı ali'ı ç'əvepxhesmee mana maa'ar ayxu.

² Mane yiğbışılqamee xalq'ın erbişeeqa q'urbanbı adaylı ıxha, Rəbbine doyl ali'in xav ıxha deş.

³ Sıleymanee dekkine q'aanunbışıs əməl ha'u, mançikad cus Rəbb nimee ikkiykınıy hagu. Mang'veeyidçikana erbişeeqa q'urbanbı adı gyooxhan ha'a ıxha.

⁴ Erbişın xədn, Gıveon eyhene şahareeni vod, q'urban gyuvk'asdimee paçcah Sıleyman maqa hayk'an. Mana maqa arıng'a, aazır vuk'ulyniy q'urbanna gyooxhan haa'ana.

⁵ Mane xəmdə Gıveonul Rəbb Sıleymanne nik'eeqa arı.

Allahee eyhen:

– Hiqqe, hucooyiy vas ikkan, hucoone vas heles?

⁶ Sıleymanee eyhen:

* **3:1 Davudna Şahar:** İyerusalimne avaalıyne rayoneni vob. Davudna Şaharva mançik'le, vuce Davud paçcahee avquva eyhe.

- Yiğne g'ulus, yizde dekkıs, Davudus, mana mөттine yik'eka qorkura Yiğne yөqqı'n ölyhəəva, Ğu, badaldexha, hammaşe geed yugvalbı ha'u. G'iyniyne yiğıl taxılqa gyu'arasda dix huvuyka, Ğu mang'unemee badaldexhay hagu, xəbna yugvalla hav'u.

⁷ Ya Rəbb yizda Allah, Ğu Yiğne g'uluke yizda dek Davudne cigeeqana paççah ha'u. Zı uşaxra vor, zak'le ats'a deş ha'asın-hidya'asın.

⁸ Yiğna g'ul - Yiğne milletne yı'q'nee vor, Ğu g'əyxı'ni, geed xənni, qətqı'-ələtqı' ç'əvdexhesde milletne yı'q'nee.

⁹ Yiğne g'ulus Yiğın millet vuk'lek ikkesda, yugunçike pısın cura'asda k'orana ək'el hevle. Menne curayl Yiğın xədnı millet şavusse vuk'lek ikkes əxəyee?

¹⁰ İn Sileymane heqqıyn Xudaavandays q'abil eyxhen.

¹¹ Allahee mang'uk'le inəxüd eyhe: «Ğu, yiğnimee xılıyna ı'mı'r, var-devlet, duşmanaaşin hapt'iy heqqı deş, mançine cigee qotkuyn cura'as əxəsda ək'el hivqu.

¹² Vas ıkkanan, Zı ha'asın. Zı vas hamanimee k'orana ək'el hevles, valqame vak akarana ıxha deş, valer qiyğa vaka amq'arna ixhes deş.

¹³ Mançile hexxada, ğu Zake hideqqıyn - var-devletıd, şöhratıd Zı vas helesın. Yiğne vaxtal ğu xhinnena paççah ixhes deş.

¹⁴ Yiğna dek Davud xhinne, Ğunar Yizde yөqqı'n horhulee, Yizde q'aanunbışıl k'ırı gyaqqı çıs sik'ı harakat he'ee, Zı vas xılıyna ı'mı'r hevles».

¹⁵ İnyaa'ar Sileyman muğur qıxha, ats'axhen man nyak' ıxhay. Mana İyerusalımqa sak'ı, Xudaavandayka mugaavilenane q'utyeyini† ögiyl ulyorzul, gyoxhxhan ha'an q'urbanbıyiy‡ əmin-amanın q'urbanbı§ alya'a. Mançile qiyğa cune hiqiy-allanbışıs otxhun - ulyodğuy hele.

Sileymane məhkame huvuna ək'elikana q'arar

¹⁶ Sa yiğıl q'öyre g'ahapk'in yedar abı paççahne ögee ulyoozaranbı.

¹⁷ Manbışde sang'ee eyhen:

- Ay yizda xərna! Şi hayne xhunaşşeyka sa xaa'a aaxva, mana xaanang'a zı uxooxuyn.

¹⁸ Xhebıd'esde yiğıl mançile qiyğa məng'eeyid uxooxuyn. Şi sacigeeniy vob, şaka haşucar xaa'ar deşdaniy, şi q'öyrecabniy vob.

¹⁹ Xəmdə mane xhunaşşeyna dix ces xabar devxha nik'eenang'a horç'un qik'una.

²⁰ Sura xəmdə mana oza qiyxha alyarat'ana yizda dix, yiğna g'ulluxçiy g'alirxhuyne gahıl! Məng'ee giyxhena mana cene koksıysqa, cəna qik'unamee giyxhena yizdə koksıysqa.

²¹ Zı miç'eer ozaqiyxhayng'a yizdə duxays kar oxhan ha'as, mana zak'le qik'u avaykı. Açux qıxhang'a zı mang'uka sayır yugra ileekına, manke zak'le ats'axhen, mana yizdə dix deşorva, zı uxuna.

²² Şene xhunaşşe eyhen:

- De'eş! İna üç'ürna - yizdə dix, şəna qik'una - yiğna!

Ts'erring'ee öc alyabat'a:

- De'eş! Şəna qik'una - yiğna, üç'ürna - yizdə!

Paççahne ögiyl manbışe həməxdın, hıccatbı ha'a vuxha.

²³ Paççahee eyhen:

† **3:15** *Xudaavandayka mugaavilenane q'utye*: Allahee ina q'utye he'eva Mısa peyğambarık'le uvhu. Man Allah cune milletne yı'q'nee vor eyhen işaaratniy vod. Sileyman peyğambaree Allahne doylın xav alya'asmee mana q'utye çadıreniyxhee vooxhena. Mane q'utye g'ayebışde ooad otk'unin Allahın əmrınıy havacənbi. ‡ **3:15** *Gyoxhxhan ha'an q'urbanbı*: in q'urbanbı bıkırda gyoxhxhan ha'a ıxha, mançin vuççud g'alyadaççe ıxha deş. § **3:15** *Əmin-amanın q'urbanbı*: in q'urbanbı gyat'ang'a, mançin adın cigabı gyooxhan ha'a ıxha. Mansa çurud insanaşe otxhun.

- Vuşde sang'ee eyhe vod: «Yizda dix üç'ürra, yiğna qik'u», mansang'ee eyhe vod: «De'eş! Yiğna dix qik'u, yizdamee - üç'ürra».

²⁴ Manke paçcahee eyhen:

- Zasqa xincal alle.

Paçcahısqa xincal adaylen.

²⁵ Paçcahee əmi'r haa'a:

- Gyaxxe üç'üdüdü şax q'öne cigeeqa, sa sura hele ine xhunaşşeyş, mansad - şene xhunaşşeyş.

²⁶ Üç'ürne duxayne yedin yik' gyoyxhan cene uşaxıs, məng'ee paçcahık'le eyhen:

- Ay yizda xərna! Qile məng'ı'sqa uşax üç'üddə! Saccu gimək'a mana!

Mansang'emee eyhen:

- Ne zı, ne ğu mana alyart'as deş. Gyaxxe mana!

²⁷ Manke paçcahe q'arar hoolena:

- Üç'üdüdü şax ts'erriyne xhunaşşeyşqa qile. Gimək'a mana, mana mang'una yed vorna.

²⁸ Paçcahe huvuna q'arar g'avxhume, ğırgıne izrailbışda hı'rmat mang'us geeb qooxhe. Qotkuyn məhkəməbi he'ecənvə Alləhee mang'us k'orana ək'el huvu.

10

Ərabəaşına Şevayna kraliça Sileymanısqa ayrele

¹ Şevayne kraliçayk'le Rəbbike qəbiyne Sileymanne şöhrətne hək'ee g'ayxhı. Mana ayreelena mang'us dağamın qidğhınbı ha'as.

² Mana geer xənnə karvanıka: gulyağbışıka, g'izilika, ğıranne ekebışikad gyats'iynə devabışikayiy cene xəppanəne insanaaşıka İyerusalımqa Sileymanısqa arı. Vuk'leene ğırgıne karne hək'ee gaf hav'u.

³ Sileymanə məng'ı'ne ğırgıne qidğhınıybışıs cuvab qelen: məxdun dağamın qidğhınıy ıxha deşke, paçcahısse cuvab qeles məxəcen.

⁴⁻⁵ Şevayne kraliçayk'le Sileymanna k'orana ək'elib, vucee alyə'uyın sarayıd, sufraylın otxhuniybıd, mang'une kumagçeeşın xaybıd, nukaraaşın harakatbıd, manbışe alyə'an tyulıbıd, çaxırçerib, Rəbbinə xaaqa gyoxhxhana'as adıyn q'urbanbıd g'acuyng'a məng'ı'n nafas aqqaqqa.

⁶ Məng'ee paçcahık'le eyhen:

- Yizde ölkeə yiğne k'orane ək'eləne hək'ee, işbışde hək'ee eyhenbı qotkuda ooxhud.

⁷ Arı yizde ulepışik'le g'acesmee, zı manə cuvabbışılqa inyamışeexhe deşdiy. Zak'le g'acuyınçine surançine hək'ee zas yuşan hı'ı deşod. Yiğna k'orana ək'el, yiğın var-devlet zak'le g'ayxhınçile hexxada vod.

⁸ Baxtivararıb yiğın insanar! Baxtivararıb yiğın kumagçer, nenbıyiy hammaşe yiğne ögiyl ulyoozar, yiğna ək'elikana gaf g'iviyxhe!

⁹ Allahıs, yiğne Rəbbis şukur vuxhena, ğu ikkiykın, İzrailyne taxtılqa gyu'ar ha'uyl-alla. Rəbbis hammaşe İzrail vukkiykınil-alla, adalətiy qopkuvalla vuxhecənvə vake paçcah ha'u.

¹⁰ Məng'ee paçcahıs payıs yoq'ne tonule hexxan g'izil, geed curabışıkan gulyağbı, sayid ğıranın ekebı adı ıxha. Məng'ee Sileyman paçcahıs adıynmeen gulyağbı mankiyqamee şavacad adı deşdiy.

¹³ Sileyman paçcahee vucee huvuyınçile hexxadad, Şevayne kraliçays hucooyiy ikkiykın, qidiykkın helen. Mançile qiyğa mana cene insanaaşıska cene ölkayılqa siyk'al.

16

Axav İzrailyna paççah eyxhe

²⁹ Yahudayne paççahee Asee paççahiyvalla haa'ane xhebts'ale molyud'esde (38) sen, Omriyna dix Axav İzrailyna paççah eyxhe. Mang'vee Samariya eyhene şaharee g'ayiq'ölle (22) senna paççahiyvalla haa'a.

³⁰ Omriyne dix Axavee, cule ögiyl vuxhaynbışde gırgıne paççahaaşile geeb Rəbbine ulesqa yugba qıdyaaesda iş haa'a vuxha.

³¹ Nevatne duxayne Yarovamne bınahbışee axuy k'ıldanan xhinne, ooğançe Sidonaaşine paççahna Etba'alına yiş İzevel hee'e. Qiyğale xhineeyid horbışikane allahıs Ba'alıs* ı'bəədat ha'a giyğal.

³² Mang'vee Samariyel Ba'alın xav alya'a. Caayid q'urbanbı allya'an cigad ha'a.

³³ Qiyğale xhineyib Aşerayn† byuty ha'a. Mang'vee Rəbbis İzrailyne Allahıs cule ögiyl vuxhayne gırgıne İzrailyne paççahaaşile geeb qəl huvu.

³⁴ Axavee paççahiyvalla haa'ane gahıl, Bet-Elyğançene Xielee Yerixo eyhena şahar sayib alyaa'ana. Rəbbe Nunne duxayk'le Yeşuayk'le uvhuyn xhinneead eyxhe: mang'vee şahar alyaa'a gibğilmee, mang'una xərna dix Aviram qek'a; şahar alyav'u akkabı gıxhxhesınbı xhinne quvxhamee, mang'una k'inna dix Seguv qek'a.

17

İlyas peyğambaree guraxbı ixhesva eyhe

¹ Gileadne Tişbeençene İlyasee paççah Axavık'le eyhen:

– Zı ı'bəədat ha'ane İzrailyne Allahılqa Vorne Rəbbilqa k'in ixhen, zı ittevhu ögiyle qööne senbışee çiyiy gyoğiy ixhes deş.

² Rəbbin cuvab mang'ulqaniy vod:

³ – İnençe hixu, şargne suralqa hoora. İordanne damayne şargılyne Kerit eyhene aragısne dyugulyxhe.

⁴ Xhyan ğu mane arageençe ulyoğas, vasın oxhanasın karıd Zı qənaaşik'le alleva uvhu.

⁵ Mang'vee Rəbbe uvhuynçil k'ırı gyaqqı, İordanne damayne şargılyne Kerit eyhene aragısqa qarı ma'arır axvana.

⁶ Qənaaşē miç'eed-exhal mang'us çuruyiy gıney adayle, xhyanıd mang'vee arageençeniyy ulyoğan.

⁷ Sabara gahılee ölkee gyoğiybı gyudyoğava arag qooqqana.

Sip'tree İlyası otxuniy hele

⁸ Rəbbin cuvab İlyasıqaniy vod:

⁹ – Oza qıxha Sidonne Sarfat eyhene şahareeqa hak'ne. Maayir axve. Maane sa sip'iriyk'le Zı vasın otxuniy alleva uvhu.

¹⁰ Mana oza qıxha Sarfateeqa ayk'an. Mana şaharne akkabışısqa qarı hırxhılymee, mang'uk'le maa'ar osbı sa'ana sa sip'iriy g'eece. Mang'vee məng'ı'lqa onu'u eyhen:

– Hucoone ixhes, yiğne k'olee zas ulyoğasın sık'ınin xhyan alle.

¹¹ Mana xhinelqava yı'qqəmee, mang'vee meed onu'u eyhen:

– Hucoone ixhes, zas oxhanasın sa ghaledın gıneyıd alle.

¹² Zəiyfee eyhen:

* **16:31** *Ba'al*: Kana'anaaşına nekke xərna allah. Manbışde uvhuyn, mang'vee xəybı g'əhətqa'a, gyoğiybı gyoğa'a ixha. † **16:33** *Aşera*: mana Kana'ane şagavna allah yixha. Sabara afsanabışee Aşera Ba'alna xhunaşşeva, mana gırgıne allahaaşınar yed yixhava oyk'an.

- Rəbbilqa, yiğne Allahılqa k'in ixhen, zaqa gıney deşin, şaqa kupune xhanel sa xhaxheedın urva vod, sa t'yank'ib q'ışına. Zı həşde sık'ının osbı sı'ı, ark'in zasınıy duxaysın otXHuniy ha'as. Mançile ğayrı şaqa oxhanasın karıd deşin, şınab hapt'asınbı.

¹³ İlyasee məng'ı'k'le eyhen:

- Qimeeq'ən, xaaqa ark'in ğu eyhen xhinne he'e. Saccu vaqa vodunçike ts'eppa zas sa k'ınna kokay hav'u able, qiyğad vasınıy duxaysın oxhanasın kar he'e.

¹⁴ İnəxüd Rəbbe, İzrailyne Allahee eyhe: «Zı, Rəbbe ç'iyeyne aq'valqa gyoğiy g'axilesde yiğılqamee kupeedın urvad, g'abeedın q'ışid g'att'as deş».

¹⁵ Zəiyfee ark'in İlyasee uvhuyn xhinne ha'a. Məxüd məng'ı'qad, cene xizanıqad, İlyasıqad yiğisiysın otXhanan kar eyxhen.

¹⁶ Rəbbe İlyasık'le uvhuyn xhinne kupeedın urvad, g'abeedın q'ışid g'aat'a deş.

İlyasee zəiyfayna dix üç'ür qa'a

¹⁷ Sabara gah ilğevç'uyle qiyğa, xaana iyessiy yeexhene mane zəiyfayna dix ık'iyk'ar. Mang'un ık'ar atk'ınıylette yı'q' qexhe, nafas haxiles dəxi' mana qek'ana.

¹⁸ Zəiyfee İlyasık'le eyhen:

- Allahna insan, zı vak hucoone hı'ı? Nya'a, ğu yizda dix gikasne, yizda bınah yik'el qavalya'asne arı?

¹⁹ İlyasee məng'ı'k'le eyhen:

- Yiğna dix zasqa qale.

Uşax zəiyfayne xhilibişeençe alyaat'u, vuc axvane oone gozeeqa qıkkı, cune tyuleeqa giyxhe.

²⁰ Mang'vee Rəbbilqa onu'u eyhen:

- Ya Rəbbim Allah, nya'a zı axvane zəiyfayna dix gik'u, Ğu məng'ı'k məxdın divan qaqqı?

²¹ Qiyğa mana uşaxıl oo xhebne yəqqees g'alirxhu Rəbbilqa ona'a:

- Yizda Rəbb Allah, zı Vake heqqa, hasre mane uşaxın rı'h caneeqa sak'lece!

²² Rəbbik'le İlyasee ona'a g'iyxhen, uşaxın rı'h caneeqa satk'ıl, mana üç'ür qexhe.

²³ İlyasee uşax oone cune gozeençe alyaat'u, avqa yedisqa qadı eyhen:

- İleekende, yiğna dix üç'ür ra vor.

²⁴ Zəiyfee İlyasık'le eyhen:

- Həşde ats'axhxhayn ğu hək'erar Allahna insan ıxhay, ğu uvhuyn Rəbbin cuvabıd qotkuyn ıxhay!

18

İlyas İzrailyqa siyk'al

¹ Ooğançe xilece gahbı ilğevç'uyle qiyğa, g'uraxbı gyatk'uyne xhebıd'esde sen, Rəbbe İlyasık'le inəxdun cuvab eyhe:

- İzrailyne paçcahısqa, Axavısqa hak'ne, mang'uk'le ğu g'acecen. Manke Zınad ç'iyelqa gyoğiy g'axiles.

² İlyasır hayk'anna Axavık'le vuc g'acesde cıgeeqa.

Mane gahıl Samariyeyl it'umın mısvalyby eyxhe.

³ Axavee Avdiy qoyt'al. Mana imaaratee işbı bit'al ha'anbışda xərnaniy vor. (Avdee Rəbbin do axtıdaniy aqqaqqa.

⁴ Axavne xhunaşsee, İzevelee Rəbbin peyğambarar gyapxı-gyabat'ane gahıl Avdee vəş peyğambar hixva'ana. Manbı quvku q'öne mağaree xhots'al-xhots'alyna dyugul haa'a. Oxhanasın karıd, ulyoğasın xhyanıd manbışis adayle ıxha.)

⁵ Axavee Avdiyik'le eyhen:

- Ölkeene gırgıne xhyan ı'lqəəne cigabışısqayiy damabışısqa hak'ne. Mançeğana şak'le sayıb ok' iveeke, yişin balkanar, g'atirer gyatt'as gidyardak'va.

⁶ Manbişe co alycaxvasva eyhen cıgabı cone əree bit'al haa'a, nena nyaqayiy ı'qqəsva. Axav sa suralqa, Avdiyir manisa suralqa ayk'an.

⁷ Avdiys yəqqə İlyas qızaxxa. Mang'uk'le İlyas qıvats'ı, aq'vakkena mang'une ögiyl gizerçu eyhen:

- Yızda xərna İlyas, ina ğune?

⁸ İlyasee eyhen:

- Zı vorna. Hak'ne yiğne xəring'uk'le eyhe, İlyas inyaa vor.

⁹ Mang'vee eyhen:

- Zı nena bınahne hav'u, ğu yiğna g'ul gik'as Axavne xıleqa qele?

¹⁰ Yiğne Allahılqa Vorne Rəbbilqa k'in ixhen, yızde xəring'vee ğu t'abal ha'asva insan g'ıxdevuyn milletiy ölka axu deş. «Mana inyaa deşdava» uvhuyne milletınbışısqayiy ölkaynbışısqa mang'vee k'in g'assaras alıkkı, ğu maa'ar t'abal hı'ı ivdeykınava.

¹¹ Həşde ğu eyhen: «Hooru yiğne xəring'uk'le İlyas inyaa vorva eyhe».

¹² Zı vasse ark'inmee, sayir Rəbbine Rı'hı'n ğu zak'le dyats'anecar cigeeqa qıkkəkka. Zınar hark'ın Axavık'le uvheene, mang'vee ğu t'abal ha'asda. Ğu ivdekımee, mang'vee zı gik'as.

Avdiyee meed eyhen:

- Yiğne g'ulee, zımee, k'ırranang'acadniy Rəbbin do axtıda aqqaqqan.

¹³ Nya'a, İzevelee Rəbbin peyğambarar gyapxı-gyabat'amee, zı hı'ıynbı vas, yızde xəring'us, mebinbişe yuşan hı'ı dışdiy? Zı manke Rəbbına vəş peyğambar xhots'al-xhots'alyna mağarabişee dyugul hav'u, manbişıs oxhanasın kariy xhyan huvu.

¹⁴ Ğu həşde eyhen: «Hooru, yiğne xəring'uk'le eyhe, İlyas inyaa vor». Nya'a, mang'vee zı gik'asda!

¹⁵ İlyasee eyhen:

- Zı ı'bəədat ha'ane Xəybışde Xəring'ulqan Rəbbilqan k'in ixhen, Axavık'le g'iyna zı g'acesda.

İlyasiy Ba'alın horbişikan peyğambarar

¹⁶ Avdiy Axavısqa hark'ın mang'us gırgın yuşan ha'an. Man g'ayxhı, Axav hayk'anna İlyasne ögeeqa.

¹⁷ Axavısqa İlyas qızaxxımee, mang'vee eyhen:

- Ğune vor İzrailyqa in yiğbı allı'ına?

¹⁸ İlyasee eyhen:

- Man zı deş, ğunayiy yiğne dekkıne nasilen İzraililqa mana ver ooxu. Şu Rəbbin əmırbı hidi'ı, Ba'alne byuttyaaşıqa qihna apk'ın.

¹⁹ Həşde yiğın insanar g'axuvle, gırgın İzrailybyı zasqa Karmel eyhene suvalqa see'ecen. Cokasana sacıgee İzevelin g'ık otxanna yoq'ud vəşşe xhots'al (450) Ba'alna, yoq'ud vəşır (400) Aşerayn horbişikan peyğambar inyaqa qoot'le.

²⁰ Axavee gırgın İzrailybiyiy man peyğambarar Karmelyne suvalqa saa'a.

²¹ İlyas milletısqa qığeç'u eyhen:

- Şu nimeena gahnane q'öbvalla haa'as? Rəbb vuşda Allahxhee, mang'uqab qihna hudoora! De'eş, şu Ba'alva eyheexhe, manke mang'uqab qihna hudoora!

Milletın nıq' qığavhu deş.

²² Manke İlyasee milletık'le eyhen:

- Rəbbine peyğambaraaşına saccu zı axu, Ba'alıqamee yoq'ud vəşşe xhots'al (450) peyğambar vor.

²³ Həşde şasqa q'öble boğa able. Havaasre mane q'öne boğayna sa manbişe cos g'əvxü gyuvk'ecen. Qiyğab sansanna qav'u, çike ıxhayn sanbı osbışılqa gik'necen. Saccu mançik ts'a hılymaqqaacen. Zınab manasa boğa gyuvk'u, sansanna qav'u çike ıxhayn sanbı osbışılqa gik'anas. Ts'ayıd halyaqqas deş.

²⁴ Manke şu vuşde allahlıqa on ha'as, zınad yizde Rəbbilqa. Şavaa on hı'iyng'ayiy ts'a g'axuvu, mang'una Allah hək'ena vor.

Milletıncad «Ğu geed yugda uvhuva» alidghınıy qele.

²⁵ İlyasee Ba'alne peyğambaraaşik'le eyhen:

- Şu xəppabı vuxhal-alla, ts'eppa şu şosda sa boğa g'əvxü gyuvk'e. Qiyğad vuşde allahlıqa on he'e. Saccu şucad mançik ts'a qımaqqa.

²⁶ Manbişe cos huvuna boğa qabı gyook'ana. Mançile qiyğad miç'eediyle yı'q'ı'hı'lqamee Ba'alılqa «Ba'al, şas alidghınıy qeleval!» on hı'ı. Alidghınıy qelenar, nıq' qığayhenar manbışis eyxhe deş. Manbimee cos hı'iyne q'urbanbı allya'ane cigaysne g'ook'al-ulyook'al vuxha.

²⁷ Yı'q'ı'hı'l İlyasee manbı matsxar hav'u eyhen:

- Sik'ıldad ç'ak'ın ts'irbı he'e! Nya'a, mana allah dişde vor! Sayır fikrele ark'ın, vuk'ul alivku, g'eline yəqqı's hark'ın eyxhe! Şavuk'lene ats'a, nik'eeqacarme ark'ın, muğur qa'asme ıkkın?

²⁸ Manbişe sık'ıldad it'umun ts'irbı ha'a, cone ədatbışis sik'ı g'ılınçbışika, vukbışika cok cigabı ha'a, eb ablyaa'a vuxha.

²⁹ Yı'q'ı'hı'le exhaliyna q'urban ablyaa'asmee, manbı g'ook'al-ulyook'al ts'irbı he'eeyid, manbışis alidghınıy qelenar, nıq' qığayhenar, manbışil k'ırı iliyxhenar eyxhe deş.

³⁰ Manke İlyasee milletık'lecad eyhen:

- Zasqana qeepxhe.

Gırgın millet mang'usqa sadımee, mang'vee hı'ğətkırıyn Rəbbis q'urbanbı alyaa'an ciga qa'an.

³¹ İlyasee Yaaq'ubne dixbışde nasılıbışis sik'ı yits'ıq'öble (12) g'aye alyabat'a. (Rəbbeeyid mane Yaaq'ubık'le «yiğın do İzrail ixhesva» uvhu.)

³² Mane g'ayebışike İlyasee Rəbbisva q'urbanbı allya'an ciga alyaa'a. Mane q'urbanbı allya'ane cigayne hiqiy-allab yits'ıxhvalle (15) xhinnen litra aqqasdameena g'uyu ilyviyk'ar.

³³ Mançile qiyğa mang'vee osbı giyk'an, boğa sansanna qav'u mançin çuru osbışılqa giyxhe.

³⁴ Qiyğa İlyasee eyhen:

- Yoq'ulle xədı parç xhinen gyatsts'ı'ı gyooxhan haa'asde q'urbanılqayiy osbışılqa haç'e'e.

Qiyğa mang'vee manbışik'le «Q'öd'esiy xhebıd'es məxüd he'eva» eyhe. Manbışed ha'an.

³⁵ Maqa k'ı'iyne xhinen q'urbanbı allya'ane cigayne hiqiy-alla alipk'ırna g'uyu ghalılqamee gyavts'aa'ana.

³⁶ Yı'q'ı'hin kar otxhunne xhebne sə'ətile, İlyas peyğambar ögiylqa qığəç'u eyhen:

- Rəbb, Ğu İbrahimee, I'saq'ee, İzrailee ı'bəədat hı'ına Allah vorna! Hasre g'iyna İzrailee Allah Ğuva, zınar Yiğna g'ulva, in gırgınıd zı Yiğne cuvabıka ha'ava ats'axhecen!

³⁷ Ya Rəbb, hucoone ixhes, zas alidghınıy qele! Hasre ine xalq'ık'le Ğu Rəbb Allah ıxhay ats'axhecen! Manke, Ğu manbışın yik'ıbı Valqa sak'alas!

³⁸ Man uvhu ç'əvxhameecad, Rəbbe ts'a g'ixele, gyooxhan haa'ane q'urbanın çurud, osbıd, çik avudun g'ayebıd, nyaq'vub, hiqiy-alla alipk'ırne g'uyeedın xhyanıd mane ts'ayın höğən.

³⁹ Milletik'le man gacu, aq'vakkena hı'ğətkır eyhen:

- Rəbb saccu Allah vorna! Rəbb saccu Allah vorna!

⁴⁰ İlyasee manbışik'le eyhen:

- Ba'alın peyğambarar avqe, manbışda sacar hixvas hımaysar.

Manbışe manbı avqumee, İlyaseeyib Qişon eyhene aragısqa quvku gyabat'anbı.

G'urax ç'əvexhen

⁴¹ İlyasee Axavık'le eyhen:

- İt'umne gyoğiyın sesid qöö, mançil-alla hoora otXHun-ulyoğe.

⁴² Axav ayk'anna otXHun-ulyoğas. İlyasır Karmelyne suvayne q'omaqa ilqeç'e. Mana maa q'aratsabişilqa gyu'ur, vuk'ulyub g'elybışisqa giviyxhe.

⁴³ Qiyğa cune nukarık'le eyhen:

- Həşde hark'ın yugra deryahne suralqa ilekke.

Nukar hark'ın ilyakkı eyhen:

- Vuççud deşod.

Məxür İlyasee mana yighne yəqqees ilyakkas g'ixele.

⁴⁴ Yighır'es hark'ınmee nukaree eyhen:

- Haaşe deryaheençe xhaxheeqa ooharasda sa k'ınna buludıb ı'lqəə.

İlyasee eyhen:

- Hark'ın Axavık'le eyhe, gyooğeeqa gixhasse balkanık daşk'a qı'ı giç'ecen. Deşxheene, əlyhəəs əxəs deş.

⁴⁵ Mane gahıl xəəqə k'arın buludbı sadayle, mıtS qavayle, it'umın gyoğiy gyoğa giyğal. Axavır daşk'eeqa gyu'ur İzre'el eyhene şahareeqa ayk'an.

⁴⁶ İlyasıs Rəbbina guc qavayle, mang'vee cun p'laş yı'q'eeqa ayt'ıl Axavile ögiyl İzre'eleeqa i'kkecesdemeene cigeeqa g'adayxvanna.

19

İlyas İzevelike hexvana

¹ Axavee İlyasee hı'iyın gırgın işbıd, Ba'alın peyğambarar g'ilincike alğav'u gyapt'iyid cune xhunaşşeyS İzevelis yuşan ha'an.

² İzevelee İlyasısqa ina xabar ana insan g'ixele:

- G'iyqa ine gahıs zı valqa ğu peyğambaraaşilqa ablyav'una ver idyooxeene, hasre allahaaşe mançileb pisda zalqa ver ooxecen.

³ İlyasık'le man g'ayxhı qəyq'əanna. Mang'vee can g'attixhan ha'asva Yahudeene Beer-Şeveeqa hexva. Cuna nukar maa'ar g'alerçu,

⁴ vuc sahreeqa ayk'an. Mang'vee sahree sa yığna yəq apk'ınıyle qiyğa, sa xhırisne yivek avur gyu'ur cus qik'uy heqqa:

- Ya Rəbb, ç'əv, həşde yızın can alişşe. Zı yizde dekkaaşile yugna deş vor.

⁵ Mana xhırisne yivene avur nik'eeqa ayk'an. Mane gahıl sayangada mang'uk sa malaaiik set'u eyhen:

- Oza qıxha, kar oxhne.

⁶ Mana oza qıxha hiqiy-alla ilyakkımee, g'ecen, cune vuk'lene k'ane ç'əra qav'una kokayiy sa parç xhinenıd. Mana kar otXHun, xhyan ulyodğu, meer nik'eeqa ayk'an.

⁷ Rəbbin malaaiik q'öd'es maqa satk'ıl mang'uk set'u eyhen:

- Ğu geeb xılıyna yəq əlyhəəs, mançil-alla oza qıxha kar oxhne.

⁸ Mana oza qıxha karıd oyxhanan, xhyanıd ulyoğan. Kar otxhun culqa qarıyle qiyğa, mang'vee yoq'ts'al yiğnaiy yoq'ts'al xəmma Allahne suvaysqa Xorevisqa yəq avayk'an.

Rəbb İlyası gyagva

⁹ Mana maqa hirxhılymee, sa mağareeqa ikkeç'u, xəmm g'aaha. Rəbbe mang'uke «İlyas, nya'a ğu inyaa ıxhava?» qiyghan.

¹⁰ Mang'vee inəxdın alidghınıy qele:

– İzrailybışe Rəbbilqa, gırgın əxəne Allahılqa yı'q'bı sak'al hı'ıva zasse öörxəs əxə deş. İzrailybışe Vaka hav'una mugaavile yik'el hivxan hav'u, Vas q'urban ablyaa'an cigabı hı'ğəkkar hı'ı, Yiğın peyğambarar g'ilıncıke alğav'u gyapt'ıynbı. Saccu sa zı axu, manbışe zınar gik'asva t'abal ha'a vor.

¹¹ Rəbbe eyhen:

– Qıgeç'u suval Yizde ögiyl ulyozre. Zı mançe ilgeç'es.

İlyasık'le Rəbb nəxür qarıy g'ecen. Ts'eppa suvabı qaxana, ganzbı hiyxhvərna it'umna mıtts av'eeyib, Rəbb mane mıtsee deşdiy vor. Mançile qiyğa ç'iyebı ı'ğiykar giyğal, Rəbb mane ç'iyebı ı'ğiykireeyir deşdiy vor.

¹² Mançile qiyğa ts'a qadayle. Rəbb mane ts'ayeyir deşdaniy. Man gırgın kar atk'iniyle qiyğa, sa k'inin ses axva.

¹³ İlyasık'le man ses g'ayxhımee, cun p'laş aq'valqa alyadaççe. Qiyğar ark'ın mağarayne ghalee ulyoyzar. Maa'ad mang'une k'ırıysqa ses qadayle:

– İlyas, nya'a ğu inyaa ıxha?

¹⁴ İlyasee eyhen:

– İzrailybışe Rəbbilqa, gırgın əxəne Allahılqa yı'q'bı sak'al hı'ıva zasse öörxəs əxə deş. İzrailybışe Vaka hav'una mugaavile yik'el hivxan hav'u, Vas q'urban ablyaa'an cigabı hı'ğəkkar hı'ı, Yiğın peyğambararib g'ilıncıke alğav'u gyapt'ıynbı. Saccu sa zı axu, manbışe zınar gik'asva t'abal ha'a vor.

¹⁵ Rəbbe mang'uk'le eyhen:

– Ğu qarıyne yəqqı'n Damask'ne sahreeqa hoora. Maqa hirxhiling'a, Xazaelyne vuk'lelqa q'ış qadğu*, mang'uke Aramna paçcah he'e.

¹⁶ Nimşiyne duxayne Yehulyne vuk'lelqa q'ış qadğu, mang'uke İzrailyna paçcah he'e. Avel-Mexola eyhene şahareeçene Şafatne duxayne Elişayne vuk'lelqa q'ış qadğu, mang'uke yiğne cigalqana peyğambar he'e.

¹⁷ Xazaelyne g'ilıncıke g'attirxınna, Yehuee gik'as, Yehueyne g'ilıncıke g'attirxınnar Elişee gik'as.

¹⁸ Zı İzrailee Ba'alne ögee k'idyorzulyna, mang'une byuttyaaşis ubba hidi'ına yighıd aazır insan havacı.

İlyasee Elişa peyğambar ixhes qoyt'al

¹⁹ İlyas mançe ark'ınmee, mang'uk'le Şafatna dix Elişa iveeke. Elişee g'ayi yoq'ab (24) yats q'öble-q'öblena avt'ul ciga eza eyxhe. Vucur nekke yı'q'əlinçiqar qihna qöo eyxhe. İlyas Elişayne k'anençe ı'lğəəmee, cun p'laş mang'ulqa alyadaççe.

²⁰ Elişee yatsbı maa g'ali'ı İlyasıqar qihna g'adarxhun eyhen:

– Hucoone ixhes, hasre zı hark'ın ts'etta dekkısiy yedis ubbabı ha'as, mançile qiyğa zı vaqa qihna qales.

İlyasee eyhen:

– Hak'ne. Zı ğu aqqaqqa deş.

* **19:15** *Vuk'lelqa q'ış qadğu*: avaala İzrailil məxdın ədat ıxha, paçcahariy peyğambarar haa'asdemee vuk'lelqa q'ış qadağva ıxha.

21 Mançe Elişa yı'q'əlqa sak'ı q'öble cuna yats gyook'a. Cune kyotanısíd mang'vee ts'a ı'xı', çil yatsbışın çuru qotxhur insanaaşıs bit'al ha'a. İnsanaaşed man oyxhanan. Mançile qiyğa mana ayk'anna İlyasıqar qihna. Elişayke İlyasıs g'ulluxçiy eyxhe.

21

Navotun t'imilen bağ

1 Sabara gah ilğevç'uyile qiyğa in karbı eyxhe. İzre'elee, Samariyeyne paççahne Axavne sarayne k'ane İzre'elyğançene Navotuqa t'imillıgıniy vod.

2 Axavee Navotuk'le eyhen:

- Yiğın t'imillıgı zas hele, zı maa dirıg ezas, yızde xaas k'ane vod. İkkanxhee zı vas mançine cigee sık'ıldad yugun t'imilen bağ qeles, de'eş, ciga ıkkın deşva eyhexhe, nimeeniy ha'a pıl qeles.

3 Navotee Axavık'le eyhen:

- Rəbbe əq'əna qe'ecen, sa manniy axu, dekkaaşın cigabı vas heles!

4 İzre'elyğançene Navotee «Dekkaaşile axuyn cigabı vas heles deş» uvhuva, Axav xaaqa aq'va havaxan hı'ı, eb k'aarı quvxha siyk'al. Mana xaaqa qarı cune tyuleeqa k'iç'u aq'vad sak'al hı'ı g'ilexhana, karıd oyxhan deş.

5 Cuna xhunaşşe İzevel mang'usqa qarı eyhen:

- Nya'a yiğna eb k'aarı quvxha? Nya'a kar idyotxhan?

6 Mang'vee eyhen:

- Zı İzre'elyğançene Navotuke «Mang'un t'imillıgı zas heqqı. İkkanxhee zı vas mançine cigee pıl qeles, de'eş, ğu pıl ıkkın deşva eyhexhee, mançine cigee zı vas sık'ıldad yugun t'imilen bağ qelesva» uvhu. Mang'vee «Vas zı yızın t'imilen bağ heles deşva» eyhe.

7 Axavne xhunaşşee İzevelee mang'uk'le eyhen:

- İzrailyna paççah ğune, dişde? Yik'eeqa ıkmekka, oza qıxha kar oxhne. İzre'elyğançene Navotun t'imillıgı zı vas helesın.

8 Məng'ee Axavne doyuile sa kar otk'un mançılqa Axavın peçatıd gyı'xı', Navotne şahareene ağsaqqalaaşısqayıy qıvaats'ıyne insanaaşısqa yəqqı'l ha'a.

9 İzevelee inəxüd oyk'an:

«Siv aqqeva ses aççe, Navotur milletne yı'q'nee nekke q'oma g'ee'e.

10 Q'öyre karı'dəəna insan mang'une ögiyl ge'e, hasre manbışe horbışika mang'une aq'val aqqecen: „Nya'a ğu Allahık'leyiy paççahık'le cuvabbı uvhu?“ Qiyğar g'aqa qığavhu gik'asva g'ayeqqa hele.»

11 Navotne şahareene qıvaats'ıyne insanaaşeyiy ağsaqqalaaşee, gırgın İzevelee otk'unin xhinne ha'a.

12 Manbışe siv aqqeva ses aççu, Navot milletne yı'q'nee nekke q'oma gya'a.

13 Q'öyre karı'dəəna insan abı mang'une ögiyl gıviy'ar. Manbışe milletne ögiyl «Navotee Allahık'leyiy paççahık'le cuvabbı uvhuva» gardanaqa giyxhe. Mançile qiyğa mana şahareençe qığavhu, g'ayeqqa hele. Məxür manbışe mana gek'ana.

14 Mançile qiyğa manbışe İzevelis xabar g'uxoole:

- Navot g'ayeqqa huvu gyuk'una.

15 İzevelik'le Navot g'ayeqqa huvu gyuk'uva g'ayxhikkum, məng'ee Axavık'le eyhen:

- Hoora hak'ne İzre'elyğançene Navotus vas pılıke heles dekkanan t'imillıgı həşde aleet'e. Navot deşda, mana qik'una.

16 Axavık'le İzre'elyğançena Navot qik'uva g'ayxhıme, mana oza qıxha, şeng'un t'imillıgı cus alyaat'asva ayk'an.

İlyasee Allahın cuvab Axavılqayiy İzevelilqa hixhara'a

¹⁷ Rəbbəe Tişbeençene İlyasık'le inəxdun cuvab eyhe:

¹⁸ – Samariyel İzrailis paççahiyvalla haa'ane Axavısqa hak'ne. Mana Navotne t'imilyne bağee ixhes. Man cune doyuqla qa'asva mana maqa arı.

¹⁹ Ğu Rəbbin in cuvab mang'ulqa hixhar he'e: «Ğu insan gik'u, həşded mang'un cigane aqqaqqa?!» Mang'ulqa Rəbbin in cuvabıd hixhar he'e: «Navotne ebas xvaabişe miz üvxiyne cigee vudee, yiğne ebasıb xvaabişe miz üvxəsda».

²⁰ Axavee İlyasık'le eyhen:

– Yizda duşman, vak'le zınar aveykınane!

İlyasee eyhen:

– Ho'o, aveykına. Ğu Rəbbine ögiyl nyaayid deşin karbı hı'inçil-alla,

²¹ Rəbbəe inəxüd eyhe: «Zı valqa ver ablyaa'as. Zı vake g'abıynbı gyapt'asınbı, Axavne insanaaşıke adamer g'alya'as deş, k'ining'ule xəring'ulqamee gyapt'asınbı.

²² Zı yiğın xav Nevatne duxayn Yarovamın, Axiyayne dix Ba'aşayn xav xhinne qa'as. Zı mana ver valqa ooxasda, Ğu Zas qəlasın hı'ı, İzrailyne milletısqa bınah haa'as alivkuva».

²³ Rəbbəe İzevelyne hək'eeyid eyhen: «İzre'elyne cabırısne İzevelir xvaabişe eexhvanas».

²⁴ Axavne xizanna şaharee q'ik'vene xvaabişe, çolee qik'vener şit'yaaşe ulyodu oxhanas.

Axav Rəbbine yəqqı'lqa siykal

²⁵ Axavee xhunaşseyne cuvabıka bınah haa'a vuxha. Rəbbis məxüb qəl hoolena, Axavık akarna, merna sacar ıxha deş.

²⁶ Axaveeyid Emorbışe xhinne byuttyaaşıs ı'bəədat ha'a ıxha. Man Emorbıb Rəbbəe İzrailybışıs cigabı helesva mançe g'ee'ebaşşe. Axaveeyid geed karı'dəən işbı ha'a ıxha.

²⁷ Axavık'le İlyasse eyhenbı g'ayxhımee, mang'veen cune tanalinbı qıt'axxı palanbı alya'a. Mang'veen siv aqqaqqa, palanbışıl g'ilexha, aq'va havaxan hı'ı iykar.

²⁸ Rəbbəe Tişbeençene İlyasık'le inəxdun cuvab eyhe:

²⁹ – G'acuyne vak'le Axav Yizde ögiyl nəxür harq'ulyna? Mana Yizde ögiyl harq'ulyva, Zı mana ver mang'une gahıl ooxas deş, duxayne zamaanayl manbışde xaane gırgıng'ulqa ooxas.

22

Axazya İzrailyna paççah

⁵¹ Yahudayne paççahee Yehoşafatee paççahiyvalla ha'ane yits'ıyighad'esde (17) sen Axavna dix Axazya Samariyel İzrailyna paççah ıxha. Mang'veen Samariyel q'ölle senna paççahiyvalla haa'a.

⁵² Axazyee Rəbbine ögiyl karı'dəən işbı ha'a ıxha. Mana dek Axavne, yed İzevelyne, Nevatne dix Yarovamne yəqqı'n əlyhəə ıxha. İne Yarovameeyib İzrailyne milletısqa bınah haa'as ulyookka vuxha.

⁵³ Axazya dek xhinne Ba'alıs kyoyzarva, mang'us ı'bəədat ha'ava, Rəbb, İzrailyna Allah mang'ulqa qəllamişexhena.

Paççahaaşin q'öd'esın kitab

İlyasee Allahın cuvab Axazyalqa hixhara'a

¹ İzrailyna paççah Axav qik'uyle qiyğa, Moaveedin millet İzraililqa g'elil qexhe.

² Axazyamee Samariyeyne şahareene cune xaane, oone gozene yivabınane g'uleençe g'a'arxhu ik'iyk'arna. Mang'vee cun insanar «Havak'ne Eqronne şaharne allahıke Ba'al-Zevuvuke* qidghın he'e, yızın in ik'ar yug qixheseeva?» ats'axhxhes g'uxoole.

³ Rəbbine malaaıkee Tişbeeğançene İlyasık'le eyhen:

– Oza qıxha Samariyeyne paççahne insanaaşine ögiylqa hark'ın manbışik'le eyhe: «Nya'a, İzraililqa Allahne deş, şu Eqronne allahıke Ba'al-Zevuvuke qiyghanasıb vüqqə?

⁴ Mançil-allad Rəbbe ilekkende Axazyayk'le hucoovayiy eyhe: „Ğu g'alirxhuyne tyuleençe vasse suğots'as əxəs deş. Ğu qik'asda, nəxürçar axvas deş!“»

Man g'ayxhı, İlyas ayk'anna.

⁵ Paççahın insanarıb paççahısqa siviyyk'al. Paççahee manbışike qiyghanan:

– Nya'a yı'q'əlqa sapk'il?

⁶ Manbışe eyhen:

– Sa insan yişde ögiylqa arı uvhuyn: «Şu g'axuvuyne paççahısqa sapk'il eyhe, Rəbbee inva vod eyhe: „Nya'a, İzraililqa Allahne deş, şu Eqronne allahıke Ba'al-Zevuvuke qiyghanas insanaarıb g'uxoole? Mançil-allar vasse, Ğu g'alirxhuyne tyuleençe suğots'as əxəs deş. Ğu qik'asda, nəxürçar axvas deş!“»

⁷ Paççahee manbışike qiyghanan:

– Vuşde ögiylqa arına, şok'le manva uvhuna insan nəxürnayiy?

⁸ Manbışe eyhen:

– Mang'vee xılıyna xhanan q'arq'vuy ali'ı, yı'q'eeqab g'ekvaykenacab ts'irayiy avt'ul.

Paççahee eyhen:

– Mana Tişbeeğançena İlyas ixhes!

⁹ Paççahee k'omandırıkı xhots'al (50) insannana g'oşun İlyasısqı g'uxoole. Tepayne q'oma gyu'urne İlyasısqı k'omandır ılqeç'u eyhen:

– Allahna insan, paççahee vak'le «Avqa giç'eva» vod eyhe!

¹⁰ İlyasee mang'uk'le eyhen:

– Zı Allahna insanxhee, hasre xəənçe ts'a gyoğu vakiniy yiğne insanaaşıkın he'ecen! Mane gahıl xəənçe ts'a qadı k'omandırıkınıd, cune g'oşuneene xhots'alyne insanıkınıd ha'an.

¹¹ Paççahee mang'usqa sa merna k'omandır xhots'alyne insanıka g'ixele. K'omandıree İlyasık'le eyhen:

– Allahna insan, paççahee inva vod eyhe: «Zaara avqa giç'e!»

¹² İlyasee mang'us inəxdun alidghınıy qele:

– Zı Allahna insanxhee, hasre xəənçe ts'a gyoğu vakiniy yiğne insanaaşıkın he'ecen! Mane gahıl xəənçe Allahın ts'a qadı k'omandırıkınıd, cune g'oşuneene xhots'alyne insanıkınıd ha'an.

* **1:2 Ba'al-Zevuv:** İne doyunı mə'nə «miçakaaşına xərnə» eyhen vodun. Mang'un do demalqa gixhesva in kitab otk'uning'vee məxüdü otk'un. Mang'un hək'en domee Ba'al-Zevul vodun. «Xərnə paççahva» eyhen vodun.

¹³ Xhebır'es paçcahee mang'usqa sa merna k'omandır xhots'alyne insanıka g'ixele. Mana k'omandır İlyasısqı ilqeq'u, gugaybışıl gyu'ur mang'us miz k'yav'u eyhen:

– Hucoone ixhes, Allahna insan, zınayiy yiğna xhots'alyna nukar qiviykne.

¹⁴ Xəənçe ts'a qadı zale ögee abıyne q'öne k'omandırıkınıd cone xhots'alyne insanıkınıd hı'ıyn. Həşde, hucoone ixhes, zı qiykne!

¹⁵ Rəbbine malaaıkee İlyasık'le eyhen:

– Mang'uka avqa giç'e, mang'ule qı'məyq'ən.

Man g'ayxhı, İlyas oza qıxha k'omandırıka avqa paçcahısqı geç'e.

¹⁶ İlyasee paçcahık'le eyhen:

– Rəbbee inva vod eyhe: «Nya'a, İzrailıqa qiyghanasda Allahne deş? Ğu insanar Eqronne allahıke Ba'al-Zevuvuke qiyghanas g'axuvu! Mançıl-allar vasse, Ğu g'alırxhuıyne tyuleençe suğots'as əxəs deş. Ğu qık'asda, nəxürcaı axvas deş!»

¹⁷ İlyasee uvhuıyn xhinne, Rəbbine cuvabıqa Axazyı qek'ana. Axazyıyqa dix deşva, mang'une cigeena paçcah mang'una çoc Yehoram eyxhe. İn eyxhen Yahudayne paçcahne Yehoşafatne duxee Yoramee paçcahiyvalla haa'ane q'öd'esde sen.

¹⁸ Axazyee hı'ıyn medın işbıd, İzrailıyne paçcahaaşıne hək'ee ot'kunne kitabee vod.

2

İlyas xəəqə ts'its'exhe

¹ Rəbbee İlyas xəəqə it'umne mıtısıka ts'its'a'assecaı, İlyasıy Elişı Gilgal eyhene cigeençe avayk'ananbı.

² İlyasee Elişayk'le eyhen:

– Hucoone ixhes, Ğu inyaa axve. Rəbbee zı Bet-Elyqa vor g'ixele.

Elişee eyhen:

– Vorne Rəbbılqayıy yiğne canılqan k'ın ixhen, zı vake xıl ts'its'a'as deş.

Məxüd ıxha, manbı sacıgee avayk'ananbı Bet-Elyqa.

³ Bet-Elyğançene peyğambaraaşın telebabı Elişaysqa abı eyhen:

– Vak'le ats'anne, Rəbbee g'ıyna yiğna xərna yiğne vuk'lel ooğançe alyart'as ıxhay?

Mang'vee eyhen:

– Ho'o, ats'an, geed immeyhe.

⁴ İlyasee mang'uk'le eyhen:

– Elişı, hucoone ixhes, Ğu inyaa axve, Rəbbee zı Yerixo eyhene şahareeqa vor g'ixele.

Elişee eyhen:

– Vorne Rəbbılqayıy yiğne canılqan k'ın ixhen, zı vake xıl ts'its'aa'as deş.

Məxüd ıxha, manbı sacıgee Yerixooqa avayk'an.

⁵ Yerixoonçene peyğambaraaşın telebabı Elişaysqa abı eyhen:

– Vak'le ats'anne, Rəbbee g'ıyna yiğna xərna yiğne vuk'lel ooğançe alyart'as ıxhay?

Mang'vee eyhen:

– Ho'o, ats'an, geed immeyhe.

⁶ İlyasee mang'uk'le eyhen:

– Hucoone ixhes, Ğu inyaa axve, Rəbbee zı İordanne damaysqa vor g'ixele.

Elişee eyhen:

– Vorne Rəbbılqayıy yiğne canılqan k'ın ixhen, zı vake xıl ts'its'aa'as deş.

Məxüd ıxha, manbı sacıgee avayk'an.

⁷ Peyğambaraaşıne telebabışikena xhots'al (50) insan apk'ın əq'əna manbışde ögiyl ulyoozar. İlyasıy Elişar apk'ın İordanne damayne k'ane ulyoozar.

⁸ İlyasee culyun p'laş g'ayşu, hitk'ır xhinele k'ena ı'xiyxə. Xhyan q'öne cigeeqa qexhe. Manbı xhyan ts'its'axhxhayne, qeqqvuyne cigayle k'ena ilğeebaç'e.

⁹ Manbı ilğepç'iyle qiyğa, İlyasee Elişayk'le eyhen:

- Zı vasse alyart'asse eyhe, zı hucoone yiğneme ha'as?

Elişee eyhen:

- Hasre yiğne rı'hı'na guc q'öb hamanimée quvxha zalqa qabı, zake, vale qiyğiyne peyğambaraaşına xərna he'ecen.

¹⁰ İlyasee eyhen:

- Ğu dağamın kar heqqı. Vak'le zı, yiğne k'anençe alyarat'a g'acveene, ğu eyhəxüd ixhes; de'eş, vak'le man g'idecveene, ğu eyhəxüd ixhes deş.

¹¹ Manbı yuşan haa'a əlyhəəng'ə, sayid manbışik'le ts'ayiken balkanariy daşk'a g'ece. Mançin manbı sana-sang'uke curav'u, İlyas it'umne mıtısıka xəəqə ts'its'a'a.

¹² Elişayk'le man g'acu ts'ir haa'a:

- Yızda dek, ay dek! Ğu İzrailynemee balkanarnaneyiy daşk'abınane g'oşunule xəbna guc vuxha!

İlyas g'idece girğilmee, mang'vee culyun tanalinbı qıt'axxi ha'a.

¹³ Qiyğa mang'vee, İlyasile g'aytxhuyn p'laş alyaat'u, İordanne damaysqa yı'q'əlqa sak'ı, mançine mıglek ulyoyzarna.

¹⁴ Mang'vee p'laş xhinele k'ena ı'xı' eyhen:

- İlyasna Allah nyaane vor? Rəbb nyaane vor?

Mang'veeyid p'laş xhinele k'ena ı'xı'mee, xhyan q'öna qexhe. Elişar damayne xhyan ts'its'xhayne cigayle k'ena ilğeç'e.

¹⁵ Yerixoonçene peyğambaraaşine telebabışik'le mana əq'ənançe g'acu eyhen:

- İlyasne rı'hı'na guc Elişaalqa ilğevç'u.

Manbı Elişanne ögiylqa abı, ç'iyelqamee k'yoozaranbı.

¹⁶ Manbışe eyhen:

- Şi yiğın g'ular. Şaqar xhots'al (50) gucnana cehil vor. Hasre manbışe hapk'ın yiğna xərna t'abal he'ecen. Sayir Rəbbine Rı'hı'n mana alyart'u suvalyme, qadalilyme dağerçu eyxhe?

Elişee manbışik'le insanar «Gıxmoleva» eyhe.

¹⁷ Manbışe xıl ts'its'dyaa'amee, Elişayscad naş qıxha, eyhen:

- G'axuvle.

Manbışe mana t'abal ha'as xhots'al insan g'ixele. Mane insanaaşə mana xhebne yiğna t'abal he'eyir, iveeke deş.

Zabur

Nimee axtıdayiy Yiğın do ç'iyene aq'val!

Maq'amne xəring'us. Davudna Gittitne instrumentıkana mə'niy.

¹⁻² Ay Xudaavanda, yişda Rəbb, nimee axtıdayiy Yiğın do ç'iyene aq'val!
Yiğna xəbvalla xəybışileb axtıba vob.

³ Gyoqanar, uşaxır Yiğne xəbne guceke yuşana'a,
Dekkan hittayheng'veyiy duşmane nıq' aqgecenva*.

⁴ Yiğne xileppişde işıqa: xəybışıqa,
Ğu gyuvxhuynə vuzaqə, Ğu gitk'inne xənebışıqa, ilyakkamee,

⁵ Zı eyhen: «İnsan vuşune vor, Ğu mana yik'el aqqı?
İnsanıke g'abıynbı hucoo eyxhen karne, Ğu manbışda haa'a?»

⁶ Ğu insan məxür irxhın
Mana saccu Vas sayq'van.
İnsan axtı qı'ı, tac xhineyid şöhrat huvu,

⁷⁻⁹ İt'xhınne karalqa mana paççah gixhxı.
İn gırgın: çavra-vəq'ə, çolun həyvanar,
Xəədn şit'yar, deryahbışeedın baluğar,
Deryahbışeedın gırgıncad,
Ğu mang'une g'elybışıqqa huvu.

¹⁰ Ay Xudaavanda, yişda Rəbb, nimee axtıdayiy Yiğın do ç'iyene aq'val!

Ğu zı mısacar g'alerçes deş

Davudna düə

¹ Allah, zı havace,
Zı dyugulexhen ciga Vasnee vod.

² Zı Rəbbik'le uvhuyn: «Yızda Xudaavanda Ğu vorna.
Vale ğayrı zaqa xoşbaxtiyvalla deşda».

³ Ç'iyene aq'valın Rəbbına yəq avquyn insanar nimeecab yugunbıyiy!
Saccu manbışe zı şad ha'a!

⁴ Menne allahaaşıqab qihna əlyhəənbişde
hasre vuk'lelqa geed yığbı allecen.
Zı mane allahaaşınemee q'urbanna eb k'yaa'as deş,
Manbışın do bı ghalyaqa alyaat'as deş.

⁵ Rəbb, zas ıkkanna saccu Ğu vorna,
Yızda ı'mı'r nəxübiy ı'lğəə Vake vod.

⁶ İnekke yugun cigabı Ğu zas huvu,
Hək'ebab, zalqa gıpxhına pay uftanna vuxha!

⁷ Zas yəq Haagvana Rəbb zı axtı qa'as,
Xəmdeb zı fıkır ooxhan,

* **Nimee axtıdayiy Yiğın do ç'iyene aq'val!:3** *Hittayheng'veyiy duşmane*: Şene gahıl İzrailika muharıba vukknee milletbışıkee inyaa gaf əlyhə.

nəxübna Ğu eyhəxüb ı'mı'r haa'as.

⁸ Rəbb yizde k'ane ıxhay, zı mısacad yik'el hixan ha'a deş,
Zı mançil-allar mısacar qaçaxaras deş.

⁹ Zı yik'eençe şadexhe vor,
Zi şadvalin xəybışeena xhinne ilexa vor,
Zasse qı'dərq'ı'n manzil haa'as vəəxə.

¹⁰ Ğu zı ahalee g'alerçes deş,
Ğu ıkkanna Ğu nyuq'vnəe qı'çes hassaras deş.

¹¹ Ğu zak'le ı'mı'r hoolena yəq haagu,
Yiğne k'ane zı geer şadra vor,
Yiğne xilen hammaşe zas yugun hele.

Allahee havacena

Maskil*, Davudna mə'niy.

¹ Şavunbiyy bınahbı Rəbbe yik'elixanı'ı,
Şavunbiyy qotkuda hidi'iyın harakatbı hakkal hı'ı, nimee baxtivariy!

² Cuna bınah dyugulydyaa'ana,
Rəbb bınahılee ilheç'una insan, nimee baxtivariy!

³⁻⁴ Gardanaqa alyat'asmee zı əvəray hav'u.
Yiğbına, xəmbına Yiğna yı'q'na xıl zal oğa vuxha.
Yizda guç g'apt'ına g'ı'liyne pırane yiğil qəhətxhayn çiy xhinne.
Ik'arang'an xhineyid yızın bark'vbıd rı'hı'le g'a'atk'u.

⁵ Manke zı bınah Yiğne ögiyl gardanaqa alyapt'ına,
Yızın qotkuda hidi'iy Vale dyugul hı'ı deş.
Qiyğa zı uvhuyn: «Zı bınahbı Rəbbine ögiyl gardanaqa alyat'anbı»,
Ğunar yizde bınahılee ilheç'una.

⁶ Mançil-allab Yiğna yəq avquyng've,
Ğu iveekemee Valqa düə hee'ecen.
Məhring'uk xədin xhyanbıd qadıyng'a set'as deş.

⁷ Zı dyugulexhen ciga Ğu vorna,
Ğu zı dağamiyvalike g'attixhan ha'as,
Ğamxhayn şadvalin mə'niybı, Ğu yizde hiqiy-alla alik'ara'a.

⁸⁻⁹ Ğu eyhen: «Balkaniy g'atir xhinne ək'el kamba mexhe,
Manbı salbaniy g'antarağa dena
Ğu eyhençilqa qalya'as əxə deş.

Zı vaş ək'el hevles,
Ğu əlyhəəsda yəq Haagvas.

Zı ğu hot'aldas,
Yizda ul val vobna».

¹⁰ Yəq avguynbışde vuk'lelqa xəttə divanbı adaylenbı,
Rəbbir culqa umud ha'anbışıqa
Hammaşee yugra eyxhena.

* **Allahee havacena:** *Maskil:* İne cuvabın cühüt'yaaşine mizel in mə'nabıd hele eyxhe: «ats'al, mı'sləhət», «uftanba gipk'ınna mə'niy».

11 Qopkuyne insanaar, vuşda şadvalla Rəbbil-alla vuxhecen.
Yik' mətınbı, şadvalina mə'niy Rəbbinimee qəpə.

89

1 Allahne insanna Mısayna düə

2 Nimee nasılıbı badaledxheyid,
Xudaavanda, şi Valqa yı'q' qizzır.

3 Suvabıyiy ç'iyeyn aq'va, dyunye ixhanassecad Ğu Allah ıxha,
Gırgıne gahbışılır Allahcar ixhes.

4 Ğu insanaar nyuq'nelqa savaak'al haa'a.

Ğu manbışik'le eyhen: «Adamın dixbı, nyuq'nelqa savk'le».

5 Yiğne ulesqa aazır sen, sa ilğəç'uyın yiğ xhinne,
Xəmdiyna sa-q'öble sə'ət xhinne qadayle.

6 Selin xhinne Ğu insanaar vukkeka,
Manbı nyak' xhinne qabı avayk'an.

Manbı miç'eeb alyabıyne ok'uk akar:
miç'eeb k'atele qooxhe t'et'-t'ele g'ayhe,
xəmdemee hı'ç'ı'bğı'n, qooqana.

7 Yiğne qəlan şi gyabat'anbı,
Vaqa qəlnang'a şi nyaqame vuxhesınbı aaxva.

8 Yişin taxsirbı Vak'le ats'a,
Yişde dyugulene bınahbışılqa Yiğne aq'vayn nur gexha.

9 Ğu qəllamışxheene yişda ı'mı'r cit'a qooxhe.
Yişin senbı ul gyapxı aaqasse ilğeeç'enbı.

10 Şi yights'al (70) sennana ı'mı'r haa'a,
Vuk'diyk'iree molyts'aleeqab (80) hiviyxharanbı.

Mane senbışin g'ellesınbıd dağamiyvallee, ı'k'aree ı'lğəə,
Yişda ı'mı'r zarabacab ç'əvooxhena, alivxu avayk'an.

11 Şavuk'lene Yiğne qəlına guc vaats'a?
Vale nimeeyiy qəvəyq'ən,
Vaqa manimeenab qəl vob.

12 ı'mı'r cit'aba vuxhay şas yik'el qale'e,
Şi ək'elika vuxhes.

13 Ya Rəbb, şasqa sak'le! Nimeene gahnane inəxüd ixhes?
Yiğne g'ulaaşis rəhı'm hee'e!

14 Şi gırgıne gahbışıl şadba vuxhecenva,
Miç'eeb şalqa Yiğna yugvalla gyooğee'e.

15 Şalqa ver ablyav'uyın yiğbımee,
Balyaa ablyav'uyın senbımee, şi şad hee'e.

16 Ğu hı'iyınbı Yiğne g'ulaaşik'le,
Yiğna xəbvallab cone uşaxaaşik'le g'avcecen.

17 Ay Xudaavanda yişda Allah, şaqa yugra ixhe,
Yişde xılen hı'iyıncis baraka hevle,
Hucoone ixhes, yişde xılen hı'iyıncis baraka hevle.

Allahee qopkuyne insanaaşis xayir-düə hoole

1 Rəbbilqa şukur hee'e!

- Nimee baxtivariy Rəbbile qəyq'əna,
Mang'un əmırbı yik'eençe ha'ana!
- ² Qəyq'anang'un uşaxar ç'iyeyne aq'val gucuka vuxhes,
Qopkuyng'unbışde uşaxaaşeeb xayir-düə alyapt'as.
- ³ Qopkuynbı karnanbı, barakatnanbı vuxhes,
Manbışda qopkuvalla, mısacab aagvales deş.
- ⁴ Miç'axiyvaleeyid qopkuynbışdemee nur ixhes,
Manbı yugun, rəhı'mıkan, qopkuyın insanar vob.
- ⁵ Qıdiykkın borcbı helenbışiqayiy horbı hidya'anbışıqı
yugna ı'mı'r vuxhes.
- ⁶ Məxbın insanar mısacab qaçaaxaras deş,
Qopkuyın insanar hammaşe yik'bışee aaxvas.
- ⁷ Manbı pisde xabarıle qəvəəq'ənas deş,
Rəbbılqa qıbzırva manbışın yik'bı it'umda ixhes.
- ⁸ Manbışın yik'bı it'umda vod, manbı qəvəəq'ənas deş,
Manbışik'le con duşmanar avub aaxva g'avces.
- ⁹ Manbışe con var-devlet, kar deşınbışis qıdiykkın bit'al hı'ı,
Manbışda qopkuvallab hammaşıys aaxvas,
Manbışde gucus geeb hı'rmat gyuvxhes.
- ¹⁰ Karı'dəəne insanık'le man g'acu qəl vuxhes,
Manbışe mizyar ats'ak'vanas, əəq'əsınbı.
Manbışis ıkkananbı ixhes deş.

Rəbbik Allahık akarna vornane?

- ¹ Rəbbılqa şukur hee'e!
- Rəbbin nukarar, şukur hee'e,
Rəbbine doyus şukur hee'e!
- ² G'iyınyıke şaqı, gırgıne gahbışis
Rəbbin do axtı qe'e!
- ³ Şargıle garbılqamee
Rəbbine doyus şukur hee'e!
- ⁴ Rəbb gırgıne milletbışile axtıra vor,
Mang'una xəbvallab xəybışileb axtıba vob!
- ⁵ Axtıne xəybışeene taxtı gyu'urne,
Yışde Rəbbik Allahık akarna vornane?
- ⁶ Xəəqə, ç'iyeyqa
K'yorzul ilyakkana Mana vor.
- ⁷ Mang'vee vuççud deşda, toozençe suğoots'a'a,
Goreençena fağırır axtı qa'a,
- ⁸ Manbı cone milletne ç'ak'ınbışıka,
Sacıgee gyuv'ar haa'asva.
- ⁹ Mang'vee uşax dexhene xhunaşşeyıs uşaxar hoole,
Məxür məng'ı'ke baxtivarna yed hee'e.

Rəbbılqa şukur hee'e!

Sileyman peyğambarın k'oran uvhiybi

3

- 13 Hikmətilqa hirxılıyna,
K'orana ək'el avaykına insan nimee baxtivariy!
- 14 Mançiken xayir nuk'rayle geed vod,
İn g'azanc məttine k'inəəğəyle q'iymatika vod.
- 15 Mana gıranne ekebişileb gıranba vob,
Mançika vas ıkkanan nencad kar sa aqqas dexhe.
- 16 Mançine sağne xılen xılıyna ı'mı'r,
Solne xılenıd var-devletiy şöhrat hele ıxha.
- 17 Mançin yəqbi q'abiledaxhenbi vod,
Gırgın yəqbi əmin-amanınbi* vod.
- 18 At'ipq'ı'ninbişdemee mana ı'mrena yivobna,
Mançike it'umba alyt'ipq'ıninbi nimee baxtivarariy!
- 19 Rəbbe dyunye hikmətika itxhın,
K'orane ək'elika xəybi hı'ı,
- 20 Ats'aalika k'oralybişençe xhyan alqavhu,
Xəybişençe çiy gyuarı'ı.

10

- 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25
- 26 Sirkayn silibişik, kumayn ulepşik ha'an,
Tambalee iş hooleng'uk ha'a.

11

- 28 Var-devletilqa umudeepxhaynbi k'yooçesınbi,
Qopkıynbıb t'et'-t'ele g'ayhene yivaaşik akaraba vuxhes.

12

- 4 Yugna xhunaşşe adamiyn tac vodun,
Tesser ha'anar vuk'arne bark'uk akar.
- 16 Bəç'əree qəl zaraba h'aagva,
Ək'elikang'un rı'h tsimis qexhen deş.
- 18 Nəxüd qadiy uvhuynçin ç'ik'ayn xhinne g'ats'ayk'van,
K'orane ək'elika uvhuynçinıd yug qaa'a.

13

- 3 Ghal sı'ına geer axhvas,
Sidi'ınar ek'ra haq'varas.

14

- 4 Yats deşdang'a axur məttıba vooxhe,
Yugun g'ikid yatsbişde taq'atınxhe helen.

15

- 4 G'üvənana miz ı'mrena yiv vobna,
Horarlynançinıd yik' haq'vara'an.

* 3:17 Əmin-amanınbi: yiqsumul in cuvab «nübəhi'nbı» vod.

- 17 Mühübbatıka xhınakın ala otxhuniy,
Qəlıka boğayn çuru otxhuniyle yugda vod.
18 Qəlnang'vee g'almag'al haa'a,
Sabırnang'vee ç'əv haa'a.

16

- 24 T'ap'anedın itv xhinne uftanna yuşe,
Canas yugba, rı'hı's ittuba.
32 Gucnang'ule sabırnana yugra,
Şaharbı alyaat'ang'uler vuc aqqaqqana yugra.

17

- 1 Saç'uvkiy deşda qit'ipk'ınna xüvə,
Saç'uvkiynane otxhun-ulyodğuyale ittuba vob.
9 Hambaz ıkkang'ang'vee qəl yik'elivxanaa'ana,
Yik'el qavaalya'ang'vee hambaz agval ha'ana.
17 Hambazıs hammaşe ikkiykanna,
Çocur dağamne yiğıs iyxhanna.

18

- 11 Karnanbışısqa həməxüd q'öö, con kar axtine barugbışıka
alyav'una g'alaniyxan.
19 Tsimisna çoc - alyapt'as dyooxhene g'alayk akar,
Aldapxhınıybıd - akkalne rızayk.

19

- 14 Xaviy var-devlet dekkına miras vobna,
Ək'elikana xhunaşşer Rəbbikena.

20

- 4 Tambale ezang'a ezu deş,
Sa'ang'ad avaykı deş.

21

- 9 Siç'eekvane xhunaşşeyka sa xaa axvasse,
Daxayne vuttul axvee yugda eyxhe.

22

- 1 Hı'rmat nuk'rayleyiy-k'ınəğəyle geeb vukkiykne,
Yugun doyud xənnə var-devletile geed ikkiykne.
2 Karnanayiy kar deşda sana-sang'uk akar -
Q'öyursanar Rəbbe ipxhın.
6 Ts'eppacab uşaxık'le qopkuna yəq haagve,
Q'əsvaleyir mana mançile sak'alas deş.
22 Kar kilydanang'uka gucub kı'lybava g'imeşşe,
Kasibrava məhkamee himeşşe.
23 Rəbb alikkas manbışil-alla,
Manbı g'yootuynbı, hivşuybnı Rəbbe i'mreke haa'as.

23

- 4 Xəttə kar ha'asva ğucar ğu gimek'a.

- Ək'elika ixhe, mane fikrele ilğeç'e.
 5 Var-devlet ul gyapxasse deşxhesin,
 Q'acır xhinne xilibı aaqı xəybışeeqa alixasın.

24

- 30 Tambalne ekineençe
 G'anmazne t'imillığeençe ilğeç'u.
 31 G'acuyn gırgın sura zazaanıd aalyat'u,
 Mağaanıd aqqı, cabırbıd hı'ğətkırıd.
 32 Mançıka ilyakkı fikir opxhun,
 Mançıke ı'brat aalyat'u:
 33 Sık'ırra qorku mırğ he'ee,
 G'el-xıl hotku g'alirxhvee,
 34 Kasibiyvalla soyğunçiy xhinne,
 Ehtiyaccıb g'uldur xhinne sayangaba ooqa hophur ables.

25

- 11 Cıgal uvhuyn cuvab,
 nuk'rayne g'abılyne k'inəəğəyne eçeeşik akar.
 15 Paççahnab fikir sabırnang'vee badal haa'ana,
 İttune mizen bark'ub g'üvana qaa'ana.
 19 Xıl hudyoolena dağamne yığıl
 Qiçiyne siliykiy k'aane g'elik akar.
 21 Duşman mıssıraxhee, oxhanasın hele,
 Xhyan ıkkaxhee, ulyoğasın hele.
 22 Məxüd ğu mang'us naş qa'as,
 Yiğna yugvallab Rəbbe savaak'al haa'as.
 28 Qəl avqas dəxəna insan,
 Cabırbı hı'ğətkırne şaharık akar.

26

- 21 Nəxüdiy osake ts'a eyxhe,
 Ğiybatnang'ukeb g'almag'al vooxhe.

27

- 6 Hambazın yik' aliq'alı'iy,
 Duşmanne geedne ubbabışile yugun vodun.

Daniyal peyğambarın kitab

Daniyalıy cun hambazar

¹ Yahudayne paççahee Yehoyakimee paççahiyvalla haa'ane xhebid'esde sen*, Baabilyna paççah Navuxodonosor, cune g'oşunuka İyerusalimisqa qarı. Mang'una g'oşun şaharne hiqiy-alla ulyoozar, mana avqas vukkiykan.

² Xudaavandee Yahudayna paççah Yehoyakim Navuxodonosorusqa qele. Navuxodonosoree Allahne xaançe sabara karbid alyaat'anbı. Navuxodonosoree manbı Şinareeqa, Baabilyva eyhene cigabişeeqa, cune byutybişde xaaqa qıkkı, maane xazineeqa giyxhe.

³ Qiyğa paççah Navuxodonosoree cune sarayne işçeeşine vuk'lel ulyorzulyne Aşpenazılqa əmr haa'a: «Paççahne nasilençenbiyiy qıvaats'ıyne İzrailıne xizan-bişeençen,

⁴ vuk'dyak'aran, micagın, ək'elikan, ats'alynan, kar xət qıxhes əxəsın, sarayee paççahıs, paççahee eyhen ha'as əxəsın mek'vunbı see'e. Manbışis ğu Baabilyna miziy kitabı xət qe'e».

⁵ Paççahee manbışis vucee otxhane otxhuniykeyiy çaxıreke yiğisiysta pay curaa'a. Manbışed xheбилle senna qətqiyle qiyğa, paççahıs xidmat haa'aniy givğalas.

⁶ Mang'vee sav'uynbışıka sacıgee cühütyar Daniyal, Xananya, Mişael, sayır Azarya eyxhe.

⁷ Paççahne işçeeşine vuk'lel ulyorzuling'vee manbışis medın do bı giyxhe: Daniyalılqa Belyteşassar, Xananyalqa Şadrak, Mişaelilqa Meşak, Azaryalqad Aved-Nego.

⁸ Daniyalee culed-alqa eyhen: «Zıcar zı paççahee otxhane otxhuniykayiy mang'vee ulyoğane çaxıreka mı'q'ı' qıdya'as». Vucecar vuc mı'q'ı' qıdyı'ıynemee, mang'vee sarayne işçeeşine vuk'lel ulyorzuling'ulqa ghal aaqa.

⁹ Allahee həməxüd ha'a, Daniyal sarayne işçeeşine vuk'lel ulyorzuling'une ulen aqqaqqana, mana mang'usqa yugra qarayle.

¹⁰ Sarayne işçeeşine vuk'lel ulyorzulyung'vee, Daniyalık'le eyhen:

– Şos otxhuniyiy çaxır heleva uvhuyne yizde xəring'ule, paççahıle zı qəyq'əнна. Paççahne ulesqa şu manesa mek'vunbışile zaifba qabee, manke mang'vee yizda vuk'ul g'ats'aak'vanas.

¹¹ Sarayne işçeeşine vuk'lel oo ulyorzulyung'vee, Daniyalne, Xananyanne, Mişaelıne, Azaryanne vuk'lel ooqa insan giyxhe. Daniyalee mang'uk'le eyhen:

¹² – Qora ğu, yits'ne yiğna şi, yiğın nukarar, siliys üvxə. Hasre şas, oxhanas saccu alyadıynçike allecen, ulyoğasıd xhyan helecen.

¹³ Nekke qiyğab ilyaake, şiıyee aq'vayle yugba deşxheene, paççahın kar otxhanan mek'vunbiyee. Mançile qiyğa vas nəxüdiy ikkan həməxüdüd he'e.

¹⁴ Mana manbışe eyhençılqa qarı, manbı yits'ille yiğna siliys üvxiyxə.

¹⁵ Yits'ne yiğile manbı, paççahın otxhuniybı otxhunne, maane menne mek'vunbışile yugbab, ç'ak'ıbab g'ooce vuxha.

¹⁶ Man g'acu, mane nukaree, manbışın paççahee helen otxhuniyiy çaxır, manbışisse g'ayşu, alyadıynbı hele.

¹⁷ Allahee mane yoq'ne mek'vung'us ats'al, ı'limbı ats'axxhesda ək'el huvu. Daniyalıs gyagvad ıxhayn, nik'ek g'acuynıd hucoo eyheniyva eyhesid əxı'yn.

* 1:1 Man 605 sen yişde eerayle ögee ıxha.

¹⁸ Paççah Navuxodonosoree manbı cusqa ableva eyhen yiğ qadı hitxhiring'a, sarayne işçeeşine vuk'lel ulyorzulyung'vee manbı paççahısqa abayle.

¹⁹ Paççah manbışde gırgıng'uka yuşan ha'ana, mang'uk'le manbışde yı'q'nee Daniyalıka, Xananyayka, Mişaelıka, Azaryayka sa aqqasda merna iveeke deş. Mançile qiyğa manbı paççahısqa işilqa alyabat'a.

²⁰ Paççahee manbışike gırgıne ats'alybışdeyi ək'elikane karbışde hək'ee qidghın hı'imee, g'ecen, manbışik'le cune ölkeene gırgıne sehırbazaasıleyiy cadubı ha'anbışile yits'ne yəqqees geedid ats'a.

²¹ Daniyal Kir eyhene paççahee, paççahıyvala haa'asde senilqamee maa axva.

2

Navuxodonosoruk'le g'acuyn nyak'ı

¹ Navuxodonosoree paççahıyvala haa'ane q'öd'esde sen, mang'uk'le nyak'ı g'ece. Mançile qiyğa mang'un yik' sacuray qa'a, nyak'cad hexva.

² Paççahee əmr haa'a, cuk'le nik'ek g'acuyn nen eyheyiyva ats'axhxhesva, mang'vee cusqa sehırbazar, nyak'ı qa'as əxənbı, cadubı ha'anbı, sayıb Baabilin k'oran ək'elynan insanar qoot'leva eyhe. Manbı paççahısqa sabıyng'a,

³ mang'vee manbışik'le eyhen:

– Zak'le sa nyak' g'acu, mançınid yızın yik' sacuray qa'a. Zas ats'axhxhes ıkkın, man hucoo eyheniy.

⁴ Baabilyne k'orane ək'elynanbışe, paççahıs Arami mizel alidghınıy qele:

– Paççah, geer qa'ana! Vak'le g'acuyn nyak' şas, yiğne nukaraaşıs, yuşan he'e, şınad eyhes man nenva eyheniy.

⁵ Paççahee manbışik'le eyhen:

– De'eş! Zı inəxüd ha'as: şu zak'le nik'ek g'acuynud, yızın nyak'ıd nen eyheniyva ittevheene, şoke xüvəbı ha'as, vuşun xaybıd yı'qqı'lqa sak'al ha'as.

⁶ Şu zak'le nik'ek g'acuynud, yızın nyak' nen eyheniyvad uvheene, zı mançıl-alla şos paybı, mukaafatbı, xəbnab hı'rmat haa'as. Həşde şu zak'le nik'ek g'acuynud, yızın nyak' nen eyheniyvad eyhe.

⁷ Manbışe meed alidghınıy qele:

– Hasre paççahee şas, cune nukaraaşıs, cuk'le g'acuyn nyak' yuşan he'ecen, şınad man nen eyheniyva eyhes.

⁸ Manke paççahee eyhen:

– Zak'le ats'an, şos vaxtcab xılıy qaa'as vukkan. Şok'le zı uvhuyn yugda ats'an:

⁹ yızın nyak' zas yuşan hıdee'ene, şos sa caaza vuxhes. Vuşde ək'eleeqa qımaylece, şu şoled-alqan karbı qıgı'ı, zas horbı he'eene, zı qiyğa mançıl-alla fıkrı badal haa'as. Həşde şu zas nyak' yuşan he'e. Qiyğa zak'led ats'axhxhes, man nyak' nen eyheniy şosse eyhes əxəvudva.

¹⁰ Baabilyne k'orane ək'elynanbışe paççahık'le inəxüd eyhe:

– Ç'iyene aq'valycar, paççahee eyhen ha'as əxəna insan deşda. Nenecad paççahee, vuc nımee xərrar, gucukar ixheene, məxdın kar şehırbazaasıke, nyak'ı qa'as əxənbışike, Baabilyne k'orane ək'elynanbışike heqqıyn deşdiy.

¹¹ Paççahee eyhen kar geed dağamın kar vod. Man paççahık'le allahaasıle ğayrı şavussecad eyhes əxəs deş. Allaharmee insanaasıle əq'əna vooxhe.

¹² Man cuvab g'ayxhı, Baabilyna paççah əq'əna. Baabilin gırgın k'oran ək'elynanbı gyapt'ecenva mang'vee əmr haa'a.

¹³ K'oran ək'elynanbı gyapt'eva əmr qığevç'umee, Daniyalıy cun hambazarıb gyapt'asva t'abal haa'a vuxha.

¹⁴ Paççahne g'aravulyçeeşine oo ulyorzulyna Ariox, Baabilin k'oran ək'elynanbı gyapt'asva ı'qqəmee, Daniyal mang'uka k'orane ək'elika, ats'alika yuşan ha'a.

15 Mang'vee Arioxuke qiyghanan:

- Paççahee nya'asdiyhan inəxüb qəvəəq'ənasda əmr hav'u?

Manke Arioxee gaf vuxhana xhinne Daniyalis haa'ana.

16 Manke Daniyal paççahısqa hark'ın, mang'uke cun nyak' nen eyheniyva, yuşan ha'asda gah hooqa.

17 Daniyal xaaqa sak'ı, cune vuk'lelqa qadıynçine hək'ee hambazaaşis: Xananyeys, Mişaelis, Azaryeys yuşan ha'a.

18 Mang'vee manbışik'le eyhen:

- Xəybışde Allahıke heqqe, Mang'una zas rəhı'm qabı, zı mançine sirrılqa hixhare'ecen. Manke şi, Baabilyne k'orane ək'elynanbı gyapt'as deş.

19 Rəbbee, Daniyalis xəmdə man sir gyagva'an. Mançil-allab Daniyalee xəybışde Allahıs inəxüb şukur haa'a:

20 - K'orana ək'eliy guc Mang'una vuxhal-alla
Allahın do hammaşe axtıvalee ixhecen!

21 Vaxtıy dyovur badal haa'ana Mana vor!

Paççahar taxılqa gyaa'anar,
g'a'anar meer Mana vor.

Mang'vee ək'elynanbışis k'orana ək'el,
kar ats'anbışisıd ats'al hele.

22 K'oraaleedin, dyugulenıd aaqana Mana vor,
nurud Mang'uka vod, miç'axvaleedinıd g'ecenar meer Mana vor!

23 Ğu zas k'orana ək'eliy guc huvil-alla

zı Ğu axtı qa'a, zı Vas şukur haa'a, Yizde dekkaaşına Allah.

Şi Vake heqqıyn kar, Ğu zak'le haguyn.

Paççahın nyak' nen eyheniyva Ğu şak'le uvhuyn!

Daniyalee paççahın nyak' nen eyheniyva yuşan ha'a

24 Mançile qiyğa Daniyal Baabilin k'oran ək'elynanbı gyapt'ecenva paççahee gixhxiyne Arioxne k'anyaqa arı, eyhen:

- Baabilin k'oran ək'elikanbı gimabat'a. Zı paççahne k'anyaqa ikkee, zı mang'us cun nyak' nen eyheniyva yuşan ha'as.

25 Arioxee Daniyal mankecar paççahısqa ikki eyhen:

- Zak'le paççahın nyak' nen eyheniyva, eyhes əxəsda aveykına. Mana insan Yahudeyeençe aqqı, qarıynbışda sa vorna.

26 Paççahee Daniyalıke (mang'us mankilqasse Belyteşassarva do gixhxi) qiyghanan:

- Vasse zak'le g'acuyn nyak' yuşan ha'as əxəyee? Sayid man nen eyheniyva eyhes əxəyee?

27 Daniyalee eyhen:

- Nenecad k'orane ək'elynang'usse, cadu ha'ang'usse, nyak' qa'angusse, sehir-bazısse paççahık'le g'acuyn nyak'ın sir, mang'us yuşan ha'as əxəs deş.

28 Xəə'ədme, sirbı aaqas əxəna Allah vor. Mang'vee vuk'lelqa qalesınbıd paççah Navuxodonosoruk'le hagva. Ğu nik'eenang'a vak'le g'acuyn nyak'bı inəxdınbı ixha:

29 Paççah, ğu yiğne tyulee g'alirxhuyn'g'a, yiğne fikreençe i'lgəə ixha, vuk'lelqa hucoonyxan qales, inçile qiyğa nenniyxan ixhes. Sirbı Aaqqang'veeyid vak'le hucooyiy ixhesva haguyn.

30 Zı mane sirrılqa dyunyel gırgıng'ule ək'elikananava deş hirxhıl. Zı man nyak' paççahılqa hixhar he'ecenva, vak'led yiğne yik'eençe i'lgəənıbı ats'axhhecenva, zas man nyak' aaqı.

³¹ Paççah, vak'le nik'ek sa xəbna haykal g'avcu. Geeb xəbna, qəvəəq'ənasda xhinnena, huç'omç'arna haykal yiğne ögeə ulyobzur vuxha.

³² Mane haykalna vuk'ul məttinə k'inəəğəyke, t'ap'anbiyyi xıləppi nuk'rayke, vuxhuniy umabıd yezake ıxha.

³³ G'elybıd yivayke, mı'q'lebışınmee sık'ının cigabı yivayke, sık'ınınbıd qoocune g'ı'bi'ne nyuq'vneke ıxha.

³⁴ Ğu mançıqa ilyakkane gahıl, xıl sidet'ucab çileb alqa g'aye qopxu qabı, mançine yivaykeyiy g'ı'bi'ne nyuq'vneke hı'iyne mı'q'lebışıs qıpxır manbı xüvə-xüvəna qa'a.

³⁵ Mankecad yivayke, g'ı'bi'ne nyuq'vneke, yezake, nuk'raykeyiy k'inəəğəyke xüvəbı ıxha, g'ı'lina attayl eyxhene balybiyk akara qaa'a. Qabıyne mıt's'ınıd man alixa'an, maa'ad mançike vuççud g'alyadaççe deş. Haykalıs qıpxırne g'ayeyke sa xəbna suva qooxhe, mane suvaynıd dyunyecad aqqaqqa.

³⁶ Vak'le g'acuyn nyak' məxdın ıxha. Həşded paççahıs man nen eyheniyva yuşan ha'as.

³⁷ Ğu paççahaaşına paççah vorna. Xəybışde Allahee vas paççahiyvalla, guç, xəbvalla, manimee xədn do huvu.

³⁸ Mang'vee yiğne xıyaqa insanaaşına nasıl, çolun həyvanar, xədn şit'yar quvu. Mane gırgınçına paççah, Mang'vee ğu hı'ı. Şəna k'inəəğəykena vuk'ul ğu vorna.

³⁹ Qiyğa, vale avqana sa mebn paççahiyvalla vuxhes. Mançileb qiyğa yezakena, dyunyecad vuk'lek ikkeesda, xheyib'esda sa mebnab paççahiyvalla vuxhes.

⁴⁰ Yoq'ub'esda paççahiyvallamee yiva xhinne it'umba vuxhes. Yivayn gırgın kar haq'var-hiyxvər ha'an xhinne, mane paççahiyvallınıd gırgın man paççahiyvallabı haq'var-hiyxvəra'asın.

⁴¹ Mı'q'lebışiniy g'elybışde t'ubaaşın sa sura qoocune g'ı'bi'ne nyuq'vneke, mansa surad yivayke ıxhay vak'le g'acuyn. Həməxbib mana paççahiyvalla sura-surana vuxhes. Mançika yivayna it'umiyyvalla vuxheeyib, g'ı'bi'na nyaq'v alivkiyid vak'lecad g'acuyn.

⁴² Nəxüdiy g'elybışde t'ubaaşın sık'ının ciga yivayke, sık'ınıd g'ı'bi'ne nyuq'vneke ıxha, həməxdıd mane paççahiyvalın sa sura it'umda, mansa sura kavrakda ixhes.

⁴³ Nəxdıy vak'le yival g'ı'bi'na nyaq'v alivku g'avcu, həməxdıd mang'un milletbı ixhes. Manbışe sana-sang'us yişşar adameeşıs huveeyib, manbı sana-sang'uk at'ivq'anas deş, yivayiy g'ı'bi'na nyaq'v sana-sançil itt'idiyq'anın xhinne.

⁴⁴ Mane paççahaaşına gahıl xəybışde Allahee mısacab ilykidevxhasda, menne milletbışde xıyaqa ilğidevç'esda xhinnena paççahiyvalla alyaa'as. Mançin çile ögiylin gırgın paççahiyvallabı alykyahasınbı, vucmee mısacab alykivxhas deş.

⁴⁵ Vak'lecad g'acuyn suvayk xıl sidet'ucab g'aye qopxu qabı, yivayke, yezıke, g'ı'bi'ne nyuq'vneke, nuk'rayke, k'inəəğəyke xüvəbı hı'ı.

Məxüd xənnə Allahee g'iyneyke şaqə ixhesınbı paççahılqə hixhar hı'ı. Man nyak' qotkuyn vodun, man nen eyheniyvad qotkuda yuşan hı'ı.

⁴⁶ Mankecar paççah Navuxodonosor aq'vakkena gizerçu, Daniyalıs k'yorzul, mang'unemee paybı alleva, ətirbı gyoxhxhan he'eva eyhe.

⁴⁷ Paççahee Daniyalık'le eyhen:

- Vasseke mane sırrılqə hixharas əxı'na, vuşda Allah hək'erar allahaaşına Allahır, paççahaaşınar Xərna vor, sırrılqar hixhar ha'ana Mana vor.

⁴⁸ Mane yiğile paççahee Daniyal xənnə işbışılqə giyxhe, mang'us geed xədn paybı hele. Mang'une xıyaqa Baabilyna şahariy mançine hıqiy-allan cigabı qele, Baabilıne k'orane ək'elynanbışdar xərna ha'a.

⁴⁹ Daniyalee paççahıke heqqa, paççaheeyib Şadrak, Meşak, Aved-Nego Baabilıne cigabışee ç'ak'ine işbışılqə gıviyxhe. Daniyal vucmee paççahne sarayecar axva.

3

Navuxodonosoree k'inəəğəyke hav'una haykal

¹ Paççah Navuxodonosoree k'inəəğəyna haykal haa'a. Mançina axtıvalla yixhts'al (60), əq'vallah yixhille xılekkum ıxha*. Haykalıb gyuvxhu vuxhana Baabilyne cigabişee Dura eyhene çoleeqa.

² Qiyğa paççah Navuxodonosoree caanişınar, emırar, valıbı, muşavırar, xazınadarar, haakımar, məmurar, sa cuvabıka, mane cigayne gırgın vuk'lel uly-obzurıynbı vucee gyuvxhuyne haykalısqa, mana g'avсарas savalecenva xabar g'uxoole.

³ Mane gahıl paççah Navuxodonosoree gyuvxhiyne haykalne k'anyaqa, haykalıs g'avsrcenva caanişınar, emırar, valıbı, muşavırar, xazınadarar, haakımar, məmurar, mane gırgıne cigayne vuk'lel ulyobzurıynbı savayle.

⁴ Xabar hooleng'vee axtıda eyhen:

- Menne milletbişin, xalq'bişin, menne-menne mizyaaşıl yuşan haa'an insanar, şolqa əmr haa'a:

⁵ Şeypur, zurna, lira, arfa, naq'ra, tulugna zurna, menne neneyi y i'liyxəne instrumentbişin ses g'ayxhiyne gahıl paççah Navuxodonosoree gıvxiyne k'inəəğəyne haykalne ögee aq'vakkena qukkıyopk'ul mançıs k'yoozre.

⁶ Vuşuyiy aq'vakkena qukkıyudyork'ul mançıs k'idıyozul, xəbne gyopxhanne peşteeqa g'uvoxharas.

⁷ Məxüd gırgıne milletbişee, xalq'bişee, menne-menne mizyaaşıl yuşan haa'anbişe şeypurun, zurnayn, lirayn, arfayn, naq'rayn, tulugne zurnayn, menne neneyi y i'liyxəne instrumentbişin ses g'ayxhiyne gahıl ç'iyelqa gızepçi, paççah Navuxodonosoree gyuvxhuyne k'inəəğəyke hav'uyne haykalıs k'yobzur.

⁸ Mane gahıl Baabilyaaşiken sabarabı sabı, cühüt'yaaşine hək'ee hexxan karbı yuşan ha'a.

⁹ Manbişe paççah Navuxodonosoruk'le eyhen:

- Paççah, geer qa'ana!

¹⁰ Ğu əmr hav'u, şavuk'leyiy şeypurun, zurnayn, lirayn, arfayn, naq'rayn, tulugne zurnayn, menne neneyi y i'liyxəne instrumentbişin ses g'ayxhı, k'inəəğəyke hav'uyne haykalne ögee ç'iyelqa gızepçu mançıs k'yożrecen.

¹¹ Vuşuyiy mançine ögil ç'iyelqa gızepçu mançıs k'yudyozul, xəbne gyopxhanne peşteeqa g'uvoxharas.

¹² Ğu Baabilyne cigabişee ç'ak'ıne işbişılqa gyuvxhuyne cühüty'aaşe Şadrakee, Meşakee, Aved-Negoyee val k'ırı iliyxhe deş. Manbişe yiğne allahaaşıs i'bəədat ha'a deş, Ğu hav'uyne k'inəəğəyne haykalne ögee gızepçi mançıs k'yoozar deş.

¹³ Mançike Navuxodonosorus qəl vooxhe. Mang'vee Şadrak, Meşak, Aved-Nego cusqa ableva əmr haa'a. Man insanar paççahısqa abaylenbı.

¹⁴ Navuxodonosoree manbişik'le eyhen:

- Şadrak, Meşak, Aved-Nego, man hək'enne, şu yizde allahaaşıs i'bəədat hidya'ava, zı gyuvxhuyne k'inəəğəyne haykalne ögee gızepçi, mançıs k'idıyoozarva?

¹⁵ Vuşdemee yugdaniy ixhes, şok'le şeypurun, zurnayn, lirayn, arfayn, dyafın, tulugne zurnayn, menne i'liyxəne instrumentbişin ses g'ayxhiyne gahıl, zı hav'uyne haykalne ögee gızepçi mançıs k'yobzuree. Mançine ögee gızepçi mançıs k'idıyobzureene, xəbne gyopxhanne peşteeqa g'uvooxharas. Mane gahıl nene allaheene şu yizde xılənçe g'attivxhan haa'as?

¹⁶ Şadrakee, Meşakee, Aved-Negoyee paççahıs inəxdın alidghınıy qele:

- Ay Navuxodonosor, ine işee şıcab şı vake g'attivxhan hav'iy nişısınne?

* 3:1 Mançina axtıvalla 30 metra, əq'vallah 3 metra ıxha.

¹⁷ Şi xəbne gyopxhanne peşteeqa hüvxəv'ee, şi ı'bəədat ha'ane Allahısse şi peşteençe g'attivxhan haa'as vəəxəsınbı. Mang'vee şi yiğne xılənçe g'attivxhan haa'asbı.

¹⁸ Şas, vak'le in ats'axhxha ıkkın, şi eyhencadıd dexheene, meeb şi yiğne allahaaşis ı'bəədat ha'as deş, ğu gyuvxhiyne k'ınəəğəyne haykalne ögee gizepçi mançis k'yoozaras deş.

¹⁹ Manke Navuxodonosorus Şadrakıke, Meşakıke, Aved-Negoyuke qəl vooxhe. Mang'un qəlıke aq'vacad badal eyxhe. Mang'vee əmr haa'a, peşt hammaşee qahaançile yighne yəqqees hissaxaba vuxhecen.

²⁰ Cune g'oşunne nekke gucukane eskeraaşılqa əmr haa'a Şadrakın, Meşakın, Aved-Negoyın g'elybı-xıleppı ayt'ıl xəbne gyopxhanne peşteeqa dağee'ecenva.

²¹ Şadrakee, Meşakee, Aved-Negoyee tanalqa cübbabı, şalvarbı ali'ı ıxha, vuk'lelqad çalmabı qı'ı ıxha. Manbı cone tanalinçikacab g'elybı-xıleppı ayt'ıl xəbne gyopxhanne peşteeqa hiviyxə.

²²⁻²³ Paççah cune əmrel oğa it'umra ulyorzulyva, peşt geeb g'ooxhaa'a. Esker-aaşə xhebiyre hambaz peşteeqa hiviyxəng'ə, mançike qı'ğəəne yalavın eskerar gyabat'anbı.

²⁴ Mane gahıl paççah Navuxodonosor peşteeqa horzulymee, ghal aaqı axva. Qiyğa mana zaara g'elilqa suğotsu, cune mı'sləhətçeeşike qiyghanan:

- Nya'a, şi g'el-xıl ayt'ılna xhebiyre insan dişde ts'ayeeqa dağav'u?

Manbışe paççahıs inəxdın cuvab qele:

- Ay paççah, ğu hək'en eyhe!

²⁵ Paççahee manbışik'le eyhen:

- Zak'le ts'ayee, vuççud dexhayn xhinne iykarna, g'el-xıl idiyt'ılna yoq'uyre insan g'ece. Manbışda yoq'ur'esda allahaaşine duxaykır akar.

²⁶ Navuxodonosor peştine k'anyaqa qarı, onu'u eyhen:

- Allah Ta'aalayn g'ular, Şadrak, Meşak, Aved-Nego, qığəepç'e, inyaqa qudoora.

Manke Şadrakır, Meşakır, Aved-Negoyır ts'ayeençe qığeebaç'enbı.

²⁷ Hiqiy-alla sabıyne canışinaaşık'le, emıraaşık'le, vaalibışik'le, paççahne mı'sləhətçeeşik'le g'ecen, ts'ayın mane insanaaşine tanık vuççud hı'ı deşud. Manbışde ç'ərbışikıd, tanalqa ali'iyınçıkıd ts'a set'u deşud, manbışike gyotxhuniyn evad qöö deşud.

²⁸ Navuxodonosoree eyhen:

- Şadrakne, Meşakne, Aved-Negoyne Allahıs şukur vuxhena! Mang'vee Cun malaaik g'axuvu, Culqa yı'q'bı qizzırıyn g'ular g'attivxhan hav'u. Manbı paççahne əmıreençe qığəepç'ı hapt'ıyle qəpqrı'n deş. Manbışıs cone Allahıle ğayrı menne allahaaşis k'yoozarasıy ı'bəədat ha'as ıkkıykın deş.

²⁹ Mançıl-allab zı həşde əmr ğırgıne xalq'bışıs, milletbışıs, menne-menne mizyaaşıl yuşan ha'anbışıs əmr ha'a: Şadrakne, Meşakne, Aved-Negoyne Allahıs kufr hı'ıne insanıke xüvəbı ha'as. Manbışın xaybıd yı'qqı'lqa sak'al ha'as. Məxüb g'attivxhan haa'as vəəxəna merna allah dexhal-alla.

³⁰ Mançile qiyğa paççahee Baabileeyiy çine hiqiy-allane cigabışee Şadrakıs, Meşakıs, Aved-Negonus sık'ıldad ç'ak'ın işbı hele.

Navuxodonosorun yivene hək'eedın nyak'

³¹ Paççah Navuxodonosoree ğırgıne dyunyelyne xalq'bışik'le, milletbışik'le, menne-menne mizyaaşıl yuşan haa'ane insanaaşık'le eyhen:

«Vuşun barakat geed qixhen!

³² Zas ıkkanniy Allah Ta'aalee yizdemee hı'ıyn əlaamatbıyiy mö'cuzabı şos yuşan ha'as.

³³ Nimeena xəbvallayiy Mang'une əlaamatbışee,
Nimeenacab guciy Mang'une mö'cuzabışee!
Mang'una paççahiyvalla gırgıne gahbışista paççahiyvalla vobna,
Mang'vee vuk'lek vukkiy nasılıle nasılılqa ilğeç'es!»

4

¹ «Zı, Navuxodonosoree, xaa, yizde sarayee nişinacab hidya'ana yugna, karnana i'mı'rniy haa'a vob.

² Yiğbışde sa yiğıl, zı qəq'əni'iyın sa nyak' g'acu. Nik'ek g'acuyne karbışda zı fikir opxhanmee, zı mane fikırbışee geer qəq'ən hı'ı.

³ Zı, mançıl-allab əmr hav'u, yızın nyak' nen eyheniyva ats'axhesdemee, zasqa Baabilin gırgın k'oran ək'elynanbı see'eva.

⁴ Manke zasqa sehırbazar, cadubı ha'anbı, falçeer abayle. Zı manbışis yızın nyak' yuşan he'eeyid, manbışisse man nyak' nen eyheniyva eyhes əxı' deş.

⁵ Nekke qıyğa zasqa Daniyal donana arayle, zı mang'usud yızın nyak' yuşan ha'an. (Mang'un do Belyteşassar vod, yizde allahne doylıyna, muq'addasne allahaaşın rı'h mang'une ad vod).

⁶ Zı uvhuyn:

– Sehırbazaaşına nekke xərna eyxhena Belyteşassar! Zak'le ats'an, yiğne ad muq'addasne allahaaşın rı'h vod, yiğnemee sırrılqa hırxılıy dağamın deş vod. Həşde zı vas zak'le nik'ek g'acuyın yuşan ha'as. Ğu yızın nyak' zas qe'e.

⁷ Zak'le nik'ek, dyunyeyne yı'q'nee sa geeb axtına yiv g'avcu.

⁸ Yiv manimee xəb qooxhe, manimee it'umooxhe, mançın q'om xəybışeeqa hiyxhar. Mana yiv dyunyeyne gırgıne surabışile g'ooce vuxha.

⁹ Mançıl uftanna t'ele, geed meyvabı, gırgıng'uscad oxhanasın kar eyxhen. Mançıne avud çolun həyvanar, yivelid xəybışeedın şit'yar eyxhe ıxha. Gırgıne üç'üdüncıncad mançile kar otxhan ıxha.

¹⁰ Zı nik'eenang'a zak'le, xəybışeençe muq'addasın malaaik gəə g'acu.

¹¹ Mane malaaik axtıne sesika eyhen: „Mana yivub, çilin bıtağbıd gyatxe, mançılıyna t'eleb g'ilymabaççe ulyoode, meyvabıd inyaqa-şaqqa dağe'e. Hasre mançık avudun həyvanarıd, cilin şit'yarıd hetxvecen.

¹² Saccu mançın dunk kokbışıka sacıgee yivaykayiy yezaka alitk'ır, çolee ələəne ok'bışee hasre. Hasre man xəybışde çiyin çüvə qe'ecen, həyvanaaşıka sacıgeeyid ok'bışee ixhacen.

¹³ Hasre mane yiveke insanna ək'el g'avşu, mançıs həyvanna ək'el hevlecen. Hasre yıghıllı senna məxüd ixhacen.

¹⁴ Həşdiyne insanaaşık'le ats'axhxhecenva, muq'addasne malaaikaaşe əmr hav'u: insanaaşine paççahiyvalis Allah Ta'aalee xəbvalla haa'a. Mang'veeyib paççahiyvallab şavusqayiy Çus vukkan mang'usqab qoolena. Mang'usser insanaaşine yı'q'nee nekke avqanar manbışda xərna ha'as əxəna“.

¹⁵ Zak'le – paççah Navuxodonosoruk'le – məxdın nyak' g'acu. Belyteşassar, man zak'le g'acuyın nyak' nen eyheniyva zak'le eyhe. Yizde paççahiyvaleene k'orane ək'elynanbışde sang'ussecad man nen eyheniyva eyhes əxı' deş. Vasse man ha'as əxəsın, val muq'addasne allahaaşın rı'h vod».

Daniyalee, nyak' hucoo eyheniyva yuşan ha'a

¹⁶ «Mane gahıl Belyteşassar donana Daniyal, sabara gahna ghal aaqıcar axva, mana cunecar fikırbışile qəyq'əna. Paççahee mang'uk'le eyhen:

– Belyteşassar, nik'enır, mançıne mə'naynır ğu qəq'ən hıma'acen.

Belyteşassaree eyhen:

– Yizda xərna, ğu şavuk'leyiy g'imece, man nyak' manbışın ıxhaynxhiy, man nen eyheniyvad yiğne duşmanaaşine vuk'lelqa qadınxhiy!

¹⁷ Vak'le g'avcuna axtına, it'umna, q'om xəybışeeqa hiviyxharna, dyunyeyne ğırgıne surabışile g'oocena,

¹⁸ çilin t'ele micagna, meyvabı geednana, ğırgıng'vee otxhanna, çolan həyvanar əqeeeqa qadaylena, xəəne şit'yaaşe çil akvaabı ha'ana

¹⁹ yiv, paççah, ğu vorna. Ğu xə r qıxha it'umxhana, yiğna xəbvalla xəybışeeqa, yiğın vuk'lek vukkiyid dyunyeyne ğırgıne surabışılqa hitxır.

²⁰ Paççahık'le xəənçe ğiç'una muq'addasna malaaik g'acu. Mang'vee eyhenıd g'iyxhen: «Mana yiv ğyapxı oot'e. Saccu mançin dunkiy kokbı yivaykaiy yezaka alitk'ır nyuq'vnee, çolane ok'bışee g'aletçe. Hasre mançis xəəne çiyin xhyan helecen, yighille sen ilğeç'esmeeyib çolane həyvanaaşika aaxvecen».

²¹ Paççah, haane zı vak'le nyak' hucoo eyheniyva eyhe. İn Allah Ta'aalee, yizde xəring'une, paççahne vuk'lelqa qalesın uvhu.

²² Ğu insanaaşine yı'q'neençe g'e'eşşesda, ğu çolune həyvanaaşika sacıgee ixhes. Vas yatsıs xhinne ok' ooxhan haa'as, ğu xəəne çiyin əyxərə'as. Ğu məxür yighille senna axvas. Allah Ta'aalee insanaaşine paççahiyvallabışis xəbvalla haa'ava, Mang'veecadıd manbı Cus neng'uneyiy xıyaqa ikkanıd qeleva, manke vak'le ats'axhes.

²³ Vak'le nik'ee yivene dunkuka sacıgee kokbıd havaceva uvhuyn eyhe g'ayxhiyn, man yiğna paççahiyvalla vasqa savaak'aldasava eyhen vodun. Valqa ğırgınçis Xəybışee xəbvalla haa'ava hitxhiring'a, man ixhes.

²⁴ Mançil-allad, paççah, ğu zal yugda k'ırı alixhxhe: bınahbışike xıl ts'its'ee'e. Bınah haa'asse, kardeşinbışis rəhı'm, qopkuvalla he'e. Ğu məxüd he'eene, sayıb, yiğna yugvalybişeeena gah xiliy qooxhe».

Nyak' hək'en eyxhe

²⁵ Man ğırgın kar paççah Navuxodonosorne vuk'lelqa qadaylen.

²⁶ Ooğançe yits'ıq'vəble (12) vaz ilğevç'uyle qiyğa, paççah Baabileene sarayne daxal iykarang'a,

²⁷ eyhen:

– Hayna xəbna paççahaaşına paytaxt Baabil, zı yizde xəəne gucuka, yızın do axtıda ixhenceva alyav'u.

²⁸ Cuvab paççahne ğhalençe qığeç'u ç'əvxha deşdiy, xəybışeeençe ses qaadayle:

– Paççah Navuxodonosor, yiğna paççahiyvalla xılençe g'avşesdava q'arar huvu.

²⁹ Ğu insanaaşine yı'q'neençe g'e'eşşesda, çolane həyvanaaşika ixhes, yatsın xhinneyib ok' ooxhanas. Ğu məxür yighille senna axvas. Allah Ta'aalee insanaaşine paççahiyvallabışis xəbvalla haa'ava, Mang'veecadıd manbı Cus neng'uneyiy xıyaqa ikkanıd qeleva, manke vak'le ats'axhes.

³⁰ Navuxodonosorne hək'ee uvhiyn karbı mankecad vuk'lelqa qadaylenbı. Mana insanaaşine yı'q'neençe g'e'eşşena, mang'veeyib yatsın xhinne ok' ooxhan ğiyğal. Mang'un ç'ərbı q'aacırna vusun xhinne xiliy qıxhesmee, xhınt'arid şit'yaaşın xhınt'ar xhinne xiliy qıxhesmee xəybışde çiyin mana əyxər ha'a ıxha.

Navuxodonosoree Allahıs şukur haa'a

³¹ «Zı Navuxodonosor, man yiğbı çəveedaxheng'a, xəəqa ilyakkı. Manke yizda ək'el zalqa sapk'ıl. Zı Allah Ta'aalays şukur hav'u, ğırgıne ğahbışıl Vorung'un do axtı qı'ı.

Mang'una paççahiyvalla ğırgıne ğahbışista vobna,

Mang'una paççahiyvalla nasılele nasılılqa ilğooç'e.

³² Mang'unemee, dyunyeyn girgın insanar vuççud deşin kar vod.
Mang'vee xəybışee eyxhen g'oşunbıd,
ç'iyel vooxhen insanarıb Cus vukkanəxi'b vuk'lek vukkeka.
Mang'un ögyu şavussecad aqqas əxəs deş.

Mang'uke „Ğu hucoone ha'ava?“ qiyghanasda deşda.

³³ Yızda ək'el zalqa sapk'ılne gahıl, zalqa paççahaaşına xəbvalla, axtın do satk'ıl.
Yızın mı'slähətçeerayiy zas k'anenbınbı meeb zasqa sapk'ıl. Manbışe zı meer
paççahiyvalılqa sak'al hı'ı. Zı şenkiynçiler qıvaats'ına ıxha.

³⁴ Xəybışde Paççahın girgın işbı yugunbı, yəqbıd qotkuynbı ıxhal-alla, həşdiyle
zı, Navuxodonosoree, Mang'us şukur haa'a, Mana axtı qa'a. Mang'usse co axtıba
avqaaqanbı avqa qa'as vəəxənbı».

5

Cabırıl oyk'anan xıl

¹ Paççah Belyşassaree aazırne cune insanıs xədı otxhun-ulyodğiy hele, manbışıka
çaxır ulyoğa.

² Belyşassaree çaxır ulyodğuyule qiyğa əmr haa'a, cune dekkee Navuxodonosoree*
İyerusalimeene Allahne xaançe qıgı'iyın k'inəəğəyniy nuk'rayn g'abbı cusqa alleva.
Paççahıs, cune k'anəbınbışıka, cune yedaaşıka, cune caariyebışıka mançee çaxır
ulyoğas ikkiykan.

³ Manke maqa Allahne İyerusalimeene xaançe qıgı'iyın k'inəəğəyn g'abbı adayle.
Paççahee vucee, cus k'anəbınbışe, cune yedaaşe, cune caariyebışe mançee çaxır
ulyoğa.

⁴ Manbışe çaxır ulyoğa-ulyoğa k'inəəğəyke, nuk'rayke, yezıke, yivayke, yiveke,
g'ayeyke hav'uyın allahar axtı qaa'a vuxha.

⁵ Mane gahıl maa'ad, insanne xılən t'ubar g'ece giyğal, paççahne sarayne xənnə
axtınə şamdams k'anene cabırıl, mane t'ubaaşe hucoomecad oyk'anan. Paççahık'le
mane xılən oyk'anang'a, g'ece ıxha.

⁶ Man g'acu, paççahne aq'vaylin rangcad ayk'an, mana mançile məxı'r qəyq'ən
giyğal, q'aratsabı çıçıs qiyxhar, iykaras dəxə axva.

⁷ Paççahee it'umna ts'ir hav'u eyhen:

– Cadu ha'anbı, Baabilin k'oran ək'elynanbı, falçer zasqa see'e!

Abıyne Baabilıne k'orane ək'elynanbışık'le paççahee inəxüd eyhe:

– Şavaayiy man otk'unin, nenvayiy uvhu mang'ulqa paççahaaşın karbı alya'as,
gardanaqab k'inəəğəyna tsep qaa'as, cuker paççahiyvalına xhebır'esda insan ha'as.

⁸ Paççahın girgın k'oran ək'elynanbı aqa ikkepç'eeıyb, manbışisse man qətqəsıd
əxə deş, paççahık'le maa nenvayiy otk'unva eyhesıd əxə deş.

⁹ Manke paççah sık'ırar geer qəyq'ən, aq'vad hak xhinne qexhe. Mang'us
k'anəbınbıb nyaqame vuxhesınbı aaxva.

¹⁰ Kralıçayk'le paççahınıy cune k'anənbışın sesbı g'ayxhı mihmanarnane gozeeqa
qiyeele. Kralıçee eyhen:

– Paççah, geer qa'ana! Nişilecar qı'məyq'ən, hak xhinne qımexhe.

¹¹ Yiğne paççahiyvalee, muq'addasne allahaaşın rı'hnana sa insan vor. Yiğne
dekkine gahıl, mana girgın kar ats'anava, ək'elikanava, allahaaşına xhinne k'orana
ək'elynanava qıvaats'a ıxha. Yiğne dekkee, paççah Navuxodonosoree, mana
sehırbazaaşına, cadu ha'anbışda, Baabilıne k'orane ək'elynanbışda, falçeeşına
xərna gıxhxhı.

* 5:2 Belyşassar menne nasıleənçena, Nabonid eyhene paççahna dix ıxha. Avaala, ögil ıxhana paççah cule
qiyğa qööne paççahna dekvaniyxhe eyhe.

12 Mane insanın do Daniyalniy vod. Qiyğa paççahee mang'un do badal hı'ı, Belyteşassar ha'a. Mana k'orana ək'elynana, ats'alyana, geer ək'elikana, nyak'bı nen eyhenbiyyi eyhes əxəna, dağamne karbişde sirrılqa hixharas əxəna, alıkkı-gıkkıyke vuk'ul qığaahana insan ıxha. Eyhe, vasqa mana Daniyal qot'lece, mang'veeyid vak'le maa'ad nenvayiy otk'un eyhesin.

13 Manke paççahısqa Daniyal ayra'a, paççahee mang'uke qiyghanan:

– Yizde paççah dekkee, Yahudeençe ögilqa gyapq'ır qabiyne çühüt'yaaşına dişde Daniyal ğu vor?

14 Zak'le yiğne hək'ee g'ayxhiyn, vaqa allahaaşın rı'h, nuraaniyvalla, ats'al, k'orana ək'el vobva.

15 Zasqa k'oran ək'elynanbiyyi sehırbazar abı, maa'ad hucooyiy otk'unva qətqı' eyhesva. Man nen eyhenenva manbişisse zak'le eyhes əxı' deş.

16 Yiğneme hək'ee zak'le g'ayxhiyn, ğu alıkkı-gıkkıyke vuk'ul yugba qığahava. Həşdemee vasse maa'ad otk'uniyn qətqı', maa'ad nenvayiy otk'un eyhes əxeene, yiğne tanalqa paççahaaşın karbı alya'as, gardanaqab k'inəəğəyna tsep qaa'as. Yizde paççahıyvaleyr xhebır'esda insan ha'as.

17 Daniyalee paççahık'le eyhen:

– Ğu helesin paybı vascad ixhe, helesva eyhen mukaafatbıd maa sang'us hele. Maa'ad otk'uniynıd zıcad qətqı' vak'le eyhesin.

18 Paççah, Allah-Ta'aalee yiğne dekkıs Navuxodonosorus paççahıyvalla, xəbvalla, guc, qıvaatsıvallaniy huvu.

19 Allahee mang'us huvuyne xəbvalike gırgın xalq'bı, milletbı, menne-menne mizyaaşıl yuşan haa'anbı mang'ule qəvəyq'ən vuxha. Manava uvhume, manbişde caneeqa zeze ooxha vuxha. Paççahıs gyapt'as vukkananbı gyabat'a, g'avkkas vukkanbı g'ookka, axtı qaa'as vukkananbı axtı qaa'a, avqa qaa'asınbı avqa qaa'a vuxha.

20 Mang'une yik'en zale ğayrı deşdava eyhemee, mang'vee qı't'y keççumee, mana paççahne taxtıle gyaqqana, xəbvallab xıleençe g'ooşena.

21 Mana insanaaşençer g'e'eşşena, mang'una ək'elib həyvanaaşına ək'el xhinnecab qooxhe. Mana əməleeşika axva ıxha, yatsın xhinneyib mang'vee ok' opxhan vuxha. Mang'un tanıd xəəne çiyin hoyğal ıxha. Allah Ta'aalee insanaaşın paççahıyvallabıd vuk'lek ıkkəkkava qiyğa mang'ulqa hiyxhar. Mang'vee, Cus ıkkandar paççahıyvalına xərna ha'ana.

22 Vak'lemee, mang'une duxayk'le Belyşassarık'le man gırgın ats'a ıxha. Ğumee, Allahne ögil k'il qıxhesde cıgee,

23 ğucar ğu xəəne Xudavandayne ögil axtı qı'ı. Mang'une xaadın g'abbı vasqa allyı'ı ğunad, vas k'anebınbişed, yiğne yedaaşed, yiğne caariyebışed mançeençe çaxırbı ulyodğu. Ğu k'inəəğəyke, nuk'rayke, yezake, yivayke, yiveke, g'ayeyke hav'une allahaaşılqa şukur hav'u. Mane allahaaşık'le g'iyxhed deş, g'eced deş, manbişik'le vuççudud ats'a deş. Vas nafas huvuna, ğu haa'ana gırgına işib vaats'ana Allah ğu axtıcar qı'ı deş.

24 Mançıl-allad Mang'vee, xıl g'axuvu, man ok'anas alıkkı.

25 Cabırıl invaniy otk'un vod:

MENE, MENE, TEKEL, PARSİN.

26 Otk'uninçına mə'na ina vob:

MENE (*qətqəs*) – Allahee ğu paççahnan yiğbı qətqı', manbı ç'əvi'iyınbı.

27 TEKEL (*gyoorkas*) – ğu terezyugul gyoorku geer sibıkra qarı.

28 PARSİN (*bit'al ha'as*) – yiğna paççahıyvalla bit'al hav'u, Midiyabışisiy Farsbışis huvu.

²⁹ Manke Belyşassarne əmrıka Daniyalılqa paççaahaşın tanalınbı alya'a, gardanaqa k'inəəğəyna tsep qaa'a, mang'uke paççaahiyvalına xhebır'esda insan hı'ıva ses adaççe.

³⁰ Manecar xəmdə Baabilyna paççah Belyşassar g'ek'ana.

³¹ Mang'une cigee yixhts'ale q'ölle (62) sennana Midiyabışikena Dara donana paççah eyxhe.

6

Daniyalne g'ardanalqa hidi'iyncad kar gixxhes ikkiykan

¹ Darays ölka q'omançe-k'anyaqqamee vuk'lek vukkeesdeme vəşşe g'ayre (120) xərna gixxhes ikkiykan.

² Manbışılqar xərna xhinne xhebiyre vazir gixxhes ikkiykan. Mane xhebne vazirna sayir Daniyal ıxhaniy ikkan. Mane vəşşe g'ayre (120) ç'ak'ınbışe vaziraaşis hı'sabniy qeles ikkan, paççahın vuççud imaykancenva.

³ Mana Daniyal, manisa vaziraaşilee ək'elika ıxha, mang'uka geeb k'orana ək'el vuxha. Paççahne ək'leeqa qaylen, mançıl-allar mang'uke ölkayna cule qiyğiyına q'ör'esda insan ha'as.

⁴ Manke vaziraaşisiy ç'ak'ınbışis Daniyalne gardanaqa taxsir gixxhes ikkiykan. Daniyal qorkuna, yı'q' qizarasda, yugba iş haa'ana insan ıxha. Mang'vee paççahıs horbı ha'anbı deşdiy.

⁵ Nekke qiyğa mane insanaaşe eyhen:

– Şasse saccu mang'vee cune Allahna Q'aanun haa'ava, mang'une gardanaqa bınah gyuvhes vəəxə.

⁶ Manke vazirariy ç'ak'ınbı paççahne k'anyaqa sabı eyhen:

– Paççah Dara, geer qa'ana!

⁷ Ölkeebın gırgın vazirar, emirar, ç'ak'ınbı, mı'sləhətçer, vaalıbı mı'sləhətılqa qabayle, paççahee sa əmr hevlecen: şavaayiy xhebts'al (30) yiğna, paççahile ğayrı allahıs, insanıs düə hav'u, şirarnane g'uyeeqa dağərçecen.

⁸ Paççah, q'adağa haa'ana q'aanun givxhe. Çik avğançeb yiğna g'ol ts'its'ee'e. Mana q'aanun Midiyanaaşinayiy Farsaaşına q'aanun xhinne badal haa'as mooxhecen.

⁹ Paççah Daree məxbına q'aanun giviyxhena, mançik avub g'olub ts'its'aa'ana.

Daniyal şiraaşikane g'uyeeqa dağaraççe

¹⁰ Daniyalık'le məxbıne q'aanunus g'ol ts'its'av'uva g'ayxhımee, mana cune xaaqa ayk'an. Mang'une oone gozen İyerusalimne suralqan g'uleppı aaqı ıxha. Daniyalee vucee ögil ha'an xhinne, yiğıs xhebne yəqqees q'arats'abışil gyu'ur cune Allahıs düə, Mang'us şukur haa'a.

¹¹ Daniyalne yı'q'əle qeepxhes vukkanan insanar maqa sacigee abıyng'a, Daniyalee Allahıs düə haa'a, Allahılqa axva g'ece.

¹² Manke manbı paççahısqa abı, paççahee ha'as hidyaysarne karane hək'ee yuşan haa'a:

– Ay paççah, nya'a ğu dişdiy xhebts'al (30) yiğna, vale ğayrı allahısee, insanısee düə hav'una ixheene, şirarnane g'uyeeqa dağərçeva əmr huvu?

Paççahee eyhen:

– Man hək'edad həməxüd vod, ina q'aanun midiyabışinayiy farsaaşına q'aanun xhinne badal dyooxhena vob.

¹³ Mane gahıl manbışe paççahık'le eyhen:

– Ay paççah, ha'avku qabıyne cühüt'yaaşına eyxhene Daniyalee ğunar, ğu q'adağa haa'ana əmırıb qıvzar hidyav'u, ögiylin xhinne xhebne yəqqees meeb cune Allahıs düə vob haa'a.

¹⁴ Paççahık'le man g'ayxhımeə aq'va qa'a, mang'une yik'eençe Daniyal g'attixhan hı'iy i'lgəə. Paççahıs mana, ixheene verig k'yoocassecar g'attixhan ha'as ikkiykan.

¹⁵ Daniyalne yı'q'əle qeəpxhes vukkananbı, sabı paççahısqa abı eyhen:

– Paççah, vak'le man ats'axhxhe, midiyaanaşiniy farsaaşin q'aanunbı xhinne, paççahee huvuna nenacab q'aanuniy q'adağa haa'ana əmır badal haa'as vooxhe deş.

¹⁶ Man g'ayxhımeə paççahee əmr haa'a: «Daniyalır qale, şirarnane g'uyeeqa huvoxhre». Paççahee Daniyalık'le inəxüd eyhe:

– Hasre ğu yik'eençe i'bəədat ha'ane, yiğne Allahee g'attixhan he'ecen!

¹⁷ Qiyğab sa xəbna g'aye abı, g'uyne ghalılqa giviyxhe. Daniyalıs huvuyne hökmun vuççudcad badal mexhecənva paççahee, cune t'ucvaykayiy cune k'anebınbışde t'ucvabışika mane g'ayelqa peçat giyxə.

¹⁸ Qiyğa paççah cune sareeqa sark'ıl, xəmvolləd ghalek vuccud set'a deş. Mane xəmdə mang'us mə'niybıd qədəqqə deş. Mana nyak' hixu axva.

¹⁹ Miç'eediy qıxhameə, paççah cigeençe ek'ra suğotsu, şirarnane g'uyusqa hayk'an.

²⁰ Mana g'uyusqana qıxha Daniyalıke qəyq'ən-qəyq'ən qiyghanan:

– Daniyal, Vorne Allahna g'ul! Ğu yik'eençe i'bəədat ha'ane Allahısse, ğu şiraaşike g'attixhan ha'as əxi'nane?

²¹ Daniyalee eyhen:

– Paççah, geer qa'ana!

²² Yizde Allahee Cun malaaik g'axuvu, şiraaşin ghalybı ayt'ılıynbı. Zaqa Allahne ögil taxsir dexhayke, mançisse zak set'as əxi' deş. Zı, paççah, mısacad vas qəlasın hı'ı deş.

²³ Paççah mang'ul-alla geer şadxha, Daniyal g'uyeençe qığheva əmr haa'a. Mang'vee cune Allahılqa yı'q' qizzır ıxhayke, Daniyal g'uyeençe alqavhumeə, mang'une tanal sa lagara qıxhaynva ciga eyxhe deş.

²⁴ Paççahee əmr haa'a, Daniyalne gardanaqa man karbı gıxhxhes ıkkanan insanar cusqa able. Manbı cone uşaxaaşika, yedaaşika sacigee g'uyeeqa dağaa'a. G'uyune xhanelqa hivxharassecab şiraaşe manbı avqu, manbışin gırgın bark'vbı qıçaqvanbı.

²⁵ Mane gahıl paççah Daree dyunyeyne gırgıne xalq'bışılqa, milletbışılqa, menne-menne mizyaaşıl yuşan haa'anbışılqa inəxüd oyk'an:

Barakat vuşun geed qixhen!

²⁶ Zı fərman hoole yizde paççahıyvaleebın gırgın insanar, Daniyalne Allahıle qəp'q'ı'n i'bəədat he'ecen.

Vorna Allah Mana vor,

gırgıne gahbışilir Mana ıxha.

Mang'una paççahıyvallab mısacab hı'ğəəkaras deş,

Mang'una xəbvallab gırgıne gahbışisda vob.

²⁷ Mang'vee g'attivxhanıb haa'anbı, havacənbıb.

Mang'vee xəybışeeyid ç'iyelid mö'cuzabı hagvanbı.

Daniyalır şiraaşine ghaleençe Mang'vee g'attixhan hı'ı.

²⁸ Daniyalee Darayne gahılıb, farsaaşine paççahne Kirıne gahılıb yugna i'mı'r hav'u.

7

Daniyalık'le yoq'ne həyvanne hək'eedın nyak' g'ece

¹ Baabilyne paççahee Belyşassaree paççahiyvalla haa'ane ts'eppiye sen, Daniyal g'alirxhume, mang'uk'le sa nyak' g'ece. Mang'vee cun nyak' oyk'anan. Daniyalee cun nyak' inəxüd yuşan ha'a:

² – Zak'le xəmdə nik'ek, xəybışde yoq'ne mitsen xəbna deryah ı'ğviykar haa'a g'avcu.

³ Deryaheençe sana-sançık idyakarna yoq'uble həyvan qığeevç'u.

⁴ Ts'eppiyna həyvan şirik akaraba vuxheeyib, mançıqa q'acırın xhinnen xilibıyiy. Zı ilyakkamee, mançin xilibı qodu, mana ç'iyeye oza qav'u, insan xhinne g'elil ulyoozar hav'u. Mançis insanın xhinne ək'el huvu.

⁵ Qöb'esda həyvanmee, syoyukiy akar. Mana sa suraqqa axtıbayiy, mançine ghalene silibışde yı'q'neençeb xheyible barkviy k'yaqqı. Mançik'le eyhe ıxha: «Oza quvxha, avts'esinmeen çuru oxhne».

⁶ Mançile qiyğa zak'le vaşaq'ık akarna sa həyvan g'avcu. Mançıqa yoq'uble vuk'uliy, mançine yı'q'əkıd şit'ençik akaran yoq'ulle xiliyiy. Mançine xilyaqa xəbna hökum quvu vuxha.

⁷ Nekke qiyğa zak'le nik'ek xəmdə g'avcuna sa curaynacab, geeb qəlana, geeb gucnana həyvaniy. Mançıqa ç'ak'ın yivayn silibıyiy. Mançe gırgın qodu otxhan, axuynıd g'elybışika k'öq'ə ıxha. Mana menne həyvanaaşık akarcab deşiy, sayıb mançıqa yits'ible gaçiy.

⁸ Zı gaçbışıqa ilyakkamee, sayıb manisa gaçbışde yı'q'neençe sa mebna k'inna gaç ələə g'avcu. Mançis qığevç'esda ciga haa'asdeme, mançile ögil qığeevç'una xheyible gaç ulqopxu dağepçi vuxha. Mane k'inne gaçıqa insanıqa xhinne ghaliy uleppiyiy. Mançine ghalin yic geed xədn kar xhinneyiy ikkeka.

⁹ Zak'le qiyğa in g'acu:

Maqa paççahaaşın taxtbı giyk'an,

Avalacar Vorna qarı, mançine sançil giy'ar.

Mang'une tanal nyak xhinne cagvaran karbiyiy,
vuk'lelin ç'ərbıd xha xhinne cagvaradayiy.

Mang'una paççahaaşına taxt ts'ayiniy alyapt'ı əə,

Mang'une paççahaaşına taxtın tekarbıd ts'ayeeyiy.

¹⁰ Mang'une ögüyleb ts'ayına damayiy gyobatstse.

Qəpçəs-ələpçəs devxhesdemeene insanaaşə Mang'vee uvhuynbiyiy ha'a.

Gırgın man insanar Mang'une ögiyl ulyoozar.

Kitabbı aaqa, məhkama giyğal.

¹¹ Gaç ghal gyatsts'ı yuşan haa'amee, zı ilyakka k'ırniy iliyxhe vod. Mana gaçnana həyvan yizde ulene ögil gyuvk'u, ts'ayeeqa dağepçi, gyooxhan hav'u.

¹² Manisa həyvanaaşın haakimiyyat xilənçe g'ayşu, mançına ı'mı'r sabara gahıs xiliy qav'u.

¹³ Zak'le xəmdə nik'ek,

İnsanne Duxayk akarana xəybışeene buludbışika sacigee qöö g'acu.

Mana Avalacar Vornang'une suralqa qöömee, ikekkanə Avalacar Vornang'usqa.

¹⁴ Mang'us xədn doyyi haakimiyyat, paççahiyvallaniy huvu,

gırgıne xalq'bışe, milletbışe, menne-menne mizyaaşıl yuşan haa'anbışe Mang'us k'ilyvalla he'ecenva.

Mang'un haakimiyyat ç'əvcad dexhen haakimiyyat vodun.

Mang'una paççahiyvalla mısacab hığəəkaras deş.

¹⁵ Zı, Daniyal, hucoome ha'asda axuna, mane nik'ek g'acuyne karbişe zı qəq'ən hı'ı.

¹⁶ Zı maa'ar ulyorzulinbişde sang'usqa qıxha, «İn gırgın hucoo eyheniyva?» – qıdghın hı'ıyn.

Maane sang'vee man gırgın nen eyheniyva zak'le uvhuyn:

¹⁷ – Mana yoq'uble xəbna həyvan, dyunyelyne aq'val vuxhesda yoq'uble paçcahiyvalla vobna.

¹⁸ Qiyğa paçcahiyvalla Haq'-Ta'aalayne muq'addasne insanaaşına vuxhes, gırgıne gahbişiscab manbişde xıle aaxvas.

¹⁹ Manke zı mang'uke, manisa həyvanaaşık idyakarne yivayn silibınane, yezan xhınt'arnane yoq'ub'esde həyvanne hək'ee qiyghın. Mana həyvan gırgın insanar qəvəq'ənaa'asda xhinnena həyvan vuxha. Mançin yivayne silibişikayiy yezane xhınt'aaşikayiy qıtt'axı'ı otxhan. Çike axuyn karıd g'elybişik avqa qı'ı k'öq'ə ıxha.

²⁰ Zas ats'axhxhesniy ıkkın, mançine vuk'lelyna mana yits'ible gaç nen eyhenniy vod. Sayid zas nekke qiyğa qığevç'uyne gaçine hək'eeniy ats'axhxhes ıkkın. Mana qığevç'umee, mançine ögilyna xheyible gaç g'oo'oxhana. Mana, uleppınana, ghal gyatsts'ı yuşan haa'ana, mansane gaçbişile xəppa g'oocena gaçniy vob.

²¹ Zak'le, mana gaç muq'addasne insanaaşika sıç'ooka, manbişile ğamooxheniy g'ooce vob.

²² Sayır mane gahıl Avalacar Vorna qarı, Haq'-Ta'aalayne muq'addasne insanaaşına xayıreeqan cuvab uvhu. Qiyğab paçcahiyvalla muq'addasaaşına xılyaqa ilğooç'ena gah qabı hipxır.

²³ Mang'vee zak'le inəxüd uvhu: «Yoq'ub'esda həyvan, ç'iyene aq'val vuxhesda yoq'ub'esda paçcahiyvalla vobna. Mana manisançik akaraba vuxhes deş, mançin gırgın ç'iyeyn aq'vacad höğəsın, gırgın karıd k'öq'ü, haq'vara'asın.

²⁴ Yits'ible gaç, ine paçcahiyvaleençe qığevç'esda yits'iyre paçcah vorna. Manbişile qiyğa, manbişik idyakarna sa merna paçcah qığevç'u, mana xhebiyre paçcah hığəkkar ha'asda.

²⁵ Mang'vee Haq'-Ta'aalayk idvaak'ıyn cuvabbı eyhes, Mang'une muq'addasne insanaaşılqa yiğbı allya'as. Gırgın g'at'u, mang'us bayrambiyiy Q'aanun badal haa'as vukkiykanas. Muq'addasın insanar mang'usqa sa seniys, q'öne seniys, sura seniys qevles.

²⁶ Qiyğaleme məhkama ixhes, mang'un haakimiyyatcad xılençe g'ayşu, vucur ot'al-oxal hı'ı, ak'ana'asda.

²⁷ Paçcahiyvalla, haakimiyyat, ç'iyene aq'valyne gırgıne paçcahiyvalybişda guccab Haq'-Ta'aalayne muq'addasne milletne xılyaqa qevles. Mana paçcahiyvalla gırgıne gahbişisdacab paçcahiyvalla vuxhes, gırgıne hökumdaraaşə Mang'us xidmat haa'as, Mang'vee eyhen ha'as».

²⁸ İnçikab gaf ç'əvooxhena. Zı Daniyal, yizde fikırbişilecar geer qərq'ı'n, aq'va hak xhinne qıxha. Man eyhenbımee, zı yik'el aqqıynbı.

Yunus peyğambarın kitab

İne kitabee otk'uninbı yişde eerayle ögil VIII-esde asiree ıxha. Allahee Yunus peyğambarık'le İzraileençe Nineviye eyhene şahareeqa, Assiriye imperiyne paytaxteeqa, hak'neva eyhe. Allahee mana Nineviyalqa maane insanaaşık'le cokun cone bınahbışil-alla ha'asınva eyhes g'ixele. Assiriye imperiyeyn hiqiy-allane milletbışilqa yiğbı exa ıxha, manbı geeb eb deşin karbı vuxha. Mançil-allar Yunus peyğambarıs cune milletne duşmanaaşısqa ı'qqəs ıkkın ıxha deş. Mang'us Allahne cuvabıke qığeç'u, hixvas ıkkıykan. Qiyğa ıxhaynbı şok'le ats'axhxhes ıkkınxhee, şosse ine kitabee qətqəs əxə.

Yunusun Allahıke hixvuy

¹ Rəbbe Amitayne duxayk'le Yunusuk'le inəxdun cuvab eyhe:

² – Oza qıxha Nineva eyhene xəne şahareeqa hark'ın maabınbışilqa hixhar he'e: co ha'an nyaayid deşin karbı Zak'le ats'a vodunbı.

³ Yunusmee oza qıxha, Rəbbile hixu menne suralqa, Tarşışeeqa əlyhəəs ıkkıykan. Mana ghal-k'ena Yafeeqa qarayle. Ma'ad mang'vee Tarşışeeqa əlyhəən gamı t'abal ha'a. Yəqqı'na hək'ib quvu, Rəbbile hixvasva mana manbışıka gameeqa giy'ar.

⁴ Rəbbemee mane gahıl deryahılqa məxübna it'umna mıtıs g'uxoole, gamı haq'varasınçıl qexhe.

⁵ Gameebınbı qəpqr'ın cone allahbışilqa ona'a giviyyəğal. Gamı sibık qa'asva manbışe gırgın kar deryaheeqa dağa'a.

Yunusmee mane gahılqasse gamıyne avudne cigeeqa giç'u it'umra g'alirxhu eyxhe.

⁶ Gamıyna xərna mang'usqa qarı eyhen:

– Ğu nya'a g'alirxhu? Oza qıxha yiğne Allahılqa one'e. Sayid Mang'vee şas kumag ha'a, hapt'ıyke g'attivxhan haa'a.

⁷ Gameebınbışe sana-sang'uk'le eyhen:

– Qudoora çöp k'eçç'u ilyaakas şavul-allayiy şalqa in yiğbı ı'qqə.

Çöp k'eçç'umee, man Yunusulqa g'e'exha.

⁸ Manbışe mang'uke qiyghanan:

– Həşde Ğu şak'le eyhelan, in şak qitxhuyn divan şavul-allane vod? Ğu hucoonexhe ha'an? Nənçene qöö? Vatan nyaa'ane vob? Nene milletnane vor?

⁹ Mang'vee eyhen:

– Zı cühüt' vorna. Zı ç'iyeyiy deryah itxhning'us, xəybışde Allahıs, Rəbbis, ı'bəədat ha'a.

¹⁰ Mang'vee manbışık'le eyhen, vuc Rəbbile hexvava. Manbı it'umba qəpqr'ın qiyghanan:

– Ğu in hı'iyn hucoone?

¹¹ Deryaheena mıtıs it'um qooxhe g'avcu, manbışe mang'uke qiyghanan:

– Mana mıtıs huvoracenva şı vak hucoone ha'as?

¹² Yunusee manbışık'le eyhen:

– Zı alyart'u deryaheeqa huvoxhre. Manke mıtıs ulyoozarasda. Zak'le ats'an, məxübne it'umne mıtseeqa şu zal-alla gyapk'ı.

¹³ Gameebınbışis avarbı it'umda alik'arı'ı xhyan g'ıttıyxhane cigeeqana əlyhəəs vukkiykıneeeyib, geeb g'ooxhene mıtısın əlyhəəs havaasar deş.

¹⁴ Manke manbı giviyyəğalanbı Rəbbilqa ona'a:

- Hucoone ixhes, Rəbb, mane insanın şı tan iləşşeva şı gimabat'a. Bınah deşung'un hı'sab şake qımeqqa. Ğu, Rəbb, Vas ıkkənəxüd hı'ı.

¹⁵ Manbışe Yunus aqqı deryaheeqa g'uvorxhulymee, mıtısb ulyoozarna.

¹⁶ Gameebınbı it'umba qəpqrı'n, Rəbbis cuvab huvu q'urban ablyaa'a.

2

Yunusna düə

¹ Rəbbe geed xədn baluğ qalı'ı Yunus k'öğəs ilekka. Yunus baluğne vuxhnee xhebble yiğnaiy xheyible xəmnə axva.

² Yunusee baluğne vuxhnenang'a cune Rəbbis Allahıs inəxübna düə haa'a:

³ Rəbb, zı dağamiyvalenang'a Valqa onu'u,

Ğunad alidghınıy quvuyn.

Zı ahaleençe ts'ir hav'u,

Vak'le yızda ts'ir g'avxhuna.

⁴ Ğu zı deryahne k'oralybışeeqa g'uvorxhul,

Zı xhyanbışde yı'q'nee axu,

Yiğın gırgın xhyanbıyiy dalğabı

Zal ooğançe ilğeeç'u.

⁵ Manke zı uvhuyn: «Ğu zı Vake əq'əna qı'ı,

Meed zak'le Yiğın muq'addasın xav İyerusalimee g'acesıncad».

⁶ Nafas əlyhəəsme xhyanbı zalqa qadı,

K'oralybışeeqa qıkkı,

Vuk'lelqad xavsiy alitk'ır.

⁷ Suvabışde avqamee zı giç'una,

İttehesu Ğu dunyeyn akkabı zal oğa it'umetxha.

Ğumee yızda Rəbb Allah

Yızın tan k'oralybışeençe g'attixhan hı'iyn.

⁸ Yızda ı'mı'r k'yabat'amee,

Zı Rəbb yik'el qalı'ı,

Yızda düə Valqa,

Yiğne muq'addas xaalqa hipxırna.

⁹ Şavaayiy nişiscad karı'dəəne bütbışıs ı'bəədat ha'a,

Manbışe Ğu yik'el hixan ha'a,

Colqana rəhı'm avaak'an haa'a.

¹⁰ Zımee şukur haa'ane mə'niybışıka

Vas q'urbanbı allya'as.

Zı huvuyn cuvab cigeeqa qalya'asın.

G'attivxhan haa'ana sa Rəbb Vuc vorna!

¹¹ Rəbbe baluğuk'le uvhuyn'g'a, mançın Yunus ghalençe xhyan deşde cigeeqa qığayhe.

3

Yunus Nineveeqa arayle

¹ Rəbbe Yunusuk'le q'ö'es inəxdun cuvab eyhe:

² - Oza qıxha Nineva eyhene xənnə şahareeqa hark'ın, Zı uvhuynbı maabınbışılqa hixhare'e.

³ Rəbbe uvhuynçıl k'ırı gyaqqı, Yunus Ninevalqa ayk'an. Nineva geeb xəbnə şahar vuxha, mançe ilğeç'esdemee xhebble yiğniyxhe ikkiykanan.

⁴ Yunus giyğalna şaharvolle iykar. Ts'ettiyne yiğil ı'qqəs əxənemene cigabişeeqa hark'ın, mang'vee eyhen:

– Yoq'ts'alyne (40) yiğile Nineva kunfa-yakun haa'asda!

⁵ Ninevağançenbişe Allahılqa inyam hı'ı, siv aqgeva ses qığayhe. Manbişe xəring'ule otçu k'ining'ulqamee palanbı alya'a.

⁶ Mana xabar Ninevayne paççahılqa hipxırmeə, mana cune taxtile giç'u, paççahaaşın tanalinbı g'ayşu, palan alyı'ı yı'qqıl giy'ar.

⁷ Paççahee əmr haa'a cuneyiy ağsaqqalaaşine doyule Nineval inəxüd eyhecəna:

«İnsanaaşə, həyvanaaşə, çavra-vəq'əyn vuççud umoyxhancen, xhyanbı uly-moğacen, uxhiyxhanasıd hımayk'ancen.

⁸ İnsanaaşılqa, həyvanaaşılqa palanbı ale'ecen. Girgıng'vee Allahıs geəb düə he'e. Havaasre manbişe karai'dəəne işbişikəyiy insanaaşıs haa'ane pisvalike xil ts'its'ee'ecen.

⁹ Şavuk'ləne ats'a, Allahee sayıb şalqana qəl rəhı'mılqa savaak'alav'u, şı hapt'ıyke g'attivxhan haa'a».

¹⁰ Allahık'le manbı karai'dəəne işbişile sapk'ıl g'avcumee, manbişılqa rəhı'm haa'a. Manbişılqa ablyaa'asva uvhuna ver, ablyaa'a deş.

4

Yunusee qəl haa'a

¹ Yunusus man diykın, qəlın qoxa eyxhe.

² Mang'vee Rəbbis inəxübna düə haa'a:

– Ya Rəbb, zı hamənva nya'a xaanang'acar dişdiy uvhu? Mançil-allar zı Tarşıseeqaniy hixu. Zak'le ats'anniy Yiğna yugvalla avayk'an deş, Ğu rəhı'mnana, xədin sabırnana, ablyaa'asva uvhuna ver, ablyaa'as devkanna Allah vor.

³ Rəbb, hucoone ixhes, həşdiyle yızın can alişşe, zas ı'mı'r haa'as vukkan deş, qik'as ıkkən.

⁴ Rəbbeə mang'uk'le eyhen:

– Deşxhee, vas mançike geəbne qəl vuxha?

⁵ Yunus qığəç'u şaharne şargne sural giy'ar. Ma'ad mang'vee cusun verığ qıdyoot'asın xhinnen cigad ali'i, şaharık hucooyiy ixhesva ilyakka giy'arna.

⁶ Rəbb Allahee, Yunusus yugda ixhecəna, maa'ad əq gyaahasın sa ala aleylya'a. Yunus man ala g'acu geer şadexhəna.

⁷ Qinne yiğil miç'eeqana mane alalqa Allahee mı'q g'ıxoolee. Mane mı'qən ala adğançe otXHunmee, ala qeqqvan.

⁸ Verığ ılqevç'umee, Allahee maqa kar qeqqva'ana g'ümana mıtS g'ıxoole. Verığın mang'una vuk'ul gyooxhanav'u, mana sa curay qa'a girğilymee, mang'vee cus qik'uy heqqa:

– Zas ı'mı'r haa'as vukkan deş, qik'as ıkkən!

⁹ Allahemee Yunusuk'le eyhen:

– Deşxhee, vas alayl-alla geəbne qəl vuxha?

Yunusee eyhen:

– Ho'o! Zas qik'asda xhinnəna qəl vuxha!

¹⁰ Rəbbeə mang'uk'le eyhen:

– Ğu idezuyn, Ğu ilydyakkiyn sa xəmnə əəre alyadı-qeqquyn ala vas qiykkan!

¹¹ Nəxübne Zas qıdivkvanas manimee xəbna Nineva eyhəna şahar, maadın vəşşe g'alle aazır (120 000) sağıy sol dyats'an milletiy manimeen çavra-vəq'ə?

Malakiya peyğambarın kitab

Malakiyayn do «Zı g'axuvuna, Yızda malaaiik» eyhen vodun. Mang'vee man kitab yişde eerayle ögil xhod'esde asiree otk'unva vod eyhe. Man peyğambaraaşine kitabbışın nekke qiyğa otk'unin vodun.

İzrailiye milletken sabarabı mane gahılqasse Baabilğançe g'attipxhın sapk'ıl qabı vooxhe. Manbışe İyerusalimeedin Allahın xav meed q'omançe alya'an. Manbışe Allahın xav meed ale'eeyid, Allahne yəqqı'n əlyhəə vuxha deş. Manbışe Allahıs r'bəədat yik'eençe deş ha'a ıxha. Manbı Allahne Q'aanunuka gyuv'ur-oza qeebaxhe vuxha deş. Manbışe cos nenniy ıkkın manıd ha'a ıxha.

Malakiya peyğambarıs Allahne xənnə mühübne hək'ee insanaaşis yik'el qalya'as ıkkıykın. Mang'us ıkkın ıxha, insanaaşə Allahıka hav'uyne mugaavileys sik'ı r'mı'r he'ecen. Malakiya peyğambaree eyhe ıxha, Allahee g'axuvuna qalesda. Mang'vee Rəbbis yəq qaa'as. İncilyne kitabee, məxüd I'sa Masixhile ögil qarıyne xhineeqa k'yooq'ane Yəhyeyne hək'ee otk'un.

¹ Rəbbe Cun cuvab İzraililqa, Malakiya peyğambarıle ğana hixhar ha'a.

Rəbbe Yaaq'ub g'əyxı', Esavmee Cuke əq'əna qı'ı

² Rəbbe «Zas şu vukkiykınınbıva» eyhe.

Şosse mee «Şi nəxübne vukkiykınıva?» qiyghanas əxə.

Rəbbeeyid inva eyhe:

– Nya'a, Esav Yaaq'ubna çoc dişdiy vor?

Zı mee, Yaaq'ub ıkkanaalin şu, cuke g'abıynbı, g'əvxü,

³ Esaviy mang'uke g'abıynbı mee, Zı əq'əna qav'u.

Zı manbı vooxhen suvabı q'əra qa'as hassır,

manbışde doyyulın cigabı çaq'alaaşis huvu.

⁴ Edom vooxhene, Esavıke g'abıynbışisse eyhes əxə:

– Şakın ıxheeyid,

şi meed man hatq'ur-hiyxürin cigabı qa'asınbıcad.

Saccu Xəəne G'oşunbışde Rəbbe inva vod eyhe:

– Hasre, manbışe ale'ecencad,

Zı mee meed hı'ğəkkar ha'asın.

Gırgıne gahbışıl

manbışde ölkayk'le g'ulyopt'ulna ölkava eyhes,

coyub Rəbbına qəl avquyn millet xhinne qıvaats'as.

⁵ Şok'le man vuşdecad uleppişika g'acumee,

şucad eyhes: «İzrailiked şaqana, Rəbbin do axtıda vod!»

Rəbbis dekkanan q'urbanbı

⁶ Xəəne G'oşunbışde Rəbbe eyhen:

– Ay Yızın do qızar hidya'an kaahinar!

Duxee dekkıs,

g'uleeyib cune iyəsiys hı'rmat giviyxhe.

Zı Dekxheene, nyavxha şu Zas giviyxhena hı'rmat?

Zı İyeksiyxhee meeb nyavxha şu Zas giviyxhena hı'rmat?

Şosse «Nəxüdne şi Yiğın do qizar hidi'ıva?» qiyghanas əxə.

7 – Şu Yizde q'urbanbı allya'ane cigalqa
kara idyalesın Zası otxhuniy adı giyxhe.
Mañıkad, «Şi Vas dekkanan nəxüdne ha'ava?» qiyghan.
Şu Rəbbin q'urbanbı allya'an ciga qizar hidi'ı,
məxüd Mang'us dekkanan ha'a.

8 Şu bı'rq'ı'n həyvanar q'urbanna alli'iy
yugunne vod?
K'aana, vuk'arna həyvan q'urbanna ablyav'uy
nya'a yugunne vod?
Məxbına sa həyvan yiğne ölkayne xəring'us hevle,
ilekke mang'us ğu ikkiykanaseeva,
mang'vee yiğna haa'asee?
Məxüd Xəəne G'oşunbışde Rəbbeeyhe!

9 Həşde Allahıs düə hee'e,
Mang'vee şos rəhı'm hee'ecen.
Şu məxdın q'urbanbı allya'amee,
Mana şoqa yugra eyxheye?
Məxüd Xəəne G'oşunbışde Rəbbeeyhe!

10 Vuşde sang'vee, Yizde q'urbanbı allya'ane cigee,
q'ərane cigeeqa ts'a gyoxhxhan ha'asse,
Yizde xaan akkabıcad q'iynxhiy yugda eyxheyyi!
Yızın yik' şoka gyotxhan deş,
şu allya'an q'urbanbıd alyaat'as deş!
Məxüd Xəəne G'oşunbışde Rəbbeeyhe!

11 Veriğ ilqəəne cigeeñçe, k'yooçene cigeeqamee,
Yızın do milletbışde yı'q'nee axtıda vod!
Gırgınəəng'ə Yizde doyuəle ətirbı gyoxhxhan ha'a,
məttın paybı adayle!
Man Yızın do milletbışde yı'q'nee,
axtıda ıxhayke ha'a!
Məxüd Xəəne G'oşunbışde Rəbbeeyhe!

12 Şumee, «Rəbbine q'urbanbı allya'ane cigaylin otxhuniy muq'addasın deş vod,
man qizar hide'eeyid eyxheva» uvhu,
mañına muq'addasiyvalla avaak'an haa'a.

13 Ooğançe «İnimeena əq'übavad!» uvhu,
şu mañılqa yı'q' sak'al ha'a!
Məxüd Xəybişde Xəring'vee Rəbbeeyhe!

Şu Zas q'urbanna ablyaa'asva
q'ööq'üna, k'aana, vuk'arna həyvan abeene,
Zı mana şoke alyabat'aye?
Məxüd Rəbbeeyhe!

14 Syuruneençe g'apsırne yugne g'argine cigee,
Xudaavandays q'ı'bi'lyna həyvan abyne horalays bed-düə vuxhena!

Zı inekke xərna Paççahva,
gırgıne millebışe Yızın do axtı qa'a!
Məxüd Xəəne G'oşunbışde Rəbbeeyhe!

2

Kaahinaaşis bed-düə haa'a

1-2 Xəəne G'oşunbışde Rəbbeeyhe vod:
– Kaahinar, ina əmr həşde vuşdemee vob:
Yizde cuvabil k'ırı ilydiyxeene,
Yızın do yik'eençe axtı qıde'eene,
şolqa bed-düə gyooğav'u,
vuşun xayir-düəbı bed-düəqlqa sak'al ha'as.
Şu Yızın do yik'eençe axtı qıdi'ıva,
şu Yızda bed-düə alyapt'ınacab.

3 Zı şol-alla şoke g'abıynbışikınıd ha'asın.
Bayrambışıl şu q'urbanna allı'iyne həyvanaaşın xhidbı
Zı vuşde aq'vabışile k'ena ı'xəs,
mançika sacıgee şu dağaa'as.

4 Manke şok'le ats'axhxhes,
Zı mana əmr şoka, Leviyne nasılıka, hav'una mugaavile
aaxvecenva g'axuvu.
Məxüd Xəəne G'oşunbışde Rəbbeeyhe!

5 Zı Leviyne nasılıka barakatnana ı'mı'r
hoolena mugaavileniy hav'u.
Zas hı'rmat gyuvxhuva,
Zı manbışis man gırgın huvuyn.
Manbıb Zale qəpç'i'ninbı,
Yizde doyusub hı'rmat gyuvxhuna.

6 Manbışde mizel qopkuna Q'aanun vuxha,
ghaleençed horbı qığeeç'enbı deşdiy.
Manbışe Yizde ögil yugnayiy qopkuna ı'mı'r hav'u.
Geebınbı manbışe yəqqı'lqa sav'u.

7 Kaahinaaşine ghalen ats'al havaces ıkkın,
insanaaşisse manbışde mizele
Q'aanun t'abal haa'as vəəxecenva.
Kaahinar Xəəne G'oşunbışde Rəbbeeyhe g'axuvuynbı vob.

8 Şumee, kaahinar, yəqqı'le qığeeç'ıynbı,
şu helene ats'aalybışika
mansanbıb şoqab qihna habğı.
Zı Leviyne nasılıka hav'una mugaavile
şu havakkal hav'una.
Məxüd Xəəne G'oşunbışde Rəbbeeyhe!

9 Şu Yızde yəqqı'n apk'ın deş,
Q'aanunuka g'acesde işbışee,
şu gırgıng'uqa sa uleka ılyaakı deş.
Mançıl-allab Zı şu milletnecab g'eliqqa hevles,

k'ap'ik'ile avqa qaa'as.

Yahudayne milletin Allahıkana mugaavile havaakal haa'a

10 Yişda girging'una Dek sa dişde vor?

Şi sa Allahee dişde ipxhın?

Nya'a manke şi dekkaaşika hav'una mugaavileyna

muq'addasiyvalla avaakan haa'a,

sana-sang'us horbı ha'a?

11 Yahudayne milletin Allahıs xayaanat hı'ı.

İzraileeyiy İyerusalimee həlyvəəq'ənasın işbı hı'ı:

Yahudabişee menne allahbışis

i'bəədat ha'an yedar hav'u,

Rəbbis ıkkanne, muq'addasne cigayna

muq'addasiyvalla avaakan hav'u.

12 Man hı'ına insan vuşu ıxhay ixhecen,

Xəəne G'oşunbışde Rəbbis q'urban ablyaa'ana çikana ixheeyir,

Rəbbee mana Yaaq'ubne çadırbışisse g'e'eşşecen.

13 Şu in karıd ha'an:

gyaaşu-gyaaxu, Rəbbin q'urbanbı allya'an cigad

ulene nağıka gyats'a'an.

Məxüd, şu adıyne q'urbanıqa Rəbb sak'ı ilydakkava,

manbı şoke ilydyaat'ava ha'a.

14 Şosse «Nişil allavane?» qidghın ha'as əxə.

Ğu mek'vranang'a hey'iyne zəiyfayneyiy yiğne yı'q'nee

Şahad Rəbb vorna.

Ğu, mana yiğna nikahıkana xhunaşşe yixhayka ilydyakkı,

məng'ı's xayaanat hı'ı.

15 Allahee şu sa tan, sa rı'h xhinne dişde ipxhın?

Nya'asdiyhan Mang'us şu sa vuxha vukkan?

Mang'us Cunemee nasılniy vukkan.

Mançil-allab şucab şu havaace.

Hasre şavaacad mek'vranang'a hey'iyne xhunaşşeyis

xayaanat hıma'acen.

16 İzrailiyne Allahee, Rəbbee eyhen:

– Xhunaşşeyka yugra dexhena,

mana qıxeelena Zak'le g'ımece vor.

Mançil-allad şucab şu havaace,

xayaanat hıma'a!

Məxüd Xəəne G'oşunbışde Rəbbee eyhe!

Rəbb məhkama alğahas ayres

17 Vuşde yuşan hav'uyın Rəbb ozar ha'a.

«Nəxürne şi Mana ozar ha'ava?»

şosse qiyghanasıd əxə.

Şu eyhen:

– Qəlasın ha'anbı Rəbbine ulesqa yugba qöö,

Rəbbis manbı vukkananbı.

Şucadıd meed eyhen:

– Qopkuvalin məhkama alğayhena Allah nyaane?

Mançikar şu Mana ozar ha'a.

3

¹ Haane, Zı g'axuvuna ı'qqə vor.
 Mana Zale ögee ark'ın yəq qaa'as.
 Şu t'abal ha'ana Xudaavand
 sayangara Cune İyerusalimeene xaaqa qales.
 Şos g'aces ıkkanna, mugaavileyn cuvab
 allesda qales.
 Məxüd Xəəne G'oşunbışde Rəbbee eyhe!

² Vuşune öörxəs Rəbb qarıne yiğil?
 Vuşune öörxəs Mana qarımee?
 Mana xhiməə qa'an ts'a xhinneyiy
 mətta'an sap'ın xhinne ixhes.

³ Rəbbee Leviyna nasıl mətta'as.
 Mang'vee man k'inəəğəyiy nuk'ra ts'ayıka rışşı qı'ı,
 mətta'ane insanee xhinne ha'as.
 Mançile qiyğa manbışe Rəbbis qotkuyn q'urbanbı allya'as.

⁴ Manke Yahudayne ölkeeyiy İyerusalimee
 avaalyne yiğbışil allya'an,
 ögiylyne senbışil allya'an q'urbanbı xhinne
 Rəbbisqa yugda qales.

⁵ Zı vuşun məhkama alğahasdemeə, şosqa ayres.
 Cadubı ha'anbı, zina ha'anbı,
 horbışika k'in g'iysaranbı, işçiyn pıl qidelenbı,
 adamer hapt'ı avxuyn yedariy
 dek, yed dena avxuyn uşaxar t'yaats'axal haa'anbı,
 menne cigeençe qabıynbı g'e'eebaşenbı,
 Zale qı'dəəq'ənanbı man şu ha'an karbı
 Zı sık'ınne gahıle aq'valqa qığahas!
 Məxüd Xəəne G'oşunbışde Rəbbee eyhe!

⁶ Zı Rəbb vorna, badaldexhena.
 Yaaq'ubıke g'abıynbı, şunab badal meebaxhe!

⁷ Yizde əmrbişilqa şu dekkaaşine gahıle gibğıl
 yı'q'bı sak'al ha'a.
 Zalqana savk'le, Zınar şolqa sak'aldas!
 Məxüd Xəəne G'oşunbışde Rəbbee eyhe!

Şossemeə «Nəhı'bna savk'alasva?»
 qidghınıd ha'as əxə.

⁸ İnsaneeyid Allahıke qöqəyee?
 Şumee Zake qöqən.
 «Vake hucoona qöqəva?» şosse qiyghanas əxə.
 Yits'ınçına sa pay*, sayid Zas ikkekan.

⁹ Milletıncad Zake qöqənçil-alla,

* **3:8** *Yits'ınçına sa pay*: Allahee İzrailıybişis huvuyne Q'aanune otk'unin: şagavnayiy həyvanaaşına yits'ınçına pay Allahne yəqqə hevles vukkan. Mane Allahne yəqqə huvuyne karaka Allahın xav havace ıxha. Mane karake sayıd maane kaahinaaşə otıxan ıxha.

vuşde gırgıng've bed-düə alyapt'ı.
 10 Yıts'inçına sa pay bıdırba able,
 Yizde xaa oxhanasın kar ixhecen.
 Şu mañçika Zı siliys ı'xe!
 Nya'a, Zı mañçile qiyğa şos xəən g'uleppı aaqas dişde,
 hexxalika barakat hevles dişde?
 Məxüd Xəəne G'oşunbişde Rəbbeeyhe!

11 Zı ts'irtyaaşısqa vuşun ezuyın
 kar oxhanas hassaras deş,
 vuşde tayanğıbişile t'ımılıd nyaqacad ixhes deş.
 Məxüd Xəybişde Xəring'vee Rəbbeeyhe!

12 Vuşda ölka micagne cigalqa savk'uva,
 gırgıne millethbişecad şok'le baxtivarva eyhes.
 Məxüd Xəəne G'oşunbişde Rəbbeeyhe!

Qopkuynbişda hək'

13 «Şu Zak'le ivdyaak'asın cuvabbı uvhuva»
 Rəbbeeyhe.
 Şossemeə «Nya'a, şi Vak'le hucoone uvhuva?»
 qiyghanas əxə.

14 Şu uvhuyn: «Allahıs ı'bəədat hı'iy,
 nişiscad karai'dəən kar vodun.
 Mang'vee eyhenbı hı'ı,
 Xəəne G'oşunbişde Rəbbine ögil hapq'ır iviykırıyke nya'a,
 şas hucoone ıxha?»

15 Şi həşde cocab-co axtıba vukkekanbişik'le
 baxtivararva eyhe.
 Qəlasın ha'anbişin işbıd yugda ayk'an,
 Allah siliys ı'xı'yxənbıb cazaake g'ittiviyxhananbı».

16 Mane gahıl Rəbbile qəvəyq'ənanbı
 sana-sang'uka yuşan haa'a vooxhe.
 Manbişe yuşan ha'an Rəbbik'le g'iyxhe ıxha,
 Mang'vee mañçıl yugda k'ırı iliyxhe.
 Rəbbile qəpç'ı'n Mang'une doyus hı'rmat giviyxhenbişdemee,
 Mang'une ögil manbişin işbı oyk'anan kitab aaqı eyxhe.

17 Xəəne G'oşunbişde Rəbbeeyhen:
 – Mane yiğıl Zı manbişike Zas gıranın insanar haa'as.
 Dekkıs vucee eyhen ha'ana dix nəxüriy qiykkan,
 Zasıb manbı məxüb qivikkanasınbı.

18 Mane gahıl şosse qorkung'uke pisda,
 Allahıs g'ullux ha'ang'uke hidya'ana
 meer curaa'as əxəsda.

4

Rəbbin yiğ

1 Xəəne G'oşunbişde Rəbbeeyhen:
 – Peşt xhinne gyotxhanan yiğ k'ane qexhe vod.
 Gırgın cocab co axtıba vukkekanbişiy pisvalla haa'anbı,

mane yiğil balybiy xhinne gyooxhanas.
 Mane k'ane qexhene yiğın
 manbı gyooxhan haa'asınbı.
 Manbışıke kokbıd, bıtağbıd axvas deş.
² Zale qəvəyq'ənanbışdemeeme,
 Qopkuvalina veriğ ılqevç'es.
 Mançine şü'ülee yug qav'iy ixhes.
 Ağıleençe g'aykkiyn q'ıkar xhinne şu huvaagas.
³ Pisınbı şu kööq'əsınbı.
 Zı man ha'asde yiğıl,
 manbı vuşde g'elybışik avub yı'q xhinne vuxhes.
 Məxüd Xəəne G'oşunbışde Rəbbeeyhe!

⁴ Yızda nukar Mısa Xorevne suvalynang'a,
 Zı mang'us İzrailyne milletnemeecab huvuna Q'aanun,
 Yızın g'aydabıyiy əmrıbı şu yik'el aqqe.

⁵ İlyaake, Rəbbin xədı, dağamın yiğ qalesse,
 Zı şosqa İlyas peyğambar g'axıles.

⁶ Zı qarı in cigabı
 kunfa-yakun hıma'acənva,
 Mang'vee dekkaaşın yik'bı dixbışılqa,
 dixbışınbıd dekkaaşılqa sak'al ha'as.

Mattee yuşan hav'una yugna xabar

Gellesde insanaaşe, in I'sa Masixhne hək'eedın kitab otk'unna Matta vornava eyhe. Mana nalok'bı sa'ana ıxha. I'sa Masixhee mana Cukar qihna qort'ul, mang'uke Cune yits'ıq'vəne (12) telebayna sa hı'ı. İncilee ine kitabıle ğayrı, I'sayne ı'mrene hək'ee, Cune telebabışe otk'unin xhebillle kitabıd vodun.

Mattee in kitab oyk'anang'a, I'sayna yəq avquyn cühüt'yar yik'el avqu otk'un. Mang'vee cune kitabee ts'etta I'sayne nasılene hək'ee oyk'an. Məxüd mang'vee, Mana İbrıhım peyğambarna, Davud peyğambarna nasılana ıxhay hagva. Mattee, I'sa Allahee g'əyxi'na, g'attivxhan haa'asva g'axuvuna Paççah vorva oyk'an. Mang'vee, I'sayne qarıyne hək'ee gellesde peyğambaraaşed uvhuynvaniy eyhe.

I'see neni uvhu, hiccovayiy uvhu, nen əlaamatbıyiy hagu Mattee mançine hək'eeqid geed otk'un. Mane kitabee geed 26 misaalabı vod I'see nəxübiy Allahna Q'aanun xəb qaa'avad, Allahne Paççahiyvaline hək'eeqid nəxüdiy yuşan ha'avad.

I'sayna nasıl

¹ İbrıhımaaşına, Davudaaşına eyxhena I'sa Masixhna* nasıl:

² İbrıhımıke I'saq' g'arı.

I'saq'ıke Yaaq'ub g'arı.

Yaaq'ubukeb Yahudiy mang'un çocar g'abı.

³ Yahudukeb Tamaree vuxuyn Peresiy Zarax g'avayle.

Peresıker Xetsron g'arayle.

Xetsronuker Ram g'arayle.

⁴ Ramıker Amminadav g'arayle.

Amminadavıker Naxşon g'arayle.

Naxşonıker Salmon g'arayle.

⁵ Salmonıker Raxavee uxuna Boaz g'arayle.

Boazıker Rutee uxuna Oved g'arayle.

Ovedıker Yessey g'arayle.

⁶ Yesseyker paççah Davud g'arayle.

Davuduker Uriyeyne xhunaşşee uxuna Sıleyman g'arayle.

⁷ Sıleymanıke Rexavam g'arayle.

Rexavamıke Aviya g'arayle.

Aviyadıker Asaf g'arayle.

⁸ Asafıker Yehoşafat g'arayle.

Yehoşafatıke Yehoram g'arayle.

Yehoramıker Uzziya g'arayle.

⁹ Uzziyeker Yotam g'arayle.

Yotamıker Axaz g'arayle.

Axazıker Xizqiya g'arayle.

¹⁰ Xizqiyeker Menaşşe g'arayle.

Menaşşeyker Amos g'arayle.

Amosuker Yoşıya g'arayle.

* **1:1 Masixh:** man cuvab «q'ış qadğuna» eyhen vodun. Avaala İzrailil məxdın ədat ıxha, kaahinaaşine, paççahaaşineyiy peyğambaraaşine vuk'lelqa q'ış qadağva ıxha. Man q'öd'esın I'sayn do Allahee Mana g'əyxi'nava eyhen vod. İzrailıybişik'le peyğambaraaşee uvhuynbı ats'a ıxhal-alla, manbışe Masixh qarı cun millet duşmanaaşike g'attixhan hı'ı, dyunyeys xəbvalla hav'uy gozet ha'a ıxha.

- 11 İzrailin millet Baabil eyhene ölkeeqa g'e'eşşemee, Yoşiyayke Yekonyayiy mang'un çocar g'avayle.
- 12 Baabileençe qabıyle qiyğa, Yekonyayke Şealtiel g'arayle. Şealtieliker Zorubbabil g'arayle.
- 13 Zorubbabiliker Avihud g'arayle. Avihuduker Elyaqım g'arayle. Elyaqımiker Azor g'arayle.
- 14 Azoruker Tsadok g'arayle. Tsadokuker Axim g'arayle. Aximiker Elihud g'arayle.
- 15 Elihuduker Eleazar g'arayle. Eleazariker Mattan g'arayle. Mattaniker Yaaq'ub g'arayle.
- 16 Yaaq'ubuke Mayramna adamiy Yusuf g'arayle. Mayrameeyir I'sa, insanaaşe Masixhva eyhena uxoxa.
- 17 Girgıda İbrıhımılee Davudulqameen nasılbı qədəqqəxhee yits'ıyoq'ab (14) vooxhe, Davudulee Baabilqa g'e'epşesmeen nasılbıd qədəqqəxhee yits'ıyoq'ab vooxhe, Baabilqa g'eepşiyled Masixhılqameen nasılbı qədəqqəxheeyid yits'ıyoq'abcab nasıl vooxhe.

I'sa yedike ıxha

- 18 I'sa Masixhın yedike ıxhay inəxüd ıxha: mang'una yed Mayram Yusufne doylunıy qey'ı. Manbışe davatbı ha'assecad, məng'ın vuxhne yıxhay aq'valqa qıgeç'e. Məng'ee uxasın Uşax Muq'addasne Rı'hı'ke eyxhe.
- 19 Yusuf qorkuna insan eyxhe, Mayram insanaaşine k'ane tesser hidee'esva, mang'us mana dyugulenra galerç'es yikkiykan.
- 20 Mang'vee man kar ək'leeqa k'eççumee, mang'us nik'ek Rəbbin malaaik dyagu eyhen:
– Davudaaşda dix Yusuf! Mayram hee'es qıməyq'ən, məng'ı'ne vuxhnedın Uşax Muq'addasne Rı'hı'ken vodun.
- 21 Mayramee Dix uxas, ğu Mang'un do I'sa (*Rəbbe g'attixhan ha'a*) gıxhxhe, Mang'vee Cun millet manbışde bınahbışike g'attixhan ha'as.
- 22 İn girgın kar, Rəbbine mizele yuşan ha'ane peyğambaree otk'unin xhinne eyxhe:

- 23 «*Haane, içiy vuxhne ayxu sa Dix uxas, Doyud İmmanuel gıxhxhes*»†.

(İmmanuel «Allah şaka vornava» eyhen vodun.)

- 24 Yusuf muğur qıxhamee, mang'vee Rəbbine malaaikkee uvhuyn xhinne ha'a: Mayramıke cus xhunaşşe hee'e.
- 25 Mayramee Dix uxasnee, Yusuf məng'ı'ka g'ılexha deş. Məng'ee uxuyne Uşaxın doyd, Yusufee I'sa giyxhe.

2

Geed ats'alyınan insanar I'says k'yoozaras abayle

† 1:23 İnəxüd Yeşaya peyğambarne kitabee otk'un (7:14).

1 I'sa Hirodee paççahiyvalla haa'ane gahıl, Yahudeyayne Bet-Lexem eyhene şaharee yedike ıxha. I'sa yedike ıxhamee, şargılee İyerusalımqa geed ats'alyan insanar abı,

2 maane insanaaşike qiyghanan:

- Nyaaxha Yahudeeşda həşde yedike ıxhana paççah? Şak'le şargılee Mang'una xəne g'avcu, Mang'us k'yoozaras abı.

3 Man g'ayxhımee, paççah Hirodiy İyerusalımeedin millet nyaqame ixhesın axva.

4 Hirodee cusqa gırgın kaahinaaşın ç'ak'ınbıyiy Q'aanunun mə'əllimar* sav'u qiyghanan:

- Nyaane Masıxh yedike ixhes?

5 Manbışe eyhen:

- Yahudeyayne Bet-Lexemne şaharee. Məxüd peyğambaree otk'un:

6 «Yahudeyayne cigabışeena Bet-Lexem,

Ğu Yahudeyayne ç'ak'ine şaharbışda nekke k'ınna deş vob.

Yiğne arğançe Yizde milletis İzrailis Çoban,

Xərna qığeç'es»†.

7 Manke Hirodee geed ats'an insanar cusqa dyugulenba qopt'ul, manbışike xəne qığevç'una qopkuna gah qıviyghan.

8 Mang'vee manbı Bet-Lexemqa g'uxoolemee, eyhen:

- Hapk'ın mane Uşaxne hək'ee yugda ats'axhxhe. Aveykımeeyir, zas xabar g'axuvle, zınar arı Mang'us k'yozaras.

9 Manbışe paççahee uvhuynçıl k'ırı gyaqqı yəqqı'lqa gyabak'a. Mane gahıl şargılee g'avcuayne xəneynıb manbışik'le yəq Haagva vuxha. Mana xəne apk'ın, Uşaxnane cigayne oo ulyoozar.

10 Geed ats'ane insanaaşik'le xəne g'avcu, geeb şadebaxhenbı.

11 Manbı xaaqa ik'eepç'ı, Uşaxiy mang'una yed Mayram g'avcu, Uşaxne ögiyl gugaybışıl gyuv'ur ç'iyelqamee k'yoozaranbı. Qiyğad co adıyn xazınanan balagbı aaqı, Mang'us k'inəğə, yugun evanan gıranın gətraniy gıranın ətırbı hele.

12 Manbışik'le nik'ek Hirodusqa nyaggah sıvmiyk'alva g'acuva, manbı menne yəqqı'ncab cone ölkeeqa sıviyk'al.

Misirqa heebaxa

13 Geed ats'an insanar apk'ınmee, Yusuf nik'enang'a mang'usqa Rəbbin malaaik adı eyhen:

- Oza qıxhe, Uşaxiy cuna yedir alyart'u zaara Misirqa hixvee. Hirodis Uşax t'abal hı'ı gik'asid ıkkın, mançıl-allar zı vak'le eyhesmee maa'ar axve.

14 Mane xəmdəcar Yusufə Uşaxiy cuna yed alyapt'ı Misirqa ayk'an.

15 Goone Hirod qik'asmee, manbı ma'ab aaxva. Məxüd Rəbbine mizele yuşan ha'ane peyğambaree otk'unin xhinne eyxhe: «Zı Yizda Dix‡ Misirğançe qort'ul»§.

Hirodee uşaxar gyabat'a

16 Hiroduk'le geed ats'ane insanaaşe cus horbı hı'ıva ats'axhxhamee, mang'us k'yabaylena. Mang'vee Bet-Lexemneyiy mançine hıqiy-allane cigabışeebın q'öne senılqameen gırgın gadebı gyapt'eva eyhe. Uşax yedike ıxhana gah mang'uk'le geed ats'alyanane insanaaşine cuvabıke, ögilycab vats'a vooxhe.

17 Məxüd Yeremiya peyğambaree otk'unin xhinne eyxhe:

* 2:4 Q'aanunun mə'əllimar: Mane insanaaşik'le Allahee Mısayleğana g'axuvuna Q'aanun (Tavrat) yugba vaats'a vuxha. † 2:6 İnexüd Mika peyğambarne kitabee otk'un (5:2). ‡ 2:15 Dix: inyaa Allahee İzrailıne milletik'le dixva eyhe. Man Allahıs ıkkınan, g'əyxı'yn milletva eyhen vodun. Mattays eyhes ıkkınan Allahee I'sa Masıxhır g'əyxı'nava, Mana Allahıs inekke k'anena vorva. § 2:15 İnexüd Hoşea peyğambarne kitabee otk'un (11:1).

18 «Raamee ses qadayle,
 Mana Raahileyne uşaxaaşıqa geeşena,
 Uts'urna ts'ir vooxhe.
 Manbı devxhal-alla,
 Ces yik'bi huvuyid ikkiykan deş»*.

Misirğançe siviyy'al

19 Hirod qik'uyle qiyğa, Yusuf Misirnang'acar mang'usqa nik'ek Rəbbin malaik adı

20 eyhen:

– Oza qixhe, Uşaxiy cuna yed alyapt'ı İzrailiyqa sak'le. Şen Uşax gik'as ıkkananbı hapt'ıynbı.

21 Yusuf oza qıxha Uşaxiy cuna yedir alyapt'ı, İzrailiyqa siyk'al.

22 Yusufuk'le, Hirodne cigee mang'une duxee Arxelayee Yahudeya eyhene cigee paççahiyvalla haa'a g'avxhume, mana qəyq'əonna maqa sak'alas. Mang'uk'le sa medin nyak' g'acuyle qiyğa, mana Galileya eyhene cigeeqa ayk'an.

23 Maqa qarı, mana Nazaret eyhene şaharee axva. Məxüd peyğambaree otk'unin xhinne eyxhe: «Mang'uk'le Nazaretğançenava eyhes».

3

Yəhyee bınahbışike xıl ts'its'ee'eva eyhe

1 Mane yiğbışıl Yahudeyayne sahree, xhineeqa k'yooq'ana* Yəhye giyğalna Allahın cuvab insanaaşılqa hixhar ha'a.

2 Mang'vee eyhe ıxha:

– İnsanar, bınahbışike xıl ts'its'ee'e, Allahne yəqqı'lqa savk'le! Xəybışda Paççahiyvalla† k'ane quvxha!

3 İnvə Yeşaya peyğambareecadniy Yəhyeyne hək'ee otk'un:

«Sahreənçe ses g'iyxhe:

Rəbbis yəqbı he'eva,

Mana ulğec'esin cigabı qotku qe'eva!»‡

4 Yəhyee devayne xhayıken tanalinbı§ alya'a ıxha, yı'q'eeqab g'ekvayna ts'ira iviyt'al vuxha. Mang'un otXHuniyid ts'irtyariy çolane t'ot'aaşe hı'ıyn itv ıxha.

5 Mang'usqa geeb insanar İyerusalimğançe, Yahudeyne cigabişeençe, İordanne damayne hiqiy-allançe vüqqə vuxha.

6 Manbışe bınahbı gardanaqa alyat'umee, mang'veeyib manbı İordanne dameeqa k'yooq'u gicərxı'ybı alyaat'a'a ıxha.

7 Geeb fariseyariy saddukeyar* mang'usqa, co dameeqa k'yooq'u gicərxı'ybı aleet'e'eceva vüqqə vuxha. Yəhyeeyid manbışik'le eyhe ıxha:

– Xoçebışda nasıl! Şavaane vuşde ək'leeqa k'eçcu, Allahıke qöönçile şosse heepxas vəxəsinbıva?

8 Qotkuyn işbı he'e, şu bınahıke xıl ts'its'av'uy hagve.

* **2:18** İnexüd Yeremiya peyğambarne kitabee otk'un (31:15). Raama İyerusalimne k'anene şaharbişda sa vuxha. Raahile İzrailiyne milletne yedyaaşına sa yixha. * **3:1** Xhineeqa k'yooq'uy: Yəhyee, man insanaaşe bınahbı gardanaqa alyaat'amee, ha'a ıxha. Xhineeqa k'yooq'uyle qiyğa, mebnə ts'ebnə ı'mı'r giviyğalva eyhen ıxha.

† **3:2** Xəybışda Paççahiyvalla: Xəybışda Paççahiyvalla cennetva eyhen deş vod. Ma'ab Allahna dyunyeyne oğana xəbvalla eyhe. Allahne Paççahiyvalee insanaaşe Mang'ul cone Paççahıl xhinne k'ırı iliyxhe. ‡ **3:3** İnexüd Yeşaya peyğambarne kitabee otk'un (40:3). § **3:4** Xhayıken tanalinbı: Cune tanalinçika Yəhyee, İlyas peyğambarık akar ıxha.

* **3:7** Fariseyariy saddukeyar: İna q'öble xəbnə dinına grupp, İzrailee geeb qıvaats'ına vuxha. Manbışik'le Q'aanun yugba vaats'a vuxhal-alla manbı milletn ç'ak'ınbı vuxha.

⁹ Vuşde ək'leeqa qımayleceñ «Nya'a, İbrıhım yışda dek dışdeva?» eyhes! Zı şok'le eyhen, Allahıse ine g'ayebışikəb İbrıhımıs uşaxar haa'as vəəxəsınbı.

¹⁰ Haane, yak'vud yivaaşik avudcad vod. Yugna meyva hudyoolena yiv, gyapxı ts'ayeeqa g'uvoxharas.

¹¹ Zı, şu bınahıke xıl ts'its'av'uva, xhineeqa k'yooq'u gicəpxı'ybı alyaat'a'a. Zale qiyğa Qarınamee zale geer gucuka ixhes. Zı Mang'un g'elilinbı haqqasır kara idyayle. Mang'veen şu, ts'ayeeqa, Muq'addasne Rı'heeqa k'yooq'u, gicəpxı'ybı alyaat'a'as.

¹² Attayl sukuke həpır-çüpır cura'asva mang'un kurak xıle vod. Cuna suk anbareeqa sa'as, çike qığəç'uyñ həpır-çüpıríd k'idəbəqqəne ts'ayıqqa heles.

Yəhyee I'sa dameeqa kyoq'u, Mang'usqa gicərxı'y alyaat'a'a

¹³ Mane gahıl Galileyençe İordanne damaysqa Yəhyeysqa, Cus gicərxı'y ale't'e'ecenva I'sa arayle.

¹⁴ Yəhyeys man hassaras diykın eyhen:

– Ğu zasqa gicərxı'y alyaat'a'asde cigee, zıne Vasqa gicərxı'y alyaat'as?

¹⁵ I'see mang'us inəxdun alidghınıy qele:

– Hasre həşdiys məxüd ixheceñ. Şi Allahıs ıkkanan ha'as ıkkın.

Mançıs Yəhyee «Ho'ova» eyhe.

¹⁶ I'sa gicərxı'y alyaat'u xhinençe qığəç'umee, xəybı q'öna qeedaxhe. Mang'uk'le Allahın Rı'h qı'nerke xhinne qadı Culqa gexa g'ece.

¹⁷ Sayid xəybışeençe ses qadayle:

– İna Zas geer ıkkanna Dix† vorna, Mang'veen Yizde yik'es şadvalla hoole!

4

İblisın I'sa siliys t'xiyxə

¹ Qiyğa I'sa iblisın siliys i'xecenva Allahne Rı'hı'n mana sahreeqa ıkekka.

² I'sa sahreenang'a, Mang'veen yoq'ts'al yığñayiy yoq'ts'al xəmnə kar udyotxhan ıxhayke, Mana it'umra mıs qexhe.

³ Manke siliys i'xı'yxəna Mang'usqa qarı eyhen:

– Ğu Allahna Dixxhee, mane g'ayebışik'le eyhe gınelqa sak'leceñ.

⁴ I'see mang'us inəxdun alidghınıy qele:

– «İnsanee saccu gıneykacab deş, Allahne ghalençe qığəəne cuvabıkab çikana i'mı'r haa'ava»* otk'un.

⁵ Qiyğa iblisın Mana muq'addasne İyerusalimne şahareeqa arı, Allahne Xaane nekke axtıne cigeeqa giyxhxı,

⁶ eyhen:

– Ğu Allahna Dixxhee, Ğucar-Ğu inçe avqa ehe. Nya'a, otk'un dışde: Allahee «Yığñemee malaakaşılqa əmr haa'as,

Ğu xılibışıl qıkkeceñ,

Yığın g'elybı g'ayebışile k'ena qimiyxarcenva»†.

⁷ I'see mang'uk'le eyhen:

– «Yığna Rəbb Allah siliys i'xmiyxəvad»‡ otk'un vod.

⁸ Manke iblisın I'sa sa geed axtıne suvalqa alqavhu, Mang'uk'le dyunyeyñ gırgın paççaharnan cigabı hits'ayghar hagu eyhen:

⁹ – Ğu kyorzul zas i'bəədat he'eene, in gırgın Vak'le g'ecen zı Vas heles.

† 3:17 Dix: Avaala Allahna dixva, İzrailyne paççahaaşık'le eyhe ıxha (Davud, Sileyman). Sayid manva insanar g'attıvıxhan haa'asva qaalesde paççah Masıxık'le eyhe ıxha. Məxüd Allahee I'sa hək'erar Masıxh, Paççah vornava eyhe. * 4:4 İnəxüd Mısa peyğambarne xhod'esde kitabee otk'un (8:3). † 4:6 İnəxüd Zaburee otk'un (90:11-12). ‡ 4:7 İnəxüd Mısa peyğambarne xhod'esde kitabee otk'un (6:16).

10 Manke I'see mang'uk'le eyhen:

– Şeyt'an, Zake əq'əna qixhe! Nya'a otk'un dişde:

«*Rəbbis Allahis k'yozre, saccu Mang'us i'bəədat he'e*»§.

11 Mançile qiyğa iblisın Mana Culer-alqa g'alyaraççe. Mang'usqa malaaikekar g'ullux haa'as adayle.

I'see milletlqa Rəbbin cuvab hixhar ha'a

12 I'sayk'le Yəhye aqqı aqa arçuva g'ayxımee, Mana Galileyeeqa siyk'al.

13 Mana Nazaretğançe qığeç'u, Zevuluniy Naftaliyne nasılbişde cigabişeeqa, golyune mığlekne Kefernahum eyhene şahareeqa qarı, maa axva.

14 İnəxüd Yeşaya peyğambaree otk'unin xhinne eyxhe:

15 «*Zevulunneyiy Naftaliyne cigabişee,*

Deryahısqane yəqqı'l, İordanne damayne şene aq'val,

Allah dyats'ane milletbi eyxhene Galileyee,

16 *Miç'axiyvalee eyxhene milletk'le,*

Xədn işiğ g'ece.

Hapt'asde əqi'n avquynbişilqa

*Nur gyoğa»**.

17 Mane gahile I'sa giyğalna Allahın cuvab hixhar ha'a. Mang'vee eyhe ıxha:

– Bınahbişike xıl ts'its'ee'e, Allahne yəqqı'lqa savk'le! Xəybışda Paççahiyvalla† k'ane quvxha.

Ts'eppiyn telebabı

18 Yiğbişde sa yiğil I'sa Galileyayne golyusse i'lgəəmee, Mang'uk'le q'öyre çoc g'ooce: Pyoturva eyhena Şimoniy mang'una çoc Andrey. Manbı baluğ ar aqqaqqanbı vuxha. Manbişe xhineeqa tor ayhe ıxha.

19 I'see manbişik'le eyhen:

– Zaqab qihna qudoora, Zı şoke Xəybışeene Paççahiyvaleeqa insandar avqqaqqanbı haa'as.

20 Çocaaşe mankecad tor g'aleççu, I'sayqab qihna qavayle.

21 I'sa sık'ırta ögiylqa ark'inmee, Mang'usqa sa mebn çocar, Zavdayna dix Yaaq'ubiy mang'una çoc Yəhye qızaaxa. Manbişe cone dekkıka, Zavdayıka, sacıgee lotk'ee tor qa'a eyxhe. I'see manbı Cusqa qoot'al.

22 Mang'vee qopt'uluykum, manbişe dekkır, lotk'ad g'aletçu, Mang'uqab qihna qavayle.

I'see insandar yug, sayıb xəp qaa'a

23 I'sa Galileyavolle iykır maane, manbişde sinagogabişee‡ xət qa'a ıxha. Mang'vee Xəybışde Paççahiyvalına yugna xabar insanaaşılqa hivxhar haa'a vuxha, insandar gırgıne ık'arbişike, ç'irvalybişike yug qaa'a vuxha.

24 Mang'une hək'ee Suuriyeevolled ats'axhhen. Mançile qiyğa Mang'usqa gırgın it'umun ık'arbinanbı, cinaaşe avquynbı, cole əəmbı, paralic i'xhı'ynbı abayle vuxha. Mang'veeyib manbı yug qaa'a vuxha.

25 Galileyeeççe, Dekapolis eyhene cıgeençe, İyerusalimeençe, Yahudeyayeençe, İordanne damayne şene aq'vayle Mang'uqab qihna insanaaşın t'arat'cad qöo ıxha.

§ 4:10 İnəxüd Mısa peyğambarne xhod'esde kitabee otk'un (6:13). * 4:16 İnəxüd Yeşaya peyğambarne kitabee otk'un (9:1). † 4:17 Xəybışda Paççahiyvalla: Xəybışda Paççahiyvalla cennetva eyhen deş vod. Ma'ab Allahna dyunyeyne oğana xəbvalla eyhe. Allahne Paççahiyvalee insanaaşe Mang'ul cone Paççahıl xhinne k'ırı iliyxhe. ‡ 4:23 Sinagoga: Cühüt'yaaşə i'bəədat ha'an cıga.

5

I'see suval xət qa'a

¹ İnsanaaşın t'arat' g'acu, I'sa suvalqa ilqeq'u giy'arna. Mang'usqa Cun telebabı qavayle,

² Mana manbışis ine cuvabıka xət qa'a giyğal:

³ – Nimee baxtivarariy, «Allahdena co nişiscab karı'dəənbıva» eyhenbı!

Xəybışda Paçcahiyvalla* manbışda vuxhes.

⁴ Nimee baxtivarariy, gyaaşenbı!

Allahee manbışis yik'bı helesınbı.

⁵ Nimee baxtivarariy, cocab co ögeeqa hudyoolenbı!

Allahee manbışis cuvab huviyn ciga heles.

⁶ Nimee baxtivarariy, Allahna qopkuna yəq otxhuniyleiy ulyodğuyle geeb vukkananbı!

Allahee manbışis cos ikkanan helesın.

⁷ Nimee baxtivarariy, rəhı'm haa'anbı!

Allaheeyib manbışis rəhı'm haa'as.

⁸ Nimee baxtivarariy, yik' məttınbı!

Manbışik'le Allah g'aces.

⁹ Nimee baxtivarariy, uğooduyiy duşmaniyvalla ç'əv haa'anbı!

Allahee manbışik'le Cun uşaxarva eyhes.

¹⁰ Nimee baxtivarariy, qotkuda ha'ava vuk'lelqa yiğbı ı'k'əənbı!

Xəybışda Paçcahiyvalla manbışda vuxhes.

¹¹ Şu nimee baxtivarariy Zal-alla cuvab alyaat'anbı, Zal-alla dağamiyvaleeqa gyap'k'ıynbı, Zal-alla horbışika gardanaqa kar giyxhenbı.

¹² Şadepxhe, şoqa xəybışee xəbna hək' vuxhes. Həməxüdüd şole ögee vuxhayne peyğambaraaşine vuk'lelqa yiğbı allı'ı.

Ç'iyena q'eviy dyunyeyn nur

¹³ Şu ç'iyena q'ev vobna. Q'evan çına q'ızmalla avaak'an hav'eene, nişisse mançına q'ızmalla savaak'al ha'as vəxəye? Mana mançile qiyğa saccu insanaaşine g'elybışeeqa g'aqa dağaa'asın xhinne qooxhe, menne nişiscab kara avayle deş.

¹⁴ Şu ine dyunyeyn nur vod. Suvane q'oma alyav'una şahar dyugul ha'as vooxhen kar deş vodun.

¹⁵ Neng'vecab qavhuna lyampa g'abık avqa giviyxhe deş, mana axtıne cigeeqa gırgıng'ulqa xaa'ad işix gixhecenva giviyxhe.

¹⁶ Hasre həməxüdüd vuşun nur insanaaşılqa gixhecen, manbışik'led vuşun yugun işbı g'acu, Xəybışeeena vuşda Dek axtı qe'ecen.

I'see Q'aanunne hək'ee xət qa'a

¹⁷ Vuşde ək'leeqa qımaylecen, Zı peyğambaraaşe uvhuniy Q'aanunee† ot'kunin ak'an ha'aasniyxan qarıva. Zı manbı ak'an ha'as deş, cigeeqa qalya'as, nişisiy manbı ikkanva hagvas qarı.

¹⁸ Zı şok'le hək'en eyhe, xəybıyiy ç'iyə hığəkkarasse Q'aanunee otk'unin gırgın kar ixhesın, Mançee otk'unin gırgın kar dexha, Mançençe sa k'ınna hər fıb, sa k'ının xat'id hakkalas deş.

¹⁹ Şavaayiy Q'aanunee opk'unna sa k'ınna əmr xheeyib hidyav'u, vucee hı'ıynıd mebinbışis xət qı'ı, mana Xəybışde Paçcahiyvallee nekke avqana ixhes. Q'aanunee

* **5:3** Xəybışda Paçcahiyvalla: Xəybışda Paçcahiyvalla cennetva eyhen deş vod. Ma'ab Allahna dyunyeyne oğana xəbvalla eyhe. Allahne Paçcahiyvalee insanaaşee Mang'ul cone Paçcahıl xhinne k'ırı iliyxhe. † **5:17** Q'aanun: Allahee Mısa peyğambarıle ğana huvu (Tavrat).

otk'unin ha'ana, man mebinbişis xət qa'ana Xəybışde Paçcahiyvallee axtına ciga avqas.

²⁰ Zı şok'le eyhen, vuşda qopkuvalla fariseyaaşineyiy Q'aanunne mə'əllimaaşine‡ qopkuvalile hexxaba devxheene şu Xəybışde Paçcahiyvaleeqa eepç'es deş.

Qəlne hək'ee

²¹ Yişde dekkaaşik'le şenkecad uvhu «İnsan gimek'a»§, şavaayiy gik'u mang'uqad məhkama ilyakkas.

²² Zimee şok'le eyhen, şavaayiy çoculqa qəl hav'u, hasre mang'uqad məhkama ilekkecen. Şavaayiy çocuk'le «Bəç'ərva» uvhu, hasre mang'uqad nekke xədn məhkama ilekkecen. Çocuk'le «Nişiscar karai'dəən karva» uvhunar cehinyamne ts'ayee gyoxhxhanas.

²³ Mançil-allad, q'urbanbı allya'ane cigeeqa Allahıs pay abıyne gahıl vas yik'el qadeene, çoc vale ts'imisra vor,

²⁴ pay ma'ab g'alepçı, hark'in ts'erra çoc mizel aqqe. Mançile qiyğa sark'il yiğna pay hevle.

²⁵ Vake borc qeqqang'uka yəqqəcab miz t'abal hee'e, deşxhee, mang'vee ğu haakimsqa hixhara'as, haakimeeyir g'aravulyçiqysqa qeles, g'aravulyçeeeyir zindaneeqa arçes.

²⁶ Zı vak'le hək'en eyhe, ğu mançe borc bıkırdı qıdeqqı g'aykkas deş.

Zinayne hək'ee

²⁷ Şok'le «Zina hıma'ava»* uvhuyn g'ayxhiyn.

²⁸ Zimee şok'le eyhen, vuşuyiy menne zəiyfayqa ghalençe xhyan k'əə ilyakkı, yik'ee zina hı'ınacar xhinne eyxhe.

²⁹ Yiğne sağne ulen ğu karai'dəəne yəqqı'lqa ts'its'a'axhee, mana ul alqavhu dağepçe. Yiğnemee tanan sa sura atk'iniy, tan bıkırdacad cehinyameeqa dağeççuyle yugda ixhes.

³⁰ Yiğne sağne xılen ğu karai'dəəne yəqqı'lqa ts'its'a'axhee, man xıl gyatxı dağeççe. Yiğnemee tanan sa sura atk'iniy, tan bıkırdacad cehinyameeqa atk'iniyle yugda ixhes.

Qaxuviyne hək'ee

³¹ «Şavaayiy xhunaşşe qıxeele, məng't's qaxiyvunava xılyaqa kağız heleva»† uvhu.

³² Zimee şok'le eyhen, şavaayiy zinal deş, menne k'aral-alla xhunaşşe qıxeele, məhring'vee xhunaşşe zina ha'as haly'eehena xhinne eyxhe. Mering'uke qığeyç'una xhunaşşe hey'ınar zina hı'ına xhinne eyxhe.

K'inine hək'ee

³³ Şok'le, yişde dekkaaşik'le şenkecad uvhuyn g'ayxhiyn: «Horbişika k'in g'imiyсар, nişinemeyiy Rəbbilqa k'in g'assır, manıd he'e»‡.

³⁴ Zimee şok'le eyhen, nişilqacad k'in g'imiyсар. Xəəlqan k'in g'imiyсар, mana Allahna taxt vobna,

³⁵ ç'iyelqan k'in g'imiyсар man Allahın g'elik avudun ciga vodun, İyerusalimılqanıd k'in g'imiyсар mana xənnə Paçcahna şahar vobna.

³⁶ Yiğne vuk'lelinıd k'in g'imiyсар, vasse mançilyna ç'ərıb cagvarayiy k'aarı qaa'as vəəxə deş.

‡ 5:20 fariseyariy Q'aanunun mə'əllimar: manbı dindarar vuxha. Manbişk'le Allahee Mısa peyğambarıle ğana huvuna Q'aanun yugba vaats'a vuxha. Manbişe mana Q'aanun mebinbişisib xəp qaa'a vuxha. § 5:21 İnexüd Mısa peyğambarne q'öd'esde kitabee otk'un (20:13). * 5:27 İnexüd Mısa peyğambarne q'öd'esde kitabee otk'un (20:14). † 5:31 İnexüd Mısa peyğambarne xhod'esde kitabee otk'un (24:1). ‡ 5:33 İnexüd Mısa peyğambarne xhebıd'esde kitabee otk'un (19:12).

³⁷ Vuşun «ho'o» ho'o ixhecen, «de'eşid» de'eş ixhecen. Mançile hexxan şeyt'aniken vodun.

Duşmanar vukkiykne

³⁸ Şok'le «Ulene cigee ul, siliyne cigee sili qeqqeva»[§] uvhuyn g'ayxhiyn.

³⁹ Zımee şok'le eyhen, şos pısın ha'axhee hasre he'ecen. Şavaayiy yiğne aq'vayn sağın sura g'oxhxhu'u, mang'ulqa aq'vayn mansa surad sak'al he'e.

⁴⁰ Ğu məhkameeqa huvu yiğın tanaalin gurt g'ayşes ıkkaxhee, məhring'us mançil oğançe ali'ıynıd hele.

⁴¹ Vasqa, şavamecad cun kar sa kilometrın* haqqas ilekkaxhee, məhring'un kar q'ölle kilometr haqqe.

⁴² Vake kar heqqang'us hele, vake borc hekkang'uked aq'va sak'al hıma'a.

⁴³ Şok'le «Vas k'anena ikkiykne†, duşmanır g'ımece ixheva» uvhuyn g'ayxhiyn.

⁴⁴ Zımee şok'le eyhen, vuşun duşmanar vukkiykne, şoqa qihna gyapk'ıynbışdemeeyib düə hee'e.

⁴⁵ Manke şu, vuşde Xəybışeene dekkın hək'en uşaxar vuxhes. Mang'una veriğ yugunbışilqab, pısınbışilqab akaraba gyooxha, Mang'un gyoğiyid qopk'ıynbışilqab g'ahapk'ıynbışilqad akaradacad gyoğa.

⁴⁶ Şu vukkananbıcab şos vukkanva, mançike şos nəxdun mukaafatne ixhes? Nya'a, məxüd şene karai'dəəne nalok'ı sa'anbışed‡ ha'a dişde?

⁴⁷ Şu saccu vuşde çocaaşiscab salam hoolexhee, nya'a man curayn karee? Nya'a, Allah qıvdyaats'anbışe həməxüd ha'a dişee?

⁴⁸ Hasre vuşdab yugvalla Xəybışeene Dekkına yugvalla xhinne ç'əvcab dyooxhena vuxhecen.

6

Sadaq'ayne hək'ee

¹ İlyaake, şu yugvalla haa'ang'a, mana insanaaşine ulene ögiyl manbışik'le haagvasva hımaa'a. Deşxheene, şu vuşde Xəybışeene Dekkıke nəxbınacab mukaafat alyapt'as deş.

² Kasıbı sadaq'a helemee, man dyak'v haa'a himele. Məxüd aq'vasın ha'anbışe, cone hək'ee yugda yuşan he'ecenva, sinagogbışeeyiy* şahrabışee ha'a. Zı şok'le hək'en eyhe, manbışe con mukaafat alyaat'uyn.

³ Ğumee sadaq'a helemee, solne xilek'le sağınçın hucoome ha'acad mats'axhxhecen.

⁴ Hasre ğu huvuyn sadaq'a dyugulenda axvacen. Dyugulenıd g'ecene yiğne Dekkee vas mukaafat helesın.

Düə nəxbiy haa'as vukkan

⁵ Düə haa'ameeyib, aq'vasın ha'anbışe haa'na xhinne hımaa'a. Məxbınbışis sinagogbışee, şahrayne vutbışik insanaaşik'le g'ecene cigabışee ulyobzur düəbı ha'asxhe ikkiykananbı. Zı şok'le hək'en eyhe, manbışe con mukaafat alyaat'uyn.

⁶ Ğumee düə haa'ang'a, yiğne gozeeqa ikkeç'u, aqqad qı'ı dyugulenba yiğne Dekkıs düə hee'e. Manke dyugulenıd g'ecene yiğne Dekkee vas mukaafat helesın.

[§] 5:38 İnexüd Mısa peyğambarne q'öd'esde kitabee otk'un (21:24). * 5:41 Sa kilometr: İzrailee şene gahbışil Roma İmperiyeyne eskeraaşisse cos ıkanan kar, cos ıkkanne insanısqa haqq'a'as əxə ıxha. † 5:43 İnexüd Mısa peyğambarne xhebıd'esde kitabee otk'un (19:18). ‡ 5:46 Nalok'ı sa'an: Mane gahıl nalok'ı sa'anbı şavuscab vukkiykananbı deşdiy. İzrail mane gahıl Roma imperiyeyn uvhuynçikaniy gyuv'ur oza qooxhena. Man nalok'ı sa'anbı cühüt'yar vuxheeyib, manbışe nalok'ı Roma imperiyeynsniy sa'anbı. Mançil-allab nalok'ı sa'anbışqa duşmanaşıqa xhinneniy ilyaaka. * 6:2 sinagoga: Cühüt'yaaşe l'bədat ha'an ciga.

⁷ DÜə haa'amee, menne dinine milletbişe xhinne sa kar hakkee himeqqa. Manbişisqa həməxüd qöö, co sa kar geed eyheng'aniyxan, Allahık'le g'ayxhes.

⁸ Şu manbişik akaraba mooxhe! Vuşde Dekkık'le şos hucooyiy ıkkın, şu Cuke heqqassecad ats'a.

⁹ Mançil-alla şu inəxüb düə hee'e:

«Xəybışeena Dek yişda!

Hasre gırgıng've mizel Yiğın do axtıda aqqecen!

¹⁰ Havaasre Yiğna Paççahiyvalla quvooracen,

Xəybışee nəxübiy

Hasre ç'iyelid Vas ıkkınəxı'd ixhecen!

¹¹ Hucoone ixhes, g'inyiysin şas oxhanasın gıney hele.

¹² Şi qotkuda hidi'iyñile, Ğu ilyheç'e,

Nəxüdiy şi şak qotkuda hidi'iyñ yik'el hixan ha'a.

¹³ Həməxüd he'e, şi bınahın hımoot'alcen,

Şeyt'anıke şi g'attivxhan hee'e».

¹⁴ Şu insanaaşe şok hı'iyñbı yik'el hixan he'eene, vuşda Xəybışeena Dekkır vuşde bınahbışile ilyheç'es.

¹⁵ Şu insanaaşe şok hı'iyñbı yik'el hixan hide'eene, vuşda Dekkır vuşde bınahbışile ilyheç'es deş.

Siv aqqiyne hək'ee

¹⁶ Siv aqqımee aq'vasın ha'anbişe xhinne, aq'va havaxan hı'ı ivmiykar. Manbişe siv aqqiy hagvasdemee məxdıne aq'vabişika iviykar. Zı şok'le hək'en eyhe, manbişe con mukaafat alyaat'uyñ.

¹⁷ Ğumee siv aqqımee, ç'ərılqa əğəə hadğve, aq'va hoğle.

¹⁸ İnsanaaşik'le Ğu siv aqqıvacad mats'axhxhecen. Məxür Ğu insanaaşik'le deş, dyugulen g'ecene Dekkık'le g'aces, mançil-alla Mang'veeyid vas mukaafat heles.

Var-devletne hək'ee

¹⁹ İne dyunyel kar sıma'a. Maa'ad kar guvayn otxhan, pasın aqqaqqa, sixnareeşe xaybı q'əra qa'a.

²⁰ Mançine cigee şu şosun kar xəybışee se'e. Maa'ad man guvaynıd otxhan deş, pasınıd aqqaqqa deş, sixnareeşeb ikkepç'ı qöqə deş.

²¹ Yiğın kar nyaadiy, yiğın yik'ıd maa'ad ixhes.

²² Ulen tanıs işix hele. Yiğna ul yugba vuxheene, yiğın tanıd nurun gyatsts'ı ixhes.

²³ Yiğne mıssıne ulek'le yugda g'idecexheene, yiğın tancad miç'axiyvalee ixhes. Yiğın «nur» miç'axvallaxhee, mana miç'axiyvalla nimeenaniyxan vob!

²⁴ Şavussecab q'öne xəring'us g'ullux haa'as vəəxəs deş. Mang'us manbişda sa ikkiykanasda, manasame g'imeece ixhes. Manbişde sang'un, mang'vee sura aqqasın, mansang'uqa sark'ilir ilyakkas deş. Şosse sayangaba Allahısıb var-devletısıb g'ullux haa'as dəəxə.

G'iyqiyna humaa'a

²⁵ Mançil-alla Zı şok'le eyhen, hucoone oxhanas, hucoone ulyoğas, hucoonyyxan alyaa'sva mançına hımaa'a. Nya'a, ı'mı'r otxhuniyle, tanıd tanalıñçile giranda dişde vod?

²⁶ Xəəne şit'yaasıqa ilyaake: mançin ezad deş, gyoxad deş, anbarbışeeqa sa'ad deş. Vuşde Xəybışeene Dekkemee manbı mıssıda g'alya'a deş. Nya'a şu şit'yaasıle nimeexheyib ooqa dişde vob?

²⁷ Vuşde şavussene nişinamecab haa'a, sa sə'ət ı'mrena hexxa'as vəəxə?

²⁸ Nişisne şu tanalqançına haa'a? Çolune t'et'ybişiq a ilyaake nəxüdiy ələə: mançin işib ha'a deş, uxorad ha'a deş.

²⁹ Şenmeen karnane Sileymaneeyid mançine sançilin xhinne uftanın tanalinbı ali'i deş.

³⁰ İnyam k'ıldananbı, çoleene g'iyna vobne, g'iyqab peşteeqa apçesde ok'alqa Allahee məxdın tanalinbı alya'axheene, nya'a şolqa alya'as dişde?

³¹ Mançil-allad «Hucoonyxan oxhanasva?», «Hucoonyxan ulyoğasva?», «Hucoonyxan alya'asva?» mançina hımaa'a.

³² Mane karbişde gırgınçına Allah qıdvyaats'anbişe haa'a. Şoqamee Xəybışee Dek vorna, şos man karbı ikkananbıva Mang'uk'le ats'an.

³³ Şumee ts'eppe Allahna Paççahiyvallayiy Mang'una qopkuvalla t'abal hee'e. Mançile qiyğa man gırgın kar şoqa ixhesin.

³⁴ Mançil-allab g'iyqiyna hımaa'a, mançin çincab-çına haa'asda. Yiğisiysta-yiğisiysta əq'üba vuxhesdacab.

7

Mering'ulena hımaa'a

¹ Mering'ulena hımaa'a, şolenab hıma'acenva.

² Şu nəxübiy mering'ulena haa'a, şolenab həməxüb haa'as. Şu nəxüdiy ulyoodakke, şosud həməxüd ulyootkes.

³ Nya'a, vak'le çocune uledın çöp g'ece, yiğne ulena ç'il g'udyoocə?

⁴ Yiğne ulee ç'ilynang'a, nəxüdne gu yiğne çocuk'le eyhes: «Hasre zı yiğne uledın çöp qığahasva!»

⁵ Aq'vasın ha'ana, ts'eppa yiğne ulena ç'il qığeehe! Mançile qiyğa vak'lecad g'acesin, nəxüdiy çocune uledın çöp qığahas eyxheva.

⁶ Muq'addasın xvaabişis himele, deşxhee mançin satk'ılıd şu qoodas. Vuşun mirvarıbı vokbişde ögiylqa k'ima'a, deşxhee mançin manbı k'öq'əsinbı.

Allahıke heqqe

⁷ Heqqee – şos helesın, t'abal he'ee – aveykesın, akka k'etvee – şos aaqasın.

⁸ Hekkang'us helenxhe, t'abal ha'ang'uk'le iveekenxhe, akka k'etvang'usud aaqanxhe.

⁹ Vuşde yiq'nee məxrına vornane, duxee gıney heqqamee, g'aye hevlece?

¹⁰ Şavaane, dixee baluğ heqqamee, xoçe hevles?

¹¹ Vuşun yik'ıbı nimee pisinbı ixheeyid, şosse vuşde uşaxaaşis yugun paybı heles əxənbı, nya'a, vuşde Xəybışeene Dekkee şu Cuke heqqeene yugun karbı hidevune g'alyaa'as?

¹² Gırgıne karee şos insanar şoka nəxübiy vuxha vukkan, şunab insanaaşika həməxüb vuxhe. Q'aanununud, peyğambaraaşed uvhiyn man yic vodun.

Xəybışeene Paççahivaleeqan muğun akka

¹³ Muğne akkayle ikeepç'e. İnsanar gyabat'ana yəqı'b, mançin akkabıd əqı'nıbı vod. Gellesınbı mane yəqı'n avayk'an.

¹⁴ İmrena yəqı'b, çin akkabıd muğunbı vod. Manbı iveykenbı geeb k'ilybabı vob.

Horalay peyğambaraaşine hək'ee

¹⁵ Horalay peyğambaraaşike şucab şu havaace. Manbı şosqa gevane g'ekvee abayle, abğançemee mısına umul xhinne vooxhe.

¹⁶ Manbı şok'le cone işbişike vaats'a vuxhes. Nya'a, şok'le g'ara tikanıl t'imıl, zazaaleb inciliy saa'a g'avcunane?

17 Yugne yiven yugnab meyvaxhe hoolena, qööçene yivenıb qööçena meyvaxhe hoolena.

18 Yugne yivel qööçena meyva aylelena deşxhe, qööçene yivelib yugna meyvaxhe ilydyaalena.

19 Yugna meyva hudyoolena yivıb gyapxı ts'ayeeqaxhe huvooxharna.

20 İşbışike şok'le horalay peyğambarar vaats'a vuxhes.

21 Zak'le «Yişda Xərna, yişda Xərnav» eyhen gırgınbı Xəybışeene Paççahiyvaleeqa ikeepç'es deş. Saccu Xəybışeene Yizde Dekkis ikkanan hı'ına maqa ikkeç'es.

22 Q'iyamatne yiğil gellenbişe Zak'le eyhesın: «Yişda Xərna, yişda Xərna, şı Yiğne doyuca dişdiy peyğambariyvalla haa'a? Yiğne doyuca dişdiy cinar qığa'a? Nya'a, Yiğne doyuca dişdiy gellesın əlaamatbı hagva?»

23 Manke Zı manbışik'le eyhesın: «Pisvalla ha'anbı, Zak'le şı vaats'a deş, Zake əq'əna qeepxhe!»

Q'öne xaane hək'eena misaala

24 İn Zı eyhenbı g'ayxhı, mançil k'ırı alixhxhına, it'umne cigee xav ali'iyne ək'elikane insanık akar.

25 Nimeen gyoğuybı gyoğeeyid, nimee damabı qakkyatk'ineeyid, nimee mıtsbı e'eeyid man xav cigee ulyozzuriyn. Man suval alyı'il-alla hı'ğətkır deş.

26 İn Zı eyhenbı g'ayxhı mançil k'ırı ilydiyhxhına insan, g'umul xav ali'iyne beynyavayk akar.

27 Gyoğuybı gyoğas, damabı qakkyak'anas, mıtsbı a'as mane gırgınçin xaakın ha'asın. Xavıd kukkyok'alasın, mançike vuççud axvas deş.

28 I'sa yuşan hı'ı ç'əvxhamee, millet Mang'vee yuşan hı'iyınçile matxha axva.

29 Mang'vee Q'aanunne mə'əllimaşe* xhinne deş xət qı'ı. Mang'vee gırgın kar Cune xile vod xhinne xət qı'ı.

8

I'see i'xnabişe gyatsts'ına insan yug qa'a

1 I'sa suvayle giç'umee, Mang'uqab qihna geeb insanar qavayle.

2 Maa'ar Mang'usqa maşnane i'xnabişe gyatsts'ına sa insan qıxha: «Yızda Xərna, Vas zı mətti qa'as ikkiykınee, əxəsdava» uvhu Mang'us k'yoyzarna.

3 I'see xıl hotku mang'uk set'u eyhen:

– Ho'o, Zas ikkanan, mətti qıxhe!

Mana insan mankecar mətti qexhena.

4 I'see mang'uk'le eyhen:

– Nyaggah neng'uk'lecad vuççud immeyhe. Ğunar kaahınısqa hak'ne mang'uk'le ğu hagve. Qiyğab Mısee uvhuyn xhinne q'urban ablee'e. Məxüd yiğın yug qıxhay insanaaşik'le g'acesın.

I'see vəşing'une k'omandırna nukar yug qa'a

5 I'sa Kefernahumqa arımee, Mang'usqa vəşing'una k'omandır qıxha, miz k'yaa'a:

6 – Yızda Xərna, yizde nukarıs paralıc i'xı' xaa g'alirxhu vor, mang'vee xəppa əq'üba opxhan.

7 I'see mang'uk'le eyhen:

– Zı arı mana yug qa'asda.

8 Vəşing'une k'omandırree Mang'une cuvabıs eyhen:

* **7:29** Q'aanunun mə'əllimar: Mane insanaaşik'le Allahee Mısayleğana g'axuvuna Q'aanun (Tavrat) yugba vaats'a vuxha. Manbışe Q'aanunee otk'uniynbı insanaaşılqa hixhar ha'a ıxha.

– Yizda Xərna, zı Vak avaak'ına deş vor, Ğu yizde akkalqa ayres. Ğu sa cuvabcad uvhee, yizda nukar qixhesda.

⁹ Zaqa ç'ak'ınbı vobunbı, yizdeb xilek avub eskerar vob. Zı manbışde sang'uk'le «Hoorava!» uvhee, mana əlyhəəsda, mansang'uk'led «Qorava!» uvhee, manar qalesda, nukarık'le «İn he'eva!» uvhee mang'veeyid ha'asın.

¹⁰ Mang'une cuvabile I'sa mattexhena. Mang'vee Cuqad qihna q'ööne milletık'le eyhen:

– Zı şok'le hək'eda eyhe, Zak'le İzrailee məxdın xədn inyam neng'uqacad g'acu deş.

¹¹ Zı şok'le eyhen, Xəybışeene Paççahiyvalleeqa şargıleyiy garbıle menne millet-bışınbı geebbı ables. Manbı İbrıhımıka, I'saq'ıka, Yaaq'ubuka sa sufranıl savaales.

¹² Co ine Paççahiyvalınbıva eyhenbımee ine Paççahiyvaleençe miç'axne cigeeqa dağaa'as. Mançe geşşuybıyiy ık'arıke silıbı sana-sançıl qadaxan ses qöö ixhes.

¹³ Qiyğa I'see vəşıng'une k'omandırık'le eyhen:

– Hooraa! Yiğne inyamıs sik'ı vas heles.

Mang'una nukar mankecar yug qexhena.

I'see geeb insanar yug qaa'a

¹⁴ I'sa Pyoturune xaaqa arımee, mang'una abay g'ızdırmayn gyorxhan tyulee g'eece.

¹⁵ I'sa məng'i'ne xilek set'umee, g'ızdırma avayk'anna. Mana siğeetsu, Mang'us sufra qa'a.

¹⁶ Exha qıxhameeyid I'saysqa cinaaşe avquyn geeb insanar abayle. Mang'vee cuvabıka cinaaríd qığa'anbı, vuk'aranbıb yug qaa'anbı.

¹⁷ Məxüd Yeşaya peyğambaree otk'unin xhinne eyxhe:

«Mang'vee yişin ık'arbi ts'its't'i,

Yişin ç'irvallabı Culqa alyaat'u»*.

I'sayna yəq avquynbı

¹⁸ I'sayk'le Cune hiqiy-alla geed millet sadı g'acumee, Mang'vee Cune telebabışık'le golyune şene suralqa ilğeepç'eva eyhe.

¹⁹ Maa'ar Mang'usqa Q'aanunne mə'əllimaaşına† sa qıxha eyhen:

– Mə'əllim, Ğu nyaqa ark'ınee, zı Vaqar qihna qales.

²⁰ I'see mang'uk'le eyhen:

– Sövəbışiqad, xəə'əd ileedaxvane şit'yaaşıqad akvaa vodun. İnsanne Dux-ayqamee‡ vuk'ul apçesınıd ciga deşin.

²¹ I'sayne sa menne telebee I'sayk'le eyhen:

– Yizda Xərna, hasre zı ts'erra hark'ın dek k'eyxhas.

²² I'see mang'uk'le eyhen:

– Zaqa qihna qora. Havaasre hapt'ıynbışecab con hapt'ıynbı k'evxhecen.

I'see goleena t'ufan ulyoozar haa'a

²³ I'sa lotk'eeqa gyu'urmee, Mang'un telebabı Cuqab qihna qavayle.

²⁴ Sayangaba golee xəbna t'ufan g'ooxa, mançin hı'iyne mırtbışin lotk'a gayats'en. Mane gahıl I'sa g'alırxhu eyxhe.

²⁵ Telebabı Mang'usqa qeepxha Mana muğur qı'ı eyhen:

– Yişda Xərna, şakın eyxhe vod, şi g'attivxhan hee'e!

* **8:17** İnexüd Yeşaya peyğambarne kitabee otk'un (53:4). † **8:19** Q'aanunun mə'əllimar manbışık'le Allahee Misayle ğana g'axuvuna Q'aanun (Tavrat) yugba vaats'a vuxha. ‡ **8:20** İnsanna Dix: I'see geedne nəqqee Cuk'le İnsanna Dixva uvhu. Məxür Daniyal peyğambaree qalesde Paççah Masixhık'le eyhe. Mana Paççah gırgıne milletbışda xərna ixhes.

26 I'see manbışik'le eyhen:

– İnyam k'ıldananbı, nya'a şu qəvəyq'ən?

Mana oza qıxha t'ufanık'leyiy mırıtışik'le «İleezreva!» eyhe. Manbıd ileezaranbı.

27 Mançile telebabı mattepxha eyhen:

– Mana nəxrına İnsanne? T'ufanıd, mırıtışinıd Mang'vee uvhuyn ha'a?

I'see q'öyre cinaaşe aqqına yug qa'a

28 I'sa golyune şene aq'valqa ilğec'u, Gadarbışde cigabişeeqa qarımee, maane mağarabişee ne nyaq'vbışeençe, q'öyre cinaaşe aqqına insan Mang'une ögiylqa qarayle. Manbışiqa məhbına qəl vuxha, insana qəpqi'niyvalin mane yəqqı'le ı'lğəə vuxha deş.

29 Manbışe ts'ir üvxü eyhen:

– Allahna Dix, Vas şake hucoone ıkkən? Ğu şas əq'üba hevlesne, gah hidipxhırcar qarı?

30 Manbışike sık'ılda şaqana vokbışin turuğ uxhiyxhan eyxhe.

31 Cinaaşe I'says miz k'yaa'a vuxha:

– Ğu şı qığa'asxhee, vokbışde turuğeeqa g'e'eeşə.

32 I'see mançik'le «Hiderava!» eyhe. Manbıd insanaaşine adğançe qığeeç'u, vokbışde turuğeeqa ayk'an. Vokbışin turuğcad ganzile goleeqa ayhe, mançına sacab üç'übbə aaxva deş.

33 Vokbı uxhiyxhan ha'anbı hepı şahareeqa qabı, cinaaşe avq'uyne insanaaşine vuk'lelqa qadıyn gırgın yuşan ha'an.

34 Mançile qiyğa şaharın cəmə'ətcad I'sayne ögiylqa qığec'u, Mang'uk'le eyhen:

– Hucoone ixhes, yişde cigabişeençe qığec'e.

9

I'see paralic ı'xı'na yug qa'a

1 I'sa lotk'eeqa gyu'ur, golyune şene aq'valyne Cune şahareeqa qarayle.

2 Mang'usqa paralic ı'xı'na tyuleena sa insan ıkkəkka. I'sayk'le manbışin inyam g'acumee, paralic ı'xı'nyng'uk'le eyhen:

– Dix, qı'məyq'ən, yiğne bınahbışile ılyheepç'ıynbı.

3 Manke maa'ane sabara Q'aanunne mə'əllimaşe* coled-alqa uvhuyn:

– Mang'vee kufurud ha'a!

4 Manbışde fikireençe ı'lğəən g'acu I'see eyhen:

– Nya'a vuşde yik'eençe pısın karbı ı'lğəə?

5 İnçin neniş eyhes dağamda: «Bınahbışile ılyheepç'ıynbıvane», deşxhee, «Oza qıxha iykrevane»?

6 Şok'le inıd ats'axhxhe, ç'iyeyne aq'val İnsanne Dixısse† bınahbışile ılyheç'es əxəna.

Qiyğa Mana paralic ı'xı'nyng'ulqa sak'ı eyhen:

– Oza qıxhe, tyulyud alyaat'u yiğne xaaqa hoora.

7 Manar oza qıxha cune xaaqa ayk'an.

8 Milletik'le man g'acu qətq'i'n, insanaaşis məxbına guc hoolena Allah axtı qa'a.

I'see Matta qoyt'al

9 I'sa mançe ı'lğəəmee, nalok'bı sa'ane cigee gyu'urna Matta donana sa insan g'acu, mang'uk'le eyhen:

* **9:3** *Q'aanunun mə'əllimar:* manbışik'le Allahee Mısayleğana g'axuvuna Q'aanun (Tavrat) yugba vaats'a vuxha.

† **9:6** *İnsanna Dix:* I'see geedne nəqqee Cuk'le İnsanna Dixva uvhu. Məxür Daniyal peyğambaree qalesde Paççah Masixhik'le eyhe. Mana Paççah gırgıne milletbışda xərna ixhes.

- Zaqar qihna qora.

Manar suğotsu I'sayqar qihna qarayle.

¹⁰ I'sa sufranılqā qarımee, nalok'ıbı sa'anbıyiy †bınahnanıbı abı, Mang'ukayiy Mang'une telebabışıka sacıgee kar otıxhan ıxha.

¹¹ Fariseyaaşık'le§ man g'acumee, Mang'une telebabışik'le eyhen:

- Nya'a vuşde Mə'əllimee nalok'ıbı sa'anbışikayiy bınahnanbışıka sacıgee kar oyxhan?

¹² I'sayk'le man g'ayxhı eyhen:

- Vuk'dyak'arne insanaaşıs doxtur ikkiykkanna deşxhe, mana vuk'aranbışısxhe ikkiykkanna.

¹³ Şu ts'eppa hudoora havak'ne «Zas q'urban deş, rəhı'm vukkan»* eyhene cuvabına mə'na vaats'a vuxhe. Zı qopkuynıbı deş, bınahnanıbı qoot'alasva arı.

Aqqaqqane sivne hək'ee qiyghan

¹⁴ Mane gahıl Yəhyeyn telebabı I'saysqa abı qiyghanan:

- Nya'a şıyiy fariseyaaşe geed sivar aqqaqqa, Yiğne telebabışe ıqdyaqqa?

¹⁵ I'see manbışik'le eyhen:

- Tsuma k'ananang'a, davatbışeeqa abıyne mihmanaaşe nya'a aq'vabı qa'as eyxheyee? Tsuma manbışısse alyart'asın yiğbı qadımee, manke manbışed sivar aqqasınbı.

¹⁶ Neng'veecab yisseyne tanalıncılqā ts'enne parçeykena yamax üvxiyxə deş. Ts'ebna parçe yisseyncik avqas deş, curuvxhesda. Q'əç'ür sık'ılbab xəp quvxhes.

¹⁷ Ts'edın çaxıríd yisseyne tuluğbışeeqa haç'a'an deşxhe. Deşxheene tuluğbı qodu çaxıríd ehkkasın, tuluğbışikınnıd ixhesın. Ts'edın çaxır, ts'enne tuluğbışeeqaxhe haç'a'an. Məxüd he'eene tuluğbıd, çaxıríd axvasın.

I'see xhunaşseyiy içiy yug qaa'a

¹⁸ I'sa yuşan ha'amee, Mang'usqa sinagogna† xərna qarayle. Mana I'says k'yorzul eyhen:

- Yızda yiş həşde xhinne qiyk'u, Ğu həşde arı məng'ılqā xıl gıxhxheene, mana eexvasda.

¹⁹ I'sa suğots'u, telebabışıka sacıgee mang'uqar qihna ayk'an.

²⁰ Mane gahıl yıts'ıq'vəlle (12) senna eb k'əən ık'arnana sa xhunaşşe, I'saysqa yı'q'əle qiyxha Mang'une tanalıncıne baağık seet'a.

²¹ Məng'ee celed-alqā eyheva:

- Mang'une tanalıncıkar seet'unaxhiy, yug qeexheyiy.

²² I'sa sak'imee mana g'aycu eyhen:

- Yiş, qimeeq'ən, yiğne inyamın ğu yug qey'ı.

Zəiyfa hamankecar yug qeexhena.

²³ I'sa sinagogne xəring'une xaaqa arımee, maadın alıkkı-gıkkıyiy ak'ına mə'niy dyutyak'ee hook'anıbı g'avcu,

²⁴ eyhen:

- G'eepç'e ögiyle, içiy qiyk'u-karey'ı deşur, mana g'alirxhu vor.

Manbışe I'sayne cuvabıs əqənabı ha'a.

²⁵ Cəmə'ət g'aqa qığavhu, I'sa aqa ikkeç'u, içiyne xıleke aqqımee içiy sığeets'ana.

‡ 9:10 nalok'ıbı sa'anbı: Mane gahıl nalok'ıbı sa'anbı şavuscab vukkiykananıbı deşdiy. İzrail mane gahıl Roma imperiyeyn uvhuynçikanıy gyuv'ur oza qooxhena. Man nalok'ıbı sa'anbı cühüt'yar vuxheeyib, manbışe nalok'ıbı Roma imperiyeynsniy sa'anbı. Mançıl-allab nalok'ıbı sa'anbışqa duşmanaaşıqa xhinneniy ilyaaka. § 9:11 Fariseyar: Manıbı I'sayne gahılın dındarar vuxha. Fariseyar dın k'orada hidya'anbışıqa ooğançe avqa ilyaaka vuxha. * 9:13 İnexüd Hoşea peyğambarne kitabee otk'un (6:6). † 9:18 sinagoga: Cühüt'yaaşe ı'bədat ha'an ciga.

²⁶ Mana xabar, mane cigabişde gırgıne surabişılqa hiviyxharna.

I'see q'öyre bı'rq'ı'na yug qa'a

²⁷ I'sa mançe qığeç'umee, Mang'uqab qihna q'öyre bı'rq'ı'na «Davudna Dix‡, şalqa rəhi'm hee'eva!» ts'ır haa'a qöo vuxha.

²⁸ Mana xaaqa ikkeç'umee, bı'rq'ı'nı Mang'usqa qavayle. I'see manbişik'le eyhen:

– Zasse man ha'as əxəva şu inyam ha'anne?

Bı'rq'ı'nışe Mang'uk'le eyhen:

– Ho'o, yişda Xərna!

²⁹ I'sa manbişde ulepşik qet'u eyhen:

– Vuşde inyamıs sik'ı helen.

³⁰ Manbişin ulepı mankecad qeedaxhenbı. I'see manbişik'le «Nyaggah şavuk'lecad immeyheva» eyhe.

³¹ Manbişemee mana xabar, mançe qığeepç'ı mane cıgayne gırgıne surabişılqa hivxhar haa'ana.

I'see sa yuşan ha'as dəxəna yug qa'a

³² Manbı mançe qı'ğəəne gahıl, I'saysqa cinaaşe aqqına, yuşan ha'as dəxəna insan arayle.

³³ I'see cin qığavhume, mana insan yuşan ha'a giyğal. Cəmə'ət mane işile mattıxha eyhen:

– İzrailil inəxdun kar mısacad ıxhayn deşdiy!

³⁴ Fariseyaaşemee eyhe ıxha:

– Mang'vee cinar, cinaaşine xəring'une kumagıka qığa'a.

I'see milletna haa'a

³⁵ I'sa gırgıne xivaaşeeiy şaharbışee alycaxva maane sinagogbişee xət qa'a ıxha. Mang'vee Xəybışee Paççahiyvalina yugna xabar yuşan haa'a, gırgıne ık'arbişikeb yug qaa'a vuxha.

³⁶ Cuqa qihna qöön cəmə'ət g'acu, I'sayna manbişılqa rəhi'm qavayle: manbı çoban dena axuyn vəq'əbı xhinne obzur-opt'ul, hucoome ha'asınbı avxu vuxha.

³⁷ Mang'vee Cune telebabışik'le eyhen:

– Şagav geedıd, işçermee k'ılyba.

³⁸ Mançıl-allab şagavne İyesılqa miz k'ee'e, Cun şagav sa'asın işçer g'axuvlecenva.

10

I'see yıtsıq'vəyre teleba g'uxoole

¹ I'see yıtsıq'vəyre (12) teleba Cusqa sav'u, manbişis cinaaşis əmr haa'as vəəxəsda guc hoole. Manbı qığa'as, ık'arbişike, vuk'arbişike yug qaa'asda xhinnena guc.

² Mane yıtsıq'vəne g'axuvuyngun do bı inbı vod: ts'erriyna Pyoturva eyhena Şimoniy mang'una çoc Andrey, Zavdayna dix Yaaq'ubiy mang'una çoc Yəhye,

³ Filippiy Bartalamay, Tomasiy nalok'bı sa'ana Matta, Alfayna dix Yaaq'ubiy Tadday,

⁴ Kanançiy* Şimoniy I'sa mering'une xılyaqə quvuna Kariotğançena Yahuda.

⁵ I'see, mana yıtsıq'vəyre teleba in xət qı'ı g'uxoole:

– Menne milletbişisqa imaak'an, Samariyebişde nenecab şahareeqa ikkimeebaç'e.

⁶ Ts'eppa aguynə vəq'əbişisqa xhinne İzrailiyne milletısqa havak'ne.

‡ 9:27 Davudna Dix: Masıx Davudaanbişda ixhes, məxüd peyğambaraaşə oyk'an ıxha. Mançıl-allad Mang'uk'le Davudna Dixva eyhe ıxha. * 10:4 Kanançiy: İn do arameeşine mizel «yik' gyotxhananva» eyhen ıxha. Mane insanaaşis Roma imperiyeyka muq'addasna dəv'iy vukkees vukkan vuxha.

⁷ Hap'ınne cigabişee «Xəybışda Paçcahiyvalla† k'ane quvxhava» eyhe.

⁸ Vuk'aranbı yug qee'e, hapt'ıynbı üç'üb qee'e, ı'xnabişe gyavts'uyınbı məttee'e, cinarıd qıǵe'e. Şos man q'ərad huvu, şunad q'ərad hele.

⁹ Şu şoka yı'q'eeqa qı'ı k'ınəğayn, nuk'rayn, medın nencad pıl ilymaat'a.

¹⁰ Yəq'ısva torbanıy, badal ha'asın gurtıny, çarıxbınıy, əsaanıy ilymaat'a. İşçıys otxhanan kar gexha.

¹¹ Nene xiveeqa, şahareeqa ikkepç'ee, maa'ar şos sik'ına insan t'abal he'e, mançe əlyhəəsmeyib manbışəəng'ə aaxve.

¹² Xaaqa ikkepç'imeyib gırğıng'us salam hevle.

¹³ Xav şos sik'ınxhee, vuşda xayır-düə mançıl vuxhes, şos sik'ın deşxhee, vuşda xayır-düəyib mançıl aaxvas deş.

¹⁴ Şavusmecab şu abı devkanxhee, şol k'ırı ilydiyhexhe məxdıne xaançe, şahareençe əlyhəmee, vuşde g'elybışılın tooz gikke.

¹⁵ Zı şok'le hək'en eyhe, Q'ıyaamatne yığıl mane şaharı Sodomuliy Homorayle‡ dağamda ixhes.

I'see telebabişik'le dağamda ixhesva eyhe

¹⁶ Haane, Zı şu vəq'əbı xhinne umulybışısqa g'ıxoole. Mançıl-allab xoçəbı xhinne ək'elika, qı'nerkebı xhineyib ziyan hudyoolenbı vuxhe.

¹⁷ İnsanaaşıke şucab şu havaace, manbışe şu məhkamabışeeqa ts'ıts'aa'as, cone sinagogbışee çümqbışıka gyootas.

¹⁸ Şu Zal-alla ç'ak'ınbışısqaıy paçcahaaşısqı vukkees. Şunad manbışısıy menne milletbışıs Yızde hək'ee yuşan haa'as.

¹⁹ Şu mebinbışde xıyaqa qoolemee, nəxüdnə eyhes, hucoone eyhesva, mançına hımaa'a. Hucooyıy eyhes ıkkıanva mane gahıl şok'le hagvasın.

²⁰ Mankeb şu deş yuşan haa'as, vuşde adın Xəybışeene Dekkın Rı'h yuşan ha'as.

²¹ Çocəe çoc, dekkee dix mering'une xıyaqa gyapt'ecənva qevles. Uşaxaarıb dekkılqayıy yedılqa g'elıl qeepxa, manbı mering'une xıyaqa gyapt'ecənva qevles.

²² Şu gırğınbışık'le Zal-alla g'imooce qeepxhes. Vuşuyıy k'anyaqqamee örxü g'attixhanasda.

²³ Şu sa şaharee dağamıyvaleeqa gyapk'imee, manısa şahareeqa heepxe. Zı şok'le hək'en eyhe, şu İzrailynə şaharbışee alycaaxu ç'əveepxhesse, İnsanna DixŞ qalesda.

²⁴ Teleba mə'əllimıle, nukarır cune xəring'ule xərra eyxhena deşxhe.

²⁵ Teleba cuna mə'əllim xhinne, nukarır cuna xərna xhinne ixhee ç'əv. Xaane xəring'uk'le Ba'al-Zevulva* eyhexheene, mang'une xaabınbışık'le man cuvab nıme-exheeyid geed eyhes!

²⁶ Mançıl-allab manbışıle qı'məəq'ən. Məxdın ooqa kar aletçuyın, kar eyxhen deş, man mats'axxhecən. Məxdınıd dyugulenın deşın, aq'valqa qıǵmeç'ecən.

²⁷ Zı şok'le miç'axıyvalee uvhuyn, şu yığnıyığın eyhe, vuşde k'ireeqa uvhuynud şu daxabışıle eyhe.

²⁸ Can gık'as əxənbışıle, rı'h gık'as dəxənbışıle qı'məəq'ən. Canıkınıd, rı'hı'kınıd cəhınyamee ha'as əxəşıng'ule qəvəəq'ne.

²⁹ Q'öble maççarıy, nya'a sa yezane pılıs massa hoole dışde? Mançına sacab vuşde Xəybışeene Dekkee ittevhu ç'ıyelqa g'a'avxhas deş.

† **10:7** Xəybışda Paçcahiyvalla: Xəybışda Paçcahiyvalla cənnətva eyhen deş vod. Ma'ab Allahna dyunyeyne oğana xəbvalla eyhe. Allahne Paçcahiyvalee insanaaşe Mang'ul cone Paçcahıl xhinne k'ırı ilıyxhe. ‡ **10:15** Sodomıy Homora: İbrıhım peyğambarne gahıl, mana q'öble şahar Allahee ts'a gyoğı'u havaakal ha'a. § **10:23** İnsanna Dix: I'see geedne nəqqee Cuk'le İnsanna Dixva uvhu. Məxür Danıyal peyğambaree qalesde Paçcah Masıxhık'le eyhe. Mana Paçcah gırğıne milletbışda xərna ixhes. * **10:25** Ba'al-Zevul: şeyt'anva eyhen vodun. Farıseyaaşe ögiyl məxüd I'sayk'le eyhe ıxha (9:34).

³⁰ Mang'uk'le vuşde vuk'lel xhuleble ç'ər vuxhayıd ats'a vod.

³¹ Mançıl-allab qı'məəq'ən, şu qətqəs-ələtqəs dexhesde maççareeşileb nimeex-heyib gıranba vob!

³² Şavaayiy insanaaşine ulene ögiyl Yızın sura aqqı, Zınad Yizde Xəybışeene Dekkine ögiyl, mang'un sura aqqas.

³³ Şavaayiy insanaaşine ulene ögiyl Yızın sura ıqdyaqqı, Zınad Yizde Xəybışeene Dekkine ögiyl, məxrıng'un sura aqqas deş.

³⁴ Vuşde fikreeqa qımaylecen, Zı ç'iyene aq'valqa sülyh allesvaniyxan arı. Zı sülyh deş, g'ilınc allesva arı.

³⁵ Zı dix dekkıke,
Yiş yedıke,

Sosur abayke curaa'asva arı.

³⁶ İnsanın xaabınbı, mang'un duşmanar vuxhes.

³⁷ Dekkiy yed Zale geer ıkkanna, Zas sik'ına deş vor. Dixiy yiş Zale geer ıkkannar, Zas sik'ına deş vor.

³⁸ Cun çarmıx alyaat'u Zaqrar qihna qıdyarınar, Zas sik'ına deş vor.

³⁹ Şavusiy cuna i'mı'r havaaces vukkan, mang'vee cuna i'mı'r avaak'an haa'asda. Şavaayiy cuna i'mı'r Zal-alla huvu, mang'vee cuna i'mı'r meeb alyapt'asda.

⁴⁰ Şos akka aaqang'vee, Zasıd aaqasın. Zas akka aaqang'vee, Zı G'axuvuyng'usud aaqasın.

⁴¹ Peyğambarıs, peyğambarva akka aaqang'vee peyğambarıs sik'inab mukaafat alyapt'as. Qorkune insanıs, qorkunava akka aaqang'vee, qorkuyng'us sik'inab mukaafat alyapt'as.

⁴² Zı şok'le hək'eda eyhe, şavaayiy Yizde qıvdyaats'iyne telebays sa k'oleedın mik'an xhyan huvu, mana mukaafat dena axvas deş.

11

¹ I'see, Cune yıtsıq'vəne telebayk'le hucooyiy ha'as ıkkanna uvhu, mançe İzrailybışde şaharbışee xət qa'asvayiy maabınbışılqa Allahın cuvab hixhara'as ayk'an.

Yəhyee qıdghun hı'ıynçıs I'see alıdghıniy qele

²⁻³ Yəhye zındaneenang'a Masixhee* ha'ane işbışde hək'ee g'ayxhı, mang'vee cun telebabı Mang'usqa qiyghanas g'uxoole:

– Qalesda Ğuniy vor, deşxhee, mernane gozet ha'as?

⁴ I'see manbışıs inəxdun alıdghıniy qele:

– Hudoora, g'acu-g'ayxhiyn Yəhyeys yuşan he'e:

⁵ *bı'rq't'ı'nbişik'le g'ecen, k'aanbı iviykaranbı, maşıkan t'xnabınanbı mətteebaxhenbı, g'ıdiyxhenbışık'le g'iyxhen, hapt'ıynbı üç'üb qeebaxhe, kar deşınbışılqa yugna xabar hıvxhar haa'a†.*

⁶ Zalqa şak hıdı'ına nımee baxtivariy!

I'see Yəhyeyne hək'ee eyhe

⁷ Yəhyeyn telebabı apk'inmee, I'sa cəmə'ətıs Yəhyeyne hək'ee yuşan ha'a giyğal:

– Sahreeqa nişıqa ilyaakasniy hapk'ın? Q'amışıqane, mıtsın i'ğiykar ha'ane?

* **11:2-3 Masıxh:** man cuvab «q'ış qadğuna» eyhen vodun. Avaala İzrailil məxdın ədat ıxha, kaahınaaşine, paççahaaşineyiy peyğambaraaşine vuk'lelqa q'ış qadağva ıxha. Man q'öd'esın I'sayn do Allahee Mana g'əyxi'nava eyhen vod. İzrailybışık'le peyğambaraaşe uvhuynbı ats'a ıxhal-alla, manbışe Masıxh qarı cun millet duşmanaaşike g'attıxhan hı'l, dyunyeys xəbvalla hav'uy gozet ha'a ıxha. † **11:5** inəxüd Yeşaya peyğambarne kitabee otk'un (35:5-6, 61:1)

⁸ Nişiqaniy şu ilyaakas hapk'ın? İnsanıqane, micagın tanalinbı ali'ıyne? Micagın tanalinbı ali'ıynbı paççaahaşde saraybişee vooxhe.

⁹ Manke nişiqā ilyaakasniy hapk'ın? Peyğambarıqane? Ho'o, Zı şok'le eyhen, mana peyğambariler ooqana vor.

¹⁰ Mana şena insan vor, cune hək'ee otk'unna:

«Haane, Vale ögiyl xabar ana Yizda insan g'ixele,
Mang'vee Vas yəq haa'as»‡.

¹¹ Zı şok'le hək'eda eyhe, yadaaşe vuxuynbışde yı'q'nee məxrına xhineeqa k'yoq'ana Yəhye xhinne xərna ixha deş. Xəybışeene Paççaahiyvaleenamee nekke qıvdyats'ına, mang'ule xərna ixhes.

¹² Yəhyeyne yiğbişile g'iyıniyne yiğılqamee, Xəybışeene Paççaahiyvaleeqa gucuka gyabak'a, şavaayiy maqa gixhasva əq'üba opxhan manar gexhana.

¹³ Q'aanununud§, gırgıne peyğambaraaşed Yəhyelqasse uvhu.

¹⁴ Şu q'abıl ha'axhee, Yəhye sak'aldas. Mana İlyas peyğambar vorna*.

¹⁵ K'ırıbınang'vee k'ırı alixxhecen!

¹⁶ Şavukne Zı ine gahilin insanar akar haa'as? Manbı maydama gyuv'urne menne uşaxaaşılqa cuvab ayhene uşaxaaşık akar:

¹⁷ «Şi şos dyutyak' hook'u,
şumee mık'ar hı'ı deş!
Şi şos ak'ına mə'niy qəpqi',
şumee gyaaşu deş!»

¹⁸ Yəhye qarıyng'a, mang'vee kar udyotxhanva, çaxıríd ulydyoğava, «Mana cinın aqqıva» eyhe ixha.

¹⁹ İnsanna Dixmee† qarıyng'a Mang'vee otxhan-ulyoğava, «İne vuxhnat'ay, ulyoğane insanıqa ilyaakende, nalok'bı sa'anbışıkayiy bınahnanbışıka hambaz ixha!» K'orana ək'elymee ha'ane işbışıke vaats'a vooxhe.

Bınahbışıke xıl ts'its'di'ıyn şaharbi

²⁰ Qiyğa I'see Vucee əlaamatbı haguyn şaharbişee, bınahbışıke xıl ts'its'di'ıynbışıs, Allahne yəqqı'lqa sidıpk'ılıynbışıs güx haa'a:

²¹ – Şolqa ver ooxas, Xoraziniy Bet-Tsayda! Şok'le haguyn əlaamatbı, Allah qıvdyats'anbışık'le Suriy Sidonul haguynbıxhiy, maabınbışe noots'acabniy bınahbışıke xıl ts'its'aa'as, Allahne yəqqı'lqa savk'alas, p'erk'iybıd ali'ı yı'qqı'l gyuv'aras.

²² Zı şok'le hək'eda eyhe, Q'ıyaamatne yiğıl şos Suruleyiy Sidonile dağamda ixhes.

²³ Kefernahum, vak'le yiğna ciga xəybışee vuxhesvane ats'a? De'eş, yiğna ciga cehinnyamee vuxhes. Vak'le haguynmeen əlaamatbı Sodomıl haguynbıxhiy, mana şahar g'iyıniyne yiğılqamee aaxvasdaniy.

²⁴ Zı şok'le sayid eyhen, Q'ıyaamatne yiğıl vas Sodomule dağamda ixhes.

I'see rəhətiyvalla hoole

²⁵ Manke I'see eyhen:

– Dek, Ğu in karbı, k'orana ək'elynanbışıkeyiy aalimaasıke dyugul hı'ı uşaxaaşık'le haguva, Zı Ğu, xəybışdayiy-ç'iyebışda Rəbb, axtı qa'a!

‡ **11:10** İnexüd Allahne mizele yuşan ha'ane Malaki peyğambarne kitabee otk'unin xhinne eyxhe (3:1). § **11:13** Q'aanununud Allahee Mısa peyğambarile ğana huvu (Tavrat). * **11:14** Mançine hək'ee Malaki peyğambarne kitabee otk'un (4:5). † **11:19** İnsanna Dix: I'see geedne nəqqee Cuk'le İnsanna Dixva uvhu. Məxür Daniyal peyğambaree qalesde Paççaah Masixhık'le eyhe. Mana Paççaah gırgıne milletbışda xərna ixhes.

²⁶ Ho'o, Dek, Ğu man Vas məxüd ikkiykın hı'ı.

²⁷ Yizde Dekkee gırgıncad Yizde xılyaqə qıvu. Dekkile ğayrı, Dix‡ şavuk'lecar ats'a deş. Dekkır Duxayle ğayrı şavuk'lecar ats'a deş. Dıxesır Dek şavusiy hagvas ikkan, manbışik'ler haagvana.

²⁸ Obzuriyınbıyiy xev yı'q'dananbı, Zasqa able, Zı şu sibık qaa'as.

²⁹ Zıcar Zı axtıra ikdekkana vor, Yızın yik'id güvənada vod. Zı hoolena xamut alept'e, Zaked şos xət qıxhe. Manke şok'leb rəhətiyvalla aveekesda.

³⁰ Zı hoolena xamut yı'q'ba deş vob, xevıd sibıkın vod.

12

I'see Şabbatne yiğine hək'ee eyhe

¹ Mane gahıl, I'sa Şabbatne yiğil suk qevhuynə çolbıšile k'ena ı'lğəə eyxhe. Mang'un telebabı mıssıba vuxhal-alla, manbıše gıt'y (sunbul) qoodu abna suk opxhan gıviyğal.

² Fariseyaaşik'le* man g'acu, Mang'uk'le eyhen:

– İlekkende, Yiğine telebabıše Şabbatne yiğil† hidya'asın işbı vod ha'a!

³ I'see manbışik'le inəxüd eyhe:

– Nya'a şu qətqı' dıšde, Davudiy cukanbı mıs qeepxhayng'a, mang'vee hucooyiy hı'ıva?

⁴ Mana Allahne xaaqa ikkeç'u, muq'addasın gıney alyaat'u, cukanbıšika sacıgee oyxhanan. Man gıney kaahinaaşile ğayrı şavuscad oxhanas ikkan deşdiy.

⁵ Şu Q'aanune qətqı' dıšde, kaahinaaşe Şabbatne yiğil Allahne Xaa iş hav'eeyib, manbıšıl taxsir axva deş?

⁶ Zı şok'le eyhen, Allahne Xaaler Doyukana inyaa vor.

⁷ Şok'le «Zas q'urban deş, rəhı'm vukkan»‡ cuvab hucoo eyhen ıxhay atsts'axhanxhiy, şu taxsir deşinbıšılqa bınah qaa'as deşdiy.

⁸ İnsanna Dix§, Zı Şabbatne yiğinar Xərna vorna.

I'see Şabbatne yiğil yug qa'a

⁹ I'sa mançe sinagogeeqa* qarayle.

¹⁰ Maa'arır xil qeqquna sa insan eyxhe. Fariseyaaşe I'salqa taxsir qaa'asın kar t'abal ha'a ıxhayke, manbıše Mang'uke qiyghanan:

– Nya'a, Q'aanunun Şabbatne yiğil yug qaa'as havaysaranbıne?

¹¹ I'see manbıšıs inəxdun alidghınıy qele:

– Vuşde neng'ukamecab sa vəq'ə vuxheene, vucub Şabbatne yiğil g'uyeeqa g'a'aybxheene, nya'a, şu mana mançe alqaahas dıšde?

¹² İnsan vəq'əyle nimeexheyir gıranra vor! Mançıl-allab Şabbatne yiğil yugvalla haa'as havaysarna.

¹³ Mançile qiyğa Mang'vee ik'arang'uk'le eyhen:

– Xıl hotke!

‡ **11:27** Dix: Avaala Allahna dixva, İzrailıne paççahaaşik'le eyhe ıxha (Davud, Sileyman). Sayid manva insanar g'attivxhan haa'asva qalesde paççah Masıxhık'le eyhe ıxha. I'see Vuc Allahna Dixva eyheng'a, Vuc Allahee g'əyxi'nava, Allahıs nekke k'anena vorva hagvasdemee eyhe. * **12:2** Fariseyar: Manbı I'sayne gahılın dındarar vuxha. Manbıše Mısee abına Q'aanuncab deş haa'a vuxha, baba-dıdeşın ədatbıd ha'a ıxha. Fariseyar din k'orada hidya'anbıšıqa oogənçe avqa ilyaaka vuxha. † **12:2** Şabbatın yiğ: Cühüt'yaaşine ülycümün yıghıd'esın yiğ eyxhe. Q'aanune man Muq'addasın yiğ Allahıs cura'as ikkanvanıy otk'un. Mane yiğil nenacab iş haa'as vukkan deşvanıy otk'un. I'sayne gahılyne fariseyaaşe mane yiğil ha'as dexhesde işbıšın ıspisok'niy aqqı. Manbı ilyaaka vuxha, gırgınbıše co eyhenbı he'ecenva. ‡ **12:7** Manva Hoşea peyğambarne kitabee otk'un (6:6). § **12:8** İnsanna Dix: I'see geedne nəqqee Cuk'le İnsanna Dixva uvhu. Məxür Daniyal peyğambaree qalesde Paççah Masıxhık'le eyhe. Mana Paççah gırgıne milletbıšda xərna ixhes. * **12:9** sinagoga: Cühüt'yaaşe ı'bəədat ha'an cıga.

Mang'veeyid xil hotkumee, xil yug qexhe, mansa xil xhinne qexhe.

¹⁴ Fariseyar sinagogeençe qığeepç'ı, I'saykın nəxüdne ha'asva gaf haa'a.

I'sa Allahee g'əyxı'na G'ul vor

¹⁵ I'sayk'le man ats'axhxha mançe ayk'anna. Mang'uqab qihna geeb insanar avayk'an, Mang'vee manbışın gırgınbı yug qaa'anbı.

¹⁶ I'see Cune hək'ee neng'uk'lecad eyhes ixhes deşva uvhu.

¹⁷ Məxüd Rəbbine mizele yuşan ha'ane Yeşaya peyğambaree otk'unin xhinne eyxhe:

¹⁸ «Haane Zı g'əyxı'na G'ul!

Zas Mana geer ikkan,

Yizde yik'es ikkanəxrına Mana vor:

Zı Yızın Rı'h Mang'us heles.

Mang'vee milletbışis qotkuyne məhkamayne hək'ee yuşan haa'as.

¹⁹ Mang'vee ts'irib haa'as deş, hi'ccatıd ha'as deş,

Mang'un sesid şahrabişee g'ayxhes deş.

²⁰ Mang'un qotkuyın məhkama ğamdexha,

Mang'vee hoççunun q'amışid haq'var ha'as deş,

K'ətqəs qexhen pelyted k'ətqə'əs deş.

²¹ Milletbışda umud Mang'une doyluqa vuxhes»†.

I'see Allahne gucuka cinar qığa'a

²² Mançile qiyğa I'sayne k'anyaqa cinaaşe aqqına bı'rq'ı'na, miz avquna sa insan arayle. I'see mana yug qa'ana. Mang'uk'le g'ecenid, yuşanır ha'ana.

²³ Gırgın insanar mançile mattepıxha sana-sang'uke qiyghanan:

– Deşxhee, inane vor Davudna Dix‡, Masixh?

²⁴ Fariseyaaşik'le man g'ayxhı eyhen:

– Mang'vee cinar, cinaaşine xəring'une Ba'al-Zevulne gucuka qığa'a.

²⁵ Fariseyaaşine ək'leençe i'lgəən I'sayk'le ats'axhxha, Mang'vee manbışik'le eyhen:

– Sa ölka q'öne cigeeqa quvxhaxhee mana q'əra quvxhes, q'öne cigeeqa quvxhana şaharıb, xavid geed aaxvas deş.

²⁶ Şeyt'anın şeyt'an qığayhexheene, man adğançe q'öna qıxhava eyhen vodun. Məxüdxheene, nəxübne mançına paççahiyvalla aaxvas?

²⁷ Zı cinar Ba'al-Zevulne gucuka qığa'axheene, manke vuşde telebabışe şavne gucukane qığa'a? Mançil-allab manbı şos haakimara vuxhes.

²⁸ De'eş, Zı cinar Allahne Rı'hı'ka qığa'axheene, Allahna Paççahiyvalla şolqa qabınava eyhen vodun.

²⁹ Şavusse gucnane insanne xaaqa ikkeç'u, mang'un g'el-xil idiyt'ıl sixbı ha'as əxəyee? Məxrıng'un ts'etta g'el-xil ayt'alas ikkan, qiyğad sixbı ha'as.

³⁰ Yızın sura ıqdyaqqına, Zaka parxaçra vor, Zaka sidya'ang'veeyid dağa'anxhe.

³¹ Mançil-allad Zı şok'le eyhen, insanaaşine gırgıne bınahbışileyiy kufurıle ilyheepç'esınbı, saccu Allahne Rı'hı's hi'iyne kufurıle ilyhıdeepç'es.

³² Şavaayiy İnsanne Duxayk'le cuvab uvhu mang'une bınahıle ilyheepç'esınbı, Muq'addas Rı'hı'k'le cuvab uvhuyng'unemee bınahıle ine dyunyeylib şene dyun-yeylib ilyheepç'es deş.

† 12:21 Manva Yeşaya peyğambarne kitabee otk'un (42:1-4). ‡ 12:23 Davudna Dix: Masixh Davudaanbışda ixhes, məxüd peyğambaraaşe oyk'an ıxha. Mançil-allad Mang'uk'le Davudna Dixva eyhe ıxha.

³³ Yivek'le yugnava eyhexhee, mançine şagavık'led yugnava eyhe. De'eş, yivek'le qüvçunava eyhexhee, mançine şagavık'led qüvçunava eyhe. Yiv çine şagavıkexhe vaats'a vooxhena.

³⁴ Xoçebişda nasıl, şu pisinbınang'a, vuşde ghalyaqa yugun qayleyee? İnsanne yik'eedin mizelyxhe eyxhen.

³⁵ Yugne insanee yugvaline xazineençe yugun karbıxhe qığa'anbı, pising'veeyid pizde xazineençe pisinbıxhe qığa'anbı.

³⁶ Zı şok'le eyhen, Q'iyaaatne yiğil nişil-alla qadiy uvhuayne cuvabil-alla, insanaşe cuvab qeles.

³⁷ Ghaleençe qıgeç'uyne sa cuvabil-alla vak'le qorkunavad eyhesın, menne cuvabil-alla valqa taxsirid gixhxhesın!

Yunus peyğambarın əlaamat

³⁸ Manke Q'aanunne mə'əllimaşeyiy fariseyaşe I'sayk'le eyhen:

– Mə'əllim, şas Ğu əlaamat hagu ıkkın.

³⁹ I'see manbışis inəxdun alidghınıy qele:

– Allahne yəqqı'le qıkk'epç'iyne, ine gahıne pizde insanaşe əlaamat t'abal ha'a. Manbışis Yunus peyğambarne əlaamatıle ğayrı nencad əlaamat heles deş.

⁴⁰ Nəxüriy Yunus peyğambar xebille yiğnaiy xheyible xəmnə xənnə baluğne vuxhne axu, həməxürür İnsanna Dix, Zı xebille yiğnaiy xheyible xəmnə ç'iyene k'oralybışee axvas.

⁴¹ Ninevayne milletın Yunus peyğambarne cuvabil k'ırı alixhxhıva, bınahbışike xıl ts'its'av'uva, Allahne yəqqı'lqa satk'ılva, Q'iyaaatne yiğil manbı oza qeepxha mane insanaşılqa taxsir gixhxhes. Həşdemee inyaa Yunusuler Xərna vor.

⁴² Canubne kraliçeyid dyunyeyne şene q'omançe arı Sileymanne k'orane ək'elil k'ırı alixhxhıva, məng'eeyid Q'iyaaatne yiğil oza qiyxha mane insanaşılqa taxsir gixhxhes. Həşdemee inyaa Sileymaniler Xərna vor.

⁴³ Cin insanne adğançe qıgeç'uyne qiyğa xhyanı deşde cigabışee iliyk'ar axva, çısın manzil haa'asın ciga t'abal ha'a, yicid iveeke deş.

⁴⁴ Mane gahıl mançin eyhen: «Zı doralə, qıgeç'uyne car xaaqa sak'ılas». Mane xaaqa sak'ımee, mançik'le xav qatxhu, vuşucar denə, məttıda g'aces.

⁴⁵ Manke man atk'ın çikasana yighille çiled pisin cinar qott'ul qales. Manbıd maqa adı, maayıd axvasınbı. Məxrune insanıs qiyğa ıxhayn, ts'etta ıxhaynçile pısdə qales. İne gahıne pısdə insanaşine vuk'lelqad man qales.

I'see nenayiy cune xizanna eyxheva eyhe

⁴⁶ I'sa cəmə'ətika yuşan ha'amee, Mang'una yediy Mang'un çocar Mang'uka yuşan haa'asva abı, g'ab ulyoozar.

⁴⁷ Şavaamee Mang'uk'le eyhen:

– Yiğna yediy Yiğın çocar g'abıb ulyobzur, Vakavub yuşan haa'as vukkan.

⁴⁸ I'see mane insanıs inəxdun alidghınıy qele:

– Yızda yediy Yızın çocar vuşbine?

⁴⁹ Mang'vee xileka Cun telebabı haagu eyhen:

– Yızda yedir, Yızın çocar inbı vob.

⁵⁰ Şavaayiy Yızde Xəybışee Dekkıs ıkkınan ha'a, manar Yızda çoc, Yızda yiçu, Yızda yed yeexhe.

13

Toxum oozang'una misaala

¹ I'sa manecar yiğil xaançe qıgeç'u, golyune k'ane giyar.

² Mang'une hiqiy-alla manimeen millet sadıva Mana ark'ın lotk'ee giy'ar, milletmee deryahne mıgılekcad axva.

³ I'see manbışis misaalabı ts'its'a-ts'its'a'a geed kar yuşan ha'a:

– Sa insan toxum oozasva qığeç'e.

⁴ Mang'veen toxum oozamee, toxumen sabarabı yəqqı'ne mıgıleqqa g'a'adak'va. Maqad şit'yar aletxu qadı, manbı oyxhananbı.

⁵ Mane toxumın sabarabıd g'a'adak'vanbı nyaq'v k'ilybanane g'ayenane cıgeeqa. Nyaq'v maa'ab k'ilybava, manbı zaradacad aleylenbı.

⁶ Verığ üvxümeeyib kokbı deşva manbı qeqvanbı.

⁷ Mançike sassabıd ğı'ç'iybıŝeeqa g'a'adak'va. Ğı'ç'iyid axtı qıxha, manbı çik avud g'alya'a, aleyles haysar deş.

⁸ Yugne cıgeeqa g'at'k'uyne toxumbıŝemee yugun şagav hele. Mançine sassançin vəŝ (100) nəqqees, sassançin yixhts'al (60), sassançinıd xhebts'al (30) nəqqees ezuynçile geed şagav hele.

⁹ K'ırıbınang'vee k'ırı alixhxhecen!

¹⁰ Telebabı I'saysqa qeepxha qiyghanan:

– Nişil-allane cos misaalabı ts'its'a'a?

¹¹ Mang'veen manbışis inəxdun alidghınıy qele:

– şos Xəybıŝeene Paçcahiyvaleene dyugulene karbıŝin ats'axhxhay huvu, ŝenbıŝismee huvu deş.

¹² ŝavuqayiy vod, məxrıng'us sık'ıldad geed heles, məxrıng'uqa gırgın hexxaalika ixhes. ŝavuqayiy deş, məxrıng'une xılence vodunıd g'ayşesın.

¹³ Zı misaalabı ts'its'aa'a-ts'its'aa'a mançil-alla manbışika yuşan ha'a, manbışik'le ilyaakamee g'ece deş, k'ırı iliyxhemeeyid g'iyxhe deş, manbışilqa hiyxharıd deş.

¹⁴ Məxüdü Allahne mizele yuşan ha'ane Yeşaya peyğambaree otk'unin xhinne eyxhe:

*«G'ayxhiylette g'ayxhesın, ŝolqamee yic hixharas deş,
İlyaakiylette ilyaakasınbı, şok'lemee yic g'aces deş.*

¹⁵ *İne milletın yik'ıbı g'ayelqa sak'ı,
K'ırıbıŝik'led dağamda g'iyxhe,
Manbışe ulepı gyatxıynbı,
Ulepışik'led g'imececenva,
K'ırıbıŝik'led g'imiyxhecenva,
Yik'ıbıŝik'led haymexhecenva,
Zalqab siviık'al deş,
Zı co yug qeecenva»*.*

¹⁶ şu nımee baxtivarariy, vuşde ulepışik'led, k'ırıbıŝik'led g'ece-g'iyxheva!

¹⁷ Zı şok'le hək'en eyhe, peyğambaraaşine g'ellesınbıŝik'led, qopk'une in-sanaaŝik'led, şok'le g'ecenbı g'acu ıkkaniy, g'acesme manbışik'le əxı' deş, şok'le g'iyxhenıd manbışik'le g'ayxhes ıkkaniy, g'ayxhesıd əxı' deş.

¹⁸ Həŝde şu k'ırı alixxhe mane ezang'une misaalayka hucooyiy eyhes ıkkıykınva.

¹⁹ şavuk'leyiy Xəybıŝeene Paçcahiyvaline hək'ee eyhen g'ayxhı, mang'ulqa man hıdiyxhar, mang'une yik'eeqa ezuyın şeyt'anın qöqən. Yəqqı'ne mıgıleqqa g'a'aypxhına toxum mana vob.

²⁰ G'ayenane cıgeeqa g'a'aypxhınamee, eyhen g'ayxhı, şadvalın zarada «Ho'ova» eyhene insanık akar.

* 13:15 Manva Yeşaya peyğambarne kitabee otk'un (6:9-10).

²¹ Məxrı'ng'uqa kok deşva mana sık'ınna gahna axva. Dağamın yiğbı qadımee, Allahne cuvabil-alla mang'uqa qihna gyapk'imee, mana yəqqıle qıgeç'esda.

²² Ğı'ç'eeqa g'a'aypxhınamee, eyhen g'iyxhene, yiğisiysın işbı ha'ava, var-devletin hoyt'alva, man g'ayxhiyn cuvab cune adcad gek'ane insanık akar. Mançıl-allad toxumen şagav hele deş.

²³ Yugne cigeeqa g'a'aypxhınamee, eyhen g'iyxhene, vuk'leeqa k'yadaççene insanık akar. Məxrıng'vee sassa yəqqees vəş, sassa yəqqees yixhts'al, sassa yəqqeesıd xhebts'al nəqqees ezuyñçile geed şagavxhe helen.

Sukuneyiy xarvak'ne hək'eena misaala

²⁴ I'see manbışis sa mebna misaala ts'its'aa'a:

– Xəybışda Paççahiyvalla nişikne akar? Haane, insanee cune çoleeqa yugna toxum üvxü.

²⁵ İnsanar g'alyapk'ıyng'a mane insanna duşman arı, sukeeqa xarvak' oozu ayk'anna.

²⁶ Suk ələə gibğilmee xarvak' g'ooce giviyğal.

²⁷ Nukarar xaane iyesiysqa qabı eyhen: «Yişda xərna, nya'a ğu çoleeqa yugna toxum dişde üvxü? İna xarvak' nençeniyxan vuxha?»

²⁸ Mang'vee nukaraaşik'le eyhen: «Man duşmanee hı'ı». Nukaraaşe mang'uke qiyghanan: «Vas ikkanxhee, şı hapk'ın mana ulyoodas?»

²⁹ İyesee eyhen: «De'eş, şu xarvak' ulqodamee, sayıb g'idevcu sukcab ulyooda.

³⁰ Hasre qiyşalasmee manbı sacigeecad aleeylecen. Qiyşalne gahıl, zı qiyşalanbışik'le ts'etta xarvak' sav'u, gyoxhxhan haa'asın xhinnen bafabı he'eva eyhes. Qiyğab suk yizde anbareeqa üvxeva eyhes».

Xardalne toxumneyiy acıxamırne hək'een misaalabı

³¹ I'see manbışis sa mebnab misaala ts'its'aa'a:

– Xəybışda Paççahiyvalla insanee cune çoleeqa üvxüyne xardalne toxumek akar.

³² Xardalna toxum gırgıne toxumbışda nekke k'ınna vuxheeyib, mana alyabımee dirigee ələəne alabışde nekke axtıñçılqa siviyyk'al. Mançıke xəə ileedaxvane şit'yaaşe akvaabı ha'asda xhinnena sa yiv vooxhe.

³³ I'see manbışis sa mebnab misaala ts'its'aa'a:

– Xəybışda Paççahiyvalla xamırılqa ilekkane acıxamırık akar. Zəiyfee man alyaat'u xhebne vexhxheene urveeqa alıkkı'ı bıkırda aleylesmee g'alyadaççen.

³⁴ I'see man gırgın misaalabı ts'its'a'a-ts'its'a'a eyhe ıxha, Mang'vee milletis misaala ts'its'dyav'u vuççud eyhe ıxha deş.

³⁵ Məxüd peyğambaree otk'unin xhinne eyxhe:

«Zı ghal misaalabı ts'its'a'asva aaqas,

Dyunye itxhuniyle inyaqa

Dyugulenda axuyn karbı Zı şos yuşan ha'as»†.

Sukuneyiy xarvak'ne hək'eena misaala hucoo eyheniy

³⁶ I'sa milletike curxha, xaaqa ikkeç'e. Mang'un telebabı Mang'usqa qabı eyhen:

– Çolee alyabıyne xarvak'na misaala hucoo eyheniyva şas yuşan hee'e.

³⁷ I'see manbışis inəxdun alidghıniy qele:

– Yugna toxum oozana İnsanna Dix‡ vorna.

³⁸ Çolud dyunye vod. Yugun toxumbıd Paççahiyvalın uşaxar. Xarvak'ıb şeyt'anın uşaxar vob.

† 13:35 Manva Zaburee otk'un (77:2). ‡ 13:37 İnsanna Dix: I'see geedne nəqqee Cuk'le İnsanna Dixva uvhu. Məxür Daniyal peyğambaree qalesde Paççah Masixhık'le eyhe. Mana Paççah gırgıne milletbışda xərna ixhes.

³⁹ Xarvak' oozuna duşmanır, iblis vorna. Qiviyşalna gahıb dyunyeyn axır vodun, qiviyşalanıb malaaikar vobınbı.

⁴⁰ Xarvak' ulyoodu gyooxhan haa'an xhinne, məxüd dyunyeyn axır qadıyng'a ixhes.

⁴¹ İnsanne Duxee Cun malaaikar g'axuvles, mançınıd pisde yəqqı'lqa ts'its'aa'an karbiyyi pisvalla ha'an gırgınbı Mang'une Paççahiyvaleençe saa'as.

⁴² Manbı geşşuybiyyi ik'arıke silıbı sana-sançıl qadaxan ses qööne gyopxhanne peşteeqa dağaa'as.

⁴³ Qopkuynbımee mane gahıl cone Dekkine Paççahiyvalee veriğ xhinne hits'aaghar vuxhes. K'ırıbınang'vee k'ırı alixxhecen!

Xəybışde Paççahiyvaline hək'eena xheyible misaala

⁴⁴ Xəybışda Paççahiyvalla§ çolee dyugulyav'uyne xaziynayk akar. İnsanık'le mana aveykımee dyugul haa'a. Qiyğa man çol alişşes əxecenva, şadra ayk'anna cuqa vodun gırgıncad kar massa heles.

⁴⁵ Xəybışda Paççahiyvalla nişikne akar? Haane, sa taaciree micagın mirvarıbı t'abal ha'a.

⁴⁶ Mang'uk'le geeb gıranna mirvari aveykımee, mana sa mirvari alivşes vəəxecenva, ayk'anna cuqa vodunmeen gırgın kar massa heles.

⁴⁷ Sayib Xəybışda Paççahiyvalla deryaheeqa avhuyne, curayn-curayn baluğar gyatk'uyne toruk akar.

⁴⁸ Tor gyatsts'imee, man hadğu deryaheençe qığayhen. Qiyğab gyuv'ur yugun baluğar g'əyxi' ç'emç'ebışeeqa sa'a, pısınbıd dağa'anbı.

⁴⁹ Dyunyeyn axır hitxhiring'ad həməxüd ixhes. Malaaikar adı pısınbı qopkuyn-bışde əreençe g'əvxü,

⁵⁰ manbı geşşuybiyyi ik'arıke silıbı sana-sançıl qadaxan ses qööne gyopxhanne peşteeqa dağaa'as.

⁵¹ I'see manbışike «İn eyhen gırgın şolqa hitxhırinneva?» qiyghan. Manbışe «Ho'ova» eyhe.

⁵² I'see manbışik'le eyhen:

– Xəybışeene Paççahiyvaline hək'ee uvhuyn hitxhırna Q'aanunna mə'əllim, mançıl-allar xaazineençe ts'edıniy yisseyn qığayhene xaane iyeseşik akar.

I'salqa Cune şaharınbışe inyam ha'a deş

⁵³ I'see man misaalabıd ts'its'ı'ı mançe ayk'anna.

⁵⁴ Mana Cune şahareeqa sark'ıl, maane sinagogee* cəmə'ət xət qa'a giyğal. Cəmə'ət mançile mattıxha eyhen:

– Nençeniyan Mane İnsanıqa manimeena k'orana ək'el vuxha? Nəxüdniyan Mang'usse man əlaamatbı hagvas əxə?

⁵⁵ İna ustadna Dix dişee? Mang'une yedinıd do Mayram dişde vod? Nya'a Yaaq'ub, Yusuf, Şimon, Yahuda Mang'un çocar dişde vob?

⁵⁶ Nya'a Mang'un gırgın yiçubı inçeğana dişde vooxhe? Nençeniyan Mane İnsanı man gırgın ıxha?

⁵⁷ Manbışe I'salqa inyam ha'a deş. I'seemee manbışik'le eyhen:

– Peyğambarıs Cune vatanıleyiy Cune xaale ğayrı gırgınəəng'ə hı'rmat giviyxhena.

⁵⁸ Manbışe inyam hidya'ava, Mang'veed maa geed əlaamatbı hagva deş.

§ 13:44 Xəybışda Paççahiyvalla: Xəybışda Paççahiyvalla cennetva eyhen deş vod. Ma'ab Allahna dyunyeyne oğana xəbvalla eyhe. Allahne Paççahiyvalee insanaaşe Mang'ul cone Paççahıl xhinne k'ırı iliyxhe. * 13:54 sinagoga Cühüt'yaaşe ı'bəədat ha'an ciga.

14

Xhineeqa k'yooq'ana Yəhye gek'ana

¹ Mane gahıl I'sayne hək'eedın xabar bı Galileyayne xəring'uk'le Hiroduk'le g'iyxhe.

² Mang'vee cune nukaraaşik'le eyhen:

– Mana xhineeqa k'yooq'ana Yəhye vorna. Mana hapt'ıynbışde əreençe üç'ür qı'ı qarıva, Mang'usse məxdın əlaamatbı hagvas əxə.

³ Hirodee vucee ögeecar dişdiy, çocune Filippne xhunaşşeyne Hirodiadayneme, Yəhye aqqı'ı g'elybı-xıleppı ayt'ıl, zindaneeqaniy dağərçu.

⁴ Nya'askanniy Yəhyee Hiroduk'le uvhuva: «Vas Hirodiada hee'es yixhes deşva».

⁵ Hirodus Yəhye gik'as ikkiykıneeyir, mana cəmə'ətılə qəyq'ənnaniy. Cəmə'ətıd Yəhyeyqa peyğambarıqa xhinneniy ilyakkan.

⁶ Hirodın yedike ıxhayn yiğnanğ'a, Hirodiadayna yiş yı'q'neeqa qığeyç'u mang'usva mık' haa'a. Man Hirodne yik'eençe eyxhe.

⁷ Mang'vee k'in g'iyşar, içee cuke heqqıyn helesınva.

⁸ İçee yid yedee xət qı'ıyn eyhe:

– Zas xhineeqa k'yooq'ane Yəhyeyna vuk'ul sinee qavaale.

⁹ Man g'ayxhı paççahın yik' sacurayıd qe'eene, mang'vee mihmanaaşınee ögee k'in g'assırva içee heqqıyn «Alleva» eyhe.

¹⁰ Mang'vee zindaneeqa insan g'axuvu Yəhyeyna vuk'ul gyapxas ulyooka.

¹¹ Mang'una vuk'ul gyapxı sineeab içiys abayle. İçee yib mana yedis vukkekka.

¹² Yəhyeyne telebabışe abı mang'un candak alyaat'u, k'eyxhan. Qiyğab mançına xabar ana I'saysqa abayle.

I'see xhod aazır adamiy ats'ya'a

¹³ Man g'ayxhı, I'sa lotk'eeqa gyu'ur vuşucar deşde sa cigeeqa ayk'an. Şaharbışeene insanaaşik'le Mana nyaqa ark'iniy ats'axhxha, Mang'uqab qıhna iviykar avayk'an.

¹⁴ I'sa lotk'eençe giç'uyng'a, Mang'uk'le maqa sadıynmeen millet g'acu, manbışis rəhı'm qavayle. Mang'vee maabın vuk'aranbı yug qaa'anbı.

¹⁵ Exha qexhemee, I'sayn telebabı Mang'usqa qeepxha eyhen:

– İnyaa hiqiy-alla vuççud deşin. Gecdad vod. Millet g'aykke hapk'ın hiqiy-allane xıvaaşeençe cosun oxhanasın kar alişşecen.

¹⁶ I'seeme manbışik'le eyhen:

– İmaak'ancen manbı. Manbışisın otxhuniy şu hele.

¹⁷ Telebabışe I'sayk'le eyhen:

– İnyaa şaqa xhone gıneyleyiy q'öne baluğule ğayrı vuççud deşin.

¹⁸ I'see «Şoqa vodun Zasqa qaleva» eyhe.

¹⁹ Milletik'led «Şunab ok'ul gyuvreva» eyhe. I'see Vuce xhoble gıneyiy q'ölle baluğ aqqı, xəəqə ilyakkı, Allahıs şukur haa'a. Qiyğad man gıney hatq'ur telebabışisqa qele, telebabışed man milletis bit'al ha'a.

²⁰ Gırgınbı otxhun avts'uyle qiyğə, yıts'ıq'vəbleb (12) xəbna gyavts'una ç'emç'e hexxada axuyne gıneyna saa'a.

²¹ Uşaxariy yedar qı'dəbəqəxhee, man otxhuniy xhone aazırılqa ılqəəne insanee otxhun.

I'sa xhinel iykar

²² I'see mankecab Cun telebabı ulyookanbı lotk'eeqa gyuv'ur şene aq'valqa ilğeeç'es. Vucur, insanar mançe əlyhəəsmee maa axva.

²³ I'sa cəmə'ət atk'iniyle qiyğə, Vuccar axumee, exheeqana düə haa'asva suvalqa ılqeç'e.

²⁴ Mane gahılqasse lotk'a mane cigayke əq'əna qıxha eyxhe. Manbıışde suralqa mıtts aa'ava, lotk'ayle k'enad mırtar qıyxhar ıxha.

²⁵ Miç'eed qıxhesse, I'sa goleene xhinel iykar, manbıışısqa qarayle.

²⁶ Telebabıışık'le Mana xhinel oo iykar g'acü, qəvəyq'ənanbı. Manbı qəpqr'ı'n ts'ırbı ha'a:

– Man rı'hı'd!

²⁷ Mankecar I'sa manbıışıka yuşan ha'a giyğal. Mang'vee manbıışık'le: «Qı'məəq'ən, Zı vorva» eyhe.

²⁸ Pyoturee Mang'us inəxdun cuvab qele:

– Yızda Xərna, Mana Ğuxheene, zak'le xhinel oo iykar Vasqa «Qorava» eyhe.

²⁹ I'see «Qorava» eyhe. Pyoturur lotk'eençe qığeç'u xhinel oo iykar I'saysqana ayk'an.

³⁰ Mıtts it'umba aa'a g'avcu, mana qərq'ı'niyvalın xhinek avqa əə giyğal. Manke «Yızda Xərna, zı g'attıxhan he'eva!» mang'vee ts'ir haa'a.

³¹ I'see mankecad xıl hotku mana aqqaqqana. I'see mang'uk'le eyhen:

– K'ılda inyamnana, nya'a ğu ək'leeqa əxəsee-dəxəseeva qalı'ı?

³² Manbı lotk'eeqa ılqeeprç'imee mıtts k'ıl qooxhe.

³³ Lotk'eebınbışe «Ğu hək'erar Allahna Dixırva*» uvhu Mang'us k'yoozaranbı.

I'see Genisaretee vuk'aranbı yug qaa'a

³⁴ I'sayiy Cun telebabı golyune şene aq'valqa, Genisaretne suralqa ılğeebaç'e.

³⁵ Maa vooxhene insanaaşık'le I'sa qıvaats'ı, hiqiy-alla Mana arıva ses adaççe. İnsanaaşeb gırgın vuk'aranbı Mang'usqa abayle.

³⁶ Vuk'aranbışe I'salqa mız k'yaa'a:

– Hucoone ixhes, Yiğne tanalıncine baağık xheeyib şı soot'as havaasre.

Mang'une tanalıncine baağık soot'uyın gırgınbı yug qeebaxhe vuxha.

15

I'see yik'ene məttıvaline hək'ee eyhe

¹ Mane gahıl I'saysqa İyerusalımğançe fariseyariy Q'aanunun mə'əllimar* abı eyhen:

² – Nya'a Yiğne telebabışe yışde baba-dideeşe uvhiyn hidya'a? Nya'a manbışe gıney otxhanang'a xıleppi hudyoyğal?

³ I'see manbıışık'le eyhen:

– Nya'a şu manke baba-dideeşın ədatbı ha'ava, Allahee uvhiyn hidya'a?

⁴ Nya'a Allahee dıışde uvhu: «*Dekkısıy yedis hı'rmat gyuvxhe*», «*Şavaayıy dekkıqayıy yediqa hoku, məxrına gik'eva*»†?

⁵ Şumee eyhen: sa insanee «*Dekkiy yed, zı şos helesın Allahıs huvuva*» uvhee,

⁶ məxrıng'vee dekkısıy yedis hı'rmat gıvdiyxheeyib vooxhe. Şu məxüd hı'iyka Allahne Cuvabile heepxı, baba-dideeşın ədatbı ha'a.

⁷ Ay q'öbvalla haa'anbı! Nimee yugda dıışee Rəbbine mizele yuşan ha'ane Yeşaya peyğambaree şuna xhinnenbıışde hək'ee otk'un:

⁸ «*Mane milletın Zas ghalekacab hı'rmat gıviyxhe,*

* **14:33** *Allahna Dix*: Avaala Allahna dixva, İzrailıne paççahaaşık'le eyhe ıxha (Davud, Sileyman). Sayid manva insanar g'attıvxhan haa'asva qalesde paççah Masıxhık'le eyhe ıxha. Telebabışe I'sa Allahna Dixva eyheng'a, Mana Allahee g'əyxı'na, Allahıs nekke k'anena vorva hagvasdemee eyhe. * **15:1** *fariseyariy Q'aanunun mə'əllimar* manbı dındarar vuxha. Manbıışık'le Allahee Mısa peyğambarıle ğana huvuna Q'aanun yugba vaats'a vuxha. Manbışe mana Q'aanun mebinbıışısıb xəp qaa'a vuxha. † **15:4** İnəxüd Mısa peyğambarne q'öd'esde kitabee otk'un (20:12, 21:17).

Manbişin yik'bi Zaka deş vod.

⁹ *Manbişin Yizde ögiyl k'yobzuriy nişiscad karai'dəən kar vod, Co xət qa'anıd, insanaaşe cokecad qığavhuyn karbi vod»‡.*

¹⁰ I'see millet Cusqa sı'ı eyhen:

– Yugda k'ırı alixhxhe, vuk'leeqa k'eççe.

¹¹ İnsan ghalyaqa ikkekançin deş əq'əə'ə, mang'une ghaleençe qığəənçe əq'əə'ə.

¹² Mane gahıl Mang'usqa telebabı qeepxha eyhen:

– Vak'le ats'anne, Ğu eyhenbı fariseyaaşik set'uyhbı.

¹³ I'see manbişik'le eyhen:

– Yizde Xəybışeene Dekkee idezuyn kar kokeençe g'ittitğəsin.

¹⁴ Manbı coleb-alqa g'alee'e, manbişe cok akaran bı'rq'ı'nıbcab hoot'al. Bı'rq'ı'ng'vee bı'rq'ı'na hoytalxhee, manke q'öyursana xandak'eeqa g'a'apk'as.

¹⁵ Pyoturee Mang'uk'le «Mana misaala şas yugba yuşan he'eva» eyhe.

¹⁶ I'see eyhen:

– Vuşded vuk'leeqa k'iç'u dişde?

¹⁷ Nya'a vuşde vuk'leeqa k'idəə, ghalyaqa ikkiyn gırgın vuxhneqa ayk'anva, mançile qiyğa qığeç'e ixhay?

¹⁸ Ghaleençe qı'ğəən cuvab, yik'eençexhe qaylen, mançinıb insanar əvq'əə'ənbı.

¹⁹ Pısın fıkrıbı, gyapt'iy, zina, sixbı, horbişika aq'val aqqiy, qəlasın uvhiy gırgın man kar insanne yik'ee eyxhe.

²⁰ İnsan əq'əən karbı manbı vod. Hidyodğılne xıleppişika insanee kar otXHunva mana əq'əən kar deş vod.

Kana'anğançene zəiyfayn inyam

²¹ I'sa mançer Suriy Sidon eyhene cigabişeeqa ayk'an.

²² Maa'ar Mang'usqa mane cigabişee yeexhena, kana'anbişda sa xhunaşşe ts'ir haa'a qeexhe. Məng'ee Mang'uk'le eyhe ixha:

– Yizda Xərna, Davudna DixŞ, zalqa rəhı'm hee'e! Yizda yiş cinaaşe ayqı, məng'ee geeb əq'üba ts'its'aa'a!

²³ I'see məng'ı's cuvabcad qele deş. Manke Man'gusqa telebabı qeepxha «Hucoone ixhes, g'aykke mana, deşxhee mana şaqar qihna ts'ir haa'a qööva» eyhe.

²⁴ I'see zəiyfayk'le eyhen:

– Zı saccu İzrailyne aguyn vəq'əbı xhinnene insanaaşisqa g'axuvu.

²⁵ Zəiyfa Mang'usqana qiyxha, kyorzul eyhen:

– Yizda Xərna, zas kumag he'e!

²⁶ I'see məng'ı'k'le eyhen:

– Uşaxaaşine xılənçe gıney g'ayşu, xvaabişis k'eçvee yugda dexhe.

²⁷ Zəiyfee eyhen:

– Ho'o, yizda Xərna, Ğu qotkuda eyhe! Xvaabişemee, iyeseişine sufranile g'a'atk'uyın xüvəbıxhe oyxhan.

²⁸ Məng'ı'ne mane cuvabıs I'see eyhen:

– Ay zəiyfa! Vaqa xədıın inyamıd, hasre vas ikkanəxüd ixhecen.

Məng'ı'na yişir mankecar yug qeexhena.

I'see yoq'ud vəş insan ats'ya'a

²⁹ I'sa mançe qığeç'u, Galileyayne golyune mıglekğançe ilğeç'u, maane suvabişde sançılqa ilqeç'u giy'arna.

‡ 15:9 Manva Yeşaya peyğambarne kitabee otk'un (29:13). § 15:22 Davudna Dix: Masixh Davudaanbişda ixhes, məxüd peyğambaraaşe oyk'an ixha. Mançıl-allad Mang'uk'le Davudna Dixva eyhe ixha.

³⁰ Mang'usqa maqa geeb insana sabayle. Maqa sabıynbışıqa k'aanbı, bı'rq'ı'nı, quç'opkuriynbı, yuşan haa'as dæxænı, geed ik'arnanbı vooxhe. Manbı I'sayne g'elybışısqa qaa'a, I'seeyib manbı yug qaa'a vuxha.

³¹ Yuşan haa'as dæxænı – yuşan haa'a, quç'opkuriynbı – yug qeepxha, k'aanbı – iviykar, bı'rq'ı'nıbışik'le – g'ece, g'acumee, millet mattıxha İzrailyna Allah axtı qa'a.

³² I'see Cun telebabı qopt'ul eyhen:

– Zalqa mane cæmæ'etnavub alıpxhı, xhebble yıǵna manbı Zaka vuxha, manbışıqa oxhanasın karıd axu deş. Zas manbı kar udyotxhun yæqqı'l taq'atile g'a'apk'ı vukkan deş.

³³ Telebabışe Mang'uk'le eyhen:

– Şi inimeene hiqiy-alla insana deşde cigee, inimeen cæmæ'et ats'ya'asın gıney nençene ha'as?

³⁴ I'see manbışıke qiyghanan:

– Şoqa xhuleble gıneyne vob?

Manbışe eyhen:

– Yıǵıble gıneyiy sık'ıninbıd baluǵar vod.

³⁵ I'see cæmæ'etık'le ç'iyel gyuv'reva eyhe.

³⁶ Qiyǵa Mang'vee yıǵıble gıneyiy baluǵar alyaat'u, mançıl-alla Allahıs şukurub hav'u, manbı hatq'ur telebabışısqa qele. Telebabışed milletıs bit'al ha'a.

³⁷ Gırgınbı otxhun aats'enbı. Mançile hexxana yıǵıble gyavts'una ç'emç'eb aaxvana.

³⁸ Uşaxaaşileyiy yadaaşile ğayrı, gıney yoq'ne aazır insanee oyxhan.

³⁹ I'sa insana mançe ælyhæsmee maa axva. Qiyǵale xhinne, Vucur lotk'eeqa gyu'ur Magdan eyhene cigeeqa ayk'an.

16

Fariseyaaşiniy sadukeyaaşın acıxamır

¹ Maa'ab Mang'usqa fariseyariy saddukeyar* sabayle. I'sa siliys ı'xæsva manbışe Mang'uk'le xænçen cok'le sa ælaamat hagveva eyhe.

² I'semee manbışik'le eyhen:

– Exha qexhemee, xæv ç'æraxæda g'acu şu eyhen: «Hava yugba vuxhes».

³ Miç'eedmee xæybı sadı g'acveene «G'iyına t'ufan vuxhesva» şu eyhe. Şok'le xæ eyxhen karbı nen eyheniyva, eyhes æxeeyid, ine gahbışın işaaratbımee vuşde vuk'leeqa k'æa deş.

⁴ Allahne yæqqı'le qıkk'epç'iyne, ine gahıne pisde insanaşe ælaamatbı t'abal he'eeyid, manbışıs Yunus peyǵambarne ælaamatıle ğayrı medın ælaamat hagvas deş†.

I'see manbı g'alyav'u ayk'anna.

⁵ Telebabışe golyune şene aq'valqa ı'lǵæmeee, oxhanasın gıney alyaat'as yik'el hıxan hı'ı.

⁶ I'see manbışik'le eyhen:

– Fariseyaaşineyiy saddukeyaaşine acıxamırıke æq'æna qeepxhe.

⁷ Telebabışe sana-sang'uk'le eyhe ıxha:

– Mang'vee manva, şı gıney ilydyaat'uva eyhe.

⁸ I'sayk'le manbışe yuşan ha'an ats'axhxha eyhen:

– Ay inyam k'ıldananbı, nya'a şu şoscad, şoqa gıney deşva yuşan haa'a?

* **16:1** fariseyariy saddukeyar: İna q'öble xæbna dinna grupp, İzrailee geeb qıvaats'ına vuxha. Manbışik'le Q'aanun yugba vaats'a vuxhal-alla manbı milletun ç'ak'ınbı vuxha. † **16:4** Mançine hæk'ee I'see ögeecadniy uvhu: «Næxüriy Yunus peyǵambar xhebble yıǵnaiy xheyible xæmna xænne baluǵne vuxhne axu, hæmæxürur İnsanna Dix xhebble yıǵnaiy xheyible xæmna ç'iyene k'oralybışe axvas» (12:40).

⁹ Man vuşde vuk'leeqa k'iç'u dişde? Xhod aazırın'us xhoble gıney g'aypxırna gah, nya'a şosse yik'elyne hipxın? Şu manke xhuleble ç'emç'enyi hexxaba avxuyne gıneyna sav'u?

¹⁰ Yoq'ud aazır, yighne gıneyka ats'i'iyile qiyğa, xhuleble ç'emç'e gıneyna hexxaba avxuy şos yik'el dişee?

¹¹ Nya'a vuşde vuk'leeqa k'idəə, fariseyaaşineyi saddukeyaaşine acıxamırıke əq'əna qeepxheva eyheng'a, Zı gıney deş eyhe.

¹² Manke telebabışde vuk'leeqa k'əə, əq'əna qeepxheva, I'see gıney ha'ane acıxamırıke deş, fariseyaaşeyi saddukeyaaşe xət qa'ane karbışike ooxhud eyhe ıxhay.

Pyoturuk'le I'sa Masixh xhinne qıvaats'a

¹³ I'sa Filippne Keysariyayne cigabışeeqa qarımee, Mang'vee Cune telebabışike qiyghanan:

– İnsanaaşine uvhiyn, İnsanna Dix‡ vuşiyiy?

¹⁴ Telebabışe eyhen:

– Sanbışe xhineeqa k'yoq'ana Yəhyeva, mansanbışe İlyas peyğambarva, şensanbışe Yeremiya peyğambarva, sa mebinbışe peyğambaraaşına nenameeva eyhe.

¹⁵ I'see manbışike qiyghanan:

– Şosqa nəxüdiy qöö Zı vuşune vor?

¹⁶ Şimon-Pyoturee eyhen:

– Ğu Vorne Allahna Dix§, Masixh vorna.

¹⁷ I'see mang'uk'le eyhen:

– Yuhanna dix Şimon, ğu nimee baxtivariy, man vak'le insanaaşe deş, Yizde Xəybışeene Dekkee haguva!

¹⁸ Zı vak'le eyhen, ğu Pyotur (*ganz*) vorva, Zınab Yizda ummat mane ganzıl oab alyaa'as. Mane ganzıl alyav'uyne Yizde ummatile, cehinnyamın gucbıd ğameedxhes deş.

¹⁹ Xəybışeene Paççahiyvalin mık'eybı Zı vasqa qeles. Ğu ç'iyel ha'as eyxheva uvhuyn kar, Xəybışeene Dekkeeyid ha'as hassarasın. Ğu ç'iyel ha'as dexhesva uvhuyn karıd, Xəybışeene Dekkee ha'as hassaras deş.

²⁰ Qiyğa I'see əmr haa'a, Vuc Masixh ıxhay neng'uk'lecad immeyheva.

I'see Vuc qik'u üç'ür qa'asva ögeecad eyhe

²¹ Mançile qiyğa I'sa giyğalna telebabışis yuşan ha'a, Vuc İyerusalimqa əlyhəəs ikkanva, maane ağsaqqalaaşine, kaahinaaşine ç'ak'ınbışde, Q'aanunne mə'əllimaaşine xılənçe Vucee geeb əq'üba ooxhanasva, Vuc gik'asdava, xhebıd'esde yığılır Vuc üç'ür qa'asdava.

²² Pyoturee I'sa sık'ırıra şaqana qıkkı eyhen:

– Yizda Xərna, Vascar Ğu qiykne! Hasre man Yiğne vuk'lelqa qımaylecen!

²³ I'semee Pyoturuk'le eyhen:

– Ögiyle g'eç'e, şeyt'an! Ğu Yizda yəq avqaaqqa! Ğu Allahne işbışda deş, insanne işbışda haa'a!

²⁴ Qiyğa I'sa Cune telebabışılqa sak'ı eyhen:

‡ **16:13** *İnsanna Dix*: I'see geedne nəqqee Cuk'le İnsanna Dixva uvhu. Məxür Daniyal peyğambaree qalesde Paççah Masixhık'le eyhe. Mana Paççah gırgıne milletbışda xərna ıxhes. § **16:16** *Allahna Dix*: Avaala Allahna dixva, İzrailıne paççahaaşik'le eyhe ıxha (Davud, Sileyman). Sayid manva insanar g'attıvxhan haa'asva qalesde paççah Masixhık'le eyhe ıxha. İncilee I'sa Allahna Dixva oyk'anang'a, Mana Allahee g'əyxi'na, Allahus nekke k'anena vorva hagvasdemee oyk'an.

- Şavusiy Yizda teleba ixhes ıkkın, vucee cuna hımaa'acen. Məxrıng'vee culqa gexhan çarmıxıd alyaat'u Zaqar qihna qoracen.

²⁵ Şavaayiy cuna i'mı'r havaace, mang'vee mana avaak'an haa'as. Yizdemee i'mı'r avaak'an hav'uyng'veeme, cuna i'mı'r havaacesda.

²⁶ İnsanee gırgın dyunye xılel qı'ı, i'mı'r havaaq'ar hav'eene, mançike hucoo xayırne? I'mı'r yı'q'əlqa savaak'al haa'asdemee, insanısse hucoo heles əxəyee?

²⁷ İnsanna Dix, Zı, Dekkine nuree malaakaşika qarımee, Mang'vee gırgıng'us co hı'inçıl-alla gexhan qeles.

²⁸ Zı şok'le hək'en eyhe, inyaa ulyobzurne sabaranbışik'le, İnsanna Dix Paççahiyvalıka qariy g'ıdecu hapt'as deş.

17

I'sa Masıxh Mısa peyğambarıkayiy İlyas peyğambarıka yuşan ha'a

¹ Ooğançe yıxılle yığ ilğeç'uyile qiyğa, I'see Pyoturıy Yaaq'ubıy mang'una çoc Yəhyer qort'ul sa axtıne insanar deşde suvalqa ılqeebaç'e.

² Manbışde ulene ögiyl Mana sayangara badalexhena. Mang'un aq'va verığ xhinne hits'ayghar giyğal, tanalqa ali'ıyn karbıd işığ xhinne capmee-cagvara qeedaxhe.

³ Mane gahıl manbışik'le Mısayiy İlyas I'sayka gaf haa'a g'ooce.

⁴ Pyoturee eyhen:

- Yizda Xərna, yişin inyaa vuxhay nimeecad yugda ıxhayn! Vas ıkkınxhee, zı inyaa xhebillə paga alyaa'as, sa Vas, sa Mısays, sayid İlyasıs.

⁵ Pyotur yuşan ha'ane gahıl, manbışılqa sa hits'aagharna bulud qabı, əq haa'a. Qiyğa mançençe ses qadayle:

- İna Zas geer ıkkanna Dix vorna, Mang'vee Yizde yik'es şadvalla hoole! Mang'ul k'ırı alıxhxhe!

⁶ Telebabışik'le man g'ayxhı it'umba qəpqrı'n, aq'vakkena ç'iyelqa dizyabatçe.

⁷ I'sa manbışısqana qarı, manbışik xıl set'u «Oza qeepxhe, qı'məəq'ənva» eyhe.

⁸ Manbışe vuk'ulybı ooqa qı'ımee, I'sayle gıyırı vuşucar g'eece deş.

⁹ Suvayle g'əəmee I'see telebabışik'le eyhen:

- İnsanna Dix* qik'u üç'ür qa'asmee, şok'le həşde g'acuyn şavuscad yuşan hıma'a.

¹⁰ Telebabışe Mang'uke qiyghanan:

- Nya'a manke Q'aanunne mə'əllımaaşə, *ts'erra İlyas peyğambar qales ıkkınva*† eyhe?

¹¹ I'see manbışıs inəxdın alidghınıy qele:

- Hək'erar İlyas peyğambar qarı gırgın kar qa'as ıkkın.

¹² Zımee şok'le eyhen, İlyas qarına, saccu manbışik'le mana qıvats'ı deş, manbışe mang'une vuk'lelqa yığbı exı. İnsanne Duxeeyib manbışde xılənçe geeb əq'üba ts'ıts'aa'as.

¹³ Manke telebabışde vuk'leeqa k'eç'e, Mang'vee xhıneeqa k'yooq'ane Yəhyeyne hək'ee ooxhud eyheva.

I'see cınaaşə aqqına gade yug qa'a

¹⁴ Manbı insanar sabıyne cigeeqa qabımee, I'saysqa sa adamıy qarı Mang'une ögiyl q'aratsabışıl gyu'ur

¹⁵ eyhen:

* **17:9** *İnsanna Dix*: I'see geedne nəqqee Cuk'le İnsanna Dixva uvhu. Məxür Daniyal peyğambaree qalesde Paççah Masıxhık'le eyhe. Mana Paççah gırgıne millətbişda xərna ixhes. † **17:10** Mançine hək'ee Malaki peyğambarne kitabee otk'un (4:5).

– Yizda Xərna, yizde duxalqa rəhı'm hee'e, mang'vee sudurğayke geeb əq'üba opxhan. Mang'vee vuceecar-vuc ts'ayeeqa, xhineeqa huvoyxhar.

¹⁶ Zı mana Yiğne telebabıışisqaniy arı, manbıışisse mana yug qa'as əxı' deş.

¹⁷ I'see eyhen:

– Yəqqı'le qıkkeepç'iyn, inyam deşin ine gahılyın insanar, Zı mısilqameene şokanacar ixhes? Zı mısilqameene şos öörxəs? Uşax inyaqa, Yizde k'anyaqa qale.

¹⁸ I'see cinık'le gadeyne adğançe qığeç'eva əmr haa'a. Manıd qığeç'en. Gader mankecar yug qexhena.

¹⁹ Telebabı I'sayka cocab avxumee, manbışe qiyghanan:

– Nya'a şasse man qığahas dəxı'?

²⁰⁻²¹ I'see manbışik'le eyhen:

– Şoqa inyam k'ılda ıxhal-alla. Zı şok'le hək'edacad eyhe, şoqa sa k'inna xardalna toxumeen inyam ıxha, şu mane suvayk'le «ciga badal hee'eva» uvheene, mançin ciga badal haa'asda. Şossed ha'as dəxən kar axvas deş.

I'see, Vuc qık'u üç'ür qa'asva meeb xabar hoole

²² Manbı Galileyeenang'a I'see telebabışik'le eyhen:

– İnsanna Dix insanaaşine xılyaqə qelesda gah k'ane qooxhe.

²³ Manbışer Mana gık'asda. Xhebıd'esde yığismee Mana üç'ür qa'as.

Man g'ayxhı telebabışe aq'vabı qa'a.

Allahne xaas qelen nalok'

²⁴ Manbı sapk'il Kefernahumqa qabımee, Allahne xaan nalok'bı sa'anbı Pyoturusqa qeepxha qiyghanan:

– Vuşde Mə'allımee nalok'bı qelenbı dışde?

²⁵ Pyoturee «Qelenva» eyhe. Pyotur xaaqa ikkeç'uykum, I'see mang'uke qiyghanan:

– Şimon, vasqa nəxüdiy qöö, ine dyunyeyne paçcahaaşe nalok'bı şavukene sa'a? Cune dixbışikene, deşxhee, menne cigaynbışikene?

²⁶ Pyoturee «Menne cigaynbışikeva» uvhume, I'see mang'uk'le eyhen:

– Yiğne uvhuyn məxdud qığəə, manbışde dixbışe nalok'bı qele deşud.

²⁷ İnyaabın insanar tsimis qimebaxhecenva, golyusqa hark'ın tilov eehe, ts'etta gitxhuyn baluğ aleet'e. Ğu mançin ghal aaqımee, nuk'rayn pıl g'aces. Man alyaat'u, Zalid, valid-alla qele.

18

Xəybışeene Paçcahiyvalee nekke xərna vuşune vor?

¹ Mane gahıl telebabı I'saysqa qeepxha qiyghanan:

– Xəybışeene Paçcahiyvalee nekke xərna vuşune vor?

² I'see Cusqa sa k'inin uşax qott'ul, telebabışde yı'q'nee ulyozar ha'a.

³ I'see manbışik'le eyhen:

– Zı şok'le hək'edacad eyhe, şu badaleepxha in k'inin uşaxar xhinne qideepxheene, şosse Xəybışeene Paçcahiyvaleeqa mısacab ikkeç'es vəəxəs deş.

⁴ Şavaayiy vuc ine uşaxın xhinne xərra ıkdekka, Xəybışeene Paçcahiyvalee nekke xərna mana ixhes.

⁵ Şavaayiy Yizdemee məxrıne uşaxıs akka aaqa, məxrıng'ee akka Zasıd aaqasın.

⁶ Zalqa inyam ha'ane k'ininbışda saxheeyir şavaamecar yəqqı'le qığavhee, məxrıng'une gardanaqa xəbna yöxxəyna g'aye qav'u, deryaheeqa dağərçve yugda eyxhe.

Pisde yəqqı'lqa hoot'alne karbışde hək'ee

⁷ İne dyunyel pıside yəqqı'lqa hoot'alne karbışıl-alla, insanaaşılqa ver ooxas! Məxdıne karbışın ögü ı'xəs eyxhen deş, man karbı ha'as kumag hı'iyng'ulqame ver ooxas.

⁸ Yiğne xılen, g'elin ğu pıside yəqqı'lqa hoyt'alxhee, man gyatxı dağetçe. Qik'uyle qiyğa, Allahne k'ane, xıl, g'el dena ıxhay, q'öne xılekayiy q'öne g'elika ğırgıne gahbışıs ts'ayeeqa huvorxhuliyle nimeexheeyid yugda eyxhe.

⁹ Ğu, yiğne ulen pıside yəqqı'lqa hoyt'alxhee, mana alqavhu dağepçe. Qik'uyle qiyğa, Allahne k'ane, sa uleka ıxhay, q'öne uleka cehinyamne ts'ayeeqa ğırgıne gahbışıs huvorxhuliyle nimeexheeyid yugda eyxhe.

¹⁰⁻¹¹ İne k'ınınbışıqa nenacar ooğançe avqa ılymakka. Zı şok'le eyhen, manbışde malaakaaşık'le xəybışee Yizde Dekkın aq'va ğırgıne gahbışıl g'ecen.

Avguyne vəq'əyna misaala

¹² Şosqa nəxüdiy qöö? Şavuşame vəş vəq'ə vobxhee, mançına sa nyaqamecab apk'ınee, nya'a mang'vee mana yüç'əle yüç'üb (99) suval g'alepçi mana apk'inna t'abal haa'as ı'qqəs dişde?

¹³ Zı şok'le hək'eda eyhe, mana mang'uk'le aveykeene, aveykınçıl-alla, mana şene idyapk'ınıyne yüç'əle yüç'ünçile geer şadxhes.

¹⁴ Məxdıd vuşde Xəybışeeene Dekkis, mane k'ınınbışda sacar agu ıkkın deş.

Bınah haa'ana çoc

¹⁵ Yiğne çocce vas qəlasın he'ee, hark'ın mang'uk'le, mang'vee hav'una bınah eyhe. Hasre man ğırgın karıd, vuşde q'öng'ünecad əree axvecen. Mang'vee val k'ırı alıxhxheene, ğu çoc agval ha'a deş.

¹⁶ De'eş, mang'vee val k'ırı ilydiyxeene, vakasana sayee, q'öyreyee insan ıkkee. Qiyğa ğu uvhiyn ğırgın kar, q'öng'vee, xhebıng'vee tastıq' he'ecen.

¹⁷ Mang'vee mane insanaaşılid k'ırı ilydiyxeene, Yizde ummatık'le eyhe. De'eş, mang'vee ummatılid k'ırı ilydiyxeene, hasre mana yiğnemee nalok'bı sa'anayiy* Allah qıvdyaats'anbışda sa xhinne ixhecen.

¹⁸ Zı şok'le hək'eda eyhe, şu ç'iyel ha'as eyxheva uvhuyn kar, Xəybışeeene Dekkeeyid ha'as hassarasın. De'eş, şu ç'iyel ha'as dexheva eyhen karıd Xəybışeeene Dekkee ha'as hassaras deş.

¹⁹ Meed Zı şok'le eyhen, ine dyunyel hucoomeecad sa kar heqqasva, vuşda q'öyre sa fikrelqa qabee, Yizde Xəybışeeene Dekkee manbışıs ıkkınan kar hıdevu g'alepçes deş.

²⁰ Q'öyre xhebiyre insan Yizde doyuile nyaabiy sabı, Zınar maa manbışde yı'q'nee ixhesda.

Borc yik'el hixan hidya'ane nukarne hək'eena misaala

²¹ Mane gahıl Pyotur I'saysqa qıxha eyhen:

– Yızda Xərna, çocce zas qəlasın hı'ıxhee, zı xhulene nəqqeesne mang'une bınahıle ilğec'es ıkkın? Yiğhne nəqqeesmeene?

²² I'see mang'uk'le eyhen:

– Zı vak'le eyhen, yiğhne yəqee deş, yiğhne nəqees yights'alyna (7x70).

²³ Mançıl-allab, Xəybışda Paççahıyvalla nişikiy akar? Haane, paççahee cune nukaraaşıke hı'sab qeqqa.

* **18:17** *nalok'bı sa'ana*: Mane gahıl nalok'bı sa'anbı şavuscab vukkiykananbı deşdiy. İzrail mane gahıl Roma imperiyeyn uvhuynçikanıy gyuv'ur oza qooxhena. Man nalok'bı sa'anbı cühüt'yar vuxheeyib, manbışe nalok'bı Roma imperiyeysniy sa'anbı. Mançıl-allab nalok'bı sa'anbışqa duşmanaşıqa xhinneniy ilyaaka.

24 Paççahee hı'sab qeqqa girğilymee, mang'usqa ts'erra, cus yits'id aazır talant† borcnana arayle.

25 Mang'uqa qelesın kar dexhal-alla, paççahee əmr haa'a vucur, xhunaşşer, uşaxarıb, cuqa vodun girgin karıd massa huvu borc qelecen.

26 Man g'ayxhı nukar ç'iyelqa gizerçu eyhen: «Zas sık'ınna gah hevle, zı girgin sak'al ha'asın».

27 Paççahna nukarılqa rəhı'm qabı, vucur g'ekkana, borcud qımeleva eyhe.

28 Mana nukar g'aqa qığeç'umee, mang'usqa cus nuk'rayn vəş pıl borcnana sa merna nukar qızaxxa. Mang'vee mana gardanike aqqı «Zaara ixhe, həşde xhinne borc qeleva» eyhe.

29 Borcnana mang'une g'elybışeeqa qukkıyork'ul miz k'ya'a: «Zas sık'ınna gah hevle, girgin zı sak'al ha'asın».

30 Mang'us məxüd ha'as ikkiykan deş. Mançıl-allar mang'vee «Borc qelesmee, mana insan zindaneeqa arçeva» eyhe.

31 Menne nukaraaşik'le mang'vee ha'anbı g'acu aq'vabı qa'a. Qiyğab apk'ın cok'le g'acuynbı paççahıs yuşan ha'a.

32 Paççahee mana nukar cusqa qort'ul eyhen: «Karai'dəəna nukar, nya'a ğu zas miz k'yav'u, zı yıgın borc hakkal hı'ı dışde?»

33 Nya'a vasse, zı vas rəhı'm hav'una xhinne, ğunab yiğne hambazıs rəhı'm haa'as vəəxəs dışdiy?»

34 Mançike paççahıs qəl vuxha, girgin borc quvu ç'əvxhesmee, mana nukar əq'üba hoolenbışde xılyaqqa qele.

35 Vuşde girging've vuşde çocaaşe hı'iyınbı yik'eençe yik'el hixan hide'eene, Yizde Xəybışeeene Dekkeyid şok man ha'as.

19

I'sayke xhunaşşe qaxiyles yeexheveva qiyghan

1 I'sa yuşan hı'ı ç'əvxhamee, Galileyeençe qığeç'u İordan damayne şargılıyne Yahudeyeeqa ayk'an.

2 Mang'uqab qihna geeb insanar qavayle. I'see manbı maa'ab yug qaa'anbı.

3 I'saysqa fariseyar* qeepxha Mana siliys ı'xəsva qiyghanan:

– Nişil-alla qariy adamiys cuna xhunaşşe qaxiyles yeexheye?

4 I'see manbışıs inəxdun alidğhınıy qele:

– Nya'a, şu qətqı' dışde, İpxhining'vee ts'eppiyekecab «*adamiyiy zəiyfa ipxhın*»†.

5 «*Mançıl-alla insanee dekkiy yed g'alyabaççe, xhunaşşeyka eyxhe. Adamiyiy xhunaşşe sa vuxhesva*»‡.

6 Həşde manbı q'öyre deş, sa vooxhe. Mançıl-allad hasre Allahee at'iq'an hı'iyın insanaaşe curma'acen.

7 Fariseyaaşe I'sayk'le eyhen:

– Nya'a manke Mısee insanaaşik'le uvhu: «Xhunaşşeyne xılyaqqa qaxiyvunava kağız huvu, qaxiyles yeexhe»?

8 I'see manbışik'le eyhen:

– Vuşun yik'bı g'ayebı xhinneva Mısee şosqa xhunaşşer qaxuvles hapsır. Ts'etta məxüd deşdiy vod.

9 Zımee şok'le eyhen, şavaayiy zinayle ğayrı menne karal-alla cuna xhunaşşe qaxiyvu, merna xhunaşşe hey'ı, mana zina hı'ına xhinnekar eyxhe.

† 18:24 *Talant*: sa talantee 34,5 kg nuk'rayn vod. Sa talant pılın yits'ıxhvalle (15) senna yugba iş hav'uyng'usseniy ha'as əxən. * 19:3 *fariseyar*: Manbı I'sayne gahılın dindarar vuxha. † 19:4 İnəxüd Mısa peyğambarne ts'ettiyne kitabee otk'un (1:27). ‡ 19:5 İnəxüd Mısa peyğambarne ts'ettiyne kitabee otk'un (2:24).

¹⁰ Telebabışe I'sayk'le eyhen:

- Adamiynemee xhunaşşe hiveeciy manimee dağamın karxhee, xhunaşşe hidey'iycağ mançile yugda eyxhe.

¹¹ I'see manbışik'le eyhen:

- Zı man uvhuyn gırgıng'usse ha'as əxəs deş. Şavusiy man Allahee huvu, mang'usse ha'as əxəs.

¹² Məxbınbı vobınbı, yedike vuxhayng'acab xadimba vuxha, məxbınbı vobınbı, insanaaşə məxüb qav'u, sassanbışed Xəybışeene Paççahiyvalinemee xhunaşşe hee'ecar deş. Hasre şavusseiy əxə, mang'veeyid he'ecen.

I'see uşaxaaşis xayir-düə hoole

¹³ Mane gahıl insanaaşə I'saysqa uşaxar abayle, Mang'vee manbışılqa xıl gıxhxı düə hee'ecenva. Telebabışe manbışik'le cuvabbı eyhe ıxha.

¹⁴ I'seemee manbışik'le eyhen:

- Uşaxar Zasqa qeepxhes havaasre! Manbışda yəq uvqımaaqa! Xəybışeena Paççahiyvalla məxbınbışda vob.

¹⁵ I'see manbışılqa xıl gıxhxı, düə hav'u, mançe ayk'anna.

I'sayiy karnana insan

¹⁶ Sa insan I'saysqa arı qiyghanan:

- Mə'əllim, zı nəxbına yugvalane haa'as vukkan, zaqa exır ixhecenva?

¹⁷ I'see mang'uk'le eyhen:

- Nya'a ğu Zake yugvaline hək'ee qidghın ha'a? Yugna Sa Allah vorna. Vas məxbına i'mi'r vukkanxhee, Mang'une əmirbışıl k'ırı alıxhxı, Mang'vee eyhen he'e.

¹⁸ Mane insanee I'sayke «Nene əmirbışilyneva?» qidghın ha'a.

I'see mang'uk'le eyhen:

- *Gimek'a, zina huma'a, sixbı huma'a, hıdı'tyn karat'dəən kar insanne gardanaqa gimiyxhe,*

¹⁹ *dekkısiy yedis hı'rmət gyuvxhe, yiğne k'anena ikkiykne, nəxüriy vas ğu ikkan.*

²⁰ «Zı man gırgın ha'anva, medın zas hucooyiy g'idiyxharva?» mane mek'vne insanee I'sayke qiyghan.

²¹ I'see eyhen:

- Vas yiğın gırgın işbı yugunbı ıxha ikkanxhee, hark'ın yiğın gırgın kar massa hele. Qiyğad çike ıxhayn pıl kar deşınbışis bit'al he'e. Manke vaqa xəybışee xaziyna vuxhes. Mançile qiyğa Zasqa sak'le, Zaqar qihna qora.

²² Mane mek'vne insanıqa geed kar ıxhal-alla, I'see uvhuyn g'ayxhımee, mang'vee aq'va qı'ı mançe ayk'anna.

²³ Mançile qiyğa I'see telebabışik'le eyhen:

- Zı şok'le hək'edacad eyhe, karnane insanın Xəybışeene Paççahiyvaleeqa ikk'eç'uy dağamda vod.

²⁴ Zı meed şok'le eyhen, devayn veebayne q'əç'eençe ilğevç'uy, karnane insanın Allahne Paççahiyvaleeqa ikk'eç'uyle rəhətəda ixhes.

²⁵ Man I'see eyhen g'ayxı, telebabı mançile mattebaxhenbıcab. Manbışe qiyghanan:

- Şavussene manke g'attixhanas əxəs?

²⁶ I'sa manbışıqı ilyakkı eyhen:

- Man insanıse ha'as əxəs deş, Allahısemee ha'as dəxən kar deşın.

²⁷ Pyoturee I'sayk'le eyhen:

- Haane, şı gırgın g'aletçu Vaqab qihna q'öö, mançıl-alla şas hucoone ixhes?

²⁸ I'see manbışis inəxdun alidghınıy qele:

- Zı şok'le hək'edacad eyhe, dyunye ts'ed qıxhamee, İnsanna Dix[§] Cune nurune taxtil gyu'urmee, şu, Zaqab qihna qabıynbı İzrailyna yıts'ıq'öble (12) nasıl vuk'lek vukkeesva yıts'ıq'öne taxtil gyuv'aras.

²⁹ Şavaayiy Yizdemee xaybı, çocar, yıçubı, dek, yed, uşaxar, con cigabı g'ali'ı məxrıng'us vəş nəəqees mançile geed heles, gırgıne gahbışısda ı'mı'rıb mang'una vuxhes.

T'imillıǵne işçeeşine hək'eena misaala

³⁰ Tseppiynbışın gellesınbı, nekke qiyǵıynbı vuxhes, nekke qiyǵıynbı tseppiynbı vuxhes.

20

¹ Xəybışda Paçcahiyvalla nişikiy akar? Haane, iyeyiy miç'eeqana cune t'imillıǵeeqa işçer t'abal ha'as ı'qqəna.

² Mana işçeeşika yıǵısiys sa nuk'rayn pıl hevlesva yuşanxha, manbı cune t'imillıǵeeqa g'uxoole.

³ Sə'ət yüç'ülle eexheng'a mana meer maydamaqa qıǵeç'e. Mang'uk'le maa'ab iş dena avxuyn insanar g'ooce.

⁴ Mang'vee manbışik'le eyhen: «Şunab yizde t'imilyne baǵeeqa işlemişeepxhes havak'ne. Şolqa gyooxhana hək'ib zı qopkuba qevlesda».

⁵ Manbı avayk'ananbı. Sə'ət yıts'ıq'vəble vooxheng'ayiy sə'ət xheyible vooxheng'a, mana meer qıǵeç'u man kar ha'an.

⁶ Sə'ət xhoble vooxheng'a mana meer qıǵeç'ena. Mang'uk'le maa'ab meeb ulyobzuriyn insanar g'ooce. Mang'vee manbışike qiyghanan: «Nya'a şu yıǵ iş dena ulyobzur exha qa'a?»

⁷ Manbışe «Şavacab şas iş hidevunava» eyhe. Mang'vee manbışik'led «Şunab yizde t'imilyne baǵeeqa işlemişeepxhes havak'neva» eyhe.

⁸ Exha qexheme, baǵıne iyese cun işçeer vuk'lek vukkekang'uk'le eyhen: «Gırgın işçer qopt'ul, manbışda hək' qevle. Ts'erra nekke qiyǵa abıynbışile gıǵle. Nekke qiyǵab miç'eeb abıynbışda qevle».

⁹ Sə'ət xhonçul abıyne işçeeşis sa nuk'rayn pıl hele.

¹⁰ Ts'eppa abıynbışısqa həməxüd qadayle cos geedme heles. Manbışısda sa nuk'rayke pıl qele.

¹¹ Manbışe colqa gyooxhana hək' alyapt'imee, iyeyıləna haa'a gıviyǵal. Manbışe eyhe ıxha:

¹² «Nekke qiyǵa abıynbışe sa sə'ətna iş hav'u, ğu verıǵık avub nekke daǵamne gahıl işlemişeepxhayn şınayiy manbı sa avqu».

¹³ İyese manbışde sang'us inəxdun alidǵınıy qele: «Hambaz, zı vas horbı hı'ı deş. Ğu zaka sa nuk'rayne pılıke dışdiy yuşanxha?»

¹⁴ Vas quvuna hək'ib alyapt'ı hoora. Zasmee nekke qiyǵa arıyng'usub vas xhinnenacab hək' qevles vukkan.

¹⁵ Nya'a zasse yizde pılıke, yik'es ıkkanan ha'as dəxəyee? Deşxhee, yıǵne mıssıne ules, yızda yugvallane qıviykkan?»

¹⁶ Həməxübıb nekke qiyǵıynbı tseppiynbı vuxhes, tseppiynbıb nekke qiyǵıynbı vuxhes.

I'see xheyib'es qik'u-üç'ür qixhesva xabar hoole

¹⁷ I'see İyerusalımqa əlyhəəmee, yıts'ıq'vəyre teleba sa suralqa qopt'ul eyhen:

§ 19:28 İnsanna Dix: I'see geedne nəqqee Cuk'le İnsanna Dixva uvhu. Məxür Daniyal peyǵambaree qalesde Paçcah Masıxhuk'le eyhe. Mana Paçcah gırgıne milletbışda xərna ıxhes.

18 – Həşde şı İyerusalimqa ıqəə, maa'ar İnsanna Dix*, Zı, kaahinaaşine ç'ak'ınbışdeyiy Q'aanunne mə'əllimaaşine xıyaqa qeles. Manbışe Mang'us məhkama hı'ı, Mana gik'as ıkkənva yuşaneepxhes.

19 Manbışe Mana menne milletbışde xıyaqa demalqa gıxhxhesiy çümqbı ı'xı' çarmıxılqa ts'its'e'ecənva qeles. Xhebıd'esdemee yığıys Mana üç'ür qa'as.

Xəbvalla deş, k'ilyvalla hee'e

20 Mane gahıl Zavdayne dixbışda yed, cene dixbışıka sacıgee I'saysqa qeexhe. Mana Mang'us k'yorzul, Mang'uke hucoomecad heqqan.

21 I'see zəiyfayke «Vas hucoone ıkkənva» qiyghan? Zəiyfee Mang'uk'le eyhen:

– Hasre ina yızda q'öyre dix Yiğne Paççahıyvalee sa Yiğne sağne sural, manasar solne gyuv'recen.

22 I'see eyhen:

– Şos hucoome ıkkən, şok'le ats'a deş. Zı ulyoğasde k'oleençe, şosse əxəyee?

Manbışe «Şasse əxəsınva» eyhe.

23 I'see manbışik'le eyhen:

– Zı ulyoğasde k'oleençe, şunad ulyoğasın. Saccu vuşume sağıl, vuşume solul gyu'arasva Zı deş eyhe. Yızde Dekkee man cigabı şavunbıvayiy uvhu, manbıb gyuv'arasınbı.

24 Man g'ayxhiyne yits'ne telebayna, mane q'öne çoculqa qəl avqaaqqa.

25 I'see telebabı Cusqa qopt'ul eyhen:

– Şok'le ats'an, milletbışde ç'ak'ınbışe con milletbı vuk'lek ıkkəkka, xəbvallab milletbışis conecab qıvaats'ıynbışe haa'a.

26 Şu məxüd hidya'as ıkkən. Vuşde yı'q'nee xərna ixhes ıkkənang'vee, hasre şos k'ilyvalla he'ecen.

27 Vuşde yı'q'nee ts'erriyna ixhes ıkkənnar vuşdacar nukar ixhecen.

28 İnsanna Dixır Cus k'ilyvalla hee'ecənva deş, Vucee mebinbışis k'ilyvalla haa'asva, Vuc qik'u, geebınbı gattivxhan ha'asva qarı.

I'see q'öne bı'rq't'ng'us işix qalya'a

29 I'sayiy telebabı Yerixon eyhene şahareençe əlyhəəmee, manbışiqab qihna geeb insanar qavayle.

30 Yəqqı'ne mıglek q'öyre bı'rq'ına insan gyu'ur eyxhe. Manbışik'le mançe I'sa ı'lğəəva g'ayxhımee «Yışda Xərna, Davudna Dix†! Şalqa rəhı'm hee'eva!» ts'irbı ha'a.

31 Cəmə'ətın manbışik'le nımee nıq'bı aqqeva uvheeyid, manbışe «Yışda Xərna, Davudna Dix! Şalqa rəhı'm hee'eva!» sık'ıldad ç'ak'ın ts'irbı ha'a.

32 I'sa ulyorzul, manbıb Cusqa qopt'ul qiyghanan:

– Hucoone Zı vuşdemee he'e, hucoone şos ıkkən?

33 Manbışe eyhen:

– Yızda Xərna, şas ıkkənən yışde uleppışik'le g'acecen.

34 I'sayna manbışılqa rəhı'm qabı, manbışde uleppışik xıl set'a. Mankecad bı'rq'ı'nışde uleppışeeqa işix qayle. Manbıb I'sayqa qihna avayk'an.

21

I'sa İyerusalimeeqa qarı

1 Manbı İyerusalımısqa hıviyxharne cıgee, Zeytunne suvalyne Bet-Fage eyhene xıveeqa qavayle. Mançe I'see q'öyre teleba g'axuvu,

* **20:18** *İnsanna Dix*: I'see geedne nəqqee Cuk'le İnsanna Dixva uvhu. Məxür Daniyal peyğambaree qalesde Paççah Masıxhık'le eyhe. Mana Paççah gırgıne milletbışda xərna ixhes. † **20:30** *Davudna Dix*: Masıxh Davudaanbışda ixhes, məxüd peyğambaraaşee oyk'an ıxha. Mançıl-allad Mang'uk'le Davudna Dixva eyhe ıxha.

² eyhen:

– Ögilyne xiveeqa havak'ne. Şok'le maqa ikkepç'imeecab avt'ulna əməleyiy çina q'udux g'avces. Manbı Zaqqa alle.

³ Şoke şavaamecad «Hucoone ha'ava» qiyghıneene, «Manbı Xəring'usqa ikkanva» eyhe. Mane insanee mankecad şosqa ikkees hassarasınbı.

⁴ Man karbı peyğambaree otk'unin xhinne eyxhe:

⁵ «İyerusalimeene milletik'le eyhe:

Şosqa vuşda Paççah qöö vor:

Mang'vee Vucecar Vuc axtıra ikkeka deş,

Mana xev ıxı'yxəne əməlel,

Əməleyne q'uduxul gyu'ur qarayle».*

⁶ Telebabı hapk'ın gırgın I'see uvhuyn xhinne ha'a.

⁷ Əməleyiy çina q'udux qabı, çılqa con tanalinbı adaççe. Mançıl ooğançer I'sa giy'ar.

⁸ Maqa sabıyne gellesınbışe tanalin karbı g'ayşu yəqqı'lqa gyadaççe, avxuynbışed yivaaşın bıtağbı hatq'ur yəqqı'lqa gyoka.

⁹ I'sayle ögiyl, yı'q'əl əlyhəənbışe ts'ırbı ha'a inəxüd eyhe ıxha:

– Hosanna†Davudne Dixes‡!

Rəbbine doyuqa Qarıyng'us şukur vuxhenava!

Nekke axtine xəybışee hosanna! §

¹⁰ I'sa İyerusalımqa ikkeç'umee «İna Vuşuneva?» gırgına şaharcab g'elil qooxhe.

¹¹ Cəmə'ətınıd eyhe ıxha:

– İna Galileyayne Nazaret şahareençena I'sa Peyğambar vor.

I'see kar massa helenbı Allahne xaane məhleençe g'ee'ebaşşe

¹² I'sa Allahne Xaane məhleeqa ikkeç'u, maa kar alişşu-massa helen gırgınbı g'e'ebaşenbı. Mang'vee pılbı badal ha'anbışın istolbı, qı'nerker massa helenbışın riyadbı alyt'ik'al hı'ı,

¹³ eyhen:

– «Yizde xaan do düəyn xav ixhesva»* otk'un, şumee man g'ulduraaşine akvaalqa sak'al hı'ı.

¹⁴ Mang'vee Allahne Xaane məhlee Cusqa qeepxhayn k'aanbıyiy bı'rq'ı'nı yug qaa'anbı.

¹⁵ Uşaxaaşe Allahne Xaane məhlee «Davudne Dixes hosannava!» ts'ırbı ha'a. Kaahinaaşine ç'ak'ınbışik'leyiy Q'aanunne mə'əllimaaşik'le Mang'vee hı'ıyn əlaamatbıyiy uşaxaaşe ha'an man ts'ırbı g'ayxımee, manbışda I'salqa qəl avqaaqqa.

¹⁶ Manbışe I'sayk'le eyhen:

– Manbışe eyhen Vak'le g'iyxheye?

I'seeyid manbışik'le eyhen:

– Ho'o. Nya'a şu qətqı' dişde: «Uşaxaaşeyiy yedik gyooqanbışe Ğu axtı qa'as»†?

¹⁷ Mang'vee manbı g'alyav'u, şahareençe qığeç'u Bet-Anya eyhene cigeeqa ayk'an. Xəmdər maa axva.

* **21:5** İnəxüd Zakariye peyğambarne kitabee otk'un (9:9). † **21:9** Hosanna: Cühüt'yaaşine mizel «Şi g'attivxhan hee'eva» eyhen vodun. Məxür Allah axtı qa'a ıxha. ‡ **21:9** Davudna Dix: Masixh Davudaanbışda ixhes, məxüd peyğambaraaşee oyk'an ıxha. Mançıl-allad Mang'uk'le Davudna Dixva eyhe ıxha. § **21:9** Manva Zaburee otk'un (117:25-26) * **21:13** İnəxüd Yeşaya peyğambarne kitabee otk'un (56:7). † **21:16** Manva Zaburee otk'un (8:3).

İnciler t'lydæna inciliyna yiv

¹⁸ Qinne yiğil miç'eer, I'sa şahareeqa siyk'almee, mısniy qıxha vor.

¹⁹ Yəqqı'ne mıglek Mang'uk'le inciliyna yiv g'avcu, çisqa qexhe. Mang'uk'le yivel t'eyleyle ğayrı vuççud ivdeeke g'acumee, I'see yivek'le eyhen:

– Hasre val sayib meyva ılymaalecen!

İnciliyna yiv mankecab qooqqana.

²⁰ Telebabışik'le man ıxhayn g'acu, mattepıxha eyhen:

– Nimee zaarabane inciliyna yiv qooqqu?

²¹ I'see manbışis inəxdun alidghınıy qele:

– Zı şok'le hək'edacad eyhe, şu şakkee idyavxu yik'eençe inyam he'eene, şene inciliyne yivene vuk'lelqa qadıynçiled hexxanbı şosse ha'as əxəs. Şu ine suvayk'lecad «Oza quvxha deryaheeqa g'ook'leva!» uvhee, həməxüdüd ixhesin.

²² Vuşde yik'ee inyam vodxhee, düə haa'amee hucooyiy heqqı man gırgın ixhesin.

Şavaayiy man işbı I'saysqa ha'as hassır

²³ I'sa Allahne Xaane məhleeqa arı maa insanaaşis xət qa'amee, Mang'usqa kaahinaaşin ç'ak'ınbıyiy ağsaqqalar qeepıxha eyhen:

– Şavaane Vasqa man işbı ha'as hassır? Şavaane Ğu Xərna hı'ı?

²⁴ I'see manbışis inəxdun alidghınıy qele:

– Zınad şoke sa kar qiyghanas, şu Zas alidghınıy quveene, Zınad Şavaayiy Zasqa man işbı ha'as hassırva şok'le eyhes.

²⁵ Yəhyeysqa insanaaşis gicəpxı'ybı alyaat'a'as Şavaaniy hassır, Allaheeniy in-sanaaşeniy?

Manbışe sana-sang'uk'le eyhe ıxha:

– Şi «Allaheeva» uvhee, «Nya'a şu mang'ulqa inyam hidi'ıva?» eyhes.

²⁶ «İnsanaaşeva» uvheeyid, cəmə'ətile qəvəyq'ən. Manbışde gırgıng'vee mang'uk'le peyğambarva eyhe.

²⁷ Manbışe I'sayk'le «Şak'le ats'a deşva» eyhe. I'seeyid manbışik'le eyhen:

– Zınad Şavaayiy Zasqa man işbı ha'as hassırva şok'le eyhes deş.

Qöne duxayne hək'eena misaala

²⁸ I'see meed eyhen:

– Şu inçik'le hucoova eyheyiy: Sa adamiyqa q'öyre dixniy vor. Mana dixbışde sang'usqa qıxha, «Dix, g'iyna hark'ın t'imilene bağee iş he'eva» eyhe.

²⁹ Ts'etta dixee «Zas ıkkın deşva» eyhe. Qiyğalemee fikir badal hav'u, hayk'annacar.

³⁰ Mana insan q'ör'esde dicesqa qıxha, manva eyhe. Q'ör'esde dixemee «Xərna, i'qqənava» uvhu hayk'an deş.

³¹ Mane q'öng'üne neng'veene dekkıs ıkkınan ha'a?

Manbışe «Ts'errıyng'veeva» eyhe. I'see manbışik'le eyhen:

– Zı şok'le hək'edacad eyhe, nalok'bı sa'anbıyiy‡ gocebı şole ögiyl Allahne Paççahıyvaleeqa əlyhəə vob.

³² Yəhye şosqa qopkuna yəq Haagvasniy qarı. Şumee mang'ulqa inyam hı'ı deş, nalok'bı sa'anbışeyiy gocebışemee mang'ulqa inyam hı'iyn. Şok'le man gırgın g'acuyled qiyğa, fikir badal hav'u mang'ulqa inyam hı'ı deş.

Arendeeqa t'imılığ alyaat'uyne, qəlasın ha'ane işçeeşine hək'eena misaala

‡ 21:31 nalok'bı sa'anbı: Mane gahıl nalok'bı sa'anbı şavuscab vukkiykananbı deşdiy. İzrail mane gahıl Roma imperiyeyn uvhuynçikanıy gyuv'ur oza qooxhena. Man nalok'bı sa'anbı cühüt'yar vuxheeyib, manbışe nalok'bı Roma imperiyeysnıy sa'anbı. Mançıl-allab nalok'bı sa'anbışqa duşmanaşıqqa xhinneniy ilyaaka.

³³ Sa menne misaalal k'ırı alixhxhe: Sa xaane iyese t'imilen bağ ezu, çine hiqiy-allad cabır alya'a. Qiyğad mane cabırıke ad t'imıl hoyç'anana ciga hı'ı, k'aneb hiqiy-allan ciga g'acecenva talvar alya'a. Qiyğad man t'imilen bağ arendays menne işçeeşisqa quvu, vucur menne ölkeeqa ayk'an.

³⁴ Şagav sa'ana gah hipxhirmee, mang'vee cun nukarar culqa gyooxhana pay alyapt'asva mane işçeeşisqa g'ixoole.

³⁵ Mane işçeeşemee maqa abıyne mang'une nukaraaşine vuk'lelqa yiğbı exa. Manbışın sassabı gyootanbı, sassabı gyabat'anbı, sassabı b'ayeeqqa hoole.

³⁶ Manesa nêqqee xaane iyese sık'ılbab geeb nukarar g'ixoole. İşçeeşemee manbışıkıd, cole ögiyl abıyne nukaraaşık hı'iyn ha'a.

³⁷ Nekke qiyğa mang'vee manbışisqa dix g'ixele: «Duxaylexheeyid manbışis naş qexheva» uvhu.

³⁸ İşçeeşik'le dix g'acumee, manbışe sana-sang'uk'le eyhen: «Dekkın in gırgın kar ing'us axvas. Qudoora manar gik'as, şascad axvecen».

³⁹ Manbışe mana aqqı t'imilene bağeençe qığavhu gek'ana.

⁴⁰ Bağına iyese arıyng'a, mang'vee mane işçeeşik hucooniyxan ha'as?

⁴¹ Manbışe I'sayk'le eyhen:

- Mang'vee manbı əq'üba hoole-hoole gyapt'as. Qiyğad cun t'imilen bağ mebinbışisqa arendays qeles, şagavbı hiyxharne gahıl culqa gyooxhana pay manbışe qevlecenva.

⁴² I'see manbışik'le eyhen:

- Nya'a şu Muq'addasda Otk'ununçee in qətq'ı' dişde:

«Ustadaşe dağepçına g'aye

Nekke kara əəne vutteeqa gyuvxhune g'ayelqa sapk'ıl.

Mana Rəbbına iş vuxha,

Şi mançile matteepxhaynbı.»§

⁴³ Zı mançil-alla şok'le eyhe, Allahna Paçcahiyvalla şosse g'avşu, Cun şagav hixhara'asde menne milletisqa qevles.

⁴⁴ Mane g'ayelqa qutyork'ulyung'uke xüvəbı ixhes, şavulqayiy mana g'aaypxhib hoç'anasda.

⁴⁵ Kaahinaaşine ç'ak'ınbışik'leyiy fariseyaaşık'le* Mang'vee ts'its'an misaalabı g'ayxhımee, manbışılqa hiyxharan, Mang'vee cone hək'ee vod eyheva.

⁴⁶ Mançil-alla manbışis Mana aqqas ikkiykneeyir, milletile qəvəyq'ən aaxvanbı. Milletik'ler I'sa peyğambar xhinneniy ats'a.

22

Davatbışde hək'eena misaala

¹ I'see manbışik'le meed misaalabı ts'its'a'a-ts'its'a'a eyhe ıxha:

² - Xəybışda Paçcahiyvalla nişikne akar? Haane, paçcahee dixes davatbı ha'a.

³ Mang'vee davatbışeeqa insanar qoot'alasva cun nukarar g'ixoole. Qopt'uluynbışismee ables vukkiykan deş.

⁴ Manke paçcahee cun mebin nukarar g'axuvu eyhen: «Qopt'uluynbışik'le eyhe, sufranılqa otxhun-ulyodğuy gixhxı vod, congariy medın koki'iyn həyvanarid gyatt'uynbı, gırgın hı'iyn, davatbışeeqa able».

⁵ Qopt'uluynbı mançil bacit deepxha avayk'anana cone işbışqab qihna. Manbışın sassabı avayk'anana cone çolbışeeqa, mansanbı avayk'anana kar alışşu massa heles.

§ 21:42 Manva Zaburee otk'un (117:22-23). * 21:45 fariseyar: Manbı I'sayne gahılın dindarar vuxha. Fariseyar din k'orada hidya'anbışıqa ooğançe avqa ilyaaka vuxha.

6 Avxuynbişemee qelas xhinne mang'un nukarar k'ap'ik'ile avqa qav'u, gyabat'anbı.

7 Paççahıs mançike qel vuxha cuna g'oşun g'axuvu, cun nukarar gyapt'ıynbı gyapt'as, manbişda şaharıb gyooxhan ha'as ulyookka.

8 Mançile qiyğa paççahee cune nukaraaşik'le eyhen: «Sufranılqa otxhun-ulyodğuy gixhxı vod, zı maqa qopt'uluynbımee mançıs avak'ıynbı devxhaynbı.

9 Həşde şu yəq'ıbı ilekkane cigabişeeqa havak'ne, maa şosqa vuşuyiy qızaxxı davatbişeeqa qoot'le».

10 Nukararıb havayk'ananbı. Manbişısqa yəq'ı'l-q'ı't'ıl vuşuyiy qızaxxı, yugnapısdı gırgına qoyt'alna. Məxüd davatbı ilğeeç'esın ciga mihmanaaşe gyayts'en.

11 Paççah mihmanaaşıqa ilyakkamee, mang'uk'le davatbişıs sik'ıyn tanalınbı ilydy'ına sa insan g'ee.

12 Paççahee mang'uk'le eyhen: «Hambaz, ğu nəxürne inyaqa davatbişın karbı ilydy'ı iç'u?» Mana insan hucoome eyhesva axvana.

13 Paççahee cune nukaraaşik'le eyhen: «Mang'un g'elybıyiy xıleppı ayt'ıl, yizde xaançe miç'axne cigeeqa dağərçe. Mançe geşşuybıyiy ık'arıke silıbı sana-sançıl qadaxan ses qöö ixhes».

14 Mançil-allab qopt'uluynbı geebbı vuxhes, g'əvxüynbıme k'ılbabı.

«Allahın Allahısqa qele»

15 Mançile qiyğa fariseyar* avayk'ananbı mı'sləhətbi ha'as, nəxürne I'sa cuvabil aqqasva.

16 Manbişe irodianaaşıka† sacıgee I'saysqa con telebabı g'axuvu eyhen:

– Mə'əllim, şak'le ats'an Ğu qorkuna, Allahna yəq qopkuba haagvana, şavuncad sura ıqdyaqqana, Ğu gırgıng'uqacar akarara eyxhe.

17 Həşde Ğu şak'le eyhelan, Vasqa nəxüdiy qöö, şı imperatorus nalok' qeles ıkkanee, deşxhee dişee?

18 I'sayk'le manbişiqa kararıdəən fıkrıbı ıxhay ats'axhxha eyhen:

– Q'öbvalla haa'anbı, nya'a şu Zı siliys i'xiyxə?

19 Zak'le hagvelan, şu nene k'apik'ıkayiy nalok' qele.

Manbişed Mang'usqa sa nuk'rayn pıl adayle.

20 I'see manbişike qiyghanan:

– Vuşuyiy çil ts'ıts'ı'ı, şavuniy mançil do otk'un?

21 Manbişe «İmperatorunva» eyhe. Manke I'see manbişik'le eyhen:

– İmperatorun imperatorusqa, Allahınıd Allahısqa qele.

22 I'see uvhiynçile manbı mattebaxha, Vucur g'alerçu avayk'ananbı.

Hapt'ı üç'üb qeepxhayne hək'ee qiyghan

23 Manecab yiğıl I'saysqa saddukeyar‡ abayle. Manbişe insan qik'umee üç'ür qeexhe deşvaniy eyhe. Saddukeyaaşe I'sayke qiyghanan:

24 – Mə'əllim, Mısee inəxüdnıy uvhu: «Vuşumecar uşax dexha qik'veene, qik'uyng'une çocce mang'una xhunaşşe hey'ı, çocus nasıl haa'as vukkan»Ş.

25 Yıghıyre çocniy vob. Ts'erriyng'vee xhunaşşe hey'ı uşax ixhessecar qik'una. Mang'una xhunaşşe çocce hey'ı.

* 22:15 fariseyar Manbı I'sayne gahılın dındarar vuxha. † 22:16 İrodianar: Mane cühüt'yaaşe İrod Antıpayka Roma imperıyeyn sura aqqaqqa ıxha. ‡ 22:23 saddukeyar: Saddukeyar I'sayne gahılın dındarar vuxha. Manbı baba-dıdeesine ədatbişiqa gyuv'ur-ozı qeebaxhe vuxha deş. Manbişe con işbı Mısee abıyne Q'aanunuqa g'eece ıxha. Saddukeyaaşe malaaikariy cinar vodva inyam ha'a ıxha deş. Manbişe Q'ıyaamatne yiğıl gırgın hapt'ıynbı üç'üb qeepxesva inyam ha'a ıxha deş. § 22:24 İnəxüd Mısa peyğambarne xhod'esde kitabee otk'un (25:5-6)

26 Man kar mang'une q'öd'esded, xhebıd'esded gırgınecad çocaaşine vuk'lelqa qaylen.

27 Gırgıng'ule qiyğa mana zəiyfar qeek'ana.

28 Hapt'ıynbı üç'üb qeebaxhemee mana yıghne çocuna neng'unane xhunaşşe yixhes? Man gırgın çocar məng'i'n adamer vuxha.

29 I'see manbışis inəxdun alidghınıy qele:

– Şok'le Muq'addasın Otk'unıybiyiy Allahna guc dyaats'ançıl-alla şu qopkuba yuşan haa'a deş.

30 İnsanar üç'üb qeepxhayng'a xhunaşşer haa'asıb, adamiysıb vüqqəs vuxhes deş. Gırgınbı Xəybışeen malaaıkar xhinne vuxhes.

31 Allahee hapt'ıynbı üç'üb qeepxhesva uvhiynçine hək'ee şu qətqı' dışde:

32 «Zı İbrıhımna, I'saq'na, Yaaq'ubna Allah vorna?»* Mana hapt'ıynbışda deş, üç'übınbışda Allah vorna.

33 Mang'vee xət qa'ançile cəmə'ət mattexhen.

Allahna nekke xəbna əmr

34 Fariseyaaşık'le I'see saddukeyar ghalybı sa'as alivkuva g'ayxhımee, Mang'une hiqiy-alla savayle.

35 Mane Q'aanunne mə'əllımaaşine sang'vee I'sa siliys ı'xəsva Mang'uke inəxdun kar qiyghan:

36 – Mə'əllım, Q'aanuneena nekke xəbna əmr nenane?

37 I'see mang'uk'le eyhen:

– «Yıgna Rəbb Allah yik'eençe, rıhı'kacar, gırgıne ək'elika ikkiykne.»†

38 Mana nekke xəbna ts'eppiyna əmr vob.

39 Mançik akarna q'öb'esda ina vob: «Vas k'anena, vas gı nəxüriy ikkan həməxür ikkiykne»‡.

40 Gırgına Q'aanuniy§ peyğambaraaşin uvhiybı mane q'öne əmıreke giyğal.

Masixh Şavna Dixne?

41 Fariseyar sacıgeeqa sabıyng'a I'see manbışike qiyghanan:

42 – Şosqa nəxüdiy qöö Masixh* vuşune vor? Mana Şavna Dixne?

Manbışe «Mana Davudna Dixva†» eyhe.

43 I'see manbışik'le eyhen:

– Nya'a, manke Allahne Rı'hı'n hoyt'alne Davudee Masixhık'le «Yızda Xərnava» eyhe:

44 «Rəbbe yızde Xəring'uk'le eyhen:

Yızde sağıl gyu're,

Zı duşmanar Yıgıne g'elik avqa qaa'asmee»‡?

45 Davudee Mang'uk'le «Yızda Xərnava» eyhexhee, Mana nəxürna Davudna Dix eyxhe?

46 Mançin alidghınıy I'says şavussecad qeles əxə deş. Mane yığiled neng'veecad yik' hı'ı, Mang'uke sa kar qiyghan deş.

* 22:32 İnəxüd Mısa peyğambarne q'öd'esde kitabee otk'un (3:6) † 22:37 İnəxüd Mısa peyğambarne xhod'esde kitabee otk'un (6:5) ‡ 22:39 İnəxüd Mısa peyğambarne xhebıd'esde kitabee otk'un (19:18) § 22:40 Q'aanun: Allahee Mısa peyğambarıle gına huvu (Tavrat). * 22:42 Masixh: man cuvab «q'ış qadğuna» eyhen vodun. Avaala İzrailil məxdın ədat ıxha, kaahınaaşine, paççahaaşineyiy peyğambaraaşine vuk'lelqa q'ış qadağva ıxha. Man q'öd'esın I'sayn do Allahee Mana g'əyxı'nava eyhen vod. İzrailıyşik'le peyğambaraaşe uvhuynbı ats'a ıxhal-alla, manbışe Masixh qarı cun millet duşmanaşike g'attixhan hı'ı, dyunyeys xəbvalla hav'uy gozet ha'a ıxha. † 22:42 Davudna Dix: Masixh Davudaanbışda ixhes, məxüd peyğambaraaşe oyk'an ıxha. Mançıl-allad Mang'uk'le Davudna Dixva eyhe ıxha. ‡ 22:44 Manva Zaburee otk'un (109:1).

23

I'see fariseyaaşineyiy Q'aanunne mə'əllimaasına hək'ee xabar hoole

¹ I'see cəmə'ətık'leyiy Cune telebabışik'le eyhen:

² – Q'aanunne mə'əllimaaşeyiy fariseyaaşe* Mısayne doyuile xət qa'a ıxha.

³ Şu mançil-allad manbışe eyhençil k'ırı alixxhı, şok'le uvhuyn gırgın he'e. Saccu manbışe ha'an şu hima'a, manbışe uvhiyn ha'a deş.

⁴ Manbışe yı'q'ı'n, haqqas dağamda eyxhen karbı insanaasına yı'q'əlqa iliyxhe. Come man xev cigeençe i'ğiykar ha'asvaxheyib, t'ub i'ğviykar haa'a deş.

⁵ Gırgıncad manbışe insanaaşik'le g'acecenva ha'a. Mançınemeeyid manbışe colyna q'ut əq', tanalinçilin bağar xılıy qa'a†.

⁶ Manbışis otxhan-ulyoğane cigabışeeyiy sinagogbışee‡ nekke qoma gyuv'aras,

⁷ maydambışee salam alyapt'as, insanaaşe cok'le «Mə'əllimva» uvhiy geedxe ikkiykan.

⁸ Vuşun gırgınbıb çocar vob. Şoqar sa Mə'əllim vor. Mançil-allad hasre şolqa şavaacad «Mə'əllimva» on hima'acen.

⁹ Şoqa sa Dek vor, Vucur Xəybışee vor. Mançil-allad ç'iyene aq'val şavuk'lecad «Dekva» immeyhe.

¹⁰ Şoqa sa Rəhbər vor, Manar Masixh vor. Şok'le hasre şavaacad «rəhbərva» immeyhecen.

¹¹ Vuşde yı'q'neene nekke xəring'vee hasre şos k'ilyvalla he'ecen.

¹² Vucecar vuc axtı qa'ana Allahee avqa qa'as, vucecar vuc avqa qa'anar Allahee axtı qaa'as.

¹³⁻¹⁴ Şolqa ver ooxas, q'öbvalla haa'an Q'aanunun mə'əllimariy fariseyar! Şu Xəybışee Paçcahiyvalin akkabı insanaasına aq'vabışeeqa qa'a. Maqa şunab ikkə deş, ikkeepçes vukkananbıb havaysar deş.

¹⁵ Şolqa ver ooxas, q'öbvalla haa'an Q'aanunun mə'əllimariy fariseyar! Şu çiyebıderyahbı gits'idaxhva dinılqa sa xheyir insan sak'ala'asva. Dinılqa sak'al hı'ımeyir, şu məxrına insan şole q'önəqqees geer cehinyamıs avak'ı ha'a.

¹⁶ Şolqa ver ooxas, bı'rq'ı'n rəhbərər! Şu eyhen: «Şavaayiy Allahne xal k'ın g'iysar, man k'ın eyxhe deş. De'eş, Allahne xaane k'inəəğəl g'assireene, man eyxhen».

¹⁷ Ay ək'el deşin bı'rq'ı'nıbı! Allahne xaadın k'inəəğəne yugda, deşxhee Allahın xavne, man k'inəəğə muq'addasın ha'an?

¹⁸ Şucad meed eyhe: «Şavaamecad q'urbanbı allya'ane cigaylen k'ın g'assireene, man k'ın eyxhe deş. De'eş, ablyaa'ane q'urbanılqan k'ın g'assireene, man eyxhen».

¹⁹ Ay bı'rq'ı'nıbı, q'urbanne yugba, deşxhee, q'urbanbı allya'an cigane, mana q'urban muq'addasna ha'an?

²⁰ Q'urban ablyaa'ane cigayle k'ın g'iysarang'vee, mançılqayiy mançilyne gırgıne karalqacad k'ın g'iysar xhinne eyxhe.

²¹ Allahne xaalqa k'ın g'iysarang'veeyid, mançılqad, mançine Arıng'ulqad çikana k'ın g'iysaran xhinne eyxhe.

²² Xəybışilen k'ın g'iysarang'veeyid Allahne taxılqaniy mançil Gyu'uring'ulqad k'ın g'iysaran xhinne eyxhe.

²³ Şolqa ver ooxas, q'öbvalla haa'an Q'aanunun mə'əllimariy fariseyar! Şu naaneyna, şyuyutna, zirayna yits'inçina sa pay Allahıs quveeyib, Q'aanunee otk'unin

* **23:2** *Q'aanunun mə'əllimariy fariseyar:* manbı dındarar vuxha. Manbışk'le Allahee Mısa peyğambarıle ğana huvuna Q'aanun yugba vaats'a vuxha. Manbışe mana Q'aanun mebinbışisib xəp qaa'a vuxha. † **23:5** Cühüt'yaaşee düə ha'amee Q'aanun otk'unne sabara karbışike q'utyeeqa sı'ı lıgeeqayiy xılelqa iyt'al ıxha. Manbışe sayıd Q'aanune otk'un ıxhayke cone tanalinçine sivek bağar giyts'an ıxha. ‡ **23:6** *sinagoga:* Cühüt'yaaşee i'bəədat ha'an cıga.

nekke ç'ak'ın işbı ha'a deş: şu qopkuvalla, rəhı'm, inyam yik'elycad hixan ha'a. Şu şençika sacıgee inıd ha'askanniy.

²⁴ Ay bı'rq'ı'n rəhbərar! Şu ulyoğasın kar miçak curaa'asva vexhxheençe alğayhe, devamee bıkrıbacab k'ööğə.

²⁵ Şolqa ver ooxas, q'öbvalla haa'an Q'aanunun mə'əllimariy fariseyar! Şu k'olayiy g'ab g'adğançe hoyğal, adğançemee manbı vuşde q'ı'rq'ı't'iyvalıka, mıssıne uleka sı'iyne karaka gyatsts'ı vod.

²⁶ Bı'rq'ı'na farisey, ğu ts'etta k'olayiy g'ab adğançe hoğle, manke manbı g'adğançed mətı qeetxhesınbı.

²⁷ Şolqa ver ooxas, q'öbvalla haa'an Q'aanunun mə'əllimariy fariseyar! Şu g'abğançe cagvara qav'uyne micagba g'oocene mağareene nyuq'nek akar. Mana micagba g'abğançe vuxheeyib, abğançe hapt'ıynbışde bark'vbışikayiy nəxdıne ıxheeyid mı'q'ı'ne karbışıka gyavts'u vooxhe.

²⁸ Şunab həməxüb insanaaşik'le g'abğançe qopkuba g'avceeyib, yik'ee şu q'öbvalla haa'a, pısın işbı g'eece.

²⁹ Şolqa ver ooxas, q'öbvalla haa'an Q'aanunun mə'əllimariy fariseyar! Şu peyğambaraaşine nyaq'vbışıl mavzoleybı alya'a, qopkuynbışınbıd gutsyıbı uftan qa'a.

³⁰ Qiyğad şu eyhen: «Şi baba-dideeşine gahıl vuxhaynbıxhiy, manbışıka sacıgee peyğambaraaşına eb k'yaa'as deşdiy».

³¹ Məxüd şu peyğambarar gyapt'ıynbışın uşaxar vuxhay gardanaqa alyaat'a.

³² Məxüdxheene, baba-dideeşe gibğılna iş şu g'attivxhan hee'e!

³³ Şu xoçebışıke g'adıyn xoçebı vod! Nəxübne şu cehinyamıke g'attivxhvanas?

³⁴ Mançıl-allab Zı şos peyğambarar, k'orana ək'elynan insanar, mə'əllimar g'uxoole. Şunab, manbışın sabarabı gyapt'asınbı, çarmıxılqa ts'its'aa'as. Mansanbıb vuşde sinagogbışee çümqüqqa huvu, şahareençe şahareeqa g'e'eepşes.

³⁵ Mançıl-allab ç'iyeyne aq'val gyapt'ıyne gırgıne qopkuyne insanaaşine ebal-alla şu cuvab qeles. Şu Habilile gibğıl Berekiyeyna dix Zakariyelqameen qopkuyn insanar gyabat'a vuxha. Mana Zakariyır şu Allahne xaaneyiy q'urbanbı allya'ane cigayne yı'q'nee gik'u.

³⁶ Zı şok'le hək'edacad eyhe, mane gırgıne karbışıl-allana caza mane gahıne insanaaşılqa gyuvxhas.

I'sa İyerusalimik qixhasde divanik geşşe

³⁷ Ay İyerusalim, İyerusalim, peyğambarar gyabat'ana, vasqa g'axuvuyınbı g'ayeqqa hoolena şahar! Xhulene yəqqeesne şit'en çin şit'yaler, xılıbışik avqa saa'anbı xhinne Zas yiğın insanar sa'as vukkiykın! Şosmee man ıkkıykın deş!

³⁸ Həşde ilyaake, vuşun xav g'ulyottul axvas.

³⁹ Zımee şokl'e eyhen: «*Rəbbine doyuka Qarıyng'us şukur vuxhenava!*» şu eyhesmee, şok'le Zı g'aces deş.

24

I'see Q'iyaaamatılqasse hucoo ixhesvayiy eyhe

¹ I'sa Allahne Xaane məhleənçe qıgeç'umee, Mang'usqa telebabı qeebaxhe. Manbışıs Allahne Xaana binaa Mang'us bıkrıba haagvas vukkiykan.

² I'see manbışik'le eyhen:

– Şok'le in gırgın g'ecenne? Zı şok'le hək'edacad eyhe, mançına g'aye-g'ayel aaxvas deş, man gırgın ot'al-oxal ha'asın.

³ I'sa Zeytunne suval gyu'uring'a, Mang'usqa telebabı qabı qiyghanan:

– Ğu şak'le eyhelan, man Ğu eyhen karbı mısane ixhes? Sayır Ğu qalesnang'a hucoone ixhes, dyunyeyn exır hiyxharang'a?

⁴ I'see manbışis inəxdun alidghınıy qele:

– Yugba ilyaake, şu neng'veecad yəqqı'le qığmaa'acen.

⁵ «Zı Masixhva» geed insanaşe qabı eyhes. Manbışe məxüb geebbı yəqqı'le qığaa'as.

⁶ Şok'le muhariba əəva, muhariba vuxhesva g'ayxhes. Şu mançile qıməəq'ən. Man gırgın ixhes ikkan. Man gırgın eyxhenbı – dyunyeyn exır k'ane qıxhava eyhen vodun.

⁷ Millet milletılqa, devlet devletılqa g'elil qıxhes. Sassa cigabışee mısvalybı ixhes, ç'iyebı ı'ğiykaras.

⁸ Man gırgın «*k'oybı giyğalanbıva*»* eyhen vodun.

⁹ Mane gahıl şos əq'übabı heles, gyapt'asınbı. Zal-alla şu gırgıne milletbışik'le g'umooce vuxhes.

¹⁰ Manke gellesın insanar Allahne yəqqı'le savk'alasınbı, manbışik'le sana-sanbı g'umooce qeepxhes, manbışe sana-sanbı duşmanaşine xılyaqa qevles.

¹¹ Horalay geepxhes, manbışe geebbı yəqqı'le qığaa'as.

¹² Pisvalla geepxhes, manbışe geebbı yəqqı'le qığaa'as.

¹³ Vuşuyiy k'anyaqqamee örxür g'attixhanasda.

¹⁴ Mana Xəybışde Paççahiyvaline† hək'eena yugna xabar dyunyevollete yuşan haa'asda. Gırgıne milletbışılqa mana xabar hipxırmee, dyunyeyn exır ixhes.

¹⁵ Şok'le Daniyal peyğambaree uvhuna xhinnena, «*Muq'addasne cigeena həlyvəəq'ənasda xhinnena q'əralla*»‡ g'avcumee (hasre qədəqqəng'ulqa hixherecen),

¹⁶ yahudeebınbı manke suvabışılqa heepxecen.

¹⁷ Hasre mane gahıl, daxalya xaadın karbı aalyat'asva avqa gimeç'ecen,

¹⁸ çoleenar tanalıncılqava xaaqa sımıyk'alcen.

¹⁹ Vuxhne avxuynbışeyiy uşax gyoqa'anbışe mane yiğbışıl əq'üba ts'its'a'as.

²⁰ Düə hee'e, vuşun heepxiy q'ı'dmilqayiy Şabbatne yiğılqa§ gimexhacen.

²¹ Mane yiğbışıl məxdın divan qıxhas, dyunye itxhınıyle həşdilqameeyid həşdiyle şaqad mısacad ixhes deş.

²² Man yiğbı cit'a qıdı'iybnıxhiy, sang'usseccar g'attixhanas əxəs deşdiy. Allahee g'əvxüynbışıl-alla man yiğbı cit'a qa'as.

I'see Cune sark'iliyne hək'ee eyhe

²³ Mane gahıl şok'le şavaamecad, «İlyaakende, Masixh inyaa vor, şaa vor» uvheene, mançıl haymeebaxhe.

²⁴ Horalay peyğambarariy horalay masixhar qavaales. Manbışe ç'ak'ın əlaamatbıyiy gorsatmabı hagvas. Manbışis g'əvxüynbıb yəqqı'le qığa'as vukkiykanas.

²⁵ İlyaake, Zı şok'le vuşde vuk'lelqa qalesınbı uvhu.

²⁶ Mançıl-allad şavaamecad şok'le uvhee «Mana şaa'ar sahree vor», «Mana anne gozee vor» mançılqa haymeebaxhe, maqa hımaak'an.

²⁷ Nəxüdiy ts'ayılpan şargıl ı'xı'mee garbıl g'ece, həməxüdüd İnsanna Dix*, Zı, siyk'almeə ixhes.

²⁸ Leşnane cigeəqa mayit otxhanan şityarxhe sadaylenbı.

²⁹ Mane yiğbışıl qıtxhuyne divanıle qiyğa,

* **24:8** *K'oybı giyğalanbı*: Məxüd I'see medın dyunye giğalasva eyhen. † **24:14** *Xəybışda Paççahiyvalla*: Xəybışda Paççahiyvalla cennetva eyhen deş vod. Ma'ab Allahna dyunyeyne oğana xəbvalla eyhe. Allahne Paççahiyvaleə insanaşe Mang'ul cone Paççahıl xhinne k'ırı iliyxe. ‡ **24:15** *İnəxüd Daniyal peyğambarne kitabee otk'un (9:27)*. § **24:20** *Şabbatın yiğ*: Cühüt'yaaşine ülycümün yighıd'esın yiğ eyxhe. Q'aanunee man Muq'addasın yiğ Allahıs cura'as ikkanvaniy otk'un. Mane yiğıl nenacab iş haa'as vukkan deşvaniy otk'un.

* **24:27** *İnsanna Dix*: I'see geedne nəqqee Cuk'le İnsanna Dixva uvhu. Məxür Daniyal peyğambaree qalesde Paççah Masixhuk'le eyhe. Mana Paççah gırgıne milletbışda xərna ixhes.

«Veriğ avqas,
 Vaz k'yooçes,
 Xənebi k'yoharas,
 Xəybışeedın gucbı t'ğiykaras».

³⁰ Manke İnsanne Duxayn əlaamat xəybışee g'aces. Ç'iyeyne aq'valın gırgın milletbı ts'irbı ha'a geşşes. Manbışik'le *İnsanna Dix xəybışeene buludbışil*† xəne gucukayiy nuruka qöö g'aces.

³¹ Mang'vee Cun malaaikar g'axuvles, malaaikaaşed gaçeençe qığəone it'umne syuttyuka Mang'un g'əvxüynbı dyunyeyne yoq'ne surale, q'omançe k'anyaqqamee sa'asınbı.

³² İnciliyne yiveyne hək'eene misaalal k'ırı alixhxhe: mançin t'ur g'avhu t'ele aleylya'ang'a, g'l'l k'ane qexheva şok'le ats'axhxhen.

³³ Şok'led man gırgın kar g'acumee ats'axhxhe, İnsanna Dix k'ane vor, Mana akkayne ghalee vor.

³⁴ Zı şok'le hək'edacad eyhe, ine gahıyın insanar əlyhəəssecad man gırgın kar ixhes.

³⁵ Xəybıyiy ç'iyə əlyhəəsınbı, Zı uvhuyn cuvab əlyhəəs deş.

³⁶ Man yiğ mısaiy ixhesva, sə'ət xhulençiliy ixhesva xəybışeene malaaikaşik'leyiy Allahne Duxayk'le ats'a deş. Man saccu Dekkık'le ats'a.

³⁷ Nüh peyğambarne gahıl nəxüdiy ixha, həməxüdüd İnsanna Dix siyk'almeeyid ixhes.

³⁸ Q'ıfrımle ögiyl, Nüh gameeqa ikkeç'esde yiğılqamee, insanaaşə otxhan-ulyoğa, adameeşə xhunaşşer haa'a, yedarıb adameeşis əlyhəə vuxha.

³⁹ Q'ıfrım qabı manbışin gırgınbı vukkeesmee, manbışik'le vuççud ats'a deşdiy. Həməxüdüd İnsanna Dix sak'alasnang'a ixhes.

⁴⁰ Mane gahıl çolee iş haa'anbışda sa alyart'u, sa g'alerçesda.

⁴¹ Yöxxee suk g'iviyyərne q'öne zəiyfayna sa alyart'u, sa g'alerçesda.

⁴² Mançil-allab muğurba vuxhe, şok'le vuşda Xərna mısa ayres ıxhay ats'a deş.

⁴³ Şok'le innıd ats'axhxhe, xaane iyeyiyk'le sixnariy mısa ayresva ats'axhxhanxhiy, mana g'ilydirxhu, sixnariy xaaqa ikkeç'escar hassaras deşdiy.

⁴⁴ Mançil-allab yugba ilyaake, sok'le İnsanna Dix mısa ayres ıxhay ats'a deş.

⁴⁵ Nukaraaşis cine gahıl otxhuniy helecenva, manbışil ooqa iyesee gixhxhına qorkuna, ək'əlynana nukar vuşune?

⁴⁶ İyeyiy xaaqa sak'imee, vucee uvhuna iş haa'a g'oocena nukar nimee baxtivariy!

⁴⁷ Zı şok'le hək'edacad eyhe, iyesee mang'uke cune gırgınecar karana xərnaniy ha'as.

⁴⁸ Hucooniyxan ixhes manacar nukar pisda ıxhanaxhiy? Mang'vee «Yızda xərna həşdebışee qales deşva» uvhu,

⁴⁹ giğalasdaniy vuc xhinnen nukarar gyoota, p'iyanınbşıka otxhun-ulyoğa.

⁵⁰ Mang'una xərna, mang'une ək'eleeqacar qidyalesde yiğıl, sə'ətıl qarı,

⁵¹ mang'us yı'q'na caza huvu q'öbvalla haa'anbışika sacigeeniy havaces. Mançe geşşuybiyiy ik'arıkə silibı sana-sançil qadaxan ses qöö ixhes.

25

Yits'ne içiyne hək'eena misaala

† 24:30 İnexüdüd Daniyal peyğambarne kitabəe otk'un (7:23).

1 Mane gahıl Xəybışda Paççahiyvalla* nişikiy akaraba vuxhes? Haane, yits'ıyre içiy bazırbı alyaat'u tsumayne ögiylqa qıǵeepç'ı.

2 Mane içeeşina xhoyre ək'elikana, xhoyrer bəç'ər kar yeexhe.

3 Bəç'ərne içeeşe bazırbı alyaat'anbı, yıcbı gyoxhxhan ha'asın q'ışmee alyaat'a deş.

4 Ək'elikanbışemee bazırbışıka sacıgee, q'ışd alyaat'an.

5 Tsuma qarı hidiyxharva, manbışın gırgınbı nik'en avqu g'alyabak'anbı.

6 Xəmne yı'q'nee «Tsumay qöövur, mang'une ögiylqa qıǵeepç'eva» ts'ir qavayle.

7 Mane gahıl, mane içerşın gırgınbı oza qeepxha con bazırbı qa'a gıviyǵal.

8 Bəç'ərne içeeşe ək'elynanbışık'le eyhen: «Vuşde q'ışıke şasıd hele, yişın bazırbı k'ədəqqə vod».

9 Ək'elynane içeeşe eyhen: «Deş hele, şı yişde q'ışıke şosud huvee, şasıd şosud g'ayxharas deş. Mançın nekke yugun, şu şosun hapk'in massa helenbışıke alışşe».

10 Manbı q'ış alışşes hapk'inne gahıl tsumay qaraylena. Manasa xhoyre içiymee, mang'uka sacıgee davatbı ixhesde cigeeqa ikkeepç'ı, akkabı qa'anbı.

11 Qiyǵa bəç'ər içer qabı «Yişda xərna! Yişda xərna! Şasıd akka eeqeva!» eyhe.

12 Tsumee manbışık'le eyhen: «Zı şok'le hək'en eyhe, zak'le şu vaats'a deş».

13 Mançıl-allab muǵurba vuxhe. Şok'le Mana qalesın yiǵıd, sə'ətıd ats'a deş.

Amaanatne pılne hək'ee misaala

14 Mane gahıl eyxhenbı yəqq'ılqa qıǵəəne insanık akarda ixhes. Mang'vee yəqq'ılqa qıǵeç'esse cusqa cun nukarar sav'u, cuqa vodunmeen gırgın kar manbışılqa amaandatna g'alyadaççe.

15 Mang'vee manbışıs sik'ı, sang'us xholle, sang'us q'ölle, mansag'usud sa talant† pılın huvu ayk'an.

16 Xholle talant pılın ıxhayng'vee, zara ark'ın man pıl sa menne işeeqa gıxhxhı, mançılqa xhobled hexxa'an.

17 Q'ölle talant pılın ıxhayng'veeyid həməxüd hı'ı, mançılqa q'ölled hexxa'an.

18 Sa talant pılın ıxhayng'veeme xandak' alitk'ur, xəring'vee cusqa amaandat xhinne huvuyn pıl maqa dyugul ha'a.

19 Xılece gah ilǵevç'uyile qiyǵa, mane nukaraaşına iyesiy sak'ı, vucee manbışısqa amaandat xhinne huvuyne pılne hək'ee qiyghan.

20 Xholle talant pılın amaandatna alyaat'ıyng'vee, xholled hexxada adı eyhen: «Yızda xərna, ğu zalqa xholle talant pılınniy g'aletçu. Haane, zı mançılqa xholled hexxı'ıyn».

21 İyesee eyhen: «A ğu geer qa'ana! Ğu yugna, qorkuna nukarır! Ğu k'ınna iş haa'ang'ab zaqa qorkura ıxhava, zı ğu xənnə işbışılqa gıxhxhes. Mançıl-allar ikkeç'e zaka, yiǵne xəring'uka sacıgee, şadxhe!»

22 Q'ölle talant pılına alyaat'unar arı eyhen: «Yızda xərna, ğu zalqa q'ölle talant pılınniy amaandatna g'aletçu. Haane, zı mançılqa q'ölle talantıd hexxı'ıyn».

23 Xəring'vee mang'uk'le eyhen: «A ğu geer qa'ana! Ğu yugna, qorkuna nukarır! Mançıl-allar ikkeç'e zaka, yiǵne xəring'uka sacıgee, şadxhe!»

24 Sa talant pılına alyaat'unar arı eyhen: «Yızda xərna, zak'le ğu it'umna insan ıxhay ats'annıy, ğu üvxüdivxı'ıyne cıgeençe qıviyşalna, udyoozuyne cıgeençeb saa'anaxhe.

25 Zı mançile qərqrı'n, mançıl-allar hark'ın ğu huvuyn sa talant pılın ç'iyek avqa dyugul hı'ı. Ğu huvuyn haane, həşde yı'q'əlqa aleet'e».

* **25:1** *Xəybışda Paççahiyvalla*: Xəybışda Paççahiyvalla cennetva eyhen deş vod. Ma'ab Allahna dyuneyne oǵana xəbvalla eyhe. Allahne Paççahiyvalee insanaaşe Mang'ul cone Paççahıl xhinne k'ırı ilıyxhe. † **25:15** *Talant*: 34,5 kg nuk'ra. Sa talant pılın, yits'ıxhvolle (15) senna yugba iş hav'uyng'ussenıy haa'as vəxəna.

26 Xəring'vee mang'uk'le eyhen: «Ğu iş haa'as devkanna, pısa nukarır! Ho'ne vak'le ats'anniy, zı üvxdüvxi'yne cigeençe qıviyşalna, udyoozuyne cigeençeb saa'anava?

27 Manke ğu, zı huvuyn pıl faızısxheeyid huvu, zı qalesse yızdeme hexxa'askanniy!

28 Həşde mang'usse mana talant alyapt'ı yits'ible talantnang'usqa qevle!

29 Şavuşayiy vod, məxrıng'us sık'ıldad geed heles, məxrıng'uqa gırgın hexxalıka ixhes. Şavuşayiy deş, məxrıng'une xılence vodunıd g'ayşesın.

30 Mana nişiscar kararı'dəəna nukar, xaançe qığavhu, sa miç'axne cıgeeqa dağerçe. Mançe geşşuybiyiy ık'arıke silıbı sana-sançıl qadaxan ses qöo ixhes».

Nekke qiyğiyın məhkama

31 İnsanna Dix‡ Cune gırgıne malaaıkaaşika, Cune nuree qarımee, Mana Cune nurune taxtıl gyuaras.

32 Gırgın milletbı Mang'une ögiylqa sales. Mang'veeyib vəq'əbı ts'e'bışike cura'ane çobanee xhinne, manbı sana-sang'uke curaa'asınbı.

33 Mang'vee Cune sağılqa vəq'əbı, solulqad ts'e'bı sa'as.

34 Mane gahıl Paççahee Cune sağne suralınbışik'le eyhesın: «Yızde Dekkee xayir-düə huvuynbı! Zasqa qudoora, dyunye itxhıniyng'acad şosva hav'una Paççahıyvalla gırgıne gahbışiscab şos alept'e.

35 Zı mısıranang'a, şu Zas oxhanasın kar huvu, Yızın ghal-miz xhyanıka gyotxhanang'a şu Zas xhyan huvu, Zı menne cıgeençenaniy vor, Şu Zake vuşda hı'ı.

36 Zı ts'elerniy vor, şu Yızde tanalqan kar huvu, Zı ık'armee, şu Zaqa ilyaakıynbı, Zı zındaneenang'a, şu Zal alycaaxvas abı».

37 Manke qopkuynbışe Mang'uke qiyghanasın: «Yişda Xərna, Ğu mısane mısıra axu, şi mısane Vasın oxhanasın kar huvu? Mısane Yiğın ghal-miz xhyanıka gyotxhanang'a, şi Vas xhyan huvu?

38 Mısane şak'le Ğu menne cıgeençena xhinne g'acu yişda hı'ı? Mısane şak'le Ğu ts'eler g'acu tanalqan kar huvu?

39 Mısane şak'le Ğu ık'ar, zındanee g'acu Vasqa abı?»

40 Paççaheemee manbışik'le eyhesın: «Zı şok'le hək'edacad eyhe, şu Yızde nekke k'inne çocaaşine sang'us hı'iyn, Zas hı'iyn xhinne eyxhe».

41 Manke Mang'vee Cune solne suralınbışik'led eyhesın: «Bed-düə alyapt'ıynbı, Yızde ögiyle ts'its'eepxhe! İblisısiy çine malaaıkaaşis qı'iyn ts'a vod, şunab maqa hudooora.

42 Manıd Zı mısırang'a, şu Zas oxhanasın kar hidevuva, Yızın ghal-miz xhyanıka gyotxhanang'a, ulyoğasın xhyan hidevuva,

43 Zı menne cıgeençena xhinne g'acu, vuşda hıdyı'ıva, Zı ts'elernang'a tanalqan kar hidevuva, Zı ık'arang'a, zındaneenang'a Zasqa ityabıva».

44 Manbışed qidghın ha'asın: «Yişda Xərna, mısane şak'le Ğu mısıra, ghal-miz xhyanıka gyotxhan, menne cıgeençena xhinne, ts'eler, ık'ar, zındanee g'acu, Vas ıkkanan hidi'ı?»

45 Mane gahıl Mang'vee manbışis inəxdun alidghıniy qeles: «Zı şok'le hək'edacad eyhe, şu Yızde nekke k'inne çocaaşine sang'us man hıdyı'ıva, Zak hı'iyn xhinneead eyxhe».

46 Manbışis gırgıne gahbışisda cazaa hevles, qopkuynbışismee gırgıne gahbışisda ı'mı'r hevles.

‡ 25:31 *İnsanna Dix*: I see geedne nəqqee Cuk'le İnsanna Dixva uvhu. Məxür Daniyal peyğambaree qalesde Paççah Masıxhuk'le eyhe. Mana Paççah gırgıne milletbışda xərna ixhes.

26

I'sa gik'as ikkan

¹ I'sa yuşan hı'ı ç'əvxhamee, telebabışik'le eyhen:

² – Şok'le q'öne yiğile Peesax* ixhesva ats'an. İnsanna Dixır† çarmıxılqa ts'its'e'ecenva mebinbişde xıyaqa qeles.

³ Mane gahıl kaahinaaşın ç'ak'ınbiyyiyy milletın ağsaqqalar Kayafa donane xərne kaahinne məhleeqa savayle.

⁴ Manbişe fi'ı'l hav'u I'sa aqqı, gik'asva yuşaneepxha.

⁵ Manbişe eyhe ıxha:

– Man saccu bayramnang'a hidya'as, sayid millet g'elil qexhe.

Sa zəyifəe I'sayne vuk'lelqa gıranın ətir qadağva

⁶ I'sa Bet-Anyee maşnan ı'xnabınane Şimonne xaanang'a,

⁷ Mang'usqa sa zəyifa ayreele. Mane zəyifayne xıya'ad geed gıranın ətirnan marmarın g'ab eyxhe. I'see kar otxhanang'a, zəyifəe man ətir I'sayne vuk'lelqa qadağva.

⁸ Telebabışis mançike qəl vuxha eyhen:

– Hexxan kar nişisne ha'a?

⁹ Nya'a, man ətir gıranda massa huvu, çike ıxhayn pılıd kar deşinbişis heles ixhesınniy.

¹⁰ I'sayk'le manbişe eyhen ats'a-ats'a, manbişik'le eyhen:

– Nya'a şu zəyifa t'yats'exal hee'e? Məng'ee Yızdemee yugna iş hav'u.

¹¹ Kar deşinbı gırgıne gahbişil şoka vuxhes, Zımee gırgıne gahbişil şoka ixhes deş.

¹² Məng'ee Zalqa man ətir qadğu, k'eyxhas ixhesın xhinne qı'ı.

¹³ Zı şok'le hək'edacad eyhe, dyunyeyne ıkkanne cigee ina yugna xabar mısa yuşan hav'ee, ina zəyifar yik'el qiyele'esda, yıcee hı'ıynıd.

Yahudee I'sa massa hele

¹⁴ Mane gahıl yits'ıq'vəne (12) telebayke, Kariotğançene Yahuda donane sang'vee, kaahinaaşine ç'ak'ınbişisqa arı eyhen:

¹⁵ – Zı Mana vuşde xıyaqa quvee, şu zas hucoona heles?

Manbişed mang'us xhebts'al (30) nuk'rayn pıl hele.

¹⁶ Mane yiğile Yahudee I'sa manbişde xıyaqa qelesda gah t'abal ha'a giyğal.

I'see telebabışika nekke qiyğıyn otxhuniy oyxhan

¹⁷ İlydyadiyne gıneybişde bayramne ts'ettiyye yiğil, telebabışe I'sayke qiyghanan:

– Vasın exhaliysın Peesaxın otxhuniy nyaane he'e?

¹⁸ I'see manbişik'le eyhen:

– Şahareeqa hapk'ın inəxrıng'usqa ikkeepç'ı, mang'uk'le eyhe: «Mə'əllimeevud eyhe, Cuna gah hipxırna, Vucee Cune telebabışika sacıgee Peesax yiğne xaa alğahas».

¹⁹ Telebabışe I'see uvhuyn gırgın hı'iyle qiyğa, Peesaxısın oxhanasın kar ha'a.

²⁰ Exha qexhemee I'sa Cune yits'ıq'vəne telebayka sufranıqla savayle.

²¹ Manbişe kar otxhanmee, I'see eyhen:

– Zı şok'le hək'edacad eyhe, vuşde sang'vee Zı mering'une xıyaqa qeles.

²² Telebabışe aq'vabı qı'ı, Mang'uke sana-sang'uqad qihna qiyghanan:

* **26:2** Peesax: Allah qıdet'u ilğeç'uva alğayhen bayram. Man bayramnang'a, cühüt'yaşe co Allahee nəxübiy Mısa peyğambarıleğana Misirğançe g'attıvxhan hav'iy yik'el qalya'a. Man bayram nişil-allayiy alğayheva, nəxüdiy alğahas ıkkanna, Mısa peyğambarne q'öd'esde kitabee otk'un (11-12). † **26:2** İnsanna Dix: I'see geedne nəqqee Cuk'le İnsanna Dixva uvhu. Məxür Daniyal peyğambaree qalesde Paççah Masıxhık'le eyhe. Mana Paççah gırgıne milletbişda xərna ixhes.

– Yizda Xərna, zı deş ho'oçee?

²³ I'see eyhen:

– Zaka sacigee g'abeeqa xıl k'yoq'uyng'vee, Zı mering'une xıyaqa qeles.

²⁴ İnsanna Dix Cune hək'ee Muq'addasne Otk'uninçee otk'unin xhinne əlyhəə. İnsanna Dix mering'une xıyaqa quvuyng'ulqa ver ooxas! Mang'unemee yedike dexhaycadniy yugda ixhes.

²⁵ Manke I'sa mering'une xıyaqa qeles ıkkanne Yahudeeyid qiyghanan:

– Mə'əllim, zı deş ho'oçee?

I'see mang'uk'le eyhen:

– Manva gıcad uvhu!

²⁶ Manbişe karbı otxhanang'a, I'seeyid gıney alyaat'u, Allahıs şukur hav'u gıney hatq'ur telebabışis huvu eyhen:

– Alyaat'u oxhne, in Yızın can vod.

²⁷ Qiyğa Mang'vee k'ola alyaat'a, mançil-allab Allahıs şukur hav'u, telebabışisqa quvu eyhen:

– Mançeençe gırgıng'vee ulyoğe!

²⁸ İna Yizda eb vob, insanaaşine geebne bınahbışile ilyhepç'esdemee k'yaa'ana. Mana eb mugaavile yugba vuxhecenva k'yapk'ın.

²⁹ Zı şok'le eyhen, Dekkine Paççahiyvalee şoka sacigee ts'edin ulyoğasde yiğılqamee, Zı sayid t'imilene ine meyvayke hı'iyñçike ulyoğas deş.

³⁰ Manbişe Zabureençen mə'niybı qətqı', Zeytunne suvalqa avayk'an.

³¹ Qiyğa I'see manbışik'le eyhen:

– G'iyna xəmdə vuşde gırgıng'vee Zı g'alerçesdava otk'un:

«Zı Çobanı t'xəs,

Syuruneedin vəq'əbid heetxvasınbı»‡.

³² Zı üç'ür qı'iməeme, Galileyeeqa əlyhəəs, şu maa'ab gozet haa'as.

³³ Pyoturee Mang'us inəxdın alidghiniy qele:

– Gırgıng'veecar Ğu g'alerçveene, zı Ğu mısacar g'alerçes deş!

³⁴ I'see mang'uk'le eyhen:

– Zı vak'le hək'edacad eyhe, g'iyna xəmdə dadal hook'asse, vak'le Zı dyats'ava ğu xhebne yəqqees eyhes.

³⁵ Pyoturee Mang'uk'le eyhen:

– Zı Vaka qik'as gyurxheeyir, zı man ha'as deş!

Telebabışde gırgıng'veecad manva eyhe.

I'sayna Getsemanne bağeena düə

³⁶ I'sa manbışika Getsemaniye eyhene cigeeqa qarı, telebabışik'le eyhen:

– Zı hark'ın düə haa'as, şu inyaa gyuv're.

³⁷ Mang'vee Cukasana Pyoturiy Zavdayna q'öyre dix ikkekka. Mang'un yik' sacuraycad qa'a giyğal.

³⁸ Manke I'see manbışik'le eyhen:

– Yızın rı'h qik'asde xhineene uts'urun gyatsts'ı. İnyaa aaxve, Zakasana muğurba gyuv're.

³⁹ Mana sık'ırıra şaqana ark'ın aq'vakkena ç'iyelqa g'alirxhu, düə haa'a:

– Dek Yizda! Hasre eyxhexhee, Zı mane əq'ubayne k'oleençe ulydyoğas! Zas ıkkann xhinne deş, hasre, saccu Vas ıkkanan xhinne ixhecen!

⁴⁰ I'sa telebabışisqa sak'imee, g'ecen manbı g'alyapk'ı vob. Mang'vee Pyoturulqa onu'ı eyhen:

– Nya'a şosse Zakasana sa sə'ətna xheeyib muğurba gyuv'aras dəəxə?

‡ 26:31 İnəxüd Zakariye peyğambarne kitabee otk'un (13:7).

41 Qopkune yəqqı'le sivmiyk'alcenva muğurba avxu düəbı he'e. Rı'h it'umda, canmee guc deşin vodun.

42 I'sa q'ör'es ark'ın meeb düə haa'a:

– Dek Yızda! Zas mane əq'übayne k'oleençe ulydyoğas dexhexheene, hasre Vas ıkkanan xhinne ixhecen.

43 I'sa sark'iling'a manbı meeb g'alyapk'ı g'ooce. Manbı geeb obzur vuxhayke uleppı aaqas əxə ıxha deş.

44 Mang'vee manbı g'alyav'u xhebır'es manacab düə ha'as ayk'an.

45 Qiyğa I'sa telebabışısqa sak'ı eyhen:

– Vuşun gırgınbı g'alyapk'ı manzilybine ha'a? Haane, gah k'ane quvxha, İnsanna Dix bınahnanbışde xılyaqa qele.

46 Oza qeepxhe əlyhəəs. Haane, Zı merıng'une xılyaqa qelesda qöö vor.

I'sa aqqaqqana

47 Yıtsıq'vəne telebayna sa eyhena Yahuda qööng'ə, I'sa yuşan ha'acarniy vor. Mang'uka sacıgee geeb g'ilıncnanayiy dalnan insanar vooxhe. Manbı kaahinaaşine ç'ak'ınbışeyiy milletne ağsaqqalaaşə g'axuvuyınbı vuxha.

48 I'sa manbışde xılyaqa qelesde Yahudee işaara huvu uvhunniy:

– Zı Şavus ubba hee'ene, I'sa Mana vor, Mana aqqe.

49 Mane gahıl mana I'saysqa qıxha «Salam, yızda Mə'əllimva!» uvhu Mang'us ubba ha'a.

50 I'see mang'uk'le eyhen:

– Hambaz, ğu nişisiy arı, man he'e.

Mankecab I'saysqa insanar qeepxha, Mana aqqaqqana.

51 Manke I'saykane sang'vee g'ilınc hı'tdidxı', xərne kaahinne nukarne k'ırıyle k'ena ı'xı', mang'un k'ırı g'a'adaççen.

52 I'see mang'uk'le eyhen:

– G'ilınc cıgeeqa gıxhxhe. G'ilınc xılyaqa alyaat'uyın gırgınbı g'ilıncıkecab hapt'as.

53 Deşxhee, vasqa həməxüde qöö Zasse Dekkıkee kumag heqqas əxəs dışdıyxan? Zı uvhuynxhiy, Mang'vee Zas mankecad yıts'ıq'vəne (12) legionıle geed malaaikarniy g'axıles.

54 İn karbı ixheskaniy deşxhee, nəxüdniy Muq'addasne Otk'unıybışee otk'unıynbı ixhes?

55 Mane gahıl I'see cəmə'ətık'le eyhen:

– Nya'a g'uldurulqa vüqqənbı xhinne g'ilıncbışikayiy dalbışıka Zı aqqas abı? Zı yığıs Allahne Xaane məhlee gyu'ur xət qa'amee, şu Zı aqqı deş.

56 İn gırgın karbı peyğambaraaşine otk'unıybışee, otk'unıynbı ixhecenva eyxhe.

Manke gırgıne telebabışe I'sa g'alerçu, heepxı avayk'ananbı.

I'sa xərne kaahınısqa Kayafısqa ıkkekkə

57 I'sa aqqıynbışe Mana xərne kaahinne Kayafayne k'anyaqa qarayle. Q'aanun mə'əllimariy ağsaqqalarıb maqa savayle.

58 Pyotur əq'ənançecar xərne kaahinne məhlaysqamee I'sayqa qihna qarayle. Hu-cooyiy eyxheva g'acesva, Pyotur məhleeqa ikkeç'u xərne kaahinne g'aravulyçeeşıka giy'ar.

59 Kaahinaaşın ç'ak'ınbıyiy Aali ŞuureeneŞ gırgıng'vee I'sa gik'asdeme horbışıka Mang'une aq'val ulyoozarasınbı t'abal haa'a vuxha.

60 Horbışıka aq'val ulyoozarasınbı geebbı abeeyib, manbışıs ıkkənəxrına iveeke deş. Nekke qiyğa q'öyre insan qığəç'u

Ş 26:59 *Aali Şuura*: mane gahıl cühüt'yaaşine Ali Şuuree yights'al (70) insan ıxha. Manbı kaahinar, Q'aanunun mə'əllimar, fariseyar, qıvaats'ıyn insanar vuxha.

61 eyhen:

– Mang'vee «Zasse Allahın xav kukkyok'al hı'ı, xhebne yiğee alya'as əxəva» uvhu.

62 Xərna kaahin suğotsu, I'sayk'le eyhen:

– Manbişe Yiğne hək'ee eyhençis nya'a Ğu cuvabcad qidele?

63 I'see mang'une cuvabısıd vuççud eyhe deş. Xərne kaahinee meed Mang'uke qiyghanan:

– Zı Vake, Vorne Allahne doyuile qiyghan: Allahna Dix, Masixh Ğune?

64 I'see mang'uk'le eyhen:

– Ğu qotkuda uvhu. Zımee şok'le mançiled hexxada eyhes, inçile qiyğa şok'le İnsanna Dix, Ğırgın Əxəng'une sağne sural gyu'uriy buludbişil qööcar g'aces*.

65 Manke xərne kaahinee culyun tanalinbı qıtaxı'ı eyhen:

– Mang'vee kufur hı'ı! İnçile qiyğa şas aq'val ulyoozarasınbı nişisınbıne? Mang'vee hı'iyn kufur şok'led g'ayxhiyn!

66 Şu mançik'le hucoovane eyhe?

Manbişed «Mana taxsirkarır, gik'as eyxheva» eyhe.

67 Mankecabıb giviyğalanbı I'sayne aq'vays xudaariy tyubı ı'xiyxə. Sassanbişe Mang'une aq'veeqa çapalaxbı ı'xiyxə

68 eyhe ıxha:

– Ay Masixh, şas peyğambar xhinne yuşan hı'ı eyhelan, şavaaiy Vas ı'xiyxə?

Pyoturee I'sa cuk'le ats'a deşva eyhe

69 Mane gahıl məhlee gyu'urne Pyoturusqa gulluxçiy zəiyfa qiyxha eyhen:

– Ğunar Galileyeençene I'sayka sacigeeniy vor.

70 Ğırgıng'une ögiyl man Pyoturee gardanaqa ilydyaat'u eyhen:

– Ğu hucoome eyhe, zak'le ats'a deş!

71 Qiyğa mana akkabışısqa qarımee, sa menne gulluxçiy zəiyfayk'le g'acu eyhen:

– İna insanır Nazaretğançene I'sayka sacigeeniy vor.

72 Pyoturee meed gardanaqa ilydyaat'u, k'in g'assır eyhen:

– Zak'le mana İnsan ats'acar deş!

73 Sahavule, şaqana ulyobzuriyn insanar mang'usqa qabı eyhen:

– Hək'erar ğu şenbişda vor. Manva yiğne yuşan hı'iyncadıd eyhe.

74 Pyoturee cuqacad g'arğışbıd hı'ı, k'inyıd g'assır, eyhen:

– Zak'le mana İnsan ats'a deş!

Mane gahılıb dadal hook'a.

75 Pyoturuk'le I'see «Dadal hook'asse vak'le Zı dyats'ava ğu xhebne yəqqees eyhesva» uvhiy yik'el qayle. Mana mançe qıgeç'u, hülöörəxə geşşe giyğal.

27

I'sa Pilatisqa ikkekka

1 Miç'eed qıxhamee, ğırgıne kaahinaaşine ç'ak'ınbişeyiy milletne ağsaqqalaaşə I'sa gik'u ak'an ha'as ikkanva eyhe.

2 Manbişe I'sayn g'el-xıl ayt'ıl, Romeençe xərna xhinne g'axuvuyne Pilatne* xılyaqa qele.

Yahudee vucecar-vuc gek'a

* 26:64 Mançine hək'ee Daniyal peyğambarne kitabee otk'un (7:23). * 27:2 Pilat: Pontiy Pilat Roma imperiyeyn gixxhuna Yahudeyayna xərna ıxha. Mang'vee Yahudeyays 26-36 senbişil xəbvalla hav'u.

³ I'sa mering'une xilyaqa quvuyne Yahudayk'le Mana gik'as ikkan g'acumee, mang'us vucee hı'ıynçile naş qexhe. Vucee alyaat'uyın xhebts'al nuk'ra kaahinaaşine ç'ak'ınbışısquyiy ağsaqqalaaşısqa qadı,

⁴ «Zı bınah hav'u, taxsir deşda İnsan gik'asva vuşde xilyaqa quvuva» eyhe. Manbıšemee mang'uk'le «Mançike şas hucoone? Vak'le ats'ava» eyhe.

⁵ Yahudee vucee mane işil-alla alyaat'uyın pıl Allahne xaa dağı'ı, mançe ark'ın vuceecar-vuc gıvayxanna.

⁶ Kaahinaaşine ç'ak'ınbışe mang'vee dağı'ıyn pıl sı'ı eyhen:

– İna ebake quvuna q'ıymat vuxhayke, Allahne xaane q'utyeeqa gyuvxhes vuxhes deş.

⁷ Manbışe conecab əree gaf hav'u, mane pılıke menne cigeençe qabıynbı k'eepxhesın, nyuq'vneke k'olabı ha'ang'un çol ileşşe.

⁸ Mançıl-allad, mane cigayk'le g'ıynıyne yıılqamee «eban çolva» eyhe.

⁹ İnəxüd Yeremiya peyğambaree otk'unin xhinne eyxhe: «İzrailıybişe Mang'us gyuvxhuna q'ıymat, xhebts'al nuk'ra, manbışe alyapt'ı

¹⁰ mançike k'olabı ha'ang'un çol ileşşe. Manva zak'le Rəbbeeniy uvhu».

Pilatee I'sayke qiyghan

¹¹ I'sa Pilatisqa, mane cigayne xəring'usqa arımee, mang'vee I'sayke qiyghanan:

– Yahudeeşına Paçcah Ğune?

I'seeyid mang'uk'le «Ğucad məxüd eyheva» eyhe.

¹² Kaahinaaşine ç'ak'ınbışeyiy ağsaqqalaaşe Mang'une gardanaqa taxsir giyxhemee, I'see nıq'cad qığayhe deş.

¹³ Manke Pilatee Mang'uke qiyghanan:

– Yıgne gardanaqa giyxhenmeen karbı Vak'le g'iyxhe dişee?

¹⁴ I'see mang'une nenecad cuvabıs alidghınıy qele deş. Mançile Pilat geer mattexhena.

Pilatee I'sa çarmıxılqa qıkkeeva eyhe

¹⁵ Ğırgıne Peesaxne bayrambışıl, mane cigayne xəring'vee, Pilatee sa aqqına insan g'ekkan ədatniy vod. Məxrına insan cəmə'ətiniy g'əxəna.

¹⁶ Mane yığbışıl sa qıvaats'ına, I'sa Barabba eyhena insan aqqı eyxhe.

¹⁷ Mançıl-allad millet sacıgeeqa sadımee Pilatee qiyghanan:

– Şos zı vuşu g'aykkıne ikkan? I'sa Barabbane deşxhee, Masıxhva eyhena I'sane?

¹⁸ Mang'uk'le ats'anniy, manbışe I'sa paxılıyvalın cune xilyaqa quvuva.

¹⁹ Pilat cune taxtil gyu'urmee, mang'une xhunaşşee mang'usqa ina xabar ana insan g'ıxele:

– Mane qorkune İnsanıkana vaqa iş mooxhecen, g'ıyna zı nik'ek, Mang'unemee geeb əq'üba opxhun.

²⁰ Kaahinaaşine ç'ak'ınbışeyiy ağsaqqalaaşe millet mizel aqqı, manbışe Barabba g'aykeva, I'sar gik'eva eyhecenva.

²¹ Pilatee manbışike qiyghanan:

– Zı vuşdemee q'öng'una nenane g'aykke?

Manbışed «Barabbava!» eyhe.

²² Pilatee manbışike «Masıxhva eyhene I'sayk hucoo he'evane?» qiyghan.

Manbışde Ğırgıng'vee «Çarmıxılqa ts'its'e'eva!» eyhe.

²³ Pilatee «Nişil-allane? Hucoone Mang'vee qəlasın hı'ıva?» qiyghan.

Milletınmee «Çarmıxılqa ts'its'e'eva!» sık'ılbab xəbna ts'ir haa'a.

²⁴ Pilatik'le cune xılənçe vuççud qüdüö, millet sık'ıldad g'elil qexhe g'acumee, mang'vee xhyan alyaat'u milletne ögiyl xileppi hodğul eyhen:

– Şok'lecad g'ecen, Mang'uke k'yap'ıyne ebal-alla zalqa taxsir deşin.

²⁵ Milletincad mang'us inəxdın alidghınıy qele:

– Mang'uke k'yap'ınne ebal-alla şinayiy yişde uşaxaaşee cuvab qeles!

²⁶ Manke Pilatee manbışdemee Barabba g'aykka'ana. I'sar çümqıbı ı'xı', çarmıxılqa ts'its'a'as qelewa eyhe.

Eskeraaşe I'sa demalqa giyxhe

²⁷ Eskeraaşer I'sa Pilatne sareeqa qıkkekka. Maa'ad Mang'une vuk'lelqa legioncad sadayle.

²⁸ Manbışe Mang'une tanalinbı qakkyı'ı, Mang'ulqa ç'əran p'laş aly'a.

²⁹ Zazalxumbışike tac hootxur vuk'lelqa gyavhu, sağne xıyaqad q'amış hele. Qiyğab q'aratsabişil gyuv'ur «Yahudeeşine paççahıs salam vuxhenava!» uvhu Mana demalqa giyxhe.

³⁰ Mang'us tyubı ı'xiyxə, q'amış alyapt'ı vuk'lele k'ena üvxiyxə.

³¹ Mana demalqa gixhxııyle qiyğa, Mang'ulyun p'laş g'avşu tanalqa Cuncad karbıd alyı'ı çarmıxılqa ts'its'a'asva g'aqa qığayhe.

I'sa çarmıxılqa qıkkekka

³² Manbı g'aqa qığəəng'ə, manbışısqa Şimon donana Kireneençena sa insan qızaxxa. Eskeraaşe mang'usqa I'sa givaxanasın çarmıx haqqas ilekka.

³³ Golgota donane cigeeqa qavayle. Golgota «vuk'ləna bark'v» eyhen vodun.

³⁴ Mang'us ödüka alıkkı'ıyn çaxır hele. I'see man ghalek set'umee, ulyoğas ikkiykan deş.

³⁵ Eskeraaşe Mana çarmıxılqa ts'its'ı'ıyle qiyğa, çöp k'eççu Mang'un tanalinbı cone əree qa'a.

³⁶ Qiyğab maa gyuv'ur Mang'uqa ilyaaka.

³⁷ Vuk'lel ooqad «Yahudeeşina Paççah I'sa haaneva», mana nişil-allayiy çarmıxılqa ts'its'ı'ıva otk'un gixhxı ıxha.

³⁸ Mane gahıl I'sayka sacıgee, Mang'une sağılıy solul q'öyre g'uldur çarmıxılqa ts'its'aa'a.

³⁹ K'anençe ı'lğəəmbışe vuk'ulybı g'uvoyxhar, Mang'uk'le cuvabbı eyhe ıxha.

⁴⁰ «Allahın xav qottul, xhebne yiğee aly'a'ana! Ğu Allahna Dixxhee, Ğucar Ğu çarmıxıle gyaqqe, Ğucar Ğu g'attixhan he'eva!» eyhe ıxha.

⁴¹ Kaahinaaşine ç'ak'ınbışer, Q'aanunne mə'əllimaaşer, ağsaqqalaaşer I'sa demalqa gixhxı eyhe ıxha:

⁴² – Məbınbı g'attixhan haa'anbınıy, Cusse Vucme g'attixhan ha'as əxə deş! İzrailyna Paççah vorna, hasre çarmıxıle giç'ecen şinad Cus inyam ha'as.

⁴³ Mang'vee yı'q' Allahılqanıy qızır, Allahısır Mana ıkkaxhee, hasre g'attixhan he'ecen. Nya'a Mang'vee «Vuc Allahna Dixvaniy» eyhen!

⁴⁴ I'sayka sacıgee çarmıxılqa ts'its'av'uyne g'ulduraaşed I'sayk'le həməxdun cuvabbı uvhu.

I'sayn qik'uy

⁴⁵ Yı'q'ı'hı'le sə'ət xhebınçılqamee ç'iyeyn aq'va miç'ax qexhe.

⁴⁶ Sə'ət xheyible vooxhemee, I'see ts'ırıka eyhen:

– *Eli, Eli, lema savxtani?* (İn «Yızda Allah, Yızda Allah, nya'a Ğu Zı g'alerçuva?»† eyhen vodun.)

⁴⁷ Maa k'ane ulyobzurune sabaranbışik'le man g'ayxı eyhen:

– İng'vee İlyas peyğambarır qoyt'al.

† 27:46 Manva Zaburee otk'un (21:2).

⁴⁸ Manbışda sa mankecar g'adarxhun, gupk'a alyaat'u ç'ürç'üməne çaxıreeqa k'yooq'u, q'amışılqa qav'u Mang'une ghalesqa qaa'a, ulyoğecenva.

⁴⁹ Mansanbışemee eyhe ıxha:

– Mana Culer-alqa g'alerçe, ilyaakas İlyasee arı Mana g'attixhan ha'asee?

⁵⁰ I'see meeb xəbna ts'ir hav'umee, nafas qığeç'een.

⁵¹ Mane gahıl Allahne xaab gyuvapxınna örtyug q'omançe k'anyaqqamee qıt'aaxı, q'öne cigeeqa qooxhe‡. Ç'iyebi i'ğiykar, ganzbı q'öne cigeeqa qeedaxhe.

⁵² Nyaq'vbı çiled-alqa aaqı, maabın gellesın qopkuyn insanaar suğoots'anbı.

⁵³ Manbı I'sa üç'ür qıxhayle qiyğa, nyaq'vbışeence qığeepç'i muq'addasne şahareeqa, İyerusalimeeqa ikkeebaç'e. Maa'ab manbı xılece insanaaşik'le g'ooce.

⁵⁴ I'sayne vuk'lel oğa ulyorzulyne k'omandırık'leyiy eskeraaşik'le ç'iyebi i'ğiykar, maa eyxhen karbı g'acumee, manbı mançile it'umba qəpqi'n, «Hək'erar, Mana Allahna Dix ooxhurva!» eyhe.

⁵⁵ Maa'ab əq'ənançe ilyaakan xılece yedarıb vuxhaynbı. Manbı Galileyeençecab I'sayqab qihna, Mang'us g'ullux haa'as qöönbı vuxha.

⁵⁶ Maa'ar manbışde yiq'ne Magdaleençena Mayram, Yaaq'ubnayıy Yusufna yed Mayram, Zavdayne dixbışda yedir vuxhaynbı.

I'sa k'eyxha

⁵⁷ Exha qexhemee, sa karnana insan arayle. Mana I'sayne telebabışda sa, Arimateeğançena Yusuf eyxhe.

⁵⁸ Mana Pilatne k'anyaqa hark'ın, I'sayn mayit qeqqa. Pilateeyib I'sayn mayit mang'usqa qeleva əmr haa'a.

⁵⁹ Yusufee I'sayn mayit alyaat'u, məttine kafaneeqa hiyk'ar.

⁶⁰ Qiyğar Mana ganzine ab hipk'ırne cune ts'ebne nyuq'vneeqa gixhxı, mançeeqa ikkəəne cigeeqab xəbna g'aye qavaak'an haa'a.

⁶¹ Magdaleençena Mayramıy manasa Mayram nyuq'vnene ögee gyuv'ur vooxhe.

I'sayne nyuq'vnesne g'aravulyçer ulyoozar haa'a

⁶² Qinne yiğıl, man Şabbatın yiğ eyxhe, kaahinaaşın ç'ak'ınbıyiy fariseyarŞ Pilatne k'anyaqa sabı

⁶³ eyhen:

– Xərna, şene horalee üç'ürnang'a uvhuynniy «Vuc xhebne yiğile üç'ür qixhes».

⁶⁴ Mançıl-allab əmr hee'e xhebıd'esde yiğılqamee nyuq'vneqa ilyaakecen. Deşxhee telebabı abı Mana qöqü milletık'le «Mana hapt'ıynbışde yıq'neençe üç'ür qıxhava» eyhes. Man qiyğiy hor, ts'ettiynçile pısın ixhes.

⁶⁵ Pilatee manbışik'le eyhen:

– G'aravulyçerıb alyapt'ı havak'ne, şos nəxüdiy ıkkın, he'e.

⁶⁶ Manbıb hapk'ın nyuq'vneeqa ikkəəne cigee ne g'ayelqa peçat gyı'xı', maa g'aravulyçer ulyoozar haa'a.

28

I'sa üç'ür qexhe

¹ Şabbatın yiğ ilğeç'uyle qiyğa, ülycümne ts'ettiyne yiğıl çakba miç'eeb Magdaleençena Mayramıy manasa Mayram abaylenbı nyaq'v g'avces.

‡ **27:51** Mane örtyugun Allahne xaadın inekke muq'addasın cıga cura'a ıxha. Allahıka mugavilenana q'utye, mane perdeyka curı'ıyne cigee vooxhe vuxha. Maqa sene sa yəqqees, xərne kaahınile ğayrı şavussecar ikkeç'es əxə ıxha deş. Mançine hək'ee, Mısa peyğambarne q'öd'esde kitabee qətqəs eyxhe (26:31-35). § **27:62** fariseyar Manbı I'sayne gahılın dindarar vuxha.

² Sayid sayangada, it'umda ç'iyebı ı'ğiykır, manıd Rəbbin malaaiik xəənçe giç'u nyuq'vneeqa ikkəne cigeena g'aye qavaak'an hav'u, çil gyu'urva ıxha.

³ Malaaiik yic ts'ayilpanık, çin tanalin karbıd cagvarada yiz xhinne ıxha.

⁴ Maa ulyobzuruyne g'aravulyçeeşik qəpqi'niyvalin zeze ooxha, manbı hı'ğəpkır hapt'ıynbı xhinne aaxva.

⁵ Malaaikee zəiyfeeşik'le eyhen:

– Qı'məəq'ən, zak'le ats'an şu çarmıxılqa ts'ıtsı'ına I'sa t'abal ha'a ıxhay.

⁶ Mana inyaa deşda, Vuçe eyhəxür Mana üç'ür qa'a. Qudoora şok'led Mana g'alirxhuyn ciga g'ace.

⁷ Zaraba apk'ın Mang'une telebabışik'le eyhe: «I'sa hapt'ıynbışde yı'q'neençe üç'ür qı'ı, şole ögee Galileyeeqa ark'ın. Şok'le Mana maa g'acesda». Haane, zı şok'le eyhen.

⁸ Yadar qəvəyq'ənanbı. Manbı I'sayne telebabışis xabar hevles, nyuq'vnesse şadeepxha g'adaaxvananbı.

⁹ Sayır manbışde ögeeqa I'sa Vuccar qığəç'u, «Şos salamva» eyhe. Yadarıb Mang'usqa qeepxha Mang'un g'elybı xhilibışeeqa sı'ı, Mang'us k'yoozaranbı.

¹⁰ I'see manbışik'le eyhen:

– Qı'məəq'ən! Hapk'ın Yizde çocaaşik'le eyhe, Galileyeeqa qudooracen. Manbışik'le ma'ar Zı g'acesda.

G'aravulyçeeşe abına xabar

¹¹ Yadar telebabışisqa vüqqəmee, g'aravulyçeeşin sabarabı şahareeqa abı cok'le g'acuyn karbı kaahinaaşine ç'ak'ınbışis yuşan ha'a.

¹² Kaahinaaşine ç'ak'ınbışe ağsaqqalaaşika gaf hav'uyle qiyğa, g'aravulyçeeşis geed pılbı huvu

¹³ eyhen:

– Eyhe «şi xəmdə g'alyapk'ımee Mang'une telebabışe abı Mana qöqüna».

¹⁴ Mana gaf Pilatne k'iriysqa hipxhireene, şi mang'uqa gaf hav'u, gyapk'ıyne dağamiyvalike şu g'attyuvxhan haa'asınbı.

¹⁵ G'aravulyçeeşed pılbı alyaat'u, gırgın cok'le uvhuyn xhinne ha'a. G'iyniyne yiğılqameeyib yahudeeşe mana gaf məxüb haa'a.

I'sayna nekke qiyğiyına mı'slähət

¹⁶ Yıts'ıssar (11) teleba Galileyeeqa, I'see manbışik'le uvhuynne suvalqa avayk'an.

¹⁷ Manbışik'le maa'ar I'sa g'acu Mang'us k'yoozaranbı. Sabarabı şakkalycab aaxva.

¹⁸ Manke I'sa manbışisqa qıxha eyhen:

– Xəybışeenayiy çiyeyne aq'valyna gırgına xəbvalla Yizde xılyaqa quvu.

¹⁹ Mançil-allab hapk'ın gırgıne milletbışike Yızın telebabı hee'e, manbı Dekkine, Duxayne, sayıb Muq'addasne Rı'hı'ne doyuqa xhineeqa k'yooq'u gicəpxı'ybı aleet'e'e.

²⁰ Manbışis Zı şos əmr hav'uyn xhinne, gırgın ha'as xət qe'e. Zınar dyunyeyn axır qalesmee, gırgıne gahbışil şoka ixhes.

Lukee yuşan hav'una yugna xabar

10

Zas k'anena nenane hı'sab eyxhe?

İne I'see haa'ane gafee, g'ulduraaşısqa girxhune cühüt'ile ğayrı, xhebiyre insan eyxhe: sa Allahne xaa g'ullux ha'ana cühüt', manasa cühüt' eyxhena Leviyne toxumençena, xhebır'esda insanır samariyeğançena. İyerusalimne şaharene Allahne xaa g'ullux haa'anbişe, ha'anbıniy düəbi ğırgıne izrailne milletnimee. Manbışıs kumag ha'anniy Leviyne nasilençene cühüt'yaaşe. Samariyebıva manbışik'le eyhenniy, manbı Samariye eyhene cıgeñçe vuxhal-alla. Manbı cühüt'yaaşıs k'anen, sa eban milletniy vod. Sa eban milletbıd ixheene, manbışik'le sana-sanbı g'umooceniy vooxhe. Cühüt'yaaşe hı'sab ha'anniy, samariyatbışe din badal ha'u, mançıl-allab manbışıkıa yuşan haa'a deşdiy.

²⁵ Sayəqqee Tavratne mə'əllimıs I'sa cuvabil aqqas ikkiykan. Mang'vee I'sayke qidghın ha'uyın:

– Mə'əllim, zı hucoo he'eene, aaxiratee ixhees?

²⁶ I'see mang'uke qidghın ha'uyın:

– Tavratee hucooyıy otk'un? Vas nəxüdiy g'anmış eyxhe?

²⁷ Mang'vee Tavratee otk'uniyn xhinne uvhu:

– *Yiğna Rəbbim Allah vorna. Mana hammaşe yik'eka, rihı'ka, ək'elika ğırgıne vas huvuyne gucuka ikkiykne.* Sayid: *vas k'anena, vas ğu nəxüriy ikkan həməxür ikkiykne.*

²⁸ I'see mang'uk'le eyhen:

– Ğu qotkuda uvhu. Ğu həməxüd he'ee, manke ğu aaxiratna ixhes.

²⁹ Mang'us ikkiykanan vuc mane gafençe qorkura qığahas, I'sayke qidghın ha'an:

– Eyhe, yızda k'anena haşune?

³⁰ I'see mang'uk'le inəxüd uvhu:

«İyerusalimençe Yerixonne şahareqa sa cühüt' gəəng'ə gexhana g'ulduraaşıne xıleqa. Manbışe mana q'əra qa'a, getu g'alyaraççena yəqqə qik'as.

³¹ Həməxüd ıxha, mane gahıl İyerusalimençe hamane yəqqı'le, Allahne xaa g'ullux ha'ana sa gəə eyxhe. Mang'uk'le get'una g'acu, ilğeç'ena hamane yəqqı'ne şene aqvayle.

³² Akaran harakat Leviyne toxumençened insaane ha'a: get'uyng'une k'anençe yəqqı'ne şene aqvayle ilğeç'e.

³³ Hamane yəqqı'n ı'lgəə eyxhena samariyeğançena cune əməleyl. Mang'uk'le get'una g'acu, qiykkın k'anyaqa qexhe.

³⁴ Samariyeğançena mang'usqa qıxha ı'xna çaxırıkıa hodğul, zeytunun q'ı'şid qadğı iy'talan. Qiyğa, mang'vee g'ulduraaşe get'una alqavhu əməlelqa qikkekana pılıke axvane cıgeqa, giyğalna mang'us maa'ab g'ullux haa'a.

³⁵ Qiyne yiğıl mang'vee pılıke axvane cıgayne xəring'us huvu q'ölle nuk'rayn pıl eyhen:

– Mang'us g'ullux he'e, zı huvuyınçile hexxada xarcxheene, yı'q'əlqa qömee zı vas qelesın».

³⁶ Qiyğa I'see Tavratne mə'əllimıke qidghın ha'an:

– Ğu nəxüdne hı'sab ha'a, g'ulduraaşısqa ğırxung'usqa, xhebing'una nenane k'anena eyxhe?

³⁷ Tavratne mə'əllimee eyhen:

- Neng'veeyiy mang'us cun yik' gyotxhuniy haguna, hamana eyxhe.
«Ğunad h m x d he'e», - I'see mang'uk'le uvhu, - «ı'mı'r yiğna h m x b vukkee».

15

Avaykınçına şadvalla

İne xhebne misaalayna mə'na akaraba vobna. Mane hekayebişe I'sa peyğambaree yuşan ha'an, Allah, bınahnanbışıka goruşmuş ıxhang'a nimeeyiy şad eyxhe.

¹ Gırgın nalok'ıbı sa'anbıyiy bınahbınanbı abaylenbıniy I'saysqa, Mang'ulqa k'ırı gyaqqas.

² Fariseyariy Tavratanne mə'əllimaaşe ğud-ğudniy ha'ana:

- Mana insan bınahbınanbışıka yuşan ha'a, manbışıka kar otxhan!

³ Manke I'see inəxbına misaala ts'its'av'u:

⁴ - Fikir ooxhne, vuşde neng'ukame vəş vəq'ə vobna, çinab sa avguna. Mang'vee yüç'əle yüç'üb uxhiyxhane cıgee g'alebçı, avguna sa t'abal haa'as üqqəs dişde? Nya'a, avaykasmee mang'vee mana t'abal haa'as dişde?

⁵ Avaykımeyib, şadvalıka cune mıgabişilqa gyuvxhes.

⁶ Xaaqar qarımee, qoot'alasınbı cun hambazar, g'onşubı manbışik'le eyhesın: «Zaka sacıgee şadepxhe! Zasqa avaykına, avguna vəq'ə!»

⁷ Qiyğa I'see eyhen:

- Mançılqa şak-şupa mooxhe, xəybışee bınahbışile xıl ts'its'avuyne sang'us geeb şadeepxhes. Yüç'əle yüç'ürne qopkuyne, bınah deşinbışis manimee şadeepxhes deş.

⁸ Sayıb inəxbına misaala:

Sa xhunaşşeyqa yıts'ille nuk'rayn pıl eyxhe, mançınıd sa yıcee agval ha'an. Nya'a, məng'ee bazır qaahas dişde, xhıris üvxhəs dişde, xav alyak-valyak ha'as dişde man nuk'rayn pıl aveekasmee?

⁹ Aveekımee, qoot'alasınbı cen hambazariy, g'onşu yedar. Manbışik'le eyhesın: «Zaka sacıgee şadepxhe! Zak'le, aguyn nuk'rayn pıl, avaykını!»

¹⁰ Qiyğa I'see eyhen:

- Mançılqa şak-şupa mooxhe, sa bınahbışıke tovba hav'uynne insannimeeyid Allahne malyaa'ıkaaşdab şadvalla h m x bna vuxhes.

¹¹ I'see inıd yuşan ha'uyın: «Sa adamiyqa q'öyre dixniy vor.

¹² K'ınne duxee dekkık'le eyhen:

- Dek yiğın var-devlet, ğu yişde aree bit'al he'e, zalqa gexhan qale.

Dekkee var-devlet dixbışdı aree bit'al ha'an.

¹³ Sabara yiğbışile k'ınne duxee, cus huvuyn dekkee var-devlet massa huvu, ayk'anna əqənane ölkeeqa. Ark'ınne cıgeeyid azğunna ı'mı'r vukku, gırgın kar ak'an ha'an.

¹⁴ Mane gahıl hamane ölkee giyğalanbı it'umun mıssın vaxtbı, mang'uned ı'mı're giyğalanbı dağamın yiğbı.

¹⁵ Manke mana hayk'anna mane cigaynbışde sang'usqa iş hivqas. Mang'vee mana g'ixelena cune çolbışeqa vokkar uxhiyxhana'as.

¹⁶ Dix h m x rniy mış qıxha vorna, vokkaşee otxhanan kar huvuynxhiy geerniy şad ixhes, mang'us vuççud heli ıxha deş.

¹⁷ Mana culqa qarı eyhen:

- Yizde dekkıqa geeb işçer vob, manbışde gırgıng'vee gıney otxhan, hale hexxadad axvan, zımee inyaa'ar mıssınçe qek'a.

¹⁸ Dekkısqa sark'ıl eyhesın: «Dek zı yiğniyiy Allahne ögee bınahna iş hav'u.

¹⁹ Zı yiğna dix ixhes layıq'ra deş vorna. İcaza hevle yiğne işçeeşına sa ixhes».

²⁰ Mana ayk'anna dekkısqa. Dekkik'le mana əq'ənançecar quvats'ı rəhı'm qavaylı. Dek mang'une ögiylqa g'adayxhvan qarı, xhilibışeqa sa'u, ubba ha'a.

²¹ Duxee eyhen:

– Dek, zı yiğniyyi, Allahne ögee bınahna iş hav'u. Zı yiğna dix ixhes layıq'ra deş vorna.

²² Dekkee cune nukaraaşik'le eyhen:

– Zaraba, nekke yugun alya'an karbı alle, mang'ulqa ale'e, t'ubelqana tucvayiy, g'elilqan g'elilinbı hele.

²³ Qavale kokav'una dana, gyuvk'e. Qudoora otxhun-ulyodğuybı ha'as.

²⁴ Ho'o dişde, yızda dix qik'unıy vor, üç'ür qıxha, agunaniy, avaykına.

Manbı gıviyğalanbı otxhan-ulyoğa.

²⁵ Mane gahıl xərna dix çoleeniy vor. Mana xaasqana qıxhamee, g'iyxhenbı mə'niybıyyi huvaagan sesbı.

²⁶ Mang'vee nukaraaşına sa qort'ul qidghın ha'uyn:

– Hucoone haynyaa eyxhe?

²⁷ Nukaree eyhen:

– Yiğna çoc sak'ı, dekkeeyib mana sağra-salamatra sak'ıva kokav'una dana givk'u.

²⁸ Xərna dix it'umra qəllamışxha, xaaqa ikkeç'es ikkiykan deş. Manke dek qığeç'u mana mizel aqqaqqa giyğal.

²⁹ Xərne duxee dekkik'le eyhen:

– Haynimene senbına zı vas nukar xhinne işlemiş ixha, hammaşed ğu uvhuyn ha'u. Hambazaaşika otxhun-ulyoğas, ğu zas mısacab çepiçib huvu deş.

³⁰ Yiğın var-devlet otxhunne, pozğunne yedaaşika iyırne duxays, ğumee, sak'ı qarınq'a kokav'una dana givk'u.

³¹ Dekkee mang'uk'le eyhen:

– Dix, ğu hammaşe zaka vor, in gırgın zaqa vodunmen kar yiğın vodun.

³² Həşdiyle şadepxhes, otxhun-ulyoğas ikkan: yiğna çoc qik'unıy vor, üç'ür qıxha, agunaniy, avaykına.»

18

Nəxiüd ha'uyn ı'bəədat ne Allahee q'abil ha'a?

Avaalıyne İzrailil sa deste insanar vuxha, Tavratee (cühüt'yaaşın müğədasın kitab) otk'unne gırgınçılqa əməl ha'an. Məxbınbışk'le fariseyarvaniy eyhen. Cəmə'ətın manbı geəb Allahıkan insanarvaniy eyhe. Mane gahıl, sayıb sa mebnə deste naloq'ı sa'ane insanaaşınaniy vob, manbı şavuscab vukkiykan deşdiy. İzrail mane dövrül Roma imperiyeynsniy tabıba vob. Nalok'ı sa'anbı Roma imperiyayne əmreniy işlemiş vooxhe. Nalok'ıd gellesde vaxtal gexhançile hexxadaniy sa'a. Cone milletne hı'sabeqa karnanbıniy vooxhe. Mañçil-allab manbışıqa duşmanıka xhinneniy ilyaaka.

⁹ Şi mansanbışile qopkuynbı vob, hı'sab ha'anbışıs, mebnıbışılqa oğançe avqa ilyaakane insanaaşıs, I'see inəxübna misaala ts'its'av'u:

¹⁰ «Q'öyre insan Allahne xaaqa ı'bəədat ha'as havayk'ananbı. Manbışda sa ıxhana farisey manasar nalok'ı sa'ana.

¹¹ Fariseyee ulyorzul cune hək'ee inəxüb düə haa'a vuxha:

– Allah, Vas şukur, zı məxürna, mebnı insanar xhinnena dexhava: fırlıdaxçer xhinnena, qotkuyn hidya'ana xhinnena, xayaanat ha'an adamiyyi xhunaşşe xhinnena, yeyir hamana nalok'ı sa'ana xhinnena.

¹² Zı hammaşe ülycümee q'öne yəqqee siv aqqaqqa, gırgıne g'azancbışıke yits'ıbesda pay Allahne xaaqa qoolena.

¹³ Nalok'ı sa'anamee gırgıng'ule curayra ulyorzuliy, mang'us uleppıd xəəqə qa'as ikkan deşiy, saccu cune koksıys ı'xhı eyheyiy:

- Allah, zı bınahbınana vor, Ğu ılğeç'e yizde bınahbışıke.»

¹⁴Mançile qiyğa I'see eyhen: «Farisey deş, hamana nalok'bı sa'ana Allahee qorkuna insan xhinne q'abil ha'u, mançılqa şak-şupa mooxhe. Manıd mançıl-alla, vucecar vuc axtı qa'ana Allahee avqa qa'as, vucecar vuc avqa qa'anar Allahee axtı qaa'as.»

Yəhyee yuşan hav'una yugna xabar

Uvhuybışis sik'ı in kitab Yəhyee otk'un. Mana I'says geer ıkkana yits'ıq'vəne telebayna sa ıxhava otk'un. Aalimaaşine uvhiyn in kitab Yəhyee Efes eyhene şaharee 90-niyiy 95-esde senbışe otk'un ixhesva eyhe. Geeb insanaaşisse qətqəs əxecenva, mang'vee in kitab yunanne mizel otk'un.

Yəhyee man kitab otk'unin I'sa Masixh vorva hagvas. Mang'us insanaaşe mançil inyam hı'ı ikkiykın. İne kitabee Allahne hək'eedın dağamın geed fıkrıbı vod. Yəhyee I'sayne vuk'lelqa qadıyn gırgın otk'un deş. Mang'vee mane kitabee I'see haguyn yıghille əlaamat otk'un. Mane əlaamatbışed I'sa Masixh ıxhay hagva.

Yəhyee mane kitabee inekke geed I'see yuşan hı'iyıbı otk'un. Yəhyee otk'unne karbışın geedınbı I'see k'anene telebabışis yuşan hı'iyıbı vod.

I'sa dyunyelqa Allahın Cuvab xhinne qarı

¹ Ts'etta Cuvab ıxha.

Cuvab Allahıka sacıgee ıxha.

Cuvabcad Allah ıxha.

² Man Cuvab ts'ettacad Allahıka ıxha.

³ Gırgın kar

Mançile ğana itxhın,

itxhınne karbışın

nencad Man dena itxhın deş.

⁴ I'mı'r Mançeeniy vob,

mane i'mı'rınıb insanaaşis Nurniy hele.

⁵ Nurun miç'axiyvalee işixniy gyayhe,

man miç'axiyvalisse höğəs əxə deş.

⁶ Allahee Yəhye donana insan g'ıxele.

⁷ Mana şahad xhinne qarı, Nurune hək'ee yuşan ha'asva, gırgıng'veeyib mang'ule ğana inyam he'ecenva.

⁸ Mana vuc Nur deş ıxha, Nurune hək'ee yuşan ha'as qarı.

⁹ Hək'en Nur dyunyelqa qadı.

Mane Nuren gırgıne insanaaşılqa işixniy gyayhe.

¹⁰ Nurun in dyunye itxhın.

Man Nur ine dyunyelqa qadeeyid,

ine dyunyeyk'le Man qıvaats'a deş.

¹¹ Mana Cunbışisqar qareene,

manbışe Mana k'ane qı'ı deş.

¹² Mana k'ane qı'ıyne gırgınbışis,

Mang'une doylulqa inyam hı'iyıbışis,

Manbışis Mang'vee Allahın uşaxar vuxhes vəvxüy huvu.

¹³ Manbı insanıke,

insanne xuruşuke

vuxhaynbı deş vob.

Manbı Allahıke vuxhaynbı vob.

¹⁴ Cuvabıke İnsan qıxha,

Mang'un xav yişde yı'q'nee ıxha.

Şak'le Mang'un Nur g'acuyn,

Mane vorne-deşde Dixes Dekkee man Nur huvu.

Mana Dix hək'ene yugvalın gyatsts'ı ıxha.

- 15 Yəhyee Mang'une hək'ee axtıda yuşan ha'a ıxha:
 – Zı Mang'une hək'ee eyhe ıxha: «Zale qiyğa Qalesda, zaler ögee ıxha. Mançıl-allar Mana zaler xərna vor».
- 16 Yişde gırğing'vee, Mang'une g'ıdyabat'ane yugvalil-alla çičiqad qihna xayir-düəbı alyaat'u.
- 17 Q'aanun Mısayle ğana huvu,
 hək'ena yugvallab I'sa Masixhile* ğana qabı.
- 18 Allah neng'uk'lecar, mısacar g'acu deş.
 Mana saccu şak'le vorne-deşde Cune Dixee hagu.
 Mana Dix Dekkine yik'eesnee vor.

Xhineeqa k'yooq'ane Yəhyeyna I'sayne hək'eena şahaadat

- 19 İna Yəhyeyna I'sayne hək'eena şahaadat vobna. Yahudeeşine ç'ak'ınbişe Yəhyeyke «Ğu vuşuneva?» qidghın ha'asdemeə İyerusalimğançe kaahinariy Leviyke g'abıynbı† mang'une k'anyaqa g'uxoole.
- 20 Mane gahıl Yəhyee manbışike dyugul hidi'ı, qotkun uvhuyn:
 – Zı Masixh deş vorna.
- 21 Manbışe Yəhyeyke qiyghının:
 – Manke ğu vuşune vor? Deşxhee İlyas peyğambarne?
 Yəhyee, «De'eş, zı mana deş vornava» eyhe.
 – Manke ğu Mısee eyhena peyğambarne?
 Yəhyee «De'eşva» eyhe.
- 22 – Manke ğu vuşune? Şi g'axuvuynbışik'le şi hucoovana eyhe? Ğu yiğne hək'ee şas hucoona yuşan ha'as?
- 23 Yəhyee manbışis alidghınıy qele:
 – Yeşaya peyğambaree in yizde hək'ee uvhu:
 «„Rəbbis yəq qopku qee'eva“
 Zı sahree ts'ir haa'ang'un ses vod.»
- 24 G'axuvuynbı fariseyaaşınbı‡ vuxha.
- 25 Manbışe Yəhyeyke qiyghanan:
 – Ğu Masixhır deşxhee, İlyasır deşxhee, qalesda peyğambarır deşxhee, nya'a ğu xhineeqa k'yooq'u, gicərxı'ybı alyaat'a'a?
- 26 Yəhyee manbışis inəxdın alidghınıy qele:
 – Zı xhinekacad gicərxı'iy alyaat'a'a. Vuşdeme yı'q'nee Sa vor, şok'le dyats'ana,
- 27 Mana zale qiyğa qalesda vor. Zı Mang'une çarıxbışin baağarid aaqas kara idyayle.
- 28 İn yuşan ha'an gırğın kar, İordanne damayne şene aq'val, Bet-Anyee ıxha. Maab Yəhyee xhineeqa k'yooq'u, gicərxı'ybı alyaat'a'a ıxha.

Allahna Urg

- 29 Qinne yiğıl Yəhyeyk'le I'sa cune suralqana qöö g'acu, eyhen:
 – Dyunyeyna bınah Culqa alyapt'asda Allahna Urg§ haane!

* **1:17 Masixh:** man cuvab «q'ış qadğuna» eyhen vodun. Avaala İzrailil məxdın ədat ıxha, kaahinaaşine, paççahaaşineyiy peyğambaraaşine vuk'lelqa q'ış qadağva ıxha. Man q'öd'esın I'sayn do Allahee Mana g'əyxı'nava eyhen vod. İzrailiybışik'le peyğambaraaşee uvhuynbı ats'a ıxhal-alla, manbışe Masixh qarı cun millet duşmanaşike g'attixhan hı'ı, dyunyeyş xəbvalla hav'uy gozet ha'a ıxha. † **1:19 Leviyke g'abıynbı:** İzrailiyne yits'ıq'vəne (12) nasılən sabı vooxhe. Allahee manbı Cune Xaa kaahinaaşis kumag he'ecenva g'əvxü. ‡ **1:24 Fariseyar:** Manbı I'sayne gahılın dındarar vuxha. Manbışik'le Allahna Q'aanun yugba vaats'a vuxhal-alla, manbı milletun ç'ak'ınbı vuxha. § **1:29 Allahna Urg:** Peesax bayram ixhesnang'a, cühüt'yaaşee sa seniyn urgbınıy q'urbanna allya'anbı. Mane q'urbanbışe Allahee g'attixhan hav'u vuxhay yik'el qalya'a ıxha.

³⁰ Zı Mang'une hək'eeniy eyhe: «Zale qiyğa qöona zaler xərna vor, Mana zaler ögee ıxhal-alla».

³¹ Zak'ler Mana ıxhay ats'a deşdiy. Mana İzrailyne milletık'le qıvaats'ecenva, zı insanar xhineeqa k'yooq'u gicəpxı'ybınıy alyaat'a'as qarı.

³² Yəhyee I'sayne hək'ee şahaadatiyvalla hav'u, eyhen:

– Zak'le, Allahın Rı'h xəənçe qı'nerke xhinne qadı, Mang'ulqa gixu, axva g'acuyn.

³³ Zak'ler Mana ıxhay ats'a deşdiy. Zı xhineeqa k'yooq'u gicəpxı'ıybı alyaat'as G'axuvuyng'vee Vucee zak'le uvhu: «Rı'h şavulqayiy gexa, Mang'ulyud axu vak'le g'acveene, ats'axhxhe, Muq'addasne Rı'hı'ka gicəpxı'ybı alyaat'a'ana Mana vor».

³⁴ Zak'led man g'acu «Allahna Dix Mana vorva» şahaadat hav'u.

I'sayn ts'eppiyn telebabı

³⁵ Qinne yiğil Yəhye meer cune q'öne telebayka ulyorzuliy.

³⁶ I'sa yəqqı'le ı'lğəəmee, Yəhye Mang'uqa ilyakkı, eyhen:

– Allahna Ürg haane!

³⁷ Mane q'öne telebayk'le, man eyhen g'ayxhı, I'sayqa qihna avayk'an.

³⁸ I'sayk'le manbı Cuqab qihna qöo g'avcu, qiyghanan:

– Şos hucoona ıkkın?

Manbışe I'sayke qiyghanan:

– Ravvi, Ğu nyaane axva?

(Ravvi mə'əllim eyhen vodun.)

³⁹ I'see manbışik'le eyhen:

– Zaqab qihna qudoora, şok'lecad g'acesın.

Manbıb hapk'ın Mana nyaayiy axvava ilyaakanbı. Manke sə'ət yoq'uble vuxha. Mane yiğil manbı exhalqamee Mang'usne giviy'ar.

⁴⁰ Yəhyee eyhenbı g'ayxhı, I'sayne qihna apk'ınne q'öng'una sa Andrey ıxha. Mana Şimon-Pyoturna çoc eyxhe ıxha.

⁴¹ Qiyğa mang'vee cuna çoc Şimon t'abal hı'ı, «Şak'le Masixh avaykınava» eyhe. (Masixh g'əyxı'nava, q'ış qadğunava eyhen vodun.)

⁴² Andreyee Şimon I'sayne k'anyaqa ıkkekkı. I'sa Şimonuqa ilyakkı, eyhen:

– Ğu Yuhanna dix Şimonur, yic vak'le g'iyneyke şaqı Kefa eyhes.

(Kefa ganz eyhen vodun. Ganzıd yunanne mizel Pyotur eyhen vodun.)

⁴³ Qinne yiğil I'says Galileyeeqa ı'qqəs ıkkıykan. Mang'vee Filipp t'abal hı'ı, «Zaqar qihna qorava» eyhe.

⁴⁴ Filippır Andreyiy Pyotur xhinne Bet-Tsayda eyhene şahareençe eyxhe.

⁴⁵ Filippeeyir Natanael t'abal hı'ı, mang'uk'le uvhuyn:

– Şak'le Mısayne Q'aanune ork'unna, peyğambaraaşer uvhuna İnsan, Yusufna dix Nazaretğançena I'sa aveykı.

⁴⁶ Natanaelee eyhen:

– Nazaretğançe yugun kar qığeç'eye?

Filippeeme mang'uk'le eyhen:

– Arı ğucar ilekke.

⁴⁷ I'sayk'le Natanael Cune suralqana qöo g'acu, eyhen:

– İna hək'erar yik'ee bicvalla deşda İzrailğançenavur.

⁴⁸ Natanaelee Mang'uk'le eyhen:

– Vak'le zı neñçena ats'a?

I'see mang'us inəxdın alidghınıy qele:

– Filippee ğu qot'alassecar, Zak'le ğu inciliyne yivek avurniy g'acu.

⁴⁹ Natanaelee Mang'uk'le eyhen:

– Mə'əllim, Ğu hək'erar Allahna Dixir*, İzrailynar Paççahır!

⁵⁰ I'see eyhen:

– Zak'le ğu inciliyne yivek avur g'acuva, uvhuvane ğu Zas inyam hı'ı? Vak'le mançiled ç'ak'ın karbı g'aces.

⁵¹ Zı şok'le hək'edacad eyhe, xəybı q'öna qeedaxhe, Allahın malaaikar İnsanne Dixelqa† gəə-ı'lqəə şok'le g'aces.

2

I'see xhyan çaxırelqa sak'al ha'a

¹ Mançine xhebıd'esde yiğil Galileyayne Kana eyhene şaharee davatbı eyxhe. I'sayna yedir maa yeexhe.

² I'sayka sacigee Cun telebabıb davatbışeeqa qopt'ul vooxhe.

³ Məxüdü eyxhe ottxhan-ulyoğane gahıl çaxır g'aat'an. I'sayne yedee Mang'uk'le eyhen:

– Manbışıqa çaxır axu deş.

⁴ I'see eyhen:

– Yed, mançike şas hucoone? Yizda gah qabı deş.

⁵ I'sayne yedee nukaraaşik'le eyhen:

– Mang'vee şok'le hucooyiy uvhu, şu man he'e.

⁶ K'anya'ad Yahudeeşe gicəpxı'ybı alyaat'an g'ayeyke hı'iyın yixhılle xədıın g'ab eyxhe. Mane g'abbışde sançeeqa molyts'al-vəşşe g'alle (80-120) litra xhyanın əə eyxhe.

⁷ I'see nukaraaşik'le eyhen:

– Man g'abbı xhinen gyatsts'e'e.

Manbışe g'abbı ghalelqamee gyats'a'anbı.

⁸ Mang'vee nukaraaşik'le meed eyhen:

– Həşdiyle sık'ının alyaat'u, tamadaysqa ikkee.

Manbışed ikkekkan.

⁹ Tamadar çaxırelqa sak'al hı'iyne xhinene dadıqa ilyakkana. Mang'uk'le man neñçe adıvacad ats'a deşdiy. Man saccu xhyan alyaat'uyne nukaraaşik'leniy ats'a. Tamadee tsuma qort'ul eyhen:

¹⁰ – Ğırğing'vee ts'etta yugun çaxırxhe helen. Qiyğa mihmanar yugba qeepxamee, pısnıxhe çaxır qadayle. Ğumee yugun çaxır həşdilqamee havacıyn.

¹¹ I'see Galileyayne Kana şaharee man ts'ettiyn əlaamat hagu, Cuna axtıvalla haagva. Telebabışed Mang'ulqa inyam ha'a.

¹² Mançile qiyğa Mana yedikayiy çocaaşika, telebabışika sacigee Kefernahumqa ark'ın, sa-q'ölle yiğna maa axva.

I'see kar massa helenbı Allahne Xaane hiqiy-allançe g'ee'ebaşenbı

¹³ Yahudeeşin Peesax* bayram k'ane qexhemee, I'sa İyerusalımqa ayk'an.

¹⁴ Mang'uk'le Allahne Xaane hiqiy-alla boğabı, vəq'əbı, qı'nerker massa helenbıyiy pılbı badal haa'anbı g'ooce.

* **1:49 Allahna Dix:** Avaala Allahna dixva, İzrailıyne paççahaaşik'le eyhe ıxha (Davud, Sileyman). Sayid manva insanar g'attıvxhan haa'asva qalesde paççah Masıxhık'le eyhe ıxha. Natanaelee I'sa Allahna Dixva eyheng'a, Mana Allahee g'əyxı'na, Allahıs nekke k'anena vorva hagvasdemee eyhe. † **1:51 İnsanna Dix:** I'see geedne nəqqee Cuk'le İnsanna Dixva uvhu. Məxür Daniyal peyğambaree qalesde Paççah Masıxhık'le eyhe. Yəhye peyğambarık'le malaaikar gəə-ı'lqəən nyak' ögilycadniy g'acu. Mane cigayk'le mang'vee Allahın Xavva uvhu. I'says Vuc Allahın Xav xhinee vorva eyhes ikkan. * **2:13 Peesax:** Allah qıdet'u ilğeç'ıva alğayhen bayram. Man bayramnang'a, cühüt'yaaşe co Allahee nəxübiy Mısa peyğambarleğana Misirğançe g'attıvxhan hav'iy yik'el qalya'a. Man bayram nişil-allayiy alğayheva, nəxüdiy alğahas ikkanva, Mısa peyğambarne q'öd'esde kitabee otk'un (11-12).

15 Mang'vee bağaaşıke çümky hav'u, maabın gırgınbı cone vəq'əbişikayiy boğabışika sacigee Allahne Xaane hiqiy-allançe g'ee'ebaşenbı. Pılbı badal ha'anbışınid iskambı alytik'al hı'ı, pılbı ç'iyelqa ot'al ha'a.

16 Qı'nerker massa helenbışik'led eyhen:

– Manbı inençe aleet'e, Yizde Dekkın Xav bazarılqa sak'al hıma'a.

17 Mang'une telebabışde yik'el Muq'addasne kitabee otk'unin qadayle: «Zas Yiğın Xav geed ikkan. Mane ikkiykınıyn Zı gyoxhxhan ha'a».

18 Manke Yahudeeşine ç'ak'ınbışe Mang'uke qiyghanan:

– Vasse in karbı ha'as əxəva, Vasse nene əlaamatıka hagvas əxəyee?

19 I'see manbışis inəxdın alidghınıy qele:

– Şu in Allahın Xav hı'ğəkkar he'e, Zımee man xhebne yiğee q'omançe alya'asın.

20 Yahudeeşine ç'ak'ınbışe Mang'une cuvabıs eyhen:

– İn Allahın Xav yoq'ts'ale yixhne (46) senee ali'ı, Ğu man xhebne yiğee alya'asvane eyhe?

21 I'see, Allahın Xav eyheng'a, Cun tanva eyhe ıxha.

22 Qiyğa, I'sa hapt'ıynbışde yı'q'neençe üç'ür qıxhane gahıl, telebabışis Mang'un man cuvab yik'el qayle. Manbışe manke Muq'addasne Otk'uniysiy I'see uvhuyne cuvabıs inyam ha'a.

I'sayna Nikodimıkana gaf

23 I'sa Peesaxın bayramnang'a, İyerusalim haguyn əlaamatbı g'acuyne gellesde insanaaşe Mang'ulqa inyam ha'a.

24 I'sayk'le gırgıncab insanar yugba vaats'ava, Mang'vee manbışılqa yı'q' qiyzaran deşdiy.

25 Mang'us, nenemecad insanne hək'ee ats'a ixhes ikkanmee, Mang'vee şavuk'lemecad mane insanne hək'ee yuşan he'eva eyhen deşdiy. Mang'uk'le Cuk'lecad insanaaşine yik'eençe ı'lğəəmbı ats'a ıxha.

3

1 Fariseyaaşine* yı'q'nee sa Nikodim donana insan eyxhe. Mana Yahudeeşine ç'ak'ınbışda sa eyxhe.

2 Mana xəmdə I'saysqa arı, eyhen:

– Mə'əllim, şak'le ats'an Ğu Allahne k'anençe qarına sa mə'əllim vor. Şavussecad Vasse hagvas əxən əlaamatbı hagvas əxə deş. Allah Vaka dexhanaxhiy, Vasse məxdın əlaamatbı hagvas əxəs deşdiy.

3 I'see mang'us inəxdın alidghınıy qele:

– Zı vak'le hək'en eyhe, sa insan dyunyeelqa meer qidyareene, Allahna Paççahiyvalla g'avces vəəxəs deş.

4 Nikodimee Mang'uke qiyghanan:

– Q'əs qıxhane insanısse nəxi'r meer yedike ixhes əxəyiy? Mang'usse yedine vuxhneeqa k'iç'u, meer yedike ixhes əxəyee?

5 I'see inəxdın alidghınıy qele:

– Zı vak'le hək'en eyhe, xhinekeyiy Allahne Rı'hı'ke dexhayng'usse Allahne Paççahiyvaleeqa ikkeç'es əxəs deş.

6 Tanike ıxhana tan eyxhe, Rı'hı'ke ıxhanar rı'h.

7 Ğu mançile matmexhe: şu meeb dyunyeelqa qavales vukkan.

* 3:1 Fariseyar: Manbı I'sayne gahılın dindarar vuxha. Manbışik'le Allahna Q'aanun yugba vaats'a vuxhal-alla, manbı milletın ç'ak'ınbı vuxha.

⁸ Mits† çis vukkanne cigée aa'a. Vak'le mançin ses g'ayxheeyid, nənçe qabı nyaqa apk'iniy ats'a deş. Həməxürür Rı'hı'ke ıxhane insaniqa eyxhe.

⁹ Nikodimee qiyghan:

– Man karbı nəxüdnə ixhes?

¹⁰ I'see mang'us inəxdın cuvab qele:

– Ğu İzrailyna mə'əllim vor. Man karbı vak'le ats'a dişde?

¹¹ Zı vak'le hək'en eyhe, şı şak'le ats'an eyhe, g'acuyñçusub şahaadat haa'a, şume yişda şahaadat şos k'ane qaa'a deş.

¹² Zı şos ç'iyelyne karbişike yuşan ha'amee, şu mançılqa inyam ha'a deş, xəybışeene karbişike yuşan ha'axhee, şu inyam ha'ayee?

¹³ İnsanne Duxayle ğayrı vuşucar xəybışeeqa ılqeq'u deş. Xəənçer giç'una Mana vor.

¹⁴ Mısee sahree yezake hav'una xoçe ooqa qav'uyñ xhinne‡, İnsanna Dixır§ məxür ooqa qa'as ikkan.

¹⁵ Man ixhesın, Mang'ulqa inyam ha'ane gırgınbışis gırgıne gahbışisda ı'mı'r vuxhecenva.

¹⁶ Allahıs dyunye manimee ikkiykan, Mang'vee vorna-deşda Cuna sa Dix huvu. Manıd mançıl-alla ha'a, Mang'ulqa inyam ha'an nenbıcab hımbat'acenva, manbışıqa gırgıne gahbışisda ı'mı'r vuxhecenva.

¹⁷ Allahee dyunye muhaakima ha'asva deş Dix g'axuvu, Mang'vee Dix dyunye g'attixhan ha'asva g'axuvu.

¹⁸ Mang'ulqa inyam hı'ına muhaakima ha'as deş. İnyam hidı'ınar muhaakima hı'ınacar, Allahne vorne-deşde Duxalqa inyam hidi'inçıl-alla.

¹⁹ Dyunyelqa Nur qadı ixheeyid, insanaaşe pısın ha'ava, manbışis miç'axiyvalla Nurule geeb vukkiykan. Mançıl-allab manbı muhaakima haa'as.

²⁰ Pısın ha'ane gırgıng'uk'le Nur g'ımece eyxhe. Vuçe hı'inbı aq'valqa qığmeç'ecenva, Nurnane suralqa qarayle deş.

²¹ Qotkuyn ha'aname Nurnane suralqa qarayle, vuçe hı'inbı aq'valqa qığeeç'ecenva Allahneme hı'ıva.

Yəhyee I'sayne hək'ee eyhe

²² Mançile qiyğa I'sayiy Cun telebabı Yahudayne cigabişeeqa qabayle. I'sa manbışıka maa'ar sabara gahna axu, maabınbışis xhineeqa k'yooq'u gicəpxı'ybı alyaat'a'a ıxha.

²³ Yəhyeeyib Salim eyhene şaharne k'anene Aynon eyhene cigée geed xhyanva, gicəpxı'ybı maa'ad alyaat'a'a ıxha.

²⁴ Yəhye manke zindaneeqa arçu deşdiy.

²⁵ Mane gahıl Yəhyeyne telebabışdeyiy sa Yahudiyne əree, gicəpxı'ynə hək'eena gaf gyooxha.

²⁶ Telebabı Yəhyeysqa qabı, eyhen:

– Mə'əllim, İordan damayne şene aq'vayl vaka sacigeene, ğu Cune hək'ee şahaadat hav'une İnsanee, həşde Vuçee gicəpxı'ybı alyaat'a'a. Gırgınbıb Mang'usqavub abayle!

²⁷ Yəhyee manbışde cuvabıs eyhen:

† **3:8 Mits:** ine cuvabıqa yunanne mizel (in kitab otk'unne mizel) q'öble mə'na vob: «mits» sayid «rı'h». ‡ **3:14 Mısee sahree yezake hav'una xoçe ooqa qav'uyñ xhinne:** I'see Allahee İzrailybı Misirğançe qığav'una gah yik'el qavalyaa'a. Manbı sahreenang'a giviyğalanbı Allahıləna haa'a. Mançıl-alla Allahee manbışılqa xoçebı salat'a'a. Maa'ab geeb İzrailybı habat'a. Manke Mısee Allahılqa düə haa'a. Allahee mang'uk'le yezake xoçe hav'u, t'at'alqa qüvxhu, ooqa qee'eva eyhe. Mane xoçeyqa ilyakkına üç'ürə axva ıxha. § **3:14 İnsanna Dix:** I'see geedne nəqqee Cuk'le İnsanna Dixva uvhu. Məxür Daniyal peyğambaree qalesde Paççah Masixhuk'le eyhe. Mana Paççah gırgıne milletbışda xərna ixhes.

– İnsanısqa Xəənçe hucooyiy ha'as hassır, mang'usse saccu man ha'as əxə.

²⁸ Şu zı uvhuyne cuvabın şahadar vobınbı: «Zı Masixh deş vorna. Zı Mang'ule ögiyl g'axuvu».

²⁹ İstağ tsumayna vor. Tsumayna hambazme mang'une k'ane ulyorzul, mang'un şadexhen ses g'ayxhı vucur şadexhena. Məxürur zı şadexhe.

³⁰ Həşdiyle Mana axtı qixhes ıkkın, zıme k'il.

³¹ Ooğançe Qarına gırğing'ule xərna vor. Ç'iyene aq'valyna ç'iyena vorna, mana ç'iyene karbişde hək'ee yuşan ha'a. Xəənçe Qarınane gırğing'ule xərna vor.

³² Mang'vee Cuk'le hucooyiy g'acu-g'ayxhı, mançis şahaadat haa'a, şavaacabıb Mang'una şahaadat k'anyaqacab qaa'a deş.

³³ Mang'una şahaadat k'anyaqa qaa'ane insanee, Allah qorkunavad peçat giyxən.

³⁴ Allahee G'axuvung'vee, Allahın cuvabxhe hixhar ha'an. Allahee Məxrıng'us Cun Rı'h qidiykkın hele.

³⁵ Dekkıs Dix ıkkınva, gırğın kar Mang'une xılyaqa quvu.

³⁶ Duxalqa inyam hı'ına gırğıne gahbişide i'mrena ixhes. Duxal k'ırı ilydiy-xing'uk'leme i'mı'r g'avces deş. Allahna qəlib mang'ul ooğacab vuxhes.

4

I'sayiy Samariyeençena zəiyfa

¹ Fariseyaşik'le* I'see, Cus Yəhyeyle geeb telebabı sav'u, gicərxı'iybı alyat'a'ava g'ayxhiyn.

² Yic gicərxı'iybı I'see deş, Cune telebabışe alyat'a'a ıxha.

³ I'sayk'le, Cune hək'ee yuşan haa'ava g'ayxhımee, Yahudeyayeençe qığəç'u Galileyeeqa meer ayk'an.

⁴ Mang'una yəq Samariyeençe i'lgəə vuxha.

⁵ Mana, Yaaq'ubee cune dixes Yusufus huvuyne cigabişis k'anene Samariyeyne Sixar eyhene şahareeqa qarayle.

⁶ Yaaq'ubna kahrızıb mane cigabişe vob. Yəqqı'n I'sa ozar hı'ıva, Mana mane kahrızısne giyar. Mana yı'q'ı'hiyna gah vuxha.

⁷ Kahrızısqa xhyan alqahasva sa Samariyeençena xhunaşşe ayreele. I'see məng'i'k'le, «Hucoona ixhes, Zas ulyoğasın xhyan heleva» eyhe.

⁸ Mane gahıl, Mang'un telebabı oxhanasın kar alişşesva şahareeqa apk'ın vooxhe.

⁹ Samariyeəgançena xhunaşşee Mang'uke qiyghanan:

– Ğu Yahudiy vorna, zımee Samariyeençena zəiyfa. Nəxüd Ğu zake xhyan heqqayiy?

(Yahudeşeyiy Samariyeebişe sana-sang'uka işbı g'ece ıxha deş.†)

¹⁰ I'see məng'i's inəxdın alidghınıy qele:

– Vak'le Allahna payiy «Zas ulyoğas xhyan heleva» Uvhuna vuşu ıxhay ats'a deş. Vak'le Zı vuşu ıxhay ats'axhaynxhiy, ğucadniy Zake xhyan heqqas. Zınad vas i'mı'r hoolen xhyanniy heles.

¹¹ Zəiyfee Mang'uk'le eyhen:

– Xərna, Vaqa xhyan alqahasın g'abıd deşin, kahrızıb k'oraba vob. Vas nençene i'mı'r hoolen xhyan ixhes?

* **4:1** *Fariseyar*: Manbı I'sayne gahulin dindarar vuxha. Manbişik'le Allahna Q'aanun yugba vaats'a vuxhal-alla, manbı milletn ç'ak'ınbı vuxha. † **4:9** *Yahudeşeyiy Samariyeebişe sana-sang'uka işbı g'ece ıxha deş*: Samariyebiyiy cühüt'yar sana-sang'us k'anen, sa eban millet ıxha. Sa eban milletbıd ixheene, manbişik'le sana-sanbı g'umoooeniy vooxhe. Cühüt'yaaşee eyhenniy, samariyabişe din badal hı'ı, mançil-allab manbı sana-sang'uka yugba vooxhenbı deşdiy.

12 Nya'a Ğu, ina kahrız şas g'alepçıyne yişde dekkaaşına eyxhene Yaaq'ubuler ooqanane vor? Mang'veeyid cune dixbişed, cune çavra-vəq'əynid inençe xhyan ulyodğu.

13 I'see məng'ı's inəxdın alidghınıy qele:

– İne xhineke ulyodğuyng'us meed xhyan ikkiykanan.

14 Zıme helesde xhineke şavaa ulyodğveene, mang'us sayid xhyan mısacad ikkiykanas deş. Zı huvuyn xhyan mang'une ad gırgıne gahbişis ı'mı'r hoolene xhyan ı'lqəəne cigalqa sak'alas.

15 Zəiyfee Mang'uk'le eyhen:

– Xərna, zas məxdın xhyan hele, zas sayid xhyan ikmiykancen, zınar xhyan alqahasva inyaqa ayres gimeexacen.

16 I'see zəiyfayk'le eyhen:

– Yeera, adamiyır qort'ul, inyaqa qeera.

17 Zəiyfee Mang'uk'le eyhen:

– Zaqa adamiy deşda.

I'see məng'ı'k'le eyhen:

– «Adamiy deşdava» ğu qotkuda eyhe.

18 Vaqa xhoyre adamiy ıxha, həşder vaka sa xaa eyxhenar, yiğna adamiy eyxhe deş, ğu man qotkuda eyhe.

19 Zəiyfee Mang'uk'le eyhen:

– Xərna, zak'le g'ecen Ğu peyğambarır.

20 Yişde dekkaaşe ine suval ı'bəədatniy ha'an. Şumee, Yahudeebişe, eyhen, ı'bəədat ha'asın ciga İyerusalim vodun.

21 I'see məng'ı'k'le eyhen:

– Zəiyfa, Zal k'ırı alixhxhe, məxbına gah qavaales, Yizde Dekkis ı'bəədat ine suvaylid İyerusalimıd ha'as deş.

22 Şu, Samariyeebişe nişismecad ı'bəədat ha'ava şok'le ats'a deş. Şak'leme şı nişisiy ı'bəədat ha'ava, ats'an. Yic, g'attıpxhınıyid şaken, Yahudeeşiken vod.

23 Gah qavaalesda, mana qabınab, yik'eençe ı'bəədat ha'anbişe, Dekkis hək'eda Mang'une Rı'hı's sik'ı ı'bəədat ha'as. Dekkeeyib Cus məxüd ı'bəədat ha'anbı t'abal haa'a.

24 Allah Rı'h vorna. Mang'us ı'bəədat ha'anbişe hək'eda Rı'hı's sik'ı ı'bəədat ha'as ıkkən.

25 Zəiyfee Mang'uk'le eyhen:

– Zak'le ats'an, Masixhva eyhena qales. («Masixh» q'ış Qadğuna eyhen vod.) Mana qarımee, Mang'vee şas gırgın yuşan ha'asın.

26 I'see məng'ı'k'le eyhen:

– Zı Mana vor, vaka yuşan ha'ana.

27 Mane gahıl I'sayn telebabı siviyk'al. Manbışik'le Mana zəiyfayka yuşan ha'a g'acu, mançile mateepxheeyib, Mang'uke neng'vecad «Hucoona Vas məngi'ke ıkkən?» «Nya'a mane zəiyfayka yuşan ha'ava?» qiyghan deş.

28 Manke zəiyfee xıledın parç ç'iyelqa gıxhxı, şahareeqa qarı, insanaaşik'le eyhen:

29 – Qudoora, zı hı'ıyn gırgın zas yuşan hı'ına, İnsan g'ace. Deşxhee, Masixh Mananiyxan vor?

30 İnsanar şahareençe qığeeç'ı I'saysqa qavayle.

31 Mane gahıl Mang'une telebabışe «Hucoona ixhes, Mə'əllim, sık'ının kar oxhneva» eyhe.

32 I'seeme manbışik'le eyhen:

– Zaqa məxdın otxuniy vod, şok'le man ats'a deş.

³³ Manke telebabışe sana-sang'uke «Şavamecad Mang'us otxanan adıyniyxanva?» qiyghan.

³⁴ I'see manbışik'le eyhen:

– Yızın otxuniy, Zı G'axuvuyng'vee uvhuyn hı'iyiy Mang'una iş bə'əttam hav'uy vodun.

³⁵ Şu «Yoq'ne vuzale qiyşalasınbıva» eyhe. Zıme şok'le eyhen, vuk'ulybı ooqa qı'ı, çolbışıqa ilyaake, manbı hitxıdır, qiyşalasınbı xhinnevud qeetxha!

³⁶ Qiviyşalang'vee cuna hək' alyabat'a, mang'vee şagav sa'a. Man şagav gırgıne gahbışısa dı'mı'r alyapt'ıyn insanar vob. Oozunar, qiviyşalnar sacıgee şadepxhesınbı.

³⁷ Manke mane işis sik'ı uvhuyn cuvab «Sang'vee oozanaxhe, mansang'veeyib qiviyşalnaxheva» qotkun vodun.

³⁸ Zı şu, şu əq'üba idyopxhuniyn, şagav qiyşalas g'axuvu. Məbınbışe əq'üba opxhun, şume manbışe əq'übayka ezuyınçın şagav alyaat'u.

Samariyebışe I'salqa inyam ha'a

³⁹ Mane zəiyfee «Mang'vee, zı hı'ıyn gırgın işbı zak'le uvhuynbıva» Samariyebışik'le uvhu. Manke mane şaharee vooxhene geebne insanaaşe I'salqa inyam ha'a.

⁴⁰ Qiyğa Samariyebı I'sayne k'anyaqa abı, Mang'us miz k'yaa'a, sik'ırra cone k'ane axveceva. Manar maa'ar q'ölle yığna axvana.

⁴¹ I'see eyhenbı g'ayxhı, Mang'ulqa inyam ha'anbı sık'ılbab geeb qeepxha.

⁴² Samariyebışe zəiyfayk'le eyhe ıxha:

– Şi sacco ğu uvhuayne cuvabıl-allacad deş Mang'ulqa inyam ha'a. Həşde şak'led g'ayxhiyn, ats'axhxhaynıd hək'erar İna dyunye g'attixhan ha'asda vor.

I'see paççahıs k'anene insanna dix yug qa'a

⁴³ Q'öne yığile, I'sa mançe Galileyayne suralqa ayk'an.

⁴⁴ Mang'vee Vucecadniy uvhu, peyğambarıqa vuc yedike ıxhayne cigabışee hı'rmat voxhena deşva.

⁴⁵ I'sa Galileyeeqa qarımee, Galileyğançenbışe Mana q'abıl ha'ana. Manbışik'le İyerusalim bayramnang'a Mang'vee hı'ıyn gırgın kar g'acuyn.

⁴⁶ I'sa xhyan çaxırelqa sak'al hı'ıyne Galileyayne Kana eyhene xiveeqa sayır araylena. Kefernahumeene paççahne insanıqa sa dix eyxhe, vucur ık'ar eyxhe.

⁴⁷ Mang'uk'le, I'sa Yahudeyayeençe Galileyeeqa arıva g'ayxhımee, mana I'saysqa arı, Mang'us miz k'yaa'a, cong'əə arı, cuna qek'ana dix yug qe'eva.

⁴⁸ I'see mang'uk'le eyhen:

– Şok'le əlaamatbıyiy gorsatmabı g'acesmee, şu inyam ha'as deş.

⁴⁹ Paççahne insanee Mang'uk'le eyhen:

– Xərna, yızda dix qik'asse ayre!

⁵⁰ I'see mang'uk'le eyhen:

– Hoorə, yığna dix axvasda.

Mane insaneeyid I'sayne cuvabılqa inyam hı'ı ayk'anna.

⁵¹ G'ulluxçer mang'une ögilqa abı, yığna dix üç'ür vorva eyheng'a, Mana yəqqəniy vor.

⁵² Mang'vee manbışike «Yızda dix mısane yug qexhe girğilyva» qiyghan. Manbışe eyhen:

– Sanıxha sə'ət sançıl mang'un gyorxhuniy k'ıl qıxha.

⁵³ Dekkılqa hiyxharan, I'see mane gahılıyniy «Hoorə, yığna dix axvasdava» uvhu.

Manke vuceeyid, cune xaane gırgınbışeb I'salqa inyam ha'a.

⁵⁴ Man I'see Yahudeyeençe Galileyeeqa ariyle qiyğa haguyn q'öd'esın əlaamatniy vod.

5

I'see hovuzne k'anena yug qa'a

¹ Sabara gah ilğevç'uyle qiyğa, I'sa Yahudeeşine bayramısva İyerusalimqa hayk'an.

² İyerusalimeene Vəq'əbişin akkava eyhene cigee, cühüt'yaaşine mizel Bet-Zata donana hovuzniy vobna. Mançine hiqiy-alla xholle oad daxanan dirakbişilin ciganiy vod.

³ Mane cigabişee vuk'aranbı, bı'rq'ı'nıbı, k'aanbıyiy paralic ı'xı'yn geeb insanar g'alyapk'ı vuxha. Manbişe xhinen ı'ğiykırıy gozet ha'a ıxha.

⁴ [Rəbbin malaaik gahıle-gahılqa avqa giç'u, xhyan ı'ğiykar ha'a ıxha. Mane gahıl xhineeqa ts'erra ikkeç'uyng'un gırgın ık'arbı yug qeedaxhe ıxha.]*

⁵ Maa'ar manbişde k'ane xhebts'ale molyulle (38) senna ık'arna insan ıxha.

⁶ I'sayk'le mana g'alırxhu g'acu ats'axhzen, mana ık'arna geeb gahıvva. I'see mang'uke qiyghanan:

– Yug qixhes ıkkannane?

⁷ ık'arang'vee Mang'us inəxdın alidghınıy qele:

– Xərna, yizde k'ane, xhyan ı'ğı'ykırmeə, zı xhineeqa k'erçesda insan deşda. Zı xhinesqa hixharasse, merna zale ögee qıxha k'eç'e.

⁸ I'see mang'uk'le eyhen:

– Oza qıxhe, ğu galırxhuyn karıd alyaat'u, hooral!

⁹ Mana insan mankecar yug qexhena. Vuc galırxhuyn karıd alyaat'u, ayk'anna. Man Şabbatın yiğ† eyxhe.

¹⁰ Mançil-allad Yahudeeşine ç'ak'ınbişe yug qıxhayne insanık'le eyhen:

– G'iyna Şabbatın yiğ vod, ğu galırxhuyn kar g'iyna haqqas ıkkannan deş.

¹¹ Mane insanee eyhen:

– Zı yug qı'iyne İnsanee, zak'le «Ğu galırxhuyn karıd alyaat'u hoorava» uvhu.

¹² Manbişe qiyghanan:

– Vak'le «Alyapt'ı hoorava» eyhena İnsan vuşuyiy?

¹³ Mang'uk'le Mana vuşu ıxhaycad ats'a deşdiy. I'see mana yug qı'iyne qiyğa, maane insanaaşıl alıkkı ayk'anna.

¹⁴ Sahavule I'see mana insan Allahne Xaasne t'abal hı'ı, eyhen:

– Həşde ğu yug qıxhana. Ğu sayıb bınah hımaa'a, vuk'lelqa mançiled pısın kar qımaylecenva.

¹⁵ Manke mana insan ark'ın, Yahudeeşine ç'ak'ınbişik'le, vuc yug qı'ına İnsan I'sava eyhe.

I'sa Yahudeeşine ç'ak'ınbişika cuvabilqa arı

¹⁶ I'see man Şabbatne yiğıl hı'ıva, Yahudeeşine ç'ak'ınbişe Mang'une vuk'lelqa yiğbı alyaa'a.

¹⁷ I'seeme manbişik'le eyhen:

– Yizde Dekkee həşde iş g'ooceva, Zınab haa'ana.

* **5:4** İn ciga qiyğiyne aalimaşe hexxı'ı. Manbişis nya'asiy vuk'aranbı hovuzne k'ane galyapk'ıva eyhes ıkkıykın.
† **5:9** Şabbatın yiğ: Cühüt'yaaşine ülycümün yighıd'esın yiğ eyxhe. Q'aanunee man Muq'addasın yiğ Allahıs cura'as ıkkannva otk'un. Mane yiğıl nenacab iş haa'as vukkan deşva otk'un. I'sayne gahılyne dındaraaşə mane yiğıl ha'as dexhesde işbişin ispisok'niy aqqı. Manbı ilyaaka vuxha, gırgınbişe co eyhenbı he'ecenva.

18 Mançile qiyğa Yahudeeşine ç'ak'ınbışis Mana sık'ırar geer gik'as ikkiykan. Mang'vee Şabbatne yigil iş hav'uy k'ıldanan xhinnee, Allahık'le Cuna Dekva uvhu, Mang'uka Vuc sa aqqı.

19 I'seeme manbışik'le eyhen:

- Zı şok'le hək'en eyhe, Dixek'le Dekkee hucooyiy ha'ava g'idecveene, Cuked ğana vuççud ha'as deş. Dekkee hucooyiy ha'a, Dixeeyid man ha'a.

20 Dekkis Dix ikkanva, Vucee ha'an gırgın kar Mang'uk'le hagvan. Şu ghalybı aaqı aaxvecenva Dekkee Mang'uk'le mançiled ç'ak'ın işbı hagvas.

21 Dekkee hapt'ıynbı üç'üb qav'u, manbışis i'mı'r hoolen xhinne, Dixeeyib Cus vukkananbışis i'mı'r hoole.

22 Dekkee vuşucar muhaakima ha'a deş. Mang'vee məhkama Dixelqa g'aleççu,

23 Dekkis hı'rmat giviyxhena xhinne, Dicesıb hı'rmat gyuvxhecenva. Dices hı'rmat givdiyheng'vee, Mana g'axuvuyne Dekkisıb hı'rmat giviyxhe deş.

24 Zı şok'le hək'en eyhe, Yizde cuvabil k'ırı alixxhı, Zı G'axuvuyng'ulqa inyam hı'iyne insanıqa gırgıne gahbışisda i'm'ır vob. Məhrıng'uqa məhkamad ilyakkas deş. Mana qik'uyke g'attirxhın, üç'ür qıxha.

25 Zı şok'le hək'en eyhe, Allahne Dixen ses hapt'ıynbışik'le g'iyxhena gah qavaalesda, qabicab vob. Man g'ayxhıynbı üç'üb qeepxhes.

26 Dekkine ab i'mı'r vobnan xhinnee, Dicesıb Cune ab i'mı'r Mang'vee hoole.

27 Mana İnsanna Dixva, məhkama hı'iyid Mang'unecad xılyaqı quvu.

28 Mançile ghalybı aaqı imaaxva, məhbına gah qöö vob, nyuq'vnee g'alyapk'ıynbışde gırgıng'uk'le Mang'un ses g'ayxhes.

29 Nyuq'vneençe qığeepç'esınbı, yugvalla hav'uyınbı i'mrenbı vuxhesva üç'üb qeepxhes. Pisvalla hav'uyınbıme Allahnee məhkamee eyhenbı g'ayxhes üç'üb qeepxhes.

30 Zasse Zaled-alqa vuççud ha'as əxə deş. Zı Zak'le Dekkee uvhuyn xhinnee muhaakima haa'a, Zı ağavhuyn məhkamad qotkuyn vod. Zı Zas ikkanan deş ha'a, Zı G'axuvuyng'vee uvhuyn ha'a.

I'see Vucee eyhene karbışda qopkuvalla haagva

31 - Zı Yizdecab hək'ee şahaadat haa'anaxhiy, Yizda şahaadat qopkuna vuxhes deşdiy.

32 Yizde hək'ee şahaadat haa'ana Merna vor. Yizde hək'ee haa'ana mana şahaadat qopkuna vuxhay Zak'le ats'an.

33 Şu Yəhyeyne k'anyaqa insanar g'axuvu, mang'veeyib qopkuna şahaadat hav'u.

34 Zas insanna şahaadat vukkanıb deş, şu g'attivxh necenva Zı man şok'le eyhe.

35 Yəhye gyopxhannayiy işix helena çirax vuxha. Şos sabara gahna mançine işiğee şadepxhes vukkiyın.

36 Yizde hək'ee sayib şahaadat vob. Mana şahaadat Yəhyeyne şahaadatıleb ooqana vob. Zı Dekkee Zak'le uvhuyn işbı ha'a. Mane işbışed Yizde hək'ee şahaadat haa'a Dekkee Zı g'axuvuva.

37 Zı g'axuvuyne Dekkeyib Yizde hək'ee şahaadat haa'a. Şok'le mısacad Mang'un sesid g'ayxhı deş, Mang'un aq'vad g'acu deş.

38 Mang'un cuvabıd vuşde yik'bışee axva deş, Mang'vee G'axuvuyng'ulqa şu inyam hidya'ava.

39 Şos Muq'addasın Otk'unıybı xətd qeedaxhe. Şosqa həməxüd qöö, mançile ğana şu gırgıne gahbışisde i'mrenbıme vuxhes. Yic, Mançınıb Yizde hək'ee şahaadat haa'a.

40 Şosmee gırgıne gahbışisde i'mrenbı vuxhesdemee Zasqa qavaales vukkan deş.

41 İnsanaaşine axtı q'ilqa, Zı axucar deş.

42 Zak'le şu vaats'anbı, vuşde yik'ee Allah ikkiykınıy deşin.

⁴³ Zı Yizde Dekkine doyuqe qareeyir, şu Zı k'ane qa'a deş. Sa merna cune doyuqe qareene, şos mana ikkiykanasda.

⁴⁴ Şos sana-sang'vee şu axtı qav'u vukkan. Vorne sa Allahee şu axtı qav'iy şu t'abalcab ha'a deş. Məxüd, şosse nəxüd inyam ha'as əxəyee?

⁴⁵ Şosqa həməxüd qımaylecen, Zı Dekkine ögil şolqa taxsirniyxan gixhxhes. Şolqa taxsir gixhxhesda, şu umud haa'ana Mısa vorna.

⁴⁶ Şu Mısal inyam hı'iyxhiy, Zalid ha'asınniy. Mang'veeyid Yizde hək'ee otk'uninniy.

⁴⁷ Şu Mısee otk'uninçılqad inyam hidya'axhee, Zı eyhençılqa nəxüd inyam ha'aye?

6

I'see xəppa insanar ats'yaa'a

¹ Mançile qiyğa I'sa Galileyne (Tiberiyayne) eyhene golyune şene aq'valqa ilğeç'e.

² Mang'vee vuk'aranbışik'le haguyn əlaamatbı g'acu, Mang'uqab qihna geeb insanar qöö vuxha.

³ I'sa suvalqa ilqeç'u, Cune telebabışika giyar.

⁴ Yahudeeşin Peesax* bayram k'ane qexhe ıxha.

⁵ I'see vuk'ul ooqa qav'umee, Cusqa geeb insanar qöö g'avcu, Filippık'le eyhen:

– İne insanaaşe oxhanasın gıney, nençene şi alişşes?

⁶ I'see manva Filipp siliys ı'xəsdemeevacad uvhu, deşxheene Mang'uk'le Vucee ha'asın ögilycad ats'a ıxha.

⁷ Filippee alidghıniy qele:

– Manbışde girgıng'vee sa ghaledın gıney oxhnecenva, q'öd vəş (200) dinarisın† gıneyıd alişşee, g'idiyxhar!

⁸ Telebabışde sang'vee Şimon-Pyoturne çocce Andreyye I'sayk'le eyhen:

⁹ – İnyaa'ar xhoble xhit'ayna gıneynanayiy q'ölle baluğnana sa gade vor. Nya'a, inimeene insanıs man giyxharee?

¹⁰ I'see eyhen:

– Millet gyu'ar he'e.

Maa'ab geeb ok' vuxhayke, insanar çilycab giviy'ar. Maa'ar xhod aazırılqa (5 000) ələəna adamiycar eyxhe.

¹¹ I'see maadın gıneybı alyaat'u, Allahıs şukur haa'a. Sahavuled maane insanaaşıs man gıney bit'al ha'a. Girgıng'vee cus nimeeniy ıkkın manimeenıd alyaat'a ıxha. I'see baluğaaşıkıd mancad ha'a.

¹² Girgınbı otXHun avts'uyle qiyğa, I'see Cune telebabışik'le eyhen:

– Hexxada axuyn girgın se'e, vuççud xarab mexhecen.

¹³ Manbışe, insanaaşine ögiyle xhone xhit'ayne gıneyke otXHun hexxada axuyn sı'mee, yits'ıq'vəble (12) ghalılqamee gyavts'una ç'emç'e vooxhe.

¹⁴ Mane gahıl I'see haguyn əlaamat g'acuyne insanaaşe eyhen:

– Hək'erar dyunyelqa qalesda peyğambar İna vor.

¹⁵ I'sayk'le insanar abı, Cuke guuncar paççah ha'asva ats'axxhen. Mançıl-allar Mana Vuccar suvalqa ayk'an.

I'sa xhinel iykar

¹⁶ Exha qıxhamee, I'sayn telebabı golyusqa geepç'ı,

* **6:4 Peesax:** Allah qıdet'u ilğeç'uva alğayhen bayram. Man bayramnang'a, cühüt'yaşe co Allahee nəxübiy Mısa peyğambarıleğana Misirğançe g'attivxhan hav'iy yik'el qalya'a. Man bayram nişil-allayiy alğayheva, nəxüdiy alğahas ıkkınva, Mısa peyğambarne q'öd'esde kitabee otk'un (11-12). † **6:7 Dinar:** nuk'rayke hı'iy pıl. Sa dinar sa yiğisde işis hoole vuxha.

¹⁷ lotk'eeqa giviy'ar. Manbı golene şene aq'valyne Kefernahumqa vüqqə vuxha. Miç'axıd qıxha eyxhe, I'sa qarı eyxhe deş.

¹⁸ İt'umna mıts aa vuxhayke, goleedın xhyan ı'ğiykar eyxhe.

¹⁹ Manbı lotk'ee yoq'ulle-xholle kilometirmee apk'ınıyle qiyğa, g'ecen I'sa xhinel iykar-iykar cone lotk'aysqana vor qöö. Mançile telebabı qəvəyq'ənanbı.

²⁰ I'see manbışik'le eyhen:

– Qı'məəq'ən, Zı vorna.

²¹ Manbışıs Mana lotk'eeqa alyart'as ikkiykan. Ul aaqı gyapxasse, manbı xhinene mıgıleqqa, cos ikkanne cıgeeqa qabı hipxhıriynbı.

I'mı'r hoolen gıney

²² Qınne yığıl golyune şene surak axuyne milletıs, maa saccu sa lotk'a ıxhay yik'el gayle. Manbışik'le I'sa mane lotk'eeqa Cune telebabışıka gyudyu'urvar, telebabı cocab apk'ınvab ats'anniy.

²³ Yişde Xəring'vee I'see şukur hav'uyle qiyğa gıney otxhunne cigayne k'anyaqa Tiberiya şahareençe medın lotk'abı qadayle.

²⁴ İnsanaaşık'le I'sayiy Cun telebabıb maa'ab g'idevcumee, lotk'abışeeqa gyuv'ur I'sa t'abal haa'asva Kefernahumqa avayk'an.

²⁵ Golyune şene aq'val manbışik'le I'sa aveykımee, qiyghanan:

– Mə'əllim, Ğu inyaqa mısane qarı?

²⁶ I'see manbışıs inəxdın alidghınıy qele:

– Zı şok'le hək'en eyhe, şu Zı əlaamatbı haguva deş, avts'esınmeen gıney otxhunva t'abal ha'a.

²⁷ Sık'ınne gahıle qı'çı' əlyhəəsde otxhuniyna hımaa'a. Gırgıne gahbışıs ı'mı'r hevlesde otxhuniyna hee'e. Man şos İnsanne Dixee‡ heles. Mang'ul Dekkın Allahın peçat vod.

²⁸ Manbışe I'sayke qiyghanan:

– Allahıs ikkanan işbı g'acesdemee, şı hucoona ha'as?

²⁹ I'see eyhen:

– Allahıs vukkanna iş ina vob: Mang'vee G'axuvuyng'ulqa inyam he'e.

³⁰ Manbışe I'sayk'le eyhen:

– Vasse nəxdın əlaamat hagvas əxəyee, şı mançıqa ilyaakı Valqa inyam ha'as? Vasse hucoo ha'as əxəyee?

³¹ Yişde dekkaşe sahree manna§ opxhun, mançine hək'ee Muq'addasne Otk'unee inəxüd otk'un vod: «*Manbışıs oxhanas xəybışeənçe gıney huvu*»*.

³² I'see manbışik'le eyhen:

– Zı şok'le hək'en eyhe, şos xəənçe gıney huvuna Mısa deşdiy vor. Xəənçe şos hək'en gıney həşde helena Yızda Dek vor.

³³ Xəənçe qadıyn Allahın gıney dyunyeys ı'mı'r hoolen vod.

³⁴ Manbışe Mang'uk'le eyhen:

– Xərna, Ğu şas hammaşe man gıney hele.

³⁵ I'see manbışik'le eyhen:

– I'mren gıney Zı vorna. Zasqa arına mısacar mıs qıxhes deş, Zalqa inyam hı'iyng'unud mısacad ghal qeqvas deş.

³⁶ Zı şok'le ögee uvhiyn xhinnee, şok'le Zı həşde g'acveeyir, şu inyam ha'a deş.

‡ **6:27** *İnsanna Dix*: I'see geedne nəqqee Cuk'le İnsanna Dixva uvhu. Məxür Daniyal peyğambaree qalesde Paççah Masıxhık'le eyhe. Mana Paççah gırgıne milletbışıda xərna ixhes. § **6:31** *manna*: Mısa peyğambarne gahıl, Allahee man otxhuniy İzrailıyışıs sahree gıney xhinnee huvu. * **6:31** İnəxüd Zaburee otk'un (77:24, 104:40).

³⁷ Dekkee Zas huvuyn gırgın insanar Zasqa ables. Zasqa abıynbıb, Zı mısacab g'ee'epşes deş.

³⁸ Zı, Zas ıkkanan ha'as deş, Zı G'axuvuyng'us ıkkanan ha'as xəənçe qarı.

³⁹ Zı G'axuvuyng'us ıkkanan, Zasqa quvuyne insanaaşına, Zı nenacar agval hıma'acen, nekke qiyğiyne yığılıb Zı manbı üç'üb qee'ecen.

⁴⁰ Yizde Dekkıs ıkkanan, Dix g'acu inyam hı'iyne gırgıng'uqa gırgıne gahbışıda ı'mı'r vuxhecen. Zınab manbı nekke qiyğiyne yığıl üç'üb qee'ecen.

⁴¹ Maane Yahudeeşine ç'ak'ınbışe I'sayne cuvabıke «Zı xəənçe qadıyn gıney vodva» əəq'ənbı.

⁴² Manbışe eyhen:

– Nya'a, Mana Yusufna dix I'sa dişee? Şak'le Mang'una dekkır yedir vaats'anbı! Nəxüd mançile qiyğa Mang'usse eyhes əxəyee «Zı xəənçe qarına vorva»?

⁴³ I'see manbışis inəxdın alidghınıy qele:

– I'məəq'ə.

⁴⁴ Zı g'axuvuyne Dekkee, insan Zasqa ts'its'de'eene, mane insanısse Zasqa ayres əxəs deş. Zasqa arınamee, Zı nekke qiyğiyne yığıl üç'ür qa'as.

⁴⁵ Peyğambaraaşine kitabışee otk'un vod: «*Manbışde gırgıng'us Allahee xət qa'as*»†. Dekkıke g'ayxhı, xət qepxhaynbı gırgınbı Zasqa abayle.

⁴⁶ Allahısse Qarıyng'ule ğayrı, menne şavuk'lecar Dek g'acu deş. Dek saccu Mang'uk'le g'acu.

⁴⁷ Zı şok'le hək'en eyhe, inyam hı'iyne insanıqa gırgıne gahbışıda ı'mı'r vuxhes.

⁴⁸ I'mren gıney Zı vorna.

⁴⁹ Vuşde dekkaşe sahree manna opxhuneeyib, hapt'ıynbı.

⁵⁰ İnnee xəənçe qadıyn məxdın gıney vod, mançike otxhunna insan mısacar qik'as deş.

⁵¹ Xəənçe qadıyn ı'mı'r hoolen gıney Zı vorna. Şavaamecad ine gıneyke otxhune, gırgıne gahbışıda ı'mrena ixhes. Dyunyeyne ı'mrenemee helesın gıney Yızın tan vodun.

⁵² Manke Yahudeeşin ç'ak'ınbı cuvabılqa abayle:

– Şi oxhnecenva, Mang'usse nəxüd Cun tan şas heles əxəyee?

⁵³ I'see manbışik'le eyhen:

– Zı şok'le hək'en eyhe, şu İnsanne Duxayne tanıke idyotxhun, ebıke ulydyodğvee, vuşde ab ı'mı'r vuxhes deş.

⁵⁴ Yizde çurunuke otxhun, ebake ulyodğuyng'uqa gırgıne gahbışıda ı'mı'r vuxhes. Zı məxrına nekke qiyğiyne yığıl üç'ür qa'as,

⁵⁵ Yızın tan hək'en otxhuniyva, Yızda ebıb hək'en ulyodğuyva.

⁵⁶ Yizde tanıke otxhun, ebake ulyodğuna Yizde ar axva, Zınar mang'une ar axva.

⁵⁷ Üç'ürne Dekkee Zı g'axuvu. Dekkeeyib Zas ı'mı'r huvu. Məxbıb Zı, Zı orxhuniyng'us ı'mı'r hevles.

⁵⁸ İn gıney xəənçe qadıyn vod. Man otxhuning'uqame gırgıne gahbışıda ı'mı'r vuxhes. İn gıney vuşde dekkaşe otxhuniyn xhinnen deş vod. Manbışe man otxhuneeyid, hapt'ıynbı.

⁵⁹ Manva I'see, Kefernahumne sinagoge‡ xət qa'amee uvhu.

Telebabışde sabaranbışe I'sa g'alerçu, avayk'ananbı

⁶⁰ Man eyhen g'ayxhımee telebabışde sabaranbışe eyhen:

– İn nımee dağamın cuvabıy. Şavusse mançil k'ırı alixxhes əxəyee?

† 6:45 İnəxüd Yeşaya peyğambarne kitabee otk'un (54:13). ‡ 6:59 *sinagoga*: Cühüt'yaar maa Muq'addasın Otk'unıyıbı qətqəsiy ı'bəədatbı ha'as savayle vuxha. Cühüt'yar vooxhene gırgıne şaharbışee sinagobı ıxhaynbı.

61 I'sayk'le telebabı əəqə g'avcu, eyhen:

– Mane cuvabıyne şu qaçapxır?

62 Şok'le İnsanna Dix şenke Vuc eyxhene cigeeqa ı'lqəə g'acveene, manke hucoone eyhes?

63 I'mı'r hoolena Allahın Rı'h vod, insanısse man ha'as əxə deş. Zı şok'le eyhen cuvab Rı'hiy ı'mı'r vob.

64 Şoqa inyam hidya'anbıb vobunbı.

I'sayk'le inyam hidya'asınbıb, Vuc mering'une xılyaqa qelesdar ögeecarniy ats'a.

65 Mang'vee eyhen:

– Zı mançıl-allaniy şok'le eyhe, Dekkee vuşumecar hidyaysarxhee, mang'usse Zasqa qıxhes əxəs deş.

66 Mançile qiyğa geeb telebabı I'sayke cureepxha, Mang'uka iviykar deş.

67 Manke I'see yits'ıq'vəne (12) telebayk'le eyhen:

– Deşxhee şosubne Zake cureepxhes vukkan?

68 Şimon-Pyoturee Mang'us cuvab qele:

– Xərna, şı şavne k'anyaqane əlyhəəs? Yiğne cuvabın gırgıne gahbışısda ı'mı'r hool.

69 Şı inyamıd hı'iyın, şak'le ats'anıd, Allahna Muq'addas Ğu vorna.

70 I'see manbışik'le eyhen:

– Zı şu, yits'ıq'vəyre (12) teleba, g'əvxü. Vuşda same iblis vorna.

71 Mang'vee manva Kariotğançene Şimonne dixıne, Yahudayne hək'ee uvhu. Mana yits'ıq'vəne telebayna sa ixheeyir, mang'us I'sa mering'une xılyaqa qeles ikkiykan.

7

I'sayne çocaaşe Mang'ulqa inyam ha'a deş

1 Mançile qiyğa I'sa Galileyee ı'ğiykar. Yahudeeşine ç'ak'ınbışıs I'sa gik'as ıkkınva, Mana Yahudeyayeeqa hayk'an deş.

2 Yahudeeşin K'odiybışın bayram* k'ane qıxha ıxha.

3 Çocaaşe I'sayk'le eyhen:

– İnyaa ımaxva, Yahudeyayeeqa hoora. Ğu ha'an karbı Yiğne telebabışik'led g'acecen.

4 Vuc qıvaats'as ıkkanne insanee karbı dyugulenda ha'anbı deşxhe. Ğu in karbı ha'axhee, Ğucar Ğu dyunyeyıs qıvaats'e'e.

5 Mang'une çocaaşed Mang'ulqa inyam ha'a ıxha deş.

6 Manke I'see manbışik'le eyhen:

– Yızda gah qabı deş, şosme mısa qadiy ha'as eyxhen.

7 Dyunyeyıs şu g'umooce qeepxhes deş. Zıme g'ımece qıxha, Zı mançin işbı pısınbı ıxhay aq'val aqqaqqava.

8 Şu bayrameeqa havak'ne, Zıme, Yızda gah qıdyabıynçıl-alla, maqa ı'qqəs deş.

9 I'see manıd uvhu, Galileyee axva.

I'sa İyerusalimeeqa hayk'an

10 Mang'un çocar bayrameeqa hapk'iniyle qiyğa, Manar şavuk'lecar g'ıdecəsın xhinne, dyugulenra bayrameeqa hayk'an.

* 7:2 Yahudeeşin K'odiybışın bayram: man Allahee İzrailıyışın huvuyın bayram vodun. Man ts'uvuliqa şagavbı sa'ane gahıl eyxhe. Man bayramnang'a cühüt'yar k'odiybışee, çadırbışee aaxva vuxha. Məxüd manbışe co Allahee Misirğançe nəxübiy g'attivxhan hav'uva yik'el qalya'a. Cühüt'yar Misirğançe qıgeepç'iyile qiyğa, sabara gahna sahree çadırbışee avxu. Allahee maa'ad manbışıs gırgın hele ıxha.

11 Yahudeeşine ç'ak'ınbişe I'sa t'abal ha'a-ha'a, «Mana nyaane vorva?» qidghın ha'a ıxha.

12 I'sa milletne ghalecar ıxha. Sassanbişee «Yugna insan vorva», mansanbişed «De'eş, milletis horbı ha'ava» eyhe ıxha.

13 Yahudeeşine ç'ak'ınbişile qəvəyq'ənva, Mang'une hək'eena gaf, gırgıng'uk'le g'avxhesın xhinne, neng'ussecab haa'as vəəxə vuxha deş.

I'see Allahne Xaasne xət qa'a

14 Bayramın sura ıxhayle qiyğa, I'sa Allahne Xaasqa arı, xət qa'a giyğal.

15 Yahudeeşin ç'ak'ınbı mançile ghalybı aaqı avxu, eyhen:

– Mang'vee nyaacad qətqı' deş! Nənçene Mang'uk'le manimeen kar ats'a?

16 I'see manbişis alidghınıy qele:

– Zı helen ats'al Zaken deş vod, Zı G'axuvuyng'uken vod.

17 Şavusiy Allahee eyhen ha'as ıkkın, Zı helen ats'al Mang'uken, Zaken deş ıxhay ats'axxhesın.

18 Cukedğana eyheng'us, vuc axtı qa'as ıkkın. Vuc G'axuvuname axtı qa'as ıkkanna qorkuna vor, Mang'uqa horud eyxhen deş.

19 Mısee şos Q'aanun huvu. Vuşde neng'veecad Q'aanunun eyhen ha'a deş. Nya'a şos Zı gik'as ıkkın?

20 Milletın alidghınıy qele:

– Yiğne ad cinıd. Şavusiy Ğu gik'as ıkkın?

21 I'see manbişik'le eyhen:

– Zı sa iş hav'u, vuşun gırgınbı ghalybı aaqı avxu.

22 Mısee şok'le sunnat ha'as vukkanva uvhu. Yic man ha'a, Mısayle ögilyne dideşecad gibğıl. Şu Şabbatne yiğilib sunnat haa'a.

23 Mısayne Q'aanunun eyhen ixhecenva, şu insan Şabbatıl sunnat ha'a. Nişil-allane Zı Şabbatıl insan bıkkırta yug qı'ıva, şu Zalqa qəl haa'a?

24 Şu aq'vale g'ecen xhinnee muhaakima haa'a. Qopkuvalika ilyaakı, muhaakima hee'e.

I'sa Masixhne?

25 Manke İyerusalimne milletın eyhen:

– Gik'as ıkkanna mana dişde vor?

26 Haane, Mang'vee gırgıng'uk'le g'iyxhe-g'iyxhe gırgın yuşan he'eeyid, Mang'uk'le vuççud eyhe deş. Mıts'an, ç'ak'ınbişik'le Mana hək'erar Masixh† ıxhay ats'axxha ixhes.

27 Yic mana İnsan nənçe ıxhay şak'le ats'an. Masixh qöömee, Mana nənçe ıxhay şavuk'lecad ats'a ixhes deş‡.

28 Allahne Xaasne xət qa'amee, I'see axtıda eyhen:

– Şok'le hək'erar Zı ats'anane, nənçe qariyid ats'anne? Zı Zakecar deş arı, Zı G'axuvuna qorkuna vor. Şok'le Mana ats'a deş,

29 Zı Mang'usse qariyl-alla, Zak'le Mana ats'a. Mang'vee Zı g'axuvu.

30 Manbişis I'sa aqqas ikkiykan. Mang'una gah qıdyabıva, şavaacadıd Mang'ulqa xıl g'oyt'al deş.

31 Milletikene geebınbişe Mang'ulqa inyam hı'ı, eyhen:

† 7:26 *Masixh*: man cuvab «q'ış qadğuna» eyhen vodun. Avaala İzrailil məxdın ədat ıxha, kaahinaaşine, paççaahaaşineyiy peyğambaraaşine vuk'lelqa q'ış qadağva ıxha. Man q'öd'esın I'sayn do Allahee Mana g'əyxı'nava eyhen vod. İzrailybişik'le peyğambaraaşee uvhuynbı ats'a ıxhal-alla, manbişe Masixh qarı cun millet duşmanaaşike g'attixhan hı'ı, dyunyeyş xəbvalla hav'uy gozet ha'a ıxha. ‡ 7:27 *Mana nənçe ıxhay şavuk'lecad ats'a ixhes deş*: Mane gahıl sassanbişe eyhe ıxha: «Masixh, peyğambaraaşine kitabbişee otk'uniyn xhinnee, Bet-Lexemeençe qales». Mansanbişemee, Masixh qalesın ciga şavuk'lecad ats'a ixhes deşva, eyhe ıxha. İnsanaaşee, I'sa Galıleyeençe vorva ats'axxha, Mana Masixh deşva eyhe ıxha.

- Masixh qarımee, əlaamatbı İng'uled geed deş hagvas.

Yahudeeşine ç'ak'ınbışis I'sa aqqas ikkiykan

³² Fariseyaaşik'le§ milletın I'sayne hək'ee eyhen g'iyxhen. Kaahinaaşin ç'ak'ınbışeyiy fariseyaaşe Mana aqqasva g'aravulyçer g'uxoole.

³³ I'see eyhen:

- Zı şoka geer ixhes deş. Mançile qiyğa Zı G'axuvuyng'une k'anyaqa əlyhəəs.

³⁴ Şu Zı t'abala'asda, aveekes deş. Zı ark'inne cigeeqar şosse ables vəəxəs deş.

³⁵ Maane Yahudeeşine ç'ak'ınbışe sana-sang'uke qidghın ha'a:

- Şak'le ivdeekesde cigeeqa nyaqaniyxan Mana ı'qqəs? Yunanaaşine yı'q'nee vooxhene cühüt'yaaşine k'anyaqa hark'ın, Yunanaaşisniyxan xə t'qa'as?

³⁶ «Şu Zı t'abala'asda, aveekes deş. Zı ark'inne cigeeqar şosse ables vəəxəs deş» mane cuvabıka hucoonyxan eyhes ikkan?

I'mı'r hoolene xhinen damabı

³⁷ Bayramne nekke qiyğiyne yığıl I'sa oza qıxha, axtıda eyhen:

- Şavuniy ghal qeqqu, Zasqa qarı ulyoğecen.

³⁸ Muq'addasne Otk'unıybışee otk'unin xhinnee, Zalqa inyam hı'iyng'une yik'eençe, ı'mı'r hoolene xhinen damabı gyotstsos.

³⁹ Mang'vee manva, Cul inyam ha'anbışe alyaat'asde Allahne Rı'hı'ne hək'ee eyhe ıxha. Allahee I'sayna xəbvalla mankilqame hıdyag'uynçıl-alla, inyam ha'anbışis man Rı'hı huvu ıxha deş.

İnsanar I'sayl-alla cuvabilqa abayle

⁴⁰ Milletıkene sabaranbışik'le man eyhenbı g'ayxhımee, «İna hək'erar qalesda peyğambar ooxhurva» eyhe.

⁴¹ Sabaranbışemee «İna Masixhır» eyhe, samebınbışemee eyhen:

- Masixh Galileyeençe'e qales deş.

⁴² Nya'a Muq'addasne Otk'unıybışee otk'un dışde, Masixh Davudne nasılənçena, Davud eyxhene Bet-Lexemne xiveençe qales*?

⁴³ İnsanar I'sayl-alla cuvabilqa abayle.

⁴⁴ Sabaranbışis Mana aqqas ikkiykıneeıyir, nenacar Mang'uk set'a deş.

Yahudeeşine ç'ak'ınbışe I'salqa inyam haa'a deş

⁴⁵ G'aravulyçer kaahinaaşine ç'ak'ınbışisqayiy fariseyaaşine k'anyaqa sapk'ılmee, manbışe g'aravulyçeeşike qiyghanan:

- Nya'a şu Mana qıdyarı?

⁴⁶ G'aravulyçeeşe eyhen:

- Həşdilyqamee sacar insan məxür yuşan hı'ı deş.

⁴⁷ Fariseyaaşe manbışik'le eyhen:

- Deşxhee Mang'vee şunabne yəqqı'le qığavhu?

⁴⁸ Sa xəring'veexheyid sa fariseyexheyid Mang'ulqa inyam hı'ıye?

⁴⁹ İne milletık'le Q'aanunne hək'ee hucoona ats'a? Manbı gulyoptulıynbı!

⁵⁰ Ögilycar I'sayne k'anyaqa arıyne Nikodim donane fariseyee manbışik'le eyhen:

⁵¹ - Yişde Q'aanunus sik'ı, insanıl k'ırı ilydiyxhı, mang'vee hucooyiy ha'ava dyats'axhxha, mana muhaakıma hı'iy qotkuda deş.

⁵² Manbışe Nikodimık'le eyhen:

- Deşxhee, ğunar G'alileyeençene vor? Otk'uneeqa ilekke, vak'lecad g'acesın, sacar peyğambar Galileyeençe qöö deş.

§ 7:32 Fariseyar: Manbı I'sayne gahılın dındarar vuxha. Manbışik'le Allahna Q'aanun yugba vaats'a vuxhal-alla, manbı milletın ç'ak'ınbı vuxha. * 7:42 Mançine hək'ee Mika peyğambarne kitabee otk'un (5:2).

[I'sayiy zina h'ina zəiyfa

⁵³ Mançile qiyğa gırgınbı cone xaaqa avayk'an.

8

¹ I'same Zeytunne suvalqa ayk'an.

² Miç'eer Mana çakra meer Allahne Xaasqa arayle. Gırgın millet Mang'une k'anyaqa sadayle, Manar gyu'ur milletis xət qa'a giyğal.

³ Q'aanunne mə'əllimaaşeyiy fariseyaaşe* zina ha'ang'a ayqına zəiyfa maqa ayreele. Mana yı'q'neeqa qığeyhi,

⁴ I'sayk'le eyhen:

– Mə'əllim, ina zəiyfa zina ha'ane cigee ayqı.

⁵ Q'aanunee Mısee şalqa əmr hav'u, məxbınbı g'ayeqqa hevleva. Ğu mançik'le huccona eyhe?

⁶ Man I'sa siliys ı'xəsdemee eyhe ıxha, Mang'une gardanaqa taxsir gixhesdemee ha'a ıxha. I'same k'yorzul t'ubeka ç'iyel oyk'an giyğal.

⁷ Mang'uke meed qidghın ha'amee, I'sa qorku qıxha, manbışik'le eyhen:

– Vuşde neng'ukayiy bınah deş, hasre mang'vee ts'eppa zəiyfalqa g'aye eehecen.

⁸ Qiyğa meer k'yorzul, ç'iyel oyk'an.

⁹ Man eyhen g'ayxımee, ç'ak'ınbışile otçu k'ıninbışılqamee sassabna mançe qığeepç'ı avayk'ananbı. Nekke qiyğa I'sayiy zəiyfacab aaxva.

¹⁰ I'sa qorku qıxha, eyhen:

– Zəiyfa, şenbı nyaqane apk'ın? Nya'a şavaacab yiğne gardanaqa bınah gıvxhu dişde?

¹¹ Zəiyfee eyhen:

– Şavaacab, Xərna.

Manke I'see eyhen:

– Zınab yiğne gardanaqa bınah gıviyxhe deş. Yeera, sayıb bınah hımaa'a.]†

I'sa dyunyeyn Nur

¹² Qiyğa I'see milletık'le eyhen:

– Dyunyeyn Nur Zı vorna. Zaqar qihna qöona mısacar miç'axiyvalee iykaras deş, mang'uqa ı'mı'r hoolen Nur ixhes.

¹³ Fariseyaaşe Mang'uk'le eyhen:

– Yiğne hək'ee Ğucab şahaadat haa'a, mançıl-allab Yiğna şahaadat qopkuba deş vob.

¹⁴ I'see manbışis alidghınıy qele:

– Zı Yizde hək'ee şahaadat hav'eeyib, Yizda şahaadat qopkuba vob, Zak'le Zı neñçe qarı nyaqayiy əlyhəəsva ats'ançıl-alla. Şok'leme Zı neñçe qarı, nyaqame əlyhəəs ats'a deş.

¹⁵ Şu aq'vale g'ecen xhinnee muhaakima haa'a. Zıme vuşucar muhaakima ha'a deş.

¹⁶ Zı muhaakima haa'axhee, Zı Zaler-alqa deş vor, Zı g'axuvuna Dek Zaka vor. Mançıl-allad Yızın məhkama qotkuyn vod.

¹⁷ Vuşde Q'aanuneeyid otk'un vod, q'öng'una şahaadat qopkuba vob.

¹⁸ Zı Yizde hək'ee şahaadat haa'a, Zı g'axuvuyne Dekkeeyib Yizde hək'ee şahaadat haa'a.

¹⁹ Manke I'sayke qiyghanan:

– Yiğna Dek nyaane vor?

* **8:3** Q'aanunun mə'əllimariy fariseyar: manbı dindarar vuxha. Manbışk'le Allahee Mısa peyğambarle ğana huvuna Q'aanun yugba vaats'a vuxha. Manbışe mana Q'aanun mebinbışisıb xəp qaa'a vuxha. † **8:11** İna zina h'ina zəiyfayne hək'eena xabar qiyğiynə aalimaaşə hexxav'u.

I'see alidghiniy qele:

– Şok'le Zınar, Yızda Dekkır ats'a deş. Şok'le Zı ats'a ıxhanaxhiy, Yızda Dekkır ats'axhxhesdaniy.

²⁰ I'see manva nezirna q'utyenane cigee Allahne Xaasne xə t qa'amee eyhe. Mang'una gah qabı hidipxırva, şavaacarır Mana aqaqqa deş.

I'sa ooğançe qarı

²¹ Qiyğa meed I'see manbışik'le eyhen:

– Zı əlyhəəna, şu Zı t'abal ha'asda. Şu vuşdecab bınahee hapt'as. Şosse Zı əlyhəəsde cigeeqa qavaales vəəxəs deş.

²² Manke Yahudeeşine ç'ak'ınbışe eyhen:

– Nya'a Vuc əlyhəəsde cigeeqa şasse qavaales vəəxəs deşva eyhe? Mang'us Vucecar Vucne gik'as ıkkın?

²³ I'see manbışik'le eyhen:

– Şu avğançe vob, Zı ooğançe, şu ine dyunyeençe vob, Zı ine dyunyeençe deş vor.

²⁴ Zı mançıl-allad şok'le «Şu vuşde bınahbışee hapt'asınbıva» uvhu. Şu, Zı Yızde hək'ee eyhençılqa inyam hide'eene, şu vuşde bınahbışee hapt'as.

²⁵ Manbışe I'sayke «Ğu vuşuneva?» qiyghan.

I'see manbışik'le eyhen:

– Zı şok'le q'omançecad uvhuyn Zı Vuşuyiyva.

²⁶ Vuşde hək'ee eyhesınıd, şu muhaakima haa'asınıd geed kar ixheeyid, Zı man ha'as deş. Zı G'axuvuna qorkuna vor. Zınad Mang'uke g'ayxhin dyunyeyk'le eyhe.

²⁷ I'see manbışik'le Mang'une Dekkine hək'ee eyhen manbışılqa hiyxhar deş.

²⁸ Manke I'see manbışik'le eyhen:

– İnsanna Dix‡ şu ooqa qa'amee, şok'le Zı vuşuy ıxhay ats'axhxhes. Zı Zaled-alqad vuççud ha'a deş. Dekke Zas nəxüdiy xə t qı'ı, Zı man eyhe.

²⁹ Zı G'axuvuna Zaka vor. Zı gırgıne gahbışıl Mang'us ıkkınan ha'ava, Mang'vee Zı Zaler-alqa g'alerçu deş.

³⁰ I'see man cuvab uvhuyle qiyğa, geebbışe Mang'ulqa inyam ha'a.

Hək'ençin insanar g'attivxhanaa'as

³¹ Mane gahıl I'see Culqa inyam hı'iyne Yahudeeşik'le eyhen:

– Şu Yızde cuvabıka gyuv'ur oza qeepxheene, şu hək'ebab Yızın telebabı vob.

³² Manke şok'le hək'enbı ats'a ixhes, mane hək'ençinıb şu g'attivxhanaa'as.

³³ Yahudeeşe I'says alidghiniy qele:

– Şi İbrıhımne nasıleençe vob, mısacabıb neng'uscab nukariyvalla hav'u deş. Ğu nya'a «Şu g'attivxhanaa'asva» eyhe?

³⁴ I'see manbışik'le eyhen:

– Zı şok'le hək'en eyhe, neng'veeyiy bınah hav'u, bınahnar nukar vorna.

³⁵ Nukar xizanee gırgıne gahbışıl deş axva, dixme gırgıne gahbışıl axva.

³⁶ Mançıl-allab Dixee şu g'attivxhan hav'ee, şu hək'ebab g'attivxhanasınbı.

³⁷ Zak'le şu İbrıhımne nasıleençeva ats'a. Şu Yızın cuvab k'ane qıdyava, şos Zı gik'as ıkkın.

³⁸ Zı Dekkine k'ane g'acuyn şok'le eyhe, şumee vuşde dekkıke g'ayxhiyn ha'a.

³⁹ Manbışe I'sayne cuvabıs «Yışda dek İbrıhımva» eyhe. I'see manbışik'le eyhen:

– İbrıhımın uşaxar vuxhaynbıxhiy, İbrıhımee ha'anniy ha'as.

⁴⁰ Şosme həşde Zı, Allahıke g'ayxhiyn hək'enbı yuşan ha'ana İnsan, gik'as ıkkın. İbrıhımee məxüd hı'ı deşdiy.

‡ 8:28 *İnsanna Dix*: I'see geedne nəqqee Cuk'le İnsanna Dixva uvhu. Məxür Daniyal peyğambaree qalesde Paççah Masıxık'le eyhe. Mana Paççah gırgıne milletbışda xərna ixhes.

41 Şumee, vuşde dekkee ha'an ha'a.

Manbışee Mang'uk'le eyhen:

– Şi zinayke vuxhaynbı deş vob, şaqa sa dek vor. Manar Allah vor.

42 I'see manbışik'le eyhen:

– Allah vuşda dek ıxhaynxiy, şos Zı ikkiykanasdaniy, Zı Allahısse qarına vorva. Zı Zaler-alqa deş qarı, Mang'vee g'axuvu, Zı qarı.

43 Şos Zı eyhençil k'ırı alixxhes dəxəva, Zı eyhen şolqa hidiyxhar.

44 Şu vuşde dekkıkenbı – iblisıkenbı vob, şos vuşde dekkee eyhen ha'as ıkkın. Mang'uqa hək'en kar deşva, mana q'omançecar insan gek'ana ıxha, hək'ençilir mana ulyorzul deş. Mang'vee horbı ha'amee, cuk avaak'an ha'a. Mana horalay vor, gırgın horbıd mang'ukenbı vod.

45 Zı şok'le hək'enbı eyhençil-alla, şu Zal inyam ha'a deş.

46 Vuşde neng'usse aq'val aqqas əxəyee, Zı bınah hav'uva? Zı hək'enbı eyhexhee, nya'a şu Zal inyam hidya'a?

47 Allahne insanee, Allahee eyhençil k'ırıxhe iliyxhen. Allahın insanar devxhal-alla, şume Zal k'ırı iliyxhe deş.

I'sayiy İbrıhım

48 Yahudeeşe I'says inəxdın alidghınıy qele:

– Ğu SamariyeğançenaŞ vor, Yiğne adıd cinıd. Nya'a şı qotkuyn dişee eyhe?

49 I'see alidghınıy qele:

– Yizde ad cin deşin, Zı Yizde Dekkıs hı'rmat haa'a, şume Zı k'apik'ile avqa qa'a.

50 Zıcar Zı axtı qa'a deş, Zı axtı qa'ana Sa vor. Mang'veeyib muhaakima haa'a.

51 Zı şok'le hək'en eyhe, şavaayiy Zı uvhuyn hı'ı, mısacar qik'as deş.

52 Yahudeeşe Mang'uk'le eyhen:

– Şak'le həşde ats'axhxhayn, Yiğne ad cinıd. İbrıhımır qik'una, mansa peyğambararıb. Ğumee «Şavaayiy Zı uvhuyn ha'a, mısacar qik'as deşva» eyhe.

53 Deşxhee, Ğu yişda dek eyxhena İbrıhımıler xərnane vor? Manar qik'una, mansa peyğambararıb. Ğucar Vasqa vuşu xhinneyiy qöö?

54 I'see alidghınıy qele:

– Zıcar Zı axtı qa'anxhiy, Yizda axtıvalla vuçud deşin karniy ixhes. Zı axtı qa'ana Dek vor. Şu Mang'une hək'ee «yişda Allahvad» uvheene,

55 şok'le Mana ats'a deş. Zak'leme Mana ats'ana. Zak'le Mana dyats'ava uvhuynxhiy, şunaxhineena Zınar horalayniy ixhes. Zak'le Mana ats'anar, Zı Mang'vee eyhenıd ha'an.

56 Vuşda dek eyxhene İbrıhımık'le Yızın yiğ g'acesva uvhumee, mana şadxhana. Mang'uk'le man yiğıd g'acuyn, şadxhanar.

57 Mançil-allad Yahudeeşe Mang'uk'le eyhen:

– Vaqa xhots'al (50) sen deşin, nəxürne vak'le İbrıhım g'acu?

58 I'see manbışik'le eyhen:

– Zı şok'le hək'en eyhe, İbrıhım yedike ixhessecar ögil, «Zı Vorna»*.

59 Mane gahıl I'sa g'ayeqqa helesva manbışe ç'ieyle g'ayebı alyaat'a. I'samee dyugulenra Allahne Xaasse ayk'anna.

Ş 8:48 *Samariyeğançena*: cühüt'yuk'le mane gahıl Samariyeğançenava uvhiy, hokiyk akaran karniy vod.

* 8:58 «Zı Vorna»: I'see inyaa Cune hək'ee muq'addasne Allahne doyuka eyhe. Man muq'addasın do Allahee Misa peyğambarıs g'yotxhane ği'ç'iyne k'ane ağmış hı'ı. İnsanaaşısqa məxüd qayle Mang'vee kufurniyxhan hı'ı. Mançil-allar manbışis Mana gik'as ikkiykan.

9

I'see bı'rq'ı'na yug qa'a

¹ I'sa yəqqı'le k'ena əlyhəəmee, bı'rq'ı'ra yedike ıxhana insan qızaxxa.

² Telebabışe Mang'uke qiyghanan:

– Mə'əllim, şavaane bınah hav'u, insan bı'rq'ı'ra yedike ıxha, vuceene, deşxhee dekkeeyiy yedeene?

³ I'see alidghınıy qele:

– Man, mang'uneyiy mang'une dekkıneyiy yedine bınahıl-alla deş məxüd ıxha. Allahın işbı mang'une ı'mree g'acecenva məxüd ıxha.

⁴ Yiğne yiğın şı, Zı G'axuvuyng'un işbı ha'as ıkkın. Xəm qooxhe, manke şavussevad vuççud ha'as əxə deş.

⁵ Zı dyunyel ıxhaylette, Zı dyuneyn Nur vodun.

⁶ Manva uvhuyle qiyğa, I'see ç'iyelqa tyu g'a'adaççe, tyuyuke bəttəğ hı'ı, bı'rq'ı'ne insanne ulelqa qadağva.

⁷ Qiyğa mang'uk'le eyhen:

– Hark'ın, Şiloah eyhene hovuzee əyxre.

(Şiloah «g'axuvuna» eyhen vodun.) Bı'rq'ı'nar hark'ın əyxərna. Ules işix qadı, mana yı'q'əlqa siyk'al.

⁸ Delesınbışeyiy, mana kar sa'ana xhinne ats'anbışe eyhen:

– Mana şenke gyu'ur kar sa'ana dişee?

⁹ Sabaranbışe «Mana vor», mansanbışe «De'eş, mang'uk akarırva» eyhe. Vuceeme «Zı vornava» eyhe.

¹⁰ Manbışee qiyghan:

– Nəxüdüne yiğne ules işix qadı?

¹¹ Mang'vee eyhen:

– I'sava eyhene sang'vee bəttəğ hı'ı, yizde ulelqa qadğu, qiyğar zak'le «Şiloah eyhene hovuzeeqa hak'ne, əyxreva» uvhu. Zınar hark'ın əyxı'rna, ulesıd işiğ qadı.

¹² Manke manbışe «I'sa nyaane vorva?» qiyghan. Mang'veeme «Ats'a deşva» eyhe.

Fariseyaaşe yug qıxhayg'us qidghınbı ha'a

¹³ İnsanaaşe uleppi yug qıxhana fariseyaaşine* k'anyaqa arayle.

¹⁴ I'see bəttəğ hı'ı ulelqa qadğuyın yiğ Şabbatın yiğ† ıxha.

¹⁵ Fariseyaaşe mane insanıke nəxüdiy ules işiğ qadıva meed qiyghan. Mane insaneeyid manbışik'le eyhen:

– Mang'vee yizde ulelqa bəttəğ qadğu, qiyğa zı əyxı'r ules işix qadı.

¹⁶ Manke fariseyaaşine sabaranbışe eyhen:

– İna Allahıke deşur qarı, Şabbatne yiğıl hidya'asınbı vod ha'a.

Mebınbışe eyhen:

– Bınahnang'usse məxdın əlaamatbı nəxüd hagvas əxəyee?

Manbı məxüb cuvabilqa abayle.

¹⁷ Manke manbışe meed yug qıxhayng'uke qiyghanan:

– Vasse Mang'une hək'ee hucoo eyhes əxəyee? Mang'vee dişde yiğın uleppi qı'ı.

Mang'vee alidghınıy qele:

– Mana peyğambar vor.

* **9:13 fariseyar:** Manbı I'sayne gahılın dındarar vuxha. Manbışik'le Allahna Q'aanun yugba vaats'a vuxhal-alla, manbı milletın ç'ak'ınbı vuxha. † **9:14 Şabbatın yiğ:** Cühüt'yaaşine ülycümün yighıd'esin yiğ eyxhe. Q'aanunee man Muq'addasın yiğ Allahıs cura'as ıkkınvanıy otk'un. Mane yiğıl nenacab iş haa'as vukkan deşvanıy otk'un. I'sayne gahılyne fariseyaaşe mane yiğıl ha'as dexhesde işbışın ispisok'niy aqqı. Manbı ilyaaka vuxha, gırgınbışe co eyhenbı he'ecenva.

18 Yahudeeşin ç'ak'ınbı mana bı'rq'ı'ra ıxha qiyğa uleppi qeetxhalqa hayeebaxhe deş. Mançıl-alla manbışe mang'un dekkiy-yed qoot'al.

19 Mang'une dekkikeyiy-yedike qiyghanan:

– Şos bı'rq'ı'ra ıxhana dix inane vor? Nəxüдне mang'uk'le həşde g'ece?

20 Dekkeeyiy-yedee eyhen:

– Şak'le ats'an mana yişda dix vor, vucur bı'rq'ı'ra yedike ıxha.

21 Həşde nəxüдне mang'uk'le g'ece, şavaame mang'un uleppi qı'ı, şak'le ats'a deş, cuke qiyghne. Mana həşde xə rıxha, cul-allan cuvab cusse qeles əxəsin.

22 Mang'une dekkeeyiy yedee Yahudeeşine ç'ak'ınbışile qəvəyq'ənvə məxüdü uvhu. Yahudeeşine ç'ak'ınbışe I'sa Masixhva[‡] gardanaqa alyaat'uyñ gırgınbı sinagogeenceş g'e'epşesınbıva q'arar huvu vuxha.

23 Mançıl-allad mane insanne dekkeeyiy yedee «Mana xə rıxha, cuke qiyghneva» eyhe.

24 Fariseyaaşe uleppi qıxhana insan q'ör'es qort'ul, eyhen:

– Qotkuyn eyhesva Allahılqa k'ın g'aysre. Şak'le Mang'uqa bınah vuxhay ats'an.

25 Mang'veen alidghınıy qele:

– Zak'le Mang'uqa bınah vuxhay-devxhay ats'a deş. Zak'le sa kar ats'a: zı şenke bı'rq'ı'raniy vor, həşdeme zak'le g'ecen.

26 Fariseyaaşe meed mang'uke qiyghanan:

– Mang'veen vak hucoona hı'ı? Uleppi nəxüдне qı'ı?

27 Mang'veen alidghınıy qele:

– Həşde xhinne dişde şok'le uvhu, şume k'ırı alixhxı deş. Nya'a şos mançıl q'öd'es k'ırı alixhxhes ıkkən? Şosubne deşxhene Mang'un telebabı vuxhes vukkan?

28 Mang'uqa hokiybı hı'ı, eyhen:

– Mang'una teleba ğu vorna, şı Mısayn telebabı vobınbı.

29 Şak'le Allah Mısayka yuşan hı'ı ıxhay ats'an, İname neñçe qariy ats'a deş.

30 Mane insanee manbışik'le eyhen:

– Ghalybı aaqı ilyaakasın karıd, şok'le Mana neñçe ıxhay ats'a deş, Mang'veeme yızın uleppi qı'ıynbı.

31 Şak'le ats'an Allahee bınahnanbışıl k'ırı iliyxhe deş. Mang'veen Cus ı'bəədat ha'ang'uliy Cus ıkkənən ha'ang'ul k'ırı iliyxhe.

32 Yedike bı'rq'ı'ra ıxhayng'un şavaame uleppi qı'ıva, şak'le mısacad g'ayxhiyn deş.

33 Mana Allahıke qarı dexhaynxhiy, Mang'usse vuççud ha'as əxəs deşdiy.

34 Manbışe mane insanıs alidghınıy qele:

– Q'omançe-k'anyaqqamee bınahbışın gyatsts'ı ğu yedike ıxha. Həşde ğune şas xə t qa'a?

Manıd uvhu, mana mançe g'e'eşşena.

Fariseyaaşına bı'rq'ı'valla

35 Mana insan g'aqa g'e'eşşuyñçına ats'axhxha, I'see mana t'abal hı'ı eyhen:

– Ğu İnsanne Duxalqa inyam ha'anne?

36 Mang'veen qiyghanan:

– Xərna, Mana vuşune vor, Mang'ulqa inyam ha'as?

37 I'see mang'uk'le eyhen:

– Həşde vak'le g'ecena, vaka yuşan ha'ana Mana vor.

‡ 9:22 Masixh: man cuvab «q'ış qadğuna» eyhen vodun. Avaala İzrailil məxdın ədat ıxha, kaahinaaşine, paççaahaaşineyiy peyğambaraaşine vuk'lelqa q'ış qadağva ıxha. Man q'öd'esın I'sayn do Allahee Mana g'əyxı'nava eyhen vod. İzrailiybışik'le peyğambaraaşe uvhuynbı ats'a ıxhal-alla, manbışe Masixh qarı cun millet duşmanaaşike g'attixhan hı'ı, dyunyeyş xəbvalla hav'uy gozet ha'a ıxha. § 9:22 sinagoga: Cühüt'yaaşə ı'bəədat ha'an ciga.

³⁸ Mang'veeyid «Yizda Xərna, inyam ha'anva» uvhu, I'sayne ögil k'yoyzarna.

³⁹ I'see eyhen:

– Muhaakima ha'asva Zı ine dyunyelqa qarı, hasre g'idecenbışik'le g'acecen, g'ecenbıb bı'rq' qeepxhecen.

⁴⁰ Mang'une k'ane ulyobzurne fariseyaaşik'le Mang'vee eyhenbı g'ayxhı, Mang'uke qiyghanan:

– Deşxheene, şınabne bı'rq'ı'ba?

⁴¹ I'see manbışik'le eyhen:

– Bı'rq'ı'ba vuxhaynxhiy, şoqa bınahıb vuxhes deşdiy. Şu «G'eceva» eyheva, vuşda bınah şolycab aaxva.

10

Yugna Çoban

¹ I'see meed eyhen:

– Zı şok'le hək'en eyhe, vəq'əbışde ağleeqa akkayle deş, menne cigeençe ikkeç'una sixnariyiy g'uldur vorna.

² Akkayle ikkeç'uname vəq'əbışda çoban vor.

³ G'aravulyçee mang'us akka aaqa, vəq'əbışik'le mang'un ses g'iyxhe. Mang'vee cun vəq'əbı dobişka qott'ul g'aqa qığa'a.

⁴ Mang'vee cun vəq'əbı gırgınbı g'aqa qıği'yle qiyğa, mançine ögil ayk'an. Vəq'əbıd mang'un ses ats'ava mang'uqad qihna qayle.

⁵ Manbı mısacad qıdyvats'ane insanın ses dyats'ançil-alla, mang'uqa qihna əlyhəəs deş, mang'uke heedxvasınbı.

⁶ I'see manbışis mana misaala qavalyaa'a, Mang'vee hucoovayiy eyhe manbışilqa hiyxhar deş.

⁷ I'see meed manbışik'le eyhen:

– Zı şok'le hək'en eyhe, vəq'əbışin akka Zı vorna.

⁸ Zale ögil qabıynbışin gırgınbı sixnareriy g'uldurar vuxha, vəq'əbışe manbışil k'ırı alixxhı deş.

⁹ Akka Zı vorna, Zale k'ena ikkeç'una g'attixhanasda. Mang'usse ikkeç'esır, qığəç'esır əxəsda, cusun uxhiyxhanasın cigad aveykesın.

¹⁰ Sixnariy saccu qəqəsiy gyapt'asva, haq'var-hiyxvər ha'as arayle. Zıme qarına i'mı'r hevles, gyavts'u güvxhuna i'mı'r.

¹¹ Yugna çoban Zı vorna. Yugne çobanee vəq'əbışil-alla cun can q'urbanna hele.

¹² Pılıke aqqıyne çobanını deş eyxhe vəq'əbı. Mang'uk'le vəq'əbışilqa umul abı g'avcumee, mana vəq'əbı g'ali'i hexvana. Manke umulyun manbı aqqı ot'al-oxal ha'a.

¹³ Pılıke aqqına çoban hexvana, pılıke aqqı ixhayke, mang'vee vəq'əbışda haa'a deş.

¹⁴⁻¹⁵ Yugna çoban Zı vorna. Nəxüriy Dekkık'le Zı ats'a, Zak'ler Dek ats'a, Zak'le həməxübıb yızınbı vaats'a, yızınbışik'ler Zı ats'a. Zı vəq'əbışil-alla Yızın can q'urbanna hele.

¹⁶ Zaqa menne ağleənçenıd vəq'əbı vodınbı. Zas manbıd qales ıkkən. Mançik'led Yızın ses g'ayxhes. Manke sa syuriyiy sa Çoban ixhes.

¹⁷ Zı Yızın can q'urbanna hele, qiyğa yı'q'əlqa alyaat'asva. Mançil-allar Dekkis Zı ıkkanna.

¹⁸ Şavaacad Yızın can iləşşe deş, man Zıcad hele. Man helesıd, yı'q'əlqa alyat'asıd Zasse əxən. Zak'le məxüd he'eva Yizde Dekkee uvhu.

¹⁹ Yahuder mane gafil-alla cuvabilqa abayle.

²⁰ Manbışde gellesing'vee eyhen:

– Mang'une ad cinıd, Mana bəç'ərır. Nya'a Mang'ul k'ırı iliyxhe?

21 Mənbıñıseme eyhen:

– Cınaaşə aqqıyne insanee məxüdü eyhes deşdiy. Nya'a cınısse bı'rq'ı'ne insanın uleppı qa'as əxəyee?

Yahudeeşine ç'ak'ınbışın I'sayka uğoodiy

22 Q'ı'dim ıxha. Mane gahıl İyerusalimee Allahın Xav Ts'ed Q'ı'ı bayram* alğayhe ıxha.

23 I'sa Allahne Xaane məhlee, paççah Sıleymanne doyu lyne dirakbışıl oab daxanane cigee iykar ıxha.

24 Yahudeeşin ç'ak'ınbı I'sayne hiqiy-alla sabı, Mang'uk'le eyhen:

– Mısılgameene Ğu yişin sabır siliys ı'xəs? Ğu Masixhee, şak'le dyugul hidi'ı, eyhe.

25 I'see manbışis alidghınıy qele:

– Zı şok'le uvhuyn, şume mançılqa hayeebaxhe deş. Zı, Dekkine doyu le ha'anecad işbışe Zı vuşu ıxhay eyhen.

26 Şume mançılqa hayeebaxhe deş, Yizde vəq'əbışınbı devxhal-alla.

27 Yizde vəq'əbışik'le Yızın ses g'iyxhen, Zak'led manbı ats'anbı, manbıd Zaquad qihna qöö.

28 Zı mançis gırgıne gahbışısdı ı'mı'r hoole. Manbı mısacad hat'as deş, şavaacadıd manbı Yizde xılence g'ayşes deş.

29 Manbı Zas huvuna Dek gırgıng'ule xərna vor. Manbı şavusse cad Dekkine xılence g'ayşes əxəs deş.

30 Zınayiy Dek sa vobınbı.

31 Yahudeeşine ç'ak'ınbışe meed I'sa g'ayeqqa helesva ç'iyele g'ayebı alyaat'a.

32 I'see manbışik'le eyhen:

– Dekkike qadıyn geed yugun işbı Zı şok'le hagu. Şos mançine nençil-allane Zı g'ayeqqa heles ıkkın?

33 Yahudeeşine ç'ak'ınbışe Mang'us alidghınıy qele:

– Ğu yugne işil-alla deş şas g'ayeqqa heles ıkkın. Ğu insan ixheeyir, Ğucar Vake Allah ha'a, məxüdü Ğu kufur ha'a. Mançil-allar şas Ğu g'ayeqqa heles ıkkın.

34 I'see manbışik'le eyhen:

– Nya'a vuşde Q'aanune otk'un dışde, «Zı uvhuyn: „Şu allaharıb“»†?

35 Allahee Cun cuvab g'axuvuyne insanaaşik'le «allaharıbva» eyhe. Muq'addasne Otk'une otk'unin hakkalas deş.

36 Şu nişil-allane «Zı Allahna Dixva» uvhuva Zak'le «kufur ha'ava» eyhe? Yizde Dekkee Zı g'əyxı', dyunyelqa G'axuvu.

37 Zı, Yizde Dekkee ha'an hıdyaxheene, Zalqa haymeebaxhe.

38 Zı, Yizde Dekkee ha'an ha'axheene, Zı eyhençil haydebaxheene, Zı ha'ançil hayeepxhe. Manke şok'le cad yugda ats'axhxhesınniy Dek Yizde, Zınar Dekkine ar ıxhay.

39 Manbışis meer I'sa aqqas ıkkıykan, I'same manbışde xılence iygvalyna.

40 Qiyğa I'sa İordanne şene suralqa, Yəhyee ögil gıçəpxı'ybı alyaat'a'ane cigeeqa ark'ın, maa'ar axva.

41 Mang'une k'anyaqa geeb insanar abı eyhen:

– Yəhyee sacad əlaamat hıdyagveened, mang'vee İng'une hək'ee uvhuyn gırgın qotkuda qığəç'u.

42 Geeb insanaaşə maa'ad I'salqa inyam ha'a.

* 10:22 Allahın Xav Ts'ed Q'ı'ı bayram: man bayram alğayhe gibğilynbı 165-de senle yişde eerayle ögil. Mane sen Allahın Xav mətta'a, ts'ed qa'a. Mançile ögil Allahın Xav duşmanaaşine g'oşunen aqqaqqa. Mane Allahne Xaa byutbışis ı'bədat ha'a ıxha. † 10:34 Man Zaburee otk'un vod (81:6).

11

I'see qik'una Lazar üç'ür qa'a

¹ Lazar donana sa insan ik'iyk'arna. Mana, Mayramiy cena yiçu Marta yeexhene Bet-Anya eyhene xiveençe ıxha.

² Yişde Xəring'ulqa yugun evanan q'ış qadğu, Mang'un g'elybı ç'ərbışika qe-qqu'una, mana Mayram yic yixha. Məng'ı'na çoc Lazar ik'ar ıxha.

³ Mançil-alla q'öne yiçvee «Xərna, Vas ikkanna insan ik'ar vorva» I'salqa xabar g'uxoole.

⁴ I'sayk'le man g'ayxhı, eyhen:

– Mane ik'arın hapt'iy deş heles. Allahna axtıvallyiy Allahne Dixena axtıvalla mane ik'arile ğana geeb qaa'as.

⁵ I'says Martar, cena yiçur Mayramır, Lazarır geeb vukkan vuxha.

⁶ Lazar ik'arva g'ayxhımee, Mana maqa hayk'an deş. I'sa Vuc arıyne cigee q'ölle yiğnar axvana.

⁷ Qiyğa Mang'vee Cune telebabışik'le eyhen:

– Meeb yı'q'əlqa Yahudeyayeeqa əlyhəəs.

⁸ Telebabışe Mang'uk'le eyhen:

– Mə'əllim, şaane Yahudeşin ç'akı'nbişis Ğu sık'ırıra ögil g'ayeqqa helesiy ikkan. Vas maqa sak'alasne ikkan?

⁹ I'see alidghıniy qele:

– Yiğ yits'ıq'vəblə (12) sə'ətna dişde eyxhe? Yiğniyiğın iykarna qaçayxar deş, mang'uk'le ine dyunyeyn işix g'ece.

¹⁰ Xəmdə iykarname, miç'axdava qaçayxarna.

¹¹ Man uvhu ç'əvxhayle qiyğa, I'see manbışik'le eyhen:

– Yişda hambaz Lazar nik'ee vor ark'ın. Zı mana oza qa'as ı'qqə.

¹² Manke telebabışe Mang'uk'le eyhen:

– Xərna, mana nik'eexheene, yug qixhesda.

¹³ I'see mana qik'u ıxhay uvheeyid, manbışisqa həməxüd qayle, mana nik'eeqa ark'invaniyxan uvhu.

¹⁴ I'see manbışike vuççud dyugul hidi'ı eyhen:

– Lazar qik'una.

¹⁵ Vuşdemeeyiy, şu inyam hı'iyneemee, Zı şadra vor, maa dexhava. Qudora, mang'usqa vüqqəs.

¹⁶ Q'ömkale donane Tomasee mansa telebabışik'le eyhen:

– Vüqqəs, şinab yişde Mə'əlimıka hapt'as.

¹⁷ Maqa arımee, I'sayk'le Lazar nyuq'vneerın yoq'ulle yiğva ats'axhxhe.

¹⁸ (Bet-Anya İyerusalimis k'ane vuxha. Mane şaharbışde yı'q'nee xhebne kilometrılqa ələəna yəq vuxha.)

¹⁹ Geeb Yahuder Martaysiy Mayramıs çoc qik'uva baş-sağlıyıvalla hevles abayle.

²⁰ Martayk'le I'sa arıva g'ayxhımee, Mang'une ögilqa qığeeç'e. Mayramme xaa eexva.

²¹ Martee I'sayk'le eyhen:

– Xərna, Ğu inyaa ıxhanaxhiy, yizda çoc qik'as deşdiy.

²² Zak'le həşded ats'an, Ğu Allahıke hucoo heqqiy, Mang'vee Vas helesın.

²³ I'see məng'ı'k'le eyhen:

– Yiğna çoc üç'ür qixhesda.

²⁴ Martee Mang'uk'le eyhen:

– Zak'le ats'an, üç'üb qeebaxhene gahıl, nekke qiyğiynə yiğıl manar üç'ür qixhesda.

²⁵ I'see məng'ı'k'le eyhen:

- Üç'üb qeepxhayiy I'mı'r Zı vorna. Zalqa inyam hı'ına qik'veeyir, üç'ür qixhesda.
²⁶ Gırgın üç'übınbı, Zalqa inyam ha'anbı mısacab hapt'as deş. Ğu mançılqa inyam ha'anne?
²⁷ Martee Mang'us alidghıniy qele:
 – Ho'o, Xərna, zı inyam ha'an, dyunyelqa qalesda Allahna Dix, Masixh* Ğu vorna.
²⁸ Martee manva uvhuyle qiyğa, ark'ın dyugulenra yiçu Mayram qort'ul, eyhen:
 – Mə'əllim inyaa vor, ğu vor qeet'al.
²⁹ Mayramık'le man g'ayxımee, zaara oza qiyxha, I'sayne k'anyaqa qiyele.
³⁰ I'sa xiveeqa ikkideç'u, Marta Cune ögilqa ariyne cigee axva.
³¹ Mayramıka sacıgeene xaane məng'i's baş-sağlıǵıyvala hoolene Yahudeeşik'le mana zaara g'aqa qı'ğəə g'aycume, manbışik'le məxüd ats'axxhe mana geeşesva nyuq'vnesqa yi'qqə yixhes. Mançıl-allab manbı məng'i'qab qihna avayk'an.
³² Mayram I'sanane cigeeqa qarı, Mana g'acu, g'elybışeeqa qık'york'ul, eyhen:
 – Xərna, Ğu inyaa ıxhanaxhiy, yizda çoc qik'as deşdiy.
³³ I'sayk'le manayiy məng'i'ka abıyn Yahuder gyaaşe g'avcume, Mang'vee it'umda aq'va qa'a.
³⁴ I'see manbışike qiyghanan:
 – Qik'una nyaqane gixhxı?
 Manbışe eyhen:
 – Xərna, qora ilekke.
³⁵ I'sa geşşena.
³⁶ Manke Yahudeeşe eyhen:
 – İlyaakende, Mang'us mana nimeeyiy ıkkın ıxha!
³⁷ Manbışde sassang'vee eyhen:
 – Mang'vee bı'rq'i'ng'un uleppi qı'ı. Nya'a, Mang'usse mana insan qidek'asın kar ha'as dəxəyee?
³⁸ Mane gahıl I'see meed aq'va qı'ı, nyuq'vnene k'anyaqa ayk'an. Lazarna nyaq'v mağaree vuxha. Mançine ghaleeqab g'aye gyuvxhu vuxha.
³⁹ I'see eyhen:
 – G'aye g'avşe.
 Qik'uyng'une yiçvee Martee Mang'uk'le eyhen:
 – Xərna, eva ıxha ixhes, mana qik'uyn yoq'ulle yiğ vod.
⁴⁰ I'see eyhen:
 – Nya'a Zı vak'le uvhu dişde, inyam he'ee, Allahna axtıvala g'avcesda?
⁴¹ Məxüb g'aye g'ooşena. I'sa xəəqə ilyaakı, eyhen:
 – Dek, Zı uvhuyn Vak'le g'ayxıva, Zı Vas şukur haa'a.
⁴² Zak'le ats'an, Vak'le gırgıne gahbışilycad Zı uvhuyn g'iyxhen. Zı man uvhuyn, Yizde hiqiy-allane milletın Ğu Zı g'axuvuva inyam he'ecenva.
⁴³ Manıd uvhu, I'see axtıda eyhen:
 – Lazar, g'aqa qığeç'e!
⁴⁴ Qik'unar g'aqa qığeç'ena. Mang'une g'elybışıl xıleppişıl kafan alipk'ır, aq'vad desmalee hitk'ır eyxhe.
 I'see manbışik'le eyhen:
 – Mang'un g'elybı-xıleppi eeqe, hooracen.

Yahudeeşde ç'ak'ınbışıs I'sa gik'as ikkiykan

* **11:27 Masixh:** man cuvab «q'ış qadğuna» eyhen vodun. Avaala İzrailil məxdın ədat ıxha, kaahinaaşine, paççahaaşineyiy peyğambaraaşine vuk'lelqa q'ış qadağva ıxha. Man q'öd'esın I'sayn do Allahee Mana g'əyxı'nava eyhen vod. İzrailıyşik'le peyğambaraaşu uvhuynbı ats'a ıxhal-alla, manbışe Masixh qarı cun millet duşmanaşike g'attixhan hı'ı, dyunyeys xəbvalla hav'uy gozet ha'a ıxha.

45 Mayramne k'anyaqa abıyne, I'see ha'an g'acuyne Yahudeeşine geebınbışe Mang'ulqa inyam ha'a.

46 Manbışın sabarabı fariseyaaşısqa† hapk'ın, I'see hı'ıyn manbışıs yuşan ha'a.

47 Manke kaahinaaşın ç'ak'ınbışeyiy fariseyaaşe Aali Şuura‡ sav'u, eyhen:

– Hucoona ha'as? İng'vee geed əlaamat hagva.

48 Şi Mang'usqa man ha'as hassıree, gırgıng'vee Mang'ulqa inyam ha'as. Romeençen g'oşunbı adı, Allahne Xaakınıy yişde milletıkın ha'asın.

49 Maane sang'vee, mane seniynə xərne kaahınee Kayafee manbışik'le eyhen:

– Şok'le vuççud ats'a deş.

50 Şolqa hiyxhar dışde? Gırgıne ine milletıkın ixhesse, sa İnsanın ine milletnemee qik'uy, vuşdemee nimeexheeyid yugda eyxhe.

51 Mang'vee man cuvab culed-alqa deş uvhu. Mane seniyna xərna kaahin ıxhayke peyğambariyvalla hav'u eyhen, I'sa ine milletnemee qik'as.

52 Mana saccu ine milletnemeecar deş, Allahın gırgınəəng'ə ehevkuyn uşaxar sacıgeeqa saa'asdemee qik'as.

53 Mane yığile manbışe fıkrı ooxhan gıvıyğal I'sa nəxüriy gik'asva.

54 Mançıl-allar I'sa Yahudeeşine yı'q'nee şenbışik'le g'acesın xhinne iykar ıxha deş. Mançer sahrays k'anene cıgeeqa, Efrayim eyhene şahareeqa ark'ın, telebabışıka maa'ar axva.

55 Yahudeeşın Peesax§ bayram k'ane qıxha eyxhe. Gellesın insanar məttepıxesva Peesaxıle ögil xıvaaşençe İyerusalımeeqa avayk'an.

56 Manbışe I'sa t'abal ha'a, Allahne Xaasne ulyobzur sana-sang'uk'le eyhen:

– Şosqa nəxüdiy qöö? Mana bayrameeqa ayrescar dışdıyxan?

57 Kaahinaaşın ç'ak'ınbışeyiy fariseyaaşe Mana aqqasva «Nyaa ıxhay şavuk'leyiy ats'a, hagvecenva» əmrı huvu vuxha.

12

Mayramee I'sayne g'elybışılqa gıranın q'ış qadağva

1 Peesaxıle yıxhıle yığna ögil I'sa Bet-Anyeeqa, Vuçe hapt'ıynbışde yı'q'neençe üç'ür qı'ına Lazar eyxhene cıgeeqa qarayle.

2 Maa'ad I'saynemee otıxhınyı hele ıxha. Marteeyid sufranııqa otıxhanan haqqa ıxha. Lazarır I'sayka sacıgee sufrayne hıqıy-allanbışde yı'q'nee eyxhe.

3 Mayramee mane gahıl sura lıtrılqa ələən, geed gıranın, yugun evanan q'ış alyaat'u, I'sayne g'elybışılqa k'ya'a. Qıyğə məng'ee cene ç'ərbışıka Mang'un g'elybı mətta'a. Xavcad q'ışşıne evayn alyaat'a.

4 I'sayne telebabışde sang'vee, Mana mering'une xılyaqə qelesde Kariotğançena Yahudee eyhen:

5 – Nya'a man q'ış xhebıd vəş (300) dinarıs* massa huvu, kar deşınbışıs bit'al hıdı'ı?

6 Mang'vee man cuvab kar deşınbışda haa'ava deş eyhe, sıxnariy ıxhayke eyhe. Mang'usqa pılana q'utye quvu vooxhe, mang'veeyid cus ıkkanne karas mançe pıl alyaat'a ıxha.

7 I'see eyhen:

† 11:46 *fariseyar*: Manbı I'sayne gahılın dındarar vuxha. Manbışik'le Allahna Q'aanun yugba vaats'a vuxhal-alla, manbı milletın ç'ak'ınbı vuxha. ‡ 11:47 *Aali Şuura*: mane gahıl cühüt'yaaşine Ali Şuuree yıghts'al (70) insan ıxha. Manbı kaahınar, Q'aanunun mə'əllımar, fariseyar, qıvaats'ıyn insanar vuxha. § 11:55 *Peesax*: Allah qıdet'u ılğəç'uva alğayhen bayram. Man bayramnang'a, cühüt'yaaşə co Allahee nəxübiy Mısa peyğambarıleğana Mısırgənçe g'attıvxhan hav'ıy yik'el qalya'a. Man bayram nişil-allayıy alğayheva, nəxüdiy alğahas ıkkənva, Mısa peyğambarne q'öd'esde kitabee otk'un (11-12). * 12:5 *Dınar*: nuk'rayke hı'ıyn pıl. Sa dinar sa yığısdə işıs hoole vuxha.

– Mana ı'ğiykar himee'e! Məng'ee man q'ış g'iyiniyne yiğis havacı ıxha. Məxür məng'ee Zı k'eyxhas ixhesin xhinnee qı'ı.

⁸ Kar deşinbı gırgıne gahbışilycab şoka vuxhes, Zımee gırgıne gahbışıl şoka ixhes deş.

⁹ Gellesde Yahudeeşik'le I'sa maa'ar ıxhay ats'axhxhe. Manbı maqa I'sa g'acesvacar deş, Vucee hapt'ıynbışde yı'q'neençe üç'ür qı'ına Lazar g'aces abı.

¹⁰⁻¹¹ Lazarır-alla gellesde Yahudeeşe hapk'ın, I'says inyam hı'ı. Mançıl-alla kaahinaaşın ç'ak'ınbışis Lazar gik'as ikkiykan.

I'sa İyerusalimeeqa paççah xhinne ikkeç'e

¹² Qinne yiğil bayrameeqa abıyne gellesde insanaaşık'le I'sa İyerusalimeeqa ayresva g'ayxhı.

¹³ Manbışe xurmayn bıtağbı alyaat'u ts'ırbı ha'a, Mang'une ögilqa qığeebaç'e. Manbışe eyhen:

– *Hosanna†!*

Rəbbine doyuka Qarıyng'us şukur vuxhena!

İzrailıyne Paççahıs şukur vuxhena!

¹⁴ I'see q'udux t'abal hav'u, çil ilexa. Mane karbışde hək'ee Muq'addasne Otk'unee inəxüd otk'un:

¹⁵ «*Sionna yiş‡, qimeeqən!*

İleeke, yiğna Paççah

sa q'uduxul alixı vor qöö!»§

¹⁶ Ts'etta telebabışılqa vuççud hiyxhar deş. Allahee I'sa axtı qı'ıyle qiyğa, Mang'une vuk'lelqa qadıynbı, telebabışe yik'el qalya'a. Mançine hək'ee ögilcadniy Muq'addasne Otk'unıybişee otk'un.

¹⁷ I'see Lazar nyuq'vneençe qort'ul hapt'ıynbışde yı'q'neençe üç'ür qı'iyne gahıl, Mang'une hiqiy-alla sadiyne milletın mançına gaf haa'a.

¹⁸ Milletık'le I'see man əlaamat haguva g'ayxhı ıxha, mançıl-allad millet Mang'une ögilqa adayle.

¹⁹ Mançıl-alla Fariseyaaşe* sana-sang'uk'le eyhen:

– Vuççud yişde xılənçe qöö deş. Gırgınbı Mang'uqab qihna əlyhəə!

I'see Vuc qik'asva eyhe

²⁰ Bayramıs İyerusalımqa ı'bəədatısva abıynbışde yı'q'nee Yunanarıb vuxhaynbı.

²¹ Manbı Galileyayne Bet-Tsayda şahareençe eyxhene Filippne k'anyaqa hapk'ın, miz k'yaa'a:

– Xərna, şak'le I'sa g'aces ıkkın.

²² Filipp arı, Andreyk'le eyhen. Andreyir Filippır hapk'ın, mana gaf I'says haa'a.

²³ I'see alidghınıy qele:

– İnsanne Duxayna axtı qexhena gah qabı.

²⁴ Zı şok'le hək'en eyhe, sa suk ç'iyelqa g'a'aypxhı qidevk'eene, vuccab aaxva. Mana qıvk'veeme, geed şagav hele.

²⁵ Cuna ı'mı'r vukkanang'vee, mana avaak'an haa'as. İne dyunyel cune ı'mrena hidyaa'ang'veeme, mana gırgıne gahbışis havaces.

† **12:13** *Hosanna*: cühüt'yaaşine mizel «Şi g'attivxhan hee'eva» eyhen vodun. Məxür Allah axtı qa'a ıxha.

‡ **12:15** *Sionna yiş*: man İyerusalımva eyhen vodun. Sion İyerusalım alyaa'vuna tepa vobna. § **12:15**

İnəxüd Zakariy peyğambarne kitabee otk'un (9:9). * **12:19** *Fariseyar*: Manbı I'sayne gahılın dindarar vuxha. Manbışik'le Allahna Q'aanun yugba vaats'a vuxhal-alla, manbı milletın ç'ak'ınbı vuxha.

²⁶ Şavusiy Zas g'ullux haa'as vukkan, Zaqar qihna qoracen. Zı nyaa ixhee, Yizda nukarır maa'ar ixhes. Şavaayiy Zas g'ullux hav'u, Yizde Dekkeeyib mang'us hı'rmat haa'as.

²⁷ Həşde Yızın yik' ulyoyk'al vod. Hucoo Zasse eyhes əxəyee? Deşxheene, «Dek, Zı ine gahiğe g'attixhan he'evane!» eyhes? Zı ine gahınemeecar qarı.

²⁸ Dek, Yiğın do axtı qe'e!

Manke xəənçe ses qayle:

– Yızın do axtı qı'iyn, meedıd axtı qa'asın!

²⁹ Maa'ab ulyobzurne sabaranbışe eyhen:

– Xəyby g'əhətqı'.

Mansanbışed eyhen:

– Mang'uka malaaik yuşan hı'ı.

³⁰ I'see manbışis alidghıniy qele:

– Man ses Yizdemee deş, vuşdemee qadı.

³¹ İne dyunyeys məhkama alğahasda gah hipxırna, in dyunye vuk'lek ıkkekkan iblis g'eheşesda.

³² Zı ooqa qa'amee, Zı gırgınbı Zalqa ts'its'a'as.

³³ I'see mane cuvabıka Vuc nəxüriy qik'asva eyhe.

³⁴ Milletın Mang'us alidghıniy qele:

– Şak'le Q'aanune g'ayxhiyn, Masixh† gırgıne gahbışis axvas. Nya'a Ğu manke «İnsanna Dix ooqa qa'asva» eyhe? İna İnsanna Dix vuşune?

³⁵ Manke I'see manbışik'le eyhen:

– Sık'ınna gahnad Nur şol oğa ixhes. Nur vodnang'a iviykre, miç'axiyvalın şu uvqumaaqacen. Miç'axiyvalee iykarang'uk'le vuc nyaqa ark'iniy ats'a eyxhen deş.

³⁶ Nur vodnang'a Nurus inyam he'e, şu Nurun dixbı vuxhecenva.

I'see manva uvhuyle qiyğa, mançe ark'ın dyugulexhena.

Geebınbışe I'salqa inyam ha'a deş

³⁷ I'see manbışde ögil manimeen əlaamatbı hagveeyid, manbışe Mang'ulqa inyam ha'a deş.

³⁸ Man karbı, Yeşaya peyğambaree uvhiynbı xhinne, eyxhe:

«Rəbb, şı uvhuynçılqa şavaane inyam hı'ı?

Şavusne Rəbbına guc gyaagu?»‡

³⁹ Manbışisse inyam ha'as əxə deşdiy, Yeşaya peyğambaree menne cigee inəxüd uvhuva:

⁴⁰ «Allahee manbışin uleppi bı'rq' qı'ı,

yik'bid g'ayelqa sak'al hı'ı,

uleppişika g'imececenva,

yik'bişisid haymeexhecenva,

Mang'ulqab sivmiyk'alcen manbı yug qee'eva».§

⁴¹ Yeşayayk'le I'sayna axtıvalla g'avcuynçıl-alla, man cuvab uvhu Mang'une hək'ee yuşan hı'ı.

⁴² Ç'ak'ınbışde geebınbışe I'salqa inyam he'eeyid, man manbışe ats'axhya'a deş. Fariseyaaşe co sinagogeençe* g'e'eebaşeva, manbı qəvəyq'ən vooxhe.

⁴³ Manbışis Allahee deş, insanaaşe cos q'iymat huvu vukkiykan.

† 12:34 Masixh: man cuvab «q'ış qadğuna» eyhen vodun. Avaala İzrailil məxdın ədat ıxha, kaahinaaşine, paççahaaşineyiy peyğambaraaşine vuk'lelqa q'ış qadağva ıxha. Man q'öd'esın I'sayn do Allahee Mana g'əyxi'nava eyhen vod. İzrailybışik'le peyğambaraaşe uvhuynbı ats'a ıxhal-alla, manbışe Masixh qarı cun millet duşmanaaşike g'attixhan hı'ı, dyunyeys xəbvalla hav'uy gozet ha'a ıxha. ‡ 12:38 İnəxüd Yeşaya peyğambarne kitabee otk'un (53:1). § 12:40 İnəxüd Yeşaya peyğambarne kitabee otk'un (6:10). * 12:42 sinagoga: Cühüt'yaaşe ı'bəədat ha'an ciga.

I'sa insanar g'attivxhan haa'as qarı

⁴⁴ I'see axtıda eyhen:

– Zalqa inyam ha'ang'vee Zalqa deş, Zı G'axuvuyng'ulqa inyam ha'a.

⁴⁵ Zı g'eceng'uk'le Zı G'axuvuna g'ece.

⁴⁶ Zalqa inyam ha'ana vuşucar miç'axiyvalee imaxvacenva, Zı dyunyelqa Nur xhinnee qarı.

⁴⁷ Şavuk'leyiy Zı uvhuyn g'ayxhı man hidi'ı, Zı mana muhaakima ha'as deş. Zı dyunye muhaakima ha'asva deş, man g'attixhana'asva qarı.

⁴⁸ Zı əq'əna qı'ına, Yızın cuvab k'ane qıdy'a'ana sa karan muhaakima ha'as. Manıd Zı uvhuyn cuvab vod. Nekke qiyğiyne yığıl mana mançin muhaakima ha'as.

⁴⁹ Zı Zaled-alqa deş uvhu, Zı g'axuvuyne Dekkee hucooyiy eyhesva, nəxüdiy eyhesva Zalqa əmr hav'u.

⁵⁰ Zak'le ats'an, Mang'una əmr gırgıne gahbışıda ı'mı'r vobna. Mançil-allad Dekkee Zak'le nəxüdiy uvhu, Zı həməxüdid eyhen.

13*I'see telebabışın g'elybı hoyğal*

¹ Peesaxın bayram k'ane qıxha ıxha. I'sayk'le ats'a ıxha, Cuna ine dyunyeyle Dekkısqa əlyhəəsda gah hipxhır vuxhay. Mang'us ine dyunyeylin Cun telebabı vukkiykınınbı. Mang'us manbı qik'asmee vukkiykananbı.

² Exhalin otxhuniy oxhanasde gahıl, iblisın, I'sa mebinbışde xılyaqqa qeleva Kariotğançene Şimonne dixene Yahudayne vuk'leeqa k'eççu ıxha.

³ I'sayk'le, Dekkee gırgın Cune xılyaqqa quvu ıxhay ats'anniy, Allahısse qarı Allahne k'anyaqa əlyhəəs ıxhayid ats'anniy.

⁴ Mana sufranile oza qıxha, tanalin kar g'eşşe. Qiyğab desmal alyapt'ı, yı'q'eeqa iviyt'al.

⁵ Qiyğa Mang'vee lyagameeqa xhyan kyı'ı, Cune telebabışın g'elybı hodğul, yı'q'eeqa avt'ulne desmalıqa manbışın g'elybı mətta'a.

⁶ I'sa, Şimon-Pyoturusqana qıxhamee, mang'vee I'sayk'le eyhen:

– Xərna, Ğune yızın g'elybı hoğalas?

⁷ I'see mang'uk'le eyhen:

– Zı həşde ha'an valqa hiyxhar deş, qiyğa man valqa hixharas.

⁸ Pyoturee Mang'uk'le eyhen:

– Ğu yızın g'elybı mısacad hoğalas deş!

I'see mang'us alidghıniy qele:

– Zı ğu hudyorğuleene, vasse Yizde k'ane ixhes əxəs deş.

⁹ Şimon-Pyoturee Mang'us alidghıniy qele:

– Xərna, saccu yızın g'elybıcad deş, xıleppıd, vuk'ulyub hoğle.

¹⁰ I'see mang'us alidghıniy qele:

– Əyxı'rne insanın g'elybı hodğulee ç'əv, mana ooğançe-avqamee mətıra vor. Şunab mətıra vob, saccu gırgınbı deş.

¹¹ I'sayk'le Vuc şavaa mering'une xılyaqqa qelesva ats'ava, mançil-allad «Vuşun gırgınbı mətıra deş vobunbıva» eyhe.

¹² Manbışın g'elybı hodğuliyle qiyğa, I'see tanalqan kar ali'ı, Cune cigee sufranne k'ane g'alirxhu, eyhen:

– Zı şok hı'ıyn, şok'le ats'anne?

¹³ Şu Zalqa Mə'əllim, Xərnava ona'a. Şu man qotkuda ha'a, Zı Mana Vuc vorna.

¹⁴ Zı Mə'əllimiy Xərnang'a vuşun g'elybı hoyğalxhee, manke şunad sana-sang'un g'elybı hoğalas ıkkın.

15 Zı şok'le şu ha'as ikkanan haguyn. Zı şok ha'an, şunad he'e.

16 Zı şok'le hək'en eyhe, nukar cune iyeyiyle, arınar vuc g'axuvuyng'ule xərna deş vor.

17 Həşde şok'le man karbı ats'anbı. Şu manbı ha'axhee, şu baxtivararıb.

18 Zı man vuşde gırgıng'une hək'ee deş eyhe. Zak'le Zı g'əvxüynbı vaats'anbı. Hasre həşde Muq'addasne Otk'unee otk'uniyn ixhecen:

«Yızın gıney otxhuning'vee

Zalqa g'el g'ott'ul».*

19 Man karbı gırgınbı ögilycad ixhesse, Zı man şok'le eyhe. Qiyğa man ıxhamee, şok'le Zı Mana vorva ats'axxhes.

20 Zı şok'le hək'en eyhe, Zı g'axuvuyyn insanar k'ane qa'ang'vee Zınar k'ane qa'asda, Zı k'ane qa'ang'eyir Zı G'axuvunar k'ane qa'asda.

I'see Vuc şavaayiy mering'une xilyaqa qelesva eyhe

21 Manıd uvhuyle qiyğa, I'see aq'va qı'ı meed eyhen:

– Zı şok'le hək'en eyhe, vuşde sang'vee Zı mering'une xilyaqa qeles.

22 Telebabışik'le I'see şavne hək'eeiy eyheva dyats'axxha, sana-sang'uqa ilyaaka.

23 I'says telebabışike sa geer ikkana teleba Mang'une k'ane g'ilexha.

24 Şimon-Pyoturee mane telebayk'le avğançe-alla hagvan, qiyghnecenva şavne hək'eeiy I'see eyhe.

25 Mana teleba I'says inekke k'ane g'alirxhu ıxha. Mang'vee I'sayke qiyghanan:

– Yızda Xərna, mana vuşune?

26 I'see alidghıniy qele:

– İn gıneyn tika k'yooq'u şavusqa quviy, mana vor.

Manke I'see gıney qotxu k'yooq'u, Şimon Kariotğançene dıxesqa Yahudaysqa qele.

27 Yahudee gıneyn tika alyaat'umee, iblis mang'une aqa ikkeç'e. I'see mang'uk'le eyhen:

– Hucooyiy ha'a, zarada he'e!

28 I'see man nya'asiy uvhuva sufranıne şavulqacad hiyxhar deş.

29 Pılana q'utye Yahudaysne vuxhal-alla, sassang'usqa məxüd qayle: I'see mang'uk'le «Bayramısın şasın karbı alişşeva» eyhe ixhes. Sayıb manbışıqa inəxübna fıkr vuxha: Mang'vee «Kar deşinbiş pıl bit'al he'eva» eyhe.

30 Gıneyna xüvə alyapt'ı, Yahuda zarara g'aqa qıgeç'e. Manke xəmniy vob.

«Sana-sang'us vukkiykne»

31 Mana qıgeç'uyile qiyğa, I'see eyhen:

– Həşde İnsanna Dix† axtı qıxha, Mang'une arna Allahır axtı qıxha.

32 Mang'une arna Allah axtı qıxheene, Allaheeyir Cune arna Mana axtı qa'as. Xiliy qidi'i axtı qa'as.

33 Yızın kulyfatbı, Zı sık'ırta gahnar şoka ixhes. Şu Zı t'abal ha'as. Yahudeeşin ç'ak'inbışik'le «Zı ark'inne cigeeqa, şosse qavaales vəxəş deş» uvhuyn xhinne, həşded şok'le manva eyhe.

34 Zı şolqa ts'ebna əmr haa'a: sana-sang'us vukkiykne, Zas şu vukkanan xhinne, şunab sana-sang'us vukkiykne.

35 Şu sana-sang'us vukkiykınee, gırgıng'uk'le şu Yızın telebabı vuxhay ats'axxhesin.

I'see Pyoturee ha'asın eyhe

36 Şimon-Pyoturee I'sayke qiyghanan:

* 13:18 İnəxüd Zaburee otk'un (40:10). † 13:31 İnsanna Dix: I'see geedne nəqqee Cuk'le İnsanna Dixva uvhu. Məxür Daniyal peyğambaree qalesde Paççah Masixhık'le eyhe. Mana Paççah gırgıne milletbışda xərna ixhes.

- Xərna, nyaqane ı'qqə?
- I'see alidghıniy qele:
- Zı həşde əlyhəəsde cigeeqa vasse Zaqar qihna qales əxəs deş, qiyğame ğu maqa qales.
- ³⁷ Pyoturee Mang'uk'le eyhen:
- Xərna, nya'a zasse həşde Vaqar qihna qales dəxə? Yiğnemee, zı yizde canıle ilyheç'e.
- ³⁸ I'see mang'uk'le eyhen:
- Yizdemee, ğu canıle ilyheç'eye? Zı vak'le hək'en eyhe, g'iyna dadal hook'asse, ğu xhebne yəqqees Zı ats'a deşva eyhes.

14

I'sa Dekkısqa vukkekkanaya yəq vob

- ¹ - Hasre vuşun yik'bı g'i'madak'vacen. Allahılqad, Zalqad inyam he'e.
- ² Yizde Dekkine xaa geeb ciga vob. Ciga devxhanaxhiy, Zı şok'le eyhesınniy, Zı vuşdemee ciga qaa'as ı'qqə.
- ³ Hark'ın şos ciga qav'uyle qiyğa, meer arı, şu Yizde k'anyaqa vukkee'es. Manke şu Yizde k'ane vuxhes.
- ⁴ Zı əlyhəəsde cigeeqana yəq şok'le vaats'ana.
- ⁵ Tomasee I'sayk'le eyhen:
- Xərna, Ğu nyaqa ark'iniycar şak'le dyats'a, nençe maqana yəq vaats'a vooxheyiy?
- ⁶ I'see mang'uk'le eyhen:
- Hək'ena yəq, ı'mı'r Zı vorna. Şavussecar Dekkısqa, Zale ğayre menne yəqqı'n əlyhəəs əxəs deş.
- ⁷ Şok'le Zı ats'ava, Dekkır ats'a ixhesda. Həşdiyle şok'le Mana ats'ana, Mana g'acuna.
- ⁸ Filippee Mang'uk'le eyhen:
- Xərna, Ğu Dek şak'le hagve, man yişdemee ç'əv.
- ⁹ I'see mang'uk'le eyhen:
- Filipp, hək'erar vak'le Zı ats'a dişde? Nya'a, nimeena gahne vob Zı şoka eyxhena! Zı g'acuyng'uk'le Dekkır g'acuna. Vasse nəxüd eyhes əxəyee: «Şak'le Dek hagveva»?
- ¹⁰ Zı Dekkine ar, Dekkır Yizde ar vorva ğu inyam ha'a dişde? Zı şok'le eyhenbı Zı Zaled-alqa deş eyhe, Yizde arne Dekkee Cun işbı g'ece.
- ¹¹ Zı Dekkine, Dekkır Yizde arva eyhençılqa şu inyam he'e. Yizde işbışıl-allaxheeyid inyam he'e.
- ¹² Zı şok'le hək'en eyhe, Zalqa inyam hı'iyng'vee, Zı ha'an işbı vuceeyid ha'asınbı. Zı Dekkine k'anyaqa əlyhəəva, mang'usse mançıl-allad sık'ıldad geed işbı g'aces əxəs.
- ¹³ Dek Duxayle ğana axtı qe'ecenva, şu Yizde doyuile hucoo heqqee, Zı man gırgın ha'asın.
- ¹⁴ Şu Yizde doyuile Zake hucoomecad heqqee, Zı man ha'asın.

I'see Muq'addasın Rı'h g'axilesva eyhe

- ¹⁵ - Şos Zı ıkkaxhee, Yızın əmırbı he'e.
- ¹⁶ Zınad Dekkike heqqasın, vuşun sura Aqqasda Mang'vee şos merna g'axilece. Mana gırgıne gahbışıl şoka ixhes.
- ¹⁷ Mana hək'en karbı xət qa'an Rı'h vodun. Dyunyeyk'le Man g'acu deş, ats'a deş. Mançıl-allad Man q'abil ha'as əxə deş. Man şoka eyxheva, vuşde ad eyxheva şok'le Man ats'an.
- ¹⁸ Zı şu dek-yed dena g'alyaa'as deş, şosqa qalesda.
- ¹⁹ Sa sık'inne gahile dyunyeyk'le Zı g'aces deş, şok'leme Zı g'acesda. Zaqa ı'mı'r vodva, şoqab vuxhesda.

²⁰ Mane yığıl şok'le ats'axhxhesın Zı Dekkine, şu Yizde, Zınar vuşde ar vor.

²¹ Şavaayiy Yızın əmırbı yik'el aqqı, manbı ha'a, Zı ıkkanna mana vor. Zı ıkkanna, Dekkısır ikkiykanasda. Zasır mana ikkiykanasda, Zınar mang'uk'le Zı hagvasda.

²² Kariotğançene deş, manisa Yahudee I'sayk'le eyhen:

– Xərna, nya'a Vas Ğucar Ğu dyunyeys deş, şak'lecar hagvas ıkkan?

²³ I'see mang'us alidghınıy qele:

– Şavusiy Zı ıkkan, mang'vee Zı eyhen ha'asın. Dekkısır mana ikkiykanasda. Şi mang'usqa abı, mang'usnee aaxvas.

²⁴ Zı dekkanang'veeme Zı eyhen ha'a deş. Şok'le g'iyxhenbı Zı eyhenbı deş vod, Zı g'axuvuyne Dekkee eyhenbı vod.

²⁵ Zı vuşde k'anenang'acadniy manva uvhu.

²⁶ Dekkee Yizde doyle g'axılesıng'vee vuşun sura Aqqasıng'vee, Muq'addasne Rı'hı'n şos gırgın xət qa'asın. Man Zı uvhuyn gırgın kar şos yik'el qalya'asın.

²⁷ Zı vuşde yik'bışeençe şu abğançe opxhanan fıkrbı alyaata. Mançine cigeeyid Zı şos Yızın qəpqr'ı'niy deşin fıkrbı hele, dyunyeyn helenbı xhinnee deş hele. Hasre vuşun yik'bı g'ı'madak'vacen. Qı'məəq'ən!

²⁸ Zı şok'le «Həşde əlyhəəna, qiyğa meer vuşde k'anyaqa sak'aldasava» eyhen g'ayxhiyn. Şos Zı ıkkan ıxhaynxhiy, Zı Dekkine k'anyaqa əlyhəəva şu şadeepxhesınbınıy, Dek Zaler xərnava.

²⁹ Zı şok'le man gırgın həşdecad eyhe, qiyğa man gırgın ıxhamee, şu inyam he'ecenva.

³⁰ Zasse şoka geer yuşan ha'as əxəs deş, ine dyunyeyna xərna, iblis, qöö. Mang'vee Zas xəbvalla haa'as deş.

³¹ Dyunyeyk'le in ats'axhxhes ıkkan: Zas Dek ıkkanna, Mang'vee Zak'le uvhuyn gırgın Zı ha'an. Həşde inçe əlyhəəs, oza qeepxhe.

15

I'sa hək'ena tayang vor

¹ – Zı hək'ena tayang vor, Yizda Dekkır bağban.

² Zal alyadıyn şagav hidelen gırgın bıtığbı Dekkee gyadaxanbı. Şagav helen bıtığbıme sık'ıldad geed şagav helecenva Mang'vee mətta'anbı.

³ Zı uvhuynə cuvabıncab şu mətta'vuyınbı.

⁴ Yizde ab aaxve, Zınar vuşde ar axvas. Bıtığ tayangıl idyaxveene, mançisse çiled-alqa şagav heles əxə deş. Şunab Yizde ab idyavxvee, şossed şagav heles əxəs deş.

⁵ Tayang Zı vorna, şumee bıtığbı vobunbı. Vuşuyiy Yizde ar, Zınar mang'une ar axu, məxrıng'vee geed şagav heles. Şosse Zı dena vuççud ha'as əxəs deş.

⁶ Vuşuyiy Yizde ar idyaxu, qotxu dağeqçuyın bıtığ xhinne qeqqvasda. Məxdın bıtığbı sı'ı, ts'ayeeqa dağa'a, manbıd yı'qqı'lqa siyk'al.

⁷ Şu Yizde ab axveene, Zı eyhenbıd vuşde ad axveene, şos ıkkanan heqqe, man şos helesın.

⁸ Şu geed şagav huveene, Yızın telebabı vuxheene, məxür Yizda Dekkır axtı qa'as.

⁹ Dekkıs Zı nəxüriy ıkkan, Zasıb şu həməxüb vukkan. Yizde mühübee aaxve.

¹⁰ Nəxüdiy Zı Dekkın əmırbı ha'a, Mang'une mühübee axva, şunad Yızın əmırbı he'eene, Yizde mühübee aaxvas.

¹¹ Yizda şadvalla şoqab vuxhecenva in Zı şok'le uvhu. Məxüb şunab şadvalın gyavts'ecen.

¹² Yizda əmr ina vob: Zas şu vukkanan xhinne, şosıb sana-sanbı vukkiykne.

¹³ Cuna ı'mi'r hambazaaşınemee huvuyng'ule geeb, şavussecaab vukkiykanas vəəxəs deş.

¹⁴ Şu Yızın əmırbı he'eene, manke şu Yızın hambazar vob.

¹⁵ Zı şok'le həmbalarva eyhe deş. Həmbalik'le cune iyeseə hucoo ha'a ıxhaycad ats'a deş. Zı şok'le hambazarva eyhe, Dekkike g'ayxhiyn gırgın Zı şok'le uvhuyn.

¹⁶ Şu Zı g'əyxı' deş, Zı şu g'əvxü gyuvxhu, şu yugun şagav helecenva, vuşun şagav geed axvecenva. Manke şu Yizde doyuə Dekkike hucoo heqqee, Mang'vee şos helesın.

¹⁷ Zı şos ina əmr hoole: sana-sang'us vukkiykne.

«Dyunyeys şu g'imeebace qeepxhes»

¹⁸ – Dyunyeys şu g'imeebace qeepxhee, şu manke yik'el qale'e, mançile ögiylir Zıniy g'imeece qıxhava.

¹⁹ Şu ine dyunyeynbı vuxhaynbıxhiy, dyunyeys şu çınbıva vukkiykanasınbıniy. Şumə ine dyunyeynbı deş vob. Zı şu dyunyeike g'əvxü. Mançil-allab dyunyeys şu g'imeebace qeepxha.

²⁰ Zı şok'le uvhuyn cuvab həşde yik'el qale'e: «Həmbal iyesiyle xərna deş vor». Zalqa yiğbı allı'ıxhee, şolqad allya'asınbı. Zı uvhuyn hı'iynxhiy, şu uvhuynıd ha'asınniy.

²¹ Manbışik'le Zı G'axuvuna dyats'ava, man gırgın şok Zal-alla ha'as.

²² Zı arı manbışik'le ittevhuynxhiy, manbışil bınah vuxhes deşdiy. Həşdeme manbışiqa bınahbışike heepxasın ghal deşin.

²³ Şavuk'leyiy Zı g'imeece, mang'uk'le Yizda Dekkır g'imeece vor.

²⁴ Zı, mankilqamee manbışde yı'q'nee hı'iyn əlaamatbı hidi'iynxhiy, manbışiqa bınah vuxhes deşdiy. Həşdemee manbışik'le Zı hı'iyn g'acu, Zınar, Yizda Dekkır manbışik'le g'imeebace qeepxha.

²⁵ Məxüdü cone Q'aanune otk'un: «*Manbışis Zı nişilycar-alla g'imeece qıxha*»*. Məxüdüdü ıxhayn.

²⁶ Şosqa vuşun sura Aqqasda qales. Zı Mana Dekkısse g'axıles. Man Dekkike qöön, hək'en xət qa'an Rı'h vod. Mançin Yizde hək'ee şahaadat haa'as.

²⁷ Şu q'omançecab Zaka vuxhal-alla, şunab şahaadat ha'as.

16

¹ – Yəqqı'le qığmeebaç'ecenva in Zı şok'le eyhe.

² Şu sinagogbışeənçe* g'eepşesınbı. Man k'ıldanan xhinnee, məxbına gah qöö, şu gyapt'ıynbışisqa məxüdü qales, co Allahıs g'ulluxniy haa'a.

³ Zınar, Dekkır manbışik'le qıvdyaats'ıva, manbışe man ha'asın.

⁴ Zı man şok'le ögiykecad eyhe, qiyğa mana gah qabımee, şosse yik'el himiyxac-enva. Zı şoka ıxhaynçil-alla, man Zı şok'le ögil eyhe deşdiy.

Muq'addasne Rı'hı'na iş

⁵ – Həşdeme Zı, Zı G'axuvuyng'une k'anyaqa əlyhəəng'a, vuşde neng'veecad Zake «Nyaqane əlyhəəva?» qiyghan deş.

⁶ Zı şok'le manva uvhuva, şu aq'vabı qı'ı.

⁷ Zı şok'le hək'en eyhe, Zı vuşde yugvalinemeecar əlyhəə. Zı idyark'ınee, vuşun sura Aqqaqqana şosqa ayres deş. Zı ark'ınee, Man, hək'en xət qa'an Rı'h, Zı şosqa g'axılesın.

⁸ Man qadımee, insanaaşına bınah aq'valqa qığaahas. Mançin sayid qopkuvallayiy məhkama hagvas.

⁹ Manbışda bınah Zalqa inyam hidi'iy vob.

¹⁰ Mançin Yizda qopkuvalla haagvas – Zı Dekkisqa əlyhəə, şok'le Zı sayir g'aces deş.

* 15:25 İnexüdü Zaburee otk'un (34:19). * 16:2 sinagoga: Cühüt'yaəşe ı'bəədat ha'an cıga.

11 Mançın məhkamayne hək'ee yuşan ha'as – in dyunye vuk'lek ıkkekkane iblisın məhkama ıxhay.

12 Zaqa şok'le eyhesın geed kar vod, həşde man şolqa hixharas deş.

13 Hək'en xət qa'an Rı'h qadımeə, Mançıs şos bıkırna hək'ena yəq haagvas. Mançın Çiled-alqan kar eyhes deş. Hucooyiy g'iyxhe, man eyhes, şok'le vuk'lelqa qalesınbı eyhes.

14 Mançın Zı axtı qa'as, Yızınçike alyaat'u, şos yuşan ha'asva.

15 Dekkiqa vodun, gırgın Yızın vod. Mançıl-allad ine Rı'hın Yızınçike alyaat'u, şos yuşan ha'asva Zı uvhu.

Telebabışın aq'vabı qı'iy şadvalilqa sak'alas

16 – Sık'inne gahile şok'le Zı g'aces deş, sık'inne gahileme şok'le meer Zı g'acesda.

17 Mane gahıl I'sayne sabara telebabışe sana-sang'uk'le eyhen:

– «Sık'inne gahile şok'le Zı g'aces deş, sık'inne gahileme şok'le meer Zı g'acesda», «Zı Dekkine k'anyaqa əlyhəə» man hucoova eyhenniyan?

18 Manbışe sana-sang'uke qiyghanan:

– Mang'vee eyhen «sık'inna gah» hucoo eyhenne? Mang'vee eyhen şalqa hiyxhar deş.

19 I'sayk'le manbışe qiyghanas ıkkanan ats'axhxha, manbışik'le eyhen:

– «Sık'inne gahile Zı g'aces deş, sık'inne gahileme meer g'acesda» manniy sana-sang'uke qiyghan?

20 Zı şok'le hək'en eyhe, şu gyaaşesınbı, nağbı k'ya'as, dyunyeme şadxhesın. Şu aq'vabı qa'as, man vuşun aq'vabı qı'iyme şadvalilqa sak'alas.

21 Zəiyfee uşax ixhesda gah qabimeə, aq'va qa'a. Uşax ıxhəmeə ts'itsı'iyın ık'ar məng'isse yik'eliyanan. Dyunyelqa insan qarıva, mana şadeexhena.

22 Həməxüdid şu həşde aq'vabı qa'a. Zak'le şu meeb g'avcesınbıcab, manke vuşun yik'ıbı şadxhesınbı. Şavaacabıb vuşda şadvalla g'avşes deş.

23 Mane yığıl şu Zake vuççud qiyghanas deş. Zı şok'le hək'en eyhe, Yizde doyuile şu Dekkike hucoo heqqee, Mang'vee şos helesın.

24 Həşdilqameə şu Yizde doyuile vuççud heqqı deş. Şu heqqee, Dekkee helesın, vuşun yik'ıbd şadvalin gyats'esınbı.

I'sa dyunyeyle ğamxhana

25 – Ögilycad Zı misaalabı ts'its'a'a-ts'its'a'a şos karbı xət qı'ı. Həşde məxbına gah qöö, Zı şoka misaalabı ts'its'a'a-ts'its'a'a yuşan ha'as deş. Zı Dekkine hək'ee şoka vuççud dyugul hidi'ı yuşan ha'as.

26 Mane gahıl şu Yizde doyuile heqqas. Zı şok'le Dekkike vuşdeməe hucoomecad heqqasva deş eyhe.

27 Dekkıs Cus şu vukkan, şos Zı ikkiykınva, Zı Allahısse qarıva şu inyam hı'ıva.

28 Zı Dekkine k'anençe ine dyunyelqa qarı, ine dyunyeyler meer Dekkine k'anyaqa əlyhəəs.

29 Telebabışe eyhen:

– Haane, həşde Ğu vuççud dyugul hidi'ı yuşan hı'ı, misaalabı ts'its'ı'ı deş.

30 Həşde şalqa hitxır, Vak'le gırgıncad ats'avud. Vake qiyghanassecad, Vaqa qelesın alidghıniy eyxhevud. Şi mançıl-allad inyam ha'an Ğu Allahısse qarına vorva.

31 I'see manbışike qiyghanan:

– Həşde inyam ha'anne?

32 Vuşun gırgınbı vuşde xaybışeeqa ehevkasda, Zı Zaler-alqa g'alerçesda gah qööna, hipxırna. Zı Zıcar deş vor, Yızda Dekır Zaka vor.

³³ İn gırgın Zı şok'le eyhen, şu Yizde abnang'a, şoqa şu abğançe opxhanan fıkrıbı mexhecenva. İne dyunyee dağamiyvallabı ixhes. Yik'eka vuxhe! Zı dyunyeyle gımxhana.

17

I'sayna düə

¹ I'see man uvhuyle qiyğa, xəəqə ilyakkı, eyhen:

– Dek, gah qabına. Yiğna Dix axtı qe'e, Dixeeyir Ğu axtı qe'ecen.

² Ğu gırgıng'ul oona Mang'us xəbvalla huvu, Mang'veeyib Ğu Cus huvuynbışıs gırgıne gahbışısda ı'mı'r hevlecenva.

³ Gırgıne gahbışısda ı'mı'r mana vob: hasre ats'axhxhecen saccu Ğu hək'ena Allah ıxhay, sayır Ğu g'axuvuna I'sa Masıxh* qıvaats'ecen.

⁴ Zı Ğu Zas huvuna iş hav'u, Zı Ğu ç'iyene aq'val axtı qı'ı.

⁵ Dek, dyunye ixhanassecad, Zı Yiğne k'ane eyxheng'ana axtıvalla Zas həşde Yiğne k'ane hevle.

⁶ Dyunyel Ğu Zas huvuyne insanaaşıs Zı Ğu vuşu ıxhay xət qı'ı. Manbı Yiğınbı vuxha, Ğu manbı Zas huvu, manbışed Ğu eyhenbı hı'ı.

⁷ Manbışik'le həşde ats'an, Zas huvuyn gırgın kar Vaken vodun.

⁸ Ğu Zas xət qı'ıyn Zı manbışısıd xət qı'ı, manbışed yik'eeqa ıkkıyn. Zı hək'erar Yiğne k'anençe qarı ıxhay, manbışik'le ats'an, Ğu Zı g'axuvuvad manbışe inyam ha'an.

⁹ Zı dyunyeynemeə deş, manbışıl-alla düə haa'a. Manbı Yiğınbı vob, Ğume Zas manbı huvu.

¹⁰ Yızın gırgın kar Yiğın vod, Yiğınıd Yızın vod. Zı manbışile ğana axtı qıxha.

¹¹ Zı həşde dyunyel deş vor, manbıme dyunyel vob. Zınar Vasqa qöö. Muq'addasna Dek, manbı Ğu Yiğne doyuca havaace. Man do Ğu Zas huvu. Hasre manbıb, Zınayiy Ğu xhinnee, sa vuxhecen.

¹² Zı manbışıkanang'a, Zas huvuynbı Yiğne doyükaniy Zı havaace. Zı manbışda nenacar agval hı'ı deş. Manbışda saccu sa Zı havacı deş, manar aguna. Muq'addasne Otk'uneə məxüdid otk'un.

¹³ Həşdeme Zı Vasqa qöö. Dyunyelynang'a Zı in eyhe, Yızda şadvalla bıkırba manbışıka vuxhecenva.

¹⁴ Ğu Zak'le uvhiyn, Zı manbışıs xət qı'ı. Zı ine dyunyeyna deşda xhinnee, manbıb ine dyunyeynbı deş vobunbı, dyunyeys manbı g'umooce qeepxha.

¹⁵ Zı Vas düə manbı ine dyunyeyle alept'ecenva deş haa'a, Ğu manbı pısınçike havaacecenva haa'a.

¹⁶ Zı ine dyunyeyna deşda xhinnee, manbıb ine dyunyeynbı deş vobınbı.

¹⁷ Yiğın cuvab hək'en vodun. Manbı mane hək'ene cuvabıka Yiğneme curee'e.

¹⁸ Ğu Zı dyunyelqa g'axuvuyn xhinne, Zınab manbı dyunyelqa g'axuvu.

¹⁹ Manbı Yiğne hək'ene cuvabıka Yiğneme curepxhecenva, manbışdemee, Zıcar Zı Yiğne xılyaqqa qele.

²⁰ Saccu manbışdemee deş, manbışde cuvabıka Zalqa inyam ha'anbışdemeeeyib düə haa'a.

²¹ Nəxüriy Ğu, Dek, Yizde, Zınar Yiğne ar, hasre manbıb, məxüb Yişde ab vuxhecen. Manke dyunyeyn inyam ha'asın, Ğu Zı g'axuvuva.

* **17:3 Masıxh:** man cuvab «q'ış qadğuna» eyhen vodun. Avaala İzrailil məxdın ədat ıxha, kaahinaaşine, paççahaaşineyiy peyğambaraaşine vuk'lelqa q'ış qadağva ıxha. Man q'öd'esın I'sayn do Allahee Mana g'əyxı'nava eyhen vod. İzrailıybışik'le peyğambaraaşee uvhuynbı ats'a ıxhal-alla, manbışe Masıxh qarı cun millet duşmanaaşike g'attıxhan hı'ı, dyunyeys xəbvalla hav'uy gozet ha'a ıxha.

22 Ğu Zas huvuna axtıvalla, Zınab manbıışis huvu, Şi sanab xhinnee, manbıb sa vuxhecenva.

23 Zı manbıışde ar, Ğunar Yizde ar vor. Havaasre manbı bıkırba sa vuxhecen. Dyunyeyk'led ats'axhxhecen, Ğu Zı g'axuvu, manbıb Vas Zı xhinnee vukkan.

24 Dek, Zas ıkkanan, Zas huvuynbı Zınane cigee Zaka sacigee vuxha, Ğu Zı axtı qı'iy g'acecen. Vas dyunye ixhessecad Zı ıkkanna, mana axtıvalla Ğu Zas huvu.

25 Qorkuna Dek, dyunyeyk'le Ğu qıvaats'ı deş, Zak'leme Ğu ats'ana. Manbışik'led Ğu Zı g'axuvu ıxhay ats'axhxhayn.

26 Ğu vuşu ıxhay Zı manbışik'le haguyn, meedıd hagvasın. Hasre Yiğın Zı ıkkıykınıy manbışıqad ixhecen, Zınar manbıışde ar axvacen.

18

I'sa aqqaqqa

1 I'see manva uvhuyle qiyğa telebabışıka sacigee Qidronne q'adaaline manisa suralqa ilğeç'e. Maa sa bağ eyxhe. I'sayiy telebabı maqa ikkeebaç'e.

2 I'sa hımva eyhesse telebabışıka maqa arayle ıxha. I'sa mering'une xılyaqa qelesde Yahudayk'led mançıl-alla man ciga ats'anniy.

3 Məxür Yahuda maqa sa deste eskeraaşıka, sayib kaahinaaşıne ç'ak'ınbışıeyiy fariseyaaşe* g'axuvuyne g'aravulyçeeşıka arayle. Manbıışde xile bazırbı, ts'abı, silahbı eyxhe.

4 I'sayk'le vuk'lelqa qalesın ats'ava, Mana ögilqa qığeç'u, manbışıke qiyghan:

- Vuşune t'abala'a?

5 Mang'us alidghınıy qele:

- Nazaretğançena I'sa.

I'see manbışik'le eyhen:

- Zı vorna.

Mana mering'une xılyaqa qelena Yahudar manbışıka ıxha.

6 I'see manbışik'le «Zı vornava» uvhume, manbı yı'q'əlqa qeepxha, ç'iyelqa gızyabaççe.†

7 I'see meed manbışıke qiyghanan:

- Vuşune t'abal ha'a?

Manbışe eyhen:

- Nazaretğançena I'sa.

8 I'see alidghınıy qele:

- Zı şok'le uvhuyn, Zı vornava. Zı t'abal ha'axhee, Zakanbı g'avkke, hudooracen.

9 I'see ögil uvhuyn cuvab ixhecenva, man eyxhe. Mang'vee ögilycadniy uvhu: «Zas huvuynbıışda nenacar agvales harsıl deş».

10 Şimon-Pyoturuqa g'ılinc ıxha. Man qığayşu xənne kaahinne nukarıle k'ena ı'xı', mang'un sağın k'ırı g'aadaççen. Mane nukarın do Malx ıxha.

11 Manke I'see Pyoturık'le eyhen:

- G'ılinc cigeeqa gıxhxhe! Dekkee Zas huvuyn əq'übayn k'ola ulymoğane?

12 Məxür eskeraaşıeyiy desteyne xəring'vee Yahudeeşine g'aravulyçeeşıka sacigee I'sa aqqı, g'el-xıl iyt'alan.

13 Mana ts'erre Hannanne k'anyaqa qıkkəkka. Hannan Kayafayna abattey ıxha. Mane sen Kayafa xərna kaahiniy vor.

* **18:3 fariseyar:** Manbı I'sayne gahılın dındarar vuxha. † **18:6** I'see «Zı vorva» uvhu, Mang'vee muq'addasın Allahın do alyaat'u. Man muq'addasın do Allahee Mısa peyğambarıs g'yotxhane ğı'ç'iyne k'ane ağmış hu'ı.

14 «Milletneme sa İnsanın qik'uy yugdava» Yahudeeşine ç'ak'ınbışik'le uvhuna Kayafa ina vuc vor.

Pyoturee ts'etta I'sa dyats'ava eyhe

15 Şimon-Pyoturiy sa merna teleba I'sayne qihna əlyhəə vuxha. Xərne kaahinik'le mana teleba ats'ava, mana I'sayka sacigee xərne kaahinne məhleeqa ikkeç'e.

16 Pyoturmee g'ar akkayne k'ane ulyorzul ıxha. Mane gahıl xərne kaahinik'le ats'ana mana teleba g'aqa qığeç'u akkee ileezarne içiyka yuşan hı'ı, Pyotur aqa akkyayhe.

17 Akkee ileezarne içee Pyoturuke qiyghanan:

– Deşxhee, ğunar mane İnsanne telebabışkenane vor?

Pyoturee «De'eşva» eyhe.

18 Mık'adava nukaraaşeyiy g'aravulyçeeşe maa'ab ts'a halyaqqı, hiqiy-alla ulyobzur g'ümə abak'a vuxha. Pyoturur manbışde k'ane ulyorzul g'ümə arak'va ıxha.

Hannanee I'sayke qidghınbı ha'a

19 Mane gahıl Hannanee, kaahinaaşine ç'ak'ınbışde sang'vee, I'sayke telebabışdeyiy Vucee xət qa'ançine hək'ee qiyghan.

20 I'see mang'us alidghıniy qele:

– Zı dyunyeyk'le dyugul hidi'ı uvhu, Yahudeeşin gırgınbı sabıyne sinagogbışeeyiy‡ Allahne Xaasne xət qı'ı. Vuççud Zı dyugulenda uvhu deş.

21 Nya'a Zake qiyghan? Zı uvhuyn g'ayxhiyne insanaaşike qiyghne. Manbışik'le Zı uvhuyn karbı ats'anbı.

22 I'sa cuvab uvhu ç'əvxhayle qiyğa, maa ulyobzurne g'aravulyçeeşine sang'vee Mang'une aq'vays ı'xiyxə. G'aravulyçee qiyghanan:

– Xərne kaahinis məxüdne cuvab qelen?

23 I'see mang'us alidghıniy qele:

– Zı qorkura yuşan hidi'ıxhee, eyhe, neni qotkuda ittevhu? Qotkuda uvhuxheeyid, nya'a Zas ı'xiyxə?

24 Qiyğa Hannanee I'sa g'el-xıl ayt'ılcar, xənne kaahinne Kayafayne k'anyaqa g'ixele.

Pyoturee q'od'esiy xhebıd'es I'sa dyats'ava eyhe

25 Şimon-Pyotur g'ar ts'ayisnee ulyorzul g'ümə arak'va ıxha. Mang'uke qiyghanan:

– Deşxheene, ğunar Mang'une telebabışdane vor?

Mang'vee «De'eşva» alidghıniy qele.

26 Xərne kaahinne nukaraaşına sa, Pyoturee ı'xı' k'ırı g'a'aççuyne insanna xını, maa'ar ıxha. Mane nukaree Pyoturuke qiyghan:

– Mang'uka sacigee zak'le ğu dişdiy bağee g'acu?

27 Pyoturee meed gardanaqa alyaat'a deş. Mane gahıl dadal hook'a.

I'sa Pilatisne

28 Qiyğa Yahudeeşine ç'ak'ınbışe I'sa Kayafayne k'anençe PilatneŞ sarayeeqa qıkkekka. Miç'eed qexhe. Allahne ögil mı'q'ı' qimeebaxhecenva, Peesaxine otXHuniyked oxhanas əxecenva, manbı co sarayeeqa ikkeebaç'e deş.

29 Mançıl-allar Pilat g'aqa manbışde k'anyaqa qığeç'u, eyhen:

– Nena bınahne İng'ulqa g'iviyxhe?

30 Manbışe Pilatis alidghıniy qele:

– Mang'ul bınah devxhaynxhiy, Mana vasqa qeles deşdiy.

31 Pilatee manbışik'le eyhen:

‡ 18:20 sinagoga: Cühüt'yaşe ı'bəədat ha'an ciga. § 18:28 Pilat: Pontiy Pilat Roma imperiyeyn gıxhxhuna Yahudeyayna xərna ıxha. Mang'vee Yahudeyays 26-36 senbışil xəbvalla hav'u.

– Mana şosqa alyart'u, vuşde q'aanunbışis sik'ı Mang'us caza g'ats'aak'vne. Yahudeeşine ç'ak'ınbışe Pilatik'le eyhen:

– Şaqa vuşumecar gik'asda icaaza deşda.

³² Məxüd I'see Vuc nəxüriy q'ik'asva uvhuyn ixhecenva eyxhe*.

³³ Pilat meer cune sarayeeqa ikkeç'u, I'sa qort'ul eyhen:

– Yahudeeşina Paççah Ğune?

³⁴ I'see alidghınıy qele:

– Ğu man valed-alqanane eyhe, deşxhee mebinbışene vak'le Yizde hək'ee uvhu?

³⁵ Pilatee eyhen:

– Zı Yahudeeçde deş vor. Ğu yizde xıyaqa yiğne milletiniy kaahinaaşine ç'ak'ınbışe quvu. Eyhe, Ğu hucooyiy hı'ı?

³⁶ I'see mang'us alidghınıy qele:

– Yizda Paççahiyvalla ine dyunyeykena deş vob. Yizda Paççahiyvalla ine dyunyeykena vuxhanaxhiy, Yizde yəqqı'linbı Yahudeeşine ç'ak'ınbışde xıyaqa qımelecenva saç'ivkasınbınıy. Yizda Paççahiyvallame inçena deş vob.

³⁷ Pilatee Mang'uk'le eyhen:

– Ğu manke Paççahne?

I'see alidghınıy qele:

– Ğu qotkuda eyhe. Zı hək'ene karbışda şahaadat haa'asva uxu, ine dyunyelqa qarı. Vuşuyiy hək'ene sural Zal k'ırı alixxhesın.

³⁸ Pilatee Mang'uke qiyghan:

– Hək'en sura vodunne?

Man qiyghınıy qiyğa, mana meer Yahudeeşisqa qığeç'u, manbışik'le eyhen:

– Zak'le Mang'ul nəxbınacab bınah g'ooce deş.

³⁹ Şoqa ədat vod, Peesaxnang'a zı vuşdemee sa insan g'ekkan. Həşder şos ıkkaxhee, vuşdemee «Yahudeeşina Paççah» g'aykkas?

⁴⁰ Manbışe alidghınıy qeleng'a, ts'irbı hı'ı eyhen:

– Mana deş, Barabba g'aykke!

Barabbamee g'uldur ıxha.

19

Pilatee I'sa çarmıxılqa qıkkееva eyhe

¹ Manke Pilatee I'sa qıkkı, çümqüqqa heles ilekka.

² Eskeraaşed zazaake tac hı'ı, Mang'une vuk'lelqa giyxhe, paççahılqa xhineeyid, tanalqa ç'əran tanalinbı aly'a.

³ Manbı I'saysqana qabı «Yahudeeşina Paççah, geer qa'ana!» uvhu Mang'une aq'vays ı'xiyxə ıxha.

⁴ Pilat meer g'aqa qığeç'u, Yahudeeşik'le eyhen:

– Haane, zak'le Mang'ul taxsir idveykiva sayid şok'le g'acecenva, Mana zı şosqa g'aqa qığayhe.

⁵ Mane gahıl I'sa vuk'lel zazaakene tacıka, tanalyne ç'ərane tanalinçıka g'aqa qığeç'e. Pilatee manbışik'le eyhen:

– Mana İnsan haane!

⁶ Kaahinaaşine ç'ak'ınbışik'le, g'aravulyçeeşik'le Mana g'acumee, «Çarmıxıqqa ts'its'e'e, çarmıxıqqa ts'its'e'eva!» ts'irbı ha'a.

Pilatee manbışik'le eyhen:

* **18:32** I'see ögilycad Vuc çarmıxıl qik'asva eyhe (ilyaake 3:14; 8:28; 12:32). Roma imperiyee çarmıxıl gıvaxınıyxhe gyabat'anbı. Mana nekke yi'q'na caza vuxha. Məxüd g'elil qeepxhayne, cuvabil k'ırı ilydiyxhene nukaraaşik ha'a ıxha. Roma imperiyeyn hassırınxhiy, Yahudeeşe I'sa g'ayeqqa huvuniy gik'as.

– Mana şucar çarmıxıqqa ts'its'e'e, zak'le Mang'ul taxsir g'ece deş.

⁷ Yahudeeşine ç'ak'ınbişe mang'us alidghıniy qele:

– Şaqa sa q'aanun vob, mane q'aanunus sik'ı Mana qik'as ıkkın, Mang'vee Cuk'le Allahna Dix eyheva.

⁸ Pilatik'le man g'ayxhımee, mana sık'ırar qəyq'ən giyğal.

⁹ Meer mana cune sarayeeqa ikkeç'u, I'sayke qiyghanan:

– Ğu nençene vor?

I'see mançis alidghıniy qele deş.

¹⁰ Pilatee Mang'uk'le eyhen:

– Zasnə alidghıniy qidele? Vak'le ats'a dişde, Ğu g'aykkasır, çarmıxılqa ts'its'a'asır zasse əxə?

¹¹ I'see mang'us alidghıniy qele:

– Vas xəənçe huvu dexhaynxhiy, Zak vuççud vasse ha'as əxəs deşdiy. Mançil-allad Zı yiğne xılyaqa quvuyng'ulqa valeb geeb bınah gyooxha.

¹² Mançile qiyğar Pilatus Mana g'aykkas ikkiykan, Yahudeeşeme ts'irıka eyhen:

– Ğu Mana g'aykkee, ğu imperatorna hambaz deşurne. Şavaayiy cuk'le paççahva eyhe, imperatorılqa g'elil qıxhay eyxhe.

¹³ Pilatik'le manva g'ayxhımee, I'sa g'aqa qıkkı, g'ayeyke hav'uyne yəqqə haakimne cigee giy'ar. (Mane yəqqı'k'le cühüt'yaaşine mizel Gabbatava eyhe ıxha.)

¹⁴ Peesaxayle ögiylin man yiğ ülycümən yiğ ıxha. Yı'q'ı'hiyna gah vuxha. Pilatee Yahudeeşik'le «Vuşda Paççah haaneva!» eyhe.

¹⁵ Manbişe ts'irbi ha'a, eyhen:

– De'eş, ak'an he'e, ak'an he'e! Mana çarmıxılqa ts'its'e'e!

Pilatee manbişike qiyghanan:

– Vuşda Paççahne çarmıxılqa ts'its'e'e?

Kaahinaaşine ç'ak'ınbişe alidghıniy qele:

– İmperatorule ğayrı şaqa paççah deşda!

¹⁶ Manke Pilatee I'sa çarmıxılqa ts'its'e'eva manbişisqa qele.

Eskeraaşe I'sa aqqı, qıkkekkana.

¹⁷ I'see çarmıx Vuceedad alyaat'u, Vuk'ləna Bark'va eyhene cigeeqa ılqəç'e. (Cühüt'yaaşine mizel mane cigayk'le Golgotava eyhe.)

I'sa çarmıxılqa ts'its'a'a

¹⁸ Maa'ar I'sayle ğayrı q'öyre insanır çarmıxılqa ts'its'a'ana. Manbişda sa I'sayne sağıl, manasar solul ıxha. I'sa Vuc manbişde yı'q'nee ıxha.

¹⁹ Pilatee q'uval ooad «Yahudeeşina Paççah Nazaretğançena I'sava» ok'an hıı, çarmıxıl ooqa gıvaxana'a.

²⁰ I'sa çarmıxılqa ts'its'liyn ciga şaharıs k'ane ıxhayke, Yahudeeşine geebınbişe man otk'uniynbı qəttq'ı'ynbı. Q'uval ooyud cühüt'yaaşine, latinne, yunanne mizyaaşıl otk'un ıxha.

²¹ Man g'acu, kaahinaaşine ç'ak'ınbişe Pilatik'le eyhen:

– «Yahudeeşina Paççah» deş, «Cuk'lecad Vuceed Yahudeeşina paççahva, eyhenava» ok'ne.

²² Pilatee alidghıniy qele:

– Zı ok'anasın otk'uniyn.

²³ I'sa çarmıxılqa ts'its'ıyne gahıl, Mang'un tanalinbı alyaat'u, yoq'ne eskerıs cone yı'q'nee qa'a. Sayid q'omançe k'anyaqqame iyxhuyn ciga deşin, sa bıırne parçeykecad hı'ıyn gurt ıxha.

²⁴ Manbişe sana-sang'uk'le eyhen:

– İn qit'dyaxxas, çöp k'eççes, şavus gitxhuy gexha.

Məxüd Muq'addasne Otk'unee otk'uniyn eyxhe:

«Yızın tanalinbı cos bit'al ha'as,
yizde tanalinçinemee çöp k'eççes».*

²⁵ I'sayne çarmıxne k'ane yed, yedina yiçu, Klopasna xhunaşşe Mayram, sayır Magdaleençena Mayram ulyobzur vuxha.

²⁶ I'sayk'le Cune yedine k'ane, Cus geer ikkana teleba g'acu, Mang'vee yedik'le eyhen:

– Yed, ina yiğna dix vor!

²⁷ Qiyğa telebayk'led eyhen:

– İna yiğna yed vor!

Mançile qiyğa telebee mana cune xaaqa qiykekka.

I'sayn qik'uy

²⁸ Qiyğa I'sayk'le, gırgın bıkırxha g'acu, eyhen:

– Xhyan ikkan!

Məxüd Muq'addasne Otk'unee otk'uniyn eyxhe.

²⁹ Maa'ad ç'ürç'ümən çaxırnan g'ab ıxha. Eskeraaşine sang'vee ç'ürç'üməne çaxıreeqa gupk'a k'yooq'a. Qiyğa züfa eyhene alayne q'i'sılqa gupk'a qı'xı', I'sayne ghalesqa qa'a.

³⁰ I'see ç'ürç'ümən çaxır ghalyaqa ikkekkan. Qiyğa «Bıkırxhaynva» uvhu, vuk'ul g'a'abaççena, rı'hı'd qıgeç'en.

³¹ Ülcümən yiğ ıxha. Ögiyle Şabbat qöova Yahudeeşine ç'ak'ınbışe Pilatıke «Çarmıxılqa ts'its'av'uyınbışın g'elin barkv'ı haq'var hı'ı†, qüvxüynbı çarmıxıle gyaaqgeva» eyhe. Manbışıs qüvxüynbı Şabbatne yiğıl çarmıxıl avxu vukkan deşdiy. Mane ögiyle qööne Şabbatne yiğıl xədn bayram ıxha.

³² Manke eskerar abı, I'sayka çarmıxılqa ts'its'av'uyne insanaaşın ts'etta sang'un, qiyğad mansang'un g'elybı haq'var ha'a.

³³ I'sayne k'anyaqa qeepxhayng'a, Mana qik'u g'acu. Mang'un g'elybı haq'var ha'a deş.

³⁴ Eskeraaşine sang'vee Mang'une ak'vaayk nizeyka q'əç' haa'a, mançe xhyaniy eb gyobatstse.

³⁵ Man g'acuyng'vee vucee şahaadat haa'a, şunad mançılqa inyam he'ecenva. Mang'una şahaadat hək'ena vob, mang'uk'le cuk'led vucee hək'en eyheva ats'an.

³⁶ Man gırgın Muq'addasne Otk'unee otk'uniyn xhinne, eyxhe: «Mang'una sacab bark'v havaaq'aras deş»‡.

³⁷ Sa menne Otk'unee otk'un vod: «Manbışe mang'une tanak ciga ha'as, mang'uqa ilyaakas»§.

I'sayn k'eyxhiy

³⁸ Mançile qiyğa Arimateeğançena Yusuf Pilatısqa arı, I'sayn mayıt qeqqa. Yusuf I'sayna teleba ıxha. Mana Yahudeeşine ç'ak'ınbışile qəyq'ənva, man şavuk'lecad eyhe ıxha deş. Pilatee I'sayn mayıt alyaat'as Yusufusqa haysaran. Mang'veeyid I'sayn mayıt arı, alyaat'an.

* **19:24** İnexüd Zaburee otk'un (21:19). † **19:31** G'elin barkv'ı haq'var hı'ı: Mısayne Q'aanune gıvaxın gyapt'ıynbı verğ ky'ooçesse yivele g'avşes vukkanva otk'un. Çarmıxılqa ts'its'av'uyınbımee mankecab habat'a vuxha deş. Manbışde sabaranbışın hapt'iy xilece yiğbına ts'its'exhe ıxha. Manbı çarmıxıl xileppişike gıvaxın vuxhayke, manbışisse avts'esınmeen nafas alişşes əxə ıxha deş. Mançıl-allab manbı sık'ılbaxheeyib g'elılqa suğootsasniy vukkan. Gıvaxınne cigee g'elybı haq'var hı'ıynbımee, g'elybışe uvqıdyaaqava, nafas haxıles dəxi' zaraba habat'a vuxha. ‡ **19:36** İnexüd Mısa peyğambarne qöd'esde kitabee otk'un (Qıgeepç'iy 12:46). Maad Peesaxne bayramus gyuvk'iyne urgne hək'ee otk'un. § **19:37** İnexüd Zakariye peyğambarne kitabee (12:10).

³⁹ Yusufukasana Nikodimır ıxhana, manar mısamecar I'saysqa xəmdə arınaniy. Nikodimee xhebts'al (30) kilolqa ələən alıkkıyn yugun evanan gətraniy aloye adayle.

⁴⁰ I'sayn mayıt çarmıxile gyaqqı, Yahudeeşine ədatbışis sik'ı, ətirbışıka katanıke hı'iyne kafaneeqa hiyk'ar.

⁴¹ I'sa çarmıxılqa ts'its'iyne cigee bağ ıxha. Mane bağeeyib mankilqamee vuşucar k'ideyxnına sa mağara vuxha.

⁴² Ögiyle cühüt'yaaşın Şabbatın yiğ qöövə, I'sayn mayıt mane k'anene mağareeqa giyxhe.

20

I'sa üç'ür qexhe

¹ Ülycümne ts'ettiye yiğıl, vacarıl, çakra miç'eer, Magdaleençena Mayram mağareene nyuq'vnesqa ayreele. Məng'ık'le g'aye mağarayne ghalençe g'avşu g'ooce.

² Mana zaara g'adarxhun, Şimon-Pyoturneyiy I'says geer ikkanne şene telebayne k'anyaqa qarı, manbışik'le eyhen:

– Yişda Xərna mağareençe qıkkıvur, nyaqa qıkkıyid şak'le ats'a deş.

³ Pyoturiy manasa teleba g'aqa qığəepç'ı, mağaraysqana avayk'an.

⁴ Mana q'öyürsana sacigee g'adaaxvan vooxhe. Şena teleba Pyoturele sik'ırra zaara ı'ğiykır, mağaraysqa ögil hiyxhar.

⁵ Mana k'yorzul aqa ilyakkımee katanıke hav'una kafan ab g'ooce, vucme aqa ikkeç'e deş.

⁶ Mang'uqar qihna Şimon-Pyotur qarı, mağareeqa ikkeç'e. Mang'uk'le avxuna kafaniy

⁷ I'sayne vuk'lelqa gyuvxhuna desmal g'ooce. Desmal sav'u kafanıke curayba gyuvxhu vuxha.

⁸ Manke mağaraysqa ögil qarına şena telebar aqa ikkeç'e. Mang'uk'le man g'acu, inyam ha'a.

⁹ Manbışe I'sa hapt'ıynbışde yı'q'neençe oza qixhesva, Muq'addasne Otk'unee otk'unin ciga yugda vuk'leeqa k'eççu ıxha deş.

¹⁰ Qiyğa telebabı xaybışeeqa siviık'al.

I'sa Magdaleençene Mayramısqa arayle

¹¹ Mayram mağareene nyuq'vnesne geeşe ulyorzul yixha. Mana geeşe-geeşe kyorzul mağarayne aqa ileeka.

¹² Maa'ar cagvaran karbı ali'ına q'öyre malaaik g'ece. Manbışda sa I'sayn mayıt gıxhxhiyne cigayne vuk'ulyneane cigee, manasar g'elybınane cigee gyu'ur ıxha.

¹³ Manbışe qiyghan:

– Zəiyfa, nya'a geeşe?

Mayrameeyid manbışik'le eyhen:

– Yızda Xərna nyuq'vneençe qıkkıvur, nyaqa gıxhxhiyid ats'a deş.

¹⁴ Man uvhu yı'q'əlqa ileekıyle qiyğa, I'sa maa ulyorzul g'ece. Yic mana I'sa ıxhay cek'le ats'axhxhe deş.

¹⁵ I'see məng'ıke qiyghanan:

– Zəiyfa, nya'a geeşe? Vuşune t'abal ha'a?

Mayramık'le Mana bağban ıxhay ats'axhxha, eyhen:

– Xərna, ğu Mana qıkkıxheene, nyaqayiy gıxhxhi zak'le eyhe, zınar hark'ın Mana alıart'as.

¹⁶ I'see məng'ık'le eyhen:

– Mayram!

Manar sayk'ı, I'sayk'le cühüt'yaaşine mizel eyhen:

- Ravvuni!
(Mə'əllimva eyhen vodun.)

¹⁷ I'see məng'i'k'le eyhen:

- Zı ıqmaqqa, Zas Dekkisqa ılqəç'es ıkkən. Yizde çocaaşısqa hark'ın, manbışik'le eyhe: «Yizde Dekkine - vuşde Dekkine, Yizde Allahne - vuşde Allahne k'anyaqa ılqəə».

¹⁸ Magdaleençena Mayram telebabışde k'anyaqa qarı, manbışik'le eyhen:

- Zak'le yişda Xərna g'acu!

Mang'vee cek'le hucoovayiy uvhu, man yuşan ha'an.

I'sa telebabışısqa arayle

¹⁹ Ülycümne ts'ettiyne yiğine, vacarne exhal, Yahudeeşine ç'ak'ınbışile qəvəyq'ənvə, telebabınane cigayn akka qı'ı eyxhe. Sayır sayangara maqa I'sa arayle. Mana yı'q'nee ulyorzul eyhen:

- Şos salam vuxhena!

²⁰ Manıd uvhu, telebabışik'le Cun xileppıyiy ak'vaa hagva. Telebabışik'ler yişda Xərna g'acu, şadeebaxhenbı.

²¹ I'see manbışik'le meed eyhen:

- Şos salam vuxhena! Dekkee Zı g'axuvuyn xhinne, Zınab şu g'uxoole.

²² Manıd uvhuyle qiyğa, I'see manbışılqa uf av'u, eyhen:

- Muq'addasın Rı'h aleet'e!

²³ Şavneyiy şu bınahıle ılğəepç'ı, manbışda bınah havaakalasda, şavneyiy bınahıle şu ilyhıdeepç'ı, manbışda bınah havaakalas deş.

I'sa Tomasısqa arayle

²⁴ Yıts'ıq'vəne (12) telebayna sa eyxhena Q'ömkale donana Tomas, I'sa arımee, manbışde k'ane ıxha deş.

²⁵ Manesa telebabışe Tomasık'le «Yişda Xərna g'acuva» uvhume, mang'vee eyhen:

- G'adaxbışe Mang'une xilepbışik hı'ıyn cigabı g'ıdecu, mançik zı t'ub sidyoot'eene, ak'vaaykıl xıl qıdet'veene, şu eyhençılqa zı hayexhe deş.

²⁶ Molyne yiğile I'sayn telebabı meeb xaa sacıgeeqa sabımee, Tomasır manbışıka eyxhe. Akkabı qı'ı ıxheeyid, I'sa aqa ikkeç'ena. Mana yı'q'nee ulyorzul eyhen:

- Şos salam vuxhena!

²⁷ Mançile qiyğa Tomasık'le eyhen:

- T'ub inyaqa hopke, Yizde xileppışıqa ilekke. Xılıd hotku, Yizde ak'vaalqa gıxhxhe. İnyam deşda mexhe, inyamnana ixhe!

²⁸ Tomasee Mang'us alidghınıy qele:

- Ğu yızda Rəbb, yızda Allah vor!

²⁹ I'see mang'uk'le eyhen:

- Vak'le Zı g'acuyñıl-allane inyam hı'ı? G'ıdecu inyam ha'anbı nımee baxtivarariy!

³⁰ I'see telebabışde ulene ögil medın geed əlaamatbı hagu, manbı ine kitabee otk'un deş.

³¹ İnyaa otk'unınbı, mançıl-alla otk'un, I'sa Masıxh* ıxhalqa, Allahna Dix ıxhalqa şu inyam he'ecen. Mang'une doylulqa inyam he'ee, şoqa gırgıne gahbışısda ı'mı'r vuxhes.

* **20:31 Masıxh:** man cuvab «q'ış qadğuna» eyhen vodun. Avaala İzrailil məxdın ədat ıxha, kaahınaaşine, paççahaaşineyiy peyğambaraaşine vuk'lelqa q'ış qadağva ıxha. Man q'öd'esın I'sayn do Allahee Mana g'əyxi'nava eyhen vod. İzrailıybışik'le peyğambaraaşə uvhuynbı ats'a ıxhal-alla, manbışe Masıxh qarı cun millet duşmanaaşike g'attıxhan hı'ı, dyunyeys xəbvalla hav'uy gozet ha'a ıxha.

21

I'sa telebabışisqa golyune k'aneqa arayle

¹ Sabara gahile I'sa Tiberiyayne (Galileyne) golyune k'aneqa meer telebabışisqa arayle. Man inəxüd ıxha:

² Şimon-Pyotur, Q'ömkale donana Tomas, Galileyayne Kana xiveençena Natanael, Zavdayn dixbıyiy I'sayna q'öyre merna teleba sacigeeqa savayle.

³ Şimon-Pyoturee manbışik'le eyhen:

– Zı baluğ aqqas ı'qqə.

Mansanbışed mang'uk'le eyhen:

– Şinab vaka vüqqə.

Manbıb apk'ın, sanab lotk'eeqa giviy'ar. Mane xəmdə manbışisse vuççud aqqas əxə deş.

⁴ Çakra miç'eer I'sa golyune mıglek ulyorzul eyxhe, telebabışik'leme Mana I'sa ıxhay ats'axxhe deş.

⁵ I'see manbışik'le eyhen:

– Uşaxar, oxhanasın hucoomecad aqqıyne?

Mang'us alidghıniy qele:

– De'eş.

⁶ I'see meed eyhen:

– Tor lotk'ayne sağne surale k'eçvee, aqqasın.

Manbışed tor k'yadaççen. Toreeqa manimeen baluğ qadayle, manbışisse yı'q'valike tor qığaççes dəxə aaxva.

⁷ Manke I'says geer ıkkanne telebee Pyoturuk'le eyhen:

– İna yişda Xərna vor.

Şimon-Pyoturuk'le mana yişda Xərna ıxhay g'ayxhımee, mang'vee nootsacad tanale g'ayşuyn tanalinbı culqa alitk'ır, xhineeqa ayhe.

⁸ Mansa telebabımee, mang'uqab qihna lotk'eeqab baluğnan torud hadağva qabayle. Manbı geeb əq'əna apk'ın vuxha deş, q'öd vəş (200) xilekkumnacab xhineeqa ikkeepç'i vuxha.

⁹ Manbı lotk'eençe qığəepç'imee, maa'ad gyotxhanan ts'a, çilqa gixhxiyn baluğiy çine k'anedın gıney g'ece.

¹⁰ I'see manbışik'le eyhen:

– Həşde şu aqqıyne baluğaaşike qale.

¹¹ Şimon-Pyotur lotk'eeqa ilqəç'u, vəşşe xhots'ale xhebille (153) xədnı baluğnan tor ts'its'ı'ı, golyune mıgleeqqa qadayle. Baluğar geed ıxheeyid, tor qıt'axxa deş.

¹² I'see manbışik'le eyhen:

– Qudoora, miç'eediyn otxhuniy oxhne.

Telebabışde neng'veecad «Ğu vuşuneva?» qiyghanas yik' ha'a deşdiy. Manbışik'le Mana yişda Xərna ıxhay ats'anniy.

¹³ I'sa k'anyaqa qarı, manbışis gıneyiy baluğ hele.

¹⁴ I'sa üç'ür qıxhayle qiyğa, xhebir'es telebabışisqa arayle.

I'sayna Pyoturukana gaf

¹⁵ Miç'eediye otxhuniye qiyğa, I'see Şimon-Pyoturuk'le eyhen:

– Yuhanna dix Şimon, vas Zı, manbışis Zı ıkkanaçile, geerne ıkkan?

Pyoturee Mang'uk'le eyhen:

– Ho'o, yizda Xərna, Vak'lecad zas Ğu ıkkıykıniy ats'an.

I'see mang'uk'le eyhen:

– Hark'ın, Yızın urgbı uxhiyxhne.

¹⁶ Q'öd'es meed Pyoturuk'le eyhen:

– Yuhanna dix Şimon, vas Zı ikkannane?

Mang'veeyid I'sayk'le eyhen:

– Ho'o, yizda Xərna, Vak'le zas Ğu ikkiykınıy ats'an.

I'see mang'uk'le eyhen:

– Yizde vəq'əbışda hee'e.

¹⁷ Xhebıd'es Pyoturuk'le eyhen:

– Yuhanna dix Şimon, vas Zı ikkannane?

Pyoturee xhebıd'es I'see cuke «Zı ikkannaneva?» qiyghınıys aq'va qı'ı, Mang'uk'le eyhen:

– Yizda Xərna, Vak'le gırgın ats'an, zas Ğu ikkiykınıyid ats'an.

I'see mang'uk'le eyhen:

– Hark'ın, Yızın vəq'əbı uxhiyxhne.

¹⁸ Zı vak'le hək'en eyhe, ğu mek'vranang'a ğucad valqa tanalinbı ali'ı, vas ikkanne cigeeqa hayk'annaniy. Q'əs qıxhameeme, ğu xıleppi hotk'es, mering'veeyid valqa tanalinbı alya'as, vas dekkaneçar cigeeqa ikkees.

¹⁹ Məxüd Mang'vee Pyotur nəxüriy qik'asva, cune qik'uykar mang'vee nəxüriy Allah axtı qa'asva eyhe ıxha. Manıd uvhuyle qiyğa, Mang'vee Pyoturuk'le eyhen:

– Zaqar qihna qora.

²⁰ Pyotur yı'q'əlqa ilyakkımee, I'says geer ikkana teleba coqar qihna qöö g'ece. Exhaliyn kar otxhanang'a I'says inekke k'ane g'alirxhu «Yizda Xərna, Ğu mering'une xıyaqa qelesda insan vuşuneva?» qiyghınna teleba mana ıxha.

²¹ Pyoturuk'le mana teleba g'acu, I'sayk'le eyhen:

– Yizda Xərna, mang'uk hucoona ixhes?

²² I'see mang'uk'le eyhen:

– Zı qalesmee mang'un üç'ürra axuy Zas ikkiykınınxhiy, mançike vas hucoona? Ğu Zaqar qihna qora.

²³ Mana gaf vuxhayle qiyğa, telebabışde yı'q'nee mana teleba qik'as deşva gaf gyooxha. I'see mana qik'as deşva uvhu deşdiy. Mang'vee saccu «Zı qalesmee mang'un üç'ürra axuy Zas ikkiykınınxhiy, mançike vas hucoonevaniy?» uvhu.

²⁴ Manbı otk'unna mana teleba vor. İn karbı ıxhavad şahaadat mang'vee hav'u. Şak'led ats'an mang'una şahaadat hək'ena vob.

²⁵ I'see hı'iyn geed medın karbıd vodunbı. Yizde uvhuyn, Mang'vee hı'iynmeen gırgın karbı sassadna otk'uniynxhiy, otk'uniynmeen kitabbı ine dyunyeeqa oharas deşdiy.

Cühüt'yaasis otk'unin kağız

11

⁸ Allahee qort'uling'a, cun xav g'aleççu, İbrahim inyam vodva, mirasna alyapt'asde cigeeqa k'ırı alixhxhı, ayk'an. Mang'uk'le nyaqa ı'qqəvacar dya'ts'a yəqqı'lqa qıgeç'e.

⁹ Mana inyamıka cus cuvab huvuyne cigeeqa qarı. Mane cigeaab manar, dix I'saq'ır, neva Yaaq'ubur menne cigayn insanar xhinne çadırbışee aaxva vuxha. I'saq'ısid Yaaq'ubusud cus xhinne man mirasna cuvab huvu ıxha.

¹⁰ Mang'vee xəybışee Allahee aalyav'una it'umun xhebbınanayiy memarır Allah-nana İyerusalimniy gozet haa'a.

¹¹ İbrahimın senbı ılğeeç'u ıxheeyid, Sarrysse vuxhne eexas deexə yixheeyir, inyam ıxhal-alla mang'usse dek ixhes əxəna. Mang'vee cuvab Huvuyng'ulqa inyam hı'il-alla.

¹² İnəxüd İbrahimıke, tan q'əs qıxhayne sa insanıke xəədın xənebımeen, deryahne mıglekın qətqəs-ələtqəs dexhen g'umbumeen insanar g'avayle.

¹³ Man gırgın insanar inyamıka, cos cuvab huvuyın kar g'idecu habat'a. Manbışik'le man karbı əq'ənançecad g'acu şadebaxhenbı. Manbışe coled alqa eyheyıniy şı menne cigeençe qabı, gardanaqa alyat'an, hammaşıys deş vob ine ç'iyene aq'val.

¹⁴ Şavaayiy həməxdun cuvab eyhe, mang'vee mane cuvabıka hagvan, vuce hək'ena vatan t'abalaa'a vuxhay.

¹⁵ Manbışde fikree saccu co qıgeepç'ına ölka vuxhaynxhiy, manbışisse maqa savaak'ılas vəxəsınbıniy.

¹⁶ Manbışis yugna xəybışeeına vatan vukkan vuxha. Allahee manbışis şahar alyav'u. Mang'us ine insanaaşıl-alla naş qexhe deş, cona Allah vorva eyhes.

¹⁷⁻¹⁸ Allahee İbrahimıs cuvabniy huvu: «I'saq'ıke g'abıynbı yığna nasıl vuxhesva». Mançıl-allad İbrahim siliys ı'xı'ıyne gahıl, mang'vee inyamıka, qıdiykkın cuqa vornacar sa dix I'saq' q'urbanna allya'as ıkkekka.

¹⁹ Mang'une fıkrıee ts'ettıykecad Allahısse hapt'ıynbıb muğur qaa'as vəxənbıva ıxhal-alla, hapt'ıynbışisse xhinne, mang'vee I'saq' yı'q'əlqa alyarat'a.

²⁰ I'saq'ee, cune dixbışde Yaaq'ubneyiy Esavne vuk'lelqa qalesde yığbışis inyamıka xayır-düə hoole.

²¹ Yaaq'ub qek'ang'a, Yusufne q'önesa duxays inyamıka xayır-düə hoole. Qiyğar cune əsaak qırzıl Allahne ögiyl kyoyzarna.

Yaaq'ubee otk'unin kağız

İn kağız Yaaq'ubee, I'sa Masixhne xınee otk'unva eyhe. Mana I'sa Masixhne İyerusalimeene ummatna xərna ıxha.

Yaq'ubee man I'sayne cühüt' telebabışisva otk'un. Mançil-allad mang'vee ek'da-ek'da cühüt'yaaşine Muq'addasne Otk'unıybışeençen misaalabı qalya'a ıxha. Mang'vee imanıs sik'ı nəxübiy i'mı'r haa'as vukkanva otk'un. Sayid mang'vee karnanbışdeyi kardeşinbışde, düəyne, sabırne, mizene hək'ee oyk'an. Yaq'ubne q'omane, ts'eppiye fıkrbışda sa - iman çis sik'ıyn işbı dena qek'an.

Yaaq'ubee salam hoole

¹ Zı Yaaq'ub Allahnayıy yişda Xərna eyxhene I'sa Masixhna nukar vor. Zı şos, milletbışde yı'q'nee opt'ul-opxulne yits'ıq'vəne (12) İzrailıyne nasılıs salam hoole!

K'orana ək'eliy iman

² Yızın çocar, şu geedne dağamne karbışıka siliys üvxiyxəmee, mançis geeb şadeepxhe.

³ Şok'le ats'an vuşun iman siliys i'xı'yxəmee, şos sabır xə t qexhe.

⁴ Sabır vuşde ad manimee xə t qixhes ıkkın, şu gırgıne karee kaamilyba, mu'munba vuxhecənva. Məxüb şu vuşde yik'eene gırgıne yugne karbışılqa hivxharasınbı.

⁵ Vuşde şavukamecab k'orana ək'el hivdiyxharxhee, mana Allahıke hevqe. Mang'vee mana qıvdiykkın, hexxan ittevhu gırgıng'us hoole.

⁶ Şavaayıy hooqqa, vooxheye-dyooxheyeva immeyhecen, hasre mançılqa inyam he'ecen. Vooxheye-dyoxheyeva eyhenar, mıtın i'ğviykar hav'u dağabaççene deryahne mırtık akar.

⁷ Hasre məxrıne insanne ək'leeqa qımaylecen, mang'us hucoomecad Rəbbe helesınnıyxhanva.

⁸ Məxrına sa karal it'umra ulyoyzar deş, nenacab yəq avqaqqa deş.

Karnanayıy kardeşda

⁹ İmannane kardeşde insanık'le cuna axtına ciga vaats'a vuxhes vukkan.

¹⁰ Karnang'uk'lemee cuna avqana ciga vaats'a vuxhes vukkan. Mana çolun t'et' xhinne hı'ç'i'ğənasda.

¹¹ Veriğ qığevç'umee, mançine yıssyaxaalın ok' qooqqaa'a, ok'alın t'et' k'yatk'ınmee, mançına micagıyvalla avayk'anna. Həməxrır karnana insan cune işbışee k'eçe.

Siliys üvxiyne hək'ee

¹² Siliys i'xı'yxəmee, sabır hı'ına insan nimee baxtivariy! K'anyaqqamee öörxı'ng'us Allahee yugna pay, gırgıne gahbışisda i'mı'r hevles. Allahee mana pay Vuc ıkkananbışde gırgıng'us hevlesva cuvabniy huvu.

¹³ Siliys i'xı'yxəmee, hasre neng'veecad «Allahee zı siliysır i'xı'yxəva» immeyhecen. Allah Vuc pisde karbışıka siliys i'xəs eyxhe deş, Vuceedir vuşucar pisde karaka siliys i'xı'yxənə deş.

¹⁴ Gırgın insanar cos ıkkanne karbışincab siliys üvxi'yxə, mane karbışın manbı hoot'alanbı, çılqa saa'a.

¹⁵ Qiyğa man ıkkanan kar yik'ek at'itq'inxhee, siyk'alan bınahılqa, hav'una bınahıb geeb quvxha insan gek'ana.

¹⁶ Zas vukkanan çocar, horan humoot'alcen!

¹⁷ Yugna barakat, nekke yugun gırgın karbı xəənçenbı vodunbı. Man gırgın Dekkee huvuyn vodun. Mang'vee veriğ, vaz, xənebı itxhın. Mana badal dyooxhene yugvalile sayır uvhuynçile sidiyk'alna vor.

¹⁸ Mang'vee ši qopkune cuvabıka ipxhın. Mang'us Cus vukkiykın, ši g'əvxü, Vuce itxhinne karbışın ts'eppiynbı hav'u.

Allahee eyhen g'ayxhı, man hı'iy

¹⁹ Zas vukkanan yızın çocar, hasre gırgıne insanaaşe k'ırı alixhxhesnang'a k'ırıbı ç'ak'ıda aaqecen, cuvab eyhesnang'amee, ghal k'ılda eeqecen, qəlasın eyhesnang'ab sabırıka vuxhecen.

²⁰ İnsan qəlikanang'a, mang'vee Allahıs ıkkanan qotkun karbı ha'a deş.

²¹ Mançıl-allab pisvaalab, qəlib g'alepçe. Allahee şok'le eyhençil yugda k'ırı alixhxhe, Mang'une cuvabıqə oğənçe avqə ilymaaka. Mang'un cuvab vuşde ad xət qıxhecen. Mançisse şu g'attivxhan ha'as vəəxə.

²² Allahee eyhençil saccu k'ırıcəad deş alixhxhes ıkkən, mançin eyhenıd ha'as ıkkən. Deşxheene, şucəad şos horbı ha'anbı xhinne eyxhe.

²³ Uvhuyn g'ayxhı man hidya'ana, naxvareeqə ilyakkəne insanık akar:

²⁴ Mana cuqacar ilyakkı, şaqana ark'inmeeyir, mankecar vuc nəxrına ıxhay yik'el hiyxan.

²⁵ Şavaayiy Allahna qopkuna, g'attivxhan haa'ana Q'aanun vuk'leeqə k'yabaççe, Q'aanunun hucooyiy eyhe ha'a, g'ayxhiyn yik'el hixan hidya'a, məxrına insan cune işee baxtivar ixhes.

²⁶ Vuşde neng'unemecəad ək'eleeqə vucee Allahna yəq' avquva qööxhee, məxrıng'usse mizib saa'as dəəxəxhee, mang'vee cuscağ horbı ha'a. Mang'vee avquna Allahna yəq'ı'b nişiscəb kara əbayle deş.

²⁷ Allahne, yişde Dekkine ögil məttına, bınah deşda, Allahna yəq' avquna ina eyxhe: dekkıy yed dena avxuynbışıs, adamer dena avxuynbışıs dağamiyvəleeqə gıyapk'imee, manbışda haa'ana, dyunyeyne mı'q'ı'ne işbışılqə ilydekkəna.

2

Gırgınbı akarəba avqə

¹ Yızın çocar, nureene I'sa Masıxhılqə, yişde Xəring'ulqə şu iman ha'axhee, şu, sa insan mansang'ule ooqə aqqas ıkkən deş.

² Şu sabıyne cigeeqə, hiib-qıib q'öyre insan ikeepç'eene, manbışde sang'ul gıranın tanalınbıyiy t'ubelib k'inəəğəyna t'ucva vuxheene, q'ör'es ikkeç'unar kar deşda, yisseyne tanalınçee ixheene.

³ Şu gıranın tanalınbı ali'ıyng'uqə ilyaakı: «Qora, ina yugna cıga vob, inyaa gıy'reva», kardeşing'uk'led «Ğu maa'acar ulyozreva», «De'eş, ğu qarı, yizde g'elybışeeəcar gıy'reva» uvheene,

⁴ Şu məxür sa mansag'ule ooqə aqqəqəqə, karı'dəən fıkrınan haakımar xhinne qeeəaxhe.

⁵ Zas vukkanan çocar, həşde şu zal yugda k'ırı alixhxhe. Allahee ine dyunyel kar deşınbı g'əvxü, manbışıs geed iman huvu. Mang'vee cuvabniy huvu, Cuna Paççahıyvalla Vuc ıkkəne gırgıng'us hevlesva. Məxüd Mang'vee kar deşınbışıs ha'as.

⁶ Şumee kar deşda uleke alişşu. Nya'a, şu karnanbışe dışde hooç'an-g'ooç'an, məhkəməbışeeqə ts'its'aa'a?

⁷ Nya'a, manbışe dışde, vuşde Xəring'un I'sa Masıxhın do g'eliqqə hele?

⁸ Allahne Paççahıvaline Q'aanunee otk'un vod: «*Vas k'anena, vas ğu nəxüriy ıkkən həməxür ıkkıyknə*». Şu man eyhen ha'axhee, yugda vod ha'a.

⁹ Şu sa insan mansang'ule ooqa aqqaqqaxhee, şu Q'aanunun eyhen ha'a deş, bınah haa'a.

¹⁰ Şavaayiy Q'aanunee eyhe-eyhen ha'a, mançeedın sa karxheeyid hidya'a, gırgına mansançına bınah mang'us vob.

¹¹ «Zina huma'ava» Uvhuyng'ee «Gimek'avad» uvhuynniy. Ğu zina hidyı'ı, insan gik'veene, meer Q'aanunun eyhen hidya'ana xhinnecar eyxhe.

¹² Allahee insanar g'attivxhan haa'ane Q'aanunus sik'ı şu məhkameeqa ts'its'a'as. Mançil-allad ghalençe qı'ğəənçilqab, şu ha'ançilqab yugba fıkır hevle.

¹³ Rəhı'm hidyaa'ang'uka rəhmıka vuxhes deş. Ğu rəhmıxaxhee, Rəbbeeyid vas rəhmıkan məhkama alğahas.

İmaniy işbı

¹⁴ Yızın çocar, şavaameecad «Zaqa iman vodva» eyhemee, çis sik'inıd işbı hidya'amee, nya'a, mançike hucoone ixhes? Məxdıne imanısse mana g'attixhan ha'as əxəyee?

¹⁵ İlyaaake, vuşde çocuqayee, yiçuyqayee tanalqa alya'aniy otxhanan kar deşxhee,

¹⁶ şunad manbışis ıkkanne karbışın nencad hidevu, manbışik'le «Nişinacab hımaa'a, g'ümə apk've, kar oxhneva» uvhuva, nya'a, mançike manbışis hucoona hiyxhar?

¹⁷ İmanıd həməxüdüd vod, şoqa mançis sik'ıyn işbı deşxhee, man qik'uyın xhinne eyxhe.

¹⁸ Vuşde şavussemeccad eyhes əxə: «Vaqa iman vod, zaqad mançis sik'ıyn işbı». Vasse yığın iman mançis sik'ıyn işbı dena hagvas əxəsınne? Yızın imanıd yızde işbıdcad hagvas.

¹⁹ Ğu Allah sa vornava inyam ha'axhee, manıd yugda vod. Vak'le ats'an, mançilqa cinaaşed inyam ha'an, Mang'ule qətq'ı'n, mançisıb zeze ooxhana.

²⁰ Ək'el deşda insan, vak'le mançis sik'ıyn işbı denan iman nişiscad karı'dəəva ats'anne?

²¹ Yişda dek eyxheene İbrıhımee, cuna dix I'saq' q'urbanbı allya'ane cigalqa gıxhxımee dişdiy, Allahee mana qorkunava uvhu?

²² Vak'le g'ecen, mang'un işbıyiy iman sana-sançike cureedaxhxhe deş. Mang'une işbışe, mang'un iman hək'en ıxhay hagu.

²³ Məxüd Muq'addasne Otk'unee otk'unin eyxhe: «İbrıhımee Allahee uvhuynçilqa inyam ha'a, mançil-alla Rəbbeyir mana qorkuna insan xhinne hı'sab ha'a». İbrıhımık'led Allahna hambazva eyhe.

²⁴ Şok'leccad g'ecen, insan saccu imanıkacar deş, hı'iyne işbışikar çikana qorkuna eyxhe.

²⁵ Yəqqı'le qığeyç'una Raxav yik'el qiyelee'e. Məng'ee izrailybışe g'axuvuyınbışis aaxvasda cıga huvu, manbı mennecab yəqqı'n yı'q'əlqa savaak'al hav'u*. Nya'a mana, mane yice hav'uyne işil-alla dişdiy qorkuna hı'sab hey'ı?

²⁶ Nəxdıy can nafas dena qek'a, həməxüdüd iman çis sik'ıyn işbı dena qek'a.

3

Mizene hək'ee

¹ Yızın çocar, şoqa geeb mə'əllimar mooxhecen. Şok'le ats'an, şi, mə'əllimaaşe geed yı'q'ı'n hı'sab qeles.

* **2:25** Allahee cos helesva uvhuyn cigabı İzrailybışe aqqımee, manbı qabı hıviyxharanbı İyerixon eyhene şaharısqı. Manbışe şahareeqa q'öyre caasus g'ıxele. Raxav eyhene zəiyfee manbı şaharne ç'ak'ınbışile dyugul haa'a. Mana şahar İzrailybışe avqımee, mane zəiyfaykiy məng'ı'ne k'anenbışik soot'a deş. Manbı qiyğa İzrailyne milletil ulyookka.

² Yişde gırgıng'vee gellesde işbişee bınah haa'a. Şavaayiy cuvab eyheng'a bınah hidyaa'a, mana mu'mun, cussecar vuc xile aqqas əxəna insan vor.

³ Balkanaaşə şi eyhen he'ecenva, şi mançine ghalyaqa g'antarağa qa'a. Mançile qiyğab şi mana şas vukkanne suralqa alivk'ar haa'a.

⁴ İlyaake, nimee xədn gamı ixheeyid, nimee ç'ak'ın mıtsbı e'eeyid, man ar ulyorzulyung'vee k'inne ruluka, cus ikkanne suralqa he'ekka.

⁵ Mizenıd həməxüd ha'a, tanan sa k'inin sura ixheeyid, çincab vuc geeb xəbna xhinne Haagva. İlyaakende, sa k'inne ts'ünqün bıkırın ç'alagcad gyoxhhan ha'a.

⁶ Mizib ts'acab vobna. Miz canane əzaabişde əree nekke qopkuvalla deşin əzaa vod. Mançin insan bıkırra əqə'əna. Mana cehinnyamıke g'ooxha, qiyğab mançin i'mı'rcab gyooxhan ha'a.

⁷ Gırgıncad həyvanar, şit'yar, hadağvan həyvanar, deryaheedın həyvanar, manbı insanaaşisse saq'vana'as əxənbı.

⁸ Miz saq'vana'asmee insanaaşine neng'ussecab vəəxə deş. Miz avqas dyooxhena balyaa vob, mana gyabat'ane zəhərıka gyavts'u vob.

⁹ Şi mane mizeka yişda Rəbb, Dekkır axtı qa'ana, insanaaşısıb bed-düə haa'ana. Nya'a, gırgın insanar Allahee Cuk akaraba dişde ipxhın?

¹⁰ Sa ghalençecab şukurub, bed-düəyib qığəna. Yızın çocar, məxüd ixhes ikkan deş.

¹¹ Sa xhyan ı'lqəəne cigeençe, sayangada yuguniy q'ap'ın xhyan ılqəç'ennexhe?

¹² Yızın çocar, inciliyne yivesse zeytun, tayangısseb inciliy aleylyaa'as vəəxəyee? Həməxdıd, sa xhyan ı'lqəəne cigeençe sayangada, yuguniy q'ap'ın xhyan ı'lqəən deşxhe.

Xəənçena k'orana ək'el

¹³ Vuşde yı'q'nee, k'orana ək'elynanayiy k'oran ats'alynana vornane? Vuceecar vuc axtı qidy'ı, hasre mang'vee, vucee haa'ane yugne ı'mreeka, vucee hı'iyın yugun işbı k'orane ək'elika hı'ıva hagvecen.

¹⁴ De'eş, şu vuşdacab haa'axhe, vuşde yik'eeyib paxılıyvalla vobxhe, şucab şu axtıba vukmekka, şu məxüd hor ha'a.

¹⁵ Məxbına k'orana ək'el xəənçe qabına deş vob, mana ine dyunyeyne, insanna, şeyt'anıkena vob.

¹⁶ Nyaabiy insanaaşə conacab haa'a, paxılıyvallab vob, maa'ad alıkkı-gıkkıy, geed pisvalybı eyxhe.

¹⁷ Xəənçena k'orana ək'el alyapt'ına insan yik' məttına, siç'dekvana, g'üvənana, mizelqa qaraylena, yik' gyotxhanna, yugun işbı ha'ana, neng'uncad sura ıqdyaaqqana, aq'vasın hidya'ana vorna.

¹⁸ İnsanaaşın uğoodıybıyiy duşmanıyvallabı ç'əv haa'anbı yugna toxum oozıynbışik akar. Məxbınbışe qiyğad qopkuvalın şagav sa'a.

4

Dyunyeykana hambazıyvalla, Allahıkana duşmanıyvalla vob

¹ Nəncene şos cuvabılqa abıy eyxhe, nya'a şoqa aldapxhın-g'adapxhınıybı eyxhe? Nya'a, man şu abğançe oodane xuruşbışike dişde vod?

² Şos hucoomecad ikkanang'a, şosse man xılel qa'as dəxəmee, şu insan gek'a. Şu paxılıyvalla haa'a şos hucoomecad ikkanmee, man kar xılel qa'as dəxəmeeyid, uğoodanbı. Şu Allahıke hideqqava, şoqa man kar deş.

³ Şu man heqqanıd, şos heled deş. Şu man vuşde kefıke, pıside işbışis heqqava hıdele.

4 Allahne yəqqı'le qıkkepç'ıynbı! Şok'le ats'a dişde, ine dyunyeykana hambaziyvalla, Allahıkana duşmaniyvalla vobna? İne dyunyeyka hambaziyvalla haa'as vukkanang'vee, cuke Allahıs duşman ha'a.

5 Sayid şosqa həməxüdməde qöö, Muq'addasne Otk'unee həməxüdcadme otk'un: «Nya'a Allahee dişde, şas rı'h huvu? Mang'us şı vukkan vuxhal-alla, Mana öörəxə deş şı Cule ğayrı mering'us ı'bəədat ha'amee».

6 Mang'vee şas mançile hexxanab yugvalla haa'ana. Mançil-allad Muq'addasne Otk'unee inəxüd eyhe:

*«Allahee cocab co axtıba
vukkekkanbışda yəq q'ats'aak'van,
Cocab co axtıba vukdekkabışismee
Cuna yugvalla haagva».*

7 Mançil-allab Allahee eyhençiqa gyuv'ur-oza qeepxhe, iblisis ıkkanan hıma'a, manke iblisdı şoke hixvasın.

8 Allahıs k'ane qeepxhe, manke Manar şos k'ane qıxhes. Bınahnanbı, xıleppı hoğle, Allahne yəqqı'l it'umba ulydobzuriynbı vuşun yik'ıbı mətte'e.

9 Aq'vabı qe'e, ak' avqe, gyaaşe! Hasre vuşun əqəna gyaaşuylqa, şadvallab derdıqla savk'lece.

10 Rəbbine ögil haaq'vre, Mang'veeyib şı axtı qaa'as.

11 Çocar, sana-sang'une hək'ee pısın immeyhe. Şavaayiy çocune hək'ee pısın eyhe, şavaayiy çoculena haa'a, məxrıng'vee Q'aanunub pis haa'a. İnsanee Q'aanunulena haa'axhe, mana Q'aanunun eyhen ha'ana deş, mançına haakim eyxhe.

12 Q'aanun Huvunar, Haakımır sa Allah vorna, gyapt'asıb g'attivxhan haa'asıb vəəxəna saccu Mana vor. Ğu vuşuna eyxhe, yığne k'anering'us ğucar vake haakim haa'a?

Umud valqa deş, Allahılqa hee'e

13 Həşde məxüd eyhenbışe k'ırı alixxhecen: «G'ıynayee, g'ıyqayee şı sa neneme şahareeqa hapk'in, maa sa senna avxu, kar alişşu massa huvu, pıl ha'as».

14 Mançılqa axvee, şok'le g'ıyqa vuk'lelqa hucoome qales ats'ad deş. Yişda ı'mı'r hucoo eyxhen karne? Sık'ınna gahna g'ecene, qiyğad ayk'anne booğak akar.

15 Mançilesa şı eyhe: «Rəbbis ıkkıykınee, hıdyapt'ı avxvee, manayee, mebnayee iş haa'a».

16 Həşdemee şı, ğırgın vuşde xıledın xhinne, ğırgın şosse əxən xhinne yuşan haa'a. Məxüb yuşan hav'uy qotkuda deş vod.

17 Şavuk'leyiy vucee yugun ha'as ıkkanva ats'a, yicıd hıdya'a, məxrıng'vee bınah haa'a.

5

Karnanbışılqa hixhar he'e

1 Həşde, kar geednanbı şı zal k'ırı alixxhe. Vuşde vuk'lelqa qalesde yığbışıl-alla hülöübəxə gyaaşe.

2 Vuşun kar qı'çiyn, tanalqa alya'anbıd guvayn otxhun.

3 Vuşun k'ınəəğəyiy nuk'ra pasın aqqı. Mançilin pas vuşde aq'veeqa ulyozaras, mançin şı ts'ayın xhinne gyooxhan haa'as. Q'ıyaamatın yığ qadı hiyxhar vod, şumee kar sı'ıyke aats'e deş.

4 Şı vuşun cigabı qıyşalanbışıs hək' quvu deş. Həşde mançin vuşde aq'veeqa ts'ır haa'a. Xəybışde Xəring'uk'le Rəbbik'le qıviyşalanbı hülöübəxə gyaaşuy g'ayxhiyn.

⁵ Şu ç'iyeyne aq'val gyavts'u-gyuvxhu, şos ikkananbı ha'a iviykır. Şu gyatt'asde həyvanaaşə xhinne otXHuniy otXhun.

⁶ Şu şok sidet'uyne qorkung'une, hıdı'iyncad kar gardanaqa gixxhı, mana gik'u.

Sabırka vuxhe

⁷ Yızın çocar, yişda Xudaavanda qalesmee sabırbı he'e. İlyaakende, sa kar ezuna, mang'unemee manimee gıranın şagav aleylesmee nimee sabırıkayiy eyxhe. Mana tsuvuliyndı yuxhxhaniyndı gyoğiybı ixhesmee, sabırile g'e'exhxha deş.

⁸ Şunab sabırka, yik'eka vuxhe, yişde Xudaavandayn qariy k'ane qıxha vod.

⁹ Yızın çocar, şolqa cuvab qıdyadıynemee, sana-sang'ulena himaa'a. Yişda Haakim qalesın yığıd k'ane qıxha vod.

¹⁰ Yızın çocar, Rəbbine doyule yuşan haa'ane peyğambaraaşike misaal aleet'e, əq'übabişis ööpxü, sabır hı'iy xət qıxhe.

¹¹ Şi baxtivararva ööpürıynbışik'le eyhe. Şok'le Əyı'b peyğambarne sabırene hək'ee g'ayxhiyn. Şok'le ats'an Rəbbe nekke qiyğa mang'us xayır-düə hoole. Xudaavanda geer rəhı'mıkana, yik' gyotxhanna ıxhayl-alla məxüd ha'a.

K'in g'ımıysar

¹² Yızın çocar, mısacad xəəlqan, ç'iyelqan nişilycad-alla k'in g'ımıysar. Hasre vuşun «ho'o» ho'o ixhecen, «de'eşıd» de'eş ixhecen. Deşxheene, şu mançıl-alla Allahıke cuvab alyaat'as.

Düəyna guc

¹³ Vuşde neng'veemecab əq'üba opxhanxhee, düə hee'e. Şadnar vorxhee, ilaahi qəpə.

¹⁴ Şoqa ık'arna vorxhee, iman ha'anbışde ummatın ağsaqqalar qoot'le. Hasre man-bışed Rəbbine doyule düə qəbəqqə-qəbəqqə, mang'ulqa zeytunun q'ış qadğvecen.

¹⁵ İmanıka hav'uyne düəyn mana yug qa'asda, Rəbbe mana g'elil qa'asda. İk'arang'vee bınah hav'uxhee, Xudaavanda mang'une bınahıler ilyheç'esda.

¹⁶ Sana-sang'uk'le şu hı'iyın bınahbı eyhe, sana-sang'ul-allad düəbı he'e yug qeəpxhecenva. Qorkung'une düəysse geed kar ha'as əxə.

¹⁷ İlyas peyğambarır şına xhineena insan ıxha. Mang'vee yik'eençe gyoğiy mexhecenva düə haa'a. Mançile qiyğa xhebile sennayiy yixhıble vazna gyoğiy eyxhe deş.

¹⁸ Qiyğa meeb mang'veecab düə hav'umee, xəybışe gyoğiy gyoğa'a, ç'iyeyndı kar aleyly'a.

¹⁹ Yızın çocar, vuşda nenamecar Allahne yəqqı'le sark'ılee, şunar mana qorkune yəqqı'lqa sak'al he'ee,

²⁰ manke şok'le ats'axhxhe, şu mana qik'uyke g'attixhan hı'ı, geedne bınahbışike havacı.